SIMPLICII

PHILOSOPHI ACVTISSIMI COMMENTARIA IN QVATVOR LIBROS DE COELO ARISTOTELIS.

NOVITER FERE DE INTEGRO INTERPRETATA, AC CVM FIDISSIMIS CODICIBVS GRAECIS RECENS COLLATA.

Cautum Priuilegij, Summi Pontificis, ac Illustrissi. Senatus Veneti, nequis hunc Librum in aliquo suæ ditionis loco imprimat, aut alibi impressum uendere audeat.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1544.

PROOEMIVM

SIMPLICII PHILOSOPHI CLARISSIMI PROOEMIVM SVPER QVATVOR LIBROS ARISTOTELIS, DE COELO.

ROPOSITVM Tractatus Aristotelis de cœlo, Alexan. ait de mundo esse. cœlũ enim tripliciter ab Aristo. in his dici, uidelicet inerrãtium sphæram, qđ quidem & extremum cœlum cũ adiectione uocat in hoc libro, & totum diuinum & circulare corpus, & adhuc etiam mũdum, sicut & Plato cœlum nominauit. Totum sanè cœlum dicens, aut mũdus, aut & aliud quidem quodcũq; nominatum, utiq; suscipiatur. Et Theophrastum autem pro teste accipit, in eo qui de cœlo, non de diuino corpore dicentem solum, sed etiam de his quæ in generatiõe, & de horum principiis. Alexãder igitur, ait, de mundo, & de his quæ in ipso quinque corporibus. s. de cœlesti, & de quatuor quæ sub luna, igne, aere, aqua, & terra. induxerunt autem ipsum in hanc existimationem, ꝑposita quæsita de toto mũdo in primo libro. s. utrum unus mũdus, aut multi, & utrum finitus aut infinitus, & ingenitus & incorruptibilis, aut non. Et qđ in duobus primis huius negocii libris, de proprie dicto cœlo, cum dixerit, in tertio & quarto, de quatuor elemẽtis fecit sermonem, tãquã cõsequens ei quod de primo corpore, ꝓpter qđ & tertium iterum inchoans, ꝙ de corporibus est physicum negocium docet. & concludens prius dicta scribit hæc. {De primo quidẽ igitur elementorum dictum est, & quale quid ſm naturã, & quoniam incorruptibile & ingenerabile, reliquum autem de duobus dicere} duo dicens, duas cõiugationes. s. eam quæ leuis, in qua ignis & aer, & eam quæ grauis, in qua aqua & terra. ¶ Diuus autẽ Iãblicus ꝑpositum in his quod fit de cœlesti & diuino corpore, ait, cõphendere & eam quę de toto mũdo theoriam, tãquã utiq; cõtentam ab ipso ſm substantiam, & cedentem ipsi ad operationem generationis. Quinimo & de elementis & de uirtutibus quæ in elemẽtis existunt, quoniã hæc omnia à cœlo dependent, & ab his quæ in cœlo circũeunt. ¶ Syrianus autẽ magnus, & qui post ipsum sequuti sunt ipm, de dicto principaliter cœlo, hoc est de perpetuo & circulari corpore, negocium esse aiũt. Et inscriptionem (ut uidetur intelligẽtes, & non acceptantes Alexãdrum dicẽtem intẽtionem eẽ de mũdo & de simplicibus corporibus. aiunt etenim. Quęcũq; de quatuor elementis dicuntur, non principaliter dici, sed tãquã facientia ad theoriam de cœlestibus. Vt enim ostẽdatur ꝙ nõ ex quatuor elementis est cœleste corpus, sed simplex, neq; unum de quatuor, sed quintæ substãtiæ, neq; leuitatem habẽs, sicut illa, sermonem de illis prosecutus est. illorum, hæc quidem leuia ostẽdẽs, hæc autem grauia propter quod & quatuor in duo reduxit. s. leue & graue. Vnusquisq; autem dictorum diuisionẽ naturalium librorum Aristotelis (ut existimo) sequẽs intẽtionem ſm se assignat. Horum enim hi quidem sunt de naturalibus principiis, quæ insunt cõmuniter omnibus naturalibus rebus, puta de materia, & forma, & de motu & loco & tempore, & de ipsa natura, & accidẽtibus sibi causis naturalibus, & adhuc de his quæ uidentur quidem inesse naturalibus, nõ insunt autem, ut de uacuo & infinito, de quibus & libri inscripti, de naturali auditu, docent. Post principia autem, existentia in naturalibus corporibus, oportebat iam de ipsis corporibus docere. Corporum autem (ut quidem Alexander diceret) utiq;, hæc quidem sunt simplicia, hæc autem composita. Et simplicium, hoc quidem perpetuum & circulare, hæc uero in generatiõe, & in rectũ mota. Et de omnibus his intentionem huius negocii, ait esse, & de mũdo ex omnibus composito. Vt autẽ alii dicunt naturalium corporum, hæc quidem sunt perpetua, de quibus est pręsens negocium, hæc autem in generatione & corruptione, de quibus docturus, primo cõmuniter de generatione & corruptione fecit sermonẽ. & tunc de generabilibus & corruptibilibus, ea qdem quæ in sublimibus fiunt per meteorologica tradidit. Eorum autem, quæ in terra, compositorum, hæc quidem sunt animata, hęc aũt inaĩata. Et de inanimatis quidem, quę de metallis inscripta docent. Animatorũ autem, hæc quidem sunt sensitiua, & secũdum locum mobilia, ut animalia. hæc autem insensibilia & imobilia, ut plãtæ. Et utiq; de plãtis ab ipso scriptum est & de animalibus. hęc quidem cõmuniter, ut quæ

88

de generatione ipsorum,& de differentia partium, & utilitate,& de motu & operatione, in quibus quæ de progressu animalium,& de memoria & somno & uigilia.hæc autem proprie,secũdum uná quãq; speciem animalium,quæ de animalium historia tradit.Tali igitur existẽte diuisione, palàm q post naturalem auditum,hoc negotium suscipiendũ,secundum omnes expositores librorũ Aristotelis,siue ut qui de mũdo,& de his quæ in ipso corporibus simplicibus, siue ut qui de perpetuo & circulari corpore inscribunt.¶ Fortè autem oportet dicere ad Alexandrum quidem dicentem planè Aristotelem facere sermonem in his de toto mũdo & de simplicibus in ipso corporibus,primũ quidem q uná quidem oportet esse intentioné totius negotii respiciẽtem ad unum & ad illa, quæ secũdum partem ipsius cõtexta.Deinde q non uidetur de mundo docere in his, sicut Plato in Timæo, principia naturalium/materiam/formam/& motum/& tempus & cõmunem mundi cõstitutionem/ tradidit.& singillatim de cœlestibus,& de his quę sub luna docuit.& horum meteora quidem multis in locis tractat,& quæ in terra metalla,& plantas,& animalia,& usq; ad constitutionem hominis, & partium ipsius.hic autem de mũdo toto dicta sunt paucissima, & hæc quæcũq; erát cõmunia ipsi & cœlo,q uidelicet perpetuus & finitus magnitudine & unus, & hæc habens ꝓpter cœlum,quia hoc perpetuũ & finitum & unum.¶ Sed si uelit aliquis Aristotelis theoriam de mũdo uidere in omnibus simul ipsius negotiis naturalibus,ipsum de mundo tractasse dicendũ. Iccirco & Nicolaus Peripateticus de omnibus his quę in mundo secundum species/facit sermonem, sed & ipse Aristoteles in tertio libro huius negotii de his quæ in ipso negotio,dicta sunt,summatim exponens,& in proœmio meteorologicorum,neq; alibi de mũdo/ait/dictum esse, neq; sic de cœlo ut de mundo, quáuis sit aliquod cœli significatum,secũdum ipsum, quod totum mũdum insinuat. Adiiciam autem post modicum conuenientius ea/quæ de his ab ipso scripta sunt. ¶ Ad alios auté expositores dicendum, q non uidetur sermo de quatuor elementis in his propter necessarium,neq; simpliciter ꝓpter theoriam de cœlestibus assumptus esse,sed principaliter de ipsis docet.Etenim ut alia omittam, dimidiũ ferè totius negocii,scimus esse sermonem de illis.Sed etiam post doctrinam de cœlestibus/ quam in duobus primis libris negocii tradidit,inchoans tertium proœmio utitur, continuationem libri seruans,& ostendens q naturale negocium circa corpora est,táquã eandem intentioné habentibus etiá duobus ultimis libris,& deinceps induxit hæc. {De primo quidem igitur elemẽtorum dictum est, & quale quid secũdum naturam,& quòd incorruptibile & ingenerabile , reliquum autem de duobus dicere} duo dicens coelementationem leuis & grauis.In proœmio autem meteororum scripsit hæc. {De primis quidem igitur causis naturæ,& de omni naturali motu,adhuc autem & de astris dispositis secũdum superiorem lationem,& de elementis corporalibus,quot & qualia,& de tráſmutatione inuicem,& de generatione & corruptione corporum,dictum est prius,in quibus patet, qđ post sermonem de naturalibus principiis,ut in hoc uidelicet negocio,neq; de mũdo ait dictum esse, ut Alexander putat,neq; de diuino & perpetuo corpore solo,ut posteriores expositorum,sed & de elementis corporalibus principaliter quot & quæ.Videtur igitur mihi planè Aristo.in his de cœlo, & de quatuor elementis quæ sub luna,sermonem facere.Vt autem non sit discerpta intentio,sed ad unum aliquid respiciens appareat,dicendum quòd post sermonem de naturalibus principiis, quæ sunt principia naturalium corporum,hic de simplicibus corporibus loquitur,quæ quidem à principiis naturalibus constant immediate,& partes uniuersi sunt.Quorum primum quidem est cœleste corpus,à quo táquá à digniori negocium intitulauit.Post illud auté,quæ sub luna sunt quatuor elementa compositorum corporum.De omnibus autem his táquá de primis & simplicibus facit sermonem,propter quod & elementa omnia uocauit,non quæ sub luna solum,sed & cœlum,quando dicit. {De primo quidem igitur elementorum} inquantum & ipsum est corpus simplex,quoniam non utiq; dicetur proprie elementum cœlum:neq; enim componitur aliquid ex ipso.Elementũ autem est ex quo primo componitur aliquid & in quod ultimum resoluitur.Et si non de mundo intentionem dixisset Alexander,sed de solis simplicibus corporibus,non utiq; dissentirem ab ipso. Si autem & de mundo diceret inquantum de simplicibus omnibus his quæ in mũdo,aut táquá in cœlo toto mundo contento,ut Iamblicus ait,sed non de toto mundo & de omnibus in ipso simplicibus corporibus,ut ipse scripsit,nihil dissentio,sicut neq; ad dicentes intentionem esse de cœlo,& si & isti secũdũ intellectum Iamblici inquantũ à cœlo & circũeuntibus in cœlo dependent, & quæ sub luna quatuor elementa.Sed Alexander quidem exponẽs literam,quæ paulopost principium, cuius est principium. {De uniuersi quidem igitur natura} planè in primo libro principalem ipsum sermonem dicit esse de toto mundo.secũdum autem habere sermones de cœlo,sicut tertium & quartum sermones de quatuor elementis.Quod autem de simplicibus & primis corporibus sit negocium consequens naturali auditu, de naturalibus principiis tractáti manifestat proœmium duorũ

primorum

primorum librorum inchoans, in quibus de cœlesti loquitur corpore. Et duos ultimos inchoans hoc ipsum iam tradidisse se dicit, quòd de natura scientia circa corpora est, & horum passiões & motus, tãquã primo de primis corporibus sermonem faciens. Propter quod à continuo principium doctrinæ mox in his facit. qđ quidem est genus corporis. ſm uero corporis doctrinam perfectissimam mox in principio tradit. Quæ autem de toto mundo dicuntur in his, ꝙ ingenitus & incorruptibilis, ꝙ unus & finitus, & sphæricus, & nihil extra se relinquens, neq; corpus, neq; uacuum, hæc cœlesti primo inexistentia, & per cœlum toti mundo, merito in sermonibus de cœlo, principaliter quidẽ ipsi cœlo dicuntur inesse. Aliqñ aũt memoria oritur quædam, & ꝙ toti mundo insint. Et non oportet propter hoc putare esse intentionem de mũdo, sed de simplicibus corporibus, quorum primum cœlum est, ex propriis bonis toti mundo largiens. intentio quidem igitur ista utiq; erit propositi negotii, à principalissimo quod in ipso, & à quo reliqua dependent, inscriptioné habens. ¶ Ordinem autem lectionis ipsius, & Aristoteles & huius expositores post naturalé auditum, merito determinant. Siue enim de simplicibus corporibus intentio sit, siue de ꝑpetuo & circulari corpore simplici existente præcedere quidem alia negotia debuit, in quibus de compositis & generabilibus & corruptibilibus est sermo, sequi autem doctrinam de principiis naturalibus. ¶ Diuiditur aũt negotium in ea quæ de diuino & circulari corpore, quæ quidem in duobus primis libris traduntur, & in ea quæ de elementis sub luna, de quibus duo reliqui conscripti sunt. In primo autem libro ostendit, ex simplicibus motibus ꝙ simplicia corpora sint quinque, scilicet circulare, & q̃tuor recti motus. Et ꝙ circulare neq; unum aliquod est de quatuor, neq; compositum ex quatuor, sed quinta quædam substantia exempta à quatuor & excellens. Demonstrat autem ꝙ hæc sit ingenerabilis & incorruptibilis, ex eo quòd generationes quidem & corruptiones sint ex contrariis & in contraria, & circulari corpori nihil est contrarium. Hoc autem ex eo quòd contrarium quidem, & motus sint contrarii, & circulari motui, non sit motus cõtrarius. Deinde cõsequenter quòd finitum sit magnitudine cœlum, & uniuersaliter quod sit impossibile esse corpus infinitum, & maxime quod mouetur. Demonstrat & ꝙ unum & nõ plures, neq; ĩfiniti multitudine sint cœli. Quibus assequitur incorruptibile & finitum esse magnitudine, & unum secundum numerum, ex omni naturali & sensibili corpore consistens, nullo relicto extra cœlum, neq; corpore, neq; uacuo. Post hæc autem sermonem de ingenerabili & incorruptibili resumens, ostendit quòd ingenerabile & incorruptibile est cœlum, & propter ipsum mundus. Et neq; generabilis quidem, incorruptibilis autem (ut quidam putant) neq; ingenerabilis & corruptibilis. Et iterum ad uniuersalius reducens sermonem ostendit ꝙ se consequuntur inuicem generabile & corruptibile. Si enim quid generabile, & corruptibile, & èconuerso.

ARISTOTELIS STAGIRITAE DE COELO LIBER PRIMVS.

Tex.1.

V AE de natura ſcientia ferè plurima uidetur circa corpora & magnitudines, & horum exiſtens paſsiones & motus. Adhuc autem & circa principia, quæcunq; talis ſubſtantiæ ſunt. Natura enim conſtãtium hæc quidem ſunt corpora & magnitudines. hæc autem habent corpus & magnitudinem. hæc autem principia habentium ſunt.

SIMPLICII PHILOSOPHI CLARISSIMI Cõmentaria in Primum Librum Ariſtotelis de Cœlo.

Com. p^m.

ROOEMIVM Intentionem negocii docet, & ordinẽ ipſius, quia ad naturalẽ auditum, eſt cõtinuũ. Quoniã enim illud de naturalibus principiis erat, oportebat poſt illud de his quæ à principiis, dicere. hæc autẽ ſunt corpora ꝓxime. & ſyllogizaẽ ſic. Scientia de natura, eſt circa natura cõſtantia. natura autẽ conſtantia, aut corpora ſunt, ſicut aqua, & lapides, & ligna: aut habẽtia corpora, ut plantæ & animalia. aut ſunt principia habentiũ corpora, ſicut materia & forma, & motus, & talia. Principiũ autẽ eſt & anima habẽtiũ corpora, ſicut animaliũ & plantarũ. Poſt ſermonẽ igitur de principiis naturalibus oportet de corporibus & de habentibus corpora docere. Et palã ꝙ in his plura corpora ſunt, & multiplex quę circa hęc theoria. etenim habẽtia corpora & principia habẽtiũ, ex corporibus & maxime à naturalibus cognoſcuntur. Quare ſcientia de natura ferè plurima eſt circa corpora, & paſſiones corporũ, hoc eſt, circa qualitates paſſiuas ſm q̃s patiunẽ & agunt. Et adhuc etiã circa motus ipſorũ: diuerſæ enim ſunt ſpecies motuũ, hæc qdem ſm locum, hæc autẽ ſm alterationem, hæc uero ſm augmẽtum & diminutionem. Dicatur autẽ nunc motus & generatio & corruptio. uidetur autẽ à paſſionibus ad motus, ut ad uniuerſalius proceſſiſſe. Motus enim qdam & paſſiones ſunt, niſi forte motus operationes dixerit, cõtradiuidẽs ipſas ad paſſiones. Qđ autem per media natura cõſtantia cõduxit ſyllogiſmũ, inſinuat hæc dictio {enim} cauſalis cõiunctio, cum dicit. { Natura enĩ cõſtantiũ, hęc quidẽ ſunt corpora &c. } Hoc autem {ferè plurima circa corpora } dixit, aut quia & circa habentia corpora, qđ quidẽ poſterius appoſuit, aut etſi & hæc cũ corporibus numerentur: quia & circa principia qđ quidẽ ipſum adiecit. Si autẽ & omnia hæc dicat aliquis cõprehenſa eſſe cũ corporibus, ſed qui de tempore & loco & uacuo ſermo, erit utiq; extra talia. Adhuc autẽ & qui de non naturalibus qdem, naturales tamẽ dubitationes habẽtibus, de qbus in principio de naturali auditu, in ſermonibus ad Parmenidẽ, & Meliſſum. ſed quoniã de natura quidẽ non, naturales autẽ dubitationes accidit dicere ipſos, & qui de hiis, igitur ſermo aliqualiter eſt extra corpora. Erit autẽ utiq; & ꝓpter philoſophicã reuerentiã appoſitũ { ferè. } Et ꝓpter hoc etiã forte appoſuit { uidetur. } Hoc autẽ { circa corpora & magnitudines } pro eodem ponunẽ idem ſignificãtia, niſi forte ſit oſtẽſiuũ huius, ꝙ omne corpus magnitudinẽ habeat, & non ſint indiuiſibilia uel impartibilia corpora ut quidã dixerunt. ⁋ Aut qa non de corporibus ſolum, ſed & de lõgitudine & latitudine naturalis diſputat inquãtum ſunt termini corporũ. forte aũt, quia de tempore & loco, ſm quod enim cõtinua & diuiſibilia, magnitudinẽ quidẽ habent & hæc, non tamẽ corpora ſunt. Totaliter autẽ ſi de cõtinuo eſt naturalis dicere, non autẽ omne cõtinuũ eſt corpus, ut ipſe poſt pauca dicet, bene ambo ꝓtulit. ſ. corpus & magnitudinẽ. ⁋ Alexãder tamẽ & ſignum huius qđ ex parallelo. i. pro eodem hæc ſint poſita, appoſuit hoc qđ non eſt aliqua magnitudo natura cõſtans pręter corpus. Quãuis & tempus (ut exiſtimo) & locus & motus lineaq; & planũ cõtinua exiſtentia & ſemp diuiſibilia, magnitudines quidẽ ſint naturales, corpora aũt non ſint.

Tex. 2. **Cõtinuum igitur eſt quod diuiſibile eſt in ſemꝑ diuiſibilia. Corpus autẽ quod vndequaq; diuiſibile.**

Magnitudinis autē quæ quidē in unū/linea, quę in duo/planū. quæ autē in tria, corpus. Et p̄ter has nō est alia magnitudo, propterea q̧ tria sint omnia, & ter vndequaq;. Quēadmodū enim aiunt, & Pythagorici, omne & omnia tribus determinata sunt. finis enim & mediū & principiū, numerum habēt eum qui omnis, hic autē eum q trinitatis. Propter qđ à natura accipiētes, tāq̧ leges illius, & ad Deorū sacra vtimur numero hoc. Assignamus aūt & appellationes hoc modo. Quæ enim duo/ambo dicimus, & duos ambos, oēs autē non dicimus. sed de tribus hāc prędicationē dicimus primū. Hęc autē quēadmodū dictum est, p̄pter naturā ipsam sic inducētem sequimur. ¶ T. 3 *Itaq; quoniā omnia oē & perfectū spē nō differunt inuicē, sed si differant, vtiq; in materia & in qbus dicuntur, corpus solū erit inter magnitudines p̄fectum: solum enim determinatū est tribus. Hoc autē est omne, trifariā aūt diuisibile existens vndequaq; est diuisibile. Aliarū aūt/hoc qdem ad unū, hoc aūt ad duo. Vt enim numerū adepta sunt: sic & diuisionem & continuationem. Hoc quidem enim ad unum continuum, hoc autem ad duo, hoc autem vndequaq. tale.*

Postquā ostendit circa corpora propositū uersari, & proculdubio circa simplicia primo, hęc enim sunt & naturalia primo, táquā primo in seipsis principium motus naturalis habētia, uolens diffinire corpus, p̄rimo definiuit continuū, sub quo est corpus, & aliæ magnitudines, dicens/q̧ continuum est omne diuisibile in semp diuisibilia, siue in unū sit diuisibile, siue in duo & tria. nam & linea & superficies continua sunt, & nō solum corpus, siqdem illa in unū contrarium & diuisile: hæc in duo, corpus uero undequaq;. Omniquaq; autē diuisibile & omniquaq; cōtinuū & dimensionatū corpus eē ostēdit ex eo: q̧ trifariam dimēsionatū, & trifariam diuisibile est. tria enim oīa sunt, & terquaq; est omniquaq;. Qđ autem terquaq; dimēsionatū existens corpus omniquaq; dimensionatū sit, ostēdit ex eo, q̧ non est magnitudo habens plures tribus dimēsionibus. Habēs igitur tres dimēsiones, omniquaq; dimēsionatū est. Idem aūt persuadetur à ternaria p̄prietate etiam: tria. n. omnia sunt, & dicunť, & qđ trifariam est, undequaq; est & dicitť. ¶ Et q̧ recte dicimus, ostendūt Pythagorici breuiter sic. Omne p̄pterea q̧ principium habeat, mediū & finem diffinitū est trinitatis numero, & fortassic etiā est perfectum, quia principiū habeat & medium & finē. Qđ. n. non omne deest ei aliquid, ut sit omne, & imperfectum est. Si autē hoc uerū, non necessario dicet quispiam rōcinatus est, omne/qa perfectū sit, ideo principiū habere & mediū & finem, etenim per ipm omne insunt hæc & perfecto. Fortasse autē conuertūtur hæc inuicē omne & perfectū, perfectū autem græce τέλειον dicitur ἀπὸ τοῦ ἔχειν τέλος. i. qa finem habeat, qđ uero finem habet, patet/q̧ principiū habet, & mediū. ¶ Bene igiť Alexā. à pfecto syllogizauit. Etenim Aristoteles in sequētibus à perfecto syllogizauit omne. Qđ autem tria oīa & perfecta, inde etiā ostendit, q̧ in sacris hoc numero utanť. ¶ Post omnia autē & ab usu nominū idem quodam quasi lenimēto p̄bauit. s. tria omnia eē, & terquaq; omniquaq;. Ex dictis autē ostēdit iterum q̧ corpus solū inter magnitudines, omniquaq; dimensionatū est, ut dictū est prius, & est perfectū solū, assumens q̧ omnia omne, & perfectū eadem sunt, quāuis fm subiectū aliquādo differāt. Quia oīa q̄dem de discreto quāto p̄dicātur (ut ait Alexāder). Omne aūt de cōtinuo, ambo autē de pfecto. Syllogizať autem sic. Corpus solū inter magnitudines terquaq; dimēsionatū est, & tribus determinatum est, qđ tale, perfectū est, & omniquaq; dimēsionatum. Est autem dignū notatu, q̧ p̄ter cōsuetudinem Aristoteles Pythagoricis insinuationibus ad ostensionem usus est. ¶ Dubitet fortasse quispiam qūo terquaq; dimēsionatum, omniquaq; dimēsionatum est? quoniā perfectus numerus, qui tria. ut enī numerus, sic perfectus, principiū habēs, & media, & finē. qūo autem pp hoc tribus dimensionatū, est omne & pfectum? siqdem aliquādo & aliis īdiget, nullus. n. habēs tres digitos, qm̄ habet tres, oēs habet digitos: neq; qm̄ hic tria sunt elementa, iā & oīa sunt. An siqdem tres sunt dimēsiōes, terquaq; dimensionatū, omniquaq; dimēsionatū est, táquā nō sit alia dimēsio? ¶ Fortasse igiť cū demōstrauerit trifariam dimēsionatū undequaq; esse dimēsionatū eo argumēto, q̧ nulla alia detur dimēsio, ideo argumentis tribus, fm p̄babilitatē usus est. ¶ Admirabilis uero Ptolemęus in unico libro de dimēsione, bene demōstrauit/q̧ non sunt plures tribus dimēsionibus ex eo, q̧ oportet dimēsiones determinatas esse: determinatas autē dimēsiones fm rectas p̄pendiculares accipi. Tres autē solas ad rectos inuicem angulos, rectas possibile esse accipe: duas quidē fm quas planū terminatur, tertiā autem quæ p̄funditatem mēsurat. Quare si qua erit post tertiā dimēsionem alia, immēsurata utiq; erit penitus & indeterminata. Non esse igitur in aliam magnitudinem transitum/Aristo. quidem ex inductione uidetur sumere. Ptolemęus autem demonstrauit. Cōmē. 2.

T. 4 *Quę igitur diuisiles magnitudines & cōtinuæ, hæ. An autē & continua omnia diuisibilia, nōdum*

manifestũ ex his, quæ nunc. Sed illud qdem patet, q nõ est in aliud genus trāsitio: quēadmodũ ex longitudine in superficiē, in corpus autē ex superficie. Non enĩ adhuc vtiq; talis perfecta erit magnitudo. Necesse enim fieri exitum secundum defectionem. Non est autem possibile perfectum deficere, Omniquaq; enim est.

Cōmē. 3. Cum diffiniuerit cõtinua esse diuisibilia in semper diuisibilia, & dixerit corpus omniquaq; diuisibile, notat (quod & in naturali auditu demõstratũ fuit) cõtinua diuisibilia esse, ex eo q non ex impartibilibus cõponantur magnitudines, sed nunc nõdum demõstratum est, demõstrabitur autem, Quòd autē diuisibilia/cõtinua, palam. Si enim quæ non cõtinua/diuisa iam & nõ diuisibilia sunt/diuisibilia palàm q continua sunt. Quare hoc q corpus diuisibile ens, cõtinuum sit, non addidit, sed neq; q oĩquaq; diuisibile sit. Hoc enim demõstratum est, nõ ex esse ɔtinuũ, sed ex nõ esse transitum ad aliud genus. Si enim esset non utiq; esset perfectum. Transitus enim secũdum defectum.

Particulariũ corporũ itaq; quę sub partis forme sunt unũqđq; tale est rõne. Omnes enim habet dimensiones, sed terminatũ est ad ꝓximũ tactu: ꝓpter quod mõ quodā corporũ multa unũquodq; est. Totum autē, cuius hæc partes, perfectum necesse est esse: & quēadmodum nomē significat omniquaq;, ad omnem partem, & non hac quidem: hac autem non.

Cōmē. 4. Cum dixerit corpus ẽm q corpus perfectũ esse dimensionatorũ, quia omnes habet dimẽsiones: quoniā & omnis & totus mũdus perfectus est, ne putet aliquis amborũ eandem dici spẽm perfectionis & omneitatis/merito hic diuisionē affert dicens, q corporũ alia sunt partes & cõtenta specie partis, uelut cœlũ/ignis/aer/aqua/terra. Aliud autē est totũ cuius hæc partes. & q de corporibus qdem quæ ut partes, omne & perfectum prędicatur ẽm rationem & diffinitionē corporis. quia corpus est quod terquaq; & omniquaq; dimensionatũ est. quatenus autē partiale est, & nõ omnia cõprehēdit, sed multa habet extra se, & à multis distinctũ est † tāgens ipsa, ꝓpter quod & multa est unũquodq; secũdũ ɔtactus multarum partium, ꝓpter hoc nõ est omne & perfectum subsistētia. Etenĩ habet ẽm hoc ad aliud trāsitum & propter hoc imperfectũ est. Omne autē & totum, cuius hæc partes, non secũdum corporis diffinitionem perfectũ est, sed quatenus continet omnia, & nihil extra ipsum est, neq; distinctum est ab aliquo contactu. Quare his modis omnibus perfectum.

Tex. 5. *De totius quidē igitur natura, infinitũ ne sit magnitudine/an finitũ tota mole, posterius cõsiderandum est. De ijs autē, quæ scđm speciem, ipsius partibus nunc dicamus, principiũ faciẽtes hoc.*

Cōmē. 5. Cum dixerit qũo perfectũ sit utrũq; corpus, & quod pars, & quod totũ, & q totum est qđ nihil extra se habet: sensit, hoc demõstrationem exqrere, & utrũ tāq̃ infinitum nihil habeat extra seipsum, aut tāquàm finitum. Fortasse autē & cõsequens uidere post sermonē de corpore natura simplici de uniuersi natura dicere, & tunc de partibus. sed quoniā sermonem de uniuerso (ut existimo) cũ sermone de cœlo cõiungit, qui enĩ cœlũ ostēdit finitũ, oñdit finitũ uniuersum: propter hoc, sermonē de uniuerso reiicit, & de ꝑtibus ipsius primo ꝓponit dicere quę sint, & quot. Hoc autē {infinitus ne sit magnitudine} bene dixit. quoniā & ẽm extensionē ipsius esse, & ẽm tempus infinitus est. ⁊ Alex. aũt ait. ipsi primũ esse de toto mundo sermonē, subsequi autem sermonē de perpetuo & circulari corpe, quem in scđo libro pertractat, & post hęc eum qui de q̃tuor elñtis, ĩ duobus ultimis tradi. quoniam autem ad sermonē de toto mũdo, q non sit infinitus/q sempiternus/q ingenitus & incorruptibilis, necessaria erant q̃ de circulari corpore dicũtur, primũ hoc ostendit/q sit aliquod tale corpus, & tunc docet ea, quæ de uniuerso. ⁊ Attendendum est autē in his q̃ de uniuerso dicũtur/q non infinitum/q sempiternum/q ingenerabile & incorruptibile, si principalr̃ de toto mundo dicta sunt, nec de cœlo dicantur, & oē habere hæc. etenim inchoans scđm librum & ɔcludens q neq; factũ est, neq; corrumpitur totum cœlum, & quod si de toto mũdo hæc diceret ob cœlũ/mũdum/hæc habere dicat, manifestauit ipse. ubi post pauca à principio scripsit sic. Propter quod bene sese habet, suadere sibi quēq; antiquos & maxīe patrios nostros sermones eē ueros: q est īmortale & diuinũ quiddā eorum quæ habent motũ, motum inquā talem, ut nullus, sit ipsius finis, sed potius ipse aliorũ finis sit etc. ut non multa transcribā. Secũdum speciē autē partes uniuersi/ait/quæ ẽm spẽm abinuicem differũt, cœlum/ignẽ/aerẽ/aquā/terrā. Hæc.n. sunt īmediate partes uniuersi. qm̃ & partes terrę & aliorũ uniuscuiusq; similares existentes/etiā uniuersi partes sunt, sed non īmediate, sed partiũ partes. Et hęc sunt q̃ ꝓprie non partes, sed particulę nũcupanł, īmediate igitur partes uniuersi hæc sunt, q̃ ẽm spẽm differũt.

Omnia

Omnia enim naturalia corpora & magnitudines scd̃m seipsa mobilia dicimus esse scd̃m locũ. naturam enim principiũ motus esse dicimus ipsis. Omnis aũt motus secũdum locũ quem uocamus lationem, aut rectus, aut circularis, aut ex his mixtus est. simplices enim hi duo sunt soli. Causa autem, quia & magnitudines istæ simplices, tantum sunt quæ recta, & quæ circularis est.

Inchoans sermonẽ de cœlesti corpore, & uolens ostendere, ꝙ perpetuũ sit. primo astruit ꝙ alterũ sit à quatuor elemẽtis. Huius autem ꝓbationẽ facit ex multis motibus naturalibus. si enim naturalia sunt naturalia habendo naturã, natura autẽ est principium motus: quę à naturali motu sumitur demonstratio, simul ex euidẽtioribus est, ut ab operationibus accepta, euidẽtiores enim substantiarũ sunt actus, simul & ex magis ꝓpriis, taq̃ ex causis. Aristo. aũt ad ꝓbationẽ eã q̃ à motibus accipit sex ista assumit hmõi ꝙ duo sint simplices motus, circularis, & rectus, ꝙ simplex motus sit simplicis corpis. & ꝙ simplicis corporis, simplex sit motus, ꝙ unus motus unius sit, fm naturã ꝙ unũ uni sit otrariũ. & ꝙ cœlum circulo mouetur, ut sensus ostendit. ¶ Harũ aũt suppositionũ, & Plotinus ĩ libello de mundo meminit uolens enim fm Platonem ostendere perpetuitatẽ cœli, ait. Aristoteli si quidẽ nullus labor est, si quis ipsius suppõnes de quinto corpore suscipiat (has dicens.) quia his ita se habẽtibus. sequitur perpetuitas fm numerũ, sed & Plato aliam uidetur subãm assignare cœlo. Si enim specifica quinq; elemẽta, quinq; corporũ putat & figura duodecim basium descripta cœlo attributa est, qđ oẽ appellat id ꝙ aliud ẽ à pyramide & figura octo basiũ & uigĩti basiũ & cubo: palã ꝙ & fm ipm aliud ẽ fm subãm. ¶ Et ꝙ etiã Plato diffinit qnq; eẽ simplicia corpa fm qnq; figuras, sufficit Xenoctates ꝑcipuus auditorũ ipsius, q in libro de uita Platonis scribit hęc. Aĩalia igiẽ sic diuisa sunt, in ideas & partes, oĩmodo diuidens quousq; ad qnque elñta pertingeret, quæ utiq; quinque figuras & corpora nominauit, ętherem, ignem, aquã, terrã, & aerem, quare & duodecim basium figura simplicis corporis, fm ipsum fuit. s. cœli, quẽ ęthera uocat. si autem ex igne cœlũ constare dicat, id ex lumine dicit. etenim lumen, ignis spẽm ait. astra aũt ex q̃tuor, non his q̃ in generatione posita sunt elñtis, sed ex igne qdem, quia luminosa, ex terra aũt quia resistẽtia sensui, & ex mediis qa media. Si igiẽ & Arist. confitetur uisibilitatẽ ipsorũ & tangibilitatẽ, neq; utiq; ipse abnegabit, ex his summitatibus ostare cœlestia, in qbus & ꝑfectio elñtorũ est. uult enim cœlũ ubiq; à quatuor q̃ sub luna & recte mouenẽ, & imperfecta sunt, alienum esse. Similiter aũt & si simplex ipsum dicit, uerisimile est, ipsum abnegaẽ cõpositionem, ex his. quod autẽ animatum ipm & aĩal dicat, docebimus, & ꝙ animalia uult habere corpora cõposita, qđ autem nõ solum sint naturalia corpora, sed & fm locũ maxime mobilia, palàm est ex eo ꝙ motus fm locũ est quidem primus motuũ, oĩbus modis prioritatis, ut ostẽdit in ultimo de naturali auditu. natura aũt quæ est principiũ motus primi maxime naturaliũ motuũ pricipium est & causa. Diuidens autẽ naturales motus, hos qdem simplices ait, hos autẽ nõ simplices. Ostẽsio aũt ꝙ sint simplices habeẽ in prõptu, eo ꝙ simpliciũ corporũ simplices sunt motus, & ꝙ simplices qdem qui circulo, & qui in recta, palã. neuter enim ipsorũ ex diuersis cõponitur. Qđ aũt hi soli motus sint simplices, ostendit ex suppõne linearũ, omnis enim motus fit super aliqua lineari extẽsione. Si igitur simplices lineæ sunt duæ solæ, & simplices motus duo soli. Nõ supposuit autẽ ut effectiuas causas motuũ magnitudines, sed ut materiales, & ut habentes rõnem, sine qbus non essent, ut ait Alexã. Et omni quidẽ motu existente, ĩpossibile nõ esse magnitudinẽ, magnitudine autẽ existẽte, nõ necesse est motum esse qđ quidem materiæ cõuenit. ¶ Attendere autẽ oportet ꝙ & figura suppositæ magnitudinis est causa aliquãdo motus corporis. ¶ Xenarchus autẽ multis eorũ quæ hic dicunẽ cõtradicẽs, in libris scriptis ab ipso de qnta essentia, otradixit & ad hæc. neq; enim inquit hæ solæ magnitudines simplices sunt, recta & circularis simplex enim est & linea: q̃ helix dicitur. i. reuolutio, & circũductio cylindri, quia omnis particula ipsius omni æq̃liter adaptatur. Si autẽ est magnitudo simplex præter duas, erit utiq; & motus simplex ꝑter duos, & corpus simplex aliud ꝑter quinque qđ moueẽ motu illo. ¶ Ad Xenarchũ aũt Alexander obuiat duplr̃. primo quidem ꝑ antiparastasim. ocedens enim simplicem esse reuolutionem cylindralẽ, dicit: ꝙ non tanq̃ causas effectiuas motuũ, magnitudines ꝓposuit Aristo. Non enim si simplex corpus simplici motu moueẽ per simplicẽ lineã, iam & per oẽm lineam simplicẽ, simplex corpus mouetur simplici motu, qđ quidem Xenarchus uult. Fortè aũt ualidior est obuiatio Arist. dicẽtis. cã est, ꝙ magnitudines hæ solũ sunt simplices. s. recta & circularis. quãuis enim materiales cãs ipsas dicat, necesse est alia magnitudine exñte simplici, esse & aliũ simplicẽ motum, sed solas has simplices esse magnitudines planè euertit, dicere plures motus eẽ duobus Melior igitur responsio Alexandri scđa, dicẽtis, ꝙ nõ simplex linea est sup qua cylindrũ reuoluitur, siqdem ex duobus motibus dissimilibus generaẽ, circulari & recto. recta enim circulr̃ super supficiem cylin-

dri circunducta,& signo aliquo in recta regulariter moto,generaẽ cylindralis reuolutio,sicut & ipse Xenarchus cōfitetur, scribēs ita.sit aliquod tetragonū,& hoc circūducatur manēte uno latere quod sit axis cylindri:super hāc aūt parallelā circūgiratam feraẽ aliquod signū,& inæquali tēpore signum hoc pertranseat hanc lineā,& ipm parallelogramū in idem restituaẽ iterum,unde incepit ferri:facit enim parallelogrāmū quidē cylindrū,signum autē circūlatum sup rectā helicā.i.reuolutionē,& hāc ut ait simplicem lineā:quia similiū partium. Sed & si similiū partiū sit,nō est simplex. simplex enim linea est semper homœomera.i.similiū partium,q̄ autem homœomera,nō semper simplex,si non & eiusdem speciei fuerit.etsi à motu fiat unius spēi,unius spēi existit & hæc.magis autē una.etenim reuolutio motus solaris q̄ fit à duobus circularibus.s.à motu solis in zodiaco, & ab octaua sphæra,q̄m circa diuersos polos uterq̧ fit,mixtā habet naturā ¶ Adhuc autem ait Alexāder.simplices motus,s̄m habitudinem ad mediū uniuersi,habent q̧ sint simplices.Hic enim circa mediū,hic autem à medio, & ad medium,reuolutio autem talis non est.

Circulo igitur est qui circa mediū.rectus aūt qui sursum & deorsum. Dico aūt *sursum qui à me*
t 6 *dio:deorsum aūt qui ad mediū.Quare necesse est omnē esse simplicem lationē, hanc qdem à medio, hanc autem ad mediū, hanc uero circa medium.* Et *uidetur consequi secūdum rationem hoc ijs quæ à principio dicebamus,etenim corpus perfectum est in tribus,& motus ipsius.*

Cōmē. 7. Cum dixisset duos eē simplices motus,rectū,& circularē,diffinit utrūq̧, circulo quidē dicēs eum qui circa mediū uniuersi.quod quidē per ea q̄ subiūxit ostēdit,ut ait Alexander {circa mediū} dicēs. Quare motus corporū,qui nō fit circa mediū uniuersi,nō est simplex circularis. habet enim aliqualr & sursum & deorsum,unaquaq̧ parte aliquādo sursum, aliquando aūt deorsum uergente.Rectos autem motus simplices,ait,hūc qdem sursum,hunc autē deorsum.& horū utrūq̧ explanās, sursum quidem eum qui à medio nominat,deorsum autem eum,qui ad mediū.Et q̧ idem mediū in circulari & in rectis accepit,manifestauit dicens.{Quare necesse est oēm eē simplicem lationē}etc.Voluit autem s̄m unam habitudinē ad medium oēs assignare.& qui in dextrā autem & sinistrā,& qui ante & retro,quādo fuerint simplices,aut sursum fiūt,aut ad mediū.Motus enim aīalium nō adhuc simplices,secūdum inflexionem & extēsionem mēbrorum facti.quare & qui ad latera simplices sursum & deorsum rectæ insistunt.¶ Sic quidem igitur Alexan.fortè autem qui in dextrā & sinistram, ante & retro,non est corporum simplicium scdm naturam, sed animalium habentium dextra & sinistra, & ante & retro.Terra aūt & aqua aut aliqd aliorum, non moueẽ tali motu,nisi ui, ꝓiecta aut pulsa, aut à multis tracta. Assumens autem ex euidentia,duas eē simplices lineas.s.rectam & circularē,& q̧ simplices motus fiant s̄m simplices lineas,syllogizauit ita.Simplices motus,s̄m simplices lineas fiūt. Qui s̄m simplices fiunt lineas,fiunt s̄m rectā,& circularem.Et ɔclusio est manifesta.Deinde rursum similiter euidens accepit,q̧ in sphæra determinata maxime recta est,quæ à cētro ad circūferētiā,quare & qui s̄m rectā in sphæra determinata motus duo,hic sursum qui est à medio,hic aūt deorsum q̄ est ad medium.Tres ergo sunt simplices motus,habentes habitudines ad mediū,hic quidē à medio, hic autem ad mediū,hic uero circa medium.Quæ autem s̄m rationem dicta cōsequentia huius.s. tres esse motus & terquaq̧ dimensionatum esse corpus,uidetur mihi esse extra diligentiam Aristotelis,nisi aliquis ostenderit ꝓportionem aliquam rōnis motuum ad dimensiones.

t 7 *Quoniā autē corporū,hæc quidē sunt simplicia, hæc autē cōposita ex his.(dico aūt simplicia quę cūq; motus principiū habent secūdū naturā utputa ignem & terrā,& horū species, & cognata his,) necesse est & motus esse,hos quidem simplices,hos autem mixtos aliqualiter.Simpliciumq́; simplices, mixtos autem compositorum.Moueri autem secūdum prędominans.*

Cōmē.8. Confirmata prima suppositione quę dicebat,q̧ tres sunt simplices motus qui à medio,qui ad medium,& qui circa medium,trāsit ad secūdam & tertiā,ostēdens q̧ simplicis corporis sit simplex motus,& q̧ simplex motus sit simplicis corporis.Ostendit aūt ipsas diuidens sic prius motus in simplices & mixtos,postea corpora,in simplicia & cōposita.& diffinitis simplicibus corporibus assignat cōuenienter simplices motus,simplicibus corporibus,mixtos aūt compositis:etenim oīs motus q̄ s̄m locum corporis alicuius est. Simplicia autē corpora dicit,quæ habent principiū motus s̄m naturam. Principiū siqdem motus habent,& animalia,& plātę,sed nō eius qui s̄m naturā,sed eius qui s̄m animam. ꝓpter quod & alias aliter mouenẽ.cōposita enim nō remāserunt in similaribus partibus, sed & organicas acceperūt,tāquā habentia aīam organo utētem corpore.Natura aūt est principium motus simplicis

tus simplicis: ꝓpter qđ & habētia naturā, solum habēt simplicem motū. Quæ autē sint hæc, subiūxit dicens { utputa ignē & terram, & horū species & cognata his } Species terræ dicens arenam & lapides, & terram argillā & albam, & nigrā, & talia. Ignis aūt spēs sunt carbo/flāma/& lux/ut ait Plato. ¶ Bene autē & sic Alex. exposuit. Dicens. n. ait. { utputa ignem & terrā } adiecit hoc { & horū spēs } ac si uniuersalr oēm ignem, & uniuersalr oēm terram, nō hanc aliquā solum, sed simpliciter spēm ignis & terræ, fm φ ignis est & terra Cognata autē sunt igni aer/terræ aqua, & si qđ aliud simplex, ut apparebit quintum corpus: naturale. n. est & hoc. Si autem corporū naturaliū (ait Alexā.) esse/est in se hr̄e principium motus in seipsis: et horū/hæc quidem simplicia sunt, hæc autē ex his cōposita: cōsequens est simplicium corporū/simplices esse motus, cōpositorū autem cōpositos. Fortè autē diligentius dixit Aristo. simplicia corpora quæcūq; habēt principiū motus fm naturā, tāquā cōpositis fm qđ composita nō habentibus fm naturā principiū motus, sed fm aīam. Propter qđ & partes organicas obtinuerunt. Est aūt simplex motus & unus, simplex enim motus simplicis corporis est: simplex autem corpus/si uere est simplex, unius motus principiū habet in seipso: si. n. habebit principiū multorum motuū/& simpliciū, non adhuc simplex erit, sed ex tot compositū, quot motuū principia habet: etenī cōpositum hoc à simplici differt. s. in habēdo in seipso principia multorū simplicium motuū. unus aūt motus non semp simplex, motus siqdem aīalium (ut existimo) unus ꝓpric nō est, cū fiat fm extēsionem & inflexionem mēbrorum, obliquus aūt motus qualis discurrētium siderū est, unus qdem est, sed nō simplex. Ex eo. n. qui sursum & deorsum, cōsistit: & qui fm helicā lineā componit̃ ex recto & circulari: mixtos autē aliqlr dixit Alexā. motus dictos eē, qa non sic (inqt) motus est/ut corpa, corpora siqdem subsistunt & simul sunt inuicem simplicia in mixtis: in motu autē non expectat prior secūdum, ut possimus nos dicere, hūc mixtum esse huic. Fortè autē in mixtis fm partē, utputa in extēsione & inflexione membrorū/uerū est φ prior motus non expectat scdm. tamē in obliquis motibus in quibus mixtus est ascensus descensui, fm unā ideā, non adhuc est uerū (ut existimo) & in his q fm helicam, sed uerbū { aliqualiter } scdm φ cōueniens est motui, magis recipiendū, cōpositus autē corporum motus naturalis scdm p̄dominans fit: etenim corpus humanū siquis ꝓiecerit, deorsum fert̃, quia p̄dominatur in ipso, quod terrestre. Apposuit autē Arist. utputo { moueri autē fm p̄dominās } aspiciens ad quatuor hæc apud nos uocata elemēta, quæ qdem nō sunt ꝓprie simplicia, sed fm p̄dominans mouent̃ simplicibus motibus, neq;. n. utiq; erunt simplicia in locis segregatis, siqdem ad cōpositionem uniuersi facta sunt. Fortè autē & cœlū cōpositum est ex summitatibus q̄tuor elemētorū siquidem uisibile & tāgibile est, nempe p̄dominante in ipso summitate ignis. simplex aūt & ip̄m dicitur, sicut & quatuor hęc simplicia, ad cōparationem compositorū: omne. n. corpus qđ mouet̃ simplici motu aut simplex est: aut fm aliquod simplicium in ipso p̄dominans mouet̃ hoc motu. quod si hæc uera sunt, & si compositū est quod circulo mouetur fm aliquod in ipso simpliciū p̄dominans, hoc simplici motu mouet̃. cōpositum. n. simplici motu mouet̃, non fm quod cōpositum.

Siqdē igitur est simplex motus, est φ eius qui in circuitu fertur corporis motus, simplex et corporis simplicis, simplex est motus: & simplex motus, simplicis corporis. etenim si compositi fuerit, secūdum simplex prædominans erit. Erit igitur necessariū esse aliquod corpus simplex quod natum est ferri circulari motu secūdum suiipsius naturam.

Cum ostendisset circularem motū simplicē esse, ex eo quod magnitudo sup quā fit, est simplex, & ostendisset etiam φ simplex motus simplicis corporis est, & simplicis corporis/simplex motus, syllogizauit iam ita. Quoniā circularis motus simplex est, simplex aūt motus simplicis corporis, & simplicis corporis, simplex motus: necessariū igitur est eē aliquod corpus simplex, qđ natum sit ferri circulari motu fm suam naturā: sed antecedēs uerū est, ostensum est enim, cōsequēs ergo. ¶ Vt autem/ait/Alexan. merito nō hypotheticæ ꝓposuit, si simplex est circularis motus. sed sub ↄtinuatiua particula usus est, { siqdē } qm̄ p̄ostēdit oīa fundamenta. Fortè aūt & { siquidem } est hypotheticū non ęqualēs huic, qm̄, etenim ip̄m quidem ipsi/si/hypothetico appositū, non augmētat potentiā ipsius, sicut neq; quoniam sub cōtinuatiuo, hypotheticæ aūt ipsum ꝓduxit fortè ꝓpter reuerentiam p̄hicam. palàm est autem φ hypotheticæ assumptiones demonstratę categoricę quoq; produci possunt, sicut & hic, circularis motus simplex est, simplex motus simplicis corpis est. circularis ergo motus, simplicis corporis est. est ergo simplex corpus quod circulari motu mouetur scdm naturam. Côme. 9.

Violentia siquidē cōtingit eo qui alterius, & alterius, scđm naturā autē impossibile. siquidē est vnus vniuscuiusq; motus, secūdum naturam simplicium.

Com. 10. Cum ostendisset esse aliqđ corpus simplex, quod natū est ferri circulari motu fm suam naturā, ↄsequenter ostendit ꝙ nullum ipsorū quatuor est, qđ circulari motu mouetur, neqꝫ fm naturam, neqꝫ preter naturā.& ꝙ quidem non fm naturā,ostendit sic.Si unus est uniuscuiusqꝫ simpliciū corporum,qui fm naturā motus,simpliciū enim simplex est motus, simplex autē est unus:palā ꝙ & q̄tuor elementorū uniuscuiusqꝫ existentis simplicis,simplex & unus est motus fm naturam.Si igitur rectus est ipsis fm naturā motus,palā quod circularis nō utiqꝫ erit ipsis fm naturam,sed si fortè est, uiolentus ipsis est.uiolentia si quidē contingit per alterius & alterius esse motū eundem,aut uiolētia cōtingit cum alterius motu aliquid moueť & non uno solo,sed & altero.Ignē enim cōtingit ui & deorsum,& circulo moueri, fm naturam autē impossibile,ē alterius motu moueri, siquidē uniuscuiusqꝫ unus est motus fm naturam.Sicut autē ostendit prius ꝙ & si cōpositum sit aliqđ motum circulari motu,qm̄ simplex est huiusmodi motus,fm aliquod simplex eorū quę in ipso prędominanť mouetur. sic nunc ostendit,ꝙ & si uiolentia aliquid moueatur circulari motu, semper est aliquid quod mouetur ipso secundum naturam.

Adhuc si motus p̄ter naturā,cōtrarius est ei qui scd̄m naturā,& vnū vni cōtrarium:necesse/qm̄ qui circularis est,simplex est,vt si nō sit scd̄m naturā lati corporis p̄ter naturam ipsius esse.Si igitur ignis/aut aliud aliquod taliū est in circuitu latū,cōtraria quæ scd̄m naturā ipsius latio/erit ei qui in circuitu,sed vnum est vni cōtrariū,quæ aūt sursum & deorsum inuicē cōtrariæ.Si autē alterū aliquod est corpus latū circulariter p̄ter naturā,erit aliquis ipsius alius motus scd̄m naturā,hoc aūt impossibile.Siquidē qui sursum/ignis erit aut aer,si aūt qui deorsum/aqua aut terra.

Com. 11. Cōsequenter ostendit ꝙ si non fm naturam insit alicui ipsorū quatuor, motus circularis, attamē supponatur inesse:necesse est p̄ter naturam ipsi inesse.si igitur ostēsum fuerit,ꝙ non fm naturam,cōcluditur ꝙ nullatenus insit.ꝙ igitur si nō fm naturam, p̄ter naturam insit,ostendit ex eo ꝙ ei quod fm naturam est,cōtrarium est id quod p̄ter naturam.non p̄sente igitur eo qđ fm naturam, necesse quod p̄ter naturam inesse:& hoc esse, & nō aliud cōtrarium. Non enī est iniusta natura, uni multa opponēs.eo igitur quod fm naturam non p̄sente, præsens est ipsum quod cōtrariū, & p̄ter naturā, siquidem ei quod fm naturam:cōtrarium est qđ p̄ter naturam,& unū uni cōtrariū. Miro autē mō cām dixit huius,si nō fm naturā,insit motus circularis p̄ter naturā ineē,necesse est,eo ꝙ ipse sit simplex.si enim nō esset simplex: poterant neqꝫ cōtraria esse,neqꝫ p̄ter naturā,sed solum non fm naturā. nāqꝫ quod simplici motu mouetur, necesse est aut eo qui fm naturā, aut eo qui p̄ter naturā motu moueri:aut aliquo intermediorū, qui nō est simplex.Qđ autē p̄ter naturam nullū quatuor elemētorum circūferatur,ostēdit rursum utens hoc,ꝙ unū uni cōtrarium est.si enī igni fm naturā qui sursum motus:ei autē qui sursum cōtrarius est q deorsum,& unū uni cōtrariū,non utiqꝫ erit ignis circularis motus,neqꝫ fm naturā neqꝫ p̄ter naturam,ꝓpter eandem autē causam,neqꝫ alicui triū. ꝙ aūt neqꝫ alicuius alterius simplicis p̄ter naturā est circularis motus,ostēdit ex eo ꝙ oporteret esse illius aliquem motum fm naturam,simplicē simplex cū sit,simplices autē sunt motus q sursum & q deorsum soli,quorū si aliquo moueret,unum aliqđ ipsorum q̄tuor esset, & nō aliud. Duobus autē existentibus simplicibus motibus sup recta.s.qui sursum & q deorsum, nō sola duo facta sunt elemēta recti motus sed q̄tuor.causam autē in sermonibus de graui & leui dicet ipse. qa graue quidē simpl'r est terra.leue autē simpl'r ignis.qa illa qdem omnibus subsistit,hic autē oībus supernatat,aer autē & aqua ambobus cōicant, grauia enī & leuia sunt, nō ad idē autē: q̄propter etiā ꝓprie simplicia elemēta sunt ignis & terra.¶ Sciendū autē ꝙ Ptolemæus in libro de elemētis, & in p̄spectiua, & Magnus Plotinus,& Xenarchus in dubitationibus aduersus qntam essentiā,motum dicunt sup recta linea elementorum esse dum fiunt adhuc,& sunt in loco p̄ter naturā,& nōdum eum q fm naturā cōprehenderunt:quibus & Aristo. uidetur consentire in quarto huius, dicens ꝙ ferri ad ꝓprium locū ē ferri ad ꝓpriam formam,& in eo q de generatione,& Alexāder in his,ut diceť. Nā si appetentia ꝓpria loca,& ꝓpriam totalitatē,moueně ab alieno loco,& à dispōne quę p̄ter naturā,palā est ꝙ nō fm naturā se habentia p̄fecte mouētur,sed ut aiunt p̄dicti uiri,Ptolemæus/Xenarchus & Plotinus/fm naturā se habētia & in ꝓpriis locis existētia elemēta,aut manent,aut circulo moueně. manet siquidē terra uidelicet & aq̄,& aer illis ꝓximus,circulo autē mouetur ignis,& aer q facile ductilis est,cū cœlo,circūuoluta ꝑ ipsorū cōuenientia. si igitur hoc uerum est,& ipse etiā Aristoteles in meteorologicis dicit hypercauma circulo moueri,argumentū capiens à cometis,& ab aliis apparentiis,quæ consistunt in ipsis orientibus & occidētibus cū astris,quo mō Aristo.in his aliquo modo à motu p̄ter naturā eorum quæ sub luna sunt,corporis cœlestis excellētiam & eminētiam ad ipsa conatur ostēdere?sed hęc

dubitatio tãquã à Xenarcho ꝓposita paulo post soluetur. ¶ Nũc autem dubitandũ, q̃uo neq; ignem neq; aliud aliquod ipsorũ quatuor dicit circulariter ferri, neq; ſm naturam, si unus uniuscuiusq; secũdum naturã est motus super rectam autẽ motus horum, neq; ꝑter naturam si unũ uni cõtrariũ: cõtrarium autẽ est ei qđ sursum id qđ deorsum, sed non ei qđ circulo. Attendere autẽ dignũ ne forte hoc nõ dicat Aristo. nullum quatuor elẽtorum, circulo moueri simplr, sed neq; ſm naturam, neq; ꝑter naturã. demõstratum est. n. q; sit aliquid aliud qđ circulo mouetur ſm naturam, quod neq; est ignis, neq; aliud aliquod q̃tuor elẽtorum. si eñi ignis supponatur, neq; ſm naturã utiq; habebit hũc motum, motus. n. ignis est super recta, unus autẽ uniuscuiusq; motus est ſm naturã, non tamen ꝑter naturam: motus. n. ꝑter naturam ignis est deorsum, unũ autem uni cõtrarium. & q; quidẽ nullũ quatuor elemẽtorum est quod hoc circulari motu moueať sic demonstrauit. Quòd autẽ neq; alicuius alterius corporis est hic circularis motus, qđ mouetur ipso ꝑter naturam, simplici existẽte, ostẽdit ex eo q; oportet & illud etiã ſm naturã habere aliquẽ motũ simplicem. Et palã q; ultra rectum & circularem nõ est alius simplex motus. quare iterũ erit utiq; aliqđ quatuor elemẽtorũ, qđ quidem impossibile. hæc igitur habeãt aliquam rõnem. sed si circulariter mouetur ignis, etiã ſm Arist. utrum ſm naturam illo motu mouetur, aut ꝑter naturam? nã si ſm naturã, non amplius unus unius est motus secũdum naturã, si autem ꝑter naturam, nõ amplius unũ est uni cõtrarium: igni n. ꝑter naturã est motus deorsum. Fortè igitur circularis motus igni, neq; ſm naturam est tãquã ꝓprius, siquidem cũ firmamento circũfertur: neq;. n. planetis ſm naturã est ab oriente motus, neq; ꝑter naturã, tãquã cõtrarius ei qui ſm naturam: talis. n. est nociuus & nõ permãsiuus, sed alter qdem ꝑter eum qui ſm naturam tãquã existens alicuius melioris ꝓualentis. Et fortè ꝓpter hoc etiã Aristo. nõ dixit q; ꝑter naturam cõtingit eum qui alterius est & alterius esse, sed uiolentia: est. n. uiolentia utilis, quæ nõ ꝑter naturam, sed supra naturã dicetur. ¶ Sed merito interrogabit nos aliquis, si motu circulari posito alieno & supra naturam, totalitas ignis mouetur: habet ne aliquẽ ꝓpriũ motum ſm naturam, an sicut terra & aqua, in seipsis quiescunt, sic superiora elemẽta ꝓprium locũ assecuta. Dico igiť q; inclinatio etiam totius ignis ad cœlum est, sicut terræ ad cẽtrum. perfectius tamẽ in sequentibus diceť, ubi dicet Aristoteles ad idẽ ferri totum & partẽ. ¶ Xenarchus autẽ scdam dubitationem in dubitatis circa quintam essentiã post dubitationem de simplicibus lineis, cõtra hoc q; simplicis corporis, sit simplex ſm naturã motus, instat. Ait enim nulli q̃tuor elemẽtorum iã existenti, ſm naturã est qui fit sup rectam motus, sed ei soli quod est in fieri. qđ autẽ fit, non est simplr, sed inter esse & nõ esse, sicut & qđ mouetur: etenim hoc est in medio, inter locũ assumendũ & ꝓhabitum. & est generatio cognata motui, transmutatio q̃dam existens & ipsa, & ꝓpter hoc ignem qui sursum fertur nõ dicimus ꝓprie eẽ ignem, sed ferri, donec ꝑueniat in proprium locũ, & cum supersederit aliis, & quieuerit, tunc factum esse ignẽ ꝓprie, specificatum. n. esse ipsum, ſm quod est leuis positione hac, & terra tunc proprie est terra, quando substiterit aliis, medium autẽ cũ obtinuerit locũ, aqua & aer, aqua quidẽ quando supersederit terræ, substiterit autẽ aeri, aer autẽ quãdo supernatauerit aquæ & substiterit igni. ait igiť, hoc scilicet q; simplicis corporis sit simplex ſm naturã motus, falsum est: ostẽsum est enim q; nõ existẽti, sed ei qđ est in fieri, accidens est motus. si ergo oportet & iam existẽtibus assignare aliquẽ motũ simplicem, circularẽ assignare oportet, siqdem hi duo soli simplices sunt circularis & rectus, qui autẽ rectus est, fientiũ est, non existentiũ quatuor. nõ igitur inconuenienter assignabit quis igni circularẽ, tribus autem aliis quietem. ¶ Hanc dubitationẽ soluens Alexã. ait, qđ non penitus perfectis existentibus, existit qui in recta, cõfitente hoc Aristo. in his quæ de generatione, sed & hic cõfitetur etiã dicẽs, q; impossibile erat, non esse aliqđ in ipsis potẽtia. motus. n. est actus eius quod ẽ i potẽtia, & q; pfecta oĩno tũc sunt, qñ fuerint in propriis ſm naturam locis. Indigere autem, ait, sursum moueri non ad hoc ut sit ignis, sed ad hoc ut existẽs iã ignis sit in ꝓprio ſm naturã loco, ad quẽ ferť, & in aliis silr. Qđ. n. ait, iã ſm spẽm pfectis ꝑdicti motus ſm naturã isint, palã est ex eo qđ si qs deorsum in quo iam terra existẽs, actu ẽ terra, eleuatã dimiserit terrã, deorsum ferri silr, ablata. n. à ꝓprio loco, nõ cessat eẽ qđ ẽ. Adhuc aũt, ait, si grauis ẽ terra, ignis aũt leuis, ſm naturã aũt sunt his tales motus, nõ euertiť sermo, nisi forte leue diffiniat aliqs non qđ sursum ferť, sed qđ sup oĩa residet, & graue nõ qđ deorsum ferť, sed qđ oĩbus subsidet. Nã & Platonis Timæus demõstrauit qđ sursum & qđ deorsum ad aliqđ magis eẽ q̃ ſm se. Si. n. cõfiteť & Aristoteles, qđ ad ꝓpriũ locũ ferri est ad ꝓpriam speciẽ ferri. & Alex. quod penitus pfectum est in ꝓpriis qescere locis, illorũ maxime diffinitiones oportet assignare. sed q uult ex motibus argumentari, nõ indiget his diffinitionibus. Fortè igiť cõcessit & Aristoteles eũ q in recta motũ, esse imperfectiorũ & indigẽtium elementorũ, & existentiũ in generari & corrũpi, uolens autẽ ab his separare cœlestia à motu argumẽtatus est, ostẽdẽs illis qdem inesse motũ congruũ generationi & corruptioni, cœlesti autẽ motum susceptiuũ æternitatis. ¶ Dubitat autẽ iterũ Xenarchus,

non necessariũ esse dicens si simplicibus & naturalibus corporibus natura assignauit simplices motus ꝓprios & cognatos, ꝓpter hoc etiã simplicibus motibus assignari simplicia naturalia corpora, neq; eni cõposita cõpositis assignauit, fuisset eni ipsorũ multitudo infinita, infiniti eni sunt cõpositi motus. ¶ Ad hãc dubitationẽ existimo dicẽdũ ꝙ cõpositis motibus assignata sunt corpora naturalia cõposita, nõ eo qđ infinita sint: neq; enim cõpositi motus sunt infiniti speciebus, nisi in eo qđ iterũ & iterum sint sicut corpora. quãuis enim unũquodq; corpus cõpositum multis cõpositis motibus moueatur, non tamẽ infinitis specie, sed numero, ſm quod infinita sunt: nõ enim ɔtingit infinita esse numero quæ mouẽtur nisi fortè & ipsa, eo qđ ad infinitũ. ¶ Alexã. autẽ hanc, siue Xenarchi instantiam aliter suscipiẽs, siue alterius memorãs uidetur mihi obuiare ad talem, si cõpositũ factum unum est, unius autem unus motus: idem erit motus simplicis & cõpositi: unus enim est simplicis. Soluit igit̃ Alexan. dicẽs, unus est cõpositi etiam si non simplex, qui enim simplex est, & unus: qui autem unus non semper simplex, neq; enim corpus unum simplex est etiam. quare & compositi, unus quidẽ, sed non simplex, si autem & simplex, non ut cõpositi, sed ſm prædominans: in cõposito enim plura sunt motus principia, ꝓpter quod & cõpositi. Sunt autem & hæc Xenarchi. ponere autem duas esse simplices lineas, circularem & rectã, quatuor autem terræ & aquę, aeris & ignis, unũquodq; proprie ſm naturam habere motum eum qui in recta, quid prohibet, & horum suppositorum, ſm naturam eẽ & circularem, alicuius, aut aliquorũ, aut & oĩum ipsorum, neq; enim & hoc supposuimus unũ esse motum uniuscuiusq; ſm naturam. Est autem neq; possibile supponere, falsum enim est manifeste: utrũq; enim eorũ quæ in medio, habet ſm naturam duos motus, aqua. n. ex terra qdem sursum fertur ſm naturã, ex igne autẽ & aere ad contrarium, & aer deorsum qdem ex igne, sursum autẽ ex aq̃, sed ꝙ supposuimus unũ esse simplicium motuũ ſm naturam, palã est dicente Aristo. uiolẽtia. n. cõtingit, eo qđ alterius & alterius, ſm naturã autẽ impossibile, siquidẽ unus uniuscuiusq; motus simplicium qui ſm naturã. Quòd autem media elemẽta duorũ motuũ principia ſm se, palã est hinc, leuis enim est aer, minus autẽ q̃ ignis, & aqua grauis minus q̃ terra, motus autem deorsum aeri, & sursum aq̃, uiolẽtia & nõ ſm naturã existũt. qđ aũt magis & minus est, nõ uariat spẽm. Si aũt aliq̃s uelit mixtione ɔtrarii, hoc qdẽ minus eẽ leue, hoc aũt minus graue, dicet hæc nõ eẽ ꝓprie simplicia, qđ q̃dem & Aristo. uidetur, sed moueri qdem prorsus à ꝑdominãte, aliquando autẽ & ancipitis esse naturæ, corpus eni simplex à nõ simplici, in hoc segregat̃, eo qđ habeat principiũ unius motus. Et ꝓpter hoc fortè Aristoteles tãq̃ de duobus simplicibus disputat plurima. has quidẽ igitur instãtias Xenarchi, & ponit & soluit Alex. ¶ Dicit autẽ & aliã Xenarchus talẽ, circularẽ motum impossibile est esse simplicis corporis ſm naturã, siqdẽ in simplicibus corporibus, cũ sint, similares omnes partes oportet esse ęque ueloces, in circulo autẽ q̃ uersus centrũ, semp sunt tardiores, his q̃ uersus circũferentiã siquidem in eodẽ tempore per minorẽ distantiã mouentur, sed & in sphæra circa polos circuli mouẽtur tardius his q remotius sunt & uelocissime omniũ æqnoctialis. ¶ Dicendũ existimo, & ad hanc dubitationem, ꝙ Aristoteles quidẽ circularẽ motũ simplicem dixit ſm lineam circularẽ factũ unũ unius, sermo autẽ dubitans, multos in sphæra circulos inæq̃liter ueloces accipiens. & iterũ in plano circuli, hos quidẽ uersus centrũ, hos autẽ uersus circũferentiã tãquã unum motũ ex oĩbus cõpositũ tentat ostendere, & nõ simplicẽ, quoniã motus qui ſm unũquẽq; in sphæra circulũ simplex est, & q ſm unũquẽq; eorũ q in plano circuli nõ reflectit̃. nã similiter simplex ẽ motus q fit à circulis citra polos sphęræ, & ab æqnoctiali, quãuis hic quidẽ tardissimus sit, hic autẽ uelocissimus, & circulorũ descriptorũ uniuscuiusq; simil̃r simplex est motus, & simplicis corporis est eius qđ ſm illã partẽ. Neq; eni dixit Aristoteles ꝙ multi circulares motus sint simplex & unus motus, aut simplicis corporis, sed ꝙ simplex motus q & unus est semp sit simplicis corporis, & simplicis & unius corporis, simplex & unus motus, ut & toti cœlo tãq̃ uni indiuiso cõgruat sermo, & si in partes diuidat ipsum aliq̃s, & unicuiq; cõgruere, solũ tãquã de uno motu, penes unũ circulũ facto, sumẽdam eẽ suppositionẽ. ¶ Vltimo aũt in his repꝛhẽdebat Xenarchus, ꝙ de naturalibus docẽtes, mathematicas demõstrationes facimus, linearum speciebus utentes, quãdo causas simpliciũ motuũ, ad simplices lineas reducimus, sed siqdẽ mathematice uteremur lineis, in ueritate deuiaremus ab ĩtẽtione, si aũt oĩ motu facto ſm distãtiã linearẽ, simplici qdẽ ſm simplicẽ: cõposito aũt ſm cõpositã in ostẽsionẽ dr̃iæ motuũ ꝓposuimus species distantiarũ, quo modo naturalia mathematice ostẽdimus? eteni lineis utitur & naturalis & mathematicus, sicut & supficiebus & corporibus, nõ enim uti lineis simpliciter, est mathematicũ, sed ut mathematice. Xenarchus opposuit aduersus suppositiones ab Aristo. assumptas. ¶ Modernorũ aũt quidam gloriæ, ut uidet̃, uenator quasdã instantias Xenarchi subiiciens, & alias quasdã tales aceruãs Aristotelis accusator apparuit, intentionẽ quidẽ totam faciens, ut ait, demonstrare mũdum corruptibilem, tanquã ꝑmium aliquod magnũ à cõditore accepturus, si ipm conditorẽ solorum corruptibi-

ſum oſtēderit,& nullius incorruptibilis. Propter hoc aūt deſideriū,his quę hic dicunt̃ ab Ariſtotele cōtradicere intēdit,ꝑlixis libris ſperans non ſolū multitudine librorū ſtupefacere inſenſatos, ſed (puto)auertens plurimos,& maxime eruditos à lectione tantarū nugarum, ut indiſcuſſa maneant ſcripta in tot foliis:ex cōtradicere ſolum aduerſus Ariſto.opinionē,ſapientiæ nomen acquirat ſcriptori. ¶ Ego autē noui tales ꝓſumptiones,ſicut uocatos Adonidis hortos florere apud inſenſatos,& ubi aliquid eſſe fuerint exiſtimatæ,paucis diebus extingui.& mihi Ariſtotelis negotiū explanare ꝓponenti ſcd̄m poſſe uiſum eſt non negligere huius uiri inſtātias,moleſtantes eruditorū quidem nullum,ſed ineruditos qui ſemper nouis gaudent & grauiter ferunt antiquorū uirorū gloriā. Et adhuc etiā eos, qui putant ſe Deum honorare,ſi cœlū,ut aiunt factū ad miniſteriū hoīum,nihil putent hr̄e ſingulare ad ea q̄ ſub luna ſūt,& ipm̄ ſi ẽe his corruptibile eſtimauerint. Iſti n.ſue opioni de Deo ↄcordare iſtas inſtantias putantes pro magno honore ducunt cum tamē nihil,neq̨ horū ſciant,neq̨ eorū quæ Ariſtotelis ↄtra q̄ audēt has inſtātias ferre,ſed ad inuicē trutinātes,& aduerſus nos ſe iactātes,ꝙ dogmata Phorum euerſa ſunt. ¶ Horū igitur grā & ꝑpter habētes faciliorē auditum,& ut Ariſto.de cœlo negocium & pia de uniuerſo notio in antiqua glorioſaq́; ſententia,maneant irredargutæ: uiſum eſt mihi & has ꝓponere inſtantias,& ſoluere ſm̄ meum poſſe.conuenientius.n.uidebor coordinare cū expoſitionibus his,& inſtātias,& ſolōnes ipſarum.ſi aūt alicubi uidear contra uirū hunc aſperiorem facere ſermonē,non indignetur aliquis.non.n.eſt aliqua mihi cōtra uirū hunc indignatio, quē neq̨ uiſu noui unquā,ſed primū qdem diligēs iudiciū dignum eſt imponere huic,q didicit ab Ariſto.q̄dem & ab expoſitoribus eius,ſi fortè aliquid ab his didicimus:non.n.à Menandro & Herodiano,& à talibus uenit nobis certius Ariſtotele de natura entium eruditus:nec ueritus de Ariſtotele ſcribere quē ipſius artis baſim,imo potius patrem uocās quis nō utiq̨ peccabit,quēdq́; induſtrius erat obūbrare caligine paralogiſmorū ueritatem,& qd̄ uarietate ſolutionū Ariſtoteles obumbrauit ueritatē, ſæpe dicit, ut ſapientior ipſo & expoſitoribus eius exiſtimetur. Deinde uiſum eſt mihi bene ſe habere inductis à ꝓſumptione huius in contēptū ſcriptorū Ariſto.& ſic auxiliari oſtendendo deſpicabilē ipſius uanæ gloriæ ineruditionē. ¶ Primam igit̃ inſtātiam uir iſte aduerſus aſſumptas ab Ariſtotele ſuppoſitiones,poſuit,excerptam ab his quę Xenarchi,talē:ſi diuerſi motus à diuerſis fiūt naturis,extraneum utiq̨ erit,ſi nō & eorūdem motuum una & eadem ſit natura.quoniā igitur terra & aq̄ ambo ad cētrum mouentur,eiuſdem utiq̨ erunt naturæ & eiuſdē ſpēi.ſimiliter autē & ignis & aer,ambo ſurſum lata,ut ſimul ipſi fiat talis,terra aūt & aqua cum ſint ſimplicia corpora, & ad mediū ambo ferātur,ab eadem utiq̨ natura mouebūtur ſm̄ Ariſtotelē,quæ autem ab eadē natura mouētur, eiuſdem naturæ,& eiuſdem ſpēi ſunt:quòd,ait,euidenter incōueniens eſſe,ſi uere hoc qdem ſiccum eſt,hoc aūt humidum. In his itaq̨ nota dignū eſt,primo qdem,quæ opportunitas aggrauationis abſurditatis,cū ipſe Ariſtoteles plane dicat unū & ſimplicem motū unius & ſimplicis corporis ſm̄ naturam eſſe,ad quod ſeq̄tur,diuerſos motus à diuerſis fieri naturis. iſte autē accipiens hoc confeſſum dixit extraneū eſſe,& ꝙ nō eorūdem motuum eadē ſit natura,qd̄ tāquā inconueniens ſuperinducit, tanta apud ipſum eſt inſenſibilitas conſequentiæ ſermonum ¶ Sciendum autem deinde quòd & ſi genere unus ſit deorſum motus,& rurſus qui ſurſum, ſpecie tamen ſunt differentes qui terræ & aquæ: terra enim ad centrum uadit, & hoc uult circumplecti, & omnibus ſubſtare aliis elementis, aqua autem non ad centrum habet impetum,ſed uult ſupernatare terrę,& ſup hāc reſidere:ſimiliter autem & ignis,& aer ſe habēt adinuicem,nō.n.ſunt duo ſoli termini motus recti,ut iſte exiſtimat.ſ.ſurſum & deorſum,ſed utrūq̨ horū in duo diuiditur. ꝑpter qd̄ & q̄tuor facta ſunt,quæ ſuper recta mouent̃,deſcenſu quidē diuiſo,in motū ad centrum,& ad ſuperficiē terræ,aſcēſu autem in eum q ad cōcauū cœli terminat̃,& in eum qui ad cōcauū ignis.quare ob hęc non eodē motu mouentur aqua & terra,neq̨ aer & ignis.ſi aūt ſcd̄m ꝙ deorſum aut ſurſum dicat quis eodē motu moueri,& naturā utiq̨ eandē habebūt,ſi enim naturā nūc accipit Ariſtoteles principiū motus,nō cuiuſcūq̨,ſed eius qui ſm̄ locum, ut inſinuat cum dicit: oīa enim naturalia corpora & magnitudines ſm̄ ſe mobilia dicimus,eſſe ſm̄ locū:naturā enim dicimus motus principiū in ipſis,oīs autem motus qui cūq̨ ſm̄ locū fit,aut rectus,aut circularis,aut ex his mixtus eſt:palā eſt,ꝙ habentia eūdem motū ſm̄ locum,& naturā utiq̨ eandē habebūt,ſm̄ id quod nunc dicit̃, ſed non ſicca ſimpl̄r,aut humida,nam quantum eſt in talibus differētiis,& lapis,erit differens à lapide,& later à latere,& aqua ab aqua. Si aūtem hoc ſequitur diuerſos motus à diuerſis fieri naturis, hoc autē uerum eſt oīno,qualiter igitur ſequūtur incōuenientia?ex uero enim nō ſequit̃ falſum,ut didicimus,ſed iſte tanq̄ ↄfeſſum accipiēs, & ꝙ diuerſa ſint ſm̄ naturā,aqua & terra,cum hæc ſit humida, & hæc ſicca,quāuis non ſm̄ hæc nūc accipiatur natura,& ꝙ eodē motu mouent̃ deorſum,quāuis neq̨ hoc ſm̄ idem habeāt: ſecūdum addit falſum,in quo & cōſequētibus abutit̃,talē,ſi q̄ differētes natura ſunt,ſicut terra & aqua,cōtingit

moueri eodē motu,cum oppositione/ait/conuertēs,& q̄ non eodē motu mouenť nihil ꝓhibet eiuſdem naturæ eſſe: cœlum igiť cum his q̄ ſub luna ſunt,eiuſdē eſſe naturæ nihil ꝓhibet, & ſimiľr illis corruptibile. Ad hoc enim intētio ſua tendit,& eſt qdem ex dictis iam patens incōuenientia rōnis,ſi natura eſt principiū motus qui ſm locū,ut iſte cōfitetur. Quoniam aūt frequēter utitur cōuerſione cum oppoſitione,nihil forte ꝓhibet oſtendere,neq̧ deductionē ſuam ipſm ſcire.ſermone enim iterrogato ſic,ſi differētia ſm naturam ɔtingit moueri eodē motu,q̄ non eodem motu mouenť,nihil ꝓhibet {quod idem eſt ei,quod eſt/contingit} indifferētia ſm naturā eſſe. Primo quidē negatiuā particulam nō appoſuit cum modo in aſſumptione oppoſitæ negationis ɔſequēti affirmationi ſm legē dialecticæ.Cum enim dixiſſet eodē motu cōtingit moueri, & huic affirmationi oppoſitā negationē uellet accipere,non dixit,q̄ non cōtingit eodē motu moueri, ſicut oportebat ad modū apponi negatiuam particulā,ſed q̄ non eodem motu mouenť,cōtingit indifferentia ſm naturā eſſe. quomodo igiť poſſibile eſt eam q̄ cum oppoſitione cōuerſionem cognoſcere ignorantē negationē oppoſitā ſequēti antecedētis affirmationi? Et quid dico de ea q̄ cum oppoſitiōe cōuerſione,quomodo poſſibile ieſt ſyllogiſmum aliquē cognoſcere, ignorantē q̄liter ex affirmationibus fiāt negationes? Et hoc etiā ignorauit ꝙ in materia cōtingenti,in q̄ non magis ſequitur poſitū q̄ oppoſitū ſibi, nō habet neceſſitatē q̄ cū oppōne cōuerſio.tale.n.cōſequēs iſte accipit,ut oppoſitū ipſi magis ſequať ad ancedēs,q̄ qđ ipſe accipit,dſntibus.n.ſm naturā magis ɔſeqtur ꝙ non eundē motum habeant,ſed differentē,q̄ ꝙ eundē. hoc autē ſic ſe habente,nō adhuc oppoſito cōſequentis neceſſario ſequiť oppoſitū antecedentis, qđ qdem requirit ea q̄ fit cum oppoſitione cōuerſio,ſed magis ipſum antecedēs,huic enim qđ nō eundē motum habet,magis loquiť ꝙ differentia ſm naturam ſint,q̄ ꝙ eadem. Fortaſſe autē non ē incōueniens ꝓpter tardiores aliq̄ de his ꝓponere.¶ Sciendū autem ꝙ in cōtingentibus, ſiquidē ſic accipiať cōſequens,ut omni antecedēti ineſſe poſſit,& nō ineſſe,ut ſi dicamus, ſi homo eſt,grāmaticū ipſum eſſe cōtingit,tunc recte ſumi poteſt negatio oppoſita ſequenti affirmationi, ſic/ſi nō cōtigit grāmaticum eſſe,ſequitur oppoſitū antecedenti,ꝙ non ſit homo, ſi uero cōſequens ſic accipiatur/ſeq cōtingenter,ut cōſequens nō omni inſit antecedenti.eteni & hoc contingenter diciť ſeq,ut ſi dicas,ſi animal eſt,cōtingit ſuperiorē maxillā mouere,tale enim animal eſt crocodilus,tunc nō amplius ſaluatur cōuerſio,quāuis recte quis acceperit oppoſitū cōſequenti.huic enim qđ eſt, non cōtingere ſuperiorē maxillam mouere,qđ opponiť huic,cōtingere ſuperiorē maxillam mouere,non ſequiť,ꝙ non ſit animal.plura enim animalia nō mouent ſuperiorē maxillā, ſed inferiorē tantū. tale aūt eſt & cōtingēs quod ab hoc acceptū eſt,quāuis enim uere accipiatur, ꝙ differentia ſm naturā eundē habeat motū, non oībus differentibus ſm naturā ineſt hoc,ſed fortè pauciſſimis q̄buſdam,pluribus autē cōtrariū ineſt.ꝑterea oppoſitum conſequentis.ſ.non contingere eūdem motum habere,magis ineſt antecedēti,q̄ oppoſita ipſius:magis.n.non cōtingentia eūdem motum habere ſequiť differentibus ſm naturam,q̄ horum oppoſitis,ſcilicet indifferētibus,quemadmodum ſi dicam,ſi par eſt,contingit nō uſq̧ ad unitatem diuidi,ut in numeris pariter imparibus uocatis ſe habet,& ipariter paribus, deinde accipiam dictū in pariter paribus & capiens oppoſitum cōſequentis.ſ.non contingere non uſq̧ ad unitatem diuidi,concludam oppoſitum antecedētis.ſ.non parem eſſe,non erit uerum,nam pariter parem qui eſt maxime par non contingit nō uſq̧ ad unitatem diuidi.Sed & ſi differentia ſm ſpēm eē ſub eodem genere contingit,utputa hoiem & equum,ſub animali nāq̧ ſunt.ergo quæ nō contingit ſub eodē genere eē indifferentia ſpecie ſunt:aut ut iſte inartificialiter protulit,quæ non in eodem genere ſunt,cōtingit ſpecie eadē eſſe,ſm eam quæ cū oppoſitione eſt cōuerſionē,ut homo & ficus quę altera habent genera.ſ.animal & plantam,erunt eiuſdem ſpēi,quod quidem eſt impoſſibile.Quę.n. ſunt eiuſdem ſpēi,& eiuſdem generis ſint prius neceſſe eſt,ſi uere ex genere & differētia eſt ſpecies, & ita quidem quāuis uere acceptū fuerit cōſequens,contingēter tamen nō ſaluatur neceſſitas eius q̄ cum oppoſitione eſt cōuerſionis.Iſte autem & antecedens falſum accepit accipiens naturā ſm caliditatem & frigiditatem,nō penes motum ſm locū,ut Ariſto.uoluit,& conſequens falſum: non.n.eodem motu mouenť terra & aq̄,ſed hæc qdem ad centrum,hæc autem ad terrā,ſed & cōiunctum falſum accepit.Si.n.differentia eſt ſm naturā,eſt autē natura principiū & cauſa motus,& maxime eius qui ſm locū,neceſſe eſt diuerſis motibus ipſa moueri,& nō eodē ut iſte putat:ſi.n.principiū & cauſa motus eſt differens,palā ꝙ & motus differens erit.ſed & cōuerſionem uideamus, quam iſte ɔiunctum uocauit,neſciens quidem nomina conſueta his ſyllogiſmis:quia non uocant coniunctum, ſed acceptionem quidem oppoſiti conſequentis,uocāt aſſumptionem,acceptionem autem oppoſiti antecedentis nominant illationem.Peccauit igitur merito cōuerſio quæ dicit,quæ diuerſo & non eodem motu mouentur,contingit eiuſdem naturę eſſe,nō ſolum quia negatione ꝓlata, negatiuā particulam non appoſuit modo.ſ.contingit, & q̄a totaliter in tali ɔtingenti materia non ꝓcedit, ſed & q̄a

impoſſibile

impoſſe eſt,habentia differentẽ ſm naturam motũ,eiuſdem eẽ naturæ, ſi uere natura eſt principium motus.nũquid non uir iſte deridẽdus eſt?ca q cum oppõne cõuerſione utens,intãtum ipſam ignorans? Conſequẽter aũt poſtquã cõceſſit,cœlum neq; leuitatẽ,neq; grauitatẽ habere,conatur oſtẽdere q nihil prohibet ipſum caliditatem & frigiditatem habere,ſcribit autem ita. Neceſſe enim & menugari, neq; enim ſi leuia corpora ſemper & calida exiſtunt, & ſi grauia ſemper ſunt frigida, ſequetur ex neceſſitate, ut quæ neque leuia, neque grauia ſunt, à frigiditate & caliditate remota ſint, non eſt ſana quæ fit ex antecedente conuerſio. Ecce enim,ſi aliquis homo ſemper & animal eſt, non tamen ſi quid non eſt homo,uerum eſt,neq; animal eſſe. oportebat autem intelligere q ſi leuia calida ſunt,adhuc magis calida,magis leuia erũt,ſubtiliũ enim partiũ ſunt,quę calida,ſubtilitati aũt partium,leuitas aſſequiť,ꝑpter hoc aũt eadem & frigida rõne frigiditatis.ſ.ſpiſſitudine grauia.ſi uero adęquẽtur hæc,nihil ꝓhibet & ab antecedẽte fieri cõuerſionẽ, ſi enim hõ eſt,riſibile eſt,& ſi non riſibile,neq; homo.uerũ etiam dices ſi dicas,& ſi non eſt hõ,nõ eſt riſibile,quia adæquãtur ambo.q rehic uidetur ꝓprietates eius q cum oppoſitione cõuerſionis ignorare, & cœlũ fruſtra ab ipſo frigidũ aut calidũ iudicať.Aliud quoq; his q de ſimplicibus motibus ſmõibus adducit tale,ſicut i q̃tuor elementis,ſi genere unus eſt rectus motus,igitur qm̃ ſm ſpeciẽ differt qui à medio,ab eo qui ad medium,ꝑpter hoc differũt ſpẽ ignis & terra,ſic quoniã differt motus ab oriente,ab eo qui eſt ab occaſu,ſm ſpeciẽ uariari poterũt,q mouẽtur, planetas dico: ſiquidẽ uelocitate differũt abinuicem ſm naturam:ſicut terra & aqua,quãuis eãdem habeãt inclinationẽ ad deorſum, differũt tamẽ ſm ſpeciem, propter celerius moueri & tardius.nõ quinque igiť,ait,ſunt ſimplicia corpora,ſed tot numero quot ſphærę,& quatuor elñta.Sed mihi uideť homo iſte,neq; hic ad intentionẽ Ariſtotelis aſpexiſſe,neq; enim cõtradiceret Ariſtoteles q non eſſet cœleſtiũ ſphærarũ aliqua ſm ſpẽm differẽtia, ſicut & elñtorum ſub luna,nã & ipſe à cœleſtibus ſphęris,multitudinẽ ĩmobilium ſubarum ſyllogizauit,ſcd̃m ſpẽm uidelicet differẽtiũ:nõ ſanẽ ſm materiã,ſed ſicut oĩbus ſublunaribus ſm rectã moueri cauſale argumentũ putat generationis & corruptionis, ita cœleſtibus circularẽ motũ idonee ſuſcipere ꝑpetuitatem arbitraẽ ſiue ab ortu,ſiue ab occaſu,ſiue celerius,ſiue tardius, circularẽ motũ peragant,& propter hoc ſemp eſt in fine, ſemper in principio & indeficiẽs,& ꝑpetuus, ut demõſtratũ eſt.Iterum autem,ſiue à medio,ſiue ad mediũ,ſiue celerius,ſiue tardius qui ſuper recta fit finitus eſt, & pp hoc ad generationẽ facit.huius autẽ,q quę ſub luna ſunt,diuiduntẽ in q̃tuor,& q cœlum interim ſumiť indiuiſum,cãm exiſtimo hoc, q eorum q generãtur & corrũpunť,de quibus plurimũ phyſiologia pertractat,principia uoluit diſcernere,à quibus cãs eorum q in eis accidunt ſumit. Qm̃ quãtum ad differẽtiam cœli & ſublunariũ ſufficit rectus motus, tãq unus ad unũ circularẽ determinatũ, nãq; & Ariſtoteles plurima non tanquã de quatuor,ſed tanquã de duobus ſublunaribus diſputat,in ſequẽti autẽ libro,firmamẽtũ etiã à planetis diſtinguit. Iſte autem in ſeptimo ipſius cap.ait,ſi bene notauit Alexan.quod ꝓprie hunc dicit Ariſtoteles circularẽ eſſe motũ,qui fit circa centrũ uniuerſi,neq; proprie circulares,neq; ſimplices erunt planetarũ circuitus,& aſtra etiam ꝓprio motu ꝑter ſphæras mota,ſm qđ Aſtronomis uideť,mouẽtur circa ꝓpria centra,cum non ſint eiuſdẽ centri,cum uniuerſo, neq; ipſa aſtra,neq; horũ epicycli,neq; ſphærę uocatæ eccẽtricę.palã q ui ꝓpe mouẽtur circulari motu,non ſimplici, ſed cõpoſito ex eo q deorſum & eo qui ſurſum. Quãuis enim ꝑter Ariſtotelis ſuppoſitiones ſint hæc,ait,tamẽ manifeſte apparent aſtra uiciniora terræ,& remotiora.Dicitur igiť q in his Ariſtoteles hoc ſolum dicit,q circularis motus circa mediũ eſt,hoc enim oĩ motui circulari conuenit.ſi autẽ in aliis corpora circulariter lata,circa centrũ uniuerſi moueri dicit: ſciendũ q ſm antiquorum Aſtronomorũ ſuppõnes facit ſermonẽ,qui enim ſecuti ſunt Eudoxũ & Calippũ,ſupponẽtes ſphæras reuoluentes ↄcentricas uniuerſo per illas conãtur ſaluare apparẽtiã,circa centrũ uniuerſi dicentes moueri oẽs ſphæras. remotionũ aũt & appropinquationũ & directionũ & ſtationum & retrogradationum,& irregularitatũ in ipſis apparentium,cãs non ualentes ſm illas ſuppoſitiones aſſignare,ꝑpter hoc Hipparcus,& ſiquis cõtemporaneus ipſi fuit & poſt eum Ptolemęus ſphęras eccentricas & epicyclos ſuppoſuerũt,eo q oĩa cœleſtia moueri circa centrũ uniuerſi noluerũt,dictorũ aũt prius cãs ab illis ꝑtermiſſas,iſti ſm has ſuppõnes aſſignarũt.Ariſtoteles igiť hic quidẽ nihil dicit de his,ubi aũt loquiť,uidetur ſequi ſuppoſitiones priorũ. palã autem q differre circa has ſuppoſitiões non eſt crimen.ꝓpoſitum.n.eſt,quo ſuppoſito ſaluari poſſint apparentia.Nihil igitur mirũ ſi alii ex aliis ſuppõnibus conati ſunt ſaluare apparentia, aſtra aũt quãuis moueñ circa ſua centra, tamen & circa centrũ uniuerſi à ſphæris circũducta mouentur. Apud quem aũt Aſtronomorũ inuenit iſte q aſtra circa ſua ipſorũ centra moueñ? an ab his q ĩ libris Ptolemæi negligẽter audiẽs q alii qdẽ ſunt numeri centri epicycli,alii aũt ipſius aſtri,putauit hos eſſe motus ipſius aſtri circa ꝓpriũ centrũ,nõ attendens q numeri quidẽ iſti ſunt tanquã trãſeuntis aſtri, motus autem qui circa centrũ non ſic,ut

transeũte ipso, sed numeri quidem centri epicycli insinuãt motũ eccentrici in quo fert̃ epicyclus, qui autem astri motũ epicycli in quo fertur astrum, ipsius aũt astri motũ circa ꝓprium centrũ impoſſe est dep̃hendere in quãto tp̃e restituitur: neq; enim transgredit̃ locum ex loco scd̃m hunc motũ. Propter hoc Astronomorũ nullus conatus est restitutioné astri circa ꝓprium centrũ, in quãto tẽpore fiat colligere, neq; enim comp̃hensibile erat. Plato uero & hũc astrorũ motum nouit. Aristoteles uero quid de motu astrorum opinetur in secundo huius negotii dicet. Adhuc non ex similibus/ait/ Aristoteles fecit elementorum & cœli disquisitionem, hic quidem totum accipiens in proprio loco motum, hic autem partem ex propriis locis remotam, & in eo qui præter naturam factam. Dico igit̃ & hoc breuiter ꝙ intentio Aristotelis est ostendere cœlestia alterius naturę quàm quatuor elñta ex differentia motuũ. qm̃ igitur horũ partes mouent̃ & à loco qui p̃ter naturam, & motu ad generationẽ faciente eo qui super rectam, cœlum aũt totum ad perpetuitatem cognato motu .s. circulari, merito ab his hæc qdem esse generabilia syllogizauit, hoc autẽ perpetuũ: non inconuenienter autẽ Aristoteles supposuit & totam terrã extra medium: ut ostendat totius inclinationem ad centrũ tendentem. euidens nãq; est ꝙ quãcũq; quis ipsius accipiat partem, talis est. Nõ igitur necesse est differentiã substantiæ à motu syllogizãtem quæ mouent̃ s̃m naturam comparãdo assumere, sed & si hoc qdem ps fuerit, hoc autem totum, & hoc quidem in loco p̃ter naturã, hoc aũt in loco s̃m naturã semper. Hæc .n. & euidentius ostendunt differentiam, qa ab his quidem natę sunt separari partes, à cœlo autem non possunt, & hęc quidem in loco p̃ter naturam nata sunt fieri: hoc autem semp in eo qui s̃m naturam esse, & totalitates igitur elñtorum, aut manent, aut circulo mouent̃, sed sufficit à partibus ipsorũ differentiã s̃m naturã accipere, & maxime quando omnes partes similem inuicem naturã habere uidẽtur ut partes terrę, ad medium tendentes, & aquæ supernatantes terræ, si aũt totalitates elementorũ super recta non mouent̃, merito partium differentia distinctionẽ cœli manifestauit. Iste autẽ uolens cœlum corruptibile esse, conatur eiusdem naturæ cum elementis ip̃m ostendere, & ob hoc eodẽ motu moueri: circulo enim/ait/mouet̃ & ignis & aer, s̃m ꝓpriam naturam hũc habentia motũ sicut & cœlum: aut enim s̃m naturam, aut p̃ter naturam. Melius est aũt neq; esse oĩno q̃ semper esse in eo qđ est p̃ter naturam, erit autem, q̃re & p̃ter naturam, partibus ipsius p̃ter naturam existentibus. hæc sibiipsi continens imoratur, & in eadem sentẽtia sępe eadem garrit. Dictũ est autem ad ipsam dubitationem prius, & magis (ut existimo) distincte, dicat autem & nũc, ꝙ circularis motus ignis nõ est prior prius, siqdem cum ultima sphæra circũfertur, sicut neq; planetarũ ab ortu, est ꝓprius, non tamẽ propter hoc p̃ter naturam, neq; ut noxius, sed ut super naturã, s̃m qđ à meliori obtinet̃, natus eo motu qui melioris est moueri, sicut & anima ad speculãdũ nata est, nõ tamẽ mouetur motu Dei. Qũo autẽ putat ꝓprium ignis circularem motũ, cum restituatur cũ ultima sphæra, & his quæ ab ipsa mouentur? Adhuc autẽ & cõtra hunc instat sermonem, qđ uiolentia qdem contingit motum alterius & alterius esse, s̃m naturã autem impossibile: terræ enim & aquæ s̃m naturã est ad mediũ uniuersi motus. Nõ bene autem putat aquæ inesse hãc inclinationem, sed terrę supernatare, & si usq; ad centrum procedit remota terra, ut comp̃hendat alicubi terram quã imitatur ꝓcedit. & si auferat quis à cẽtro terram, centrũ (ut existimo) pertrãsibit aqua, quærens terrã. Probat autẽ hoc, ꝙ terra supposita scd̃m naturam quiescit, nec ulterius uult ꝓcedere inferius, nisi quatenus subtracta terra, necesse est ipsam fluere ad cõcauitatem, cũ sit fluxibilis. Si aũt ut iste putat utriq; est s̃m naturã qui ad medium uniuersi motus, nõ adhuc eo qui alterius, sed eo qui suiipsius utrũq; s̃m naturã mouet̃, adiecto autem textu qui dicit, Adhuc pręter naturam cõtrarius ei qui s̃m naturã etc. Per quæ ostendit Aristoteles, ꝙ circulatio nõ solum s̃m naturam nõ est alicuius elemẽtorũ, sed neq; p̃ter naturam, in multis delirans (ut existimo) conatur ostẽdere ꝙ non est p̃ter naturam circulatio igni, & Aristo. idem dicẽte, excepto ꝙ ille, neq; p̃ter naturam, neq; s̃m naturam ait. Iste autẽ uult quidem ip̃m s̃m naturam inesse: ostendit autẽ interim, ꝙ nõ præter naturã, Aristotelis demõstratione utens. si enim unum uni est cõtrarium, cõtrarius est autẽ ignis motus s̃m naturã, motui deorsum, nõ utiq; erit & circularis motus ipsi contrarius, q̃re neq; p̃ter naturam. qđ enim p̃ter naturam/cõtrarium. s̃m naturã ergo igni in ꝓprio loco existenti, circularis motus: oportebat autẽ Aristo. utẽtem demonstratione excitari ad inquisitionem magis, qa Aristoteles quod uidebatur ꝓnunciãs, uoluit dicere, neq; s̃m naturam, neq; p̃ter naturam ip̃m circulo moueri, quãuis motum circulariter: sed quo mõ (ut dixi) motum exercet q̃ nõ est proprius s̃m naturam quis dicet? Melius igitur si uere est omnino simplex, super naturam ip̃m dicere, ut & unus unius sit, motus s̃m naturã, quod qdem & ipse falsificat, duos motus ignis s̃m naturam dicendo, hunc qdem sursum partium ipsius à totalitate abstractarũ, hunc autem circularẽ totalitatis, quare & cœlũ circulariter motum/nihil ꝓhibet esse ignem, neq; p̃ter naturam ipsi inerit motus. Et palã est ꝙ in oĩbus his se decepit ꝙ circularem motum cœlestem existẽtem, non super naturam

ram putauit inesse igni, sed fm naturam, esse auté aliquem & super rectam in ipso motum propriũ ignis, ascendentibus & descendentibus partibus ipsius aliquibus & rarefactis & inspissatis uere dixit Alexãder, ostendens esse motũ mixtum, & non adhuc simplicem, & sic cõcludens, ꝙ neq; fm naturã, neq; pter naturam inest igni circulatio, & ꝑpter hoc neq; duos eiusdem motus esse fm naturã, neq; duo uni cõtraria, sed ꝙ & circularis quidem est in igne motus, & rectus, ut dictum est, ac circularem quidem a cœlestibus super naturam ipsi datũ esse, dicẽdum: rectũ autem esse partiũ ipsius. Iste aũt insistit contẽdens ostendere ꝓprium esse totalitatis hypercaumatis circularẽ simplicem motum, qui neq; cœlestia prius concedit talem habere motum. Causa autem est, qa putat ex hoc cõcludere, ꝙ quãuis circulari & simplici motu cœlum moueatur, nihil tamẽ ipsum ꝓhibet eiusdem naturæ existens cum his quę sub luna similr illis esse corruptibile: & sufficiebat quidem ad hanc intentionem impiã simul & irrationabilem, ostẽsum fuisse prius ꝙ nõ est proprius hypercaumatis circularis motus, sed à cœlesti circulatione, inditus super naturam, ut ostendũt ibi consistentes apparitiones coorientes simul & occũbentes cum astris, etiã ad multos dies. Sufficiebat rursus attendere ꝙ quãuis cœlũ igneũ esset, circularem simplicem habẽs motum, perpetuũ tamẽ esset, nõ fm totalitatem solam sicut ignis, sed & fm partes, si nulla harũ abstrahitur à ꝓpria totalitate, & iterum ipsi copulatur. quare & si nõ ob aliud, saltem alterius esset naturæ, q̃ elementa quæ sub luna, ꝓpter quã non solum fm totũ, sicut elementa, sed & fm partes ingenitũ est ob hoc tpe & incorruptibile. Quoniã autem multa dixit aduersus Alexãdrum ostendẽtem nõ simplicem, sed mixtum eẽ motum hypercaumatis, illorum paucã discutiendum est. Dicit igitur, quãuis hæc quidem ascendant hypeccaumatis, hæc autem descẽdant, & hæc quidem inspissata, hæc autem rarefacta, & palàm quòd hæc quidem pars uelocius mouetur, hæc autem tardius, nihil minus est simplex circularis motus totius. Contingit enim (ait) & igne sursum lato & aqua deorsum partium ipsorum, quasdam quidem huc, quasdam autem illuc ab aliquo uento impelli, attamen totum simplici motu mouetur, qui à medio, & ad medium: quãuis utiq; quis dicet, tũc proprie simplicẽ illius ignis & aquæ motũ, moto composito ex dissimilibus partibus, & hac qdem sursum, hac autem deorsum trahẽte, quando & uerisimile fit motũ fieri obliquum in his quæ recte mouẽtur. Ac sphæra Veneris inqt circũducta, ipsa Venus mota in ꝓprio epicyclo, quãdoq; terræ uicinior, quãdoq; remotior fit quod & in reliquis erraticis eodem mõ cõtingit, & tamẽ totum cœlũ uno & simplici motu mouet. oportet autẽ annotare quid hic ɔfitetur nũc, quãdo putat posse ex ipsis alia euertere. Notare etiã ꝙ ab inexperientia Astronomicarũ suppositionum garrit. quis enim qualitercũq; eruditorũ non nouit ꝙ talem habẽt intẽtionẽ astronomorum suppositiones, ꝙ circulari & regulari seruato motu, cœlestium per ipsas diuersitates motuũ, & ascẽsiones & descẽsiones, & stationes ac directiones & retrogradationes, & apparentias, & oĩa quæ contingũt, circa ipsa demõstret quo mõ fiant? Etenim uniuscuiusq; eorũ quæ ibi sunt, motus est simplex & ęqualis. quãuis igitur circũducantur cũ totis partes: tamen neq; totius motus fit compositus, sed simplex manet, & partibus sic tradit, neq; partes suum ipsarũ motum cõpositum habent, sed illo manente simplici, alium diuiniorem & simpliciorem à totis assumũt. Sed neq; siqua particula aeris, aut ignis rarefit, aut inspissatur, hoc facit nõ simplicem esse motũ totius: prorsus enim rarefactio & inspissatio, alterationes sunt, & nõ fm locum motus. Etenim si glebã (ait) delatam ad mediũ calefieri & frigefieri accidat, nõ est causa ꝙ nõ sit simplex motus. Vide quã stulta sint quæ ab eo dicũtur, non. n. intelligit ꝙ id qd rarescit, leuius fit: quod autem inspissatur grauius: & ita inæqualiter ueloces fiunt partium motus fm locum, sed neq; aqua quãdo deorsum fertur, & fit glacies, habet simplicẽ motũ ad deorsum: ut putat iste. Rursum Alexã. ꝓponens lrãm quę dicit. {Simul enim ipm quod fert, necesse & fm ꝓpriam inclinationem moueri, aut sursum siquid leuiũ fuerit, aut deorsum siquid grauiũ} fieri igitur ipsius motum mixtum ex recto & circulari, ibi maligne interpratur, ut de toto intelligẽs sursum & deorsum, & conatur ostendere ꝙ neq; põt sursum moueri ignis tangens lunarẽ sphærã, neq; deorsum fm naturam: palã est autem ꝙ & toto sub cœlo circulariter moto partes (ait) ipsius, has quidem sursum, has autem deorsum moueri: ut manifestat ab ipso prius exposita Alexandri lrã: neq;. n. simpliciter (ait) mouentur circulariter hoc motu ignis & aer, neq; super recta, sed mixto motu: etenim in altum q̃dam ipsarum inęqualiter ꝓcedunt, & quietiores fiũt in tali circũductione, & adhuc rarefiunt & inspissantur, quædam ipsarum dixit inæqualr, & nõ tota rarefieri, aut inspissari, quæ qdem differẽtiam motus localis faciẽtia nõ concedit simplicẽ esse motũ, eum qui fm locũ. quoniã autẽ sæpe producit hoc {si nõ fm naturã est circulatio hypeccaumati, & aeri, cum p̃ter naturã insit, nõ utiq; diu permaneret: etenim Aristotelem dicere, ꝙ citissime corrũpuntur quæ p̃ter naturam} memorari oportet, & ꝙ non oĩno simplex est illorũ motus: ut Alexãder ostendit ꝓpter implicitũ esse eũ qui super rectã motũ ascẽdẽtium & descẽdentiũ, & quia circularitatẽ habẽt super naturã, qd qdem cõsen-

tiat magis participãtia.quãuis igitur Ptolemęus,& Plotinus,& Proclus,& ipse Aristoteles ignẽ moueri dicãt isto motu,nõ tamen dicũt ꝓprium ipsius hũc motum esse,ꝓpter conuolutionem cũ ultima sphæra,sed aptũ natum qdem eẽ,ad ipsum ut non uiolẽtia trahatur,sed cũ alio moueať:ut & planetæ cũ firmamento,etenim horũ non est ꝓprius hic motus,non tamẽ uiolẽtus sed supernaturalis. Hæc igitur quę hactenus attulimus,ab isto aduersus Aristotelem dicta sunt,&(ut existimo)soluta. redeundum est autem iterum ad ea quæ deinceps sequuntur.

t 11 *At vero & primã necessariũ est esse talẽ lationem.perfectũ enim prius natura impfecto,circulus autẽ perfectorũ.Recta autẽ linea nulla,nõ enim infinita,habere enĩ potest finẽ & terminũ,neq; finita vlla.omni enim erit aliquid extra, augeri enim cõtingit quãcũq;.itaq; siquidẽ prior motus prioris natura corporis,circularis autẽ prior recto,siq; rectus simpliciũ corporũ est,etenim ignis recta fertur sursum & terrea corpora deorsum,ad medium: necesse est circularem motum alicuius simplicium esse corporum,mixtorũ enim lationẽ dicebamus esse secũdum prędominans in mixtura simpliciũ.*

Com. 12. Ostenso ꝙ est simplex motus ẽm naturã q circularis alius ꝑter rectum,& ꝙ simplex motus simplicis corporis,cõclusit ex his ꝙ est aliqđ simplex corpus aliud ꝑter q̃tuor elẽta recti motus, quando neq; ẽm naturam, neq; ꝑter naturã possibile est aliquod q̃tuor elemẽtorũ moueri circulari motu,neq; ẽm naturã:ostendit ɔñter ꝙ & prius corporibus recti motus est corpus circulariter motum & diuinius, ostendit aũt hoc, ostendendo circularẽ motũ ẽm naturã esse primũ aliorũ motuũ. hoc autẽ,ostendẽdo circularẽ lineã natura priorẽ esse recta.hoc autẽ ostẽdẽdo ipsam eẽ pfectã,rectã autẽ impfectam,sicut & ex eo ꝙ simplex erat circularis motus, ꝓbauit aliquod corpus eẽ simplex,qđ circulari motu moueť ẽm naturã.ex eo autẽ ꝙ simplex erat circularis linea, ꝓbauit ꝙ simplex erat circularis motus,simul autẽ cum primo ꝓbatur & simplicitas:prima enĩ semp sunt simplicia, ꝓpterea ꝙ simplicia ꝑcedunt naturã cõpositorũ.Ostendit autẽ & ĩ octauo phy. ꝙ circularis motus est prior recto,ostendit autẽ hoc ibi ex eo ꝙ pfectus & simplex & ꝓprie cõtinuus sit, hic autẽ ex pfectione fit demõstratio.ꝙ enim pfectũ sit prius natura q̃ impfectum, palã.siqdem ex pfectis impfecta. ꝙ autẽ pfectus sit circularis motus,ostendit ex eo ꝙ circulus est pfectus. hoc autẽ ex eo ꝙ finitus est & finẽ habet,qđ qdem perfectis ɔuenit.& etiã ex eo ꝙ additionẽ non suscipit, manente specie. additio enim fit ẽm deficiens.ostendit aũt nõ in circulo hoc, sed ostendẽdo rectã impfectã esse p hoc ꝙ hæc nõ contingunt circulo,sed opposita,ostẽdit circulũ esse pfectũ.Qđ aũt omnis recta sit impfecta,ostẽdit primo diuidens illã in ifinitã & finitã.omnis enĩ aut infinita est aut finita,non ꝙ sit ifinita recta, ẽm ipm, finito exñte uniuerso,sed quia qdam putauerunt esse,& q̃uis non sit,tamẽ à phantasia semp augmẽtatam,cõprehendit diuisionẽ,ɔtradictionẽ interimens.Si igitur infinita est non habẽs finem aut terminum,sed iterminata existens, nõ utiq; erit pfecta. perfectũ enim qđ ɔsumatum iam & terminatũ & non hñs defectum eorum q̃ suiipsius sunt: finita aũt habet aliquid extra, ita ut apta sit augeri, qđ autẽ augetur nõdum omnia q̃ suiipsius accepit,& impfectũ ẽ. Circulus autẽ & finitus est & habens finem,& nihil extra augeri nõ potest manente spẽ.¶ Alexãder aũt circulũ ostendit pfectum, ex eo ꝙ principium mediũ & finem habet,siqdem principium ipsius/ait/ centrũ, terminũ aũt extremã lineã, medium aũt intermediũ horum planũ. Instandũ autẽ puto,ꝙ forte Aristo. nũc circulũ lineã accepit, in qua motus pficitur,non superficiẽ. ꝓpter quod neq; uoluit sic ostẽdere,ut Alexander. sed ex eo qđ finitus est,& additionem non recipit.habere aũt potest & principiũ & medium & finem, differẽter tamen,quia ubiq; horũ est unũquodq;,qđcũq; enim ipsius acceperis,hoc & principiũ & mediũ & finis esse potest.& erit utiq; hoc (ut existimo) argumentũ,ꝙ circulus sit omnino pfectus, siquidẽ diffinitionẽ ipsius pfectio insinuat. Sed quomodo omnis finitæ lineæ est aliqd extra ? diametri enĩ uniuersi finitæ existentis qd erit extra ? siquidẽ nihil est extra mundũ. quomodo autẽ nõ est incõueniẽs omnem rectã esse impfectam,si uere species aliq̃ est rectæ,q̃ debeat pfectione participare,sicut & aliæ species. q̃re licet sint impfectæ rectæ, tamẽ oportet esse & pfectam penitus aliquã ? Alexãder igitur tãq̃ ratione potentibus nobis augere omnẽ acceptã ita intelligit,nõ recta augumenta sed tantũ recta, q̃re species quidẽ rectæ ẽm quod recta, pfecta penitus & in parua & in magna. magnitudo aũt pfecta in hñte totã mensurã rectæ mediantis.pfectio autẽ ipsius & ẽm spẽm,ut ad circularẽ speciẽ, & ad pfectionẽ eius deficit,eo ꝙ nõ cõuertatur in seipsam,sed effundatur quantũ est in seipsa ad imẽsurationem & infinitatẽ.cõtinuis aũt mensuris terminatũ eẽ quãtũ ipsius.hoc igitur ostendit omnis finitæ lineę esse aliquid extra. uidelicet quantũ est in seipsa & optima fusione habet semp aliqd deficiens & apponi potens. Assumens igitur ꝙ pfectior motus sit prior,pfectum enim/ait/prius natura q̃ impfectum,& ostenso ꝙ circulus sit prior natura q̃ recta,qa perfectior,ut autẽ lineæ/super q̃s motus,ita

se habent

se habent & motus, cõcludit quòd circularis motus/sit prioris natura corporis, quàm motus rectus. conclusionem igitur tãq euidentem omisit duas ꝓpositiones cõtinuas exponẽs. ⁋ Deinde uolens ostendere ꝙ hoc prius natura corpus, cuius est circularis motus est, & simplex est, aliud ꝑter q̃tuor elementa, ostẽdit ipm (ut existimo) sic. si duo simplices motus sunt, existentes simpliciũ corporũ. s. rectus & circularis, rectus aũt eorum q̃ sub luna sunt simpliciũ corporum est, motorũ sursum & deorsum: necesse & circularẽ motum esse alicuius simpliciũ corporũ, alterius ab his q̃ sub luna. Motus enim semp est corporis moti, & simplex simplicis, quãuis enĩ corpus mixtũ aliquãdo moueat̃ simplici motu, ut homo à tecto cadens ad medium fertur, tñ & iste ẽm prędominãs in mixtura simpliciũ, hoc est, ẽm terrestre fertur hac latione. ⁋ Alexan. uero dicit hic primum natura corpus & simplex eẽ ostendi/ẽm augmentationem minoris & maioris, ut ita dicam quorum unus est motus, si est rationabile corpora simplicia esse, simplicia sunt, & si rationabilius motus circularis, simplex esse mobile, hoc magis utiq; erit simplex. ⁋ Fortè autẽ non est euidens id qđ circulariter mouetur simpliciter rationabilius esse simplex, sed si quidem motu priori natura moueatur, priora autem sunt simplicia q̃ composita: forsan igitur sic est magis interrogãdum, si quorũ posteriorũ existentiũ natura, hoc est eorum quæ super recta mouētur: (hoc enim ostẽsum est) quorum minus rõnabile est, simplicẽ eẽ substãtiam/simplex est: & quorũ priorum existẽtium natura/hoc est circulariũ, quorum magis rõnabile est simplicem esse substãtiam/magis erit simplex. hæc quidẽ igitur ad explanationẽ uerborũ Aristotelis dicta sint. ⁋ Dubitant autem qdam ut ait Alexã. ad dictam rõnem eo ꝙ perfectũ prius est natura: si enim mũdus est pfectior unoquoq; eorũ ex qbus est, qđ autem perfectius/prius, qđ autẽ prius & simplicius: erit mũdus, & prior his ex qbus est, & simplicior illis, nõ ꝑexistit aũt mũdus, ait Alexã. suis partibus, sed neq; simplicior uidet̃ q ex illis est ꝯpositus. ⁋ Cedẽs aũt his Alex. conat̃ soluere dubitationẽ p hoc ꝙ mũdus qdẽ pfectior dr̃ tãq maioris ꝯtinẽtię, circularis aũt motus pfectior q̃ rectus & circulus q̃ recta, nõ tãq ꝯtinẽs aliqd, sed spẽ. In sepatis igit̃ uerũ/ait/qđ perfectius, & prius, & simplicius esse. in totis autẽ & partibus non adhuc. Perfectius enim/ait/totũ esse suis partibus, & natura & suba primũ, sed non etiã tempore. qđ enim simul cum hoc qđ simplex est etiã perfectũ est, hoc & tempore primũ est. Qđ autẽ circularis motus prior sit recto nõ suba solũ, sed & tẽpore, ostendit Aristo. in octauo de naturali auditu. Hæc Alex. Fortè aũt non ẽm tẽpus accepta est prioritas. nõ enim erat tẽpus quãdo circularis motus & rectus nõ erat, quis semp causa tẽporis sit/ille. Neq; adhuc magis quãdo circulus qdem erat, recta uero nõ erat, sed ẽm naturã, plane dixit Aristoteles. qđ enĩ pfectũ, prius est natura q̃ impfectum, & iterum. q̃re si prior motus prioris natura corporis, & mũdus igit̃ pfectior partibus, prior ipsis est natura, ut etiã Alexãder cõfitetur. existimo aũt ꝙ & simplicior, si enĩ est prior natura, magis est unus, magis autẽ unum. unitati magis cognatũ est. qđ autẽ tale/simplicius. Nos aũt non ad totalitatẽ mundi unã aspicientes ẽm quã unum animal est aut imago ĩtellectualis animalis, sed ad multitudinẽ ipsius discretã: & hãc mundũ dicentes, simplicioré toto partem putamus, & partes priores, siquidẽ & totum à suo nomine in seipso adducit primã discretionẽ. Cõdemõstrato aũt ꝙ circularis motus/nõ solum pfectioris est & primi, sed & simplicis corporis, cum sit simplex, ut sit ratio, siue simplicis siue recti siue mixti adiecit. {mixtorũ enim lationẽ dicebamus esse ẽm ꝑdominãs in mixtura simpliciũ. } Ac si diceret. Et mixtorũ enim lationẽ etc. Quãuis igitur cõpositũ existens cœlum/circulo moueat̃, semper est aliqd in ipo simplex ẽm cuius dominiũ/mouetur circulari motu. ⁋ Obiicit autẽ & hic iterum easdẽ dubitationes Xenarchus. Primo qdem ꝙ nimium mathematicis usus est sermo fundamentis. s. recta & cirulari. Secũdo ꝙ nõ est simplex corpus naturale, ẽm peripheriam motũ/ꝓpter inæqualr̃ uelocẽ motũ esse eorũ q̃ apud centrũ, & eorũ q̃ apud peripheriã, & eorũ q̃ in medio horum mouent̃. Tertio ꝙ q̃uis sit quod circulariter mouet̃, non tamẽ est aliud ꝑter quatuor, siquidẽ & illorum, hæc qdem manent, hæc autẽ circulo mouent̃, quãdo fuerint pfecta, qđ qdẽ maxime igni cõuenit. motu enim recto ut etiã Aristoteli, uidet̃ impfecto existẽte, imperfecta cũ sunt mouẽtur. ⁋ Has instãtias tãquã iam ꝓpositas & solutas, neq; Alexãder uoluit ꝓponere. & ego quoq; decętero conabor trãsilire. nouus aũt iste coruus, ímo uero graculus, balbe garriens aduersus Iouis diuinã alitẽ, ut inqt Pindarus & cõtra ea q̃ hic ab Arist. dicta sunt ꝓdiens, primã instãtiã adducit, Xenarchi tertiã, subiiciens. Quãuis enim primũ/ait/qđ circulo mouetur, nõ iam aliud sit ꝑter q̃tuor, siqdem & illis pfectis existentibus inest manere aut circulo moueri. Dictũ est aũt prius sæpe, ꝙ non est ignis ꝓprius circularis motus, quãdo supra naturã suam ipso moueat̃ simul cum cœlo delatũ, q̃re cœli ꝓprie est, & si uere primũ est natura qđ circulo ẽm naturã mouetur, cœlum utiq; erit primum, aliud existens ꝑter hypercauma, qđ ignem uocamus. Deinde cõcesso tandẽ ꝙ perfectus sit circulus, tãquã principiũ habens & mediũ & finem, q̃ necessitas/ait/& motũ qui fit super ipso, esse perfectum? Si enim quia habet principiũ & mediũ & finem (ut Alexãder dixit, nõ Aristoteles) & qui fit super

finita recta habet aliquid tale. Et q̇dem si pfectum esse circulū iam cōcessit, rectā autē impfectam, ut Aristoteles supposuit, qūo utiq; habebit finē recta, cū sit impfecta? Si uero finē intelligere oportet, quod finientem habet, & q nulla additione indiget, non aūt qđ terminat solū, qđ quidē & additione indigentibus cōuenit, q̄re qui circulū perfectū, rectā autē imperfectā supponit, qđ quidē iste tandem fecit, nō habet locum dicendi pfectum esse motū qui fit super recta. Si autē non habet finē, neq; medium, quod est ad finē. Adhuc quoniā inqt circularē motum ppetuū supponunt, neq; principiū, neq; ultimū habentem: patet, q & hic qdem impfectus erit, tāquā infinitus, pfectus autē qui fm rectam finitam. Etenim infinitā, ait, impfectam dicunt, qa non habet principiū medium & finē, quāuis additionem non suscipiat. Hoc quidē ut existimo dubitatū est mediocriter à quocūq; sit dubitatū. ¶ Attēdere autē dignum q & circulus ppter hāc pfectionem pfectus est, qa omnis pars ipsius & principiū habet & medium, & finem. Et qui super circulū motus, quāuis infinitus sit, tāquā i ifinitū pcedens, non tamē tāquā præsentē habens infinitatem & indeterminatā, sed semper finitā speciem habet. oē enī acceptū ex ipso & principiū & mediū & finis, est cuiusdam periodi. q̄re perfectus cū sit. in infinitū pducit perfectionē. Totaliter aūt si aliquādo impfectus acceptus esset, nō posset in infinitū pcedere. neq; enim impfectus existēs posset habere uirtutē ad ifinitū. neq; quādoq; ad perfectionē deductus, si principium & successionē in parte temporis accipiat, ideo etiā in tempore aliquo ultra successionē pgrederetur. Quoniā aūt non est, ait, secūdum extrema infinita recta, palàm q & omnis motus qui super rectā habet & principiū & ultimū, & horum intermedia. igitur pfectus, quātum est in diffinitione perfecti. Hoc rursum eiusdem est cognationis cum aliis huius uiri dubitationibus. ultimum rectæ tāquā finem accipiens. q̇uis & ipse illud finem dici nouerit, qđ additionē aliā nō suscipit, tāquā defectiuo existente priore: qđ uere circulo qdem & circulari motui cōuenit, recte autē non cōuenit. Quāuis enim unūquodq; momentū circuli, non ultimū solum sed & principiū est motus alterius, non tāquā defectiua in aliquo priori pfectione, sed tāquā eadem pfecta existente fm speciem iterum & iterū facta. qui aūt super finita recta fit, motus, cū recta apposita fuerit, & ipse apponitur una specie imperfecti existente, q̄ cum additione fit. Sed si diametrū uniuersi nō est naturalē rectā maiorem accipere, qūo non est hæc perfecta fm finē propriū, quæ suiipsius spē accepta additionem nō suscipit? ¶ An & ad hanc dubitationem dictū est à me, quādo Aristotelis intellectū conatus fui explanare, nō cōtentus Alexādri satisfactiōe dicentis, q rōne possumus nos oēm acceptā augere? uolens sic oportere intelligere Aristo. aspicere ad ipsam spēm circuli & rectæ. hanc qdem suiipsius natura cōuenientem. hanc aūt quātū in se esset ad interminationē effusam, quāuis terminauerit ipsam, & cōphensam mēsurauerit ratio, cooperāte (ut existimo) circuli figura: hæc enim in seipsa & rectas cōtinuit, q̄ in ipsa ad infinitatem quātum in seipsis tendentes, ultimū quod cōueniebat acceperunt. Adhuc aūt, ait, motus cœli & tēpus mensuratiuū ipsius, siquidē perfectus est, habet principia media & finem & nō sunt infinita, neq; indefinentia, ut Aristoteles existimat. si aūt indefinentia non sunt pfecta. perfecta enim habent principiū media & finem. Sursum itaq; & deorsum, isto reuoluente easdē dubitationes, necesse & me eadē dicere: q sicut circulus, sic & unaquæq; periodus motus: & ipsius mēsura tp̄s per totū, & principium hn̄t, & mediū, & finem. sicut enim oē punctū in circulo, & principiū & mediū & finis est, ita & oē momentū in motu, & omne nūc in tēpore. Indeficientiam aūt habet in eo qđ iterū, & iterum. species igit̄ est & principiū habens ubiq; & mediū & finem, & additionem non suscipiens, sed nō qđ indeficiēs. hoc enim aliarū habet pfectionem. s. infinitatē uirtutis, & fortè hanc supernaturalē. siquidem uere uideatur oē finitū corpus finitā habere uirtutē suiipsius rōne. siue igit̄ à magnitudine cōsequentiam inchoās dicat aliquis, sicut se habet magnitudo, ita se hr̄e & motū & tempus, siue ècōuerso à tempore inchoet, palā est q fm spēm accipiendū est pfectum & principiū & medium & finē habens circularisq; magnitudinis, & restitutiui motus, & tēporis hunc mensurātis. oīum enim species & principium & media & finem habet, & ubiq; oīa tria apparentia, & nullā additionē suscipientia tāq defectum habentia, sed nō est mutua ostensio, ut putat. Si enim, ait, ex eo q circulus est perfectus, uoluit & motū qui super ip̄m fit, esse perfectū, supnaturalem aūt circulum eē, hic enim est cœleste corpus: & motum igit̄ ipsius ob hoc supernaturalē uoluit. Rursum aūt ex eo q perfectus est circularis motus, accepit, & q mouet̄ ipso perfectū est cœlum. mutua ergo, & nō demōstratiua est ratio. in his uerba ipsius pposui ad notandū & cognoscēdum ex paucis uerba uiri. Primū igitur putat circularē motū super circulū aliquē fieri: & motū cœli super cœleste corpus, non itelligens q ipsius motus est circularis motus: poſē est autē & quod non circulare, circulo moueri. etenim cubū possibile circa axē circulo moueri, quāuis circulū in seipso non habeat, & quod cœlū ip̄m mouet̄ circulariter, & qui in ipso circuli. Qūo igitur possibile est ip̄m esse quod mouet̄, & id super qđ est motus? Sed neq; rotunditate cœli interim Aristo. usus est, inqt: hoc enī posterius oñdit, sed circulari motu, quē pficit circu-

latio astrorum ab eodem in idem ſm æqualem à terra distãtiam:ostẽdit autem non tãq̃ à cœlesti corpore ut à circulo perfectum esse circularem motũ,sed à specie ipsa motus:distẽsionẽ enim habens aliquam & figurã,habet quãdoq; quidem rectitudinem,quãdoq; autem circularitatẽ,& hunc circulũ tãquã perfectum accipiens ,ppter ubiq; circuli spẽm ab ipso motum figuratũ ſm ipm perfectũ ostẽdit,& ab hoc tãq̃ à manifestiori:manifestiores.n.substantiis sunt operationes,substantiam cœlestis corporis,hoc est circuli perfectã esse syllogizauit.q̃re neq; mutua est ostẽsio,ut iste putat.Sed & si sphæricum/ait/cœleste corpus est,qa sphæricũ est,ob hoc nõ differt à reliquis elemẽtis, quorũ totalitates uult esse sphæricas etiã ipse Aristo.Rursum igitur cogor eadem dicere,q nondum sphæricum cœlũ demõstratum est:neq; tãquã sphæricũ nunc perfectũ esse/ait,sed tãquã circulariter motũ hoc motu, tãquã perfectũ perfectis conuenire uolens.Quãuis igit sphærica sint & alia elemẽta,non tamẽ primo ex sphæralitate ostẽsum est nũc,q cœleste corpus sit aliud à quatuor elemẽtis,deĩde neq; in his est uera sphæralitas,sed & ipsum quod habent à cœlesti compressiõe habẽt fortè supernaturaliter & hoc suscipientia.Iterum autẽ tãquã pœnitẽs q concesserat perfectiorẽ esse circulum q̃ rectam,cõtrarium ostendere conat.Si.n.ait/superficialis circulus accipiat:ut Alexander uidet,nõ habet centrum actu,ne diuisus existẽs penes ipm,nõ iam sit continuus,qa non habet principiũ:finitæ aũt lineæ,siue naturalis,siue mathematicæ extrema actu sunt.Quãto igitur/ait/qđ actu perfectius est/eo qđ potentia/tanto recta perfectior erit circulo.Sed siqdem ad exercitiũ iunioribus hæc,pferret,fortè utiq; haberent aliquam rõnem nõ ingratam.qm̃ autem ut dogmata,pfert ista cõtra beatitudinẽ cœli,cũ tam uilia sint,utiq; miser erit ipse iuste,& qui ab his fuerint seducti.qualr̃ enim cẽtrum uniuersi dicit eẽ potentia,circa qđ totum cœlum mouet perpetuo motu?palàm est etiam q polos cœli putat esse potẽtia solũ.Causa autẽ ,ppter quã uoluit ista aduersus hęc dicere,adhuc magis ipsius redarguit ignorantiam:non.n.est actu/ait/centrũ circuli,ne continuitas ipsius interrũpatur:& siqdem ſm assignatã continui diffinitionem/cõtinua sunt,quorũ ultima sunt unũ,centrum autẽ unum existens cõmune est rectarũ delatarũ ab ipso ad circũferẽtiam:quomõ utiq; hoc ens actu dissoluet cõtinuitatem? Si autem linearis/ait/circulus,primo qdem mathematicus erit & nõ naturalis,deinde cẽtrum non solũ talis circuli nõ est accipere actu,sed neq; intermediũ peripheriæ & centri:quãuis quis audiens linearẽ circulũ/aliqd intermediũ circũferentiæ & centri inquirit,tamẽ de lineari de quo rõnem Aristo.facit. dicẽdum est qđ linearis est,cuius ſm motum distẽsionis,omnis pars & principium & finis est,,ppter qđ & totus per totũ perfectus est circulus.Deinde instat ad hoc q finitã rectam augere possibile est, producens diametrũ mundi/& Alexãdri expositionẽ/dicẽtem,q ratione nihil ,phibet omnem finitã rectam augere,meditationibus qbusdam nouis destruẽs.Dixi autem q ad naturã recte aspexit Aristoteles non cõuertis ad seipsam,sicut circulus,sed quãtum in seipsa ad interminationem effusæ,sicut & huius uiri sermo.Et circulo/ait/si uere corpus sit,circũquaq; corpus circũfusum extrinsecus & adiectum maiorem facit.uide q neq; diffinitionẽ circuli nouit iste,si corpus ipm supponit, sed neq; Alexãder superficiem ipm supponens cõsone Aristoteli(ut existimo)expõnem fecit.Qualiter autem apponi circulo sphæricum dicetur extrinsecus circũfusum,non ablata priori superficie,sicut in recta quãdo ipsam adaugebimus primum ipsius ultimũ exterminãtes,pro bicubitali tricubitalẽ facimus rectam?in circulo autẽ/circulum circa circulum & sphærã circa sphærã circũiacimus.Sed multa/ait/circularia & sphęrica in aĩalium corporibus ab alimento ingrediente adaugentur, sicut circulus capitis hominis,& circulus corneæ tunicæ in oculo.Qui autẽ hæc obiiciũt nõdum Arist.intellectum de his attigerunt.Finitam.n.rectam/ait/imperfectã,quia est aliquid extra ipsam ad qđ cõiunget ipsa manens & solam terminationem amittẽs:circulus autem qui ab alimento auget,aut sphęra deintus auget non facta sibi appositione deforis,sicut in recta:propter qđ non dicitur aliquid esse extra,sed augetur tota spẽs.,ppter quod nõ dicitur huic apponi quod aduehit:non.n.sustinet suscipiẽs appositionem,ut recta.Et si igitur augeat diameter uniuersi,non similr̃ ipsi adauget sphęrica superficies, sed recte qdem manet prior pars additionem suscipiens,,ppter qđ & imperfecta illa uidetur. sphæricæ autem superficiei aut circuli nihil manet priorum:alia enim circunductio fit circulationis.quare non similiter in circulo & in recta augmentationem intelligendum,sed hic quidem secundum appositionem.appositio autem ſm deficiens:hic autem ex perfecto/producto iterũ perfecto & terminato.uituperans autem & assignatam pfecti diffinitionẽ in multã/ait/ipsam excidere incõuenietiã,tẽtans manũ/aut lignum/aut terrã/aut ignẽ/aut aliquã aliarum partiũ diuidere in principiũ & mediũ & ultimũ.Et quãuis non uelit aliquis hoc pfectum eẽ quod habet principiũ & medium & ultimũ: tamen omne corpus cui nihil deficit semp ex his pfectum est.etenim manus prima quidem ps erit ſm quam toti copulatur,extrema aũt apud digitos,media aũt uola,& linguę similiter. sphæræ aũt principiũ habent,ſm aliquid qdem in centris, ſm aliqd aũt in peripheriis. Homœomera aũt si sint

perfecta h ñt penitus & ipsa. & de corpore tres hñte dimẽsiones, nõ dubitamus, ut iste putat q̃ habẽt rõnem principii, quę medietatis, & quæ ultimi. Palã est enim quod principiũ quidẽ quod fm lineam & lõgitudinẽ, medium aũt quod fm sụpficiem, ultimũ autẽ quod fm profunditatẽ. ¶ Si aũt cubus facit dubitare, quia habet tres dimẽsiones ęq̃les, quę quidẽ principiũ, quæ aũt mediũ, & q̃ ultimũ: dicam ꝙ eam q̃ ut longitudo determinãtur, sumemus principiũ quãuis indifferẽs. unde igiť est accipere & in sphæra, lõgitudinẽ quidem quã determinat maximus circulorũ qui in ipsa, latitudinẽ aũt totam superficiẽ, ꝓfunditatem aũt dimensio descendens à sụpficie usq; ad centrũ. Quale autẽ aliud sapiens meditatus est iste gloriosus? si linearis, ait, circulus fm quod habet principiũ & mediũ & finem, perfectus est, & fm qđ non tres habet dimensiones impfectus est. quare fm aliquid quidẽ pfectus, & fm aliquid impfectus. Si igitur circularis motus, super circularẽ lineã, & non fm id quod triũ dimẽsionum, impfectus & ipse. si igitur ex esse perfectũ circularẽ motum uoluit (inquit) ostẽdere ꝙ & prior est recto: oportebat ipm fm uniuersalem perfecti intellectũ diffiniuisse, & ostendisse omni quidem circulo diffinitionẽ cõgruere, & nulli rectæ. ignoscat itaq; omnis cũ diligentia legens, si tales huius sentẽtias p ipsius uerba nolui trãscribere. uerecũdia enim hoc facio quia nõ crederet aliquãdo hunc talia intelligentẽ audere Aristoteli cõtradicere. dicit nãq;, quod pfectionẽ corporis non habet linearis circulus. palã autẽ ꝙ neq; humani corporis. non enim habet caput & pectus, & pedes: neq; pfectionem iudicialis orationis. ꝓœmia enim ipsi & epilogi & horũ media nõ insunt, non est ꝓprie pfectus, qm̃ non omniũ specie simul cõprehensas habeat pfectiones, cũ ipse sit determinatus fm unã spẽm, sed & hac rõne neq; totus est. non enĩ habet æqui totalitatẽ. cõem uero forma perfectionis. s. principiũ habere & mediũ & finem, & circulus habet fm suã speciẽ, sicut & corpus fm suam. Et mirũ ꝙ Aristo. cum audisset dicentem. (finem enim & mediũ & principiũ numerus habet omnis, oẽ autẽ & pfectum fm speciẽ non differunt abinuicẽ) & ipse ẽt nũc utens sic nomine pfecti, cõfestim ad talẽ intellectum cõtradicit, quãdo dicit. ꝓpter quid totaliter principiũ habens & ultimũ, & mediũ, pfectũ est. & tamẽ adhuc Aristo. expostulat uniuersaliter intellectũ pfecti diffinire, nisi fortè uniuersaliter nõ cõe dicit, sed qđ ex omnibus his q̃ fm partem fm drias ipsorũ collectũ, quod qdem impossibile erat. Quærit autẽ ꝓpter qd totaliter principiũ habens & ultimũ & medium perfectũ est. & nõ magis qđ neq; principium habet, neq; ultimũ, ut infinita linea, neq; enim fm notionẽ apponere uult id qđ additionem suscipit, & mirabile ꝙ Grãmaticorũ libris deditus nõdum quæsiuit etymologiam τελείου. i. perfecti quã omnes à τέλους. i. fine deducunt. habens. n. finem suorum complemẽtorũ, semper & medium habet & principiũ, non autẽ principium solum habens, aut principiũ & medium, nõ ut medium prorsus iam & finẽ accepit: & ꝓpter hoc etiã Aristo. omne & perfectũ nihil differre fm spẽm, ait. si autem finem oĩum perfectissimum dicimus: perfectũ utiq; erit qđ omnibus suis bonis repletum est primis & mediis & extremis. & si hoc sit magnitudo partibus cõuenientibus sibi. infinita aũt recta, primo quidem neq; est. quare ꝓprie ualde Grãmaticus solam magnitudinum quæ non est perfectam uocari profatur: deinde & si existeret interminatam & incomprehensibilem haberet subsistentiam ipsius, & subsistẽtiæ intellectũ finis, aut suis complementis circũscriptus est. His igitur & hãc Aristo. literã quicũq; est iste per ꝓlixas nugas molestare ꝓperat. sed ad ea quæ deinceps ꝓcedendũ.

t.13 *Ex his vtiq; manifestũ, quia nata est esse quædã substãtia corporis, alia præter eas quæ hic sunt consistentias, dignior & prior omnibus his.*

Com. 13. Cõmunem dictis cõclusionẽ adducit, positis enim illis manifestũ est ex ipsis ꝙ est aliud aliqđ corpus simplex. s. circulare p̃ter quatuor elementa, diuinius ipsis & prius natura. Si. n. ostẽsum est ꝙ circularis motus simplex & prior natura est, quàm rectus: simplex autẽ & prior recto est simplicis corporis & natura prioris corporibus recti motus: simplex autem & prius natura, & diuinius est, palã quòd ex positis conducta est conclusio ista.

t.14 *Et si quis vtiq; adhuc accipiat omnem esse simplicẽ motũ, aut scd̃m naturã, aut pręter naturã, & eum qui alij pręter naturã, alteri scd̃m naturã: vt qui sursum & qui deorsum passi sunt. hic. n. inest igni, hic autẽ terræ, præter naturã & scd̃m naturam. quare necessarium est & circularem motum, quoniam his præter naturam, alterius cuiusdam esse secũdum naturam.*

Com. 14. Non solũ ex iam dictis concluditur aliud esse p̃ter quatuor elementa circũlatum corpus, sed & ex argumẽtis quæ nũc proponit. quorũ primum est (ut existimo) tale est fm Alexan. omnis motus naturalis simplex, aut scd̃m naturã inest corpori simplici qđ mouetur ipso, aut p̃ter naturam, qui aũt pręter naturam inest alicui, alii inest fm naturam: hoc enim est p̃ter naturam moueri naturali motu,

moueri

moueri ipm motu qui est alterius fm naturam,& non fm propriam naturá.oís enim motus natura lis est fm naturam alicuius mobilis. Si igitur circularis motus naturalis est,naturalis aût,si pter natu ram inest alicui,alii inest fm naturá.palá q circularis motus,& si ponaf præter naturá inesse qtuor elementis,nihil minus erit corpus pter hæc,cui scdm naturá inerit circulo moueri. Obiicit auté ad hæc Alexander ignem,Aristotele dicente, q corpus quod deinceps circulariter moueť semp ab illo circüfertur circulariter.& Xenarcho etiam instantiá ferente Interrogandú aút/ait/utrum pter naturá inest illi circularis motus,aut fm naturam?& si dicat quis pter naturá inerit aliquis ipsi fm naturam ut qui sursum.qm igitur pter naturam ipsi inest ille qui est deorsum,duo uni cõtraria erunt. quare circulo feruné scdm naturá,aerq; & ignis.Obiicit auté primo de lateritia sphæra.si ení aliquis mota ipsa circulariter,interrogauerit utrum præter naturá inest ipsi circularis motus,ostendeť q non pter naturam,erit enim aliquis ipsi fm naturá,aut sursum aut deorsum,non enim sunt alii pter hos simplices.si aút quis dixerit,alter alterius erit.Est auté & circulari motui pter naturá otrarius,duo ergo uni cõtraria ut igitur hoc non eueniat,necesse est dicere,fm naturam etiam talisphæræ circularé mo tum inesse,non necessario aút(ut existimo)sphærá supposuit,neq enim Aristo.adhuc de cœlesti cor pore tanq de sphærico facit sermoné,sed à circulari motu arguit.circulo aút moueri põt,& cubus,& prorsus non circularia corpora Soluit auté Alexáder dubitationé dicens,q neq corpus quod circüducitur cum cœlo,circulariter moueť, neq enim simplex est motus ipsius, circüducto enim ipso necesse siquidé est aliquid leue in ipso,sursum ferri,si auté aliquid graue,deorsum.mixtus igitur est motus,sed neq lapidea sphæra uel lignea circulo moueť/ait/sed sursum & deorsum,si sursum qdem qd à medio uniuersi:deorsum aút qd ad mediú.Sed hoc qdé (ut existimo) cõmodius poterat solui, dicendo nõ naturalé eé talé motú,neq simplicis,sed artificialé & compositi.& pp hoc,neq huic fm naturá,neq alii alicui,qre neq pter naturá,siquidé neq alii scdm naturá. Ad solõnem auté ignis insuper dubitandú planetis motis circulari motu,etenim etiá ipsi simul circüferütur ab ultima.& palá q neq est in his leue,aut graue,neq ascendens uel descendés. & fm naturam qdem non utiq inerit ipsi,siquidem alium hñt motum scdm naturá,ab occasu.unus aút uniuscuiusq simpliciú naturam motus,pter naturá autem Aristo.etiá non ocedet post pauca dicés,q mirabile & penitus irrationabile cõtinuú & perpetuú,motum pter naturá esse,citissime enim corrúpi quod pter naturá,sed dictum est prius,quod & igni & planetis erratico conuenit talis motus,neq secundum naturam,neq præter naturam,sed super naturam est. & sic præter naturam tanquàm secundum naturam alterius melioris uitalem motum imprimentis secundum uitæ altiores mensuras,talis autem motui præter na turam non est contrarius,neq enim fm contrarias qualitates inest,ut qui sursum/& qui deorsum, neq repugnant inuicem,saluaf enim magis ab eo quod supra naturá id quod fm naturá.Sed ipsius Aristo.sermoné cõsiderádum,qúo dixit circularem motú inesse pter naturá his q sub luna sunt elementis,quorú terram & igné nominauit,neq enim pter naturam inest terræ,aut aquæ,aut ei quod deorsum aeris circularis motus. Alexáder quoq dicit,q motus circularis,qtuor corporibus pter na turam inest, Aristotelesq; sic accepisse uideť,eum qui alii pter naturá,alteri fm naturam ineé dicés, & exempla eius,qui sursum,ignis eius qui deorsum & terræ, & q duorú horum motuú hic quidé igni,hic auté terræ, præter naturá,& fm naturam inest. Forte igiť {qm his pter naturam, alteri fm naturam}nõ ita dictú est/tanq terræ,aut alicui aliorú elńtorum sublunariú præter naturá quidem, circulariter aút motorum,sed ut negationem eius,quod fm naturam accepit,quod præter naturá,ac si diceret qm quatuor elńtis non fm naturam inest circularis motus naturalis existens & simplex, siue tanq neq ,pr̄sus motis ipso,etenim de talibus/scdm naturam,uerum nõ est dicere,siue tanq mo tis ipso,non tamé scdm ,ppriam naturá,sed scdm naturá alterius: necesse est alterius cuiusdam ipm esse fm naturam moti. Sic enim pmissam instantiá soluemus dicenté,quomõ superius cum dixisset, neq scdm naturam,neq pter naturá inesse quatuor elńtis circularé motú,hic præter naturá ipsis inesse ait?siquidem ibi/præter naturam/acceptú fuit priuatiue ei quod scdm naturam est oppositum, propter quod & duo contraria uni illata fuerunt,hic autem negatiue.

t.15 *Adhuc auté si qdem est circularis latio alicuius scdm naturá, palá est q erit aliqd corpus simplex & primú,qd natum est quéadmodum ignis sursum,& terra deorsum,circüferri scdm naturá. si vero præter naturá feruntur lata circú scdm peripheriá,mirabile est & omnino irrationabile solum esse continuum hunc motum & sempiternum, existentem præter naturam. videntur enim in aliis citissime corrumpi, quæ præter naturam sunt.*

Ex diuisione iterú idem ostendit/q aliud aliqd præter qtuor elementa est,qd circulari motu mo Coñ. 15.

uer. dicit aũt ita uirtute, circularis motus, qm̃ naturalis est, & simplex motus inest naturali alicui & simplici corpori, aut sm naturã, aut præter naturã, ex abundãti diuisione utens. quoniã palàm q; naturalis existens omnino sm naturam inest alicui, ppter ineuitabilitatẽ autẽ diuisionis & simul multipliciter afferens pblema, & hoc apponit argumẽtũ dicens. si sm naturã est circularis latio simplex cum sit & prima, qd quidẽ ostensum est, omnis aũt motus, moti semp est corporis, erit utiq; aliqd corpus simplicium corporũ, & primorũ, qd natum est hoc motu moueri, aliud pter ea q̃ recto motu mouent, ut enim illa motu recto ita & hoc circulari mouet. Si aũt præter naturã inest circularis latio illi cui inest (idẽ aũt est ac si diceret, si pter naturam ferunt q̃ feruntur circulariter circulari motu) mirabile & omnino irrationabile est, circularẽ motũ si sit pter naturam, solũ esse cõtinuũ & ppetuũ, quod qdem in octauo de naturali auditu ostensum est. Sed mirabile qdem est hoc q; multũ naturę ↄsuetudinẽ trãsgressus est, hæc eni sunt mirabilia. penitus aũt irrõnabile, si qd est præter naturã continui & ppetui motus sit causa. uident enim in aliis citissime corrũpi, q̃ præter naturã sunt, laborat enim unaquæq; natura operans nõ sm suiipsius spẽm. quæ enim sm naturã mouentur, mouentur à uirtute per se naturaliter operante & ipsi coexistente, ppter quod & sine labore mouentur. q̃ aũt præter naturam, patiuntur magis q̃ operantur, non à naturali uirtute mota, sed extrinsecus pulsa ui: propter hoc enĩ naturalia corpora requie nõ indigent, qa sm naturã suam operantur. Animaliũ aũt corpora indigent omnino requie, quia ipsorum corporũ non sunt sm naturam animales motus 7 sed ab animabus utentibus corporibus tãq̃ organis, tãq̃ ab altero mota mouentur.

Quare siquidẽ est ignis quod circũfertur, quẽadmodum aiunt quidam, nihil minus ipsi pręter naturam est iste motus, q̃ qui deorsum. ignis enim motũ videmus esse qui à medio scd̃m rectã.

Cõm. 16. Alexãder ait superius ostẽsis sequi hoc dictũ. dicentibus enĩ circulo moueri ignẽ, sequit q; præter naturam ipsi insit iste motus, nihil minus q̃ qui deorsum, si uere sm naturam ipsi inest qui sursum, unus autẽ unius sm naturam motus est. Fortè aũt non est hoc qd dicitur q; igni pter naturã sit circularis motus, hoc enim dictũ est sæpe: sed ostenso q; circulo moti corporis, nõ est pter naturam circularis motus, cõtinuus & ppetuus cum sit, cõmuni ostendit utẽs præostẽso, eo. s. q; non est pter naturam circulariter moto corpori, circularis motus, q; circulariter mobile corpus non est ignis. ostendit autẽ ita. Si circulo motũ corpus est ignis, seqtur q; insit ipsi præter naturã circulatio, non minus q̃ motus deorsum, si uero circularis motus nõ inest pter naturam circulariter moto, si uere cõtinuus est & ppetuus, neq; ergo circulo motũ corpus est ignis. Possibile autẽ est & in scd̃a figura affirmatiue syllogizari, ita: circulariter moto corpori nõ inest pter naturã circularis motus, igni pter naturam inest circularis motus, corpus ergo circulariter motũ nõ ẽ ignis. si autẽ ita intellexerimus dictũ, neq; dicemus q; litera aliquo indigeat, sicut Alexãder dicit, q & hoc apponit, q; qui dicunt ipm subtiliatũ & non aliter circulo moueri circa polũ, qa qui super recta fit, est eleuatio in altum, polo nõ adhuc ad ipsum ptingente, & isti confitẽtur ipm præter naturã moueri polo, deductũ ui. uiolentus autẽ motus pter naturam: qui aũt pter naturam, posterior eo qui sm naturam. quare primus nõ est circularis motus, si uere ignis esset quod circulo mouetur. ⁋ Alexãder autẽ hic multis & ualidis argumentis utitur q; nõ insit igni sm naturã circularis motus, nõ. n. rationabile/ait/naturaliũ corporum duo tantũ dicere moueri motibus sm naturã, si quidem nõ ignem solum, sed & id aeris quod facile duci põt, dicunt moueri circulo. Incõueniens autẽ/ait/& ignem existẽtem simplicem duorũ motuũ principia habere sm naturã: q; enim & eũ qui sursum est seruabit, palã est: si enim distrahatur rursum sic mouebitur, fortè uero si distractus fuerit, impfectus factus, motũ rectum pro circulari trãsumit, sursum autẽ factus & perfectus, abiicit qdem motum rectũ cõgruentem imperfecto, sicut & abiicit eẽ imperfectũ, transumit autem motũ congruẽtem perfecto, qa perfectissimo factus est cognatus, nõ à loco autẽ transumit circularem motũ, sed à uicino sibi circũlato corpore, neq; uariat speciem simplicẽ, & circularem motum assumens, si uere rectus motus erat ignis, qui autẽ circularis, perfecti: neq; eni terram spẽm mutare dicimus, quando deorsum lata quieuerit, sed ipsi quidem impfecte existẽti motum super rectam damus, mansionem autem perfecte. qui uero ignẽ sm quod ignis sursum moueri dicit, & terrã sm qd terra deorsum, & non distinguens ipsorum ĩperfectiões & pfectiões, & utiq; horũ ↄueniẽtes motus uel mãsiões, dicet utiq; quæ Alexã. sm aliqd bene dicta.

t 16. *Propter qd ex omnibus his præter corpora quæ hic, & circa nos sunt aliquis syllogizans, credet q; est aliquid alterũ segregatũ, tanto honorabiliorẽ habens naturã, quãto plus elongatũ est ab his.*

Cõm. 17. Credulitas duplex est, hæc quidem sine demõstratiõe irrationabiliter facta, qualem qdam hñt & de maxime

de maxime abſurdis,hæc autē poſt demōſtrationem,quæ certa eſt,& irredarguibilis, & ueritati entium cognata.Qm̄ igitur demōſtratiue dicta ſunt p̄dicta,merito dixit,ſyllogizans credet,abūdat autem talis fides,à ſciētiali notitia cōpaſſione uitali,ꝑpter qđ & pħiæ ꝑprie uſus fuit.{fidem habebit,} quia notitia de diuiſionibus firma cū ſit,& cōpaſſio uitalis coexercitatur.Poteſt aūt & {credet} dicere quia ex ſuppoſitione ſyllogizatū eſt,& palá eſt ꝙ ſicut ſe habent ſuppoſitiones ad euidentiá,ita ſe habebunt,& quæ ex ipſis ad fidē.Melius autem (ut exiſtimo) eſt etiam dicere,qđ neceſſarii demōſtrationibus oſtēſum undiq; ſibi fidem cōciliat,maxime autē in ſermonibus de diuinis,eá quæ à fide eſt compaſſionem nō ſolum efficiētem firmitatem ueræ cognitionis,quando poſt demōſtrationem aduenerit,ſed & unionem ad ſcibilia,quæ eſt finis humanæ beatitudinis.p̄cedit.n.ductiuus amor,deſideriū diuinæ pulchritudinis excitans in animabus,ſequitur aūt uera illius compħenſio,dignos,poſt hæc autem fides firmam collocationem in illo & unionē ad ipſum largitur.Qđ autem quanto plus loco ſeparata ſunt cœleſtia ab his quæ ſunt in generatione & corruptione,tāto magis honorabilitate ſubſtātiæ excedunt,palá utiq; erit,etenim hæc qdem ad extremum uniuerſi ꝑpulſa ſunt,cœlū autē ſummitatē corporalis ſp̄ci ſortitum eſt.¶ In his itaq; expoſitis iam uerbis Xenarchus inſtat & ad alia quidem de qbus iam dictū eſt,etiam ad hoc,unū uni dici cōtrarium.non facile eſt enim/ait/ cogentibus moueri ignē,ſm̄ quácūq; ſp̄em lineæ/ſiue ſimplicē/ſiue etiam uariá.dicimus aūt/ait/& in ſermonibus de moralibus,unicuiq; uirtutū duo eſſe cōtraria,ut prudētiæ qdem aſtutiam & ſtultitiá:fortitudini autē audaciá & timiditatē,& in aliis ſimilr̄.¶ Dicendū eſt autē ad primū quidē ꝙ p̄ter naturá motus,ſingulorū proprios eſſe oportet,natura.n.ſunt & hi,ſed non ex artificio,uariæ autem ſpēs linearum,nihil ad rōnem faciunt:ſimplices.n.ſunt ſimpliciū motuum lineæ,adhuc autē motus p̄ter naturam tales eſſe oportet,ut aliis inſint ſm̄ naturam.¶ Ad ſcd̄m autem ꝙ unaquæq; uirtutum mediocritas cum ſit,quæ ex utraq; parte ipſius duo,ut incōmenſuratio ad incōmenſurationem opponūtur,etenim hoc qdem eſt exceſſus,hoc autem defectus ſed ambobus eſt cōmune incōmenſuratio,hoc autem & ipſe ꝓcedens nouit,qa ſtultitiæ qdem aſtutia opponiť,& audaciæ timiditas:prudentię autem/neq; aſtutia/neq; ſtultitia,ſed qđ eſt ambobus cōmune,& fortitudini,qđ cōmune eſt audacię & timiditati,ſicut excedenti qdem defectiuū opponitur,id autē quod eſt cōmune amborū,inęq̄litas æqualitati,ſed ſi hæc uera ſunt/ait/non neceſſe eſt cœlū quinti alicuius corporis eſſe,ꝑpter duo uni non opponi.ſ.circularem motū ignis,& eū qui ad deorſum,ei qui ad ſurſum. Opponitur.n.ut quidam exceſſus & defectus,qui ad ſurſum,ei qui ad deorſum.ut autē inæqualitatem ad æq̄litatē amborum cōis,hoc eſt qui ſuper rectá ad circularem.Hæc autē dicta ſunt gratioſe,ſed nihil ut exiſtimo ad dictam ab Ariſto.contrarietatem,non.n.motū ſurſum & deorſum táquá duo/circulari oppoſuit,ſed circularem & eū qui deorſum,ei qui ſurſum.Ad ſuppoſitionē uero dicentem ignē eſſe qđ fertur circulo,ſi uere huius qui hic eſt ignis habēs intellectū dicit qđ ſm̄ naturá ſurſum moueť,nō inconuenieńter dixit Ariſto.ꝙ nihil minus ipſi p̄ter naturá ineſt circularis motus,q̄ qui deorſum,ſic autē & prius cōtrapoſitum fuerat.Qm̄ igitur duo quæ p̄ter naturá oppoſita uni quod ſm̄ naturá accepta ſunt,merito duo uni cōtraria cōcluſit.¶ Grāmaticus aūt hoc in loco p̄cipitem ſuam oſtēdens ignorátiam,nō erubuit dicere,in uerbis Ariſtotelis eſſe cōtrarietatem,ſiqdem/ait/in ſecūdo argumēto uolēs oſtendere ꝙ nō eſt unum quatuor elm̄torū qđ circulariter mouetur.dixit ꝙ neq; ſm̄ naturá/neq; p̄ter naturam ineſſe q̄tuor elementis circularē motum,qa præter naturá ipſis ineſt alter qui ſuper rectam eſt,& unū eſt uni cōtrarium.Hic autē rurſum uolēs oſtendere ꝙ neceſſe circularem motū alicui alii p̄ter quatuor elemēta ſm̄ naturá ineſſe,accepit cōfeſſum ꝙ ipſis quatuor circularis motus p̄ter naturá inſit:cū autē naturalis & ip̄e motus exiſtat & ſimplex,ip̄m oportuit alicui oīno ſm̄ naturam ineſſe,ſi autē p̄ter naturá ipſis ineſt circularis motus,quoniá & ſuper rectá eſt aliqs ipſis p̄ter naturam,oppoſitus ei qui ſm̄ naturá,duo ergo uni cōtraria erunt,& ſm̄ hác ſuppōnem aut in illis falſo accepit,ꝙ nō cōtingit aliquod quatuor elemētorū eſſe cœleſte corpus p̄ter naturá circulariter motum,aut nūc male ſuppoſuit,p̄ter naturá ineſſe quatuor elemētis circularem motū.qđ enim illic ſuppoſitioni accidere dixit incōueniens.ſ.duo uni cōtraria,idem & nūc poſitæ accidere,oſtēſum eſt.¶ In his itaq; quáuis breuius/tamē ferè ipſis uerbis ipſius expoſitis,primum quidē attendere oportet,ad proxime dictū,ſi uere in utraq; ratione idem incōueniens cōcluſum eſt.ibi.n.confeſſe ad incōueniēs ſermo deductus eſt.ſ.non ſaluari unum uni ɔtrariū eſſe,hic aūt euenit circularem motū,quoniá ſublunaribus prēter naturam ineſt,alii alicui ſm̄ naturá ineſſe.Quod autē neq; improbabile,qddá neq; repugnantia ſit,quòd primo qdem/neq; ſm̄ naturá/neq; prēter naturá ineſſe elementis circularē motum dixit Ariſto.nunc autē p̄ter naturá,oportebat qdē ut exiſtimo,& ex hoc ipſo diſcernere ꝙ Ariſ. tam uicine non utiq; cōtraria diceret,& bene dictis magis credere.quoniá autē ad deterius declinat,uenerabilem ſeip̄m exhibere exiſtimans:quáuis pauca quædá ſint in expoſitione locorū illorū dicta:

iterum tamẽ necesse est dicere, q̃a ibi q̃dem præter naturam cõtrarium accepit, ꝓpter qđ & cõclusit, duo uni cõtraria, tãquã & circulari motu ꝑter naturam inexistente igni, & eo qui deorsum; hic autẽ prǽter naturam accepit, qđ est eius qui ſm naturã negatiuũ, qđ potest q̃dẽ & priuatiuo eius qui est præter naturã congruere. põt etiã de non totaliter existẽte uerificari, potest etiã de eo qđ supra naturam intelligi; & hoc merito, q̃a eorum q̃dem quæ sub luna sunt elẽtorũ, hæc q̃dẽ neq; totaliter mouentur circulari motu, ut terra & aqua, & is qui ipsis circũsistit aer, hęc autẽ mouent̃ quidem, sed alterius motu. Quapp hic accipiendũ est ꝑter naturã pro eo qđ est supra naturam, propter quod neq; conclusit hic, duo uni contraria, sed ait quoniam his præter naturam, circularis motus, alterius alicuius est secundum naturam. quomodo autem si tãquàm priuatiue, acceptum est nunc, prǽter naturam dixit, cum ignis & terræ memoratus fuisset proxime, quam neq; prorsus uult moueri circulariter? si autem non putat contingere, quod/ait/elementum præter naturam moueri, tamen nihil minus ꝑter naturam ipsis/ait/circularẽ motum esse ꝑter naturam, & ita rursum duo uni erũt cõtraria. Quæ duo ò optime? si circularis, neq; ſm naturã inest alicui elementorũ, sed nihil ꝓhibet/ait/& nos conuertentes rõnem, rectos motus ꝑter naturam dicere ineẽ quinto, ſm ipm, & circulari corpori, q̃uis nũquã ꝑter naturam ipsis moueat̃, simplices. n. sunt & ipsi, igitur rursum uni circulari ipsius ſm naturã motui, duo recti, ꝑter naturam ipsius motus, contrarii erũt. Sed si nũquã hi neq; ꝑter naturã insunt quinto corpori nõ ut cõtrarii ei qui ſm naturam ipsius, sed ut negatio dictũ erit, præter naturam, pro, nõ ſm naturam, qđ quidem & de eo qđ neq; est ꝑter naturam, uerificat̃, nullũq; est incõueniens sic ꝑter naturam dicere, neq;. n. duo uni cõtraria erunt. Quod aũt studio cõtradicendi obcæcatus ueritatem aspicere non potuerit, hoc ipsum cõsequẽter manifestauit, putans Aristo. circulari motui ponere cõtrarium, eũ qui super recta fit, quãuis post pauca ꝓlixos ut/ait/extendit sermones, in q̃bus tentat ostendere ꝙ circulari motui nõ est contrarius motus; si. n. inq̃t naturales & simplices motus sunt qui super recta fiunt, & nõ insunt ſm naturã quinto corpori, igitur ꝑter naturã ex necessitate ipsi incrunt. qđ aũt ꝑter naturã, contrariũ ei qđ ſm naturã, qui ergo recti/ait/sunt motus/simplices cum sint, cõtrarii sunt circulari. Et hic rursum eos qui nõ sunt ſm naturã ſm negationẽ tãquã ꝑter naturam cõtrarios accepit, qđ quidem uidet̃ fecisse in oĩbus his contrariationibus, nõ intelligẽs quomodo dixit Aristo. ꝑter naturam esse his quæ sub luna sunt elemẽtis circularẽ motum, tãquã his q̃dem, neq; prorsus motis ipso, ut terra, & aqua, & circũstanti aere, his autẽ tãq̃ supra naturã, cum cœlo simul delatis, ut igni & facili ductili aere. quare non impediet hoc deinceps ostẽdendũ quod circulari motui nõ sit contrarius motus. Dicere autẽ ꝙ qui super rectam partibus elẽtorum ſm naturã insit, tãquã inducens in eã quæ ſm naturam spẽm, quã unaquæq; pars habebit obtinens ꝓpriũ locũ & propriã totalitatem, & ab Aristo. dictum est breuiter, sicut & iste ꝓposuit, & ab aliis multis Phis, Vtrũ autẽ igni & superiori parti aeris, ſm naturã insit circularis motus tãquã ꝓprius, dignũ est quęrere, si simul cum ultimo cœlo circũferuntur, & melius (ut existimo) est dicere hũc motum supernaturalem, tãquã uidelicet aptis natis participare ipso, & si quis ita dicit ſm naturã neq; incõuenienter dicet ut existimo, neq; cõtrariabitur Aristo. differẽtiã cœlestis corporis ad ea quę sub luna sunt à partibus eorũ quæ sub luna sunt inuenienti cœlestiũ partium nullã tale aliquid pati, magnũ autẽ aliqđ ingerere existimat, ostendens ꝙ & alii aduersum quintã essentiã cõtradixerunt, non attendẽs ꝙ nullus eorum perpetuitatẽ mũdi destruere putans cõtrascripsit, sed exercitãtes circa argumẽta nouum aliquid habẽtia ad priorũ Phorũ doctrinas, & hi tamẽ aberrarunt ab Aristo. intellectu, sicut iste ceruicosus. Quem qui secuti sunt quãtum ad apparẽtiam conant̃ ostendere non simplex esse cœlũ, sed tamẽ nec isti aliquid inuenerũt sapiens, nullus tamẽ sic maligne ad hoc solum aspexit qđ uident̃ cõtrariari his qui perpetuũ mũdum ostendũt ꝓpter habitos uanos intellectus de eo qui mũdum condidit. ¶ Est autẽ dignũ nota in oĩbus ab hoc uiro dictis, ꝙ eiusdẽ naturæ cum totalitatibus quatuor elementorũ studuit ostendere cœlũ, oppugnans quintã substãtiam, quare nõdum neq; ex his corruptibile cœlum ostẽsum est, siq̃dem & elẽtorũ totalitates perpetuę possunt esse, quãuis generabiles & corruptibiles, & rectos motus habeant. si autẽ cœli partes nõ uident̃ hæc pati, palã ꝙ quãtum in his quæ ab isto dicũtur nihil prohibet non solum ſm totum, sed & ſm partes perpetuum esse cœlũ.

t. 17 *Quoniã autẽ ex dictis hæc quidẽ supponuntur, hæc aũt ostensa sunt, manifestũ est q̃a neq; leuitatẽ neq; grauitatẽ habet corpus omne. Oportet aũt supponere quid dicimus leue & quid graue, qđ nũc quidem sufficiens est ad ꝑsentem necessitatem. diligentius autẽ postea cõsiderabimus de substantia ipsorũ. Graue igitur sit qđ ferri est natũ ad mediũ, leue autẽ qđ à medio, grauissimũ autẽ sit qđ oĩbus substat deorsum latis, leuissimũ autẽ qđ omnibus superfertur sursum latis; necesse autẽ omne qđ fertur deor*

sum

sum/aut sursum/aut leuitatem habere/aut grauitatem/aut ambo, non ad idem autem, adinuicem enim sunt grauia & leuia, vt puta aer ad aquam, et ad terram aqua.

Quoniā omnis doctrina & omnis disciplina rõcinatiua ex p̃existente fit cognitione, ut ipse nos do Cõm. 13.
cuit in [illegible] analyticis, necesse est aliqua supponi, ante demõstrationes, hęc qdem ut à seipsis fidem haben tia, hæc autẽ ut postensa, aut ut ostendẽda. Et hic igitur p̃supposita sunt quædã fundamenta, q̃dam autẽ & demonstrata sunt præsuppositũ qdem est duas esse simplices lineas. s. rectam & circulum, & sursum quidem esse motum qui à medio, deorsum autem qui ad medium, & circularem qui circa medium, & unum uni contrarium esse, & unum motum esse uniuscuiusq; simplicium, secundũ naturam. Demonstrata sunt autem ex fundamentis q̃ duo sunt motus simplices. s. circularis, & rectus, & q̃ simpliciũ sint simplices motus, & q̃ simplices motus, simpliciũ sunt corporũ, nã & hoc ut existimo demõstratũ est, ex motuũ & corporũ diuisiõe & ɔueniẽti adaptatiõe. Demõstratũ est autem ex suppositis & demõstratis fundamẽtis, q̃ præter q̃tuor simplicia corpora q̃ sub luna sunt, est aliqd aliud quintũ, cui sm naturã inest circularis motus, & hoc pfectius est & prius & honorabilius sm naturam aliis corporibus. His autẽ suppositis & demõstratis seq̃itur neq; grauitatẽ neq; leuitatẽ habere omne corpus: si enĩ graue & leue ex ipsa diffinitione ꝓpria eorũ q̃ recti motus uidenť, ostensum est autem q̃ circulariter motũ sit p̃ter ea q̃ recti motus, si uero aliud, neq; sm naturã neq; p̃ter naturam ipsi potest cõuenire, q super rectã motus, palã est q̃ sequitur nõ omne corpus grauitatẽ habere aut leuitatem. hoc autẽ faciet ei ad hoc ut ostendať corpus cœleste ingenerabile & incorruptibile & inaugmẽtabile & iminorabile & inalterabile, si enĩ haberet grauitatẽ aut leuitatẽ, esset utiq; aliquis motus ɔtrarius motui suo: si autẽ hoc esset, utiq; esset ipsi aliqd ɔtrarium, quod moueret sm naturã cõtrario ipsi motu. si autẽ hoc, & factũ fuisset ex ɔtrario, & corrũperetur in cõtrarium: si autẽ neq; grauitatem neq; leuitatẽ habet, neq; super rectã ꝓrsus mouetur, sm quã est cõtrarietas, sed circulariter solum, ostendeť autẽ circulari motui nõ esse motus cõtrarius, palam est q̃ non habebit aliqd cõtrarium sibi qđ circulo moueť, quatenus neq; fit ex aliquo neq; corrũpitur in aliquid cõtrarium: necessario igitur neq; grauitatẽ habet neq; leuitatẽ: p̃accipit tamẽ q̃ neq; sursum neq; deorsum moueť: quod ęquipollet huic, non moueri motu cõtrarietatẽ habenti. Deinde ostẽso q̃ circulari motui quo mouetur, non est cõtrarius motus, cõsequens habet q̃ neq; ipsi sit aliqd cõtrariũ, ad qđ sequitur ex necessitate neq; generari neq; corrũpi, ad hoc autẽ reliq̃: oportet autẽ supponi qd dicimus graue, & quid leue, qđ non principaliter in præsenti est ei sermo de leui & graui, sicut in quarto libro, ubi principaliter de hoc disputat, sed q̃ nunc ipso indiget, ad ostẽdendũ circulatũ corpus ingenerabile & incorruptibile, ex non habere neq; grauitatẽ neq; leuitatẽ, ipse planè in litera manifestauit. Proponẽte autẽ ipso cõclusionẽ ostendẽdorũ modo quodã infert { manifestũ est q̃ neq; leuitatẽ neq; grauitatẽ habet omne corpus, } cõclusio enĩ est hæc, q̃ circulo latũ, impossibile est grauitatẽ habere aut leuitatem, diffinit aũt qd graue & qd leue, & qd grauissimũ, & qd leuissimũ. qm̃. n. eorũ q̃ deorsum feruntur, hoc quidẽ usq; ad centrũ ꝓcedit, qđ est idem dicere, usq; ad infimũ sicut terra, hoc aũt usq; ad terrã, & eorum q̃ sursum feruntur hoc quidẽ usq; ad supremũ, hoc est usq; ad lunarẽ sphærã. s. ignis. hoc autem usq; ad ignẽ: merito hoc quidẽ est graue, hoc autẽ grauissimũ, & hoc quidẽ est leue: hoc autẽ leuissimum. si igitur graue qđ deorsum ferť, & leue qđ sursum, & sunt hæc diffinitiones grauis & leuis, palã est q̃ & cõuertitur necessario, ut qđ fertur sursum aut deorsum, aut grauitatẽ habeat aut leuitatem. quoniã autẽ ipsius sursum est, qđ non pfecte sursum est sed aliqd etiã deorsum habẽs, sicut locus q sub igne, & ipsius deorsum, nõ perfecte deorsum, ut est aquę locus q̃ ad hæc loca ꝓcedunt, ambo iuste hñt & grauitatẽ & leuitatẽ, non ad idẽ aũt: non enim possibile, eodẽ leuius simul & grauius esse. sed aũ aliqd his cõuenit graue & leue: aer enim ad aquã leuis, ad ignẽ grauis, & aq̃ qdem ad terram leuis est, non tamẽ ad aerẽ, ad hunc enim grauis. Quare hæc neq; ꝓprie leuia neq; ꝓprie grauia, neq; ꝓprie simplicia: leue autẽ & ꝓprie simplex, est ignis, & graue ꝓprie & simplex est terra: hic quidem oĩbus sursum latis supersidens: hæc aũt oĩbus latis deorsum substãs. quare si non oĩno simplicia quæ media, nõ proprie ipsis q de simplicibus sermo congruit: neq; bene ab his conãtur quidã dictas de simplicibus opiniones imutare.

t. 13. *Qđ autẽ circũfertur corpus impossibile est habere grauitatẽ aut leuitatẽ: neq; enim sc̃dm naturã, neq; præter naturam cõuenit ipsi moueri ad mediũ uel à medio. sc̃dm naturã enim nõ inest ipsi in rectum latio, una enim erat uniuscuiusq; simpliciũ latio, quare erit idẽ alicui sic latorũ. q̃ si prȩter naturam feratur, siquidẽ deorsum, præter naturã, motus sursum erit sc̃dm naturã, si aũt sursum prȩter naturam, deorsum secundum naturam. posuimus enim contrariorum motuum sicut alter inest præter na*

turam, alterum esse secundum naturam.

Com. 19. Assignatis grauis & leuis diffinitionibus utens, imo uero diffinitionū cōuersionibus, ostendit ꝙ corpus circulariter motū impoſſe est habere/aut leuitatē/aut grauitatem. si enim habet, aut ſm naturam habet, aut ꝑter naturā: neutrū autē ipsorū esse possibile ostendit duobus suppositis, utens hoc. s. ꝙ unus est motus uniuscuiusqꝫ simpliciū ſm naturam, & hoc ꝙ cōtrariorū motuū cui alter præter naturam, alter est ſm naturā, ostendit autē sic, ut Alexander & Themistius aiunt: quod circulo mouetur, neqꝫ sursum, neqꝫ deorsum mouetur ſm naturā. quod neqꝫ sursum neqꝫ deorsum fertur ſm naturam, neqꝫ leue neqꝫ graue est: nō est aūt negatiua minor, nō esset enim syllogizatū qđ quærebaſ, ex duabus negatiuis, sed īfinitū habet ꝑdicatū: ac si dicat aliqs, ꝙ circulo moueſ neqꝫ sursum neqꝫ deorsum ſm naturā moueſ: fortè autē hoc saluato ꝙ īfinitū sit ꝑdicatū, sic magis syllogizareſ. Corpus qđ circulo ferſ, neqꝫ ſm naturā, neqꝫ ꝑter naturā à medio uel ad mediū cōtingit moueri quod ęqpollet huic, corpus circulariter motū tale est, ut neqꝫ ſm naturā neqꝫ ꝑter naturā à medio uel ad medium contingat moueri, quod aūt tale est neqꝫ grauitatē neqꝫ leuitatem hr̄e est possibile, & conclusio palā. Sed ꝙ illud quod neqꝫ ad mediū neqꝫ à medio moueſ/neqꝫ grauitatē neqꝫ leuitatem habeat, patet ex conuersione diffinitionū, si enim graue est, quod natum est ferri ad mediū: leue autē quod à medio: palā est ꝙ id quod neqꝫ ad mediū neqꝫ a medio, ferſ/neqꝫ graue/neqꝫ leue est. minorem aūt ꝓpōnem ostendit uirtute sic. Quod circulo ferſ simplex existēs & simplici motu motū, unum habet ſm naturam. s. circularem motū, tale autē nō habet scđm naturā eam q̄ super recta fit lationē: magis aūt scđm ſm modū hypotheticorū syllogizauit sic. si circulariter lato ſm naturam ɔuenit sup recta ferri, erit idem cum aliquo eorū quæ mouētur super rectā, at uero nō est, ut ostensum est sæpe, neqꝫ ergo ſm naturam inest ei quod circulariter ferſ, super recta ferri. ꝙ autem cōiunctū sit uerū. s. si ſm naturam ipsi erat, esse ipsum idem cum aliquo sic latorū recordatus est per hoc, unus enim motus erat uniuscuiusqꝫ simpliciū. ꝙ aūt non ꝑter naturam, ōn̄dit (ut existimo) ſm eundem ꝓcessum sic: si circulariter moto, competit motus sup recta, quicūqꝫ ꝑter naturā est, oppositus ipsi ſm naturā erit: & huius cōiuncti cām iterum apposuit p hoc. posuimus enim cōtrariorū cui alter ꝑter naturā inest alterum esse scđm naturā: & ipse quidē usqꝫ ad hoc syllogismū perduxit, reliqua ꝑtermittēs, tanq̄ ex prædictis manifesta. Ad perfectionē aūt unius alterius, fuit opus ɔiuncto tali. si oppositus quicūqꝫ motus siue qui sursum siue qui deorsum ſm naturam est, erit idem cum aliquo sic motorū, hoc est cum aliquo eorum q̄ sub luna sunt: at uero impoſſe hoc esse ostensum est: neqꝫ ergo circulato motus super recta q̄cūqꝫ is sit, ꝑter naturā est: si igitur neqꝫ ſm naturā, neqꝫ ꝑter naturā, palā est aūt ꝙ neqꝫ supra naturam, cū sit deterior, nullatenus neqꝫ sursum neqꝫ deorsum fertur, quare neqꝫ leue neqꝫ graue erit si uere quod quidem sursum ferſ, est leue, quod autē deorsum, graue. Themistius uero, non ita putat syllogizari, sed ꝙ sursum ꝑter naturam moueaſ, erit ipsi ſm naturam ɔtrarius huic. s. deorsum. erat autem & circularis motus ſm naturam in circuitu mobili, duo ergo uni cōtraria: & si eo qui sursum præter naturā moueatur, rursum qui deorsum, erit ſm naturam, & idem inconueniens sequetur. s. duo contraria esse uni, & habet etiam sic rationem.

T. 19 *Quoniam autem in idē feruntur totū & pars scđm naturam vt puta tota terra & parua gleba, accidit primum nullā, neq; leuitatem habere ip̄m, neq; grauitatē: aut enim ad mediū, aut à medio posset ferri scđm ipsius naturā. deinde quia impoßibile est ip̄m moueri, eo qui secundū locū motu/aut sursum aut deorsum tractum. neq; enim scđm naturam cōtingit ipsi moueri alio motu, neq; ꝑter naturam, neq; ipsi, neq; particularum vlli, eadem enim ratio de toto est & partibus.*

Com. 20. Ostenso ꝙ corpus circulo mobile neqꝫ grauitatē habet/neqꝫ leuitatem, ōn̄dit deinceps, ꝙ non solū totum ita se habet, sed & partes ipsius, nam & hæ, motu eodē cum toto motæ, neqꝫ grauitatē habēt, neqꝫ leuitatem. Ostendit aūt hoc primo quidē (ut existimo) sic, sumpto ꝙ ad idem ferſ totum, & ps scđm naturā, syllogizat ita. si totum neqꝫ sursum neqꝫ deorsum fertur, & pars sic se habebit, sed antecedens est, ergo & cōsequens: ꝙ aūt ꝑaceptū axioma sit uerū. s. ad idem ferri totū & partem scđm naturam, ostendit ex hoc utputa, oēm terram paruā glebam: si enim totum est oēs partes, oēs autē partes eandē habēt inclinationē, palā ꝙ & totum. deinde & sic idem ostēdit (ut existimo) cōsequenter de toto & partibus, ꝙ impoſſe est, eo qui ſm locum motu moueri/aut sursum eleuatū/aut deorsum detractum. Ostendit aūt hoc de toto ꝓxime dicta demōstratione, breuiter ipsam memorās, neqꝫ enim scđm naturā/ait/contingit ipsi moueri motu alio pręter circularē: unus enim utiqꝫ erat uniuscuiusqꝫ simplicium motus qui scđm naturā neqꝫ præter naturā, aliquo eorū qui sup rectam, esset enim ipsi

& contrarius fm naturā,& non iam unus uniuscuiusq; fm naturam,si duo secundū naturā/uni pręter naturam sunt cōtraria . Palàm est autē q; hæc ostensio etiam indiget illo ꝓconfesso.s.in idem ferri totum & partem fm naturā,si debeat & de parte uerificari. totū autē hoc argumentū de partibus,& secūdum se quidē erat necessariū dictis iam apponi,eiusdē naturę esse partes cum toto ostendens,quia & ea q̄ sub luna sunt,elmta tota hñt graue & leue,& non partes solū, ut quibusdā uidet̄ abstractæ. ꝓpter quod & hoc mox ꝓaccepit,in idem ferri totū & partem fm naturā:at uero & ad instantiā obuiat dicentem,non à silibus fieri cōparationē cœli,& eorum q̄ sub luna sunt elntorum:sed horū quidem partes accipi,q̄ præter naturā extra ꝓpria loca disponūtur, huius aūt totum & etiam ad putātes cœlum similiter se habere cū his q̄ sub luna,totalitate quidē & ipsum perpetuū exñs,partibus aūt generabile & corruptibile:si enim in his qdem quæ sub luna,elntis & abstractæ uidentur partes à ꝓpria totalitate & pręter naturā dispositę & habentes inclinationem motus recti,cœlestiū aūt nihil in toto præterito tēpore fm traditam posteris memoriā uidetur trāsmutatum,neq; fm totū,neq; fm partes ipsius,palā est q; iuste alterius naturę cœlū dicitur à quatuor elntis,& uidetur fides ex cognitiōe sensus ab æterno tradita.Sed qūo eadem latiōe ferri cū toto partem persuasit ex hoc,q; in idem feratur omnem terram,& parua gleba?omnis enim terra/nulla latione fertur circa medium locata. An oēm terram dixit eam quæ fm oēs partes consideratur, ut dixi,sed non fm totalitatem,ꝓpter qđ & oēm non totam,dixit?At si dicat aliquis oēm terram generabilem esse & corruptibilē,quia omnes ptes sunt tales,& nulla ipsarum est perpetua,nō tamē fm totalitatem est uerum dicere:deinde & tota terra q̄uis fm se totā non moueat̄ localiter,tamē tota cōmutationē & inclinationem ad cētrū habet , ꝓpter quod & tota sphæra efficit̄ circa idem,unaquaq; partium contendente approximare centro,quādo nō ab alia parte præoccupatum esset:appetitus.n.& totius & partium est ad mediū,& apud illud saluari uolūt & contineri,in suipsorum natura cōsistentiā habentia:sicut & ipsius ignis totum & partes diuinum corpus tāquā cognatum appetentia,ad illud festinant undecūq;,propter qđ sphærificat̄ sub ipso omnibus suis ptibus appropinquare uolentibus ipsi,& de uitali ipsius motu absumere:medíorum aūt utrūq; uicinum fm suam inclinationem appetibile habet,aqua quidem terram,tāquā ab ipsa sustētetur,fluxibilis existēs sua natura,ꝓpter qđ & hæc terram circūfluens sphęrificatur circa ipsam,& adhęret,& terra mediante etiam ipsa centralem cōtinentiam assumit:aer aūt ad ignem procedit à sua turbulenta grossitie īmutari & ętherificari uolens,totusq; & partes,cœlum aūt tāquā omnibus quæ sunt in mūdo corporibus diuinius & sublimius existens,nihil aliud appetibile habet,neq; procedit ad aliud,sed seipsum cōtinens & seipsum appetēs,& suipsius aīam & intellectū,non iam defectiuo & imperfecto,& usitato & ad aliquid extrinsecorū ꝓcedenti motu recto mouet̄,sed semp pfecto,& actuali,& habent in seipso bonum.s.circulari:& si dico alquid hæc dicēs bene dixit Aristo.q; in idem fert̄ omne & pars fm naturā,habētium igit̄ appetibile extra seipsa,& tota & partes illud appetentia,habēt inclinationem recti motus,ꝓpter quod & inclinationem prorsus,quia extra est appetibile,& locus est extra:& si per suppositionē cœlum esset eleuatum altius à regione quā nūc habet, ignis utiq; sequeretur:neq; enim tātum uidētur locum appetere quatuor elemēta,neq; totalitatem, quātum accedere meliori,quod æque totum appetit ac partes.Hæc quidem igit̄ si uere dicta sunt,à molestationibus Arist.uerba liberata sunt:sed noui quidem q; graui & leui aliter quidem à Platone, aliter ab Aristo.positis,oportebat aliquid hoc in loco dicere,sed ne bis eadem dicam, seruo ipsa usq; ad contradictiones.¶ Quoniā autem siue in magnum pelagus quis incidit,siue in lacum,īmo uero in paludem limosam,necesse est enatare:age iterum euertentes proterui huius uerba uideamus.dicit igitur q; si usus hoc q; nullum de quatuor est cœleste,ostendit neq; graue/neq; leue esse,illius aūt constructiua argumēta soluta sunt,palā est q; & illud quod per illa ꝓbatur.s.neq; graue ipsum esse, neq; leue simul redargutū est.Sic rōnabiliter bonus iste propriis sophismatibus credidit,ac q; aliud fm substantiam cœleste corpus sit,qđ quidem usq; nunc ostendens processit Arist.quis utiq; homo existens dubitabit?Consequenter autem si recte/ait/diffiniuit leuissimum esse quod omnibus supereminet sursum latis,supereminet autem omnibus cœlum,cœlum omniū utiq; erit leuissimū : neq; attendens ad ea quæ sursum feruntur,neq; quid supernatare significet,sed putans hoc significare superiacere.cum dixisset aut leue esse quod à medio,sursum fertur,leuissimum esse/ait/quod maxime sursum fertur , quod quidem desubtus ascendens omnibus superstat,supernatat enim , & oleum aquæ descendēs ad inferiori oratione locū, si aūt est aliud qđ supnatat ꝑter omnia sursum mota,palā quia & qđ omnibus subsidet deorsum latis, aliud accipiet̄ ꝑter deorsum lata,& erit aliqđ aliud corpus magis deorsum q̄ terra. Sed neq; à simili assignatione potuit manuduci, neq; à diffinitionibus grauis & leuis.si enim est graue qđ deorsum fertur, & leue qđ ad sursum:palā q; grauissimū qdem sit qđ infimum sit omniū deorsum latorū,qđ quidē magis ꝓprie Aristo.expręssit,dicens grauissimū

quod omnibus subsidet deorsum latis: & leuissimũ sm similem assignationẽ. Ipse autẽ nũc uidetur acceptare Platonẽ dicentẽ cœlum esse ex igne, nesciens qd dicat Plato ignem, & q̃ non hoc qđ Aristo. sursum ferri dicit, & ꝓpter hoc leue esse, & omnibus superferri sursum latis, & ꝓpter hoc leuissimũ esse: illum autẽ ignem. s. cœlestẽ uult Plato lumẽ esse solũ, distinguẽs unã speciẽ ab igne, lumẽ. Iterum autem ꝓlixum extendẽs sermonem attentat ostendere q̃ elemẽtorũ totalitates, nõ mouent̃ super rectam: maxime itaq; oportebat intellexisse, q̃a quod appetit repit semp ad appetibile, & si corpora sint ambo, quãuis tãgant seinuicẽ, manent tamẽ habentia inclinationẽ sm quã non adiacent solum, sed cõtigua appetibilibus. & ut possibile est ipsa cedentia adiacent. q̃re & ignis totalitas appetẽs approximationem cœli, ex magis q̃ pars ipsius, semp manet cõseruans inclinationẽ ad ipm, ita ut sequeret̃, si q̃s cœlum amoueret, p suppositionẽ. oportebat igitur, ut dixi, & hoc maxime intelligere. Sed accidit uirum istum ab intẽtione scripturæ suæ excęcatũ esse. manifestũ est enĩ ibi q̃ si totalitates elementorũ non habent inclinationẽ, & sic ut existimat, nihil ab ipsis differt cœlũ, sed q̃m partes elementorũ q̃ recte mouent̃, partibus cœli nihil tale patiẽtibus necesse fuit differentiã ipsorũ determinari. Sed q̃m ad cõtradicendũ iste totus exarsit, neq; ueritatẽ cognoscit, neq; nouit, neq; uult, circuit autẽ colligens sicubi aliquis alius uoluit eisdẽ cõtradicere, & neq; horũ intentionẽ imitãs, inueniẽs qđ aliq̃s insignis solum absurde cõtradixit, exultat. age & cõcordantes ipsos sermones cõsideremus. Diuinissimus igitur Plato uiuentia omnia q̃ sunt in mũdo cõsiderãs, & habentia appetitũ ꝓpriorũ bonorũ, & ꝓpter hoc etiã inclinationẽ ad suas totalitates & ad optima ꝓpinquantiũ ipsis naturaliter corporũ & non sm electionẽ factam, simil'r nouit & terrã & ignem ad ꝓpria appetibilia mota, & ꝓpter hoc generari unũquodq; ad ꝓpriũ, ait, generari enim ubi inclinat dicimus: quoniã aũt imꝑfecta natural'r per ipsa & non sm electionẽ feruntur, sed cõsimil'r terræ, & alia uelut cadentia, ꝓpter hoc locũ in quẽ talia feruntur deorsum, ait, scribens ita: hoc enim unũ aliqđ cõsiderandũ de omnibus ipsis, q̃ uia q ad cõnaturale singulis est, graue quidẽ qđ fertur, facit, locũ aũt in quẽ tale fertur, deorsum. Propter hãc igit̃ causam nõ putat natura dñam eẽ grauis & leuis: siquidẽ omnia sm naturã grauia uidẽtur, siquidẽ sursum & deorsum in uniuerso existente sphærico, nõ admittit, mediũ & circũ ẽt ipse uocans. graue autem qđ deorsum fertur, & leue qđ sursum. quoniã autẽ nihil eorũ q̃ Platonis sunt non intelligit iste, Themistiũ ꝓposuit adiutorẽ orationẽ ipsius longã ex paraphrasi q̃rti libri de Cœlo ꝓponens, tanq̃ & ipso cum Platone instantiã ferente, nõ esse aliqd, uidelicet graue aut leue in ꝓprio loco. Hoc quidẽ non puto dicere sic Platonẽ, sed q̃ graue & leue non sint natura, neq; enĩ sursum & deorsum, sphærico existente uniuerso, sed ad nostrũ caput & ad nostros pedes iudicamus: & ꝓpter hoc ꝓposuit Plato imaginẽ, habẽtis caput in aere, pedes autẽ in sphæra ignis, & retrahẽtis librã in aerẽ, & duo ꝓponentis super lances, hoc qdem maius, hoc aũt minus. Tollens eni, ait, librã qui sic stat, & ignẽ trahens in dissimilẽ aerẽ uim inferens, palã q̃ minus facilius q̃ maius uim patit̃, robore. n. uno duobus sursum eleuatis, qđ quidẽ minus, magis, quod aũt plus, minus necesse quouis modo detẽtũ cõsequi ad uiolentiã, & hoc qdẽ graue & deorsum latũ uocari, paruũ aũt leue, & sursum. Hoc idẽ itaq; oportet cõsiderare nos uolentes circa hunc locũ esse, super terrã enĩ ambulantes & terrea genera distinguẽtes, & terrã ipsam aliquãdo trahimus in dissimilẽ aerẽ ui. & ꝑter naturã utraq; extra cognatũ locũ retẽta, qđ minus qdẽ est facilius cogẽtibus in dissimilẽ, prius cõsequit̃. leue igit̃ ipm ꝓdiximus & locũ in quẽ ui cogimus, sursum. cõtrariã autẽ his positionẽ graue & deorsum. Hæc sunt Platonis uerba paulo ante dicẽtis, q̃ omni cœlo sphærico existente, q̃cũq; quidẽ distantia eq̃liter à medio facta sunt extrema: similiter & ipsa oportet extrema esse. Mediũ autẽ eiusdẽ mensuris ab extremis distãs in regione omniũ oportet putare esse. mũdo itaq; sic nato, aliquid dictorũ sursum, aut deorsum ponẽs q̃s, nõ recte uidebit̃ ullũ cõueniens nomẽ dicere: medius si quidẽ in ipso locus, neq; deorsum natus est, neq; sursum dici iuste, sed in medio. qui aũt circa, neq; medius, neq; habẽs partẽ differentẽ in seipso, alterã ab altera magis ad mediũ, q̃ ad aliquid eorũ q̃ in uniuerso: eius autẽ qđ simil'r oĩquaq; natũ est, q̃lia quis inferens ipsi nomina cõtraria, & q̃liter bene putabit̃ dicere? sic Plato, qđ sursum & deorsum nõ ꝓprie in uniuerso dici putans, ꝓpter hoc & leue in ipso & graue, negauit. Et Themistius quãuis in plurimis Aristote. adhęreat. tamẽ in hoc uerba Platonis acceptare uidet̃ magis. Oportebat aũt (ut existimo) & ad intentionẽ & ad uerba aspicientẽ intelligere, q̃ non de rebus, sed circa nomina ẽ in his differentia, Platone quidẽ ꝓpter diligentiã reiiciẽte nominũ cõsuetudinẽ: Aristo. autẽ utẽte cõsuetis uocabulis, tãq̃ nihil ob hoc lęsa ueritate: etenĩ Plato, naturã grauis & leuis circũscribere ꝓposuit. Aristo. autẽ non habebat nũc hanc intentionẽ, sed q̃ eorũ q̃ sub luna sunt, hæc quidẽ ad mediũ feruntur, hæc autẽ à medio, cœlum autẽ & sm se totũ, & sm partes superexcellit ab hac inclinatione. quoniã autẽ mediũ, deorsum, & extremũ, sursum, erat cõsuetudo uocare, & graue, qđ deorsum repit, & leue quod sursum: ꝓpter hoc ad mediũ inclinationẽ, & eam q̃ à medio, grauitatẽ sm cõsuetudinẽ diffiniuit &

uit &

uit & leuitatē. Qđ autē inclinationē hanc etiā Plato nouerit, manifestauit cum dixit, q̄ quidē ad con/naturale uia singulis inest, graue idipsum facit, locū autē in quē fertur, qđ tale est deorsum. Qđ aūt Aristote. in omnibus utat̄ cōsuetis nominibus: manifestat & hic dicēs { graue quidē igitur sit } sed non { est, } si igitur ipse nō imponens nomē, dixit { sit } palā est ꝙ cōsentiens positis dixit. In quarto autē libro primo determinari de ipsis, ait, oportere & poni ſm qđ omnibus uidetur, & cōcedit graue esse simplr, quod omnibus subsidet, leue aūt qđ omnibus superfertur: Quomodo autē poterat pla/nius isto manifestare, ꝙ ſm ↄsuetudinē fuit usus nominibus? Verūtamē & sic modicū à cōsuetudi/ne diuertit ad Platonē, graue & leue mox diffiniēs, non repēs ad deorsum & sursum, sed ad mediū & à medio. Sed & Themistius quē iste in testimoniū ꝓduxit, quāuis respuat graue & leue, & maxime in exñtibus in ꝓpriis locis, tamē inclinationē ait inesse elemētis, existentibus in alienis locis, dicens. Rationabilius autē esset & cōsonū his q̄ circa ipsa apparēt, in alienis locis magis inclinationē assignare elementis. qđ quidē uidelicet & iste cōfitetur cœlo nō ineē. Quid igitur huic fecit ad suā intētionem talis ꝓpō uerborū Themistii, uiri utiq; cōsone cū Arist. putātis cœlū & ſm totū & ſm ptes ab oī incli natione esse liberū? nō enim si nō hñt inclinationem elementorū totalitates, si modo nō habēt, iam ꝓpter hoc est cœlum cū ipsis eiusdem naturæ qđ non solū ſm totū, sed ēt ſm partes est sine inclina/tione, quāuis quādo cœlum esset ostēsum eiusdē naturę cum totalitatibus elemētorū, nō iam ꝓpter hoc esset cœlū corruptibile, sicut iste affectat ſm totalitatē, sed si fortè, partibus, sicut elemēta. Quæ igitur fuit opportunitas tam multorū uerborū, intētionē quidē habentiū impiā ad diuinū, & cōten/dentium insensate cōfirmare ipsam ex habētibus non eandē intentionē? ¶ Ad Xenarchū autē dicen/tem, non sanè assignari leue, qđ omnibus superfertur, qa deorsum existēs ignis nondū supernatat, quia neq; leuis nondū est: nō existens aūt leuis, neq; ad sursum fertur: dicendū existimo prompte, ꝙ id quod omnibus supernatare dictū est, his q̄ sursum & deorsum ferunt̄, apposuit dicens. { graue igi tur sit qđ ferri natū est ad mediū, leue autem quod à medio. } si autem duas diffinitiones leuis in idē colligemus. s. dicentē leue esse, qđ semper sursum natū est ferri, & dicentē, qđ omnibus supnatat, erit una pfecta dicens, leue esse qđ semper sursum latū omnibus supernatat. Fortè autē & in omni loco id qđ est leuissimū, omnibus ꝓpinquis sibi supernatat, nā ignis sub terra si fortè fuerit, quāuis ha/beat uicinum sibi aerē & terram qñq; & aquā, tamē sursum mobile exñs ascendit semp super ꝓpinq̄ ad sursum, & oībus illis supernatat. ¶ Sed qm̄ loci drīę (ait Grāmaticus) & ↄtrarietates ſm Ari. sunt duæ solæ. s. sursum & deorsum, oē ergo corpus in loco exñs, aut in loco sursum est, aut in deorsum. quoniā igitur & sphæræ cœli excepta ultima in loco sunt. s. in termino ↄtinētis sphæræ, lunaris qui/dem, ut ait, in ultimo sphæræ Veneris, hæc aūt in ultimo Mercurii, & ita deinceps, necesse est ipsas sur sum esse, nō enim sunt deorsum, q̄re leuitate participabūt. Vide quātū in paucis apparet huius uiri incōsideratio, simul & ineruditio, & si grāmaticus sit, ut se inscribit, primo qdem ꝙ idē putauit, sur/sum, & ad sursum, tāquā Aristo. dicente leue non qđ sursum est, sed qđ ad sursum fert̄, & ꝙ his q̄ sur/sum ferunt̄, supernatat, iste cœlū sursum exñs leue ex necessitate ab Aristo. confiteri putat. atq; & qđ sursum fertur ut ad cœlum ferri dicit̄ & proprie & ꝓxime. ignis enim approximationem cœli appe tens fertur, adhuc duas solas locales cōtrarietates, putare. s. sursum & deorsum, & hoc ipsum ēt duas contrarietates uocare ipsius sursum & deorsum, unā existētem oppositionem. Mirabile est autē ꝙ q usq; nunc ignorat ꝙ supra lunā sit ꝓxime Mercurii sphæra, & supra illam sphæra Veneris, cōtradice/re Aristo. ꝓsumit. Sed quoniā prolixos extendit sermones putās Themistiū sibi testimonium ferre, ꝙ in ꝓpriis locis existentia elemēta neq; grauitate participant, neq; leuitate, sed ex positione in loco prę ter naturā ipsius euenit: & cōcludere putans ex hoc ꝙ ignis totalitas, dicet autem utiq;, & aliorū ele/mētorum, neq; grauitate, neq; leuitate participant, sicut & cœlum ꝙ eiusdem naturę utiq; erunt, sed neq; ꝓpter terram per suppositionē ablatam à ꝓprio loco, & dimissam, ad idem ferri: ꝓpter hoc, ait, oportet putare ꝙ tota terra grauitatem habeat, etenim totū mūdum si quis per similē suppositionē trāsferat, iterum ad suū locum dimissus feret̄, quāuis neq; grauitatem neq; leuitatem habere totum mūdum possibile sit, in seipso oībus cōphensis. Sed hoc quidē fortè nihil ꝓhibet ſm prædominās eorum quæ in ipso moueri, sed nō potest quis dicere, utrū sursum aut deorsum fertur, ipso sursum & deorsum in ipso existētibus. ¶ Hæc igit̄ & talia dicente ipso, primo qdē attēdere oportet, quod de mundo incōuenientia ex suppōne secuta est, habēs. n. & cōtinens in seipso ipsius sursum & deorsum differentiā, qūo potest sursum & deorsum ferri? aut non habens sursum & deorsum extra seipsum, qūo graue & leue erit? nec hoc dico ꝙ nō oportebat impossibile supponi: noui. n. ꝙ & qui terrā trās/fert extra ꝓprium locū. suppositio supponit impossibile, sed nō ꝓpter impossibilitatē suppositionis, seqt̄ur aliqđ incōueniens: nō. n. inconueniens est ad ꝓpriū locum ferri, sed ad mediū, sicut neq; incō/ueniens est mūdum trāslatum ex ꝓprio loco rursum ad ipsum ferri, ad medium, uel ad extremū, &

uel deorsum uel sursum, impossibile, quoniã hæc intra se habet. Hæc ergo ad Themistiũ, ab illo eni dubitauit iste hac dubitatione, ad deteriorẽ intẽtionem utens ipsa, qui & ait, ꝙ quãuis non concedat quis, supponi mundũ translatũ, sed è superiori loco à propria sede ad inferiora decidẽs, quid ꝓhibet supponi? Hoc itaq; si sic intelligatur, iterũ ad eam quæ est ſm naturã regionem rediens, palã ꝙ sup rectam mouebit: attamen nullũ cœlestium Aristo. uult neq; grauitate neq; leuitate participare. dicendum itaq; est ad hoc ꝙ si postq̃ deciderit, naturaliter sursum feratur, leuitate utiq; participabit, nec ẽ ullum incõueniens? si autẽ non solum partes elemẽtorum, sed & totalitates appetunt appropinquare cõnaturalibus & melioribus & appetunt assumi ab ipsis, terra qdem centrũ appetit, & eã quæ ab ipso cõtinentiã: ignis autem cœlestẽ puritatem, mediorũ autem aer quidẽ totalitatem ignis, aq̃ autẽ residentiã in terra, palã ꝙ ad illa inclinationem habent & totalitates, ꝓpter qđ & Aristo. dixit ad idẽ ferri totum & partem ſm naturã. cœlum aũt non habet aliqd melius seipso, neq; ſm totum, neq; ſm partes ad qđ feratur: q̃re non oportet existimare eadem de totalitate elementorũ, & de cœlo. & graue autẽ & leue habent quasdã differentias ſm diuersam inclinationẽ: & si in oĩbus uideant̃ inclinationes esse grauitates: ut ait Plato. Qđ autem sæpe dixi coactus, nulla resultat utilitas huic (ut existimo) quãtum ad suã intẽtionem ex ostensione ꝙ totalitates elementorũ neq; grauitatem habent neq; leuitatem, & sic cœlo similes: nõ enim ꝓpter hoc corruptibile est cœlum, sed si fortè ꝓpter similitudinem ad cœlũ & elĩtorum totalitates perpetuitatem habẽt. ¶ Quoniã autem prompta est instantia ad dicẽtes cœlum esse eiusdem naturæ cũ his quæ sub luna sunt elemẽtis, quæ à partibus differẽtia, elementorũ siqdem partes abstractę à toto, & generari & corrumpi uidẽtur, cœli aũt nulla pars uidetur, neq; abstracta, neq; transmutata in toto p̃terito tempore, ſm traditam successionẽ. Hãc soluẽs ut putat Grãmaticus, instatiam ait principaliores & præcipuas partium in animalibus, difficilius pati, sicut cor, & tamen ex eisdem elemẽtis est: cœlum itaq; principalius cum sit eorum quæ in mũdo sunt corporum, maxime aliorum impassibilius eẽ ait. & ꝓpter hoc neq; partes ipsius idem cum partibus elementorũ passę sunt. ¶ Et hic igitur iuste uidebitur mihi Grãmaticus multa de ueritate ignorare, primo qdem neq; hoc uerũ est ꝙ principaliores partes sint difficilioris passionis: pili enim & ungues q̃ sunt oĩum minus principaliores, sunt magis difficilr̃ passibilia, & ossa ẽt sunt magis difficulter passibilia q̃ cerebrũ & cor: deinde autẽ, cor & si dicat̃ manere, manet p̃corrupto sępe aĩali, sed à febre semp primo patiens, sic ipsam alii corpori distribuit, sed prĩcipaliores partes animalis, ampliori prouidẽtia fruuntur ut uerũ dicamus. sensitiuo aũt existente animali, sensuq; passiuo exñte partium q̃ difficilius sunt passibiles, difficilius passibiles sensus minus prĩcipales sunt. Sed hęc qdẽ qm̃ & in his putatus est, aliqd plus passibilis aliis scire, quãq̃ ut existimo ẽt uulgaribus cognita nesciat, sufficiẽter dicta sint. Mirabile autẽ est ꝙ non intellexit, quia qđ ex tẽpore principiũ generationis habet & finẽ, impoſſe est idẽ manere à principio usq; ad finẽ, siue inanimatũ sit, siue animatũ, siue animal, siue plãta: sed incipiẽs ab imꝑfectiori ꝓcedit ad pfectius usq; ad pfectissimũ, ab illo aũt paulatim marcescẽs ad corruptionẽ uadit. si igitur cœlum neq; ſm totũ neq; ſm partes uidetur in aliquo unq̃ trãsmutatũ, sed suam pfectionem habens, & prius nõ solum nunc, in nouissimo dierũ, ut iste uidelicet credidit, qũo possibile est ipm̃ ſm suam naturã à statu ꝓprio corrũpi, quãdo neq; animal neq; planta neq; aliqđ aliqd in mundo corruptibile, adhuc in statu exñs, sine aliq̃ uiolentia distrahat̃? sed hic qdem nõ uidet oculos habens animæ suæ excęcatos à cõtentiosa p̃supposita intentione. Grãmaticũ autẽ se esse dicens, qũo impassibilius alio aliquo dicens cœlũ, corruptibile tamẽ existimat? si enim qđ est impassibile, nõ corrumpitur, q̃liter qđ impassibilius est corrũpetur? cõparatiuũ enim habet augmentũ ꝓprietatis, albius enim est qđ magis albũ, & neq; albũ utiq; erit nigrum, neq; multo magis qđ albius: similr̃ autẽ neq; qđ impassibile utiq; erit passiuũ, neq; multo magis qđ impassibilius. sed de his quidẽ satis. Si autẽ elementorũ partes uidentur planè generari & corrũpi, & multipliciter trãsmutari: cœli aũt nulla unquã particula apparuit uariãs suam pfectionẽ, sicut manifestãt & motus omniũ iidem obseruati, quis non utiq; cõfitebitur & asseret ſm subam, excellentiam ipsius ad ea q̃ sub luna? Proponit aũt Aristo. in quarto huius negotii dicentẽ, ꝙ ignis quidẽ ubiq; leuis, & terra ubiq; grauis, aq̃ aũt in aliis qdem grauis, in terra aũt leuis, aer aũt in aq̃ quidẽ & terra leuis, extra autẽ hæc, grauis: ut manifestat hoc: qđ plus trahit inflatus uter q̃ uacuus. & ex his cõcludit ꝙ grauitas & leuitas non ſm se inest elementis: non enim utiq; ait eadem ſm easdem uirtutes, nihil extrinsecus accipiẽtia ex sola habitudine adinuicẽ, alibi leuia, alibi grauia existerent: & ad aliud quidẽ leuia, ad aliud aũt grauia. albũ enim & nigrum, & calidũ, & frigidũ, qualitercũq; se habeant ad alia, extra suum ordinẽ non egrediunt̃. Hæc ipsis uerbis isto dicente, miror qũo non intelligit, ꝙ & in his Aristo. leuissimũ quidẽ & leue solũ ignẽ esse dicit, graue aũt solũ terrã, media autẽ ambobus participare ad aliud, & nusq̃ facit nõ participare, hoc qđ ad aliud, & aliud, ſm aliud, & aliud eorũ q̃ sui ipsius opari. etenim pallidũ ad habẽtes uisum

quidē facile disgregabilē, ut albū operat, ad eos autē q facile cōgregabilē, ut nigrū, quia ambobus participat. Quid autē prius ostendēti dico grauitate & leuitate nō participare cœlestia īpedimentū putat nedia & anceps natura mediorū elementorū? siue enim natura, siue habitudine, siue fm se, siue ad aliud graue & leue est, sub luna esse ostensum est, ppter hæc recte incedere. & ex dictis nihil phibet igne quidē fm se leuem esse, terrā autē fm se graue, simplr enī grauibus & egressis à ppriis locis conuenit hoc, sed & egredi & egressa, grauia fieri, aut leuia, pprium ē eorū q̄ sub luna sunt & sufficiēs erit quæ fm hæc dria, ostendere cœlestia alterius naturæ esse. In aliud autē qddam huius uiri dictū incidēs unde stultū, ut existimo, ne mihi nō credāt lecturi, si qs fortè etiā scribere, sic stultos & incōsequentes habuit itellectus. cogor describere ipsa huius delirame̅ta. dicit autē sic in scdi ipsius libri. 9. cap. 20 sed & conceditur non solū in alienis locis elementa grauitatē habere, aut leuitatē, sed & in propriis existentia talibus uirtutibus specificari, neq̧ enim sic ut existimo, ostendere aliq̄ ratio poterit, q̧ solum cœleste corpus ab his uirtutibus alienū sit, quoniā neq̧ grauitate ipm participare, neq̧ leuitate, ex non esse aptū natum moueri super rectā Aristoteles ɔclusit. Ad ostensionē enim q̧ cœlū nō sit natum moueri super rectā, accepit alterū esse cœlū à substantia corporū recti motus, ex non moueri autem super rectā, neq̧ grauitate participare, neq̧ leuitate. Si qua ergo ostēdat ratio q̧ si grauitate participet cœlum aut leuitate, aut ēt cōpositum sit ex grauibus corporibus & leuibus, nihil minus & sic impossibile erit ipsi moueri super rectā: palā est omnino q̧ neq̧ ppter non moueri sup rectā, iam necesse est ipm & à grauitate remotū esse, & à leuitate. Principiū autē, ait, ostensionis sit hoc, deinde accipiens q̧ solidū & resistens corpus est cœlū & nō potēs cedere, sicut aq̄ & aer, neq̧ si abstrahat aliq̄ particula ipsius, cōtinuū adhuc manet, econtra circunstans, sicut hæc, & cām soliditatis dicens sphæricam figurā ait si igitur cœlum est leue, ppter hoc ipsum nō mouebit super rectā, suum locū obtinens qui extremus est sicut neq̧ tota terra magis deorsum ferri potest, naturalē locū tenens, si autē graue, extra quidē rursum moueri ipm super rectā est impoīe, neq̧ enim est aliquid uacuū extra, & aliter grauibus ad mediū est fm naturam motus ad mediū autē non feratur, ppter nullū esse intermedium uacuū, neq̧ si esset minor locus, nō esset capax maioris corpis, & ppter undiq̧ ɔtineri à suis partibus in sphærica figura indiuisibile, aut difficiliter diuisibile esse. humidorū enim & facile diuisibilium, & facile cedentiū obuiantibus, si qua totius pars auferatur, succedētes sibiinuicē reliquæ partes cōtinuum iterū totum efficiunt, q̄lia sunt reliqua elemēta p̄ter terrā, resistentiū autem & difficiliter diuisibiliū si qua pars excidat, corrūpet totius figurā. Inde donec in naturali figura oportuerit manere cœlū & totū mūdū subsistere, ipoīe est aliquā cœli partiū à ɔtinuitate totius excidere. q̄re neq̧ q̄remus ppter quid aliorum quidem elementorū excidunt partes, cœli autē non adhuc. Illorū enim & si abstrahātur aliquę partes, nihilominus ɔtinuitas saluat & naturalis figura ppter successionē reliquarum partiū, & nullum uniuerso nocumentū per hoc euenit, in cœlo autē erat impoīe hoc accidere: quādiu igitur ipm & uniuersum saluari opportunū ē. necesse est nullā ipsius partē excidere, sic autem cœlum se habere, & cū hoc euenire ipsi spēm alterā à simplicibus ostendit, non tamē à natura elementorum esse alienum: etenī aqua coagulata fit glacies aut nix, nō tamē ppter hoc hæc quintæ naturæ corporū esse putat. Concludens autē dicta, ait, igitur & si grauitate ipm participare & leuitate supponentes, impossibilē inuenimus ipsi eū qui super rectā fit motū, non ergo neq̧ si nō mouetur super rectā iam & à leuitate & à grauitate liberum est. Considera in his primū quidē q̧ & ipse concedens graue esse qd ad mediū fm naturā mouetur, & leue, uidelicet qd à medio, & ostendens impossibile eē cœlum moueri super rectā, tamē graue ipm, aut leue supponit, & putat ex hoc ostendere, q̧ & si non super rectā moueatur, nihil phibet ipm grauitatē habere, aut leuitatē? Quomō hoc cōcludens, siquidē graue super rectā, & qd non super rectā non graue, nō enim supponere cœlū graue aut leue, nullatenus super rectā motū: est demōstrare hoc, q̧ & si non moueat super rectā graue aut leue esse, sed sic dicens iste silē aliquid uidetur mihi dicere dicenti, q̧ si demſauero q̧ homo non habet pēnas, & supposuero ipm uolare, demōstratū habebo, q̧ & si non habeat pēnas, non ppter hoc phibet uolare, sed certe ppter hoc non uolat, sicut ppter non moueri super rectā cœlum, neq̧ graue, neq̧ leue est, q̄re incōsequens est talis ɔñtia. In particularibus aūt qūo pnūciat nō possibile esse ostēdere à grauitate & leuitate remotū eē cœlum, si euidēs est ipm circulo moueri & nō super rectā? Qualiter aūt dicit q̧ ad demōstrandum cœlū non esse aptum natū moueri super rectā, accepit alterū eē à substantia corporū recti motus? contrariū enim ex moueri circulariter alterū esse fm substātiam demonstrauit, cōfessum istud accipiens circulo moueri aliqd corpus. dicit. n. siquidem igit est simplex motus, simplex aūt qui circulo motus, necessariū est esse aliqd corpus simplex, qd natū est ferri circulari motu, fm suam naturā. & ubiq̧ ex nō super rectā, sed circulo moueri, cōcludit aliquā subam esse pręter eas quæ hic, & q̧ neq̧ sursum, neq̧ deorsum, neq̧ uniuersalr extra pprium locum mouet cœlū,

quãuis nõ solidum/aut resistens sit,erat enim palã q̃ circulo mouetur/& non sup rectam,& qa nihil extra seipm melius habet,ad qd̃ moueat̃,ꝓpter quod & circulo mouetur. Mirabilem autẽ cãm à soliditate cœli assignat,quare nõ distrahatur aliqua pars cœli,& si eiusdẽ naturæ sit cum his quæ sub luna sunt elẽtis:non.n.copularentur/ait/discerptæ,ꝓpter resistentiã & difficultatẽ diuisionis,& maneret utiq; imperfectũ. equidẽ & terram resistẽtem putat,qũo igitur huius abstrahũtur partes? etiam in humidis male antiperistasim pro causa dixit,qa nõ imperfectũ esset,si aliqua particula auferatur: antiperistasis enim ↄtinuũ quidẽ potest facere in talibus,nõ tamẽ totũ,nisi aliqd attrahat̃,loco egressi.Totaliter autẽ si corũ quæ sub luna sunt abstrahũt̃ partes,cœli autẽ ꝓpter soliditatẽ & robur inditum ex sphærica figura,nõ sunt aptæ natæ abstrahi,quis nõ utiq; dicet alterius naturæ & substantiæ esse ipsum?qualiter autẽ non necesse est multo diuturnius esse cœlum,sic robustum existẽs natura?ecce enim ossa aĩalium quãuis corruptibilia & ipsa sint,tamẽ solidiorem habẽtia cõsistẽtiã,sunt multo diuturniora carnibus/& uenis/& aliis partibus corporis. Vide igit̃ mũdum corrũpere desideranti,cœlum superesse per tẽpus aliqd̃ sufficiens post corruptionem sublunariũ,quòd si eodem tpe cœlum & terram putet facta esse,ẽm idẽ hæc corrũpi sit ↄsequens.Qualr̃ igitur si hæc ò optime ad tua uerba sequũtur,ꝑmittis nõ adhuc quærere ꝓpter quid aliorum qdem elemẽtorũ excidũt partes,cœli autẽ non?quãuis sit corruptibile & passiuũ,& hanc cõsistentiã æqualis tẽporis cum aliis habet?In sequẽtibus aũt usq; in finẽ secundi libri,nihil qdem ad ꝓpositũ uidet̃ dicere,neq; fortè ad suã intentionem.studet autem solũ Aristo.cõtradicẽtem sibi inuenire,& ita in cõtrariationẽ solam aspexit uir iste,& qd̃ dicit̃ dicta eius super flumine decurrũt:& anteq̃ dicat quę cõtraria sibi dicit Aristo. Putat insuper seipm sed per multos qdem sermones cõsonos(ut dicit)Platoni,ostẽdere q̃ naturalis sit circulatio cœli,& ab anima indita,qa cœlum est aĩal,& si per plixiores q̃ oportuisset sermones,tamen uerũ dici puto.Quęrebat aũt aduersus Aristo.in scdo huius negocii interimentem ut uidet̃ q̃ ab anima sit circularis motus,ut uidebat̃ Platoni,qa dicebat p̃ter naturam ipm sic fore,& requie indigere,& sustentaculo,ut reliqua aĩalia.Quãuis dicat & ipse Aristo.de ipso dicens,cœlũ autem aĩatum est,& habet motus principiũ.Et de astris aũt nõ ut de corporibus solis & unitatibus ordinẽ quidem habẽtibus,inanimatis autem oĩno perquirimus,oportet autẽ existimare tãquã participãtibus operatione & uita.Et qdem si cœlũ aĩam habet & principiũ motus,quali/ait/motu alio ab illa mouebit̃ q̃ locali,si neq; generat̃,neq; corrũpitur,neq; augmẽtatur,neq; alteratur?si autẽ in octauo/ait/de naturali auditu hoc ostẽdit,q̃ cœleste corpus finitum est,finitum autẽ finitã habet uirtutẽ, ĩfinita autem est circulatio:necesse est ergo ipsam à causa ĩfinitæ uirtutis dari,natura n.in supposito finito existẽs finita est & ipsa:aliud ergo etiã ẽm ipsum est,quod mouet cœlum circulari motu.Quomõ igitur ex sola natura uidet̃ hic dicere ipsam.hæc igitur in his accusans,ipse qdem/ait/esse nõ impossibile eũdẽ motum & ut ab anima simul,& ut à natura fieri,ut si quis/ait/intelligat aliquod uolatiliũ animaliũ super rectã ad centrũ uolatum faciens,cõcurrit.n.naturali inclinationi corporis/animę impetus. Aristotelem autẽ putat non ita habere hic,& expositionem Alexãdri dicẽtem hoc,destruẽs,oportet inqt uerba Arist.audire ad quæ intẽtus hæc oĩa scripsit,quę sic se habẽt.At uero neq; ab anima cogẽte rationabile est manere æternũ:neq;.n.animæ possibile est esse talem uitam sine tristitia,& beatã:necesse est enim & timorẽ inesse cum uiolentia,siquidẽ mouet corporis anima,aliter ferri apta, & mouet cõtinue sine uacatione ut remotũ sit ab omni robore sapienti.Quis nõ utiq; audiens Aristo.dicentẽ naturalem esse motũ circularem,cœlũ aĩatum,intelligit/& q̃ per hæc aduersus illos tendit qui dicũt animalem solũ esse circularem motũ,& non contradicẽtes ipm esse ẽm naturã?quoniã & Plato in Timæo,primo ipsi ẽm naturam circularẽ motum assignat,& tunc eũ qui ab anima,dicit aũt de eo qui ẽm naturã sic.Manibus autem qbus caperet,aut aliquid repelleret opus non fuit,frustra nõ putauit oportere ipsi adaptari,neq; pedũ,neq; prorsus incedendi instrumenta.Motũ.n.assignauit sibi corporis ꝓprium ipsorũ septem eum qui circa intellectũ & prudẽtiam maxime existit,ꝓpter qd̃ utiq; ẽm hæc in eodẽ & in ipso circũducens ipsum fecit circulo moueri reuolutum:sex autem omnes separauit & sine errore illud effecit.De anima aũt hæc scripsit post illa non ꝓxime,quoniã ẽm intellectũ intendenti omnis animę cõsistentia facta est,post hæc omne corporeũ intra ipsam ædificatũ est, & medium mediæ cõducẽs adaptauit:hæc autẽ ex medio,ad extremum cœlũ omniquaq; adaptata & circulo extrinsecus ipm cooperiens,ipsa in seipsa reuoluta inchoauit diuinũ principiũ in omne tp̃s ĩcessabilis & sapientis uitæ.Aristoteles autẽ/ait/q̃ ab anima coacta mouetur,neq; manere perpetuũ,si p̃ter suam uidelicet naturã cogatur,neq; sine tristitia,neq; beatam concedit esse mouentis uitã,& sufficit omnia dicta ab isto uiro soluere,hoc quod apponitur(coacta,)si autem & corpori ẽm naturam est & intellectuali animæ circularis motus,merito perpetuum est & beatũ,& mouens & qd̃ mouet̃ amabiliter.iste autem & dictorũ Platonis est calũniator,sicut & dictorũ Aristo.Platone enim & an-

tequã apponat cœlo aiam assignãte ipsi circularem motũ, iste tamẽ tãquã solum aiali motu dicto ab ipso, respõdet pro Platone dicens, ꝙ non est ꝑter naturã corpori, quia nõ habet aliquẽ aliũ scđm naturam. sicut neqȝ toti mũdo ullus localis motus est ꝑter naturam, qm̃ neqȝ ẽm naturam in loco mouetur. Hæc igitur & ad ipm̃ dicendũ de igne toto interrogantẽ, si ẽm naturam est ipsi, aut si ꝑter naturam circularis motus, nõ habebit aliquẽ scđm naturã siquidẽ non habet hunc, neqȝ ẽm naturã ipsi dicendũ, neqȝ ꝑter naturã, sed supra naturã, ut dictũ est: qm̃ autẽ intentionẽ habẽs ut & ipse cõfitetur his quæ de perpetuitate cœli dicũtur cõtrariari, nõ fuit ↄtentus cõtradicere his quę in libris de cœlo dicunt, sed & ad id, quod, dicitur ab Arist. in meteoris, ꝙ non est igneũ cœlum. contradicens ad hoc tertium suũ librum expendit, nihil prohibet & horũ ostendere malignitatem, & maxĩe quia accidet nos addiscere q̃lem ignem cœlũ esse Aristo. negat. & q̃le uult Plato id quod igneũ cœli: q̃le aũt dicẽs tanq Platoni consonũ nescit. Aristo. igit̃ dicẽte in primo meteororũ. ꝙ si ex igne esset cœlũ totum cũ astris, iam olim annihilatũ esset unũquodqȝ aliorum elñtorum, iste primũ propriã dubitationem de igne ponẽs, ait, ignẽ esse maius q̃ cõtenta ab ipso, sed nõ est, ait, ustiuus, neqȝ ignis hypeccaumatis, neqȝ cœlestis: sed ustiuus est qui apud nos excessus ignis existens ẽm Aristo. in his itaqȝ attẽdere oportet, ꝙ totus sermo suus studet iterũ ostẽdere cœleste corpus naturæ eiusdẽ esse, his q̃ sub luna, ut & corruptibile ipsius simil̃r ostendatur. si igitur q̃ sub luna sunt, agere inuicẽ & pati ab inuicẽ & transmutari inuicem nata sunt: palã ꝙ cœleste siue ignis, siue aliquod aliud eorũ q̃ eiusdem naturæ fuerint, necesse est & pati ab his q̃ sub luna, & agere in ipsa, & æque potẽs ad ipsa existere. Tãta igit̃ exñte ẽm magnitudinem cœlestiũ ad ea q̃ sub luna sunt excellentia, quã ostẽdit astronomia dicens terrã ad ea quæ sub sole rõnem puncti & centri habere, si & hypeccauma cœlo addiderimus ad ignis totalitatẽ, quomõ possibile est aliquod eorũ quę sub luna sunt, elñtorum æqual̃r posse ad ipm̃? Quomõ autẽ non de facili ab ipso obtenta alia annihilata modis oĩbus essent nõ adusta? hoc enim neqȝ Aristo. induxit in his, sed transmutata in illud qualecũqȝ utiqȝ esset, & frustra prolixos in his expendit sermones, ostendens ꝙ elñtorum q̃litates non augmentantur ẽm analogiam molis corporũ in quibus hñt esse: neqȝ enim millecuplũ, si ita contingit corpus aquæ, habet infrigidationẽ millecuplã, sed simil̃r frigidus est aquæ marinæ cyathus, ut totũ mare. Non attendit enim ꝙ & si nõ intendat̃ species, ut magis fiat frigida, sed simul multiplicat̃ cum quanto molis, ꝓpter quod & operosius est, q̃d plus, q̃ minus. & magis in magno habitaculo frigidus aer infrigidat, q̃ qui in minori. & si eadẽ qualitas infrigidationis sit. & si minus patiat̃ maius q̃ minus, quod quidẽ & iste ↄfitebitur. quãuis enim deforis superueniens q̃litas, & in minore aliquãdo magnitudine ualidior sit: tamen quæ ẽm naturam proportionem habet ad magnitudinẽ non magis facta, neqȝ uehemẽtior, sed magnitudini in quo est coaugmẽtata, ꝓpter quod & difficilioris passionis sunt maiores magnitudines ẽm qualitatẽ, quia amplior qualitas in maioribus, nõ enim ẽm molem patiũtur q̃ alterãtur, sed ẽm q̃litatem. si igit̃ cœlum cum hypeccaumate est infinicuplum magnitudine ad iferiora, & uirtus tanticupla respectu uirtutis, qũo non dudũ unũquodqȝ aliorũ elñtorum annihilatũ esset, ẽm Arist. ab illis transmutatũ? & nõ frustra dixit {unũquodqȝ} sed ut excessus excessum augmentaret. Iste aũt cõtentus fuit hoc, quòd ille ignis non est ustiuus nõ adhuc pensans ipsorũ q̃litatem & transmutationẽ inuicem. q̃lia aũt hic apposuit iste infeliciter audiens eos qui in ph̃ia dicũtur sermones? ⁋ Sed quoniã aliquos non credituros puto ꝙ quis scribere conãtiũ sic rudis esset ut talia ignoraret, necesse est mihi rursum uerba q̃ ab ipso dicũtur scribere. ꝙ enim & multa cœlestiũ distãtia & maxĩe astrorum, q̃ etiam magis uidebãtur antiquis esse de suba ignis, debiliorem imprimunt his q̃ hic sunt caliditatẽ, manifeste sol ostendit, illa maxime calefaciens, quibus ꝓximior fuerit. quid igitur existens in ultima sphæra caliditas, si calidæ fuerit naturæ, opabitur ẽm q̃litatem in ea q̃ circa terram tm̃ cum sit distãtia? neqȝ enim extrema sphęra in eas quæ deinceps, similes existẽtes, neqȝ ille in hypeccauma ẽm qualitatẽ agere possunt. nõ enim natum est simile pati à simili. mansit igit̃ in sua natura hypeccauma, nec amplius aliquid q̃ tunc in ea q̃ intra sunt operari põt, & si ignea essent oĩa quę in circuitu, & maxĩe quoniã neqȝ flãmam ustiuã habere, ut sæpe diximus, ille ignis supponit̃. in his manifestus est putans, ꝙ sol ꝓpter appropinquare nobis magis in æstate, pp hoc magis nos tunc calefacit. Et palã etiam ꝙ in meridiano existẽte, putat ipm̃ magis nobis ꝓpinquũ fieri, q̃ orientem uel occidentẽ: calefacit enim nos magis in meridiano existẽs. & ignorat hoc ꝙ respectu sphæræ solis, terra ferè puncti rationem tenet, ut minima sit uariatio propter hoc certe habitudinis ipsius ad habitatã à nobis. Quomõ igitur tãtum ꝓximior nobis aut remotior fit, ut ꝓpter hoc tanta fiat differẽtia ẽm caliditatem æstatis & hiemis? ignorat aũt ꝙ sicut ẽm unumquéqȝ diem quãuis æqual̃r à nobis distãs sol scđm oẽm ipsius positionem calefacit nos magis in meridianis ꝓpter reflexionem radiorũ in se magis, sic autẽ & in æstate appropinquãs non nobis magis, sed puncto qui nobis est uertex, & in hieme rursum distans ab ipso, caliditate & frigiditate operatur

temporum drĩam. Audis autẽ ꝙ & calidũ esse cœleste corpus putans, & caliditate simili cũ igne, qui est sub luna inertem ipm̃ solum corporũ quæ in mundo esse/ait/neq; enim extremã sphæram agere in cœlestes q̃ sub ipsa sunt sphęras, neq; totum cœlũ in hypeccauma. non enim natũ est/ait/simile pati à simili, sed solum hypeccauma agit in ea q̃ sub ipso sunt. Et palã ꝙ & si uitalis sit cœli caliditas, ut iste uult, operabit̃ tamẽ etiam sic in ea q̃ sub luna sunt. Qualiter aũt ultimũ cœlum supponẽs calidũ, sine actione dicit ipm̃ penitus, solem aũt calefacere nos? nam & ipse ẽm ipsius rõnem in cœlestes sphæras nihil aget, nõ enim natũ est, ut/ait/simile à simili pati, sed neq; in ignem. q̃re neq; in ea q̃ hic, sed forte nõ agit cœlũ ẽm suas q̃litates in ea q̃ sub luna. patit̃ aũt ab ipsis, aut neq; faciens, neq; patiens easdẽ habens q̃litates, & eiusdẽ naturæ cũ ipsis dicit̃, ab isto bono & ꝓbo uiro. palã est autẽ ꝙ & ẽm dictos ab ipso sermones, neq; hypeccauma aget aliquid in aerem nisi ẽm extremã ipsius partem ꝓpinquã aeri, & aer iterum ẽm extremã ipsius ptem in aquã. Qũo autẽ qui prius cœlũ solidius & fortius & principalius confitebat̃, nunc ꝓnunciauit oĩbus ipsum minus actiuũ? Cum dixisset autẽ Alexander eam qua saluant̃ & cõmanent elẽta, & nõ corrũpuntur ab inuicem esse ęq̃litatem uirtutũ ipsorum, multum autẽ superexcedet aer, si usq; ad cœlum ptingit, & ad hoc otradicens iste/ait/& paucum aerẽ contingit multũ infrigidari, & multũ debilius, & palã ꝙ aduentitias q̃litates nihil ꝓhibet & in pauco ualidiores esse, ut dictũ est, & in multo remissiores. eas uero q̃ scḋm naturam aeri oueniunt, necesse est, cũ magnitudĩe ipsius extẽdi, & uirtutes naturales ut tales accipe, non ut aduẽtitias, & æqualitatẽ uirtutum harũ intelligere oportet. si igitur aer esset solus à terra usq; ad cœlũ, qũo esset cõiugabile aliis elementis, aut qũo æqualis uirtutis essent alia cum ipso habẽte tm̃ excessum ẽm magnitudinẽ? nam & si non sint æq̃lium magnitudinũ elẽta, tamen oportet ipsa habere adinuicem quãdam ꝓportionẽ apte cõuenientem: cœlum aũt totum & hypeccauma si foret ignis, quę utiq; erit aliorum ad hęc ꝓportio ẽm magnitudinem, aut terræ ad eam q̃ est à terra usq; ad cœlũ diffusionẽ aeris? Quoniã autẽ nescio q̃liter dicta Platonis placere huic uident̃ cum nõ habuerit doctores in ipsis, ut dicit, neq; ipse studiose inquisierit intellm̃ Platonis, & ꝓpter hoc putat quãdoq; suis phantasiis cõcordare dicta Platonis, quãdoq; autẽ dictis Aristotelis cõtradicere: uideamus q̃lia etiã nunc de dictis Platonis ꝓponit. Plato/ait/non ex igne solo cœlestia corpora supposuit, sed plurimo maxĩe participare tali igne, qui & reliquorum elẽtorum mixturã melioris cõmixtionis facit. Omnis enim/ait/ab oĩbus elementis subtilissima & purissima suba, & obtinens rõnem spẽi ad reliqua, in ocretionem cœlestiũ corporũ segregata, à materialiori ipsorũ, & ut ita dicam rudiori parte substituta hic est. astra quoq; & solem ex tali igne Plato uult esse. Si igit̃ ex subtilissima & purissima elẽtorum substãtia cœlum consistit, & habẽte rõnem speciei, ut ad materiam & fecẽ hanc dico substantiã elẽtorum q̃ hic sunt: q̃liter cœlestia putat eiusdem naturæ cum his q̃ hic, & similiter corruptibilia? forte aũt & adhuc magis, siquidẽ horũ totalitas icorruptibilis ostendit̃. si enim alterius elẽti corruptio, est transmutatio in aliud & generatio alterius, quomõ possibile est corrũpi talem structurã? sed quę põt esse in cœlum, despectio simplicium ubi in Deum impietatẽ fecerũt. Plato uero oẽm quidem mũdum, ex q̃tuor elemẽtis osistere dixit, uisibilitatem q̃dem ex igne habẽtem, tangibilitatem aũt ex terra, mediis autem elẽtis factis ad colligationem extremorũ harmonizatã, sed cœlũ quidem ex purissimo elemẽtorũ, & hñtibus rõnem spẽi cõsistere/ait/hñs summũ corporeę naturæ. ꝓpter quod & perpetuũ est, & diuinũ, quia oĩum summa, perpetua sunt & diuina, ueluti diuinis attributa summa oĩum, nam ut sunt & primi intellectus diuini, & primæ aĩæ, sic & prima corpora & motũ; propter hoc primũ, eum qui est secũdum locum existentẽ primũ. s. circulationẽ sortiti sunt, aliis factis causa huius. ex plurimo autẽ igne cœlum Plato dicit, quia tribus existentibus spẽbus ignis ẽm ipsum. s. carbone/& flãma/& lumĩe, ex purissimo & luminosissimo maxĩe cõsistit lumine, sicut enim eorum q̃ sub luna uocatorũ elẽtorum, unũquodq; constat ex quatuor simplicibus & uere elẽtis/ essentiatur autẽ & uocatur ẽm ꝑdominium unius, ita & cœlũ ex sũmitatibus cõstans q̃tuor elemẽtorum ẽm melius extremitatũ substãtiatur, luminosum & totũ fulgens effectũ, ꝓpter quod & olympus ubiq; appellat̃. quod aũt & eorum q̃ sub luna uocatorũ elementorum tota & partes non sunt ꝓprie simplicia, palã est, & ex sensu. terra enim cõtinuatur & nõ est continua nisi ꝓpter aquã q̃ est in ipsa, colorata est etiam terra, & uiuificat̃ propter ignẽ. plena aũt est semp, uacuo nõ dans locũ, quę diffluit ꝓpter aeris ingressum, per quẽ & stat recta & nõ cadit, sic autem & in aliis est uidere. Palàm autẽ & ex elemẽtari natura est quod dicit̃. elẽta enim ẽm quod elementa sunt, sicut & orationis & q̃tuor elẽta, scḋm se quidẽ nusquã sunt, iter sese aũt semper cõcathenata cõpositum faciũt, etenim sicut ptes orationis sunt, ꝑ se esse nõ possunt, partes cum sint, sic & elementa cõpositi sunt, & inter sese semp cõcathenata sunt, & nunq̃ per se cõsistunt, inuicem aũt primo cõmixta, & secũdum dñium unius specificãtur, sic à simplicibus his ẽm dominiũ, penes secũdam cõpositionem aĩalia fiunt & plantæ, & horũ cõstant partes, cõtendentes, seruare antiquã unionẽ in suis

ipsorum

ipsorum causis adinuicē semp copulata.⁊ Sed quomō Aristo. uidet cōtraria Platoni dicere, circa substantiam cœlestis corporis, neq; cōpositum ipm cōcedens esse, neq; simplex/ ut ignem, aut aliud aliquod quatuor uocatorū elistorum? An forte ante hos impios homines p̄diuinauit gigāteam, hāc in cœlum inuasionē, & ꝑpter hoc penitus ipsum, ab his q̄ sub luna sunt eximit, & diuinam excellētiam respectu ipsorū intelligi uolens, & à nominibus abstinuit conātibus trahere ipm ad similitudinē, ppqđ & ipsum exaltauit supra cōposita, q̄ hic sunt & simplicia? Qđ aūt scđm ipsos intells nō differebat à Platone, est addiscere intelligentem, quod etiam ipse uisibile esse & tāgibile de facili cœlū cōfiteret. uisibilitas enim etiam nobis est manifesta uolentibus uidere, quod aūt & se tangāt inuicem cœlestia corpora, manifestū. Si igitur uisibilitas inest ꝑpter colorē, colores aūt luminosi alicuius sunt traditiones. tangibilitas autē ꝑpter terrę resistentiā: qualr non utiq; concedet etiam Arist. ibi esse ignē & terram. & palā q; etiam media his existentibus extremis & indigentibus penitus medietate, sed non hāc terram neq; hunc ignem, quorū partes & abstrahunt præter naturā dispositæ, & scđm rectam moueri natæ sunt, ꝑpter suā impfectionem. nam cœlestiū ad ea q̄ sub luna, excessum ad differētia horum imperfectorū motum accepit, ut ab hac terra & ab hoc igne separet cœlestia, quorum & si tota maneāt ŝm naturam, tamen partes & p̄ter naturam quādoq; disponunt, tāquā imperfectis his quæ sub luna sunt corporibus, & tāquā accedētibus ad ꝑpria & ad meliora suiipsorum, & ꝑpter hoc ipsis rectum motū attribuit: & in ultimis huius negocii, & in his quæ de generatione. Merito ergo neq; ex multo igne ipsum esse cōcedit, hunc ignem negans, qui transmutat in seipsum alia, ꝑpter quod siqdē ex igne consisterent, illa/ ait/ olim annihilatum esset unumqđq; aliorum, quoniā qđ & ipse ŝm dominium unius simplicium putat, quę hic uocant elementa specificari, & ut puto etiam cœlum, palā est ex eo q; in multis locis/ ait/ simplicibus motibus de quibus sermo erat ei non sola simplicia corpora moueri, sed & cōposita ŝm p̄dominās ī mixtura.⁊ Qualr igitur dicimus ipsum cōtraria Platoni dicere in his qui neq; de eisdem cōtraria dicit? Et ut meam sententiā dicam, uidet mihi & in his eādem passionem pati Aristo. quam & in ideis passus est. etenim & in illis esse quidem causas omniū in Deo & segregatas has plane dans uidetur, siqdem duplicem esse ordinem/ ait/ hunc qdem hic, hūc autem in conditore, & hunc ab illo, tāquā duplicem ordinē: hunc quidem in Duce exercitus, hūc autem in exercitu, & alterū ab altero: ubi aūt ordo, ibi semper & segregatio est. Causas tamen eisdem nominibus cum his quæ hic uocare recusauit, hominem aut equum aut aliquod aliorū quæ hic sunt, quia de facili cum nominibus cōcurrūt multorum hoīum phātasiæ. Sic autem & hic ex luminosa qdem & tangibili substantia cōstare, & ipse utiq; dicet, & p̄dominari quod luminosum, tamen non ex his q̄ hic talibus, sed ex summitatibus, ut insinuat diuinū ipsum & primum dicens. ubi ait. Siqdem igitur est aliquid diuinū, sicut uere est, & quæ nūc dicta sunt de prima substantia corporū, dicta sunt bene. & ꝑpter hoc, quintam subam nominare uoluit ipse, ut intellectus de ipso tāquā de penitus exempto ab his quæ hic cōfirmaretur. Quod autē neq; hoc à Platonis traditione discordet, manifestū, & prius ex eo qđ Plato dicit, aliis qdem figuris elementa quæ sub luna figurare conditorem, alia aūt cœleste corpus: & etiā ex his quæ à Xenocrate scribūtur de his quæ narrata sunt, quæ nunc memorare non erit prauū, & habētur in scriptis de uita Platonis sic. Animalia quidem igitur rursum sic diuidit in ideas & partes omnino diuidens quousque ad elementa omnium animalium pertingat, quæ utiq; quinque figuras & corpora nominauit, in æthera/ & ignem, & aquam, & terram, & aerem. Et hæc quidem sufficiant de his quæ Platoni & Aristoteli uidebantur in propositis, si quid forte dedit Deus intelligere de his quæ placuerunt illis diuinis uiris. Adhuc autem rursum aduersus caliditates/ & frigiditates, siccitates & humiditates/ & mollities/ & duricies/ & alias tangibiles & passibiles q̄litates in cœlo poni ostendentem, dicendū: q; siquidē agere in ea quæ hic, & pati ab his quæ hic natę sunt tales cœli q̄litates, qualiter nulla usq; nunc circa ipm apparet alteratio, facta ab his quæ hic? nam & si magis difficulter sit passibile q̄ ea q̄ hic, tamē nouissimis iam diebus existētibus, ut aiunt, & consumatione seculi quā iādudū, expectāt oportebat aliquid omnino usq; nunc alteratum apparere circa cœlū & circa motum cœli, si autē patiuntur quidē ab ipso q̄ hic, agere autē in ipsum nihil nata sunt, qualr audemus dicere illud eiusdē naturæ cum his: & ad hoc ēt Platonem inducimus testem tanq̄ dicentē cœlum ex quatuor elementis? Qualiter autē ex eo q; sol calefacit ea q̄ hic, putat ipm esse calidum ŝm q̄litatem participātem multo igne, qđ qdem & ex colore cōiicit. Etenī & aliis astris cōuenit participare multo igne habentibus igneū colorē, stella Saturni infrigidare & cōgregare ea q̄ hic creditur: & palā q; ŝm eandē rationē frigida utiq; erit ipsa & non ignea, sed aquea magis: sed neq; sol tanq̄ ignis existens, hoc modo calefacit, neq; stella Saturni tanq̄ aquosa infrigidat, sed cōiter quidē omnes suis incorporeis uirtutibus uertunt q̄ hic sunt corpora ad suas ꝑprietates, sicut & anima uerecūdata/ aut meditans aliquid sua incorporea opatione quādoq; quidē rubere, quādoq;

autem aliter moueri corpus facit:si uero & hac uirtute & radiorũ refractione calefacit,palã aũt ex eo ꝙ magis calefacit radiis in seipsos reflexis:non oportet igitur q̃ calefiũt à sole putare calefieri p participationem eius q̃ in sole caliditatis sicut q̃ ab igne calefiũt,ꝑ participationem defluentium ab igne calefiunt,qm̃ sic & solẽ defluere necesse,sicut ignẽ qui apud nos,& non solũ calefacere, sed & ipm̃ infrigidari,si quidẽ & q̃ in nobis caliditas infrigidaẽ exsiccata ab ea q̃ in ipso.Iste autẽ non pœnitẽs iam delirare, magis autẽ furere aduersus cœlũ & blasphemare & palã ꝙ ɔtra Deum qui cõstituit cœlũ, planẽ clamat, cœlestia nõ esse naturæ alienæ ab elementis,q̃ apud nos: neq; enim est/ait/ferè aliquid eorũ q̃ in illis cõsiderãtur,qđ non insit etiã in his q̃ apud nos corporibus,& ꝑducit diaphaneitatẽ in cœlo/& aere/& aqua/& uitro/& in lapidibus qbusdam simil'r & apparentẽ:neq; enim apponere,simil'r,recusauit:differentes in astris quoq; colores,nõ similes solũ,sed & eosdẽ cum his qui apud nos uocat:& fulgens/ait/color & lumẽ & omnes passiõe luminis assequẽtes multis eorum q̃ apud nos sunt corporũ, insunt.s.igni & uolatilibus lucẽtibus,& capitibus & squamis quorundã piscium & aliis talibus:ergo ne hunc sapienter loqui possibile est,qui dicit cœlestiũ lumẽ & illorum splendorem inesse noctilucis & squamis piscium? sphærica autẽ/ait/figura,non solũ cœlestibus corporibus,sed & reliquis elemẽtis omnibus inest, & adhuc aliqbus cõpositorũ: & circularem motũ igitur ɔuenire & aliqbus partibus aeris,sic inuerecũde aut incõsiderate reuelauit circularẽ motũ quem dicit hypeccauma à cœlo moueri,ut manifestant cometæ & alia ibi apparentia,cũ astris altissimæ sphæræ orientia & accidẽtia & cum dixisset alia talia,inducit de reliquo ꝙ uisibile existens cœlũ,omnino & tãgibile est.tangibile autẽ existens,tangibiles habet q̃litates, duriciẽ/mollitiem/planitiem/grossitiẽ/siccitatẽ/& humiditatem, & his similia:& horum omniũ cõtentiuam.s.caliditatẽ & frigiditatem. Et ꝙ quidẽ tangibile sit, palã est & ex his q̃ ego prius dixi.ut autẽ & nobis existẽtibus tãgibilibus sic & in cœlestibus uidetur extendere, qui & solis caliditatẽ ita ꝑducit.Demũ autẽ & terquaq; dimẽsionabilitatẽ cœlestiũ & eorum q̃ apud nos eandẽ esse dixit:neq; enim terquaq; dimẽsionabile, ab aliquo terquaq; dimẽsionabili inquãtum tale est,differt,quoniã neq; corpus à corpore inquãtum corpus est: palã est autẽ ꝙ ista ratio non solũ illa eiusdem naturæ cũ his q̃ hic sunt faciet, sed & si quid intellectuale ibi est & diuinũ & hic erit. sic enim non mea,sed illius est ista ratio ẽm ɔñtiam:siquidẽ illa & hic cõsistere uidenẽ,& iunctim consistere.Nõ ergo frustra Aristo.& uniuersaliter hoc respuit, ẽm qđ & iste alias ꝓprietates & terquaq; dimẽsionabilitatẽ assumpsit:& ẽt identitatẽ nominũ in primis & in posterioribus uniuersal'r recusauit.si enim lumẽ cœli & fulgidum qđ apud nos tantũ differẽtia nõ eisdẽ nominibus ibi & apud nos uocarentur, non utiq; fuisset ausus iste dicere cœli lumẽ noctilucis & squãmis pisciũ inesse: & quidẽ si ẽm eum,qui ab uno ꝓcessium à primis inditũ mediis & extremis ɔsiderasset diuersificatã cõionẽ, non utiq; fuisset ausus dicere,extrema eiusdẽ naturæ cum primis,neq; indignari ausus fuisset aduersus demõstrantes cœlestiũ substantiã exaltatam esse ab his q̃ sub luna: sed audiens lumẽ illud & hoc, & diaphana & fulgida,ꝑ participationẽ illius,indocte putauit & hæc eisdem naturæ cũ illis.Et quid querelo ineruditionẽ, quando uidetur mihi & sensum iste quicũq; est corruptũ habere, q existimat cœleste lumẽ simile,& idem cũ eo qđ noctilucarũ?ob cõtentionẽ autẽ inanis glorię plenã latuit ipm̃ ꝙ ɔtraria poneret illi Dauid quẽ semper honorat:qđ enim putauerit cœlestia non eiusdẽ naturę esse cum his q̃ sub luna, insinuat dicens, cœlũ eloqui gloriam Dei, & factionẽ manuũ suarum enunciare firmamentũ, sed nõ noctilucas & squãmas piscium. Sed & hic opportunũ est dicere uerbũ Arist. ꝙ uno incõuenięti dato,alia accidunt, qui enim Deum eiusdẽ naturæ secum putat,qũo nõ p̃sumat aduersus pulcherrima & optima Dei opera sic garrire? Cõcludens autẽ hunc librũ indignari uidetur aduersus inducentes cœlestibus corporibus alienã naturã & extraneã ab elementis, & incõicabilẽ ad ipsa, præsertim omnibus in p̃hia famosis cœlũ ex q̃tuor elemẽtis existimãtibus. sed qđ qui ex q̃tuor elementis dicunt,si sic impie quosdã intelligere existimabat,ut ꝓpter hoc cœlestia eiusdẽ naturæ cũ his q̃ sub luna putarẽt,nõ utiq; sic introduxissent sermonẽ manifestum: qđ autẽ & qui qntã subam dicunt:non alienã/neq; extraneã/neq; incõicabilem,ad ea q̃ sub luna,dicebant, sed exẽptam ab illis essentia & uirtute,& cãm ipsorũ ꝓximam generationis & existentiæ, figuræ & motus, factionis ipsorũ passionis dicebant cõsimil'r his qui ex q̃tuor elementis ipsum dicunt manifestũ, neq; enim Deus qm̃ superexcellit ea q̃ ab ipso ꝓducuntur dicetur alienus/& extraneus/& incomunicabilis ad ipsa.In fine autem horum sermonũ/ait/& ẽm Aristo.corpus cœleste esse cõpositum, dicentẽ in libro de anima,ꝙ omne animatum corpus est cõpositum ex elementis,hic autẽ ꝙ cœlum sit animatũ, adhuc planè dixit in scđo libro.Ergo ne adhuc indigemus rõne aliqua alia ostendẽte ꝙ & Arist.eadẽ cum Platone opinatus est,de cœlestis corporis cõsistetia? securiores autẽ ꝑduxit sermones.cœli enim naturam eminentẽ respectu eorũ quæ sub luna sunt ab inuolutis extollere uolens cauit nominũ identitatẽ: & simplex quidẽ ipsum dixit,ut quæ ẽm ꝑdominationẽ eorum q̃ sub luna sunt simplicia dicunẽ. alte/

rius autẽ naturæ præter hæc esse ostẽdit, ex summitatibus ꝯstitutũ, & diuersitatẽ substantię ex diuersitate motuũ ostẽdit, motu quidẽ sup recta isinuãte ea q̃ in ptibus generationẽ & corruptionẽ hñt & ad id qđ ſm naturã & pręter naturã trãſmutationem, circulari autẽ insinuante qđ semper perfectũ est totum & partes: est autẽ dignũ nota ꝙ cœlũ esse animatũ iste uolens p̃ter alios suos socios, tamẽ circa ipsum impius uidetur, nihil minus q̃ irrationabilissimi qui apud ipsos. sed redeundũ ad id quod deinceps Aristoteles proponit, neq; amplius hic immorandum.

t 2 *Similiter autẽ rationabile est existimare de ipso & ꝙ ingenitũ est & incorruptibile, & inaugmẽtabile, & inalterabile, quia fit omne generabile ex cõtrario & subiecto quodã & corrũpitur similiter & à contrario & in contrarium, quẽadmodum in primis dictum est sermonibus.*

Ostenso ꝙ aliud aliquid p̃ter ea quæ sunt sub luna, est circulare corpus pfectius & primũ ipsorũ, & neq; grauitatẽ habens, neq; leuitatẽ, ostẽdit ꝯñter ꝙ ingenitũ est hoc, & incorruptibile, & inaugmẽtabile, & inalterabile, ut ſm nullã aliam trãſmutationem mutetur, præterq̃ ſm locum, & huius ſm circularem: sicut autẽ in prioribus excellentiã ipsius ad ea q̃ sub luna, ex motuũ differentia accepit ita & nunc ingenerabilitatẽ cœli, ad generabilitatem eorum q̃ sub luna, & inaugmentabilitatẽ & inalterabilitatem à specie circularis accepit: & primo ostẽdit ꝙ ingenitum sit & incorruptibile, in scđa figura syllogizans, ita ut existimo: circulariter mobile corpus nõ habet cõtrariũ: quod generatur & corrũpitur habet cõtrariũ, ex quo generatur & in qđ corrũpitur: & cõclusio, circulo ergo mobile corpus neq; generatur, neq; corrũpitur. Harum autẽ duarum ꝓpositionũ minorẽ quidẽ quæ dicit, circulo mobile corpus non habet ꝯtrarium, ostendit nunc, ostensionem aũt maioris remisit in primũ librũ de naturali auditu: illos enim primos sermones dixit, tãq̃ de naturalibus principiis negotiãtes. qđ aũt circulariter mobile corpus nõ habet ꝯtrarium, ostendit iterũ ſm eandẽ deductionem: ita qđ circulo fertur, non habet motũ cõtrariũ motui ipsius ſm naturã: habens cõtrarium & motum quo cõtrarium ſm naturam mouetur, cõtrarium habet motui suo ſm naturã: quod posuit per hoc, quòd cõtrariorum naturaliũ & lationes cõtrariæ sunt & conclusio: qđ circulo fertur nõ habet cõtrariũ. hic autem iterum maiorẽ ꝓpositionem tãq̃ euidentẽ accepit: cõtrariorum enim naturalium specierũ, & naturæ cõtrariæ, quia & motus, principiũ enim motus naturalis est natura, minorẽ autẽ quæ dicit, motui circularis corporis. hoc est circulari lationi, nõ esse motũ cõtrarium, pluribus interpositis, posterius ostendit. Sed q̃m in his duobus sermo totus sustentať, uno quidẽ, si debeat aliqđ generari & corrumpi, oportet esse oĩno subiectũ aliquod & ꝯtrariũ ex quo fit & in quod corrũpitur: altero autẽ ꝙ circulari motui non est motus cõtrarius, & huius qdem ostẽsionẽ multiplr̃ paulo post tractabit. Primum aũt tanq̃ in naturali auditu ostẽsum, sine ostensione accepit, oportet dictorũ ibi meminisse. prius autẽ diuidenda sunt geniti significata, de quo nũc facit sermonẽ Aristo. & q̃le genitũ abnegat à cœlo manifeste, ut addiscamus q̃liter Plato quidẽ genitum dicit esse. Aristo. autẽ ingenitum, non cõtrariantes adinuicem. genitũ autem cõiter dicitur, quod sui ipsius subsistentiã ab aliqua causa accipit. etenim quod fit, ab aliquo faciente fit, & quod generatur, ab aliquo generãte generať, & impossibile, ut ait Plato sine causa generationẽ habere: & palã est ꝙ ſm hoc ingenitũ est, & primũ oĩum causa, qđ & unum & simplicissimũ est, siquidem oĩa participãt uno, & quod nõ participat uno, nihil est: quod autem unum est non pticipat multitudine: ut genitũ oẽ multitudine participat: multitudo enim ꝓxime ab uno subsistit, siquidẽ & multitudinem necesse est participare uno, ut non infinities infinitũ sit: quod aũt unũ, non expressiuũ multitudinis est, siquidem ꝓprie unum. prima autẽ ab uno procedens multitudo, tanq̃ ꝓxime ipso participãs unica est, & in uno manens: & ſm hoc qdem q̃litercũq; ab uno ꝓcessit, & qualr̃cũq; genitum habet: & ꝓpter hoc deorsum generationes nobis tradiderunt, Theologi multitudinẽ in uno manere dicentes, & acsi dicat aliquis ſm multiplicationẽ illius ꝓcedentem, generationẽ autẽ laudantes ipsius ſm quod ab uno subsistit, sicut & numerorũ generationẽ ꝓgressum ab unitate speculamur, tamẽ secundum qđ in uno manet, unica scđm summã unionem est, nõdum disgregatione apparẽte, in qua primo, qđ nõ ẽ exoritur ens, existens & illud & principium & ipsum entium, initium & carens principio solũ: principiũ autem ingenitũ est, ut in Phędro Socrates ostendit: etenim per se subsistens q̃litercũq; hoc primum est & ꝓprie ens: quod enim simplr̃ est unũ, est etiam entis cã, post quod p se subsistẽs subtercurrit duplicitatẽ insinuãs substituẽtis & substituti. Prima aũt multitudo ab uno obtenta subsistere quidẽ habet ꝓpter unũ, substitui aũt ꝓpter multitudinem: & pp hoc unum quidẽ simplr̃ non est hoc, quia supra ipm̃ est unum oĩum entium causa. Primum aũt & principalissimũ ens est totũ simul subsistẽs, & ſm esse, & scđm essendi extensionẽ, propter quod & æternitas est his q̃ semper esse exhibet: sed q̃m & hæc in uno manet, semp & hic æterno Com. 21.

coniunctũ est:multitudo enim unita existés,magis aũt unũ multiplicatũ neq; distensioné ẽm subam neq; ptésioné ẽm eẽ,pprie oñdit,pp qđ & entiũ ens est,qđ qdẽ est: post hoc aũt ,pxime subsistit,qđ huic ,pxime submissum,qđ qdẽ motũ ab ente aliud qdẽ est pter ipm, & ẽm hunc motũ subatũ est: & sicut illud p se subsistens,ita hoc factũ est per se mobile:nam ẽm quod motũ est ab ente,per motũ subsistit,scđm quod aũt ,pximum est enti nõdum distás à seipso per se mobile factũ est, sicut erat qđ ante ipm per se subsistens idem hñs mouens & motũ, ,ppter cohęrere:adhuc uno, & ab ipso obtineri:ab hoc autem ,pcedit aliquid multiplicatũ, participans quidẽ aliq̃liter uno etiam ipm, non tamen manens in uno neq; ab ipso obtentũ,qa diuisum est,neq; p se subsistés/adhuc non est hoc per se mobile,quia subsistenté scđm unũ cám in ipso nõ habet, sicut quod unitũ & quod post ipm: mox aut & distensionem sustinuit subæ,quæ & eius quæ ẽm esse ,ptensionis ueluti ab uno ,pfectam & distẽsum oĩquaq; corpus factum est,& corpori congenea:& tempus cum ipso ,pcessit,quo illo extensioné ipsius esse mensurans,& sempiternitaté temporalé exhibens:nõ adhuc aũt simul totũ hic,neq; scđm substátiam,neq; ẽm ipsius esse extensionem,aut ac si dicat quis ẽm uitam,,ppter qđ neq; proprie ens hoc,multo nõ ente participás:neq; enim hoc substátiæ ipsius pars est:quod quidem hoc ẽm esse idẽ est,sed aliud ad aliud temporis fluentis:q̃re neq; eam q̃ à causa generationé simul totá suscipit (esset enim utiq; ens & hoc)sed ẽm partem,ut possibile est:egressa aũt totaliter ab uno q̃ in hoc est multitudo,& superuentitiæ ipso participás,cõpositum ,p unico factũ est,,ppter quod & pfecte aliunde subsistentiam habet:nam unita qdem multitudo in seipsa unum hñs,qm̃ unum est oĩum substitutiuũ, & si ,pcessit à solũ subsistente,attamen in seipsa subsistere hñs per se subsistens factũ est: cõposita aũt multitudo,supuentitiũ habet cõpositionis unũ,& fit hoc statim qđ una species,ut in materia.s.in determinatione talis multitudinis & distẽsione facta, sicut qđ per se mobile est mediũ amborũ habet: quod igiẽ ut spẽs in materia uno participás ,ppter cõpositioné,& non simul totũ subsistens,neq; ẽm substátiam,neq; ẽm ipsius eẽ extensioné,& nullatenus ipsius esse sibi cá ,ppter participationem manifestum est:,ppter quod nõ adhuc in se unum habet.Partibile enim parte ptem substituens,non adhuc totum,neq; proprie est per se subsistés,neq; sicut parte pté mouens,proprie est per se mobile.Impartibile enim necesse esse,& indistensum,& totum toti sibiipsi adaptatum, quod proprie per se subsistens est,& per se mobile: quod aũt partibile & distensum foris solũ habet esse: & pp hoc igiẽ & qa compositũ,& quia non totum simul est,qđ est,sed in fieri eẽ habet,hoc ,pprie iá genitũ est,tanq̃ cõtra ,pprie ens diuisum,quod & esse à seipso habet,& simul totũ est hoc qđ est.tale aũt genitũ & tráſmutationem mox ab ente habet & motũ:quia nõ mansit in ,pprie ente,,ppter qđ non manens in eadem cõsistentia perfecte, (maneret enim in uno sicut in ente ens) transmutaẽ & mouetur semp à priori habitudine,propter quod & tempus cum ipso transcurrit,mensurans ipsum ,& bene disponẽs hanc extensionem , sicut aliud aliquid substantiæ ipsius partitam distensionem situat & corporalem naturam,siue locus,siue aliud aliquid hanc habet uirtutem.Hoc igitur propter dictas causas , proprie genitum est.ipsius autem huius hoc quidem proxime ab ente subsistẽs tanquá immobile hoc existente,& semper habẽte eádem ɔsistentiá,& ẽm substantiá & ẽm uirtuté & ẽm operationem:oportet & ipsum manere semper genitũ,ipso quidẽ ,pprie ente in genitũ deueniente: ipso aũt semper ęternali,in tẽporale semper: ná entis pfectionem & omneitaté simul totá subsistenté, hoc ẽm partem, ut possibile est suscipit infinitá illius uirtutem, eo qđ in infinitũ moueẽ tale nobis diu quæsitũ cœlum apparuit,primũ incorporea natura post ĩtellectualé ordinem subsistens,imago pulcherrima ad optimum exemplar & identitatem in similitudiné eam q̃ ad ens quod genitũ ,pcedens imago factũ est, ueluti iá assimilari sed nõ eẽ ad ens coaptans.motũ auté ĩmobiliter cœlũ & tráſmutatũ intransmutabiliter solas illas habuit tráſmtationes quæcũq; manenti coexistere poterát: ,ppter qđ motũ quidẽ locum habuit eum/qui manentis subæ,& ẽm substantiá dispõnis possibilem perfici. hæc enim tráſmutationum q̃minime subam & dispõnem tágit:ex motibus auté qui ẽm locũ illum accepit, ẽm quẽ & si ẽm locum moueatur nõ exit à loco, sed in eodem manet motũ, his quæ ẽm rectam moueẽ/neq; momẽto in eodem loco manẽtibus,ut circularis motus,fit magis másio q̃ motus.siquidẽ quæ ẽm ipsum mouentur,miro quodá modo,toto quidẽ maneẽ,partibus auté circũuoluũtur:æternũ auté existens ,ppter eam q̃ ab ĩmobili ,pxime subsistẽtiá, transmutationẽ à non ente in ens superexcedit. q̃rũ hanc quidẽ generationé/hác auté corruptionem uocare est cõsuetudo: si enĩ genitũ fuisset quádoq; non prius ens,necesse fuit & causam ipsius,facere aliquid qđ prius nõ fecisset:& tunc nõ adhuc esset ĩmobilis,neq; ẽm eadem & eodem modo habẽs seruaretur,& si corrũperetur ipm,exiret à similitudine quá habet ad ĩmobilem causam,& cá proxima nõ adhuc causa esset,neq; semp esse faciens ea q̃ proxime ab ipsa instituũtur.augmẽtatio aũt & diminutio generatio q̃dam existens & ipsa & corruptio,penitus sunt aliena ab eo qđ ,pxime ab ĩmobili causa genitum ,pducitur,alteratio auté ẽm quẽ

dam modum,quē fortè poſtmodum dicemus,pōt aliqualiter cōſiderari in ipſo.tale igitur ſubſiſtēs primum & pfectiſſimum corporalis ſubſiſtētiæ:ſecūdum & ipſum exiſtēs,nō tamē penitus tráſmutabile.qu iuis.n.multis & beatis modis ab eo qui genuit participauerit:ut in politico/ait/Plato, tamē participauit & corpore:hoceſt,diſtenſum eſt & partitum,& ab ente diſtātiam ſuſtinuit : propter qđ manere ipm expers tranſmutationis impoſſibile erat.trāſmutans autē ſe ſm localem motum,& figurationes,& alias in alia habitudine cōſiſtens ſm aliam & aliam participationē bonitatis ſibi à cauſis immiſſæ ,pducit quæ ſub ipſo ſunt non adhuc īmobiliter ſicut ipſum ,pductū eſt,ſed mobiliter ipſa ſubſtituens.Hic igiť & quæ ſm ſubſtātiā ē,apparuit trāſmutatio/generatio.ſ.& corruptio,& ſubſtātiæ principium habēs:ſed neq; ex oīno non ente generatio,neq; in oīno non ens corruptio,qa & cauſæ ab alia habitudine in aliam tranſmutandi differentias eorū quę hic ,pducuntur ſubſiſtunt.Fortè autem planius hic dicēdum:intellectualis multitudo,& ſm diſgregationem ſui eam quæ ut in itellectuali cōſideratur,unica eſt táquā oīum entium entitate in uno manēte,ppter qđ non ſolum differentes ſpēs ſimul ſubſiſtūt in illa ſubſtātia,ſed & cōtrariæ,& participant inuicem,& unitæ ſunt ad inuicem,ut nō aduentitia ſit participatio,neq; facere & pati adhuc locum habent ibi,,ppter quod & à generatione ,pprie dicta exempta ſunt illa.In primis autem eorū quæ propriæ generantur diſtenſione apparēte & partitione & trāſmutatione,ſalua tamē ſincera ſimilitudine ad impartibile ſegregata quidem ſunt abinuicem cōplentia ſubſtātiam illam,& partes,& ſpēs:agunt autem in inuicē,& patiuntur abinuicem,tāquā diſtantia abinuicē,manente attamē ſubſtantia,& agūt agentia & patiūtur patientia,perfectiua exiſtente ea quæ inuicem agūt operatiōe.eā enim quæ inuicem participationē, ſm eam quæ in entium ente unionem,uelut imago rēpſentāt quæ in genito ſpēs,ſed quæ qdem in ſubſtituto proxime ab entiū ente pfectius hic agūt,quæ autem ab his ſubſtituūtur,iam ab ipſo ſemper temporali ad quādoq; qđ pars eſt tēporis deuenictia,ſm diſpōnes cœleſtium alias,diuerſas ſubſtantias ſubſiſtunt,ut hoc qdem ſole exiſtente in his ſignis,hoc autem in aliis.Multa igitur prouen iente in extrema multitudine,diſtēſione,& in ſubſtātiis quæ ſub luna ſunt compoſitis & ſic diſtēſis, neq; omnia participant omnibus,neq; oīa in omnibus,ſed q̄cūq; quidem diuerſa entia in una ſpē cōcurrerunt:hæc poſſunt coexiſtere inuicē,inſeditioſe inuicem participantia:cōtraria autē oēm hic diſtantiam ſuſtinētia colligūtur qdem in hoc penitus,& maxime generaliora,puta caliditates/frigiditates/ſiccitates/humiditates,& his cōcurrentia unicuiq; ſenſuum receptibilia,uelut albedines/ nigredines/acuitates/grauitates/dulcedines/amaritudines/aſperitates/planities,& quæ penes odores cōtrarietates,conducunť autē non per ſe,ſed à ſubiectis ipſis corporibus in quibus ſubſiſtūt:hæc autē ſunt prima elēta/ignis/aer/aq̄/terra,ex qbus alia cōſiſtunt,aīaliaq; & plantę,ſed quādo à cœleſtibus coaptata forte,& cōmenſurata ad aliquā talem fuerint cōgregationē, uel ad aliquā ſpērum cōpoſitarū idoneitatem hñtem,eluceſcit tunc ſpēs illa,& ipſa cōtinet cōtrariorum ɔcurſum,& ab ipſo ɔtinetur illā. Quando autem ɔtraria uelut terra & aqua ,ppter naturalē difficultatē mixtionis manent oppugnātia ſm contrarias q̄litates,tunc neceſſe eſt,alterum p̄ualens ex diminutione oppoſiti augeri,& corpa quidem tunc cōpoſita,ſpēs illas aſſumere q̄ tali cōmenſuratiōe elētorum nata fuerit generari,uelut ſpecie: bouis/aut equi. Alterius aūt ſpecie: cōmenſuratione elētis indita, ſm ſuperabūdantiā uel minoratiōem elētorum,& alterius aptitudinis,apes qdem ex boue, crabrones aūt ex equo generanť,& uermes diuerſi ex diuerſis aīalibus & plantis,aliquādo aūt multa q̄dam ſuperabundantia elētorū in compoſitis facta/aut ægra iam & ſeneſcentia inepta fiunt ad cōpoſitę ſpeciei ſuſceptionē,& diſſoluta, tunc in ſuas totalitates cedunt & renouata ibi & remiſſa,tunc iterum ueniunt ad cōpoſitionē.Manifeſtat autē hoc maxīe aqua,tunc maxime ad generationē & alimentū idonea exiſtens, qñ pura fuerit, & à ſua totalitate ſeparata,ut à fontibus uideť.& palā eſt ꝙ generatio hmōi & corruptio, tranſmutatio q̄dam eſt à contrario facta,& ex cōtrario habitu, in cōtrariū tranſiens: in elētis quidē in aq̄,ſi forte cō tingat,ab igne in contrariā ſibi cōſiſtentiam.ſ.igneam trāſmutata,& ſic fit ignis ex oppoſita quidem ſibi aqua ſm cōtrarias q̄litates,à cōtrario aūt aquæ.ſ.igne.oportet enim quod corrūpitur:cōtrarium eſſe corrūpenti:quod aūt generať,idem cum faciente:elētorū autem factio in ſeipſa tranſmutatio facientiū ex patientibus eſt ſuppoſitis,idoneæ ſe hñtibus ad utrūq;, & corruptio iterū cōtrarii fit à contrario:corrūpitur enim aliqđ ab igne,in ignē:quare & alterius corruptio/alterius generatio eſt, & alterius generatio/alterius corruptio:q̄litatibus qdem pereūtibus in nō ens: quādo enim ex aqua fit ignis,tunc frigida & humida q̄litas cedit, corporea ſuba tranſumēte q̄litates ignis:& hoc quidem quādo ex ſubſtātia aquæ in ſubſtātiam aliā.ſ.ignis/trāſmutatio fit, qñ autem debilior actio fuerit & paſſio in ſe inuicē elētorum/ſcdm q̄litates,ut fiat diſpoſitio inuicē à ſeipſis,& calefiat qdem aqua manens aqua,infrigidetur autē & humecteť ignis manēs ignis, tunc alteratio dicitur,& paſſio, qđ accidit,quia nō alia q̄dam ſubſtantia ex alia,ſed altera ſolum facta eſt,& palā eſt ꝙ nō q̄cunq; à quocūq;

fit dispositio, sed cõtraria ex cõtraria: nõ enim infrigidat à siccitate qđ infrigidat, sed à frigiditate: patiens enim à faciente patit, & à faciẽte ẽm sui naturam & ipso esse: sic.n. faciunt q̃ ẽm naturá faciũt, & talé patiũtur passioné, q̃le erat faciés aut ẽm qđ facit faciés & agés aut naturalr & ẽm se talé passioné imprimit, q̃lis erat qualitas ipsius ẽm quá facit, agens enim naturalr uult in se transmutare patiens: transmutat autem ɔtrarium in cõtrariũ, & infrigidádi caliditas, i ĩfrigidátis frigiditaté. sed qñ ut dixi alteratio fuerit, imperfecte fiunt hæc: & infrigidat quidem, qđ prius fuit calidum, nõ sic aũt ut perfecte infrigidatum tráſmutetur in ĩfrigidantis naturá: quod qdem in his q̃ generátur & corrũpũtur accidit: oino autem contrariũ agit & illud corrũpit, & transmutare in seipm uolens & intendens: qm & aer calidus est: caliditaté aeris nõ uult tráſmutare ignis, hæc enim põt & in igne esse, sed humiditatem, quia hanc cum igne coexistere impośe, & corrũpit hanc ignis nõ caliditate p se, sed siccitate: & caliditas ẽm accidens cooperat siccitati, ut & syllogizet utiq; sic. naturalr agentia q̃ sub luna sunt corpa multiplicare seipa uolẽtia agũt, q̃ pp multiplicare seipa agũt tráſmutát patiẽtia in seipsa. tráſmutátia aũt patiẽtia i seipsa, q̃ i patiẽtibus nõ pñt coexistere sibi ipsis corrũpũt, q̃ nõ pñt coexistere ɔtraria sũt cõtraria aũt à cõtrariis corrũpũtur, q̃ enim possunt existere in cõi subiecto, nõ corrũpunt inuicé. corruptis igit his q̃ in patiẽte ɔtrariis, ab his q̃ in agente sunt cõtrariis, subm assumẽs facientis q̃litates, p his quas prius habuit contrariis ipsis transmutat in agentis naturá, & fit id quod prius fuit aqua ab igne ignis, per mediũ aerem caliditate, primo tanq̃ magis operosa, frigiditaté expellente ab aqua, dein de & siccitate humiditaté: magnitudines quoq; & figuræ & quæcũq; nõ possunt coexistere tráſmutantur in cõtraria: & ita corporalis distẽsio aquæ, & si qd aliud est in ipsa materialius: ɔtrarias eorum quas habuit q̃litates suscipiens, transmutata est in ignem ex aqua, manentibus cõibus qualitatibus, q̃ coexistere poterát in utrisq;, siue corporalis natura sit hęc cum quibusdá quádoq; cõibus, siue prima materia, transmutatione enim existente necesse est aliqd manens esse circa qđ fit tráſmutatio, hoc aũt est quod ꝓprie tráſmutatur ẽm exeũtes q̃litates. Ipsarũ igit qualitatũ, hęc quidem corrũpuntur, hęc autem fiunt: subiectũ autem ẽm ipsas transmutat, & nõ solum in generatione sic se res habet sed ẽt in alteratione. dictũ est enim & de hac ꝙ quádo nõ fit pfecta, patientis ẽm contrarias q̃litates tráſmutatio, sed superuentus solum aliarum ab aliis, ut aquæ q̃ calefit, tũc aliud qdem non fit qđ patitur, sed alter solum: non solũ igit in his ut dixi, sed & in augmentatione & diminutiõe naturali, quod enim augetur naturalr uelut & qđ alit tráſmutás alimenti contrarias ad seipm dispositiones, & assimilans ipsum, ita sibi ipm copulat, & auget: & quáuis habeat aliquid aiale nutritiua uirtus, tamen ẽm naturales transmutationes ita perficit, sed & q̃ ẽm locum mouent, transmutát locum ex loco eo qđ mouetur manente: quare oís quæ sub luna uersio, tráſmutatio est, manente ẽm aliquid eo qđ transmutatur, ꝓpter quod nõ ex non ente fiunt: sed ex ente quæ scđm tps fiunt: sicut enim temporis ẽm qđ hæc fiunt p̃existit aliquod aliud tempus, post qđ istud est, ita & eius quod generat, p̃existit aliquod aliud, post qđ & ex quo, fit quod generat. Merito igit & Aristo. transmutationé tanq̃ genus posuit omnis q̃ sub luna fit uersionis in naturalibus: merito etiam perpetua est hęc transmutatio, non solũ quia ab æterna q̃ in cœlo est transmutatione ea quæ ẽm localem motũ & diuersas figurationes consistit: sed & quia alterius corruptio alterius semp est generatio: merito quoq; q̃ hic simplicia sunt corpora totalitatibus qdem suis manent ppetua, ẽm partes aũt generationem sustinent & corruptioni si enim & cõsistentiũ transmutatio ẽm hæc fit primo, & dissoluta ferunt in ꝓpria loca naturaliter, & ad proprias totalitates manent illę, partes suas amittentes, & iterum ptes suscipientes, & hoc semp facientes ꝓpter ppetuitaté transmutationis: merito aũt tráſmutatione existente & generatione, q̃ generantur corrũpuntur & q̃ augent minuũtur & alterátur, & ẽm locum uertũtur, & uniuersalr quæ transmutationé sustinet, ex cõtrario habitu in contrariũ à cõtraria sibi causa transmutátur, ꝓpter qđ & in primo de naturali auditu Aristo. principia eorum q̃ in generatione & corruptione naturalium inquirens, contraria ait & quod cõtrariis subiicit: & palá est ꝙ quæ ẽm qualitates generant uel corrumpũtur, puta scđm caliditatem uel siccitaté, cõtrarias hñtia qualitates ex illis transmutátur, uelut ignis scđm quod ignis aut hõ scđm quod homo, & ipsa qdem tráſmutantur, scđm mutuá q̃litatem transmutationé, scđm auté quod ignis, aut ẽm quod homo, substátię sunt: subæ autem non est cõtraria spés: ex quo igitur nõ táquá calidũ aut frigidũ, sed tanq̃ homo generat; palá est ꝙ ex non hoie quidem, sed apto nato fieri hoiem, tale auté est sperma & menstruũ, sed ẽm quod non ens homo, natum est hõ fieri: neq; enim si esset homo, fieret homo, qđ enim est, non fit quod est: neq; non ens hõ, neq; aptum natũ fieri hõ, fieret utiq; homo. Quod igit hic cõtrariũ uocamus noíe secũdum qđ non ens aliquod natũ est fieri hoc, cõsuetudo est uocare ipm priuationem & priuatũ esse, quod nõ habet illam spém, qua dicit priuatũ esse, natum tamen hre ipsam. sic & nouiter natus catulus priuatus est oculis, quia aptus natus est habere: penitus uero excæcatus ẽm aliam priuationé, & non ẽm hanc dicitur

citur priuatus esse oculis,nō.n.redit hæc.generatiua autē priuatio à qua ad spēm trāsmutātur, quæ dicuntur generari,redit ad speciem. Qm̄ igitur aliquādo à calido aliquid fit frigidum,à non frigido, apto nato fieri frigidū,fit;ppter hoc ex calido fit,siccū enim nō est natum transmutari à frigido quia coexistere sibi pōt.Si igit̄ ex cōtraria specie fit qđ fit,eodē subiecto interim manente,ut ex frigido fit calidum,non oībus cōuenit his q̄ generātur:non.n.primo sub̄to & substātiis,neq; enim subæ ɔtrariū est,ex nō tali aūt,sed apto nato,oībus ɔuenit etiā trāsmutatis ex cōtrariis spēbus: merito cōia prīcipia generationis dixit Arist.spēm priuationē,& subm̄.Cōtraria aūt uocat spēm & priuationē, non f̄m ꝑ primum ɔtrarii significatū:spēs.n.sunt,ambo ɔtraria,sed f̄m oppōnem:opponūtur.n. & hęc adinuicē. Hęc igit̄,in longū extendi dearticulare uolēs itellm̄ meū maxīe circa ipsa,uerisimile aūt & eorū qui lecturi sunt diligenter.Cuius autē gratia sermo iste omnis ortus est,ut ostenderē quomodo id qđ generatur ex cōtrario quodā & subiecto generatur,& qđ corrūpitur,subiecto aliquo manēte & à cōtrario & in cōtrarium corrūpitur: hoc,ut existimo, est factū manifestū ex dictis, sine demōstratione nunc ab Aristo. positū,qa in primis,ut ait,positū est sermonibus. Memorari autē oportet q; si prima substantia ex cōtrario nō generatur ꝓprie,neq; in cōtrariū corrūpitur,ꝓpter nō esse substantiā substantiæ ɔtrariam,sed primo quidē ex sua priuatione,deinde per eam q̄ cōtrariorum ex ɔtrariis generationem,& ipsa generari habet,& rursum iterū per eam q̄ ɔtrariorum corruptionē corrūpi, quādo eni q̄ sunt in spermate & mēstruo q̄litates & q̄titates,in eas q̄ aptæ natæ sunt ɔtrarias sibi substātias.s. hominis trāsmutantur,tunc species hominis ꝓducitur. Et iterū quādo exuperātibus qbusdam elementis,ɔtrariis autē saluatis ad inharmonizationē delatum fuerit subiectū,tunc corrūpitur,aliter aūt non. Sed quoniā de his satis,uideamus qn̄ter f̄m quod significatū geniti. Ari.abnegat à cœlo generabilitatem, studens ipsum ostendere ingenitū, f̄m quod autē Plato & cœlum & mūdum dicit esse genitum. Aristo. igitur quia generationē uocat, eam q̄ est à nō esse in esse transmutationē f̄m tēpus; cui omnino succedit corruptio:palā ex qbus nō solum ingenitū, sed & incorruptibile ostendit cœlū: adhuc autē magis quādo ostendit planē q; genitū modis omnibus corrūpitur, & qđ corrūpit̄,generatur. Palam eni est q; generationē & corruptionē has accipit q̄ in parte tēporis fiunt, & insunt his sublunaribus. ꝓpter quod sicut aliā quādam quintā essentiam p̄ter ea q̄ sub luna sunt ostēdit.s.cœlestis corporis his natura pfectiorem,sic grauitatē & leuitatē & motū super rectā ꝓpria existētia horū, quæ sub luna sunt,abnegat ab ipsa,sic & generabilitatem ipsorū & corruptibilitatē: & hoc qdem indubitabile existimo, & ex eo qđ dicit trāsmutationē quandā generationē & corruptionē tanq̄ alio post aliud genito & corrupto:& ex eo qđ aduersum dicentes genitū qdem mundū,sed incorruptibilem,cōtradicendo ostendit q; genitū semper corrumpit̄:& nihil mirū est qđ omnibus manifesta uult semper accipere Aristo.& hoc dicere genitū,qđ omni generatione participat & manifeste uidetur in parte tēporis genitū & corruptū. Plato autē nouit quidē, & hanc generationē eam q̄ sublunariū est oppositam corruptioni in decimo legū scribens ita:fit itaq; omniū generatio quādocūq; aliqua passio erit manifesta,ut quādocūq; principiū accipiens augmētum,ad primum uenerit trāsitum, & ab hoc in proximū & usq; ad tria ueniēs,sensum habeat sentiētibus. transiēs igitur sic & trāsmotū fit omne, est autē reuera ens qn̄ manet, trāsmutatū autē in aliū habitū,corruptū est pfecte.Nouit aūt & alterā; f̄m quā quod in distantiā corporalē deuenit,nō potēs adhuc seipsum ꝓducere,sed ex aliq̄ alia causa solum subsistēs genitum dicit̄,ad uerū ens cōtradiuisum tanq̄ ad causam suā ꝓximam:necesse est eni quod generatur & qđ subsistētiā aliūde habet ab ente & p se subsistente subsistere,aut in infinitū ire, genitum semper ante genitū ponentes. Hoc itaq; genitū post hoc ens diffiniens,in Timęo f̄m se genitum esse dicit mūdum,& diffinitio quidē amborū à cognitiuis in nobis uirtutibus facta,sic se habet, quid est qđ est semper:generationem aūt non habet,& quid genitum qdem,ens autē nūquam?Hoc itaq; intelligentia cum rōne cōphensibile,semper f̄m eadem & eodē modo se habēs:hoc autē opinione cum sensu irrationabili opinabile,genitum & periens,reuera aūt nūquā ens.Scđm hoc autem genitū & mūdum,à uero ente DEO ꝓxime subsistētem,ait,Plato esse genitum,scribens ita de mūdo: utrum erat semp,generatiōis prīcipiū habens nullum,aut genitus est?genitus est,uisibilis est enim tangibilisq; & corpus habēs,talc.n.omne genitū,& generabile apparuit.Quòd.n.per se subsistit impartibile esse oportet,& totū toti sibi adaptari:& ꝓpter hoc nō ens per se subsistēs,ab altero penitus habet esse,& ꝓpter hoc genitū dicit̄.Quoniā autē qdam qđ in diffinitione geniti periens poneretur male intelligentes,corruptionē mundi & cœli sentire Platonem putāt,necessarium est dicere,qđ hic periens significat.Quòd igitur īgenito periens hic ponatur.i.ens uere,nunquā ens euidēter (ut existimo) ex p̄dictis ostendit,q; ab eo qđ est,quādoq; exemptum est perpetuū existens:nūquā.n.in æternis dicit̄ ꝓprie:semp autē subsistens,ꝓpter proxime à uero ente & ab īmobili ꝓductum eē:& propter hoc iterū non per se subsistēs,neq; uere ens:neq; totū simul & omne eē ut qđ uere est,trāsmuta-

tionē habet quādam,aliàs aliam suscipiens,qa faciens ꝓxime causa imobilis existit:& propter sui idoneitatem ꝓxime à uero ente instituta,& qđ transmutationem hanc nō ut in parte tēporis genito & corrupto putat cōuenire Plato.sed ꝓpter corporalem naturā ꝓpter quā simul totam nō habet sui ipsius beatitudinē sicut uerum ens,ex his quę in Politico scripta sunt,existimo doceri de facili,habēt enim se ita ut recordor.Quē autē cœlum aut mūdum nominauimus:multis qdem & beatis participauit ab eo qui genuit,attamen cōicauit etiam corpore,unde & impossibile fuit manere ipm omnino expertē transmutationis:at siqdem corrūperetur in aliū mūdum,haberet utiꝗ locum trāsmutationis nomen:si autē in nō ens,nō utiꝗ trāsmutari diceretur:trāsmutaẜ enim qđ transit ab alio in aliud.Quo autē modo expertem oīno dixit,si non aliquid & trāsmutabile haberet?sed & ꝙ neꝗ in parte tpis genitū eē mūdū,neꝗ in parte tpis corrūpi putat Plato in scriptis in Timæo/palā.Primo qdem,quia tempus cū cœlo genitum esse dixit.plane dicens.Tp̄s autē cum cœlo genitū est:impossibile est igitur tp̄s ante cœlū esse.Si aūt hoc,non utiꝗ à tpe aliquo cœlum incœpit fieri,p̄extitisset enim utiꝗ sibi tp̄s,& instans illud in quo generabatur mundus,oīno erat aliqđ p̄cedēs p̄teritum, sed neꝗ in parte tpis corrūpi possibile.Rursum.n.post istud nūc in quo corrūpitur,erit aliqđ futurū.Si aūt induxit,ut simul generantes,simul & soluant,si utiꝗ quādoꝗ solutio aliqua ipsorū fiat, per hoc ipsum insolubilitas ostēdiẜ.Si.n.necesse est cum tpe solui mūdum siqdem solueẜ,tp̄s autem est indissolubile:siqdem qđ quādoꝗ soluiẜ,habet post seipm tēpus,nā quādoꝗ est pars tpis,palā est ꝙ & mundus est insolubilis.Nā & superinduxit dictis hæc,& ad exēplum æternæ naturæ,ut ꝗ simillimus ipsi ꝭm uirtutē sit.Quātū enim ad exemplū æternus est,quantū autem rursum pficiẜ omni tpe genitus & ens & futurus:qualr̄ igitur qđ tale à tpe aliquo,genitū utiꝗ erit?puta si fortè ante sex millia annorum,aut in tpe aliquo corruptū,qđ omni tpe est genitū,& ens & futurū?Sed nō potētes istius tēporis æternitatē distinguere ab æterno,semp tp̄s in parte tēporis fieri & corrūpi dicētes nō uerecūdanẜ,& Platonem inuocāt testē dicētem:ut ꝗ simillimū sit perfecto & intellectuali aīali ad imitationē æternæ naturæ,nō utiꝗ esset simillimū æterno quod in parte tpis subsistit,& exigua ualde,ut isti aiūt,& maxime si ad æternū cōparetur?Et qđ oportet multa dicere,quādo plane dicit Plato,ꝙ pp suam ipsorum naturā corporalem existētem & dimēsionatā cœlestia & sublunaria & terra(de hac enī plane dicit) & aliorum elr̄torum totalitates trāsmutatione aliqua participātia,non sunt penitus imortalia,ꝓpter tamen bonitatem eius qui ꝓxime ipsa cōdidit,semper sua bona ipsis influentis indissolubilia sunt,& nō adipiscūtur sortem mortis.Melius aūt est(ut existimo)ipsa Platonis uerba audire : magis autem quæ à cōditore uniuersorū,cuius intellectus nobis & opationes proclamās Plato exclamauit dicens:quoniā igitur oēs quicūꝗ circūuersanẜ imanifeste,& quicūꝗ manifeste prout uoluerunt dii generationem hn̄t,qui hoc uniuersum genuit dicit ad eos hæc.Dii deorū quorū ego cōditor paterꝗ; sum:opera per me genita indissolubilia sunt me uolente,factū qdem omne solubile:attamē bene cōpositum,& bene habēs soluere uelle/praui est. ꝓpter qđ quāuis geniti estis,imortales qdē nō estis,neque indissolubiles oīno,non tamē dissoluemini,neꝗ sortiemini sortem mortis,mea uolūtate maiori adhuc uinculo principaliori sortiti illis qbus quādo geniti estis,colligati estis:nunc igitur qđ dico ad uos ostendens addiscite,mortalia adhuc reliqua genera tria,his autē non genitis cœlū impfectū erit,omnia.n.in se genera aīalium non habebit:oportet aūt si debet esse perfectus sufficiēter:per me autē hæc genita & uita participantia,diis ęquabūtur.ut igiẜ & mortalia sint,& ut oē reuera omne sit,uertimini ꝭm naturā uos ad aīalium ꝓductionē,imitātes meā uirtutem circa uestrā generationē,& eius animalis qđ cum imortalibus idem nomen habere cōuenit diuinūq, appellari principēq; in aliis esse instar eorū quæ semper sunt,& uestrorū sequi uolentiū assistens ego semina tradā,decætero aūt uos imortali mortale semina copulātes opamini aīalia & generate,alimentaq; dantes augete,& corrupta, iterum suscipite.Quid utiꝗ erit his euidentius ad ostendēdum Platonem ea qdem quæ à totius cōditore ꝓxime subsistituta sunt,insolubilia & imortalia putare,ꝓpter ipsius bonitatem , quāuis ipsa, quoniā aduentitiā habent unionem quā uinculum uocauit,quātum in ipsis,hoc est,quātum in propria disgregatione & discensione,ab ente solubilia sint?quid aūt erat planius hoc,imortales quidem non estis omnino,hoc est ꝭm oēm transmutationem intrāsmutabiles sicut ego,non tamē dissoluemini,neꝗ sortiemini sortem mortis?& quis ita inuerecundus est,aut insensatus,ut post hāc uocem putet Platonem existimare cœlum corruptibile?nihilominus autē quādo dicit,mortalia adhuc tria genera supersunt,tāquā ipsis,uidelicet non existētibus mortalibus,& præcipit æternis per naturalē suī ipsorum uersionem & motū,mortale omne æterno qđ à conditore procedit adnectī:aliter enim nō esset mortalia generari,si nō transmutabile esset,qđ subsistit,ꝓpter quod & ita dixit:ut igitur mortalia sint & ut omne uere omne sit,uertimini ꝭm naturam ad aīalium ꝓcreationem.Qūo igitur mortalia sunt cœlestia ab imobiliter & æternaliter operante cōditore producta?hoc autē (operamini animalia,

malia,& generate,alimětaq; dantes augete,& corrupta,iterum ſuſcipite)cõuenienter,ut exiſtimo, & aui eos qui elñtis dñantur,dicũtur eos qui tota elñta ſupergreſſi ſunt,ẽm qđ habẽt aliqđ & ipſi ppe tuum,ab his.n.quæ proxime ſub luna ſunt elementis & generãtur & nutriũtur & augenť particu lata animalia:& corrupta iterũ in elementorũ totalitates reſoluũtur. Sed ꝙ dicere uideor ultra men ſuram ad expoſitionem dictorũ Ariſto.neq; ipſe ignoro.Proponens aũt ſoluere inſtantias oppugnãtiũ ad cœli ingenerabilitatem & incorruptibilitatem & ꝑducentium Platonem aduerſus Ariſt.tãquàm non cõſenſum,non immerito(ut exiſtimo)ea quæ Platoni uidentur de his ſcripſi,ſed redeundum eſt ad ea quæ Ariſtoteles dicit.

Similiter autẽ & rõnabile eſt exiſtimare de ipſo & ꝙ ingenitũ eſt et incorruptibile/& inaugmẽta bile/& inalterabile/quia fit omne generabile ex cõtrario & ſubiecto quodã,& corrũpitur ſimiliter & à cõtrario in contrariũ,quẽadmodum in primis dictũ eſt ſermonibus:cõtrariorũ autẽ & lationes cõtrariæ ſunt:ſi autẽ huic nihil contrariũ cõtingit eſſe,eo ꝙ circulationi alicui nõ eſt cõtrarius motus, recte videtur natura futurum ingenitum & incorruptibile exemiſſe à contrarijs: inter contraria enim generatio & corruptio.

Dictum fuit prius ꝙ cũ oſtendiſſet circũlatum corpus,& prius natura & perfectius his quæ ſub luna,& à motu locali qui ſuper rectã exemptum,ꝓponit & omnes alias trãſmutationes ab ipſo remo uere,generationem.ſ.& corruptionem,& augmẽtum,& diminutionẽ,& ingenerabilem, & incorru ptibilem ipſum ſyllogizat,ſyllogiſmorũq; reſolutio talis eſt:alias ſiqdem ꝓpões demonſtraui quibus hic utitur Ariſto.Qđ autem circũlatum corpus nõ habet cõtrarium,demõſtrat per hoc quòd cõtra riorum lationes cõtrariæ ſunt:ſi.n,cõtraria ẽm naturã ſunt quæ cõtraria principia motuũ habẽt:pa lam ꝙ cõtrariorum contrarii ſunt motus:ſi igiť in motu ẽm naturã circulo feribilis corporis hoc eſt circulari motui(de his.n.quæ ẽm naturã eſt ſermo)nõ eſt cõtrarius motus ẽm naturã:palã ꝙ circu lo feribili corpori nõ eſt cõtrarium ⁋ Alexãder autem in prima figura cõcludit ſyllogiſmum ita:cu ius naturalis corporis motui nõ eſt cõtrarius motus,neq; ipſi utiq; aliquid erit cõtrariũ:motui autẽ ẽm naturã circulo moti corporis,nullus motus eſt cõtrarius:neq; ergo ei qđ ẽm naturam mouetur hoc motu,erit aliqđ cõtrarium.Duas ergo ꝓpoſitiones totius ſyllogiſmi ſine demõſtratiõe accepit, ſcilicet dicẽtem,qđ generať & corrũpitur ex cõtrario generať & in cõtrariũ corrumpitur,ſubiecto ali quo:& dicentẽq; circulari motui non eſt cõtrarius motus.Sed hãc qdem tãquã petitionẽ accipiẽs,po ſterius oſtendit,qa noluit interponere ipſius oſtẽſionem:alterius aũt oſtẽſionem remiſit, ad dicta in primo de naturali auditu:quorũ & ego pro uiribus mẽtionem feci.His autẽ poſitis,concludit ꝙ cir culo feribile corpus nõ habens,neq; ex quo genereť,neq; in qđ corrũpatur,ingenerabile & incorru ptibile erit Notat aũt Alexãder in his ꝙ ſiqdem contraria maxime ẽm naturã ſunt quæ cõtrarios ha bent motus,magis cõtraria erit terra igni,q̃ aqua,ẽm naturã,quãuis aqua frigida & humida exiſtẽs, ẽm ambas q̃litates oppoſita ſit igni calido & ſicco exiſtenti,terra autẽ frigida & ſicca exiſtens ẽm unũ ſolum.ſ.frigidum:& hoc etiã notat,ꝙ cũ dixit(recte natura uideť id qđ debet eſſe ingenitũ, exemiſ ſe à contrariis)oſtendit,ꝙ ẽm naturã cœleſtia oportet habere ingenerabilitatem/& nõ,ut quidam fa ciunt/ipm quidem corruptibile ſua natura,petitiones aũt quaſdam petunt uolentes facere ipm icor ruptibile:& uideť innuere Platonẽ dicentẽ:imortales quidem nõ eſtis oĩno,non tamẽ diſſoluemini, ꝓpter meã uoluntatem,tãq̃ à cõditore dicta.Inſinuat aũt Plato,ꝙ quãtum eſt in natura cœleſtiũ di ſtenſa & corporea,& uero ente egreſſa,& ꝓpter hoc nõ potente totam ſimul ducere æternitatem,nõ ſunt imortalia oĩno,ꝓpter ſubſiſtentiã autẽ ꝓximam ab imobili cauſa intrãſmutabilem ipſorũ trãſ mutationem faciẽtem,& eam quæ à diſſenſiõe ſolõnem meliori uinculo unionis ꝑcapientẽ,ipſa ma nent,& hoc qdem modo non oĩno imortales,ꝓponit manifeſtans(ut exiſtimo)ꝙ nõ & à ſeipſis, & à cauſa hñt imortalitatem ſicut per ſe ſubſiſtentia,ſed à cauſa ſola ꝑducunť.⁋ Noto aũt & ego,ꝙ à cõ trariis exemptũ eſſe uult corpus cœleſte,non ſimplr ab his quæ ẽm ꝓprietatem cõtrariis,ſed ab his q̃ inuicem trãſmutãtur,& coexiſtere inuicẽ non poſſunt,q̃lia quæ ſub luna contraria ſunt,quoniã palã eſt ꝙ motu ſimul & ſtatione participat cœleſte corpus in eodem loco circũgyratum & idẽtitate & di uerſitate,unoquoq; & multitudine,ſed coexiſtentibus inuicem & conſiſtentibus inuicem,nõ tamen ſe corrumpentibus,ut quæ ſub luna,neq; tranſmutantibus ſeinuicem. Com.22.

T. 21. *At vero & omne quod augetur, augetur à congeneo aduenienie & reſoluto in materiam: huic autem non eſt ex quo factum eſt.*

Com.23. Qm̃ ex ſuppoſitione accepta, ꝙ circulari motui non eſt ɔtrarius motus ẜm naturá, cõclusit cœleſte corpus ingenitũ eſſe & incorruptibile, eodẽ utens, ꝙ inaugmẽtabile & indiminuibile oſtendit, accipiens ꝙ augmentatio generatio q̃dam eſt, & ſicut nõ generaẗ aliquid nõ habens ſibi cõtrariũ ex quo generetur, ita neq; augmentaẗ neq; diminuitur: qm̃ & diminutio corruptio q̃dam eſt, ut & iterũ ſyllogizetur ſic: qđ augmentatur ex cõtrario augmẽtatur, ex quo & generaẗ, circulo feribile corpus nõ habet cõtrarium ex quo generetur: qđ autẽ augmentatio ſit generatio quædá, & qđ augmentaẗ ex cõtrario augmẽtatur, manifeſtũ eſt, quod enĩ apponitur ei qđ augmentaẗ ſimile ei factũ, ſic apponiẗ & nutrit & auget id cui apponiẗ, quod autẽ ſimile factũ eſt ipſi cui apponitur, ex diſſimili ſibi & ɔtrario fit ſimile. Non habenti igiẗ contrariũ, non poſſibile ẽ ipſi aliquid fieri, quia omne qđ fit ex ɔtrario fit, idem autẽ eſt cõtrarium ſimile: qđ enim ipſi apponiẗ eſt ɔtrarium, & ſimili ei cui apponiẗ. Ariſto. autẽ certius aliquid inſinuauit ꝑ hoc { huic autẽ nõ eſt ex eo quo factũ eſt } ex quo enĩ fit aliqđ ex hoc nutritur & augeẗ, aut ꝓxime, aut à longe, etſi ex ſpermate & mẽſtruo generet animal, tamẽ ſperma & menſtruũ ex his generanẗ ex q̃bus nutritur, & augeẗ animal: & alitur igitur & augeẗ, ex q̃bus generatur: non habens igitur ex quo generetur, neq; ex quo nutriaẗ & augeatur, habebit: neq; enim quod apponatur alimentũ erit, ſiquidẽ ex illo & hoc generaẗ, ex quo illud cui apponiẗ. ¶ Alexáder autem ait, ſi ſimile aliquid generaẗ corpori circulari qđ appoſitũ augebit, erit & ipm̃ circulare. ad idẽ enim eſt motus partiũ & totius, ſi aũt eſt hoc & totũ utiq; erit genitũ. reſol̃o aũt eius qđ apponiẗ in materiá eſt eo cui apponitur hoc eſt in carnes & oſſa, & alias homœomeras partes, hę enĩ ſunt q̃ aluntur ĩmediate, hæc. n. habent rationẽ materię ad organicas partes & ad totũ animal. Eadẽ autẽ ratione ꝙ neq; diminuaẗ oſtendetur, qđ enim diminuiẗ, abſcedente aliq̃ parte diminuunẗ: abſcedens aũt diſſimile factum eſt & in ɔtrarium ſibi tráſmutatũ, ut nõ adhuc inexiſtat abſcedit. Quare qđ diminuiẗ ɔtrarium habere eſt neceſſe, ut qđ generatur & augetur, ex quo augeaẗ & generetur. circulo autem mobile corpus, neq; augetur, neq; generatur, neq; habet cõtrariũ. prorſus autẽ quod nõ natũ eſt augeri, ſi diminuitur corrũpitur. oſtẽſum eſt autẽ ꝙ cœlum eſt incorruptibile. Propter qd autẽ Ari. nõ ſicut nos augmẽtationẽ per alimentũ cõcluſit, ſed ex ſe dixit ꝙ augens debeat eſſe cõgeneũ ei quod augetur? An ꝓpter diligentiá quá ubiq; ſeruat: etenĩ augeri ut uidetur naturaliter putat & ſimplicia corpora appoſitione ſimiliũ, ut inſinuat poſt pauca dicens, ꝙ uidemus ẽt elemẽta augmẽtationẽ habentia & diminutionẽ. nntriri autẽ organica nõ naturaliter ſed à nutritiua aĩa. Palá eſt aũt ꝙ & ſi ita ſe res habeat, neq; oſtenſio prædicta impenditur, ex quo enim fit aliquid, ex hoc & augetur congeneo facto oppoſito.

Si autẽ eſt & inaugmentabile, & incorruptibile, eiuſdem intellectus eſt exiſtimare & inalterabile eſſe. eſt enim alteratio motus ſcđm quale: qualis autẽ, habitus q̃dem, & diſpoſitiones nõ ſine his ſunt quæ ſcđm paſsiones fiũt tráſmutationibus, puta ſanitas & languor: ſcđm paſsionẽ autẽ quęcũq; tráſmutantur naturalia corpora, habere uidemus omnia & augmentũ & decrementũ, puta animaliũ corpora & partes ipſorũ, & plantarum & elemẽtorum ſimiliter. Itaq; ſiquidẽ circulare corpus, neq; augmentum habere cõtingit, neq; decrementũ, rationabile eſt & inalterabile ipſum eſſe.

Com.24. Sicut inaugmentabilitatẽ per ingenerabilitatẽ oſtendit, nõ enĩ eſt, ait, huic ex quo genitũ ſit, ſic inalterabilitatem per inaugmentabilitatẽ oſtendit, & ꝑ indiminuibilitatẽ, quod qđ em nũc incorruptibile (ut exiſtimo) uocauit, ſyllogizás ita: qđ alteratur ẜm qualitatẽ tráſmutatur, qđ ẜm qualitatẽ tranſmutatur, ẜm paſſionẽ tranſmutaẗ: tripliciter enĩ dictis corporalibus q̃litatibus, aut ẜm paſſionem ſolum ſenſibilem ut quádo calefit aliq̃s ſuperficialr̃: aut ẜm diſpoſitionẽ, quádo diſponiẗ aliqđ ẜm caliditatem ut etiá dicatur calidus: aut ẜm habitũ, quádo manſiua fuerit diſpoſitio, ubiq; paſſio cõſideratur. ꝓpter quod & Ariſt. non ſine his q̃ ẜm paſſiones tráſmutationibus generari, ait. quáuis enim alia ſpecies ſit habitus & diſpoſitio, tamẽ & hæc cũ paſſione ꝑficiuntur: patiente enĩ aliquo fiũt q̃a q̃ alterantur ẜm paſſionem tráſmutanẗ: naturalia uero corpora uidemus oĩa augmentationẽ habentia & diminutionem. ná & animaliũ corpora & plátę & ſimplicia corpora & ſimplr̃ quæcũq; ẜm paſſionẽ tranſmutanẗ. ſi igitur q̃ alterantur, naturaliter augenẗ & diminuũtur, qđ neq; augetur neq; diminuitur, hoc non alteraẗ: neq; enim ẜm paſſionem tráſmutatur: categorice aũt ſic, quæ ẜm paſſionem alterantur, augenẗ, & diminuũtur, circulare corpus non augetur neq; diminuiẗ: circulare ergo corpus non alteratur ẜm paſſionem. & magis ita mihi uidetur cõcludere Ariſto. dicens inalterabile tanq̃ paſſionem, non alteratũ. ¶ Notandũ aũt ait Alexander ꝙ textus non tanq̃ neceſſarius, ſed ẜm rationabilitatem dictus eſt: neq; enim ſi in his q̃ pati nata ſunt, habitus eſt cũ paſſione, iam & in impaſſibilibus eſt neceſſariũ, neq; ſi q̃ alterãtur augmentari & diminui uidemus in his q̃ apud nos rationabile eſt: & uniuerſaliter

uniuersaliter si quid alteratur hoc augeri:si enim q̃ alterat̃, hac auget̃ & diminuit̃, necessitatẽ habet sermo,si aũt nõ,nequaq̃. Sed & in p̃dicamentis/ait,ipse Aristote. dixit,ꝙ neq; augeri necessariũ est ẽm passionem motã/neq; diminui. quorũ enim/ait, Alexãder substantiæ quæ ẽm speciem est, ɔtrariũ est aliquod/& passionibus hæc ꝑpter eam quæ ẽm substantiã est ɔtrarietatem, erunt simul q̃dem generabilia & corruptibilia, simul aũt augmentabilia & diminuibilia, ꝑpter eam aũt quæ ẽm passionem est cõtrarietatem,alterabilia:quæcũq; aũt nullã habent ẽm subam cõtrarietatem sed in q̃litatibus habent ɔtrarietatem,hæc ingenerabilia entia & inaugmentabilia, nihil ꝓhibet alterari & ita pati. ¶ Notandum aũt/ait, & ꝙ non ꝑpter nullũ esse ɔtrarium ipsorũ accidenti q̃litati,inalterabilia ipsa ostendit:si quidem usus fuisset ipso,si sic putasset sicut & ingenerabilia ostendit ex eo q̃d nullũ sit ɔtrariũ. Et dicentibus ait Arist. dicere quintũ corpus non esse q̃le nõ est credendũ,facile.n.erat ipsi hinc ostẽdere,ꝙ inalterabile:q̃d enim non à principio habet q̃litatem,neq; utiq; ẽm qualitatẽ transmutabit̃. Notaui hic autẽ ait,pro ostensione ꝙ & si accidit corpus circulare post solẽ calefactũ à solis circulatione trãsmittere ulteriori corpori caliditatẽ ꝓuenientem à motu illius,nullũ incõueniens affert substantiæ corporis circularis:nõ eñi semper q̃d alteratur corruptibile est, sed q̃cũq; ẽm substantiã sunt possibilia trãsmutari: talia aũt sunt quorũ substantiæ & speciei est aliquid ɔtrariũ, ut enim ipse dicit, illud est impassibile omnis mortalis difficultatis, sed nõ simpl̃r impassibile: nõ eñi si accidẽti alicui sit aliquod cõtrariũ, iam & ipsi necesse est aliquid esse cõtrariũ. astra enim colores habent: si aũt omnis color/aut albus est/aut niger/aut mixtus,erit utiq; cõtrariũ astrorũ colori,aut ex ɔtrariis color ipsorũ cõpositus,sed non ꝑpter hoc corruptibilia sunt astra, quia non est in substãtia ipsorũ color. Hæc Alexandro dicente ferẽ ipsis uerbis:primo quidẽ attendendũ puto,si Aristo. ita subito in tali negocio syllogizabat p̃ter rõnem, quãuis ẽm rationabilitatem acceptũ esse cautus iste dicat,deinde dicendũ (ut existimo) ꝙ Arist. non omnẽ alterationẽ abnegat à cœlestibus: nõ enim & eam tradere & accipere q̃ se inuicem ꝑficiunt,sed eam q̃ patiũtur,q̃ sæpe & si ẽm accidens,tamẽ causa fit augmentationis,& diminutionis. quę eñi exsiccantur,& patiunt̃ siccitatis passionem,& maxime ẽm dispositionẽ,uel ẽt adhuc magis ẽm habitũ diminuũtur,& q̃ humectãtur,apposita humiditate augmentãtur,sic ẽt & quę inspissantur,diminuũtur,quæ aũt rarefiunt,augmentant̃, excepto ꝙ quãuis non tanq̃ causæ cõsiderantur, non tamẽ cõcurrunt semp alterabilibus passionibus augmentatio & diminutio, neq; omni alterationi. Palã enim (ut existimo) ꝙ & cœlestia corpora agũt in se inuicem, & tradũt sibi inuicem suas bonitates,aliasq; alias ẽm diuersas figurationes:sicut enim luna uidet̃ alias ẽm aliquã suarũ partium suscipiens solare lumen ẽm uarias distãtias ad ip̃m,sic & omnia alia in seinuicẽ agunt,quãuis occulte nobis sint tales alterationes: palã est eñi (ut existimo) hoc & ex his q̃ sunt hic effectibus. Alias enim aliorũ causa fiũt illa ẽm diuersas ipsorũ figurationes & diuersas cõplexiões:& neq; in luna augmentatio uel diminutio uidet̃ facta cũ tali alteratione:siq̃dem neq; tã euidenter existẽte in aliis astris, præterq̃ quãdo ꝓpinquiora terræ/aut remotiora fiũt,tũc enim ꝑpter distãtiam ad nos diuersam existentem,uidentur nobis habẽtia diuersam magnitudinẽ:nõ sunt aũt traditiones istæ passiuæ,sed ꝑfectiuæ:coexistere enim ibi possunt & ɔtraria,hic uero ꝑpter eam q̃ ab inuicem distantiã nõ apta sunt coexistere inuicem, cũ seinuicem exterminent, & ꝑpter hoc passiue agũt. ferrũ eñi ab igne calefactũ, passiueq;/alteratũ,non adhuc ĩfrigidare potest,q̃uis frigidũ ẽm naturã existat, quia ẽm passionẽ operatur. luna uero quouĩsmodo alteret̃ à solaribus radiis trãsmittit in nos lumẽ solare,cum sua ꝓprietate : non eñi trãsmutauit aliquid à substãtia ipsius alteratio,sed ꝑfecit solũ inexistẽtes uirtutes. Bene enim dicit & Melissus,q̃d in ter millibus annis alterũ fit,ẽm substãtiam uidelicet,peribit utiq; in toto tempore: quia & si alterari dicat quis cœlestia adinuicem. & non ẽm passionẽ fieri dicat alterationẽ hanc,sed ꝑfectiuam ut & anima alterari dicetur in diuino numine afflata,passio eñi ẽm transmutationem alicuius substantialis fit. ꝑpter q̃d & alia species alteratiõis est,q̃ fit ẽm passionẽ ab ea quę fit ẽm uirtutem. Et ꝑpter hoc bene(ut existimo) Aristo. nõ simpl̃r omnẽ alterationem,sed passiuã abnegat à cœlestibus,cui semp & augmentatio & diminutio & corruptio coexistit: & ꝑpter hoc alteratiões quas debebat abnegare,ad passionem trãsumpsit dicẽs:q̃lis aũt habitus q̃dem & dispositiones nõ sine trãsmutationibus quæ ẽm passiones fiũt: quæ aũt ẽm passionẽ,in se habẽt passionem: & ꝓcedens,ẽt quod sic inalterabile,tãq̃ impassibile dicat, manifestauit p̃ hoc q̃d dicit, & inalterabile & impassibile ẽ primũ corporũ. Quare & Alexãdro dicenti alterationem q̃dem in cœlestibus nõ deficere ẽm Aristo. cõsentiendũ,tanq̃ & q̃litate existente ibi,non tamẽ passiuã alterationẽ cõcedendũ ẽm ipsum, non eñi festinauit per ĩpassibilitatem ostendere inalterabilitatem:& oportet hoc cũ demõstratiõe intelligentẽ necessitatem etiã ipsius uidere:nã trãsmutabiliter patiẽtia ẽm naturã corpora & augmẽtant̃/& diminuuntur/& generant̃/& corrũpuntur,non tamẽ ipso alterari augmentãtur aut diminuunt̃: sed sunt quidẽ in elementatis ambo,rationẽ aũt habentia ꝓpriam. ꝑpter q̃d in p̃dicamẽtis dixit Aristo. ꝙ neq;

augeri necessariũ est, quæ ẽm passionẽ mouent, neq; diminui: neq; enim rõne passionis augent aut diminuunt: & inest semp augeri & minui, patientibus trãsmutabilẽ habentibus naturã. Qualiter aũt ea quæ ẽm substãtiam habent cõtrarietatem, his ait Alexãder augeri, & minui, & generari, & corrũpi, siquidem substãtiæ nihil est cõtrariũ, excepta priuatiõe ipsius, q̃ actiuã uirtutem nõ habet, sed aptitudinem solã supponit, & qđ generat ex hac, nõ tanq̃ ex faciente sed tãq̃ post hanc, & tanq̃ ex idoneo ad ipsum: si igitur solũ ex cõtrario est generatio, cõtrarietas aũt in q̃litatibus cõsiderat: palã est q̃ ẽm passiones q̃litatum & generationes & corruptiones accidũt & augmentationes & diminutiones: elementis enim ẽm q̃litates in seinuicem trãsmutãtibus, hæc accidũt. Transmutant autẽ agentia in seinuicem, & patientia abinuicem. Quare quodãmodo ẽm accidens, ẽm substãtiam trãsmutatio fit obsequẽs ei quę fit ẽm q̃litates, quia trãsmutãtur ꝓprie & imediate & necessario q̃ trãsmutant à cõtrario. Substantiæ autẽ cõtrariũ non est, sed cõplentibus subam q̃litatibus, & hoc ẽm substantiã trãsmutatio, quia eorũ est quæ ẽm substantiã insunt. Bene igitur & examinate Aristo. q̃ passiue alterãtur, & ẽm subam patiuntur, ait, intensa enim passio trãsmutationem facit semp elementorũ, substantiã cõstituẽtium: bene autẽ eam quæ ẽm passionem alterationẽ à cœlestibus abnegauit, cõtentus ꝑdemõstratis: si enim q̃ passiue alterant, & ẽm subam patiunt, genita & corrupta, & augmentata & diminuta: palã est q̃ quæ ab his exẽpta sunt, & supra passiuã alterationem extollunt: q̃re & calefieri à sole sphęras q̃ infra ipm, & trãsmittere huc caliditatẽ, dictũ ab Alexãdro caute est intelligendũ, passiuã quidẽ aliquã q̃litatem nullatenus ibi cõcedendo accidere. Omnino enĩ sequeret, & ẽm subam transmutatio: perfectiuam autẽ & uiuificã quãdã qualitatẽ coexistentẽ his quæ ẽm naturã se habẽt à sole tradit dicendum est sed nõ transmutatiuã ipsorũ, sicut eam quæ fit ẽm passionẽ alteratio: nam & hic cũ passione aer solis fecũdam suscipiẽs caliditatẽ cũ passione quę hic sunt calefacit, nõ enim solũ solares defluẽtię, sed etiã aliorũ cœlestiũ cũ passione suscipiũt q̃ hic sunt. si autẽ cœleste est impassibile omnis mortalis difficultatis, palã q̃ & omnis passio mortalibus inexistens à cœlo remouet ut & caliditas hęc passiua quę intensa etiã substantiã dissoluit, nõ ꝯueniat ipsi, neq; species uniuersaliter talis generatiua exñs: q̃re siquidẽ hæc sola passio dicitur, q̃ generatiua, oĩs passio tãq̃ talis exñs, abnegat à cœlesti: si aũt est aliqua pfectiua passio dicta, cœlestis corpis, q̃ cœlesti cõueniat, alius utiq; erit de illa sermo: quãuis aũt cõtrarios colores, aut alias q̃litates in cœlestibus supponat aliquis, nõ utiq; erũt corruptibilia cœlestia quia ibi concordia nõ altercãtia cõsistunt cõtraria: ut dictũ est sæpe. ꝓpter quod neq; passiuã habẽt, adinuicem actionem & passionem, quia neq; transmutare seinuicem queunt.

T. 22. *Qđ igitur sempiternũ & neq; augmentũ habẽs neq; decrementũ, sed insenescibile & inalterabile & impassibile est primũ corporum, siquis suppositis credit, manifestum est ex dictis.*

Cõm. 25. Memorat ꝓxime demõstrata de circulariter mobili corpore, qđ æternũ sit siquidẽ neq; generationem habet neq; corruptionẽ, & q̃ neq; augmentationẽ neq; diminutionẽ habet: tale autẽ existens & insenescibile est, & sic inalterabile ut sit impassibile: mihi enim nõ frustra uidetur ultimo apposuisse, {impassibile} sed ut omnibus ẽm passiones accidentibus expers esse cœlũ ostẽdat. Hoc autẽ si quis suppositis credit, dicemus utiq; & primas suppositiones ex qbus demõstrationes cõclusę sunt de quibus & Plotinus dixit. Aristoteli enĩ nullus utiq; labor erit, siqs ipsi suppositiones q̃nti corporis acceptauerit: hinc (ut existimo) hoc sumẽs: dicet autẽ utiq; aliqs suppositiones & fundamẽta omnia ex quibus demõstrationes cõclusæ sunt. Fortè autẽ conuenientius esset intelligere suppositionẽ q̃ dicit, q̃ circulari motui nõ est ꝯtrarius motus, & q̃ quæ generant & corrũpuntur ex ꝯtrariis generant & in ꝯtraria corrũpuntur: hoc enim tãq̃ suppositiones accipiens, ingenitũ esse cœlũ cõclusit, hoc quidẽ ut nondum demonstratum: hoc autem ut in physicis demonstratum.

Videtur autẽ & ratio apparẽtibus testificari, & apparentia rationi: omnes enĩ homines de dijs habent existimationẽ, & omnes eum qui sursum est locũ deo attribuũt, & barbari & gręci quicunq; putant esse deos, ut uidelicet immortali immortale coaptatum sit: impossibile enim.

Cõm. 26. Duo hic nobis ad fidem ueritatis cõferunt, demõstratiua rõ, & cõis hominũ ꝑsumptio, aut quæ à sensu fit euidentia: & cõsona qdem ipsis, & maxime in naturalibus rebus, ex simili hñtibus demõstrationem, irrefragabilis fides fit, dissonis aũt, dubitatio q̃dam relinquit. Merito igitur post demõstrationem & eam q̃ ab apparentibus ꝓducit fidem, q̃ quibusdã & plurimis sufficit, ad sic existimãdum, tria autem ab apparentibus inducit testimonia: unũ à suspiciõe q̃ est apud hoĩes de cœlestibus. secũdum à sensu & memoria q̃ de ipsis. tertium à nomine uocatium ipm ætherem. ¶ Primum autem diuidit Alexander in hoc q̃ oẽs homines existimãt deos esse, & hoc q̃ diuinũ existimant in loco qui sursum

est: ait

eſt:ait autem q̃ ambo eſſe ratio oñdit,& quia eſt id qđ eſt diuinũ,nam ingenitum & incorruptibile & inaugmẽtabile/& impaſſibile corpus aliquod oñdens ratio,& prius aliis oĩbus & perfectius ibi & deos eſſe ꝓbauit & oſtendit:ſed & oſtendens/ait/aliquid eſſe circulariter motũ & circa medium uni uerſi,q̃ in loco ſurſum eſt ꝓbauit.hæc quidem igiť Alexãder.¶ Fortè autẽ nunc ſuſpicionem oĩum hominũ q̃ ſint dii,adducit in teſtimoniũ, quia omnes hoĩes quicũq; putat eſſe deos p̃ter Hippones & Diagoras,& ſicubi ſunt aliqui in locis nobis incognitis ſimilr̃ infortunati:quicũq; igiť deos putát, omnium ſup̃mum locũ illi aſſignãt,ſed nõ ex eſſe corpa talia deos eſſe ꝓbauit Ariſt.niſi fortè deorũ ſint habitacula,q̃m q̃ ſint dii æternales intellectuales,in octauo de naturali auditu oñdit,& in meta/phyſica:& hoc tanq̃ ĩmortali ĩmortale coaptatum de loco & cœleſti corpori intelligit Alexãder, tãq̃ & hoc exiſtente deo:& hoc.{ impoſſe enim aliter } ſic intelligit, q̃ impoſſibile ſit supremũ locum diui num eſſe,non exiſtente ibi deo:& hoc qdem uerũ eſt.Immortali autem deo ĩmortale corpus cœleſte coaptatũ eſſe/ait.& locũ:impoſſe enim aliter,hoc eſt non ĩmortali ĩmortale coaptatũ eſſe:hoc aũt, oẽs & non ſolũ græcos,ſed & barbaros oſtendit in aĩabus naturalẽ quãdam talẽ ſuſpicionẽ inueniri.

Si quidem igitur eſt aliquid diuinum, quemadmodum eſt,& nunc dicta de prima ſubſtantia corporea,dicta ſunt bene.

Et hic Alexan. ſyllogiſmũ ita ꝓducit { ſi eſt aliquid diuinũ } hoc eſt, ſi ſunt dii, & q̃ à nobis ſunt dicta de circulari corpore,dicta ſunt bene:at uero dii ſunt æterni qui ſunt in ſupremo loco, & omnia quæcũq; diximus,& q̃ à nobis ergo dicta ſunt de prima ſubã,dicta ſunt bene.fortè autẽ nõ dixit,ſi ſunt dii,ſed ſi eſt aliqđ diuinũ corpus hoc eſt circulo mobile,& bene dicta ſunt q̃ de ipſo dicta ſunt. Hoc aũt { ſi qdẽ igiť } bene notauit Alexãder q̃ copulatiuo aſſimilauit,pp euidentiã: ſi enĩ ſunt dii, quod tanq̃ probatũ & euidens dimiſit,eſt aliquod diuinũ corpus exemptũ ab ipſis:ſiquidem igitur eſt aliquod diuinum corpus,bene dicta ſunt, quæ de circulariter mobili corpore tanq̃ hoc exiſtente diuino,ut manifeſtauit communis hominum ſuſpicio. Com. 27.

Accidit autẽ hoc & per ſenſum ſufficiẽter,ut ad humanã diceretur fidẽ,in omni enim p̃terito tp̃e ſecũdum traditam memoriam nihil videtur tranſmutatum,neq; ſecũdum totum extremum cœlum, neq; ſecundum ullam partem ipſius propriam.

Secundam hanc fidẽ demõſtratis apponat de hoc:q̃ circulariter mobile corpus ſit ingenitũ & in/corruptibile & impaſſibile.eſt aũt fides q̃ à ſenſu noſtro tradita eſt nobis ab antiquo:ex quo memoriæ talium traditæ ſunt.Audiui aũt ego Ægyptios aſtrorum obſeruationes habuiſſe deſcriptas non paucioribus q̃ à quinque milibus annorũ,babylonios aũt adhuc à pluribus:in tãtis autem tẽporibus nihil narratũ eſt,circa cœlũ aliter ſe habuiſſe q̃ nunc,neq; circa numerũ aſtrorum,neq; circa magnitudinem ipſorũ uel colorem,neq; circa motus reſtitutiones.quod autẽ in tantis annis nihil paſſum eſt, ſed in ſtatu ſuo exiſtit ſemper,quõ poſſibile eſt ꝑtranſiens ſtatũ corrumpi? Etenim aiũt iſti hos dies eſſe nouiſſimos mundo.ſiqdem (ut exiſtimo) una hora, in idẽtitate manens inuariabiliter,à generatione & corruptione eximetur:qđ enim generať oẽ in principio cuiuſdã tẽporis ex imperfecto inci/piens ad pfectionem ſuã & ſtatum ꝓcedens uidemus:& ita à ſtatu ad declinationẽ delatum corrũpi/tur:quod aũt in toto tp̃e hominibus cognito in idẽtitate manſit,indubitatum eſt neq; generari,neq; corrumpi.Extremum aũt cœlũ dixit circulr̃ mobile corpus,ɔtradiſtinguens ip̃m ad totum mundũ, cœlum & ip̃m uocatũ.Vide autem quod qbus alius tanq̃ euidentiſſimis oſtenſionibus uſus fuiſſet: his ipſe tanquã perſuaſionibus utitur poſt demonſtrationes. Com. 28.

Videtur aũt & nomẽ ab antiquis datum eſſe vſq; ad præſens tẽpus hoc mõ exiſtimãtibus,quo qdẽ & nos dicimus:nõ.n.ſemel neq; bis, ſed multotiẽs oportet putare eaſdẽ ad nos rediſſe opiniões,pp qđ tanq̃ altero quodã exiſtente primo corpore præter terrã & ignẽ/& aquã/& aerem, æthera appellauerunt ſupremũ locũ à currere ſemper, ſempiterno tempore denominationẽ ipſi ponentes. Anaxagoras autem vtitur hoc nomine non bene:nominat enim æthera pro igne.

Tertiam pſuaſionem ad ppetuitatẽ ꝓducit eam quæ eſt à noĩe tradito uſq; ab antiquis:duos aũt intellectus nobis à noĩe inſinuat,ab ipſis imponẽtibus:ęthera enim ip̃m appellauerũt tanq̃ ſupremũ, & oĩbus ſuplocatũ,his q̃ ſub luna ſunt elñtis,quorũ unũquodq; ꝓprio quodã nomine uocauerunt, ſingulariter cœlũ noĩe ętheris nominãtes extremũ & ſuperexcedens inſinuãtes & ſubtiliſſimũ & puriſſimum,eorum q̃ ſub ipſo:inſinuat autẽ nomẽ à ſemp currendo deriuatũ perpetuũ ipſi conuenire- Com. 29.

motum exprimens & ppetuitatem subsistentiæ coinsinuatã. uolens aût oñdere homines ab imponẽtibus nomen usq; núc habuisse hanc opionem, sæpe/ait/in hoies deuenisse easdem opiones,& si fiât quãdoq; interruptiones.Palá est autem q; existimandũ est,ueras opiones sæpe deuenire easdem:manens enim rerũ natura,eos qui paulo ante errauerunt,reducit iterum ad seipsam:falsæ aût opiniones indeterminate existẽtes,& apud indeterminate motas aĩas factę,nõ oportet q; reuertanť eædem semper: Accusat aût Anaxagorã,non bene etymologizantem nomen ætheris αἴθειν quod est ardere,& ppter hoc utenté ipso in igne.si esset hæc noĩs scdm naturã intelligentia,apud nos utiq; ignis uocareť æther:q̃ igitur utilitas est duobus nominibus i significationé unius utenté/ alterum significatorum obtegere.¶ Sed qm̃ iterum iste qui se Grãmaticum inscribit,euidenter intentioné suã statuens similibus sibi psuadere,mũdum corruptibilem existimat,& genitũ à quodã tpe,,ppter quod iritatur aduersus demõstrantes cœlum ingenitũ & incorruptibile,& aduersus dicta in his ab Arist.multam cõmouet feculentiã sermonum,age nunc maximũ Herculem in auxiliũ uocemus aduocantes cooperatorem ad purgãdum feces quas in sermonibus ipsius suscepimus. Proposita igiť in principio Arist. diuisiõe significationũ generabilis & ĩgenerabilis apud finẽ libri: ingrit fm quã sigñationé ostendit nũc Ari.cœlũ ĩgenitũ,& scribit sic.Quod neq; sic genitũ sit cœlũ aut mũdus,tãq̃ ĩpossibili q; sit genitum existente,palá enim q; est,& perfectioné suæ naturę accepit.igiť una & sola iam positio relinquitur,si neq; sic genitus esse põt,tanq̃ principiũ essendi hñs,& si nõ per generationem inesse ,pductus est.Quoniã igitur talẽ mũdi generationẽ perimere uolens Aristo.utitur dignitate.s.q; eẽ quod generatur,ex cõtrariis generatur:q̃rendum si omne quod fm tempus generať,ex cõtrariis semper habet generationem?In his itaq; sit qdem ingenitũ,tanq̃ impoſe genitum eẽ,quod qdem est tertium significatum,abnegat:est enim/ait/& pfectionem accepit.equidẽ & Arist.oĩno nouit,quia est,sed sic est,ut non genitus,neq; ut quãdoq; quidẽ ens,q̃doq; aût non ens. Vna igiť/ait/relinquiť positio ingeniti,si neq; sic sit ingenitũ,ut tactus & fulguratio,& demũ quæ subito fiunt.Huiusmodi enĩ sunt & principiũ essendi non hñt,quãuis non p generationẽ in esse deducta sint.q̃le igiť dinumeratorũ ab Aristo trium significatorũ est ingenerabile,qđ nunc q̃ritur?si enim neq; qđ repẽte,neq; qđ cõtingens qdem generari,nõdum autẽ ẽ genitũ,neq; qđ est impoſe generari:prorsus enim iste dicit,q; neq; sit genitũ,tanq̃ existẽte impoſi ipm genitũ esse:frustra,ut dicit ,pponebat inqrere,fm qđ ingeniti significatũ distinctorum ab ipso/ait/Arist.mũdũ ĩgenitũ eẽ.sed uide qualẽ põnem/ait/reliquit,si neq; sic genitũ est ut qđ repẽte,hoc est si sic est genitũ,q̃ n.subito fiũt inter genita posuit Arist & palã est q; sic ẽ ĩgenitũ ait/eẽ tãq̃ impoſe genitũ esse,sed nõ tãq̃ impoſe q̃litercũq; subsistere, sicut putauit iste duo & duo ẽ impossibile tria fieri.Non enim qa p generationẽ non potest hoc existere,uerũ est dicere,q; impossibile est genitũ esse,sed qa entium omnino nõ est ens.Igitur q̃lis utiq; erit uir iste stolidus, neq; talia discernere potens,& ausus ɔtradicere Aristo.qui neq; potuit uidere ,ppositum ab ipso ingeniti significatum,& oppugnat ipm? uides enim q; talẽ mundi generationẽ pimere putat Aristo.s.tãq̃ principiũ essendi habentem, quãuis non p generationem ad esse puenerit, qđ qdem in repentinis est uidere,& q; tale principiũ.s.essendi habens quãuis non p generationẽ inesse puenerit, non solũ tãq̃ ingenitum Aristo.fm primum ingeniti significatũ enumerauerit,sed & tanq̃ genitũ fm primũ significatũ genitũ quãdo dixit/siue genitũ/siue g nitũ,quãdoq; qdem ens,quãdo aût nõ ens.Quãuis igitur iste ignorat ad quid cõtradictionẽ faciat: sciendũ q; Aristo. cœlũ ingenitũ & incorruptibile dicit tãq̃ æternũ existens,quod qdem significauit p tertiũ significatũ ingeniti ubi dixit: uno aût si quid omnino impossibile est generari,ut quãdoq; qdẽ sit,quãdoq; autẽ non,& sic impossibile dicit, qđ nõ uerũ sit dicere, q; generabitur:tale autẽ est,qđ non prius quidẽ non ens,posterius autẽ ens,& rursum iterũ non ens, sed semper ens:genitũ.n.diffiniens fm primũ modũ,siquid nõ prius ens,posterius est,aut potest omnino generari siue p extẽsionẽ tẽporis trãsmutatũ est in esse ex nõ esse,siue repẽte priori & posteriori partes temporis significãte,& corruptibile rursum qđ tali assimilať, quod prius ens,posterius aût nõ est/aut potest non esse/siue per durationẽ tẽporis/siue subito ad nõ esse transmutetur: cœlũ enĩ dicit ingenitũ & incorruptibile,tanq̃ supeminens tali generationi & corruptioni.Et ad horũ demõstrationem duabus utitur,ppositionibus,ut dictũ est prius.s.dicẽte,qđ generať ex cõtrariis generať & in cõtraria corrũpitur,& dicente,circulari motui non est motus ɔtrarius.Ad has igitur duas ,ppositiones cõtradicens iste prius,priori cõtradicit,& q̃cũq; qdem dicere poterã ad intellligentiã Aristo. de sensu harum,dicta sunt prius.ex illis autem facile(ut existimo)est dissoluere & huius uiri instantias.Dicit igitur q; Aristo.quidem & huius expositor Alexander in proprie cõtrariis hoc uerificari uolunt,cõtraria ex contrariis generari,alii autem aliqui & de priuatione & specie, sanam esse aiunt suppositionem:sed q; neq; in his,quæ ab Aristo.dicta sunt, cognoscit, manifestat ipse Aristo.dicens quòd musicum fit,ex non musico,uerũtamen non ex omni,sed ex ĩmusico, & cõpositũ ex nõ incõposito & in

cõpositum ex cõposito,& corrũpi cõpositum i incõpositum, & hanc nõ in quácũq;, sed in oppositá. dicit autẽ nihil de harmonia dicere/aut ordie/aut cõpositione:qliter igif iste/ait, Arist. in ꝓprie cõtrariis tñ sermoné de generatione facere:& in primo physicę libro, ex quo hæc ꝓposui. ꝙ tamé & ex ꝓprie cõtrariis, palá,& non oportebat de hoc ꝓlongare sermoné, neq; stultitiá istius adducere, cum nulla sit opportunitas: putans eni ostendere ꝙ cœlú dicat Aristo. nullú habere cõtrarium, de ꝓprie cõtrario cogif ostendere cœlú hře priuationé oppositá. Ait igitur, non utiq; dixit Arist. cœlú non habere cõtrarium aliquod, si cõtrarium priuationé dicebat. necesse est itaq; rursum ipsius tráscribere uerba ꝓpter non credituros, num qs omnino tá stulta scripsisset. Si enim ait/& cõcedatur, cœli motui nõ esse motum contrarium priuationem quidem talis motus esse non est impossibile: omni enim rei naturali, in subiecto esse habenti, est aliqua opposita priuatio: naturalis autem quædam res & motus. quæ enim ante motum, & post quietem motus, immobilitas, priuatio existit talis motus. Si igitur cœli motui priuationem quidem esse oppositam non est impõle: non ergo oppositionem ſm speciem & priuationé: sed contrariá accepit In his itaq;, primo qdem qũo non attendit ꝙ Aristo. non cõcessit esse priuationem cõtrarii motus, qui putat se demõstrasse, in octauo de naturali auditu, ꝙ perpetuus est motus circularis, si autẽ esset, ut iste ait, & ante motũ húc, & post motũ imobilitas qũo æternus motus esset? Scdo autem qũo quod quærebaf tãq confessum nõ accepit: quæsitum enim est an æternũ sit cœlum & cœli motus, aut ab aliquo principio téporali genitũ, & finé essendi habebit post aliquod tp̃s, iste aũt táquá cõfessum ab Arist. accipit, qđ & ante motum erat priuatio ipsius, & post motum, aut ignorás quid significet priuatiõis nomen, aut si nouit ꝙ significat absentiam spẽi in nato habere ipsam, mirabile est qũo malitiose aut insensate de æternitate ingrés ut cõfessum accipit, & ꝑexistentem & sequẽtem habere priuationem. nõ. n. (ut existimo) & hoc ignorat, ꝙ priuationem q̃ est absentia spẽ, iimpossibile est coexistere cum ea, id Aristo. planè dicente in physica. Non n. idem est homini & imusico esse, & hoc qdem permanet, hoc aũt non ꝑmanet: quod. n. nõ est oppositum permanet, homo. n. manet sub musico, imusicum aũt non permanet. Qũo igif aut Arist. æternum putás/priuationem hře existimabat, aut iste de æterno ingrens cõfessum accipit priuationem hře? Et quãuis hoc putaret, tñ adhuc alia demonstratione indiguit ad ostendẽdum qđ intẽdebat, qa consimilr apud ipsum & cœlum & totus mũdus genita sunt à principio aliquo téporali, & in parte téporis corrũpenf. Talia itaq; ipsius somnia ꝓlõgare amplius cõpellor, non qa multis indigeãt sermonibus ad dissoluẽdum, ná & cęco qđ dicif est palá, sed ut addiscát, qui ꝓpter magnitudiné librorum ipsius, & anteq̃ legant admirãtur ipsum, qũo ignorans iste in quá difficiles cõcertationes ꝑuenerit: ná post pauca/ait/album. n. & nigrum, & uniuersaliter opposita, quorũ est aliqđ medium, cõtraria quidem oĩno sunt, speciei uero & priuationis nullum est medium: in materia. n. horũ utrũq; & non intermedia horum materia. qd enim? album & nigrum nõ in materia? qd autem? medium albi & nigri materia est? qũo autẽ si uia est aliq & ꝓtensio q̃dam à priuatiõe in speciem, & à specie in priuationem, nõ erit utiq; aliqđ medium & horum quãuis non sit noiatum. Multa igif talia dicendo, ꝓponit ostendere tãdem, ꝙ nõ est uerum ꝙ sit generatio, ex ꝓprie contrariis: & post hoc ꝙ neq; ut ex priuatione, & qđ qdem non ex ꝓprie contrariis, per plura putat ostendere, quorũ primum est hoc: si nõ solum/ait/accidentia, sed & substãtiæ generaf, indiuiduæ autẽ substãtiæ nihil est cõtrarium, ut in ꝑdicamentis ipse Aristo. docet, qualr omne qđ generatur ex contrariis generatur? Secundo/ait/si & irrationalium aĩarum est generatio & non oĩs spẽs animæ ingenerabilis existit & icorruptibilis, dicit aliquis nobis, ex quo contrario aĩa equi & bouis & uniuscuiusq; reliquorũ brutorũ aĩaliũ genitæ sunt, aut iterum in qđ cõtrarium corruptæ resoluuntur? Adhuc autẽ/ait/euidentius sermonis falsitas apparebit cõsiderãti spẽs aĩæ: qđ enim erit cõtrarium irascibili, & generatiuæ, & nutritiuæ, & augmẽtatiuæ, & appetitiuæ. Tertio autẽ non in substãtiis solum ait, sed & in ipsis accidentibus nõ uidetur uera Aristo. suppositio. generatur. n. triãgulus & circulus & reliquæ figuræ: & palá ꝙ nulla harũ ex cõtrariis fit: siqdem nõ est figura figuræ contraria, ut & ipsi uidef. Adhuc autẽ/ait/quarto, ex dextro sinistrum fit, hæc aũt ad aliqd sunt, ad aliqd autẽ nõ sunt cõtraria: & simplr/ait/in qbuscũq; ꝑdicamentis nõ sunt cõtraria, palá est ꝙ quæ in his sunt indiuidua ex cõtrariis nõ habent generationẽ. Quintum & hoc apponit. Sextum aũt, neq; in ipsa qualitate in qua maxime cõtraria sunt uniuersalr uerũ est, ut ait, puta in calido & frigido, sicco & humido: neq;. n. hæc oibus modis ex contrariis necesse est generari: si. n. aer/ait/neq; caloré habet, neq; saporem, ut ꝓbat, ꝙ neq; uisibilis est ipse, neq; gustabilis: trãsmutatur autẽ in aquá quæ & coloré habet & saporem, ex quibus cõtrariis coloris & saporis q in aere sunt generatur in aqua color & sapor, & siue in terrá/ait/aer tráſmutetur, siue in ignem, eadẽ dicẽdum. Sed & ſm putrefactionem/ait/aeris generãtur aĩalia uarios colores habẽtia, & saporũ differentias: ex quibus igitur in aere cõtrariis, cum aer cõtraria non habeat? Ex conueniẽti autem priuatiõe,

hoc est ex incoloratione quæ est in aere generari cõcedit. In igne autẽ de colore ipsius q̃rit hoc est de lumine, num sit aliquod an cõtrariũ lumini, aut nõ sit: siqdẽ igitur non est, neq; utiq; ex contrario generationem habebit: si autẽ est, quid erit aliud q̃ tenebra? tenebra autẽ priuatio est luminis, ut ait in aliis ostẽsum est, sed nõ cõtrarium: si autem aliquis ait concedat cõtrariam esse lumini tenebrã, & sic nihilominus si non & magis Aristo. sermo redarguit: quando enim ait ab aere per diem illuminato & attrito ignis generat, non ut ex nõ illuminato, uidelicet generat, sed ut ex aere, nam & ex nocturno generat, ergo in generato lumen, non ex contrario genitum est. ¶ Hæc igit tãq; euersiua sermonis Aristo. per multa uerba uiro hoc producente, pauca iã dictorum oportet me iterũ dicere, ex quibus (ut existimo) & hęc & dicenda ab ipso dissoluentur. sed q; quidẽ ex non ,pprie uocatis cõtrariis oẽm generationem eẽ uult Arist. sed ex his quæ ẽm spẽm maxime & priuationem opponunt, ex dictis in primo de naturali auditu, ad quæ & Aristo. remisit p̃sentem sermonem, licet addiscere, me trãscribẽte aliqua ibi scriptorũ. Sumẽdum est itaq; primo q; oĩum entiũ nullum neq; facere natũ est, neq; pati, quidq; à quoq;, neq; generat quodcũq; ex quocũq;, nisi aliquis accipiat ẽm accidẽs: quomõ. n. generabit album ex musico, nisi accidẽs sit albo aut nigro musicũ? sed albũ qdem generatur ex non albo, & hoc nõ ex omni, sed ex nigro aut intermediis: & musicũ ex nõ musico, uerũtamẽ non ex omni sed ex ĩmusico, aut si quid ipsorũ est mediũ: neq; itaq; corrumpit in quodcũq; primũ, puta albũ non in musicum, excepto quãdoq; per accidẽs, sed in nõ album, & in nõ album, nõ in qdcũq;, sed in nigrũ uel in medium. Similiter autem, & musicum in nõ musicum, & hoc non in quodcunq;, sed in immusicum, uel si quid ipsorum est, in medium, similiter autem & in aliis, quoniam & non simplicia entium sed composita secundum eandem rationem se habẽt, sed propter non nominatas esse oppositas dispões latet hoc accidens: necesse est. n. omne cõpositum ex incõposito generari, & incõpositũ ex composito, & corrũpi compositũ in incõpositum, & hanc nõ in fortuitam, sed in oppositã, differt autem nihil in harmoniã dicere, aut ordinem aut cõpositionẽ. Manifestũ est. n. q; eadem est rõ, at uero & domus & statua, & qdcũq; aliud, generat simil̃r: domus. n. generatur, nõ ex cõpositis, sed ex diuisis, sic & statua & figura quæuis ex infiguratione: & unũquodq; horũ, hoc qdem est ordo, hoc aũt compositio q̃dam. Si igitur hoc est uerũ, omne utiq; fiet quod fit, & corrumpet qđ corrũpit, aut ex contrariis, aut in cõtraria, & horum media. Media aũt ut contraria sunt: q̃re omnia erũt quæ naturi generant aut contraria aut ex contrariis. Ac sufficiebant qdem (ut existimo) hoc ostendere q; magis spẽm & priuationem q̃ ,pprie uocata cõtraria principia generatorum & corruptorũ Aristo. ponit, & exẽplorum plura ex illis afferens, multa autẽ & ex his quæ ɔsequẽter idem hoc manifestant: sed me dicũ qd appositum impudẽtissimum utputo hoĩem cõfundet: quot igit principia sint eorum q̃ generant, & quõ, dictum est, palãq; est q; oportet supponi aliqd contrariis, & cõtraria esse: mõ autẽ quodam alio nõ necessarium, sufficiens. n. est alterum cõtrariorum facere absentia sua & p̃sentia trãsmutationẽ, palã est autẽ q; absentia speciei, priuatio est, quã paulo post noĩe etiam dixit opponens ipsam spẽi: dicto. n. q; unum principium est subiectũ subiungit, unum aũt ratio, hoc est spẽs, est autẽ cõtrarium huic priuatio: qđ igitur in oppõne ẽm spẽm & priuationem tãquã ubiq; existente omnes assignauit oppões aut cõtrarietates, & ex his manifestũ est, & ex aliis dictis in locis illis, q̃ longum esset transcribere. His autẽ sic se habentibus, primo qdem ignorans uir iste uidebitur penitus q̃ ab Aristo dicũtur, qui & se ostẽdere putat q; ẽm oppõnem ,pprie cõtrariorũ solam generationem & corruptionem Aristo. perficiat, deinde oẽs instãtiæ ipsius quas ẽm talem suppõnem fecit: quãq; ut firmę factæ, frustra tactæ sunt, & demõstrationem Arist. nõ attingunt, testatur enim & iste, & si nequaquã sit dignus pro testimonio, ignorans de quo sit sermo: testat inquã quòd ex priuatiõe est generatio. ut Aristo. uidet: nam ex aere genitus ignis, ẽm q; coloratus est, non ex cõtrario generationẽ accepit, sed ex sola cõuenienti priuatione: quoniã autem non sufficit, huius hominis uilia ostẽdere, sed & ipsum dogma qualiter ex cõtrariis fiat generatio, oportet confirmare: & quæ sint hæc cõtraria, necnõ & instantias huius sigillatim soluere rememoratis his quæ ẽm appositionem, sic me cõuertam ad soluendum tãtum hoc est prædicendum q; aliud est qđ est sub fieri generatiõis, & aliud qđ generat, ambo autẽ ab agente generãtur: adinuicẽ sunt faciensq; & genitum, ut & agens genitum faciat & genitum omne quod generatur, ab agẽte generetur. Impossibile est. n. ut & Plato ait, sine causa generationẽ fieri, & à causa alia uidelicet p̃ter seipsum: qđ enim per se subsistit, totum simul esse oportet, subsistẽsq; & substitutum: qđ autem genitũ, totum simul nõ est: non. n. genitum fuisset: est. n. genitum quidem in qđ agentis operatio infigitur, hoc autẽ est quod subiicitur, uelut lapis qui subiectus est Mercurio, hoc autẽ quod generatur species quæ efficitur ex operatione & forma. Ac uide qa qui sculpit à sculptore Mercurii lapis est, & iste est qui genitus est: hoc autem qđ generatur forma: oẽ aũt qđ ab agente generatur ẽm spẽm disponitur, ẽm quod agens operatur, uelut lapis ẽm spẽm quæ est in sculptore

re Mercurii,& ligna fm eam quæ est in factore nauis,& sperma & mēstruum fm eam quæ in natu/
ra est ipsm animalis:omne autē qđ fm aliquam dispōnem disponiť,non habens ipsam prius, dispo
nitur fm ipsam,non.n.diceretur disponi,at uero & idoneū est ad dispōnem:absentiam ergo speciei
illius habet aptæ natæ in se fieri,absentia autem apti nati,priuatio est. Priuationē ergo speciei habet,
quod debet generari,& necesse est priuationem abscedere,si debeat ad esse species:non.n.possibile est
simul existere absentiam & psentiam spēi:& hoc qdem à substantiali generatione incipiēs ad oēm p/
cedit generationem:nā & in accidentibus uerū est dicere,qa quod dealbatur,prius nō existēs album:
sed habens absentiā albedinis,& idoneum existens ad ipsam,dealbatur à causa dealbāte.In contrariis
autem pprie dictis,qđ est aptum natū ad oppōnem,si non habet alterū contrariorum,modis omni/
bus habet alterum,uel medium,quod enim dealbatur,habet & absentiam albedinis aut nigrum est/
aut aliquod mediorum,& ex ambobus commixtum,& ad utrūq; extremorum,habens rationem
oppositi:tale enim est fuscum/ad album/& nigrum,& tepidum/ad calidum/& frigidum. Simili/
ter autem & in oppositis fm ad aliquid:qđ enim dextrū fit,aut ex sinistro fit dextrū,hoc est prius si/
nistrum fuit,aut ex aliquo mediorum:& affirmatio si fiat,ex negatiōe fit, & negatio ex affirmatio/
ne,sunt enim hæc imediata:cōmunis autē est ubiq; fm speciē & priuationē oppositio:etenim qđ ex
nigro albū,& ex sinistro dextrū fit,ex non tali fit,& ex absentia apti nati:qre necesse omne qđ genera
tur abiiciens omnē priorē dispositionē,assumere illā speciem,fm quā dicitur generari:& hoc merito.
necesse enim remoueri non potētia coexistere cū specie q̄ aduenit: nō possunt autē coexistere cū spē
quæ aduenit: opposita fm unāquāq; oppositionū: semp autē ante aduentū speciei, fm quā dicitur
fieri qđ generatur, opposita illi inexistebāt, fienti:hoc est subiecto, præcipue uero omnibus priuatio
aduenientis speciei, siue subalis sit siue accidētalis. In speciebus autē q̄ sunt accidentia insunt cū pri/
uatiōe sunt opposita speciebus illis fm alias oppositiones. Si itaq; hæc uera dico syllogizarē utiq; ex
dictis sic: omne qđ generatur, ab agente generatur: qđ ab agente generatur, fm speciē disponiť, fm
quā agens operatur: qđ fm aliquā speciem disponitur, absentiā illius prius habens, & aptitudinē ad
ipsam, hoc est priuationē ipsius habens prius sic fm ipsam disponiť, habens priuationē speciei q̄ de/
bet generari aut ipsam solā ut in substantiis,aut alia opposita ad aduenietem speciē,ut in accidētibus:
abiiciens primo/aut priuationē/aut opposita,tāq̄ non potentia coexistere cū specie, q̄ dicitur generari,
tunc disponitur fm illā speciē, abiiciens opposita,& tunc fiens qđ dicitur generari,& oppositis in op/
positam speciē transmutatur.qđ ergo generatur omne ex opposito generatur qđ qdem generatur,
quod oportebat ostendere,ut geometræ dicunt, & generatio est ex oppositis,& corruptio in opposi/
ta.sæpe enim abscedente,fm opposita sibi trāsmutatur subiectū fm priuationem quidē in omnibus,
in quibusdā autē & fm alias oppositiones.Sed qūo Aristo.nō ex oppositis,sed ex cōtrariis dixit gene
rari qđ generatur? An quia cōtraria opposita omnia uocauit,ex eo q̄ non possunt simul existere ip/
sa insigniens,qđ quidē tanq̄ oppositis inest,ppter qđ, quādoq; quidē cōtraria,quādoq; aūt opposita
uocat ea,ex qbus generatio fit.aut enim qđ subiicitur/ait/aut oppositū.dico autē subiici hominē: op/
poni autē imusicum:& sæpe etiā opposita,cōtraria uocat,& cōtraria opposita,ex eo q̄ non maneant
ipsa insigniēs.Dicitur igitur,quia qđ non oppositū est manet:homo enim manet,nō musicū autē,&
imusicum nō manent. In pdicamētis uero hoc ipm proponens.s.oppositorū differentias tradere ab
aliis determinauit cōtraria, fm speciem ambo opposita esse/sicut dextrū & sinistrū qa habent cōem
oppositorū rationē,ppter nō coexistere,& rationē cōtrariorū ppter ambo species esse. Aliā uero quā
dam differentiā his q̄ sunt ad aliquid,fm habitudinē assignauit,& speciē & priuationē iterū ppria di
gnauit oppōne,differentibus ab aliis,fm nō esse ambo spēs,& affirmationē & negōnē,fm qđ unū in
terimens negatio, alia non phibentur induci. Ex dictis autē omnes repente instātiæ ipsius soluunť,
nihil tamē phibet & unāquāq; breuiter pertrāsire: si enim nō solū ex pprie cōtrariis generatio: ut
ostensum est,sed & ex priuatione generatur spēs,& iste modus est cōis omniū q̄ generātur, nihil phi
bet & substantiā generari.Et Aristo.domum generari & animal dicens,& plantam,& substantiā ge/
nerari/ita:& non ex syllogismo hoc concludo: sed audi ipsum plane dicentem, quod autem sub/
stantię,& quæcūq; alia simpliciter entia,ex subiecto aliquo generantur,consideranti utiq; fiet ma/
nifestum:semper enim est aliquid qđ subiiciť,ex quo generať qđ generať,puta plātæ ex semine.aīa/
lia ex spermate,& opposita uidelicet infiguratione uel inordinatione,aut informitate.& in alio loco,
At uero/ait/& domus & statua & quodcūq; aliud generať simil'r,domus enī generatur ex nō cōposi
ta esse,sed diuisa esse hęc,sic autē & statua, & figuratorū aliqđ, ex infiguratione & unūquodq; horū,
hæc qdem ordo,hæc autē cōpositio quædā sunt.Si autē & irrōnabiles animæ generanť & corrūpan/
tur ut iste/ait/species sunt uidelicet inanimatorū corporū, quæ ex inanimatis fiunt animata, sicut ex
informibus formata,& iterū ex animatis inanimata,anima corrupta, siquidē corrūpitur,palāq; est q̄

ſpecies animæ,ſimilr̃ generãtur,nam omniũ taliũ cõmunis eſt ex priuatione generatio, & nullũ incõ
ueniens ſequit̃.Et ad tertiũ qđ à figura arguit,ſufficit ex infiguratiõe,quã ſępe nominauit Ariſtote
les.quãuis enim ex alia generent̃ figura ut operando aduenienté,infiguratũ eſt ſuppoſitũ,aut m
inangulatũ,ſi circulus exñs,in figurã angulatã trãſmutetur. uerũtamẽ quod in figura nouit Ari
teles oppoſitioné,audi dicta in primo phy.de Democrito.Democritus ſolidũ & inane,quorũ hoc
dẽ ens,hoc autẽ ut nõ ens dicit,adhuc poſitiõe figura & ordie,hęc autẽ genera cõtrariorũ:poſitiõ
ſurſum deorſum,ante retro,figurę angulatũ inãgulatũ,rectũ circulare. Oportebat igit̃ ingrere,ſi
tè deſideriũ diſcendi habebat,qũo in p̃dicamentis dixit Ariſtoteles,non poſſe coexiſtere inuicẽ an
latum & circulare in eodẽ ſubiecto, ſed & ſi ex dextro ſiniſtrũ fiat, hoc quidẽ ex cõtrario, q̃ enim ad
aliquid ambo ſunt ſpecies,& cõtraria ſunt,differentia ab aliis cõtrariis, eo qđ ad alterũ dicũtur,&
hanc differentiã formata ſunt, uerũtamen qđ ex oppoſito, & huic & aliis ineſt, q̃ enim eſt ẽm ſpe
& priuationem oppoſitio,omnibus ineſt p̃dicamentis,& quæcũq; non habent ꝓprie ↄtraria. Qu
ipſius quartũ & quintũ ſoluitur argumẽtum.Similiter autẽ ſoluetur & ſextũ,in quo manifeſte ſe
ctat,etenim aer iſte cõpoſitus igne participãs,& ſuperficiẽ habens, modis oĩbus habet aliquẽ color
ſicut & uitrũ,diaphanus autẽ maxime omniũ corporũ exiſtẽs,& traducens ultra uiſum,nec reſiſten
ipſi inuiſibilis eſſe & incoloratus uidet̃.Deinde primis q̃litatibus ẽm quas ſub̃antur q̃tuor elemẽt
non omnibus omnes,neq; ẽm omnem cõplexionem cõmixtis,aliæ q̃liates cõſtituũtur:caliditati d
& frigiditati & humiditati & ſiccitati,nõ omnes alias q̃litates quę ẽm colorem,aut ſonum,aut ſapor
aut odorẽ,aut duriciem' inſunt unicuiq; illarũ, aut q̃litercũq; cõmixtis adinuicẽ coexiſtunt,ſed
ditate qdem & ſiccitate,ignem cõſtituentibus color effloret,ꝓpter qđ & ignei colores omnes ſunt
liditati autẽ & humiditati,aerẽ ſpecificãtibus, ſonus ſupuenit,& in aliis ſimilr̃. Quãdo igitur ex
aqua uel ignis fit,principales quidẽ q̃litates,in cõtrarias ſibi tranſmutant̃. cõuenientes autẽ elemẽ
puta color,aut ſapor ex ſuis priuationibus oriũtur,quãuis eni ſine ſapore,& ſine colore ẽm ſe ſit
tamẽ idoneus eſt tranſire in ignem & aquã,qbus colores & ſapores coapparent,ſic aũt & lumẽ & c
lor exiſtens ignis,ut iſte/ait/ſiue ignis ſpecies,ut dicit Plato,ueritatis expoſitor,ex nõ luminoſo, &
hoc fieri cõceditur,qđ autẽ eſt luminoſum aliqd aliud eſt q̃ obtenebratũ:ſiquidẽ abſentia luminis
nebra eſt,ut etiã huic uidetur, &/ait/hoc eſſe oſtenſum,neſcio ubi, qa & quãdo ex illuminato p di
aere & attrito accendit̃,ignis luminoſus ex obtenebrato uidelicet ẽm ſuam naturã aere factus,ſed
à ſilice uel à petra, neq; ab omnino nõ ente, ut iſte putat eſt fieri trãſmutationẽ, tranſmutatio en
tranſitus eſt qdam ab alio in aliud. Quãdo autẽ per putrefactionẽ aeris/ait/fiunt animalia uario
lores habentia,& ſaporũ differentias,& q̃rit, ex qbus ↄtrariis facta ſint hæc,cum aer non habeat,
pœna dignus eſſet, cũ neq; hæc cõſpicere potuerit ꝙ aer ſimplex & purus,neq; putreſcere poteſt
ſe,neq; talia animalia ſolus ꝓducere, ſed quãdo exhalatiõibus q̃ circa terrã ſunt,fuerit admixtũ
ex his & putredo in illo loco cõſiſtit,& taliũ animaliũ generatio. Hæc qdem igitur ſufficiãt ad ſ
tionem inſtantiarũ ipſius.Fortè autẽ neq; opus erat meorũ ſermonũ,cũ planè ipſe in ſuis uerbis c
teatur ꝙ Ariſtotelis ſermo q dicit,quæ generantur ex cõtrariis generari,in ſpecie & priuatione
raliſſima oppoſitiõe uerus eſt, nõ autẽ ſemper in reliquis ↄtrariis,poſt hæc autẽ maligne Them
aduerſus Ariſtotelẽ induxit. Nã & ipſe Themiſtius/ait/ubi in ea quæ ẽm ſpeciẽ & priuationẽ c
poſita ↄtrariorũ appellationẽ ſumpſit ꝙ nõ ſit Ariſtotelis ſuppoſitio latenter nos docuit.Sed Th
ſtius ſciens dicta in naturali auditu, ad q̃ & hunc ſermonẽ remiſit Ariſto. merito dixit, ꝙ uniue
accipit Ariſtoteles ꝙ ex ↄtrario & in ↄtrarium,generaliſſimã accipiens ↄtrariationẽ ſpeciei & priu
nis,ſed iſte putauit ſe ſcribere diuerſantibus in triuiis,ꝓpter qđ neq; lectitans(ut exiſtimo)aut ſ
rat,non intelligens dicta in phyſicis de generatione ad nomẽ ↄtrariorum nugas tãtas euomuit
multitudinem ſufficere auditoribus ſuis ad ſtupefactionẽ.ſed quoniã glorioſe, nõ affectu doctr
cõcedatur/ait/Ariſto.hic uocare ↄtraria ſpeciẽ & priuationẽ,& omne qđ fit ex ꝓpria priuatione g
rari,ſicut & quod corrũpitur ex ſpecie redire in priuationẽ,& hæc cũ dixiſſet, ex his putat oſtend
ꝙ & cœlũ generabile & corruptibile,ẽm Ariſtotelẽ uidebitur,uideamus ipſius mirabiles obiectiões,
& ex qbus euidentibus axiomatibus cõcludit q̃ intendit.omni/ait/ſpeciei naturali in ſubiecto & ma
teria eſſe habenti,eſt ſemper oppoſita priuatio,ex qua genita eſt,& in quã corrupta reſoluit̃. & cœl
ergo & totus mũdus naturali ſpecie ſpecificatus eſt, q̃re habebunt & hæc priuationẽ ex qua genit
ſunt,& in quã corrũpentur.ſicut enim homo ex non homine generatur,& domus ex non domo,&
ut ſimplr̃ dicatur naturaliũ & artificialiũ ſpecierũ unaquæq; ex nõ tali accipit generationẽ, & cœlum
ergo naturalis ſpeciei exiſtẽs,ex nõ cœlo genitũ eſt,& mundus ex nõ mũdo.Iſta autẽ rõ eſſe qdem for
te dicit ſuppoſitũ aliquod ante mũdi generationẽ,& materiã quęrit in qua cœli & mũdi priuatio
titit,ex qua tranſmutata generatũ eſt cœlũ & mundus,nõ tamẽ & ſine principio ingenitũ eſſe cœlum

coget,

coget,qđ quidē Phs ꝓposuit ostendere,magis igitur ɔtrarium genitūq; & ipsius esse principiū habēs. hæc cum ipsis uerbis iste dicat,dignū est interrogare ipm,quoniā tanq̃ Aristoteli sic uideaſ, dicit,ubi Aristotelē ostendit dicentē, ꝙ omni naturali speciei, semper est opposita priuatio, ex qua generatur & in quā corrūpitur? Qđ enim naturale corpus dicat cœlū, & naturali motu motū.s.circulari,palā, est,omnia eni/ait/naturalia corpora & magnitudines, ſm se dicimus esse mobilia ſm locū. Naturā.n. dicimus esse principiu motus in ipsis,omnis aūt motus quicūq; ſm locū quem uocamus lationē,aut rectus est,aut circularis,aut ex his mixtus. Et nō est mihi opus huius fidē ꝓlongare,cū iste etiā confitetur,qđ tamen & naturale existens nō uult ipm habere priuationē oppositā,ex qua generetſ:audi ipm dicētem,ꝙ natura ipm exemit à cōtrariis.Recte eni/ait/uideſ natura, qđ debebat fore ingenitū, exemisse à cōtrariis,inter cōtraria.n.generatio est & corruptio.qđ autem & Aristo.positionibus putat ɔsequi ꝙ genitū & corruptibile,manifestat dicendo,ꝙ ista rō,esse qdem ante generationem mundi,subiectum aliqđ,& materiā exigit,nō tamen sine principio & ingenitū esse cœlū coget,imo contrarium magis genitū & corruptibile.ergo ne sic superficialis erat Aristo.ut priuationem opponi cœlo putans,perpetuū ipm totaliter ostēdere conaretur,& demōstrare ex hoc ꝙ non habet cōtrarium?& quid dico ista,quādo cū circularem motum ipse ostēderit esse æternū:iste tamē putat ipm supponere circularis motus priuationem?si aūt aliquis audiat ipm,nō tāquā dicentē cōtra Arist.sed ipm ꝓferentem syllm talem,cœlū est naturale,qđ naturale est habet oppositā priuationē,scias illum qui hęc dicit, cogi ostendere,ꝙ omnis spēs naturalis in subiecta materia existens,semp habet priuationē oppositam:quod enim generatur & corrūpitur palā est ꝙ habet:unde autē:qa omne naturale tale est? Nōne & Aristo.in primo de naturali auditu,spēm & priuationē principia dixit:nō tamē oīum naturalium,sed generationem habentiū,scribens ita,prīcipia rerum naturaliū circa generationem,& per totum librum,generatorum & corruptorū & uniuersalr trāsmutantium hæc principia ponit: in secūdo autem libro eiusdem negocii,& nobis/ait/primas causas inqrendum,& de generatione & corruptione,& de omni naturali trāsmutatione,quatenus scientes ipsorū principia reducere tētemus generatorum unūquodq;:sed uide aut astutiam aut ignorātiam sermonis,in talibus.n.dubito,utrū ignorantiam uel astutiā accusem,an fortè ambo magis. Duas igitur ꝓducens ꝓpōnes.s.quæ dicit,ꝙ naturali specie specificatū priuationem oppositā habet:hanc.n.mēdaciter acceptā pertrāsiuit,& quæ dicit ꝙ naturalis & materialis spēs est cœlum: quæ etsi nō sit ualde dubitata: multis tamen conaſ ꝓbare ob eximiam ipsius sapientiā dubia faciens cōfessa:nihil autem fortè ꝓhibet,& quæ in his dicūtur ab ipso cōsiderare. Oīno ridiculum/ait/dicere,cœlum imateriale,neq;.n.intellectuale est,sed sensibile. Palàm est autem ꝙ qui dicūt cœlum esse imateriale,nō tāquā intellectuale existat,dicunt ipm imateriale,sed tāquā supereminēs ab hac materia quæ in generatione & corruptione uersaſ suscipiēte spēs & abiiciente. Dicit.n. Aristo.in.7.metaphysi.hæc/circa naturales igiſ substantias & generabiles.necesse est sic ꝓcedere,siqs ꝓcedit recte:etenim causæ qa hæc & tot,& oportet causas cognoscere. In naturalibus uero & sempiternis substātiis,altera rō,fortè.n.qdam nō habent materiā/aut non talem,sed solum mobilem,qm̄ enim ubiq; materiā à transmutatione cōsiderauit,in cœlo aūt nouit solū trāsmutationem ſm locū,merito ipsi & materiā solam talē dimisit:uideſ autem iste materiam corpus putare: qđ scdm subiectū uocant Peripatetici,& multos expendit sermones,studens ostendere ꝙ cœlū habet corpus,& ꝓpter hoc etiā materiā. Et qdem quis utiq; dubitabit cœlū habere corpus?nō tamē si corpus est ipsius materia,necesse est ipm etiā priuationem oppositā habere,ut iste putat,& genitū esse & corruptibile,illi.n.materiæ adest priuatio,quæ subiiciſ generabilibus & corruptibilibus.superfluū ē igitur fortè ad hos ipsius sermones cōtradicere, nisi quia uideſ putare quoniā terquaq; dimēsionata sunt & cœlestia,& sublunaria corpora,nihil differre abinuicē,ualde abutens cōmunitatibus nominum:quis.n.dicet corpus cœleste esse eiusdē naturæ cū his quæ sunt hic?qualiter aūt hæc scribens? quid igiſ mirū,sicut à spēbus eorum quæ sub luna,unā & eādem subiici materiā concediſ habētem se idonee ad oēs species,ut trāsmutatio oīum in seinuicē ostendit,sic & cœlestiū spēs eādem materiā natam esse suscipere rursus cogitauit qđ si eadē materia cœlestiū,& eorū quæ sub luna est,& earūdē est spērum susceptiua,& oportebat semp trāsmutare in inuicem. Et qdem q̃uis hæc oīa audacter ꝓferat & incōsiderate,tamē nō puto,hoc dicere ipm ꝙ cœlestia & quæ sub luna sunt in seiuicē trāsmutentur.si aūt dicat,quę sursum sunt,esse deorsum p imaginationem,merito utiq; putabiſ esse ebrius à sobriis.nā iam sæpe oportebat ipsa fuisse trāsmutata in seinuicem,si materia eadē existens silr se haberet utrobiq; ad nō retinendū ingenitas in ipsa species ad modicū. Putare aūt,terquaq; dimensionabilitatem in cœlestibus nihil differre,ab ea quæ est apud nos,qa terquaq; dimēsionatum est utrūq;, quantæ est grossitiei rōnis:sic.n.& substātia à substātia ſm ꝙ substantia,neq; lumen solare ab eo qđ hic,ſm quod lumē. Sed obliuiosus ut uidetur & tardus sum,oblitus ꝙ nudo capite prius dixit iste,

solis lumen esse idem cũ lumine noctilucarum.qualiter igiť hæc sibi tãquã inconuenientia ꝓponc: Sed nec illud noui qualiter habebit dicere,uilissimã earum quæ hic sunt substantiarum,ẜm qđ sub/stãtia,ab ea quæ cõditoris nihil differre,aut hic ens,ab eo qđ ibi ente/aut fortè adhuc non erubescet cõmiscens diuina & humana in unum aceruũ.Quoniã autem studet ostẽdere ẜm Aristo.cœlum eẽ materiale,expetens hinc ostendere ipm generabile & corruptibile,audiat quæ à me paulo ante ꝓpo sita sunt,in qbus dixit,ꝙ nõ talem materiã habet cœlum,qualẽ quæ in generatiõe,sed solũ mobilem ẜm locũ.Præcognoscẽs aũt ut uideť Arist.sic superficialiũ hominũ intellus prauos,paulo post prius à me ꝓposita hęc scripsit:non oĩs materia est,sed quorũcunq; generatio & transmutatio in seinuicẽ, quæcũq; autẽ se non transmutãtur,non est horũ materia:quãuis enim in libris de cœlo dicat,cœlum materiale esse,tanquã singulare ipm & sensibile dicit, nõ tamen tanq̃ hñs materiã generabilẽ & cor ruptibilem, sed solũ mobilẽ ẜm locum. planè.n.hoc determinauit. Sed si differt/ait/cœlestis materia ab ea q̃ sub luna, cõpositę erunt materiæ ex cõi ipsarum natura & differentiis q̃ in ipsa.hoc aũt dixit, putans solũ fieri differentias ẜm spẽm,non aũt intellexit differentiã ante eam quę ẜm submissionem, scđm quã,ut ab uno,differunt q̃ proueniũt,& quidẽ ẜm hanc ꝓcessus oĩs ꝓprietatis ipsius, scđm se/ipsam pficitur:qm̃ autem indignari uideť aduersus incorporeã materiã, & ostensum esse/ait/in pri/mo libro redargutionũ,aduersus dicta Procli,ꝙ impoẽ est eẽ fabulose dictã icorporeã & sine specie materiam,sed in ultimũ quod est terquaq; dimensionatũ,resoluuntur corpora.Garritis qdem ibi ab ipso,neq; incidi neq; delectabiliter utiq; inciderẽ/tam latis nugis,quãdo & nunc nescio q̃liter quæ de cœlo Aristo.explanare intendẽs in Augæ stercus incidi.Attamẽ dico & aduersus puerilẽ de materia negationem,ꝙ si terquaq; dimensionabile est prima materia,ẜm ꝙ est materia, nulla naturaliũ spẽ rum ipsi inest ẜm substantiã,neq; figura/neq; magnitudo/ neq; numerus/neq; color/ẜm qđ autẽ ter quaq; dimẽsionatũ est,palã est ꝙ & finitum est:nõ enim infinitũ, & magnitudinẽ determinatã habet & figuram & colorẽ ẜm supficiem & spẽbus & numeris ornatũ est.Qualiter igiť possibile est ɔtraria uerificari de materia,dicat nec Decades librorum scribẽs insensatos stupefaciat: & erat aduersus hoc dogma multas iam positiones & directiones,& multa dicere argumenta & antiqua & noua. Sufficit autem & qđ dictũ est hic.siquidẽ ɔuertať q̃rere magis ueritatẽ in dubitabilioribus sermonibus q̃ in cõsiderate semp negare,sed hucusq;/ait/rõnes Aristo. ꝓbantes mũdum eẽ ingenitũ redarguit/ut re darguit in talibus garriens. ɔfitetur aũt ꝙ genitũ esse ipm ex p̃existente subiecto nõ redarguit:uult igiť oñdere,ꝙ ex nõ ente cõstitutus est mũdus.Fortè autẽ & huius oñsionẽ in ea q̃ aduersus Procli emisit,uerũtamẽ rõnem facientẽ instantiã profert,& conatur ipsam soluere dicens:si enim generatur aliquid/aiunt/ex oĩno non ente accidet nõ ens esse,nam in ens transmutatũ est.Sed si aliquis sic dicat ex non ente dicens genita generari,sicut ex lignis nauẽ,hoc est ipso non existente subiecto:ex quo quod generať & in quod corrũpitur,accidet in ueritate nõ ens esse,sed non sic existimo/ait/à sapiẽ decidisse aliquẽ,ut sic ex nõ ente:ut & generationẽ supponat, sed quia ẜm quod generať genitorum unũquodq; nullatenus ens prius,in eẽ ꝓditum sit.¶In his itaq; aut ego penitus ignoro q̃ ab isto dicuntur,aut iste uideť antiquorũ sermonũ stolidus auditor:neq; enim hoc.s.ex non ente generari aliquid,abduxit in hoc incõueniens.s.non ens esse,sed nihil ex nõ ente posse generari, ꝓptęr non entis inoperationẽ,nam qđ generatur,& ut ex subto putantes generari,& ab effectiua cã,merito dicebant ex non ente nihil generari,neq; ut ex eľnto,neq; ut ab effectiua cã:etenim Parmenides primus quem fama scimus sermonẽ hunc interrogãs in suis uersibus,de eo ꝙ ens sit, ĩgenitum ipm scripsit, q̃ cum generare poterũt ipm:unũ etiam argumentatũ:neq; enim ex ente generari posset,erat.n.& prius neq; ex non ente,nõ enim dici aut intelligi posset:neq; enim dicibile,neq; intelligibile est, quod oĩno non est.Et Aristo.quoq; sic exponit dubitationẽ,& aiunt neq; generari aliquod entiũ,neq; corrũpi, ꝓpter necessarium generari esse quod generatur/aut ex ente/aut ex nõ ente: ex his aũt ambobus impoẽ est esse,neq; eni ens generari,esse.n.iam,& ex non ente,nihil utiq; generari,oportet enim aliqd suppoi. Quis igitur est qui abducit ad hoc incõueniens.s.ꝙ non ens sit trãsmutatũ in ens? prorsus aũt si ẜm quod generať genitorũ unũquodq;,ut ipse/ait/nullatenus ens prius inesse ꝓductum est:quid ꝓhi bet,etsi non scđm qđ generatur est,generatur aũt ẜm formam, scđm subm esse, ut lapideus Mercu rius ẜm formã quidẽ nõ est anteq̃ generetur, secundũ lapidem aũt est:conať autẽ per multa oñdere, quod quæ ĩmediate generanť à Deo,non ex subto aliquo p̃existẽte generãtur/sed cum subiecto spẽ: & utinam ĩtelligeret,qđ significat ĩmediate à cõditore Deo generari:nõ.n.(ut existimo)ĩ has de cœlo blasphemias incidisset.nã & nos neq; ex casu,neq; ab alia causa subtũ cõditori p̃paratum eẽ dicimus, sed simul cum spẽ.& subiectũ cœli,si aliqđ est ɔditorem Deum ĩmediate ꝓducere dicimus,non tñ ut prius nõ exñs cœlum,posterius genitũ esse,sed ꝓpter bonitatem Dei ab ipso productã,ipso eẽ Deum, & non eo qđ alias alia eligat,& opereť, semper à bonitate & à permanẽtia ipsius esse depẽdentia hñt.

non enim possibile est deum fœcũdum & cõditorem sine operatiõe & ociosum esse aliqñ, sicut neq; solem nõ illuminãtem, neq; ignẽ nõ calefacientẽ:& nõdum generatio & corruptio ſm hãc subsisten/tiam apparuerũt: ubi autẽ prius non ens posterius est, si nullã habet pcedentem aptitudinẽ, cur tunc processit & nõ aliàs? aut sicut tps habet pcedens tps pcessus in esse, & est hoc cõtinuũ illi & ordinatũ est post illud. Et si dicat aliquis, ppter qd hodierna dies illuxit? est dicere, q hũc ordinẽ accepit in to to tẽpore, his qdem pcedentibus eam, his autẽ sequẽtibus ipsam. sic & quod in psenti tẽpore genera tur habet pcedentia & sequẽtia, ex quibus generat & in q transmutat: nam & motus cœlestiũ à quo proxime pficitur, & pcedentem habet motũ & sequẽtem:& ppter hoc neq; prius neq; posterius, sed nunc generatur, & nũc corrũpunt talia: unde si ex nõ ente subsisterent, & in nõ ens corrũperent, nõ haberet utiq; aliquis (ut existimo) assignare cãm cur esset nunc, & non prius. qd uero semp subsistit, tanq̃ non ſm trãsmutationem substitutũ non requirit, ppter quid nũc, & nõ prius fuit imediate à conditore pductum ſm ipsius bonitatẽ imobilem & æternã & simul totã existentẽ: æternum igitur substitit, ppter produci pxime ab imobili causa, per esse agentẽ. inferiorẽ autem subsistẽtiã respectu causæ suæ accepit, distensum est aũt ſcdm perfectissimã figurarũ. s. sphæricã, & circulari motu, motũ est, tanquã solo existenti indeficiẽti naturaliũ motuũ. oportebat enim primũ distensum ab indistẽso, & primũ motum ab imobili, & ſm figuram distendi pfectissimã & moueri ſcdm motũ indefectibilẽ, & stare æternalr & existere ponẽtem. qñ autem non oportebat usq; ad æterna stare bonitatẽ cõdito/ris, sed & ea instituere q in parte tẽporis esse sortiunt apud extrema uniuersi, ut ex omni ente oẽ sit, per ipm autem cõditorem imediate genita, ęterna & hęc essent, ppter imobilem illius operationem, huius gratia ab ipso inditũ esse cœlestibus perpetuũ motum, & per figurationes alias in illis, oĩa quę sub luna sunt dispensat, sicut & iste cõfitetur, dicens. cœlũ autem & ſm se totũ, & ſcdm partes prin/cipalissimum eẽ, & maxime contentiuũ earum q in mũdo sunt, partiũ cõfessum est: huius enim mo tu naturalr quę intus dirigunt corpora oĩa. In his aũt q sub luna sunt, & generatio est & corruptio, & quęcũq; ab Aristo. dicta sunt: hic enim ſm trãsmutationẽ uersio, & ex subiecto, & ex oppositis ge/nerantur, q generãtur, & alterius corruptio, alterius est generatio, & neq; in extremis uniuersi aliquã substantiam totam perire, sed quodãmodo altetationẽ solũ esse, & eam quæ hmõi trãsmutationẽ sub stantię non pereuntis. Non oportet igit ea q fiunt in generatione eorũ quæ sunt sub luna transferre in cœlũ, quod penitus exemptũ, & à tota natura eorum q sub luna, & à generatiõe ipsorũ proposuit ostendere, ppter quod & imateriale ipsum dixit esse, prauos intells cauens, q̃uis plane dixerit q tanq̃ mobile ſm locum habet, & ipm aliquod subtũ transmutationi ſm locum, non tamẽ ei quæ ſm sub/stantiã, ut habent ea quæ sunt sub luna. Hæc igit si uult ad sua dicta cõparans iste cõsideret, q magis magnitudini dei, & naturæ rerum cõcordare uideant, & canones Arist. tãq̃ dictos de his quæ sub lu/na sunt audiat, quæ qdem sola generari & corrũpi ait ille, cœlum à Deo pduci putãs ut & iste cõfite/tur, sed noĩa cõfundens cœlum à Deo generari dicens, mox quæ cõueniunt generatiõi sublunarium trãffert in cœli generationẽ. s. ex priuatione & ex subiecto generari. Sanè Aristo. qd & dixi, hæc qdem in generatione quæ sub luna sunt: cõstituta putat & ostendit cœlum exẽptum esse penitus à tali ge neratiõe, quæ ex oppositis, sed sufficiãt hæc, nã dictũ est prius de ipsis ¶ Qm̃ autẽ ualidiores rationes Aristo. de ingenerabilitate mũdi cõfutauit: ut iste putat, & cõsequenter psuasionem à cõmuni suspi/cione hoĩum, & à sensu pponit auertere: uideamus ipsius pparationem, aduersus illas rõnes. Dicẽte igitur Aristo. q omnes hoĩes supmum locũ Deo attribuerunt, & Græci, & Barbari, tãq̃ imortali imor/tale cœlum adiungẽtes, paulo post, ubi priorũ opiniones narrauit de mundi cõsistentia, & dixit q ge nitum oẽs esse aiunt, sed hi qdem æternum, hi autẽ corruptibilem, hi autẽ pmutatim, quãdoq; qui/dem sic, quãdoq; autẽ aliter, habere corruptũ, & hoc quidem semp perseuerare sic, sicut Empedocles Agrigentinus, & Heraclitus Ephesius, hæc sibi iste pparasse putauit, ipm utẽtem testimoniis multorũ hoĩum. post pauca claros in phia pducit cõtraria testificantes de cœlo. Et qdem si in eo q est unũ eẽ ens, cõmunem acceptionẽ hoĩum pro testimonio accepisset putãtem multa ea quę sunt & Parmeni/dis & Melissi opĩonem corrigere cõsiderasset, oĩno utiq; (ut existimo) & eorũ qui tardo ingenio erãt sententiam dicere debebat, q oẽm acceptionẽ uerã putans, ad apparens uirorũ illorũ obuiasset, ne tur/barentur superficialius opioni uirorum intendẽtes, & pfunditatem ipsorũ attingere nõ potentes ad sic euidentia dogmata. Ergo ne ignorauit Arist. q mũdum genitũ non à parte tẽporis alicuius dixe/rit Plato, qui cum cœlo dicit tẽpus genitum esse, nõ enim quod ante tot annos ad eẽ peruenerit, sed quia uisibile est & corpus habet. quod qdem nullum p se subsistẽs hre oñditur, sed aliũde solũ subsi stentiam hñs merito genitũ dici. qd enim est p se subsistens, ĩpartibile esse oportet, & totum toti sibi ipsi adaptari, corpus autem distensum est, & diuisibile, & ppter hoc ab alio esse habens, genitum di/citur, non secundum significationem generationis apud Aristotelem, quæ significat transmutatio/

nem ex alio in aliud,& quod aliud hoc generationis significatum, quãuis non erit sufficiens assequi dicta Platonis,sed dicta Aristo.quibus intendebat,assequi oportebat ſm Platonem dicentis cœlum genitum qdem esse,sed fore sempiterno tẽpore.Quis enim audiens hæc dicẽtem Aristo.crederet ipsum putare Platonem non ſm aliud significatũ mũdum genitũ esse dicere,sed non p mutationẽ quæ fit unius ex alio?quod qdem & ipse abnegat à cœlo.Similiter autẽ & Empedocles,eũ qui ab amicitia unitum,intellectualem mũdum tradẽs enigmatice,ut consuetudo erat Pythagoricis, & eum qui ab illo disgregatũ erat à lite sensibilẽ,neq genita hæc neq corrupta in tẽpore/ait/sed intellectualẽ qdem mũdum ſm ens extare,sensibilẽ aũt ſm genitum,& hũc successione/ait/æternalr moueri.Et ne uideat aliquibus uana testimonia reuoluere pauca ex uersibus Empedoclis ꝓponã, alias quidẽ amicitia cõuenictia in unum oĩa, aliàs aũt rursum deorsum oĩa mota litis opere, qua aũt iterum penetrãte uno plura efficiũtur.sic quidẽ generãtur,& nõ ipsis impedita æternitas est: qua autẽ trãsmutãtur circu nullatenus desinũt,hac autẽ semper manent ĩmobiles ſm circulũ.Quare q̃ ab intellectuali mũdo per litem segregata sunt ab æternaliter esse,generãtur quidẽ & nõ est ipsis impedimẽto æternitas:æternaliter autẽ circulant:& non utiq hæc planè sic,ut enigmatibus dicta ignorauit Aristo. sed ad apparẽs obuians & ad hæc ɔtradicit.Si autem & in aliis cõtradicunt inuicẽ,ut iste/ait/in hoc tamẽ cõsentiunt omnes.s.in assignãdo supmũ locũ Deo,& scdm hoc utiq erit firmũ dogma scdm cões cõceptiones inditas aĩabus hominũ,sed neq si supremũ locum/ait/diuino oẽs attribuũt,est hoc argumentũ credendi cœlum incorruptibile:etenim in sacris & tẽplis putantes ea Diis esse plena,extendũt ad ipsa manus & nullus sine principio,& incorruptibilia putat hæc,sed tanquã locum aliũ magis alio cõuenire Deo putantes.Hæc dicens iste rursum & ad differẽtias cœlestiũ,ad ea q̃ hic sunt nõ attendẽs,sed in eundẽ ordinem ipsa ponens,manifestũ quidẽ est q oculos aĩæ habet lesos. Attamen dicendũ & ad hæc,q & templa super terrã & sacra & imagines hoĩum ad imitationẽ cœlestiũ formatæ erũt,& magis cõmensurata ipsis & ꝓxima susceptacula diuinarũ illuminationũ in his ingeniati sunt.Et quid dico sacram religionem q̃ cum mũdo cõsistẽtiam habet, sed & q̃ apud Iudæos est ꝓpheta Dauid de cœlo dicens: In sole/ait posuit tabernaculũ suũ,& q nõ tanq̃ ad tẽpus aliquod ipm inhabitare putat,manifestat dicens,qui fundauit terrã quo tuta foret nõ ĩclinabit in secula seculorũ.Palã aũt q etsi seculo utit sæpe ꝓ multo tpe,tamẽ secula seculorũ tanq̃ indeficiens tps assumpsit:si autẽ terra talis,palã q & cœlũ & sol.deĩde si tẽpla scdm tẽpus deserta à diuino lumine uident hoĩes,& aliàs ad alia uadũt,cœlũ autem ex quo genus hominũ est,Deo oẽs sacrant, cõsequẽs est non corruptos assumptionibus diuinatorum æternam hãc eos putare ɔuenientiã.At uero/ait/neq qd in toto pterito tẽpore non uidet cœlum ſm totum uel scdm ptes transmutatũ oportet putare ostẽsionem/q ipsum sit penitus incorruptibile & ingenitum.nam & animalũ/ait/alia sunt aliis longioris uitæ, & ptes terræ uelut montes,& lapides,ut adamãtes,ferè toto tẽpore durãt,& non est memoria/ait/q olympus mons/aut principiũ essendi acceperit/aut incrementũ/aut diminutionẽ:in mortalibus aũt aĩalibus q̃diu oportet saluari, necessarium principalissima mẽbra ipsorũ permanere in sua natura.q̃re & quãdiu Deus uult mũdum esse,necesse principalissimas ptes ipsius saluari.cœlũ autem/ait/& ſm totũ & scdm partes confessum est esse principalissimam & maxĩe cõtentiuã partẽ mũdi. Huius enim motu naturalr quæ ĩtus sunt oĩa corpora durant.igitur necesse quãdiu mundũ saluari oportuerit,ſm nihil exire cœlũ à sua natura/neq scdm totum/neq ſm partes.Si autẽ bene/ait/ab Aristo. ostensum est q oẽ corpus finitæ est uirtutis,corpus autem est & cœlũ:palã q & coruptionis est susceptiuũ,habens rõnẽm corruptionis, & si nihil adhuc eorum q̃ incorruptionẽ deducũt pati uideatur. Hæc prolixiora ꝓposui, in seipsis hñtia redargutionem.sicut qui incõptum Herculem circũferunt,ut est in ꝓuerbio.ut enim breuiter dicam ad oĩa genitorum & corruptibiliũ non & principiũ habet & statũ & declinationẽ suæ ɔsistentiæ & uirtutis nam & cornices & corui,& Olympus mons,quouis die & hora trãsmutationẽ hñt aliquã.in tẽpore aũt quodã,sensibilẽ ẽt ipam hñt/semper.n.abrũpuntur partes aliq̃ olympi,& transfigurat,& statu attingũt aĩalia & trãseunt,& q̃ in ipsis sunt principaliores ptes. una enim hora in idẽtitate pfecte non manent,quare nec in sequẽti nec ea q̃ post illam,& sic in ĩfinito tẽpore. Si igit cœlũ ex quo memoria est de ipso tradita,& apud finẽ dierũ suæ cõsistentiæ iam existẽs, ut dicũt nihil apparet ĩmutatũ,neq ſm substãtiam,neq ſm magnitudinẽ,neq ſm numerũ partium cõplentium ipm, & qd mirabile est neq ſm celeritatẽ motus,quõ possibile est,existẽs in statu ſm ꝓpriã rõnem naturæ ipsius,ut ait iste, & neq ſm uiolẽtiã corruptũ corrũpi? Palã autem q si motu cœli naturalr quæ intus sunt oĩa corpora durant,ut iste/ait/motu semper suã perfectionẽ hñte,& quæ ab ipso cõseruant,nihil ad deterius deferuntur.si aũt finitum corpus,finitã habere uirtutẽ sua natura Aristo.demõstrauit,& nõ Arist.solus, sed & ante Aristo.Plato/tamẽ qm̃ & æternã esse circulationẽ Arist.demõstrauit,& ingenitũ & incorruptibile cœlũ,& Plato indissolubilia cœlestia esse/ait/ꝓpter Dei uolũtatem:quanto melius erat huic

contentiosam

contentiosam inanis gloriæ cupiditatē abiicienti q̃rere qualiter uirorū sapientum sermones dissona re ... editi apud ... intelligentes, ipsi suiipsorū cōcordiam studiosioribus insinuant. Nam uterq; ... coeli naturam inseparabilem, ab īmobili & æternali cōditiua bonitate. separauit ratione, Phs c... coeli naturam inseparabilem, ... uidere seorsim utriusq; uim, quod quidē Plato in Politico fecit. separās rōne à naturali cōsistē ... puisiuā bonitatē. palàm est aūt q, & si adhibitā īmortalitatem habeat cœlū, tamē ... ab īmobili & æternali cōditore ꝑductum est congeneū existens illi fm substantiā est eo q ... immediate ab imobili & æternali cōditore, ... idoneum ad indefectibilē participationē elargitæ ab ipso bonitatis, & ad cōnaturalr̄ omni tēpore à cō ditiua uirtute dependēs esse, ut neq; conditor imperfectus nunc suā uirtutem & bonitatē habeat ad tempus, neq; opus ꝑpter ineptitudinē, ad non ens deferat. Necessariū est aūt in his rememorari con ditoris uerborum ad deos coelestes dictorum apud Platonem, ut non bis eadem scribens prolixior fiam. Quoniam autē Aristo. uerba sequenti uisum est mihi cōtradictiones ad ipsa dissoluere, & usq; huc precesserunt ad exposita iam uerba instantiæ, & dissolutiones: age iterum continua prædictis uerbis exponentes inspiciamus.

Manifestum est autē ex dictis & cur impossibile sit esse numerū ampliorē dictorū simplicium corporum: simplicis enim corporis, necesse est motum simplicē esse. Solos autē hos esse dicimus simplices, circularem, & rectū, & huius duas partes: hunc quidem à medio, hunc autem ad medium.

Ostenso q ingenitū & incorruptibile est cœlū, & ex hoc q inaugmētabile, & indiminuibile, & inalterabile, & acceptis in ostensione duabus ꝑpositionibus. s. ea q̃ dicit, qđ generatur ex cōtrario generatur, cuius ostensionē remisit in primū de naturali auditu, & altera q circulari corpori nō est aliqđ cōtrarium, siquidē circulari latione non est aliq̃ latio cōtraria & cōiunctum hoc corroborās per hoc (cōtrariorum autē, & lationes cōtrariæ) habet per cōuersionē, qđ si nō est circulari lationi, alia contraria latio, neq; circulari corpori est aliqđ cōtrarium, ut tota ostensio pēdeat ex hoc, q circulari lationi, nō sit alia latio ɔtraria. Hanc igitur ꝑpositionē uolens ostēdere recordat iterum simpliciū corporum & simpliciū motuū. Oportebat enim hæc sub oculis poni, qa simplex existens circularis motus, siquidē haberet aliquē motū ɔtrariū, unū aliquem simpliciū haberet. Corporū autē simplicium meminit, qa si haberet aliquod ɔtrarium circulare corpus qđ simplex esset, horū utiq; simpliciū aliquod haberet. Se autē & hæc adiuicem cōprobāt: si enim simplicia corpora sunt, q̃ simplicibus motibus mouentur, si hæc sola quinq; sunt simplicia, & motus hi tres soli sunt simplices motus, & hęc sola simplicia corpora. s. qnque, tribus existentibus motibus. s. circulari, & eo q sursum, & eo qui deorsum. ut igitur nō q̃ramus in indeterminatis ɔtrarietatem circulati corporis & circularis motus, sed in determinatis simplicibus, ꝑpter hoc iterū hæc opposuit. Causa autē cur simplices motus sint tres, simplicia corpora autē sint quinq;: est, quia in his q̃ super rectam mouētur est aliquid hoc qđ simplr̄ graue, hoc autē simpliciter leue, ɔtraria inuicē. Sunt aūt & duo media, ambobus quidē participātia, sed utrūq; magis quidē altero. Hæc autē mouētur qdem motu eodem cū illis qbus magis pticipant: mouentur enim fm p̄dominās, sed non similr̄ illis. terra enim usq; ad centrū, & ignis usq; ad cœlum, illa autē usq; ad extrema elementa, qa neq; leuis est extreme aer, neq; grauis extreme aqua: q̃re poterat & motus in quinq; diuidere. Si autē ostensum fuerit, q circulari motui nō est ɔtrarius motus merito circularis motus indiuisus mansit. nō enim est aliqđ minus circulo mobile, ut minus leue, & minus graue. quod enim minus his est propter contrarii admixtionem euenit. Com. 30.

Quod autē non est circulari lationi cōtraria alia latio ex multis quis accipiet fidem. Primo quidē, quia circulari rectū opponi maxime ponimus: cōcauum enim & cōuexum nō solum adinuicē opponi videntur, sed & recto: cōbinata & iuxta se posita. Itaq; si cōtraria aliqua est latio, rectā maxime necessarium est contrariam esse circulari. Recte autem adinuicem opponuntur propter loca: sursum enim & deorsum, loci sunt differentię & contrarietates.

Per multa argumenta ostēdit q circulari lationi nō est ɔtraria aliq̃ latio, ex diuisione (ut existimo) ꝑducens rationē, quoniā enim simplices motus sunt duo circularis & qui super rectā fit: si est circulari motui ɔtrarium, necesse est aut aliquem eorū q super rectā, aut si nō hoc, eos q super ꝑipherias. & aut eos qui super quādā portionē unius circuli ɔtrarios esse, aut maioris, aut minoris semicirculi aut eos qui super semicirculū unū, aut eos qui sup duos semicirculos, unius circuli, aut eos qui super circulū unū. si autē nullus horū motuū cōtrarius est, neq; uniuersaliter ullus motus est cōtrarius: horum autem primū est tale: si est motus aliquis ɔtrarius circulari motui, q super recta fit, maxime erit: Com. 31.

ſed qui ſuper recta fit motus, nō eſt cōtrarius circulari motui. neq; ergo aliqs alius motus ē cōtrarius, & cōiunctum quidē oſtendit uirtute ſic. ſi circulari lineæ recta maxime opponi uidet, ut q̃ ſine fractione, ad omniquaq; circūfractam, & qui ſup recta fit motus circulari motui maxime ɔtrarius uidetur. ſed eſt, ergo &. Ad aſſumptionē itaq; hāc, inſtantiā quandā motā obiter ſoluit dicentē, q̧ concauū in circulo maxime opponitur cōuexo. Dicit igitur q̧ cōcauum & conuexū idem exiſtentia ſubiecto, habitudine ſola differunt quāuis inuicem opponant ſm habitudinē: ſed quādo cōdiſponūtur & cōponuntur in unā peripheriā, tunc ad rectā opponuntur: motuū autē differentia non ſm habitudinē fit. q̃re quod à principio uerū eſt qđ circularis recte opponit, & cōiunctum prius uerū eſt. ſ. ſi eſt circulari motus cōtrarius, eū qui ſuper recta fit, maxiē cōtrariū eſſe: q̧ autē & aſſumptio ſit uera eius q̧ à principio factus eſt ſyllogiſmi. ſ quæ dicit. At q ſuper recta fit motus, nō eſt cōtrarius circulari, oſtēdit ex eo, q̧ qui ſuper recta fiūt īuicē ſunt cōtrarii. ſ. qui ſurſum & q deorſum. ſurſum. n. & deorſum locorum ſunt cōtrarietates. lationes autē à locis maxime cōtrarietatē habent. cōtrarii motus enī/ait q à cōtrariis locis, in cōtraria fiunt. Si igitur qui ſup recta fiunt inuicē ſunt cōtrarii, & unum uni cōtrarium eſt, quod quidē nunc tanq planū prætermiſit, quia ſæpe dictū fuit: & duo ſunt q ſuper recta fiunt & nō plures, ꝑpter quod & ꝑexpoſuit ſimpliciū motuū differētias: nō utiq; circulari ɔtrarius erit qui ſuper recta fit. ⁋ Attendere autē oportet, ſi ut ait Alexāder ab eo qđ magis & minus eſt hæc argumentatio, quia ut exiſtimo, ei quidē quod magis, opponit qđ minus, ei autē quod maxime, nō opponitur, niſi fortè pro magis acceptū ſit nunc id qđ maxime, aut ab eo, qđ maxime, & ab oppoſito ſibi, eo quod nullatenus oſtenſio à genere ipſius magis & minus eſt.

T. 27 *Deinde ſiquis eſtiximat eandem eſſe rationem, in circulari quā & in recto, eam enim quæ ab/a/ ad b/lationem contrariam eſſe ei quæ a/b/ad a/is eam quæ in recto dicit: hæ enim finitæ ſunt, circulares autem infinitæ erunt circa eadem ſigna.*

Com. 32. Dico q̧ qui fiunt ſuper rectā motus cōtrarii ſunt, qui à cōtrariis locis, ꝑmptū exiſtimare q̧ & ſup peripheriam maioris uel minoris ſemicirculi quæ ab oppoſitis ad oppoſita lationes, contrariæ ſunt, puta q̃ ab a/ad b/latio cōtraria ei q̃ a/b/ad a. Dicit igitur q̧ talis aſſumptio & ſi ſup peripheriam uideatur, tamen ſm ueritatem, ut ſuper rectam accepta eſt. ſi ut in contrarium locum, à contrario accipiuntur. & certe mirabiliter appoſuit dicens. hæ enim finitæ ſunt, peripherię aūt infinitæ erunt, circa eadem ſigna. hæ quidē finitæ ſunt, pro una eſt, dicens, à pūcto enim ad punctū impoſſē eſt plures una ꝑtrahere. recta enim minima eſt earū quæ habent eadem ultima, minima autē una. & qđ numero non magnitudine rectā dixit finitā, inſinuat ex hoc qđ dicit pipherias infinitas. nā & hæ numero infinitæ ſunt ſed nō magnitudine, circūferentiæ enī infinitæ ſunt. ſi enim qui ab a/ad b/motus cōtrarii ſunt: cōtrarii autē motus à ɔtrariis locis ſunt: qui autē à cōtrariis locis, à plurimū diſtātibus determinata diſtātia ſunt. nam plurima diſtātia determinata eſt: qui aūt à determinatis diſtātiis ab habētibus rectā mediam, determinās enim & menſurās diſtantias, recta eſt. hæc enim ſola determinata eſt, quia ſola minima eſt habentiū eadem ultima: qui autē à diſtātiis ut rectā habentibus mediā fiunt motus ut ſuper rectā fiunt: motus ergo qui ab a/& b/ſi ut cōtrarii accipiūtur, ut ſuper rectā accipiunt. peripheriæ autē ad eadem ſigna circūſcriptæ indeterminatæ ſunt & infinitæ. Siquidē igitur cōtrarii q à cōtrariis locis, qui ab a/ſuper minimā peripheriā, nihil magis ei qui a/b/ſuper eandē cōtrarius eſt quam ei q̧ a/b/ſuper maximā. ſimilr enim & ſuper maximā b/cōtrariū ipſi a. eadē autē ratio & in infinitis: neq; enim/qđ plurimum/neq; qđ determinatū eſt in peripheriis accipere, eo qđ poſſit omni finita peripheria & maior & minor accipi. adhuc autē ſi quæ ab a/latio, cōtraria eſt ei quæ a/b/ erit quæ ſuper rectam latio contraria circulari, ſi quæ quidem ab a/ſuper rectam mediam inter a/& b/ſit, quæ autem a/b/ſuper peripheriam.

T. 28 *Similiter autē & quæ ſuper ſemicirculum vnum, puta a/g/ad/d, & a/d/ad g. eadem enim eſt quæ in diametro eſt: ſemper enim unūquodq; diſtare ſecūdum rectum ponimus.*

Com. 33. Interempto q̧ cōtrarii ſint motus qui ſuper peripheriā maioris uel minoris ſemicirculi, ex eo q̧ infinitæ & indeterminatæ ſint peripheriæ, dedit ſuſpicari q̧ pp multitudinē illarū cōcludebatur id quod dictū eſt, & non pp naturā peripherię & rectæ: nunc in uno ſemicirculo unā habente uidelicet peripheriā idem rurſum oſtendit. nā in ſemicirculo circūſcripto ſup recta g/d/ſi motus q a/g/d/ſuper peripheriā, ut cōtrarii accipiunt, idem ſunt ei q ſuper diametrū. ſi enim cōtrarii, iterū ꝑpterea q̧ ſunt à locis plurimū diſtantibus abinuicē, ſunt cōtrarii: plurimū autē diſtantia determinata ſunt. determinatam autē diſtantiā judicamus ꝑ minimā habentiū eadem ultima, hæc autē eſt recta. Palā igitur eſt

 q̧ ut

q ut super rectā motus fient;& in hac suppositione nihil minus habet demōstratio facta in uno semi circulo. similiter autē & hic fient ibi, si cōtrarius est motus q ab a/ei qui a/b/& fiat hic quidē super re/ctam, hic autem sup peripheriā:erit cōtrarius qui sup rectā circulari. qđ aūt & eorū quæ mouenť su/per peripheriā cōtrarietas, ut super rectā motorū accipiať, palàm est ex hoc q̃ fm plurimā distātiā ac/cepta est, plurima aūt distātia fm rectā determinata est. ad eadē autē signa est peripherias alias alıs & maiores & minores circūscribere licet, & circa signa minus distātia, maiorē circuli portionē circūscri/bere. & circa priorem distātiā, minorem. ⁋ Si aūt aliquis/ait Alexāder, cōtraria sursum & deorsum de terminās & copulans g/d/semicirculum, putās nō iam recta determinata eē sursum & deorsum:prio quidem/ait/nihil eorū quæ natura mouenť/aut sursum/aut deorsum sup semicirculum moueť, sed fm rectam:nā fm minimā. etenim asini/ait/Diogenes/fm rectā simul alimentū capiunt & potū, dein/de neq; simplex motus est, qui sup talem semicirculū, habentē ultima sursum & deorsum, non.n.so/lum circularis est, sed simul ad sursum & deorsum, neq;.n. si circulum totū circūscripseris recta quæ à terra ad cœlū pùenit, qđ super hūc mouetur, simplici motu mouebiť, sed simul motu ad sursum & deorsum cum peripheriali. solus.n. motus simplex est & circularis qui est circa mediū.

Similiter autē & si quis circulū faciens eam quæ in altero semicirculo lationē cōtrariam ponat ei quæ in altero, vt in toto circulo eam quę est ab e/ad z/i/ semicirculi, ei quæ est a/z/ad e/in/t/ semicirculo. si autē & istæ cōtrariæ, sed non & quæ in toto circulo sibi inuicē propter hoc cōtrarię sunt. Cõm.34.

Postquā ostendit in uno semicirculo q̃ nō sunt contrarii motus qui super ipm ab ultimis diame/tri fiunt, quia nō determinať plurima distātia, quā specificat cōtraria peripheria, sed super rectā, nunc super duos cōiunctos semicirculos in unū circulum. f.i/t/ostēdit q̃ quāuis hæc qdem super semicir culum moueať ab e/per i/ad z/hæc aūt super t/a/z/per/t/ad e/neq; sic ɔtrarii sunt motus ,ppter eādem cām. neq; n. determināt pipheriæ plurimā distātiā, fm quā ɔtraria formātur, sed fm diametrū e/z/de/terminanť, & pp hoc iterū si ut cōtrarii accipiāť motus, ut in distātia eius, q̃ ī rectū accipiunť, sed nō tāq ī ea, eius q̃ sup pipheriā moueť. oñso autē q̃ ī pipheria maioris uel minoris semicirculi, & unius semicirculi & duorū coniūctorū nō sunt quæ sup hoc fiūt lationes cōtrariæ, quāuis ab oppositis ui/deātur fieri, adiungit, si autē & istæ cōtrariæ, sed non & quæ sup totū circulū lationes sibi inuicem ,p/pter hoc cōtrariæ sunt? fm antiperistasim argumentans:neq;.n. qui ostendit eas quæ sup semicircu/los cōtrarias, iā & eas quæ super circulū ostendit, de quo ,ponit nobis nūc demōstratio. In periphe/ria.n. semicirculorū ,ppter opponi ultima peripheriarū à quibus & ad q̄ mouenť, uidenť cōtrarieta/tem habere qui in ipsis fit motus. In motibus aūt factis super totū circulum duobus qdem oppositis inuicem nō sunt opposita aliqua principia motuū:ab eodem.n. ad idem signū pueniunt, manifestio/rem autem fecit ipse distātiam motuū, super semicirculum, & super circulū, quando ostēdit ɔsequen ter q̃ motus facti super totum circulum, non sunt contrarii. quare ex superabūdanti demonstratio/nes de peripheriis & semicirculis ab ipso acceptæ sunt, non tamen frustra, sed ostendit per ipsas q̃ na tura peripheriæ prorsus non suscipit contrarietatem scđm motum.

At vero neq; quæ ab a/ad/b/circulatio, cōtraria est ei quæ ab a/ad g, ex eodem enim in idem mo/tus: contraria autem determinata est latio ex contrario in contrarium esse.

Nunc ostēdit ipsum ,pxime ,ppositum, q̃ neq; super totum circulū, ècōtrario facti motus sunt si/bi inuicem cōtrarii. ostendit aūt ipsum per diffinitionem cōtrariorum motuū, cōtrarii.n. erāt motus qui à cōtrariis locis ad cōtraria fiunt, & à diffinitione circularis motus. si enim fuerit circulus a/b/g, & moueatur aliqd ab a/incipiens, ad b/partem circuli, usq; ad a:aliud autem aliqd uel etiam idē ab a/incipiens, & ècōuerso per g/partem circuli uadēs ueniat & ipm ad a, hi ambo motus ab a/ad a/fiūt, hoc est ab eodem ad idem:circulo.n. motum esse est toto circulo circūdelatum esse:cōtrarii autē mo/tus sunt à contrariis locis ad cōtraria nō ab eodem in idem. q̄re circulares motus nō sunt cōtrarii. syl/logismus est in secūda figura. ⁋ Argumentatione autē hac/ait/Alexāder potuisset & in prædictis uti:, nullus enim à contrario ad contrarium fiebat:manifestius autem est in circulo, in quo non solum à contrario ad cōtrarium, sed neq; ab altero ad alterum, sed ab eodem ad idem motus fit, propter qđ, & in hoc proposuit ipsum. Cõm.35.

Si autē esset circularis latio circulari cōtraria, frustra esset altera:ad eadem enim fit ,pfectio per vtrasq;:amplius necesse, quod circūfertur vndecūq; incipiens in omnia similiter aduenire cōtraria lo/ca. sunt autē loci contrarietates sursum & deorsum, ante & retro, dextrū & sinistrū. Lationis autē,

cõtrarietates, ſecũdm locorũ ſunt cõtrarietates: ſi enim æquales eſſent, nõ eſſet motus ipſarũ. ſi autẽ al ter motus dominaretur, alter vtiq; non eſſet. Itaq; ſi ambo eſſent, fruſtra eſſet alterum corpus, non motum eodem motu. fruſtra enim calciamentum hoc dicimus, cuius non eſt calciatio. deus au tem & natura nihil fruſtra faciunt.

Com. 36. Oſtenſo ꝙ motus nõ ſunt cõtrarii qui ſuper eodem circulo, ex aduerſo ſibi inuicẽ fiunt, nũc id & per deductionem ad impoſſibile oſtẽdit, ſyllogizãs ita. ſi eſſet qui ſup eundẽ circulũ motus con trarius facto ſuper eundẽ ex aduerſo, fruſtra eſſet alter ipſorũ. Sed impoſſibile eſt fruſtra eſſe: nõ er go circularis motus cõtrarius eſt circulari. & coniunctũ quidẽ oſtendit ſic. q̃ ſuper eundẽ circulum circunferuntur, undecũq; incipiant, ambo omnia ꝓtingunt loca, q̃ ſunt in circulo. & ſi quidẽ cõtra ſunt hæ lationes, ut ſupponitur. Cõtrarietates autẽ lationum ẽm locorũ cõtrarietates ſunt omnia ſi militer ꝓtingunt cõtraria in circulo loca ambo. ſunt autẽ loci cõtrarietates ſurſum & deorſum, ante rius & poſterius, dextrũ & ſiniſtrũ, & ſi in circulo loci cõtrarietates ſunt, omnes ſimul eſſent. nihil enim magis alia q̃ alia. per totũ enim circulũ ambo cõtra mota occurrũt ſibi inuicem, & tãq̃ ex cõtra riis locis undiq;, & habẽtes cõtraria principia motus oppugnãt ſe inuicem, & ſiquidẽ æque potentes ſint. hoc enim ſignificat { æquales } nõ erit motus ipſorũ. q̃ enim æque potentia ſunt & ex cõtrario mota, renitũtur ſibi inuicem. q̃re fruſtra ambo mouentur ĩmota manẽtia. ſi autẽ alter motus ꝑualet uictus, à uincente circunduceť & ſic unus fiet circularis motus, uicto non cõplente circulũ. ſic au fruſtra erit alter nõ potens ꝓtingere finem ſuæ operationis. fruſtra enim dicimus illud qđ ſibi cõue nientia nõ aſſequitur, ſicut calciamentũ. q̃re æque potentia ſunt, ĩmota manentia, ambo erũt fruſtra. ſin uincat alterũ, uictum erit fruſtra. & ita qđ in ſyllogiſmo coniunctũ erat, oſtenditur. Ad moueri enim ſuper eundem circulũ ſequitur, ꝙ ipſa occurrãt inuicẽ. ad ſupponi autẽ cõtraria ẽm naturã & ex cõtrariis locis ꝓcedere, ꝙ occurrentia pugnent. ꝓpter hoc enim (ut exiſtimo) cõtraria loca ſup poſuit Ariſto. & nominauit ipſa, inſinuãs ꝙ ſi cõtrarii ſunt motus in circulo, & loca cõtraria ſunt toto circulo, neq; enim magis hac in parte q̃ illa, & quæ moueť ſimiliter ꝓtingentia omnia cõtra loca, ſemp renouatã habent adinuicem cõtrarietatẽ, & ꝓpter hoc ſe oppugnãt. Ad oppugnate aut ſequitur, aut ſiſtere ſeſe, aut uincẽs ſecũ circũducere uictũ. in q̃bus neceſſe, aut ambo fruſtra eſſe, aut alterũ. aſſumptionẽ autẽ quæ dicit. at uero impoſſibile eſt fruſtra eſſe aliqđ eorũ quæ natura oſtẽ accipiens aliam ꝓpoſitionem dicentẽ: quorũ Deus & natura cauſa eſt nihil eſt fruſtra, quia nihil fru ſtra faciunt, & cõcludit potentia ſic: naturaliũ entiũ Deus & natura cauſa eſt, quorũ Deus & natura eſt cauſa, nihil fruſtra eſt. naturaliũ ergo entiũ nihil eſt fruſtra. Sic igitur ego putaui oportere Ariſto. de monſtrationem reſoluere, & ꝓpter dictas cauſas. ¶ Alexãder uero, ait, per hoc qđ dicit { in omni ſi mul peruenire cõtraria loca } nõ hoc dixit ꝙ ſint aliq̃ in circulo cõtraria loca, ſed ad manifeſtan ꝙ circulo motũ debeat omnẽ partẽ circuli pertrãſire. & certe qđ circulo mouetur, ex neceſſitate om nem circuli partẽ pertrãſit, & ẽm hoc non erat opportunitas cõtrarietatis locorũ. ꝓcedẽs aũt, mo (ut exiſtimo) notauit, ꝙ ſi cõtrarii motus ſunt ſup circulũ, oportet & cõtraria eſſe loca: nam cõtra ẽm locum motus, ẽm locorũ cõtrarietates fiunt. uerũtamẽ quia cõtraria in circulo loca eſſe tanq̃ cõueniens, ait, infert ad hoc ꝙ cõtrarii in circulo motus fiũt. & ſurſum & deorſum eſſe in periphe & alias oppoſitiones, nõ uidetur autẽ hoc tantũ tanq̃ incõueniens ſimpl'r, inducere, quãuis incõue niens ſit, quantũ ut cõſequens ſuppoſitioni: & ad deſtructionẽ oppoſitorũ inuentũ à cõtrariis lo Argumentatur enim ex cõtingere hoc incõueniens ad cõtraria ſemp eſſe loca. ipm autẽ uſum fu hoc. ſ. quod moueť undecũq; inceperit ad omnia ſimul peruenire loca cõtraria. Sed & duæ, ait, Ale xander poſſunt Argumentatiões eſſe dictę per literã hanc: una ꝙ fruſtra altera eſſet: qđ cum dixiſſet, poſterius ipſius cãm aſſignat, poſt alteram argumentationẽ per ea q̃ infert. ſi enĩ æquales eſſent, nõ eſſet motus ipſarũ. hoc enim eſt oſtenſiuũ huius, ꝙ fruſtra eſſet altera & quidẽ hoc { nõ eſſet motus ipſarum } ambo fruſtra fore ſignificat. & Ariſto. hoc { fruſtra eſſet alterũ corpus } in altera ſuppo tione ꝓduxit ẽm quam hoc quidẽ uincit, hoc autẽ uincitur, cõmuniter autẽ hoc {. Deus & natura nihil fruſtra faciunt } mediũ horũ aliud tertiũ inquit Alexan. argumentũ eſſe poſſet. nam in quibu dam exemplaribus nõ ita fertur ſcriptura { quia neceſſe eſt qđ circulariter fertur } ſed ſic { adhuc neceſſe eſt qđ circulariter fertur } tanq̃ aliud aliquid ipſo apponente ad ꝑdictũ. & erit utiq; qđ appo nitur, ꝙ ſi fiant aliqui ſuper eundẽ circulũ motus cõtrarii: neceſſe eſt per omnes ferri cõtrarietates circuli, & q̃ ſint cõtrarietates locorũ, appoſuit, q̃a neceſſariũ eſt in peripheria eſſe loci cõtrarietates, aut enim per id cõtraria moueri dicit, aut cõtrarius motus ſuper circulo ut ſuper recta fieri, aut ſi nõ hoc eo ꝙ per cõtraria fiant loca, qđ habebit circularis motus, ſi habet cõtrarietatẽ, quoniã nõ habet ad cõ

traria fieri loca, siquidē ad eundē fertur, quod cū dixisset, ait, nō adhuc apposuit hoc incōueniens esse. s. in una & cōtinua peripheria circulari dicere esse cōtraria loca, hūc quidē sursum, hunc autē deorsum, aut sm alias oppositiones, aut sm omnes. sed resumens ostendit, q̃liter p̄dixit q̄ alter motus est frustra. Ita quidē Alexāder. ¶ Fortè autē q scripsit { adhuc necesse } nō attendit rationis unius cōtinuitatem, neq; q̄ præter cōsuetudinē Aristo. est talibus in loquendo saltibus uti. q̃liter autē ait, q̄ ad cōtraria fieri nō habet circularis motus, siquidē ad idem. Omnino enim supponit circulus cōtraria habere loca. & q̄d a cōtrariis incipiens motus semp (ut existimo) ad cōtraria deficit. Hoc autē cōiunctum Alexāder, ut ait, sm suum doctorē Aristoclē, sic exposuit demōstrationem Aristote. q̄. s. circulari motui nō sit cōtrarius motus, neq; circulo mobili corpori cōtrariū. si enim est, ait, circulari motui cōtrarius motus, aut aliqs rectus est, aut circularis. neuter autē est ut ostendet, quare neq; est. super recta igitur non est motus cōtrarius circulari. quis. n. rectorū erit ipsi cōtrarius, & cur magis alter q̄ alter: adhuc inuicem sibi motus recte sunt cōtrarii, & unū uni cōtrarium. si aūt nullum eorū qui fuit super recta possumus ostendere circulari cōtrarium, neq; uniuersal'r qui sup recta fit erit circulari cōtrarius, sed neq; circularis est cōtrarius. cōtrarii enim sunt qui ex cōtrariis in cōtraria fiunt. cōtrarietates enim lationis sm locorū cōtrarietates sunt; quæ autē circulariter & super circulū mouent̃ ab eodem ad idē mouent̃, quāuis cōtra moueant̃ inuicem, ip̄m autem sibi nullū est cōtrariū, quare circulares non erunt cōtrarii sibiinuicem, sub cōtrarium. n. aliquid patiunt̃, quæ sic contra se mouent̃, nō tamē sunt motus ipsorū contrarii: non. n. suscipiunt rationem contrariorum: si autē neq; qui sup recta neq; qui super circulo circulari motui motus contrarius est, nec ei quod sm naturā circulo mouetur, erit aliqd contrariū. Q̄d autem nō simil'r sup semicirculo dicūtur moueri & super circulo, palàm est ex eo q̄ quæ circulo mouent̃ ab eodem ad idem mouent̃, sm continuitatē, qui autem fiūt super diametro motus, nō sunt continui: reflecti enim oportet q̄d mouetur, q̄d autē reflectitur necesse est stare primo. Hæc igit' sufficiant ad explanationem dictorū Aristo. & apponatur q̄ putantibus Aristo. non dicere Deū effectiuam cām, sed finalem tantū, oportebat & dictū hoc non relinq̄re, sic plane dictum, q̄ Deus & natura nihil frustra faciunt, siqdem aliqui etiam hoc extorquentes, hi quidem Deum cœlum intelligūt, qa huius motus, est causa naturæ eorū quæ sunt hic, & uera dicunt, si proxime adiunctum posuissent. Deus. n. per seipsum cœlestia instituens, per motum illorum, ea quæ sunt sub luna cōdit generabilia & corruptibilia, nam imobilis causa q̄cūq; per seipsam facit, æterna & Diis adæquata facit, quēadmodum & ipse Plato ait. Alii autem Deum in his naturę coordinasse aiūt Arist. abutentem p̄pter dignitatem, sed quoniā per ea quæ hic dicta sunt Aristo. tāquā super unum circulum facto motu ostendit, q̄ circulari motui nō est cōtrarius motus, quāuis ex aduerso sibi sup eundem moueantur circulū, aut enim frustra erūt ambo uiolenter stantia, aut alterū à fortiori simul circūducetur. ¶ Dignū est q̄stione qualiter non est planetarum motus cōtrarius motui sphæræ non erraticæ: non. n. contra mouent̃ solum, sed & à cōtrariis locis ad cōtraria uident̃ moueri, siquidem firmamētum ab oriente ad occidētem, planetæ autem ab occasu ad oriētem: neq;. n. quod non sup eundem circulum fit motus uidet̃ prohibere cōtrarietatem: neq;. n. quæ à medio & ad medium sup eandē recta necesse est moueri omnia, neq; obuiare sibiinuicem semper. Et oīno qui super unum circulum motus cōtrarii putant̃, eo q̄ è conuerso fiunt, habēt putatam cōtrarietatem, nō tamen eo q̄ nō à contrariis locis fiūt, q̄d quidem maxime est p̄prium cōtrariorum motuum: firmamētū autem & planetæ à contrariis uidētur moueri. ¶ Dicēdum igitur q̄ cōtrarios motus de quibus nūc sermo q̄rit, & ex contrariis locis oportet esse, & in cōtraria, hæc. n. est ɔtrariorum motuū diffinitio: & etiam ea quæ mouentur sm hos, cōuenit esse æque potentia inuicem sm posse, si non debet altero uincēte cito deficere cōtrarietas, sed contrariare oportet inuicem quæ mouent̃ sm ipsos & cōtraria esse sm naturā, siquidem cōtrarios dicimus motus eos qui cōtrariorū sunt sm naturā & ob trāsmutari inuicem cōmune subiectū habent: cōtraria. n. sunt quæ ex seinuicem generant̃: hoc. n. ostensum est ut puto, mediocriter. Videamus igitur si quid horum contrariorū determinatorū habēt motus planetarū & firmamenti. oriens igitur & occidens à qbus tāquā ab oppositis uidentur moueri: primo qdem sm habitudinem ad nos habent esse, & nō ad uniuersum, nā ad alios oriēs, ad alios est occidēs, deide utraq; horū sm idē tp̄s, ab oriēte & ab occasu, dicet̃ moueri, nā firmamēti hemisphęriū q̄d sup terrā ē ab oriente uı̃ moueri, planetarū aūt q̄d sup terrā ē hemisphęriū ab occasu ad orientē uı̃ moueri, q̄d aūt sub terra è cōuerso. Ambo aūt ab eisdē ad eadē, reuoluta ferunt̃: & si ītelligas aliq̄d signū extrīsecus utriusque ipsorū, oīs ps icipiēs ab illo rursum ad ip̄m termīat̃, & sil'r sm naturā ambo elōgant̃ ab ipso, & ad ip̄m uadūt: qūo aūt p̄rsus ex ɔtrariis in ɔtraria dicent̃ moueri, qn̄ utrūq; ipsorū semp est in oībus locis, & si alias sm aliā partē, & ab oībus ad oīa, sil'r sm naturā mouent̃? siquidē & q̄ sub luna sup rectā mouētur el'nta, si per canales cōtinuos facerēt motū, & simil'r sm naturā ascenderēt & descenderēt, &

maxime in alio loco, ut non occurrãt sibi inuicẽ, & hęc qdem ad dextrã, hæc aũt ad sinistram facerent motum : nullus (ut existimo) neq; motus ipsorũ cõtrarios, neq; ipsa q̃ mouentur, dicerẽtur silr se habentia, ad oĩa loca. eorũ enim q̃ cõtrarie mouentur utrũq; à cõtrario loco ad contrariũ motũ, ad alterum qdẽ ꝓprie se habet, ad reliquũ aũt extranee. sed neq; ęque potẽs amborũ motus: siqdem firmamentum circũducit planetas, non tamẽ neq; uincens uim infert uicto, neq; exterminat motum ipsi fm naturã, quod in cõtrariis motibus accidit. quod autẽ uim nõ inferat, palã est licet ex eo ꝙ plane sequãtur motũ firmamẽti, tamẽ suũ scdm naturã motũ in eisdem semp mensuris seruãt reuolutũ & quidẽ si ex cõtrario & fortiori motu uim pateren͏ť, utiq; & pfecte cessassent à ꝓprio motu, si autẽ n tamen nõ ipsius idẽtitatẽ sempiterno tpe cõseruassent, uim passi, q̃re neq; cõtraria sunt q̃ sic moue tur. & licet contrarii essent motus hi, ex eo ꝙ sic ferũtur, nunq̃ tamẽ sic contrarii, ut in seinuicẽ tra mutentur. siqdem quæ mouẽtur fm ipsos, ꝓpriis locis distincta, nõ sunt apta nata inuicẽ occurre neq; fm totum, neq; fm partẽ: nam & si se tangunt inuicẽ, non tñ tanquã ex cõtrariis ꝓcedentia loc scdm cõtrarias naturas, sed tanq̃ semp coexistentia inuicẽ consentanea sunt nec sese atterẽtia. Totalit autem q̃ transmutanť inuicem cõe subiectũ habẽt, & coexistere inuicẽ non potentia, pugnãt de subie cto & transmutanť inuicem. Hęc aũt neq; subiectũ habẽt cõe, sed seorsum est unũquodq;, & iuicem coexistere nata sunt, amicabilr se cõtingentia. sed neq; eorũ q̃ sub luna totalitates transmutãt inuicem, sed abstractæ partes. Si igitur nulla ab his abstrahiť pars, neq; trãsmutari inuicẽ possunt. si autem fm tota transmutãtur, siquidem cõsistente uniuerso, alius ex alio generareť mũdus, si autẽ corrupto, nõ adhuc transmutãtur, sed simul corrũpunť. quid igiť? nullã dicet quis habet uirtutem sphæræ cõt latio, neq; differt aliqd, sic aut illo mõ se habere? An uirtutem hñt maximã, totumq; mundũ coapta 2
tem, & generationis q̃ sub luna & corruptionis cãm exhibentẽ. nõ tamẽ sic, ut altera ab altera trãsmu tetur, qđ quidem sermo q̃rit, sed ut harmonica coordinatio secũdorũ ad priora fiat: hæc qdem dicta sint ad q̃stionem. ⁋ Quoniã aũt iterum Sus grũnit, aduersus canentẽ Alcęum, rursum necesse ad Grãmaticum hunc declinare qui cum grũnitu malignitatem magnã quoq; in uerbis ostẽdit. In his enim cum dixisset, ꝙ per duas quasdã suppositiones Arist. demõstrante cœlũ ingenitũ esse, & corruptibile, per unã quidẽ dicentẽ, omne genitũ ex cõtrario generari, per alterã aũt ponẽtem, nullũ contrariũ esse cœlesti corpori, quoniã neq; prorsus aliquę substantiæ est cõtrariũ, priorẽ falsam eẽ redarguimus. hæc cum dixisset, totũ quintũ librum expendit, cõtendens redarguere rõnes oñdẽtes ꝙ circulari motui nõ est cõtrarius motus, & nõ intellexit, ꝙ si subę cœli, hęc est enim fm naturã ipsius cõsistẽtia, nõ est 3
cõtraria naturalis cõsistentia, neq; naturali ipsius motui, est naturalis motus cõtrarius. siqdẽ princip motus est natura, dans aũt hoc ꝙ nihil sit cõtrariũ corpori cœlesti, qđ si Arist. accipit, nõ adhuc op fuisset, ipm ostendere per hoc ꝙ circulari motui nihil est cõtrariũ: huic ostensioni aduersať, à u gloria uidelicet, qui enim ad ueritatẽ respicit, si id qđ demõstratur cõcedit, quid à modo ostensio discordabit? hoc igitur sit argumentũ stultæ contentionis huius. Nos autẽ adhuc attẽdere oport ꝙ ꝓpositione quæ dicit, qđ generatur ex cõtrario generari, cõfirmata (ut existimo,) & ꝓpter h his quæ aduersus ipsam dicuntur stulte dicta esse ostensis, & minori q̃ dicit, cœlesti corpori nullũ cõtrarium, ab hoc cõcessa ut possit in scđa figura cõcludi cœlũ non esse generabile, nõ adhuc no opus est ꝙ demõstremus cœlũ nullũ habere cõtrarium, ex eo ꝙ circulari motui, nõ sit motus cõtr rius. Veruntamẽ quoniã demõstrationẽ hanc nihil facere ad ꝓpositum putãs, euertere cõtendit, a 4
& hos ipsius sermones tanq̃ uilem quẽdã garritũ ꝓpulsemus. Aristo. igitur ꝓponente ostendere ꝙ circulariter moto corpori nullũ est cõtrariũ, ex esse cõtrariorũ lationes cõtrarias, & motui circular non esse motũ cõtrarium, aduersus hæc ambo resistit. Et primo ad hoc. s. cõtrariorũ lationes esse cõtrarias: & interrogat utrũ substantias uult esse cõtrarias, horũ quorũ cõtrarias dicit lationes Aristo. aut quod nõ ipsæ corporũ substantiæ sint cõtrariæ, sed participent semper cõtrariis q̃litatibus, sicut ignis & aqua, quæ cõtrariæ moueñť. hic quidẽ calida, hęc autẽ participat frigida q̃litate, & æthiopis puta caro, quãuis nõ cõtraria sit fm substãtiam carni scythæ, coloribus tamẽ cõtrariis participãt, & ipsas corporũ subas, contrarias esse dicit, quæcũq; motibus cõtrariis moueñť, ipse sibiipsi contraria dicens Aristo. apparebit. ipse enim in pdicamẽtis nos docuit, ꝙ nihil est contrariũ subæ, & maxime ei 5
quæ est ex spẽ & materia: ostendit aũt in illis, subæ propriũ esse, idem & unũ numero, cõtrariorũ esse susceptiuũ. Qualiter igiť quæ cõtrariis motibus mouẽtur erũt cõtraria? esset enim ipsa sibi cõtraria substantia q̃ cõtrariis motibus moueñť, seu subiiciunť, albificationi/ & denigrationi/ seu calefactioni & infrigidationi/ seu augmentationi/ & diminutioni. Vsitatum aũt/ ait/ quę cõtrariis fm locum motibus moueñť/ cõtraria dicere. q̃ autem fm alterationẽ/ uel augmentationẽ/ & diminutionẽ, nõ adhuc principium enim motus & quietis est natura, nõ solũ eius qui fm locum, sed & eius qui fm q̃litatẽ & quãtitatem. Et palã est ꝙ quãuis non apposuerit iste, & eius, qui fm substantiam, naturalis enim

est sed in generationē & corruptionē trāsmutatio:& magis cōtraria erunt corpora quę ſm alteratio/nem mouenť,& generationē,q̄ quæ ſm locum. Nam ſm locū tránſmutatio, ſecúdum accńs aliquod est solū Non in aliis aūt ſolum,ait,ſpēbus motus uidemus eadem ſm numerū corpora cōtrariis mo/tibus naturalr mota,ſed & in ipſo qui ſecúdum locū, aer enim non ſolum habet principiū motus ad ſurſum ſed & ad deorſum.ſi enim ſubtrahať aliquid ſuppoſitæ ſibi terræ uel aquæ,mox regionē il/lam replet,ſicut ablato aliquo ſuppoſitorū ad ſurſum fertur.ſi autem uiolentiá uacui,ait,aliquis pro cauſa ponat,eius qui ad ſurſum motus, & non naturale principiū, quid prohibet & in latione ipſius ad deorſum eádem dicere eſſe cám? nam ſupra uacua exiſtēte regione ſurſum ferť,aliter autē non,& forſitā,ait,nō cōtingens eſt ſolū,ſed & neceſſariū,ſicut in aliis cōtrariis motibus,ſic & in his qui ſcdm locum & genus unū ipſorum lationē eſſe,& ſubiectū unū aerem,quia,ait,cōtrarios motus habētibus non ſequiť contraria eſſe ſm ſubſtantiá,neq; enim idem ſibi cōtrariū. Hęc igitur ſiqdem dubitás iſte & quærens proponebat, qualiter ſapientis uiri ſermones diſſonare putati, conſonabunt, quiq; in prædicamentis dicūt ſubſtátiæ nihil eſſe cōtrarium, & uná & eandē numero ſubſtantiá contrariorū eſſe ſuceptiuā,& quod hic dicitur cōtrariorū motus eſſe cōtrarios,ſtudioſus utiq; putaretur.ſi enim quę cōtrarios motus habent,ut Alexáder dixit,neq; enī Ariſto. cōtrarius eſt, ſubſtátia ipſa ſibi uide/buntur cōtraria eſſe,& nō ſolum habebit aliquid cōtrarium ſuba,ſed ipſa ſeipſam:ſin autē non inqui rens ſed aſſerens iſta uidebitur dicere,neceſſe eſt ergo aut in pdicamētis oſtēſa,tāq̄ falſa reſcripta eſſe, aut quæ hic.Si igitur illa ſunt uera & naturæ rerū conſona,falſum eſt cōtraria eſſe ſm ſubſtantiá cor pora, quæ cōtrariis motibus moueť, non amplius cupidus diſcendi,ſed tardus ad diſcendū (ut exi/ ſtimo) iuſte iudicabiť. Qui enim à puero in rōnibus exercitati ſunt quádo audiunt aliqd apparens diſſonum,& maxime à uiris talibus,ſine turbatione inquirūt,ſi aliquo modo poſſunt talia cōſonare, quēadmodū multa iam quæ uidebanť diſcordare,cōſona inuenerūt:qui aūt tarde uenerūt ad dicen dum,ueluti ad pauca reſpicientes, ab apparenti diſcordia ſtupefacti, ad alterū ſicut fuerint inclinati, ſententiāt contra reliquū,quod & iſte etiá hic uidetur mihi paſſus fuiſſe. ⁋ Dicendū eſt igitur cōtra/riorum ſm naturā & motus eſſe cōtrarios.quis utiq; dubitabit intellectum habens, ſi uere natura ē prīcipiū motus & quietis? ſimile eſt enī ac ſi qs dubitat aduerſum dicentē bonorū ſm naturā bonas eſſe operationes.Oportet autē iam inquirere,q̄liter & illud eſt uerū,ſubſtantiá uná & eandem nume ro cōtrariis motibus ſupponi,dealbationi & denigratiōi,calefactioni & infrigidationi,augmentationi, & diminutioni,& aſſenſui deſcēſum,ut in aere.Qualiter enī non erit ipſa ſibi cōtraria ſubſtátia,q̄ cō/trariis motibus mouetur? ſiquidē ſubam neq; ad aliam ſubam, cōtrarietatem habere dicimus. Sed oportet primo attendere q; & ipſa quæ in pdicamentis dicunť, quæ quidē iſte uera,& naturę rerum cōſona,ait.ſ.non eſſe ſubæ contrariū,& eandem & unam numero ſubſtantiá exiſtentē, natam eſſe ferri ad cōtraria & trāſmutari,& hæc adinuicem diſſona,& cōtraria ſuperficialibus uidenť, ppter eaſdem in ſtantias.ſi enim eadē numero ſubſtátia cōtrariæ diſponitur,dealbata & denigrata,q̄ autē cōtrariæ diſpo nuntur,cōtraria inuicem ſunt,qūo non ipſa etiá ad ſeipſam cōtraria erit? ⁋ Sed ad huius ſolutionē attē dere oportet q; naturaliū motuum, hi quidē ſunt actiui,hi autē paſſiui. actiui qdem ſm quos agere dicuntur naturalia corpora calefacientia & infrigidátia,dealbātia & denigrātia,augmētantia & dimi/nuentia. Paſſiui autē ſm quos ab agentibus hæc naturalr patiuntur: naturalr autē patiuntur patiē/tia calefacta infrigidata,& ſm alias paſſiones,motus aūt ſm locū actiuus ſolum eſt, ppter quod neq; moueť aliquid ſm locū naturalr ab alio,ſicut calefit aut denigrať,ſed ab ipſa ſola natura.His autē ſic ſe habētibus,quádo dicit Ariſt.in his,q; cōtrariorum ſunt cōtrariæ latiōes:de actiuis dicit motibus. Principium.n.motus in his eſt natura,táquā moues,ſed non táquā mota,& táquā agentibus, ſed nō patientibus ppter qd & ignis & aqua cōtraria dicūtur,táquá cōtrarios motus,hoc aūt eſt dicere,tāq̄ contrarias operationes agētia,hoc qdem calefaciens & exſiccans,hoc autem infrigidās & humectās, & hoc quidem tēdens ſurſum,hoc autem deorſum:etenim hi ut dixi operatiōes ſunt.Quádo autē di/cit Ariſto.ſubam eandem & uná numero exiſtētem cōtrariorum eſſe ſuſceptiuá,paſſiua cōtraria ac/cepit.patitur.n.qd ſuſcipit ſicut agit qd dat.eadem igitur ſubſtátia ſubiecta dealbatur, & denigratur ſm ſe:nam agens ſm ſuiipſius ſubam iam perfectá agens,non pōt contrarias agere operatiōes,à ſub/ſtantia pcedentes,& maxime naturale aliqd & ſimplex exiſtēs,patiens aūt ſm imperfectū ſuū & po/tentia patiens qd aptum natū eſt ad ambo oppoſita:merito uiciſſim cōtraria diciť pati:& tamē hoc nullum eſt incōueniens,idem ſibi cōtrarium eſſe,ſed non ſm idem,ſed ſm quod uiciſſim contrarias habet diſpōnes,ſicut corpus,qd quádoq; quidem calefit,quádoq; autē infrigidatur,aut ſubſtátialiter quando aliquádo ignis fit,aliquádo autem aqua,uel ſm accidens.ignis aūt non poteſt quandoq; qui dem calefacere,quádoq; autem infrigidare,ſed neq; quandoq; quidem ſurſum naturaliter ire,quan/doq; autem deorſum:à non fruſtra ergo Ariſto.motibus ſm locum,& non ab aliis naturalibus ſub/

ſtantiarum differẽtias inueſtigat,qa hi ſolum actiui ſunt ſm eam quæ in ipſo eſt naturam,agente eo
qđ mouetur ſm naturam ſm locum.Alii aũt motus &actiui exiſtentes & paſſiui,& ſm naturã am
bo,quãdo ut paſſiui accipiũtur:ipſam ſibiipſi cõtrariam ſubiectã ſubſtãtiã uideri faciunt,motus a
tem ſm locum actiuus eſt,ut dixi,ꝓpter qđ nihil naturaliter ſm locum ab alio mouet,calefit aut
infrigidat,dealbat,& denigrat,& generat,& corrũpit,auget,& diminuit ab alio, naturaliter ent
agunt hæc in inuicem,corpora & patiũtur abinuicem.Quoniam autem aerem & cõtrarietatem me
tuum ſm locum iſte habere/ait/mirabile eſt qualiter nõ intellexit,ſi quæ ipſe dixit qđ in quarto h
ius negocii,Ariſto.dicere ſimplr̃ qdem graue eẽ qđ omnibus ſubſidet,uelut terrã,ſimpliciter autem
leue/puta ignẽ,qđ oĩbus ſuperfertur:media autẽ horum,aquã dico & aerem,his qdem ſupernatatia,
his autem ſubſidẽtia,grauia eſſe & leuia,& ſępe Ariſto.dixit,ꝙ neq; ſimplicia hæc,ꝓprie ſunt: q̃re q
mirum ſi ſm p̃dominans ſemper in ipſo aer mouetur,quãdoq; quidem ſurſum,quãdoq; autẽ de
ſum,nõ ambas ſm idem habẽs has ↄtrarias actiuas uirtutes,ſed ſm ſuiipſius diuerſam alterationem
ipſas exercens.Ingroſſatus.n.deorſum repit,ſubtiliatus autem ſurſum,quãdo uero euacuato aliqu
inferiori loco aer in ipſum detrahit ꝓpter euacuationẽ,tunc hoc accidit,uniuerſo ſemper circũſtr
gente ſeip̃m,& non ſinentem uacuam eſſe regionẽ,ſed ſubtiliora & facilius mobilia cõpellente in r
giones euacuatas,quoniã ſm ſui naturam leuior magis exiſtẽs aer,ſurſum natus eſt ferri,& ſi nõ
dat aliquid ſuperiorũ aſcendenti aeri,inſpiſſationẽ neceſſe eſt fieri aliquorũ corporum, uel antip
ſtaſim,ut aer factũ ab aqua,ſuſcipiat locus.Nõ bene igitur/ait/iſte ſimilr̃ ſurſum & deorſum tranſ
aerem,ut ſi deorſum ꝓpter non fieri uacuum,& ſurſum eat ꝓpter hoc,manifeſtat.n.hoc qui ab
fit aer,quãuis enim humidior exiſtat,tamẽ ſurſum currit,& inſpiſſari cogit ſuppoſita . Quare ex d
ctis palã,ꝙ cõtrariis motibus ſubiectũ paſſiue,quãuis ipſum ſibiipſi cõtrariũ fiat,nullũ inconuenien
fiat,actiuum aũt neq; agit cõtrarios motus,neq; ip̃m ſibiipſi cõtrariũ fiet,ſed neq; uſitatum eſt q̃ q
dem ſm locum naturaliter mouent cõtrariis motibus dicere contraria,quæ aũt ſm alterationẽ, u
augmẽtationem,& diminutionem nõ adhuc,ſi ſm locũ motus naturales,actiui ſolũ ſunt,& nõ p
bile eſt eãdem ſubam ſm naturam cõtrarias operationes agere,per eſſe natura operãte,paſſiui aut
motus circa idem ſubiectũ contrarii conſiſtunt,& nõ oportebat indeterminate & cõfuſe ſic cõtra
motus conſiderare,& quæ in paſſiuis accidunt,actiuis attribuere.¶ Quoniam autem iſte prolix
eſt putans ſecundum naturam ſurſum & deorſum ſimiliter moueri,interrogandum eſt ipſum
nunquid dicat ambo habere ipſum & grauitatem & leuitatem , ſicut Ariſto.ait/non ad idem, ſ
ut quidem ad aquam leuitatẽ,ut aũt ad ignem grauitatẽ,aut & ſm ſe ambo,& ſi hoc,utrũ ſm aliud
quidẽ aliquid in ipſo groſſius/grauitatẽ habere dicit,ſm aliud aũt aliquid ſubtilius leuitatẽ, aut ſm
omnem ptem ambo.Ac palàm eſt ꝙ hoc eſt impoſe.Immobilis enim erit penitus utraq; uirtute
ſeipſam,ſecũdum hũc trahente.Si autem ſm aliud qdem aliqd partiũ ſuarũ leuis eſt, ſcd̃m aliam
grauis,ſicut & nos ſumus ſm ignẽ qui in nobis eſt leues,ſm terram aũt,graues:compoſitus erit
& uerũ erit in ipſo dicere ſicut & in nobis:ꝙ contrariarũ ſm naturã in ipſo ſubarum & motus cõ
rii ſm naturã,& ſi ip̃m ſibi contrariũ uelis dicere,tanq̃ ex cõtrariis ptibus cõpoſitum,nullũ ſeq
incõueniens.ſi autẽ ad aliud quidem leuẽ,ad aliud autem grauẽ,aerẽ eſſe dicit, ſic ambos motus
bere,palã ꝙ ſm ambos ad eundem locũ mouebitur,qui ſupponit quidẽ igni, ſupnatat aũt aqu
rurſum unus ſm naturã motus eſt unus,& neq; motus cõtrarii ſunt ſm exiſtentiã, ſed ſm habit
nem ſolum,neq; qđ mouet ipſum ſibi eſt contrariũ.totalr̃ autẽ Ariſt.cõtrariorum/ait/ & lationes
trariæ,ut & ècõuerſo,uerificet cõuerſio q̃ dicit,cuius lationi non eſt cõtraria latio, neq; ipſi aliqd
cõtrarium.Ac ſi oñditur circulari motui nõ eſſe cõtrariũ motũ,habebit demonſtratũ,ꝙ circulr̃ m
bili corpori,nõ eſt aliqd contrariũ,qđ quidẽ,ut iſte/ait/& ſine demõſtratione cõcedens.tamẽ tãis ſer
monibus oſtendit.Ariſt.qdem ita,Grãmaticus aũt uſitatũ/ait/qđ cõtrariis ſm locum motibus moue
tur corpora,contraria eſſe,dicere,q̃ autem ſm alterationẽ uel augmentationẽ cõtrariis motibus mo
uentur,nõ adhuc eſſe dicere cõtraria,putans ut uidetur,ꝙ ſi contrariorũ,& lationes ſunt cõtrarię,&
quorũ lationes cõtrarię ipſa quoq; eẽ cõtraria.& quidẽ ſi non adęquãtur,non eſt uerũ, poſitione
ſequentis/poni antecedẽs.neq; ſequit ad dictũ ab Ariſto.ſ.quæ mouẽtur cõtrariis motibus ſm altera
tionem,uel ſm locum,ut ipſe/ait/ipſa ſibi cõtraria eſſe,niſi p̃oſtenſa adęquatione. Si aũt hæc inuicem
adęquãtur,& cõtrariorũ,& lationes cõtrariæ:& quorũ lationes cõtrariæ & hęc ↄtraria:palã ꝙ nõ erit
incõueniens,qđ ſequit:ſed res quidẽ qualis ſe habet,prius,ut puto,declaraui.Nunc aũt hæc ꝓpoſui
ad manifeſtandũ ꝙ iſte neſciens rõnes cõſequẽtiæ,ſeip̃m ſeducit,tanq̃ aliqd dicentẽ, & ſine intellectu
legentes:oblitus aũt,ut uidet,ꝙ de naturalibus & ſimplicibus motibus ſermo eſt, & aĩa/ait/q̃ mouet
ad uirtutem & malitiã,aut potens moueri,& ad falſam cognitionẽ,& ad uerã: ipſa ſibi ſm idem nũc
cõtraria erit.& qdem hoc oportuiſſet intelligentẽ dubitaſſe,qũo anima ſm uirtutem agit,& ſm ma

litiam

litiam, ignis aũt nunq̃ agit ſm infrigidationẽ. & poſtq̃ dubitaſſet rñdere, ꝙ naturalia quidẽ & ſimpliciter per eſſe agũt, ꝓpter has eaſdẽ operationes quãdiu utiq; fuerint operátur uniformes exiſtẽtes. aĩa autem multiplicat, quidẽ per eſſe, ꝓpter qđ & ſemper hác habet in prõptu operationem, ſm uirtutem autem uel malitiá, aut falſitatem uel ueritatẽ operat̃, non per eſſe, ſed per ꝓhabitas alias aliter opiniones & electiones. ⁋ Sed ad ſequẽtia ꝓcedamus, ſi quid fortè illis prioribus magis cõſequẽs loquetur. ſi [illegible] igit̃ hæc. Rurſum enim neceſſe eſt me plura uerborum huius tranſcribere, ne incredulus calũniator appareã. Hęc igit̃ ſi ſm ſubſtãtiam cõtraria dicent̃ corpora, q̃ motibus cõtrariis mouent̃: ſi autem non ſm ſubam cõtraria eſſe hęc dicat quis, quia uniuerſal'r ſubſtãtiæ nihil eſt cõtrarium, ſed ꝙ q̃litatibus oĩbus contrariis participãt, q̃ contrarie mouent̃, ſicut ſe habet in igne & terra, hic enim calidus, hæc autem frigida exiſtit, & hic quidem leuis, hæc autem grauis: adhuc cõſequẽter ſecundũ eam quæ cum oppoſitione fit conuerſionem, quòd quæ non participant qualitatibus cõtrariis, neq; motibus contrariis moueri, neq; eſſe prorſus horũ motui contrariũ motũ. non tamen ſi alicuius corporis motui nõ ſit cõtrarius motus. hęc neq; qualitates contrarias participare eſt uerum: non enim ſana eſt ex antecedente cõuerſio. Si autẽ dicat aliqs adęq̃ri hæc, ut quorũ motui cõtrarius eſt motus, hæc & q̃litatibus cõtrariis participare, & quæcũq; q̃litatibus cõtrariis participãt horũ ſemper & motui eſſe motũ cõtrarium. iſte poſitionẽ non demõſtrationẽ exigens ſibi cõcedi, tamẽ ab ipſis rebus arguitur. elementorũ enim totalitates planè q̃litatibus cõtrariis participant, etenim hypeccaumatis & aeris motui circulari nõ eſt motus cõtrarius, ſm ꝙ & ipſi Ariſto. uidetur circulari motui nõ eſſe cõtrarium motum. Primo in his noto hoc, qđ putat, ꝙ quę q̃litatibus ɔtrariis ſm ſubſtantiá participãt, ſicut ſe habet ignis & terra, nõ ſint ſm ſubſtãtiam contraria, ſi enim non ſm hoc eſt ſubſtantialis ɔtrarietas, relinquit̃ ſm materiã ipſam eſſe, quod quidẽ neq; iſte (ut exiſtimo) diceret, & tamẽ Ariſto. ſic dicere exiſtimat. qđ autẽ ſequitur omni ſtoliditate & incõſideratione (ut exiſtimo) replctũ eſt. nam Ariſto. dicente, cõtrariorũ, & lationes contrarias eſſe, iſte ɔuertens, q̃ cõtrarie mouentur, cõtraria eſſe ſupponit, tanq̃ q̃litatibus contrariis participantia: & ſiquidẽ tãq̃ non adęquatis terminis ɔuertit ꝓpoſitionem, ipſe nobis dicat, quæ nos oporteat exiſtimare ipm̃ ſcire, qui neq; hoc nouit, ꝙ in nõ adęquatis, non poſſibile eſt ɔuertere, nõ enim indifferens eſt, ſic aut illo modo ꝓferre. Si autẽ putás adęquari ſic ꝓduxit, quomodo dicit ipſe non adęquari, & ꝓpter hoc nõ poſſe ex antecedente ɔuertentem dicere, ſi alicuius corporis motui nõ ſit ɔtrarius motus, neq; qualitate ɔtraria pticipare? uide igitur qualiter qui dicit putantẽ adęquare, poſitionem non demõſtrationẽ exigere, ſibi cõcedi, tanq̃ adęquatos accipiens terminos ab Ariſto. poſitos conuertitur: qđ enim ɔuertitur manifeſtat dicendo, q̃ cõtrarie mouentur qualitatibus cõtrariis participant, & ſm eam quæ cũ oppoſitione fit conuerſionẽ ipſius, quæ non participant qualitatibus cõtrariis, neq; motibus cõtrariis moueri, tanq̃ antecedentibus quidem motibus, ɔñtibus aut cõtrariis. ab his enim & cõuerſionem inchoauit, non intelligens, ut prius dixi, ꝙ Ariſto. ex non eſſe circulari motui motũ contrariũ uult oſtendere, ꝙ neq; circulariter moto ẽ aliquid contrariũ. Iſte autẽ conuertẽs terminos, ɔcluſit circulari motui, nõ eſſe motũ contrariũ, quod quidem per ꝓpriam demonſtrationẽ oſtendit, ex illo concludere uolens, ſubſtantiæ cœli nõ eſſe aliquid contrariũ: hoc enim requirebatur ad ingenerabilitatẽ. iſte autẽ perſeuerat, ɔtendẽs à rebus oſtẽdere, ut dicit, ꝙ neq; adęquãtur, neq; eſt poſſibile cõuertere terminos. & tamẽ hæc ſtolidius mox conuertit, aer enim ait, & hypeccauma cõtrarias habentia q̃litates ambo circularem habent motũ. ſi igit̃ circularis nõ eſt contrarius circulari, q̃litates contrarias habentia, motus cõtrarios non habent. in his igitur primo quidẽ illas qualitates qbus ſm locum motus conſequit̃, nõ habent contrarias ignis & aer. ambo enim calida & ambo leuia, quãuis hic qdem magis ꝓpter ſiccitatẽ, hic autẽ minus ꝓpter humiditatem. deinde circularis motus qđ non ſit principiũ naturæ ignis & aeris ſed eminẽtiori modo ipſo participant idoneæ ad participationẽ ſe habens, oſtẽſum eſt prius (ut exiſtimo) mediocriter, ex ſimul moueri cũ firmamẽto, ut manifeſtãt qui in ipſis cõſiſtunt cometę, & alia phãtaſmata cooriẽtia, & coocũbentia cum ſtellis fixis, & non hęc ſola, cum firmamẽto ſimul mouent̃, ſed & planetę, ſed planetæ quidẽ & ꝓprium habẽt motũ: quæ autẽ ſub luna ſphæræ totalitatibus, ſm meliorẽ participationem mouentur. Hæc igitur ſufficienter dicta ſint. niſi fortè aliquis & ſuperfluã locutionẽ impingat & deſpiciat uilitatẽ uerborũ huius. Cognoſcat autẽ & me non uerborũ huius gratia occupationem hanc tolerare, ſed gratia eorũ qui ſeducũtur à multitudine uerborũ ipſius, & gratia ipſius cõtradictionis aduerſus Ariſt. nam nõ ignoro, ꝙ à poſteris non uerba illius ſolũ, ſed & hęc ſuperflua, & ſtudio indigna reputabunt̃. uerũtñ neceſſe, & reliquũ Charybdis remẽſurare. ⁋ In his itaq; præexpoſitis ſæpe ſe reuoluens ꝙ ſubæ nihil eſt contrariũ, & putans Ariſto. ad ſeipſum eſſe diſcordẽ, dicentem quidẽ in ꝓdicamentis hoc planè, hic autẽ dicentẽ, contrariorũ ſm ſubſtantiã, & lationes eſſe contrarias; uidetur mihi penitus ignorare q̃liter dictũ eſt, ſubſtantię nihil eſt contrariũ. Argumẽtor aũt

ex diuisione ꝟm quã fecit instãtiam,quã in primis ꝓpositæ ab ipso instantiæ uerbis,qualr intelligit, planè reuelauit,scribens.igitur ꝟm subam contraria dicunt corpora,quę motibus cõtrariis mouent, si autē non ꝟm substãtiam cõtraria dicet quis,qa uniuersalr substãtię nihil est cõtrariũ,sed qualitatibus ɔtrariis semper participare,quæ cõtrarie mouent,ut in igne se habet & terra,hic enĩ est calidus, hæc autē frigida existit,& hic qdem leuis,hæc autē grauis.Si igit non hæc putat,& talia q̃ ꝟm substãtiam cõtraria,quoniã composita suba,cui maxime putat nihil esse cõtrariũ,ex materia est,& substantialibus qualitatibus in qua & uerificari putat,substãtiæ nihil esse contrariũ.qđ igitur de composita hoc dictũ esse in p̄dicamentis putet,planè scripsit in scđo capi.quinti libri dicēs.si igitur ipsas corporum substãtias cõtrarias eē dicit,quæcũq; motibus contrariis mouentur,ipse sibiipsi cõtraria dicens Aristo.cõuincet.ipse.n.in prædicamentis nos docuit,ꝙ nihil est cõtrarium substãtiæ,& maxime cõpositæ ex materia & forma.q̃le igitur est naturale corpus cõpositũ ex materia & forma,qđ nõ oppositis qualitatibus specificat?quãuis.n.aliquis accipiat ip̄m quod est terquaq; dimēsionatũ,ꝟm Grammaticum hũc,materia hoc est,& oppositis q̃litatibus specificatũ fit naturale corpus,& substãtia composita,& non est alia p̄ter hanc,quæ cõtrariis q̃litatibus specificat.si aũt & materia corpus nõ est, sed cõpositum ex materia & forma,& ipsius forma oppositas habet differẽtias,est,n.& corporis materia: ait enim Aristo.& parui & magni eadē:quæ igit est suba composita ex materia & forma,p̄ter eam q̃ oppositis qualitatibus specificat.s.calido & frigido,leui & graui,in qua uerificari putet substantiæ nihil esse cõtrariũ?in hac enim uidet cõtendere nõ uerificari:nã aliter conatur euadere sermonem figuras ɔuersionis accusans,quã & ipsam ignorãs apparuit.sed iste qdem ex sequētibus q̃lem habitũ habeat circa sermones apparebit,hoc aũt ꝟm se qualiter dictũ est,substãtiæ nihil eē ɔtrariũ,mihi quoq; ipsi primo,deinde etiam aliis addiscere uolẽtibus dearticulare bonum est subam,ꝓprie in p̄dicamentis indiuiduã accipiēs cõpositã ex materia & forma ut subtrã accepit ipsam,ꝓpter qđ neq; in subiecto neq; de subiecto/ait/ipsam eē,ut undiq; significet ꝙ subiectũ sit.cõtraria aũt ꝟm qđ cõtraria accidẽtia sunt:differẽtiæ.n.sunt,differẽtiæ aũt qualitates & accidẽtia,& sunt hæ nõ cõtrariæ substãtiæ,sed contrariã sibiipsis subsistentiã habent,ꝓpter qđ qdem ambo dixit,& ꝙ subæ nihil est ɔtrarium,& ꝙ substantia eadē & una numero existens cõtrariorũ est susceptiua.Propter qđ uerus est in prædicamẽtis sermo,ꝙ substãtiæ nihil est contrarium:neq;.n.ꝟm materiã,quæ est solũmõ subiectũ,neq; ꝟm formã compositũ ex genere & differẽtiis,suba.n.est & hoc q̃uis in materia sit,sed oĩs materia subiicit cõtrariis,neq; multo magis ꝟm compositũ ex forma & materia,hæc.n.adhuc magis est subtum contrariis, subiectũ autē non põt esse cõtrariũ,neq;.n.ambo contraria esse possunt.In subiecto.n.illa,neq; alterũ, & qa in subiecto & hæc,sed non subiectũ,& quia si sit hoc,oppositũ non utiq; susciperet,quoniã autē cõposita est quæ ꝓprie substãtia ꝟm ip̄m dicit quæ indiuidua quęq; generabilis & corruptibilis est ex materia & specie,spēs autem quã & diffinimus,ex genere est & differẽtiis:differentiæ autem q̃litates existentes oppõnem habent ad alias q̃litates,ꝟm oppõnem.n.suorũ generũ differẽtiæ diuidũtur, ꝟm igitur has differẽtias,cõtrariæ dicunt substãtiæ,nõ ꝟm quod substãtiæ,& subiecta & per se subsistentia,sed ꝟm qđ ex cõtrariis diuersis cõsistunt,& specificant,uelut ignis & aq̃,ꝟm qđ ignis,& aq̃ nõ sunt cõtraria,substantiæ.n.sunt subiectæ cõtrariis accidentibus,ꝟm qđ autem hoc est calidũ & siccũ, hoc autem frigidũ & humidũ,hoc qdem leue,hoc aũt graue,ꝟm hęc cõtrariant & opponunt inuicē, & trãsmutant inuicē,non ꝟm qđ substãtiæ & subiecta,sed ꝟm cõtrarias q̃litates.ꝓpter quod in p̄dicamentis qdem talē subam cõpositam ex materia & specie,ut subiectũ accipiens,cõtrariorũ eandē uicissim dixit esse susceptiuam : cõtrariorũ autem eorũ quæ ꝟm accidens insunt,& nõ esse aliqđ tali substãtiæ cõtrarium.hic autē differentias accipiens eas quæ ꝟm subam insunt,alterius & alterius substãtiæ utrãq; cõpletiuam existẽtem,& ꝟm se inexistentes substãtiis,sed nõ ꝟm accidens,cõtrarias substantias inuicem ꝟm illas differẽtias dixit,quæ diuersis substãtiis insunt,quæ.n.ꝟm accidens insunt differentiæ,circa eãdem subam uicissim subsistũt.Quãdo igitur dicit cõtrariorũ/lationes cõtrariæ , subas quidem cõtrarias dicit,habẽtes substãtiales differentias adinuicē contrarias,non autē ꝟm qđ substantiæ sunt ꝟm se subsistentes:sed ꝟm qđ ex cõtrariis cõsistunt differẽtiis,quibus sequunt contrarii motus:nam qui sursum tendit caliditati & leuitati coexistit,qui aũt deorsum,frigiditati & grauitati, & neq; cõtrariãtur hæc dictis in p̄dicamentis,neq; ut iste/ait/necesse est hoc,cõtrariorũ differẽtias esse cõtrarias describere,ut illa putemus esse uera.¶ Sciendũ autem ꝙ in primo de naturali auditu,spẽi materiali ex cõtrariis q̃litatibus cõsistenti cõtrariam dixit priuationē ipsius,& ex hac fieri spēm/ait/quia non oĩno spẽi semper est contraria spēs:neq;.n.aut homini,aut musico,priuatio autem est ubiq;,sed quãdoq; qdem priuatio est cũ specie perfecta,habẽte perfectas & constitutiuas ipsius q̃litates,sicut in aqua,ignis priuatio est cũ specie aq̃ perfecta existẽte,& habente pfectas q̃ in ipsa sunt q̃litates,frigiditatem & humiditatē,cõtrarias ignis q̃litatibus,& ꝓpter hoc ignis nõ solũ ex priuatiõe suiipsius, sed

& ex

& ex cõtraria ſibi ſpeciẽ dicit̃ generari, quãdo aũt priuatio nõ ſpeciei pfectę coexiſtit, ſed materiali alioqui idonee ſe habente ad ſuſceptionẽ ſpẽi oppoſitæ priuatiõi, ſicut eſt in ſpermate hoĩs priuatio, tũc non ex ſpecie cõtraria, ſed ex priuatione dicit̃ fieri, qđ generat̃, non quia nõ ſit ſpẽs aliqua & ſperma, ſed impfecta ſpẽs, & materiæ rõnem participans ad pfectæ ſpẽi ſubſiſtẽtiam, & ad illã totã habens relationem, ppter qđ non tãquã ex ſpecie cõtraria ipſo ſpermate generat̃ homo. Et palã eſt ꝙ ſunt quædam & in ſpermate q̃litates, cõtrarietatem hñtes adinuicem, ſed impfectę ſunt & hæ, & nõ ut quę pfectarum ſpẽrum pfectæ, ppter qđ q̃cunq; qdem cõtrariæ q̃litatibus hoĩs ſunt, in illo trãſmutãt̃, humido qdem qđ eſt in ſpermate exiccato, ſpiritu aũt extenſo, q̃cũq; autem cõformes ſunt qualitatibus hominis ex imperfecto tranſmutantur in perfectum. Propter imperfectionem enim diſpõnis ſubiecti, quando ex ſpermate animal, uel ex ĩmuſico dicitur fieri muſicum, non ex contraria ſpecie, ſed ex priuatione dicitur generari. Quòd autem non meiipſius hos intellectus ſcribo, ſed quæ uident̃ approbatis expoſitoribus, & quæ ab ipſo Ariſtotele dicuntur: audi ſcripta ab ipſo Alexandro in cõmentariis prædicamentorum, præmiſſa enim litera dicente. Ineſt autem ſubſtantiis & nihil ipſis eẽ contrarium, infert hæc, conſequens aliud rurſus oſtendit ſubſtantiæ, ꝙ neq; ipſum proprium ſubſtantiæ eſt, ut & ipſe dicit, eſt aũt hoc, nullum contrariũ ipſi eſſe, & confeſſe expoſitis ſubſtãtiis nihil eſt contrariu, et tamẽ quę ſm ſpeciẽ ſubæ, dicet in naturali auditu, priuationẽ eſſe cõtrarã. An & ibi cõmunius priuatio ɔtraria dicta eſt, cõſuetudo enim eſt ipſi cõtraria dicere. & q̃ ſm priuationẽ ſunt oppoſita, ſed in eliitis ſpecies ſm quas ignis & aer aqua, & terra cõtraria, ſicut & ipſe in libris de generatione & corruptione dicit, ppter hoc enim in ſeinuicẽ eſt ipſis trãſmutatio. His igit̃ ſubſtãtiis expoſitis, dicet nihil eſſe cõtrariũ, oſtendit aũt in ſcđo de generatione ſpecificas q̃litates ſimpliciũ & primorum coporũ, ſiccitatẽ, humiditatẽ, caliditatem, frigiditatẽ. Has autẽ contrarietates eſſe. Vnde & ibi patet differentiã ſubſtãtiæ ſubam nõ eſſe, quia expoſitarũ aliqua non erat. ¶ Sed & diuus Iamblicus in cõmentario in pdicamẽta ſcripſit hæc. ineſt igit̃ ſubſtãtiis, nihil ipſis eſſe cõtrarium. cõtraria enim ſub uno genere ſemp ordinata ſunt, ſubſtantia aũt nullũ habet ſuperius genus, ſub quo ordinata ſit, & contraria quidẽ habitudinem hñt adinuicem, ſubſtãtia aũt ſine habitudine eſt, & nihil indiget ſm contrarietatẽ habitudine. Adhuc cõtraria qdem ſeinuicẽ abnuũt, ſubſtãtia aũt ſm ſe determinata eſt, ipſe etiam ex inductione primarũ & ſcdarum ſubſtãtiarũ, pbat nihil eſſe ſubæ ɔtrariũ, & poſt pauca ſcripſit hæc. Dubitãt autem qdam, quõ rationale aĩal irrationali non eſt contrariũ. Nos autẽ dicemus ꝙ alioqui differẽtiæ inexñtem differentiã ɔtrariorum hñt, totum aũt toti nõ erit ɔtrarium. Rõ autẽ huius talis eſt, qđ ſuſcipit cõtraria, nõ eſt ipm cõtrariũ. ſi enim obtineat̃ ab uno cõtrariorũ, non poterit idonee ad ſuſceptionẽ alterius pparari, uelut aĩa corpus, indiuiduæ ſubſtãtiæ, & ſcdæ ſubſtantiæ, ſiquidẽ ſuſcipiãt ɔtraria, non erunt ipſa cõtraria, ſed neq; ſi diuidat̃ aliquid in cõtraria, ſicut aĩal, non erit cõtrarium, ſi cõuenienter ɔtinet diuiſionẽ contrariorũ, neq; aliqđ harum erit cõtrariũ. Sciet autẽ hoc utiq; aliquis, & in diffinitione cõtrariorũ, plurimũ enim ſegregata eſſe ipſa abinuicẽ determinata ſunt. ut autẽ nunc dicit̃ circa eãdem ſubam animalis coexiſtũt, ſed q̃liter ignem aquę, & terræ aerem contraria dicit Ariſtoteles ſm ſpecificas differẽtias: dicemus q̃tenus non ſunt ſubſtantiæ. frigidũ igit̃ & calidũ, & ſiccum & humidũ inuicẽ contraria exiſtũt, ſubæ autem ad totas ſubſtãtias nõ hñt cõtrarietates, licet in eadẽ materia coexiſtãt, & qđ oportet tranſcribẽdo prolõgare, longa expoſitorũ uerba quãdo poſſibile eſt ipm Ariſtotelẽ pducere ſuam ſniam, planè reuelãtem paulo poſt principiũ ſecũdi libri de generatione & corruptiõe? Scribit aũt ſic, exñtibus autem q̃tuor ſimplicibus corporibus utraq; duorũ utriuſq; primorum ſunt. Ignis enim & aer eius quod fertur ad terminũ, terra autem & aqua eius qđ ad mediũ, extrema quidẽ & ſinceriſſima terra & ignis, media aũt & mixta magis, aq̃, & aer, & utraq; utriſq; contraria. igni enim contraria eſt aqua, aeri autem terra, hęc enim ex cõtrariis paſſionibus cõſiſtunt. Ecce enim & ſubſtãtias cõtrarias ſubſtãtiis eſſe aiũ igni & aeri, aquã & terram, & qualr̃ cõtrariæ, manifeſtauit, quia nõ ſm quod ſubſtãtiæ & ſuppoſita, ſed ſcđm qđ ex cõtrariis q̃litatibus cõſiſtunt, potentibus inuicẽ agere & pati abinuicẽ. hæc ſufficienter (ut exiſtimo) uſq; huc peruenerunt, & qualr̃ ſic ĩmorati ſunt, circa ɔtradictionẽ propõnis dicentis, cõtrariorũ & lationes eſſe cõtrarias, manifeſtũ factum eſt (ut exiſtimo) etiam mediocrẽ intellectũ hñtibus rationũ conſequentiæ. Bonus aũt iſte uir q Ariſt. induſtriã accuſat dicit, hæc qdem nõ attingens ipſe, hęc aũt ad oſtenſionẽ induſtriæ faciens multas cõtradictiones ex ambitione uidet̃ cõcedere ſuppoſititias, & hæc cõſequẽter ſcripſit, & ſi uerũ autẽ eſſe cõceſſerimus, eſſe corpus corpori cõtrarium, & adhuc contrariorũ corporum & lationes eſſe contrarias, & ppter hoc iterũ cuius corporis motui, non eſt cotrarius motus, neq; ipſi eſſe cõtrarium corpus, neceſſe eſt uidelicet oſtendi, ꝙ circulari motui nõ eſt cõtrarius motus. ſi igitur unũquęq; ſermonum, per quos Ariſtoteles conatus eſt hoc pbare, pponentes redarguemus; palã eſt ꝙ non oſtenſo, ꝙ circulari motui, nõ eſt motus cõtrarius, neq; ꝙ corpori qđ mouetur

non est contrariũ corpus,ostẽsum utiq; erit. Qui igitur talia ostendit, uide q̃liter neq; assequẽs scripta uidetur.Proponens enim Aristotelis literã primi argumẽti,& Alexãdri expositionẽ Aristotele dimisso, aduersus uirũ secessit dicens ꝙ cũ ꝑmisisset ostendere, ꝙ nõ est circulari lineę/recta cõtraria, non appafet ostendisse.hoc autẽ neq; Aristoteles,neq; Alexãder ꝑmisit ostendere. sed iste ignorauit deductionẽ rationis,quæ habet ita.si est cõtrarius motus aliqs circulari,est ille qui fit super recta:at q super recta fit nõ est.non ergo est aliquis motus cõtrarius circulari.igitur cõiunctũ ostendit ex eo,ꝙ peripheriæ recta opponi uidetur,& opponunť quidẽ hęc,qui autẽ sup ipsas motus,nõ sunt cõtrarii, quia unus non est qui super recta fit,sed duo,uterq; aũt ipsorũ,alteri opponitur & est unũ uni cõtrarium,ut sępe dictũ est. Alexãdro autẽ cõparante rectã circulari, ubi/ait/recta autẽ contraria uidetur circulari,quia circularis quidẽ uidetur undiq; circũfracta,recta autẽ sine fractione esse inter omnes lineas.si igitur iste nõ est cõtrarius circulari,neq; aliorũ aliquis,qui minus uidenť opponi ipsi:iste putauit rectã ad circularẽ cõparari,& trãscribere ausus fuit Alexãdri textũ in qbus scripsit.Maxime autẽ ait/recta opponi uideť circulo,quis ille scripserit { circulari } ut & sequentia manifestant.quãuis enĩ à lineis argumẽtatio ꝑcedat tum de motibus dictũ fuit ab Alexãdro ut manifestat,qđ inductũ fuit, Si igitur iste non cõtrarius circulari, sed neq; ex nõ esse rectã lineam contrariã lineari circulo,putat Alexãder cõcludi demõstrationẽ,ut ꝑmiserat hic ostendere.quãuis enim lineæ contrariæ,tamẽ motus non possunt cõtrarii esse,ꝓpterea ꝙ qui super recta fit opponiť ei q sup recta,& unũ uni cõtrariũ est.cõsequenter aũt motũ qui super recta conatur ostendere cõtrariũ & ei qui sup recta & circulari, ſm aliud autẽ & aliud,sicut excessum ad defectũ & ad cõmẽsurationẽ,ut auaritiã ꝓdigalitati & liberalitati,& simpliciter in qbus incõmensurata ex utraq; parte cõmensurari,sibiinuicẽ cõtraria sunt &
cõmensurato. Et igni ait/& aer repugnat & terra,ſm aliud autẽ & aliud.& falsum/ait/& ignorantia 2
ueritati,sed hic quidẽ ut cõtrarium,hæc autẽ ut priuatio:sic igiť/ait/& motus,qui sursum ei qui deorsum ſm locorum cõtrarietatem opponitur: qui autẽ circularis utriq; eorũ, qui super recta nõ ſm locorum contrarietatẽ,sed ſm speciem motus,quia his qdem ab alio signo ad aliud est motus,& ſm omnem partẽ sine fractione.huic autẽ ab eodem in idẽ,nulla prorsus parte manente sine fractione.& quia hunc quidẽ impossibile est sine quiete bis sup eandẽ fieri, circularis autẽ eandẽ lineã sine quiete infinities circuit.Si igitur ſm ɔtraria/ait/specificantur,palã ꝙ & cõtraria utiq; erunt. Vides q̃liter non assequitur intentionẽ dictorũ? Aristotele enim dicente,ꝙ circulari motui locali existẽti non est ſm locũ motus cõtrarius,& cũ dixerit ipsis uerbis,ꝙ lationis ɔtrarietates ſm locorũ cõtrarietates sunt, hic
eisdem uerbis dixit,circulari autẽ uterq; eorum qui super recta fit scđm cõtrarietatẽ,quã Aristoteles 3
dixit.hæc autẽ erat quę scđm loca ſm quã & oppugnare inuicẽ cõtraria,& transmutari in seinuicem possunt.Nam ad contraria inuicẽ loca ſm naturam ꝑcedentia,cõtrariis semper q̃litatibus specificantur,caliditate & frigiditate/leuitate & grauitate,& q̃ cõtrariis his q̃litatibus specificãtur causis existẽtibus diuersarũ inclinationũ,ad cõtraria loca ꝑcedunt.hæc aũt sunt quę ex seinuicẽ generãtur cõtraria,sed nõ q̃ sine fractione & fracta:non.n.circulus in rectã transmutať, neq; q̃ circulo mouenť in ea quæ super recta,neq; q̃ ab eodẽ signo ad idem mouenť:in ea quę ab alio & alio, neq; illa q̃ interrũpũtur quiete in habẽtia ɔtinuũ motum.nõ enim sunt ɔtrarietates hæ ſm qualitates actiuas & passiuas, neq; idem subiectum hñt,quoniã accidet & q̃ sub luna sunt,in cœlestia trãsmutari,& cœlestia in ea q̃ sub luna.Quod qdem neq; hunc acceptare planè puto/dicentem cœlũ esse superexcellentis naturæ,
in quibus/ait/celum aũt & ſm se totũ & scđm partes principalissimũ,& maxime cõtẽtiuũ mũdi par/ 4
tium cõfessum est.Motu enim huius oĩa quæ intus sunt diriguť corpora,ut possint inuicem ꝑmutari:ea sunt,igitur oĩa cõtraria sumẽda,q̃ locorũ contrarietate in sese transmutari possunt, multos & in sequẽtibus frustra expendit sermones ɔtendens ostendere,ꝙ & si non ſm loca cõtrarii sint motus qui super recta circulari fiunt,tamẽ ſm alios modos cõtrariãtur.& qđ irrationabilius est,motus circularis ei qui sup recta fit,contrarius diceť,ſm plura oppositus q̃ qui sursum,ei q deorsum, ſm loca sola hñs cõtrarietatem.nam q̃ generãtur & corrũpuntur inuicem qdem existũt congenea. Ad ingenita autẽ & incorruptibilia nõ adhuc,qm̃ & duo uni aduersari cõtraria prius dixit,sicut igni terram & aerem:hanc qdem ut frigidã calido:hunc aũt ut humidũ,sicco.mirabilis uideť mihi excessus stoliditatis.nam quod,ut terra & aer & ignis,& demũ,ut substãtiæ nõ sunt cõtraria, sępe ipse ꝑtulit.sed si ut calidũ frigido & siccũ humido cõtraria sunt non duo uni,sed unũ uni est cõtrarium,scđm quæ & trãsmutãtur inuicẽ elementa qũo non attendit?totaliter aũt si non ſm idem duo uni cõtraria.sed scđm aliud & aliud,ut iste/ait/& in excessu & defectu, & in talibus ipsius multis exẽplis,ſm aliud quidem ambobus ęqualitati oppositis ſm cõmune inæqualitatis ipsorũ,& cõmensurationi,ſm cõe incõmensurationis,ſm aliud aũt & adinuicem, quomõ iterũ duo uni contraria,& nõ unum uni? Vnũ enim incõmensuratio,& unũ inęq̃litas,sed si qui sursum est locus/ait/ad quẽ,quę ad sursum mouẽtur/

tur/feruat,est concauũ peripheriæ lunaris sphæræ,& est locus sursum ei qui deorsum ɔtrarius,participat aliq̃liter altero cõtrariorũ loco cœlum,& scd̃m hoc contrariũ erit alicui,sicut ignis aquę,q̃uis non fm ꝙ corpora,uel scd̃m quod subæ,sed fm quod q̃litates sunt.Rursum igiť iste oblitus est speciei cõtrarietatis,fm quá fit inuicem cõtrariorũ tráſmutatio.nam & locus sursum loco qui deorsum cõtrarius,nõ tanquã tráſmutantia inuicem cõtraria.neq; enim locus sursum,fit aliquádo deorsum,neq; qui deorsum/sursum,sed q̃ in locis his sunt & quæ ad ipsa mouenť,hæc sunt q̃ sic cõtraria sunt ut & tráſmutenť adinuicem:ꝑpter qđ quáuis in cœlo sit quod sursum,& in terra deorsum,non sic contraria sunt cœlum & terra,ut transmutenť in seinuicem,neq; habet cœlũ aliquid tale cõtrarium,quando & ipse iste nouit,ꝙ loci aſſignatio,quæ dicit locũ esse terminũ cõtinẽtis,nõ perfecte aſſignata est ab Aristo.táquá qui primus q̃siuit ip̃m.cõsequenter auté/ait/cõuexum & cõcauum ut contraria opponunť,neq;.n.ut quę ad aliquid,quoniá non semper coexistunt,ná cõuexum est in sphærica superficie,concauo nõ existẽte,quádo solida fuerit sphęra,& cõcauũ est in his,quæ intus gdé sunt cõcaua,extra autem plana.Sed neq; ut habitus & priuatio,qualitas.n.ait/est utrũq; ignorans ut uideť iste ꝓceps,ꝙ priuatio est una spẽs qualitatis,qũo.n diceret cõuexum & concauum,ꝑpter qualitates esse,non fm habitũ & priuationẽ opponi:'sed neq; ut affirmatio & negatio/ait.Relinquiť igiť ut cõtraria opponi ɔcauum & cõuexum.si igiť/ait/hæc cœlestis corporis q̃litates q̃dam sunt,aut paſſiões,cœlũ susceptiuũ est contrariorũ,quare corruptionis & generationis.Age & hic uideť penitus iste remotus ab intentione dictorũ:'primo qdem ꝗa cum Aristoteles concauũ & cõuexum in linea acceperit,fm quá circularis motus fit,fm lineam.n.omnis motus perficiť:iste ut in solido accepit,dicẽs non contingere esse lineam per se sine corpore,sed oẽm naturalem lineá in corpore hr̃e esse,in alio auté & alio sphęrici corporis ultimo concauũ existit & cõuexum.Et ꝑpter hoc etiá aduersus Alexádrũ quęrebat dicẽtem,ꝙ siqdem sit cõcauum cõtrarium cõuexo,in linea una consideratũ,ipsa utiq; erit sibiipsi contraria linea,& qdem si concauũ & conuexum Aristoteles fm distátiam acciperet,fm quá circularis motus fit,& sine latitudine hoc,palá ꝙ bene etiá dixiſſet Alexá.non.n.de hoc concauo & ɔuexo,neq; Alexá.neq; Aristoteles dixerunt,eo.s.ꝙ in alio & alio ultimo sphęrici corporis est,sed de his quæ in lineari distẽsione fm quá circularis motus perficiť.si cõcauum autem & ɔuexum cœlum habeat,sed in alio & alio sphærici corporis ultimo,& cõtraria sunt hæc inuicẽ,habet & alias in seipo plures contrarietates.ná & motus in ipso est & quies,& par,& impar,& idẽtitas,& diuersitas,& unum,& multa,& alia decem millia talia.Sed primo qdem cõcauũ & cõuexum in alio ultimo existẽtia,quomõ poſſunt concurrere inuicem,aut agere inuicẽ,aut pati ab inuicem,ut generatiõis uel corruptionis fiant causa tráſmutátia inuicem:'Deinde.intelligere oportet,ꝙ ubi generatio & corruptio,semper oportet esse cõtraria,ex qbus generatio,& in quæ corruptio fiat:nõ auté ubi sunt contraria semp/ibi est generatio & corruptio.Non.n.oĩa contraria agere inuicẽ & pati ab inuicẽ nata sunt sic,ut & tráſmutenť in inuicẽ,sed illa sola quæ fm actiuas & paſſiuas q̃litates consideranť,hoc est fm caliditates/frigiditates/ſiccitates/humiditates,& his cõcurrentes.s.albedines/nigredines/dulcedĩes/amaritudĩes/leuitates/grauitates/& talia.Nam fm harũ in inuicẽ tráſmutationẽ,& alia cõtraria,puta ɔcauũ & cõuexum,si cõtingat & impar & par,habẽt tráſmutationẽ inuicẽ,sicut & ipse substantiæ,ut dictum est prius.si igitur ab illa cõtrarietate exemptũ est cœlũ.s.ea quæ fit fm actiuas & paſſiuas q̃litates,merito exẽptum est,& á generatione & corruptione.Et hoc auté est dignum attendere,ꝙ si cœlum haberet aliquod cõtrarium ut tráſmutaretur in illud extra substátiam ipsius,esset utiq; cõtrariũ illud,& non in ipso,non enim corrumperet ipsum cõstitutiuum existens ipsius,nam & eius corporis quod est sub luna partes existentes contrariæ,oppugnant se quidem inuicem,& transmutantur in seipsas inuicem.totum autem generabile,propter hoc ipsum perpetuũ est,ꝗa alterius corruptio alerius semper est generatio.Quare Aristo.rõnem arguere uolẽs,ostendat cœlũ habẽs aliquod cotrarium extra seipsum,& si non fm substátiam,saltẽ fm eas quę in ipso sunt q̃litates,ut habet ignis contrariam sibiipsi aquam,táquàm contrarias habentem qualitates,quoniam nullus sapiens concludet hoc dicens contrariis quibuscũq; ꝑticipare,aut ambobus,aut altero,esse demõstrationẽ huius,quod participás sit genitum & corruptibile. q̃m & cœleste corpus est susceptiuũ contrarietatis q̃ est inter concauũ & conuexum.Adhuc auté cõcauũ lunaris sphæræ est alter locorũ contrariorũ,quia cœlũ generabile & corruptibile esse dicet.si auté non oĩs cõtrarietas est cá generatiõis & corruptionis corporibus,sicut neq; scd̃m locum cõtrariæ sursum uel deorsum moueri,generatio aut corruptio existit.neq; ergo q̃ cõtrariis fm locũ motibus priuata sunt,ꝑpter hoc ip̃m solum,& generatiõe & corruptione priuata sunt,nam & ambobus simul cõtrariis participare,ut cœlũ concauo & cõuexo,nõ est susceptiuũ eius,quod est esse generabile & corruptibile.q̃ enim poſſunt coexistere cõtraria,nõ oppugnát seinuicem neq; perimũt & ꝑpter hoc nõ sunt cá generationis & corruptionis.alterũ auté contrariorũ habẽs &

cõmune subm ad aliquid,eorum quę altero cõtrario participát,hoc generationis & corruptionis est susceptiuũ,cõtrariis circa unũ subiectũ seinuicem transmutátibus. sursum aũt uel deorsum moueri ipsum qdem nõ est corruptio uel generatio. Eorum autem q̃ generanť & corrũpuntur sunt ꝓpria, hoc enim leue est,hoc aũt graue,& hæc calida & frigida & sicca,& humida, quibus generatio sequiť & corruptio,ꝓpter mutuã transmutationẽ circa idẽ subm.forsitã autem motus sursum & deorsum generationes aliqualr̃ & corruptiones sunt,siqdem ignis sursum,& terra deorsum moueņť, sincera spẽm ibi assumere appetentia.Si igitur q̃ cõtrariis q̃litatibus actiuis & passiuis specificãtur, cõtrariũ habent semp ẽm naturã localem motũ,qm̃ secundũ subam ab his dependẽt leuitas & grauitas. uerũ est dicere ꝗ quæ supeminent contrariis scd̃m locũ motibus,semper & à generatione & corruptione excẽpta sunt,q̃re & à tali ẽm qualitates cõtrarietate. Propter qđ & Aristoteles cõtrariorũ sic & lationes cõtrarias dixit. & siquidem circulari lationi non est cõtrarius motus, neq; circulariter mobili cẽ aliquid cõtrariũ.Et subiunxit ꝗ recte uideť natura qđ debebat fore ingenitũ exemisse à cõtrariis,inter cõtraria enim talia,uidelicet q̃ circa unũ subm pugnant,generatio est & corruptio. sic quidẽ igiť bonus iste,frustra multos sermones cõtradicentes primę argumentationi ɔscripsit. Videamus autem qualiter & ad scđam obuiat rõnem. Aristotele igiť ex p̃dictis iam hñte:ꝗ contrarii scd̃m locum sunt motus,qui à cõtrariis locis,& ꝗ cõtraria loca sunt,q̃ plurimũ distát ab inuicem,& ꝗ plurima distãtia determinata est,sicut & minima,& ꝗ oĩs distantia tm̃ habet quãtum recta distantiæ media mensuratur.hæc enim una & determinata est,quia minima est hñtium eadẽ ultima.circulares aũt infinitę, quæ ad eadem signa copulãtur,& ꝓpter hoc indeterminatæ,& ꝓpter hoc distantiã inter a/& b/non determinát,& pp hoc ẽm illas nõ est plurima distãtia hæc,& ꝓpter hoc nõ sunt cõtraria loca a/& b/ & propter hoc nõ sunt cõtrarii motus,ab a/& b/si ut sup peripherias,& nõ ut sup recta fiát. hęc igiť Arist.ex irredarguibilibus sic fundamẽtis ɔcludẽte,iste itellũ nõ ɔsequẽs dicta,Valde miror/ait/si nõ ludens magis q̃ studens talibus argumẽtis Phs usus fuit,& palã est ꝗ ludũ existimat diligentẽ sermonum ɔsequentiã,studiũ aũt suas argumentationes quas audiemus,magno utiq; aliquo dignus apparebit.Proponẽs enim primo Themistii paraphrasim literæ Aristo.deinde & Alexãdri Aphrodisiei expositionem,ut & sic sapiens uideatur,ẽm utrũq; arguere Aristo.opinionẽ ꝓponit.Themistio itaq; dicente motus super peripheriã cõtrarios esse ad incõueniens abducit: dicente.s.uni infinitos opponi, quia infinitę sunt quæ circa a/b/describunť peripheriæ: Iste deridet rationem infinitis motibus infinitos cõtrarios esse dicens.ẽm unãquãq; enim infinitarũ peripheriarũ dicit duos motus cõtrarios inuicem esse,& nõ attendit,ꝗ si cõtrarii motus sunt,qa à cõtrariis locis sunt,uni motui qui ab a/unusquisq; eorũ qui a/b/infinitorũ:cõtrarius erit,q̃re & infiniti,& uerus est Themistii sermo. Secũdo aũt superinfert rationi,& si infinitæ sint q̃ super a/b/peripherię,tamẽ eiusdem speciei esse inuicẽ,& ꝓpter hoc eas,quæ ab a/omnes ut unam/eis quę a/b/ut uni opponi. Deinde & exempla superflue proponens, miror/ait/quomodo non cognouit idem & in motibus super recta contingere,uno enim existente centro uniuersi,ad quod omnia grauia ferunť,non ad unũ signum qđ in circulo est à centro mota leuia terminanť,sed ad infinita, licetq; infinitas lineas circũducere nõ uariato cẽtro qui unus ẽ in circũposito circulo sic & à centro ĩfinitas lineas ducere possumus,nõ potẽs iterũ idẽ cõspicere, qđ quidem ipsi prius quoq; fuit causa ignorantiæ.s.cõtrarios esse motus,qui à contrariis locis, contraria autẽ esse loca,quæ plurimũ ab inuicem distant. hæc autẽ determinata esse,& determinatã habere interpositã distantiã.si enĩ hæc intellexisset iste,nõ fuisset utiq; admiratus,qũo Aristoteles q hęc euidentissima p̃ceteris digna existimauit.nõ cõtingit aũt idem accidere in motibus sup recta qđ in peripheriis:neq; enim idem accidit, siquidẽ in his q̃ ex centro æqualibus existentibus omnibus determinata est distantia media inter sursum & deorsum plurima ens in distantia hac,& ꝓpter hoc omnia quæ in circuitu sunt signa tãquã unius qui sursum est loci opponunť ad eũ,qui deorsum,peripheriæ aũt mediæ inter a/& b/inęquales existentes inęq̃les facientes distãtias medias inter a/& b/nõ adhuc ẽm omnes plurimũ distare faciũt a/locũ a/b/ loco/q̃re neq; ɔtraria sunt,siquidẽ neq; unã & determinatam habent plurimã adinuicẽ distantiam. Hæc autẽ non intelligens iste,& multo irrationabilius incõueniẽs in rectis sequi/ait/q̃ in peripheriis,ꝓpterea ꝗ motus peripheriarũ ab eodẽ ad idẽ existentes cõgenei sunt & eiusdem speciei,motus aũt rectarũ,quãuis ab eodem,non tamẽ ad idem, q̃re in rectis magis infiniti cõtrarii uni,q̃ in peripheriis. Palã autẽ est ex dictis ꝗ in rectis quidẽ sursum omne ut unũ,eadem distantia ab eo qđ deorsum distans,ut ad unũ quod deorsum opponiť,in peripheriis autem diuersas species distantiarũ habentibus, neq; una species est, ut putat,neq; prorsus contrarietas ẽm has,a/ad b.Alexãdro autẽ accõmodatius hunc sermonẽ adducẽte.s.non esse ꝓrsus cõtrarios motus super peripheria, ꝓpter non plurimũ distare ab inuicẽ a/ab ipso b/ẽm peripheriã. ut ꝓbat quod infinitæ possunt scribi peripheriæ sup signo a/& b/habentes diuersas distãtias. Iste iterũ ꝓlixa garriẽs

repugnans

repugnans geometricis principiis,& his,q̃ ad naturá pertinent,ipsos discordes ostédere ɔtendens. nam ab eisdem signis infinitas/ait/posse scribi peripherias,tanquá nõ sit accipere maioré,in mathematicis quidem ex abstractione existentibus uere dicit.in naturalibus auté cũ passione & materia acceptis est impossibile.Est ergo/ait/maximá in uniuerso accipere naturalé peripheriá.igitur q̃ ab extremis diametri uniuersi ex cõtrario, ẽm maximá uniuersi peripheriá mouentur, cõtrariis mouentur motibus, quoniá & signa ex qbus mota sunt plurimũ abinuicem ẽm peripheriá distant.maioré enim extrema uniuersi pipheria fieri est impossibile.Si igitur/ait/á signis diametri ẽm quæ ultima exterioré sphgrarum inuicem aptantur.s.cõcauũ sphæræ supremæ & cõuexum infimę ex cõtrario inuicé duæ mouentur peripheriæ q̃ intus,& q̃ extra, cõtrariis mouenť motibus,& ꝑpter hoc corpora ipsarũ cõtraria sunt/horũ plura quidé ẽm cõtinuitatem,pauca auté spatsim ab ipso scripta collegi, ꝑpter breuitatem oportet etiá hic stolidá ipsius intentioné ostédere.primo quidé describere in infinitũ peripherias ab eisdem signis posse,ut nõ sit accipere maioré,in mathematicis quidé uerũ dicit,in naturalibus aũt impossibile est.ergo ne ignorat ꝙ omne corpus naturale finitũ existens superficiem habet, & omnis superficies ɔtinua,& omne cõtinuũ in infinitũ est diuisibile,siquidé ista est diffinitio ɔtinui?Et palá est qđ q̃ diuidi nata sunt,diuidũtur nõ in ĩfinita,sed in ĩfinitũ,táq̃ nõ sit accipe magnitudiné quæ nõ & ipsa dimensionem hñs diuisibilis sit,ita ut in ipam diuidatur, corpus qdem in plana, planũ aũt in lineas,linea uero in puncta.Quæ aũt natura indiuisibilia,sicut cœlestia,dimensionata existentia & ipsa,diménsionem qdem ẽm intellectũ habent,distátiam aũt signorũ quæ uidetur cõtraponi ẽm solá rectam ad ipsa copulatá,determinatá habent,peripheriá autem mediá inter signa non adhuc uná est accipere.Neq; enim naturalis aliq̃ est,sed tantũ ẽm intellectũ quæ in cõcaua superficie sphęrę supremę, & in cõuexa infimæ.Propter quid igitur nõ in ꝑfundo utriusq; describentur ẽm intellectũ peripheriæ ab eisdem signis,q̃ quidé in suprema/maiores,quę aũt in ĩfima/minores? Quo modo enim oino cogitauit dicere,ꝙ ea quæ ẽm concauũ est supremę sphęrę peripheria, nõ est maior in cœlo peripheria? quæ enim in cõuexo,maior erit utiq; hac,siquidé habent ꝑfunditatem sphærarũ corpora,& nõ solum sunt sup̃ficies,& quæ in ɔuexo ipsius signa maioribus circularis ferunť.& qdem quáuis dictę ab ipso peripheriæ nõ sit maiorem accipe ad eadem signa descriptá, saltem minorem, semp erit accipere in interioribus sphæris.& quáuis non sint naturales peripherię descriptæ tales in cœlesti corpore,tamé signorũ distátiæ diuersæ erunt,sufficiente ad hoc & intellectu.quádo enim exciderint signa á recta interposita, indeterminatá habent iam ad inuicem distantiá. Quare neq; plurimũ ab ĩuicem distát,neq; cõtraria inuicem sunt quæ ẽm ipsa loca,neq; cõtrarii qui ab ipsis motus,neq; cõtraria quę mouentur corpora,sed omnia frustra ipsi cõclusa sunt quę ab Aristotele dicunť,& ab expositoribus ipsius ignoráti.

¶ Ad tertiá aũt argumentationem Aristotelis cõtrariatur iste dicendo,ꝙ sup indeterminatá peripheriá oppositio motuũ nõ accipitur,táq̃ impossibile sit infinitás peripherias circa eadem signa circũscribere,sed sup unam determinatá,puta sup semicirculũ,& sic distantia ipsius g/ad d/ẽm rectam mensurabiť,neq; uerba Aristotelis,neq; expositorũ ĩtelligens,multos extendit sermones, tentans ostendere:ꝙ nõ est necesse omnis magnitudinis mensurá esse rectá,neq; omnis lineæ,sed earum solum q̃ sunt eiusdé speciei & quibuscũq; adaptať:non adaptať auté circulari. Et sic oés sermones facit táquá dicente Aristotele & expositoribus,ꝙ distensio peripheriæ á recta mensureť,& forté iterũ necesse est ꝑpter nõ credituros,qdam dictorũ ab ipso transcribere.igiť neq; si earum quæ circa eadé signa describũtur,linearũ minima existat recta,iam & omnis lineæ & ois magnitudinis i necesse est ipsam esse mensurá, sed earum q̃ eiusdem speciei,& quibuscũq; adaptari põt:non adaptatur autem peripheriæ,neq; est eiusdem spéi cum ipsa,neq; ergo mensura ipsius esse põt,nõne manifestus est putans dicere ipsos/ꝙ recta mensuratur peripheria? Si auté non sufficiunt hmõi ostédere stoliditatem ipsius,cõsequentia audi:si.n.recta sæpe puta cubito,ab artificibus circulares aliquæ mensuranť structuræ,non ẽm se circularem lineá cubito mensurant,sicut in rectilineis structuris,ipsi recte extensę lineæ ipsius structuræ,adaptať cubitus.nõ sic igitur & in circulari peripherię cubitũ adaptant,impossibile est.n.sed eas quæ ẽm rectá peripheriæ distensiones accipientes,has recta mensurát,ut iterum simile sit mensuráti quod mensurať.si autem quia cognoscendo quantæ magnitudinis sit circuli diameter & circũferentia circuli quáta sit,cognosceť,per hoc aliquis exegerit rectam esse mésuram peripheriæ,quia etiá circũferentia nota possibile est ex ipsa cognosci diametrum.dicet & peripheriam eẽ mensuram rectæ & triáguli ęquilateri ꝙ tres rectæ sint æquales inuicem,nõ aliter cognoscimus q̃ ex circulis descriptis circa diametrum quæ unũ est trianguli laterum.Quid igiť magis ex recta/ pipheria,q̃ ex peripheria/recta iudicatur,& nõ me aliquis posteriorũ accuset táquá introducenté importunum studiũ,si talia & tot illius tráscribere eligo?sed accuset attédétes sine iudicio sermonibus huius, & eos qui aliquádo non crederét ꝙ aliquis talia scribens,sic inuerecũde ɔtradicere auderet.ubi enim

Aristoteles aut aliquis expositorũ Aristotelis. peripheriã dixit mẽsurari? sed nõ percepit iste: ꝙ distã/tiam ultimã, quæ media est in motu, puta inter g/& d/ut Aristo. ait/recta quæ ad ipsa copulatur di/cũt mensurari, sed non peripheria descripta circa ipsam, non tamen ꝙ peripheria recta mensuret: hoc enim & si uerũ esset nõ multum aliquid ad rõnem facit, propositum.n. erat ostẽdere, ꝙ quæ super se micirculum cõtraferũtur, non mouenẽ motibus contrariis, quia ultima ipsius scilicet g/& d/nõ sunt contraria loca, hoc aũt, quia nõ plurimũ distant abinuicem ẽm semicirculi peripheriã, possibile est.n. & maiorem semicirculo peripheriam super ipsa scribere, ẽm quã plus ab inuicem distãt, q̃ ẽm lineam semicirculi, sed qui accipit cõtrarios motus qui a/g/ad d/tãquã super diametrũ factos accipit. determi/nata enim distãtia ẽm hanc est, quæ aũt plurima est determinata est, quæ aũt contraria/plurima: pro/pter quod & Aristo. sic dixit. ꝙ determinata distantia distãt, qualis est plurima, qua contraria loca di/stant, hæc aũt per rectam distare ponimus, hæc.n. est media inter extrema determinata, minima exi/stens, ꝑpter quod & hac mẽsuratur distantia: & Alexãder exponens/ait/at uero in mensurante est in/uenire plurimũ distans & contrarium, recta ergo, & in hac est cõtrarium quod in distantiis, nõ ergo in peripheriali, neq; in semicirculo contrarii motus qui super distantiam g/d. ergo nõ horum aliquis dixit rectam mensuram peripheriæ sed non distantiæ mediæ inter d/& g. Iste autem ignorat inten/tionem assumptorum, quare ad redargutionem ipsorum, ut putat produxit mensurantes periphe/rialia structurarũ, qui accipientes secũdum rectam peripherię distantias, hanc recta mensurant, non attendens ꝙ hoc non est quod dixit Aristo. semper enim distare unũquodq; ponimus, sed sicut con/sueuit, concedens iterum uerum esse hoc. s. oĩs distãtiæ mẽsurã eẽ rectã, neq; sic/ait/aliqd plus ipsis ra/tio ꝓderit ad ostendendũ, ꝙ nõ sunt cõtrarii motus, qui fiunt ab ultimis semicirculi ẽcõtrario. q̃m enim/ait/magnitudo est circulus, sunt quędã partes ipsius magis & minus ab inuicẽ distantes. à prin/cipio enim arietis magis distant gemini q̃ taurus, & his magis cãcer. sunt ergo & plurimũ in ipso dista/tia, puta aries & libra, & scorpius q̃uis altera parte circuli maiori interuallo septẽ signis ab inuicem di/stet, altera tamẽ minori, siquidẽ q̃nque signis tantũ distãt, solũ ergo plurima distãtia distant aries & libra, & demũ quæ in duo ęqualia circulũ secant. hæc dicentẽ iustũ est interrogare distãtiam in circu/lo partiũ, utrum ẽm peripheriã accipit, aut ẽm rectã copulatã intermediã ipsarũ? si enĩ ẽm peripheriã, palã est ꝙ ẽm maiorẽ peripheriã magis distat taurus à principio arietis q̃ gemini, & arietis locus ma/gis cõtrarius, loco sagittarii, ẽm maiorẽ peripheriã, q̃ loco libræ. q̃a plus ẽm illam distant. cõtraria aũt loca quę plurimũ ab inuicẽ distãt. quo modo enĩ deniq; si sup peripheriã distantiã accepit: ausus fuit dicere ꝙ undiq; plurima distãtia distant aries & libra? ęquali enĩ undiq; uerũ est dicere, plurima au/tem nullatenus possibile. plurima enĩ appropinquãtia inuicẽ distant ẽm alterã peripheriã. Si aũt nõ ẽm peripheriã determinat partiũ in circulo distantiã, sed ẽm rectã copulatã ad ipsa, idẽ cũ Aristotele dicit nesciens. qui enim a/g/ait ille, & qui a/d/si ut cõtrarii accipiãtur eędem his, q̃ super diametrũ sunt scd̃m plurimã ipsorũ g/d/distantiã. dicit autem & ẽm peripheriã esse, quia æqualr̃ undiq; distãt. & q̃/dem quid hoc faciet ad plurimã distãtiam, qua cõtraria loca distant, quibus ɔtrarii motus sequũtur: cõsequẽter aũt suæ ignorantiæ ꝑcipiti, hoc/ait/& deceptionis cã fuit Alexãdro. accipiens enim ꝙ recta sit mensura, & mensurãda est inuenire plurimũ abinuicẽ distãtia & ɔtraria cum ɔsequens esset cõclu/dere cõclusionem dicentẽ. ergo est inuenire distãtiis plurimũ ab inuicem distantia & cõtraria. uafre (inquit) apposuit, sup hãc, cum dixisset, recta ergo & super hãc est cõtrarium & in distãtiis, qd̃ quidẽ non habet textus in distantiis. rursum igiẽ & in his attendere oportet, primo q̃dem ꝙ Alexandrũ de/ceptum eẽ dicens, statim malignaẽ/ait/in suo sermone in quo dicit ip̃m esse deceptũ, non itelligens ꝙ qui ꝑpter deceptionẽ aliqd dicit, non malignaẽ, si mõ deceptio sit ꝑpter ignorãtiam: malignatur aũt in sermonibus qui sciens uerũ ip̃m peruertere studet. Deinde qũo dicit nõ accipere ip̃m in ꝑpositio/nibus, hoc. s. super rectam, sic exponente Alexandro sermonẽ, ut ipsemet transcripsit. oĩs enim distã/tia minimo mensuratur, minima autẽ distantia oĩum est recta. oĩs ergo distantiæ recta & q̃ sup rectã mẽsura. at uero mẽsurare ẽ iuenire qd̃ plurimũ distat, recta ergo & sup hanc ẽ ɔtrariũ qd̃ ĩ distãtiis. nõ ergo sup ꝑipheriã, igiẽ manifestus est Alex. & in ꝑpõne ponẽs, hoc. s. sup rectã, & syllogizans ita: oĩs distãtia/minima distãtia mẽsuraẽ, q̃a hęc determinata ẽ. qd̃ minima distãtia mẽsuraẽ, recta & distã/tia sup rectam mensuraẽ. hæc.n. est minima linearũ, habentiũ eadem ultima, aut distantiarũ. & cõclu/sio iam est manifesta, ꝙ oĩs distantię recta, & q̃ super rectam distãtia, mensura est: huic aũt coassumẽs aliam ꝑpositionem dicentẽ, mensurãte est inuenire quod plurimũ distat, & cõtrarium: cõclusit ꝙ si recta & distãtia sup rectã inueniẽ in distãtiis plurimũ distans & ɔtrariũ. palã ꝙ hæ determinatę sunt, & ẽm hoc sunt cõtrariæ distantiæ. nam ẽm quod inueniũtur, ẽm hoc determinatę sunt, & ẽm quod determinatæ sunt, ẽm hoc sunt. quis ergo horũ deceptus esse aut malignari iuste dicetur? qui hæc sic cõsequenter syllogizauit, aut qui huic deceptionẽ & malignitatẽ imponit? quia cõcludebatur qui

dem ut/ait/ergo recta eſt inuenire plurimũ diſtantia,& cõtraria.hic autẽ appoſuit cõcluſioni,ꝙ & ſuper rectã eſt contrariũ quod in diſtãtiis,.& nõ ꝯſiderauit, ꝙ ſm quam diſtantiã inuenitur horũ contrarietas, ſm hanc & diſtant loca. Hic autẽ nihil intelligens dictorũ, multos rurſum expendit ſermones. oſtendens ꝙ plurimũ ab inuicẽ diſtantia ſigna,ſi cubito mẽſurauerimus, nõ eſt in cubito mẽſurante,neq; in ipſo diſtant plurimũ diſtantia.& neq; hoc potuit intelligere,ꝙ ſi ſolius cubiti eſſet diſtãtia,nõ lignei,aut æreí,ſed eius qui ſm mediã rectam,& ſm hanc utiq; ipſis plurima eſſet diſtantia mẽſurante quidẽ tanquã determinata,q̃ re minima eſt,menſurata autẽ tanquã indeterminata diſtantia. non enim apponit menſurã ligneus cubitus,ſed inexiſtentẽ manifeſtã facit. hic autẽ diſtat tantũ ab intellectu dictorũ,ut per ipſa uerba ſcribat hæc. ꝓrſus enim q̃ in eo,quod menſuratur per menſurã deprehenduntur,hæc & in menſura eſſe dicere ualde eſt ſtultũ & incõueniens,non intelligens qualr̃ & menſura & menſuratũ,eſt plurimæ diſtantię eorũ quæ ſm rectam diſtãt,ſed ſtolide iudicatoria multa cõduxit,oſtendens ꝙ non eſt in iudicatoriis eorũ quæ iudicanť cõtrarietas & diſtantia,neq; enim in determinatione/ait/ueri & falſi diſtantia eſt,neq; boni & mali, neq; in uiſiua uirtute nigrũ & albũ, aut currere & ſtare,neq; in auditiua acuta uox & grauis, neq; in regula q̃d obliquũ & rectũ neq; hoc habet regula,q̃d quidẽ in ligno puta exiſtit, per ipm̃ didicimus. Et ꝙ hic quoq; fruſtra multas ꝓponens reuoluit,palã eſt ſi ſm rectam menſura,nõ extrinſecus aduenit,q̃lis eſt cubitus qui ligneus acceptus eſt,ſed ea quæ ſm diſtantiã mediam inter diſtantia,quæ quidẽ ut indeterminata diſtantia menſuratur,ut autẽ recta & minima & determinata menſurat diſtantiã ab inuicẽ diſtantiũ. Propter hoc quidẽ igitur nihil ſimile habet extrinſecis iudicatoriis, quæ ſm rectam diſtantia,ſed illis æreus cubitus ꝓportionatur. uerũtamẽ neq; horum ipſorum quæ ꝓduxit ꝓprietatem cognoſcens uidetur,nã & iudicatoria,ſi non habent rationes eorũ quæ iudicãtur,non poterunt iudicare. qualr̃ enim uiſiua uirtus diiudicat nigrũ & album, ſi non typũ horum accipiat? habet autẽ nõ ut alba exiſtens aut nigra,ſed iudicatiua. Sic autẽ & demõſtratio quæ diſcernit falſum & uerũ, & regula quæ rectũ & obliquum arguit:hæc quidẽ uerum ſupducens ei q̃d iudicatur,hæc autẽ rectum,hæc q̃dem ſm adaptationem iudicat,hæc autẽ ſm diſſilitudinem. Et manifeſtus eſt ipſe cõfuſe ꝓponens exempla,q̃a neq; attendit ad hoc ꝙ aliter quidẽ uiſiua uirtus album & nigrũ iudicat,ut ſpecies ambas ſm ſpeciẽ,quæ in ſenſu,ſiue actu,ſiue potẽtia, ſpeciebus in ſenſu acceptis. Aliter autẽ demõſtratio & regula,uerũ quidem & rectũ ſpecie quæ in ipſis tanq̃ adaptatũ aliquid iudicant.falſum aũt & obliquũ eo quod p̃ter hæc.nam nõ animal falſum eſt dicere hominẽ,& uerecũdor quidẽ in talibus ĩmorans. ſed quoniã p hæc perimere conatur beatã cœli æternitatẽ,conditoris aũt intranſmutabilem bonitatẽ,neceſſe eſt uilitatem eorũ arguere auxiliantẽ ſufficietenus intelligentibus ipm̃. nam q mediocriter intelligũt non dicta huius ſolũ,bene ſcio cõſpuẽt,ſed & meos ſermones exiſtimãtes grauiores oppugnãtis umbrã non fortunati laborẽ ipſos reputabũt.neceſſe eſt igiť audire & ſequentia.q̃liter igiť non eſt in ſe diffinientis rõnes,dicere eam q̃ ſuper ſemicirculũ motuũ oppoſitionẽ eſſe eãdem ei q̃ ſuper diametrũ,q̃a ab eiſdem ſignis terminať ſemicirculus & diameter. uides qualiter nõ attendit ꝙ non ſimplr̃ eos qui ſuper ſemicirculũ motus eoſdẽ his qui ſup diametrũ dicit Ariſtoteles,ſed q̃n ut contrarii accipiunť, hoc eſt ut à cõtrariis locis,q̃d eſt idem ac dicere,ut à plurimũ diſtãtibus,hoc eſt determinatã h̃ntibus diſtantiam intermediã.nam q̃ plurima eſt determinata eſt.q̃d eſt idem ac dicere minimã menſuram, hæc enim eſt determinata. quod aũt minima linearũ h̃ntiũ eadẽ ultima,recta ſit:ſi ignorat/addiſcat.

Dicente aũt Alexãdro,ꝙ quę moueňť ſup ſemicirculũ,ut ex cõtrariis locis,& ſi non ſuper rectã mouentur,tñ per moueri tanta ĩtermedia ipſorũ diſtãtia,quãta ſm rectã diſtant,hęc cõtrario motu mouentur.hoc eſt eo qui à plurimũ diſtãtibus locis,neq; ſic/ait/iſte cõfiteri, cõtrarios eẽ eos motus qui ſuper ſemicirculũ ècõtrario fiũt,effugiet,ſiue ꝓpter circulũ habeãt ꝙ ſunt cõtrarii,ſiue ꝓpter diametrum horũ. Atqui ꝓpter diametrũ nõ ut ſuper ſemicirculũ moti ſunt cõtrarii. non.n.ut ſemicirculi ultima g/d/plurimũ abinuicẽ diſtãt,ſed ut ſuper rectã. Deinde Alexãdro dicente, ꝙ ſi nõ recta omnis diſtantia menſurareť,ſed circulari,nõ eſſet poſſibile accipi diſtãs plurimũ eo ꝙ poſſit rerum q̃ prope ſunt fieri intermediã peripheriã maxĩam,circũſcribendo ualde cõuexam peripheriã,& ualde multũ diſtantiũ minorem:iſte rurſum prolixos extendit ſermones cõtendens oſtẽdere ꝙ ſuper peripheriã plurima diſtãtia eſt,q̃ undiq; æqualr̃ diſtans eſt,ut ob Ariete ad Librã: nõ ĩtelligens ꝙ aliud q̃dem eſt undiq; æquale,aliud autẽ plurimũ,& ꝙ ab Ariete per Librã delata,uſq; ad Sagittariũ diſtantia,ſuper peripheriam accepta,maior eſt ea q̃ uſq; ad Libram. ſi uero ſup rectas medias intus extrema accipiantur diſtantię,plurima eſt q̃ ab Atiete,uſq; ad Librã ꝑuenit,quia maior oĩbus rectis ꝓductis in circulo eſt diameter. Si aũt in peripheriis diſtãtia accipiať,poſſibile eſt pluribus peripheriis ſup eadem ſigna deſcriptis(ut dixit Alexan.)aliàs ſm aliã peripheriã,diſtantia punctorũ adinuicem accepta,nõ adhuc determinatã eſſe plurimã. Iſte aũt iterũ non ĩtelligens q̃ dicũtur/ait/ipm̃ dicere ꝙ à multũ diſtãtibus,

poſſibile eſt circũſcribere minorẽ peripheriã,& ex ꝓpinquis maiorẽ. Neſcio dicit utrũ paralogizare uolentis ſit an ignorãtis,qm̃ non eſt mirabile, ſi in diuerſis circulis q̃ ſunt in altero circulorũ ſigna ſi pedalem habeat circũferentiã ſemipedali diſtant ẽm plurimã diſtantiã.quæ aũt in habente circũferẽ tiam centũ pedum,diſtãtia abinuicem ſigna.25.pedibus non plurimũ ab inuicem diſtent.Eadem aũt & in rectis garrit,cubitalis qdem ultima plurimũ diſtare dicens,nam toto diſtãt, eius aũt quæ centũ cubitorum mediũ ab extremo nõ quod plurimũ,neq; enim toto,ſed medietate. Et hæc ſcribit putãs Alexãdrum in aliis & aliis ſignis accipere plurimã & non plurimã diſtãtiam,qm̃ dixit,eo ꝙ poſſit ꝓ pe exñtium fieri peripheria maxĩa,& ualde longe entium minor: non itelligens ꝙ nihil ſibi ꝓdeſſet ſic ſupponenti Ariſto.ꝓponente oñdere: ꝙ ab ultimis ſemicirculi oppoſiti motus ſi ut cõtrarii acci piuntur,tanq; à locis plurimũ diſtantibus ꝙ tanq in diametro ſumũtur. Alexan.ergo uolens oſtẽde re ꝙ ſuper eadem ſigna poſſibile ſit circũſcribere & maiores & minores peripherias,ex ſuperabundã ti ut in aliis & aliis ſignis fecit ſermonẽ,dicens poſſe & ꝓpe exiſtẽtibus ultimis fieri,peripheriã inter mediam maximã & ualde,multũ diſtantibus,minorem.Si aũt in diuerſis poſſibile,palã ꝙ multo ma gis in eiſdem:qđ non intelligẽs iſte multos extendit ſermones,oñdens ꝙ in alia & alia magnitudine non eſt mirabile ꝓpinquiora qdem plurimũ ab inuicẽ diſtare, remotiora aũt non plurimũ. Quãuis in eiſdẽ aũt/ait/ſignis uelut a/b/& maximã circũſcribamus pipheriã & minimã nõ accidet ſigna a/b/& plurimũ diſtare, ꝓpter maiorẽ peripheriã,& minus ꝓpter minorẽ. Si enim cõpleatur/ait/duorũ cir culorum reliquę peripherię,non amplius a/b/ſigna duo erũt,ſed q̃tuor.aliã enim habitudinẽ habẽt adinuicem in utroq; circulorũ:hæc dicens ipſis uerbis,nõne manifeſtus eſt,non intelligens q̃ dicanẽ, & ſolum uerba uana euomens:q̃ enim opportunitas eſt,in his q̃ dicit diſtantiarũ a/b/ſignorũ,quę ea dem actu manent ſibi inuicẽ,alia quidẽ eſt,ea q̃ ſuper maiorem peripheriã,alia ea q̃ ſup minorem,& alia ea q̃ ſuper intermediã ipſarum rectã.eatenus qdem determinata eſt ſemp diſtãtia,quia à determi nata recta menſuratẽ.una enĩ & minima eſt eadem ultima hñs linea.illæ aũt quæ ẽm peripheriã inde terminatæ ſunt,qa multæ & ineq̃les peripheriæ poſſunt eadẽ ultima hr̃e.Et ꝓpter hoc non eſt poſ ſibile,plurimã cõtrariorum diſtãtiam determinatã exñtem peripheriis determinari,ſed recta ſolum. Non intelligens aũt iſte quomõ dicitẽ per rectã,mẽſurari diſtãtiam,& quia ẽm rectam habet poſitio nem,ut media extremis ſupponãtur,ſed putãs quod ꝓpter hoc dicitẽ ſuper rectã, quia q̃ extrinſecus apponitur diſtãtiæ recta,facit ipſam rectã,fallitur. Vnde/ait/Alexan.non eẽ in circulo plurimũ abin cem diſtantia ſigna,ſi non recta oĩs diſtantia menſuratẽ omni menſura,exhibente ei qđ menſuratẽ co gnoſci ſolũ.ſed non ita ſe habet,ut natura ſua p menſurã cognoſcatur. palã enim ꝙ per eẽ rectã diſtã tiam rectæ menſuræ adaptatẽ.Non tñ Alexãder ad extrinſecus appoſitã mẽſuram aſpexit, ſed ad hoc quod quidẽ quãdoq; recta poſitione diſtantia determinatẽ,quãdoq; aũt peripheriali exñte, diſtantia indeterminata eſt.Proponens aũt & quartũ argumentũ,qđ oſtendit,ꝙ etſi in uno circulo duos mo tus aliquis accipiat,hũc qdem a/b/ad z/p ſemicirculũ/i/hunc autẽ a/z/ad e/per ſemicirculũ t/neq; hi contrarii motus ſunt,quia non à ꝯtrariis locis,non.n.determinatã habẽtibus diſtãtiam, bonus iſte cõ fiſus fuit,ſic in ſuis uerbis uane dictis,ut dixerit ꝙ ſi per eadẽ argumenta cum p̃cedentibus,& hoc cõ cluditur,nihil oportebit nos cõtra hoc dicere, cum iam ad ſermonẽ p̃cedentẽ ẽm poſſe obuiauerim ¶Deinde q̃rebat aduerſus Themiſtiũ dicẽtem ꝙ eadem dicit his q̃ in rõne prima.ſ.his quæ de his mouentur ſuper unũ ſemicirculũ,&/ait/ꝙ non ꝓ eaſdem ſuppõnes iſta ratio cum p̃cedenti cõclud illa enim inquit,in uno & eodem ſemicirculo,ẽcõtrario inuicem motus factos ſupponebat.hæc aũt non in eodem,ſed unũ in circulo accipit motũ,diuiſum ſcđm motũ, ſemicirculorũ, merito igitẽ hi motus,non ſunt cõtrarii,unus enim eſt in circulo ſi ambo accipiant unionem.Neq; enim ab ortu ad occaſum motus in alio hemiſphærio,uelut in eo ꝙ ſuper terrã, cõtrarius eſt ei, qui eſt ab occaſu ad ortum in reliquo.ſ.eo quod eſt ſub terra.nõ ergo, eadem eſt iſta ratio cum p̃cedente:& ꝙ quidẽ ut in uno circulo facti motus nõ ſunt ꝯtrarii,potuit cõſpicere.Quod aũt duæ ſint rõnes una q̃ duos ſemicirculos coniunctos ſupponit,& ſuper ipſos motus,ſimilr̃ cum p̃cedente theoremte ſolum con trarios dicens,quãdo ut ſuper diametrũ quatenus diſtant ab inuicẽ ſigna e/z/facti cõſiderantẽ. Altera autẽ rõnũ ẽm cõceſſionẽ dans & hos ſup ſemicirculos cõtrarios ſupponi ĩtulit. ſed nũquid q̃ ſuper totum circulũ fiunt lationes inuicẽ,cõtrariæ ſunt?Iſte aũt hic putauit ſolã rõnẽ eã eſſe, q̃ ſup circulũ dicit nõ eſſe cõtrarios motus,& neſcio qũo etiam huic ſeorſum contradictiones cõpoſuit.Fortè autẽ contentus fuit cõtradictione aduerſus Themiſtiũ dicẽtem/ꝙ eadem dicit his quæ in rõne præcedẽti. Et qdem etiã Ariſto.(ut exiſtimo)per hoc qđ dicit ſimilr̃,inſinuãte planè ꝙ ſcđm argumẽtum præce dens,& hoc ꝓcedit,quod ſup duos ſemicirculos,& Themiſtio in paraphraſi ſeparante rationes,& in priori qdem dicente,ꝙ eadem dicit cũ his quæ in rõne præcedente.In ſecũda autẽ rõne,& ſi cõcedat aliquis/ait/lationes quę ſuper ſemicirculos cõtrarias eſſe,ſed non eã quæ ſup totum circulũ,de q̃ eſt

sermo,concedet utiq; quis partiri ut in cõtrarias.qualiter aũt in hypothesim duorũ semicirculorũ ꝑ cessit ratio Aristoteli,dictũ est in expõnibus argumentationũ.non malum est aũt & nunc rememora ri.primum igiť argumẽtum ostẽdentiũ,ꝙ circulari motui nõ est ↄtrarius motus,uniuersalius ab eo qd magis arguit dicens,siqdem cõtrarius aliquis motus est,eũ qui super rectã/max:me necessariũ est cõtrariũ esse ad circularem motũ:qui autẽ super rectas,inuicem opponunť ꝑpter loca.scdm aũt ostẽ dit,ꝙ qui sup cõtingentẽ peripheriã ècõuerso facti motus,nõ sunt cõtrarii ꝑpter infinitas esse circa eadẽ ultima peripherias.Tertium aũt super determinatã peripheriã semicirculi hypothesim faciens, eadẽ concludit.Quartũ aũt duos semicirculos supponens cõiunctos & in his eadẽ accidere/ait/postq̃ autem cõclusit hæc tãquã existentia extra ꝓblema,in circulo uult hoc ↄsiderare:erat.n. problema ꝙ circulari motui nõ est cõtrarius motus:si autẽ hæc uera dico(ut existimo)reliquũ est ↄspicere ꝙ uir iste,neq; intentionẽ uerborũ Aristo.intelligit,neq; dicta expositorũ apphẽdit.Sed & super quintũ ar gumẽtum reuiuificatus dicẽs,duos super eũdẽ circulũ motus ab eodẽ qdem signo,ad idem aũt ècon uerso factos,eo ꝙ hoc qdem moueať ab a/per semicirculũ b/ad a.aliud autem ab a/per alterũ semicir culum g/ad idem rursum a/& hos ostẽdens nõ esse cõtrarios,qa hi qdem ex eodẽ in idẽ sunt,cõtrarii autẽ motus fiũt ex cõtrario in ↄtrarium,expendẽs ut uideť suas cõtradictiones,& angustiatus nũc in stat aduersus hos,motus illos cõtrarios esse uniuersalr̃ qui à cõtrariis locis.Et qdem & in aliis argu/ mentis Aristo.uso hac dignitate,& ꝑpter hoc nolente circulari motui eẽ cõtrariũ motũ,ꝑpter nõ eẽ in circulo plurimũ ab inuicẽ distantia loca,nisi ẽm diametrũ determineť.Dicit igiť iste,ꝙ differentiũ specie/diuersæ sunt & cõtrarietates.nõ ergo si qui ẽm rectã sunt cõtrarii motus,à cõtrariis sunt locis, iam & circulares cõtrarios sic esse necesse est.Si.n.q̃cũq;/ait/existunt his qui ẽm rectã motibus,tãta & his qui scdm circulũ fiunt exegerint,accidet,neq; prorsus motũ esse circularem,oĩs.n.ait/ẽm rectam motus trãsmutatio est ab aliquo in aliqd.naturales aũt & simplices motus & ex cõtrario in cõtrariũ, quæ.n.sursum tẽdit leuiũ latio,puta ignis, desubtus sursum fit,cõtrariũ autem qđ sursum ei quod deorsum,& grauiũ ècontra,& in eo qđ ẽm quãtitatẽ,etiã & in eo qđ ẽm qualitatẽ motu ex alio semꝑ in aliud transit quod moueť.Si igitur omnis motus ex cõtrario in contrarium,aut simplr̃ ex alio in aliud,nullus autem circularis est ex alio in aliud,sed ab eodem in idẽ,neq; ergo motus erit qui circu laris.Et quid oportet multa dictorum huius ꝑponere,& nugas quæ in ipsis ad ipsum replicare? sed & in his & in sequẽtibus ab ipso dictis attẽdere oportet,primo qdẽ,ꝙ circulari motui planè confiteť nõ esse cõtrariũ motũ,ut ex cõtrariis locis.Cõtraria aũt loca sunt q̃ plurimũ distãt.& tñ tantos prius extendens sermones in ostendendo ꝙ plurimũ abinuicem distãt in circulo partes ẽm diametrum,& hæc scribẽs in.22.cap.quinti libri his uerbis.Plurimũ igiť ultimis semicirculi distãtibus & motus ab ipsis ècõtrario factos,necesse ẽ ↄtrarios eẽ,ꝑp ↄtrariorũ diffõnẽ.Vides igiť qualr̃ ↄsonant his quæ hic dicuntur.si igitur omnis motus ex cõtrario etç. Deinde notabimus,ꝙ ex multa supabundãtia ꝓpo/ situm Aristotelis conatur ostẽdere.s.ꝙ circulari motui non sit cõtrarius motus,ad qđ omnẽ suam cõ tradictionem cõstituerat dicẽs. Hoc igitur nobis ꝓponatur ostendere: ꝙ nulla ratio ꝓbantiũ circu/ lari motui non esse cõtrariũ motũ,sana existit.si enim nullus motus circularis ut dicit est ex cõtrario in cõtrarium, neq; omnino ex alio in aliud.hoc enim est sup effossa saltare ẽm ꝓuerbium. nam neq; ex alio in aliud multo magis neq; ex cõtrario in cõtrarium. palã est ꝙ supponenti cõtrariũ motum ex cõtrariis locis,quod quidẽ & iste prius cõcessit dicens,ꝑpter diffinitionẽ cõtrariorum, ex necessi/ tate sequitur circulari motui,non esse cõtrariũ motum.⁊ Tertio aũt attentione dignũ,qualr̃ ingenio se cõsiderat in circulari motu non esse transitũ ex alio in aliud quoniã ab eodẽ in idem fit circulatio. & quidẽ si non esset ex alio in aliud semꝑ appropinquãs transitio, neq; motus utiq; esset, sed & hoc utiq; quis mirabitur de stoliditate ipsius, q̃liter ut incõueniens inducit Aristoteli, neq; motũ ꝓrsus circularem dicere,si omnis motus/ait/est ex cõtrario in cõtrarium,& quidẽ ad hũc Aristoteles instat sermonẽ ostẽdens,ꝙ circulari motui non est cõtrarius motus,cõtrario motu diffinito,eo qui fit à cõ/ trariis locis. qualiter igitur qui hæc dicit: omnẽ motum dicet esse ex cõtrario in cõtrarium? Sed qđ circulari motui non sit cõtrarius motus,ut ex cõtrariis locis, planè iste cõcessit,& causam dicit, qa est ex eodem in idem.Hoc enim/ait/est omnis circulationis ꝑprium.qđ autem q ẽm alium modũ cõtra rietatis circulari motui dicit aliquid ↄtrariũ, non ad rationẽ Aristotelis instat, non ppendit iste, sed neq; uidetur recordari,ꝑpter quid ꝓposuit ostendere Aristoteles ꝙ circulari motui nõ est ↄtrarius motus.Oportet igitur memorari,ꝙ duæ acceptæ fuerunt ꝓpositiones,ad ꝓbandum cœlũ ingenitũ esse,& incorruptibile. maior quidẽ dicens. quia qđ generatur & corrũpitur cõtrariũ habere necesse est ex quo generetur & in qđ corrũpatur.alia aũt:qđ cœlũ hoc est ꝙ circulariter mouetur corpus,nõ habet cõtrarium.⁊ Ad huius itaq; ostensionẽ assumpta est alia ratio talis:si cõtrariorũ & lationes cõ trariæ,cuius lationi non est cõtraria latio/hoc neq; ipsum habet aliquid cõtrariũ. Propter hoc igitur

opportunũ fuit ostendere ꝙ circulari lationi nõ est cõtraria latio,& modũ cõtrarietatis quē negat ip se,manifestauit in qnto arguméto dicens.Lationis auté cõtrarietates sunt ſm cõtrarietates locorũ.& hoc merito.quia ex cõtrariis locis,cõtrarias habent inclinationes, hæc quidé grauia cũ sint, hæc autē leuia.His auté q̃litatibus & actiuæ & passiuæ q̃litates cõcurrunt,caliditates/frigiditates/siccitates/humiditates,& omnes ſm quas inuicé transmutationes/& generationes/& corruptiones corporũ perficiuntur.q̃re sic oppositi motus, ut non à cõtrariis locis,sed solũ ècõuerso facti,ut motus planetarũ & firmamenti.nam hos uult iste dicere cõtrarios, nihil ad rõnem sunt, qa non à cõtrariis locis sunt, quod quidé & iste cõcedit dicens.Nullus auté circulariũ est ex alio in aliud,sed ab eodé in idé. Tales autem motus nullatenus uult Aristoteles uocare cõtrarios,sed & discernit ipsos à cõtrariis,dicens in quinto arguméto. At uero neq; ab a/ad b/circulatio ɔtraria ei q̃ ab a/ad g.ex eodé enim in idé est motus,cõtraria aũt determinata sunt esse ex cõtrario in cõtrariũ. Et iste aliã speciem cõtrarietatis dixit circulariũ motuum aliã eorum qui sup recta fiunt.per uerba quæ hic ꝓposui,& in principio solutionis arguméti sexti,ubi sic dicit, scribens.ꝙ igitur diuersis cõfesse existentibus, motu qui super rectã & circulari:diuersas quoq; ɔtrarietates esse necesse est,dictũ est/ait.Prorsus aũt si uis uerborũ ineptitudinem dictorũ ab isto uidere,& ꝙ solũ intendebat cõtradicere,ad omne dictũ q̃lecũq; esset: audi quæ hic dicuntur. ubi ait.Alia species cõtrarietatis motibus ſm rectã inest, alia circularibus,& audi dicta in his,quæ aduersus primũ obiicit argumétũ,in qbus uult circularé motum magis opponi ei qui fit ſm rectam,q̃ eos qui super rectã inuicem,ꝙ si diuersæ species motuũ essent,nõ prorsus circularis ad eum qui super rectã opponeretur,sed ibi quidé hæc scripsit.Forsitã aũt quis rõnabilius circularé motum magis cõtrarium esse ei qui super rectã concedet, q̃ eum qui sursum & deorsum inter se sint.hic aũt hæc scripsit.Neq; ergo quęcũq; his qui ſm rectã cõtrariis insunt motibus, hæc his qui in circulo cõtrariis insunt. Aliis enim existentibus spẽbus motus,& utriq; speciei cõtrarietates quæcũq; fuerint necesse est alias esse, sicut uidelicet color & sapor, ambo quidé q̃litates,sed quoniã sunt species horũ diuersæ, & in speciebus his cõtrarietates diuersæ. Et tamé si circularis ei qui sup rectã cõtrarius est (ut prius dixit) unã & eádem ɔtrarietatem esse amborũ intermediã necesse est. Rursus quoq; dictorum hic oblitus,in sequentibus/ait.quid ꝓhibens est motũ super rectã ſm genus cõtrarium esse circulari? sic auté & albũ cõtrarium dicet dulci. simil'r dicens differre circularem motũ ab eo qui super recta,ut à colore saporé.qualia aũt & hic garrit,ut enim/ait/in motibus qui sup rectã cõtrariis oppugnatio cõtrariorũ fit,qa utuntur ultimis ꝑmutatim. qđ enim leuibus est principiũ, hoc grauibus fit ultimum,sic & in circularibus motibus.Cõe eni est qđ ab eodé in idem,oppugnatio aũt cõtrariis fit, à quo enim alter inchoat,ad hoc reliquo finis. Nam duobus/ait/ab ariete incipiétibus motibus hic quidé extra,ut ad antecedentia arietis fertur ad pisces & aquariũ & reliq̃.hic aũt intus ad sequentia, taurum dico & geminos.& qđ quidé id quod est extra post arieté,sicut principiũ motus fecit,pisces hoc ultimũ planetæ faciunt:qđ auté planetæ post arieté principiũ habuerũt taurũ dico,hoc firmamento ultimũ existit.Attende igitur primo quidé ꝙ duos dicens ab ariete incipere motus rursum hunc ut à piscibus inchoanté,hunc auté ut à tauro/ait.deinde,cũ dixisset sæpe,ꝙ cõmune est oĩbus circularibus motibus,ꝙ ab eodé in idem,nõ attendit ꝙ cõtinuo existente motu,neq; principiũ,neq; ultimũ est accipere ipsius,qa omne signũ & finis & principiũ est ipsi.qual'r igitur pisces uel Taurus,huius quidem principiũ,huius auté finis erunt, simil'r ambobus se habentibus ad utrũq;? qualis auté & oppugnatio horũ motuũ? quæ enim super rectã cõtramouentur, ueluti à cõtrariis locis ꝓcedentia, ſm contrarias q̃litates obuiãtia,pugnant:cõtendentia trãsmutare in seipsa opposita,& uiã facile solubilé sibi ipsis ꝑparare.firmaméti aũt ad planetas quę potest esse pugna cũ neq; obuient inuicé motus,neq; impedit inuicem motus, neq; habeant has q̃litates actiuas & passiuas, neq; apta sint trãsmutari inuicé? Si aũt aliquis desiderat addiscere necessitaté, q̃re fiunt ècõtrario huiusmodi motus cœlestiũ circulorum,dicet quidé & Aristoteles inferius, dicam auté & ego qđ occurrerit ad explicationé locorũ illorum.nunc auté tantũ hoc dicam ꝙ cõtinet harmoniã totius mũdi,& exhibet causam indeficientis generationis & corruptiõis omniũ eorũ quæ sub luna sunt.¶ Sed si uidetur,& dicta ab hoc cõtra sextũ ut iste ait/argumentũ ꝓpulsemus. primo quidé ꝙ neq; ad hoc attendit ꝙ est quinti arguméti pars. siquidé Alexãdro dicente:ꝙ hoc argumentũ ex abũdãti est,& qdem ipsius uniuersal'r totũ intellectũ, ut mihi possibile fuit,explanaui, Aristotelis literã exponens.necesse aũt est & nũc aliquorũ dictorum ibi recordari.qa postq̃ ostendit motus qui sup peripheriã & eos qui super semicirculũ unũ & eos qui super duos semicirculos ècõtrario factos, non esse cõtrarios ad ipm,iam ꝓpositum ueniens, ꝙ neq; qui super totũ circulum ècõtrario fiunt,cõtrarii sunt, ꝓposuit ostendere. Et cũ ostédisset ipm prius à diffinitione cõtrariorũ motuũ, nunc idem per deductioné ad impoſe ostendit.& hæc non oportet bis dicere paulo ante dicta,sed illis occurrenté addiscere ꝙ deductioné harũ rationũ ignorauit iste.

Et

Et sextum argumentũ hoc putauit quintę suppositionis exquirẽtis super unũ circulũ motus ècõtrario factos alterũ modum exñtem eiusdem demõstrationis. Inclamat aũt iste, ꝓpter quid sup unũ circulum supposuit motũ contrariũ, & non super duos, ut in firmamẽto & planetis. siqdẽ de cœlo quęrit & /ait/ Ari. sentientem uilitatẽ argumẽti ꝓpositi, tẽtasse auxiliari ratione, uolentẽ /ait/ motus qui super recta cõtrarios esse ꝓpter fieri à cõtrariis in cõtraria loca, & si nõ super unã & eandẽ rectã fiant, nihilominus cõtrarios esse, circulares aũt & ècõtrario factos, siqdem contrarii fuerint, super unũ fieri circulum: irrẽnabilissimũ. n. ait/esse motum qui fit super aliũ circulũ cõtrariũ esse, ei qui sup aliũ, non apponens neq; ꝓbans ꝓpter quã rõnem. Et qđ quidẽ Alexã. non bene cõuitiaẽ, palã est si obseruemus diffinitionẽ cõtrariorũ motuum, dicẽtem cõtrarios esse motus, qui ex cõtrariis locis. Si autẽ dicit hanc qdem diffinitionẽ esse cõtrariorũ qui sup rectam, aliã aũt eorum qui ẽm circulum, obliuiscitur iterũ intẽtionis demõstrationis, qa cõtrarios motus dicit eos, qui oppugnãt inuicẽ, & q trãsmutantur inuicẽ. hi autẽ sunt qui ẽm actiuas & passiuas q̃litates opponunẽ, quibus & grauitates & leuitates cõsequũtur, ẽm quæ fiũt cõtrarii ẽm locũ naturaliũ corporũ motus. graue igiẽ est leui cõtrarium, & calidũ frigido, & ex cõtrariis mota locis, quãuis super aliã & aliã rectã moueanẽ, specie cõtraria sunt. nã & frigidus locus hic calido Romæ cõtrarius est, qa talẽ hñt naturã, ut ɔgrediẽtia se oppugnent & trãsmutenẽ inuicẽ. Si aũt euidẽtius cõtrarietas appareat, quãdo sup eãdem rectã accipiũtur, acceptare magis oportet Aristo. sumẽtem quæ mouenẽ ècõtrario super unũ circulum: si. n. inerat ipsis cõtrarietas, magis utiq; apparet in motibus sup unũ circulum. quare si in duobus conatus fuisset ostendere /magis suspectus esset, sed oportebat /ait/ naturali existente ꝓposita de cœlo theoria in firmamẽto & planetis ostendere q; nõ sunt ipsorũ motus cõtrarii. Quare /ait/ extra intẽtionem cecidit /alterum aliqd, & non qđ q̃rebatur /demõstrans. Et iterũ dignũ est attẽdere, q̃ stolide iste postulat Aristo: qui euidentissime, & cęco, ut aiunt, ostendit. nã qđ non sunt cõtrarii motus firmamenti & planetarũ, ẽm hanc maxime cõtrarietatis spẽm, ẽm quã quæ cõtrarie mouenẽ, cõtraria entia trãsmutari in seinuicem nata sunt, palã est ex ipsis uisis: in toto. n. præterito tẽpore nõ apparent trãsmutata in seinuicẽ horũ corpora, quãuis se cõtingentia inuicem. Deinde neq; ex cõtrariis locis in ɔtraria sunt motus horum, sicut & iste confiteẽ: si. n. omnis circularis motus ex eodẽ in idem, & omne signũ est principiũ et finis motus, quæ põt esse cõtrarietas locorũ in diuersis circulis? Adhuc aũt si cõtrarię dicunẽ moueri q̃dam, quãdo à quocũq; loco alterũ inchoat, ad illud alterũ desinit, & est uterq; locorũ alteri qdem pręter naturã, alteri uero ẽm naturã, neq; uero firmamẽtum à loco planetarũ /aut ad illũ moueẽ, neq; planetę à loco firmamenti, aut ad illum, neq; est aliquis locus, huic qdem ẽm naturã, huic autem ꝑter naturã, quonã pacto cõtrarius erit horũ motus? Totaliter aũt utriusq; ipsarũ hemisphęriũ qđ sup terram, silr moueẽ cum eo qđ ab altera pte moueẽ, siqs aũt hãc ipsam ɔtrarietatẽ uult uocare, nõ dẽ hac sermo est Aristoteli, sed de illa q̃ est trãsmutãtiũ iuicẽ. Hęc. n. sunt q̃ actiuis & passiuis q̃litatibus ɔtrarianẽ inuicẽ, qbus sequunẽ cõtrarię corporũ iclinatiões, ɔtradiuisę cõtrarietatibus locorũ, pp quod & Aristoteles à diffinitione motuũ sic cõtrariorum ẽm loca demõstrationes sæpe facit. Qualr aũt quis diceret motum planetarũ contrarium ad motum firmamẽti, siquidem contrarios ęquepotentes esse oportet quãtum fieri põt, & eum qui alteri inest ẽm naturã, reliquo ꝑter naturã inesse. firmamẽtum autem sic pręualet planetis ut eos in quanto tẽpore facit circulationem quæ uideẽ ꝓpria, plurimis q busciiq; circũferat, sed neq; ꝑter naturam circũferũtur cum firmamẽto planetæ: nõ. n. manerẽt in sua perfectione tot seculis ꝑter naturam motis, sed supra naturã motus hic inditus replet ipsos pfectiori uita, & cõpendiosiori trãsumptione boni. Vniuersalr autẽ ꝑter naturam ille diciẽ motus, qui ei q̃ ẽm naturam eiusdem circulationis opponiẽ, & qui inest ẽm naturã cõtrario eiusdẽ ordinis existẽte, propter hoc. n. motus sursum est terræ ꝑter naturam, qa cõtrario ipsi. s. igni, ẽm naturã inest. Palã igitur (ut existimo) ex dictis q; bene Aristoteles nõ in his ostendit q; circulari motui nõ est ɔtrarius motus, in quibus euidẽs erat, q; nulla trãsmutatio inuicẽ aliquando existit. sed si quis totalr contrarius talis motus eẽt circulari cœli motui, ut deberẽt quæ mouenẽ trãsmutari inuicẽ, necessariũ erat coincidere inuicem aliquãdo, coinciderẽt aũt quæ super eũdem circulũ mouenẽ, & nõ super alium & aliũ: si. n. & super alium aliquãdo, ut & quæ in alia & alia recta, non ꝓhibenẽ contrarie moueri q̃ sunt specie contraria, sed ea quæ sup recta mouenẽ, magis insinuãt cõtrarietatem, sic si erat contrarius aliqs motus circulari motui, magis super eodẽ circulo appareret. quãobrem si quæ super uno circulo mouẽtur cõtrarie, ostẽdantur non cõtrariis motibus mota, multo magis & euidẽtius erit ostẽsum q; qui super diuersos circulos ècõtrario fiũt motus, non sunt contrarii Sed & hoc sufficietenus dixit iste, q; sicut in motibus super recta, qđ sursum signum, est leuium finis, principiũ autẽ est grauiũ, qđ autẽ deorsum èconuerso, sic & in his qui ẽm circulum, quãuis eodem signo & pro prĩcipio utanẽ & fine, sed ẽm habitudinem aliã & aliam: huius enim est principiũ qđ ut ad antecedẽtia, huius autem qđ ut

ad cõsequentia.qualiter itaq; hic dicit?idem.n.signum puta orientale amborũ principium est, & firmamento,& planetis:etenim ab hoc ambo,& ad occidẽtale ambo excepto q; firmamenti qdẽ hemisphęrium sup terrã,planetarũ autẽ sub terra. Aristotele aũt dicente{si autẽ esset circularis circulari cõtrarius,frustra esset alter},qa ex cõtrariis pcedentia locis & oppugnatiue disposita sic habẽt,ut uincens faciat cessare motum uicti,cõtradicit ad hoc sic.Propter quid & in cõtramotis fm rectam idem incõueniens non accidit.s.frustra esse alterũ/altero pdominante.si autẽ ęque potẽtia essent renitunt inuicem,& ambo frustra essent,si uere frustra dicimus,qđ suam opationem nõ agit.hoc autẽ inconueniens,qa nihil frustra facit,neq; deus,neq; natura.Et primũ qdem ut dubitationem pducens hanc dubitauit mediocriter.intelligendũ autem q; quæ qdem fm rectam mouẽtur & si renitũtur inuicẽ,non est frustra,quia hæc & reniti nata sunt,nã & terra & aqua & aer moueri & reniti nata sunt,ignis quoq; qui semp mobilis uidet,si quandoq; desubtus,quãdoq; desuper mouetur: cõtrarii autẽ motus statione interrũpunt.palã est aũt q; renitunt,& hi motus in medio cõtrariorũ motuum. quæ uero circulo mouentur continuo motu moueri apta si contraueniant,frustra utiq; erunt, & quæ quidem fm rectam cõtramouent contrarias hñtia fm naturã inclinationes,pter cõtrarias in ipsis actiuas & passiuas qualitates occurrentia inuicem,agere inuicẽ & pati abinuicem nata sunt,& ex inuicẽ generationẽ hñe,q̃ autẽ circulo mouent,neq; leuitatẽ,neq; grauitatẽ hñtia,palã q; neq; actiuas & passiuas hñt q̃litates/caliditates/frigiditates/siccitates/humiditates. aut.n.& leuitates haberẽt & grauitates.non agẽtia in seinuicẽ,neq; potentia ab inuicẽ, neq; trãsmutari in seinuicẽ nata.q̃re si debilius occurrat ei qđ se fortius est,circunducet debilius.in his quidẽ quæ fm rectã transmutatũ quod circunducitur in circũducens,& additio illius factũ non erit frustra adaugens ipm,& qa utilitatẽ aliquã fecit,& quia non adhuc est ipm.in his autẽ quæ mouent circulariter qđ circunducitur, neq; natũ est transmutari in circunducẽs,neq; eius operationẽ agere,frustra utiq; erit.pter quod & exẽplo calciamẽti usus fuit Aristoteles,quod est quidẽ,sed operationẽ suam nõ pficit,tale est enim qđ frustra est: quod aũt transmutat in aliud neq; est adhuc,& ipm eo q; nõ est,opportunitatẽ uniuerso coinduxit. non cõtentus aũt iste ad ea quæ fm partem cõtradictionibus, cõia argumẽta de motu cœlestiũ proponit studens ostendere q; alterius speciei sunt ipsorũ motus,& pter hoc & subæ.necesse est igitur & hic partim qdẽ cõiter ad totã ipsius intẽtionẽ cõtradictionis describere:partim aũt sigillatim unũquodq; non bene dictorũ ɔsiderare. Comuniter quidẽ igitur ad totã intentionẽ dico q; circulariter mobile omne, à corpore omni qđ est recti motus sequestratũ esse Aristoteles ostendere pponens & naturã habere aliam pter illud,motũ quidẽ qui super rectã ostendit in cõtraria diuisum,circularẽ autem nullum habere cõtrariũ,habens aũt in physicis prędemõstratũ,q; ex cõtrariis generationes,& in cõtraria corruptiones cõclusit merito, sublunaria tanq̃ quæ recte mouent generari & corrũpi necessario, cœlestia aũt circulariter mota ingenerabilia & incorruptibilia pseuerare. quãuis igitur si differentia fm motus in cœlestibus,non tamẽ usq; ad cõtrarietatẽ pcesserunt differentiæ.neq; enim motus firmamenti motui planetarũ est cõtrarius,ut p plura (ut existmo) ostensum est,neq; uelocior tardiori in eadem specie.nam & polus maior minori uelocius motus nõ dicitur cõtrariũ habere motum.quãuis subæ igitur habeant aliquã differentiã adinuicem.non tamẽ cõtrariæ disponunt ut generentur ex inuicẽ.oportebat igitur uolentẽ arguere dicta Aristo.nõ hoc ostẽdere q; differentes sint motus ipsorũ & subæ,sed q; cõtrarias habent differentias, sed neq; si est aliq̃ fm subam in ipsis differentia,necesse est non esse simplicia cœlestia fm dictam ipsorũ simplicitatẽ. Si enim q̃ sub luna sunt elementa non solũ differentia ab inuicem sed & subcõtrarie disposita,non phibentur simplicia esse, cõmune habentia omnia q; recte mouent, quid phibet & cœlestia circulr mota omnia, & simplicia esse fm naturã,& unã habere pprietatem cõmunẽ,quã Aristoteles uocauit quintã substantiã,fm circulariter mobilem & à generatione sequestratã cõitatem & differentiã ab inuicem non pcedentẽ ad cõtrarietatẽ.quis enim non uidet differentiã corporũ astrorũ ad cœlestia, & solis illuminãtis ad lunã quæ illuminatur,sed sunt omnia circulariter mobilia & simplicia,omnia sup generationẽ eminentia & fm hoc in una qnta essentia sequestrata.Non enim hoc pponebat nunc cœlestiũ differentiam fm spẽm cõsiderare,sed cõem excellẽtiã ad ea q̃ sub luna,quę diuidere necesse fuit pter cõtrarietatẽ motus,qui fm rectã,ideo in duo diuisit quæ sub luna sunt simplicia. ubi/ait/simplicia aũt dico: quęcũq; motus principiũ habent fm naturã uelut ignem & terrã,& horũ species & cõgenea.in tertio autẽ huius negotii,reliquũ autẽ/ait/de duobus dicere,in leui & graui q̃tuor elementa cõprehendẽs.Si igitur species horũ & cõgenea ipsorum cõprehẽdit in duo cõtraria, qđ incõueniens erat & id quod à cõtrarietate exemptũ est,ut unũ simpliciũ accipere? si autẽ hęc uera dico, frustra ista garriet iste,in cõibus, ut dicit argumentis. Adhuc autẽ frustra siquis attendat,q; & hæc sup prius ab ipso dictis tanq̃ redarguibiliter dicta fundantur,& his (ut existimo) sic stolidis ostensis.Qm̃ autẽ in his quæ fm partẽ ut

cõfessum accepit q Saturni sphæra tardius q̃ quæ sub ipsa mouet̃,cognoscat nõ modis oĩbus hoc sic se habere.possibile enim erat magnitudinis excessum multũ existentẽ,& si uelocius mouetur q̃ quæ sub ipsa,tardiorẽ reditũ facere.quoniã aũt & tale aliquid apposuit,q si nõ naturaliter cœleste corpus circulari motu mouet̃,sed ab anima ut in animalibus,aut ab aliq̃ alia uirtute superiori,neq qđ genitum,neq quod ingenitũ est cœlũ,ex motu ipsius est possibile syllogizari, & Aristotelẽ pro teste inducit in octauo de naturali auditu dicẽtem ex superiori causa moueri cœlũ: manifestus est nõ intelligens q possibile est eundẽ motũ à diuersis causis perfici,& aliter quidẽ à natura circulo ferri cœleste corpus,ut naturale.aliter aũt ab anima,ut animatũ,& aliter rursus ab ĩtellectu ut intellectũ habẽs. Et ab intellectu quidẽ ĩmobili existente, ĩmobilem & indeficientẽ,& semp ₰m eadem & eodẽ modo perfectionẽ motus suscipit.ab anima aũt ₰m trãsitiuas illius intelligentias:semp in fine alias aliter permutabiles motus assumpsit,₰m suiipsius autẽ naturã cœlũ habet posse agere subæ tali cõgruas operationes,quarũ una est circulatio cõueniens simplicitati. & palã est q ₰m naturalẽ idoneitatem,& q̃ ab intellectu,& q̃ ab anima bona ꝓueniunt. non enim põt intellectũ habere,nisi prius animatũ sit: intellectum.n.sine aĩa ĩpossibile est ꝓuenire alicui,ait,Plato.neq; aĩam sine natura.ꝑpter qđ & Arist. aĩam,ait,esse entelechiã corporis nõ cuiuscũq,sed naturalis corporis.quare & si aĩatum & intellectũ habens cœlũ,nõ ꝓhibet̃ & naturale esse,magis autem necesse est naturale existẽs & aĩa participare,et intellectu.q̃re & circulationem q̃uis ab anima habeat & intellectu,tamẽ adhuc prius à natura.& erat quidem (ut existimo) possibile,& forte facilius, & ut ab anima, & ut ab intellectu circulatione existente,ex ipsa demonstrari æternitatem cœli,nam & ostensa est æterna eius circulatio in.8.physicæ ₰m ĩmobilis causæ deriuationẽ:in his autẽ Aristoteles ut à naturali motu æternitatẽ ꝓposuit ostẽdere.unde per excẽptam ab his quæ sub luna sunt hypostasim,æternitatem & excellẽtiã cœli ostendere uoluit:sed iste putat & has soluisse rõnes ostendẽtes circulari motui nõ esse contrariũ motum,& rõnes dicentes in physica,quæ generant̃ ex cõtrariis generari,& quæ corrũpunt̃ in contraria corrũpi, & trophęũ aliqđ sibi posuisse hoc libro deridendo aduersus æternitatem cœli.si autẽ uideat̃ sępe nõ intelligens dicta ab Aristo.& ab expositoribus ipsius,ubiq; autẽ insaniens quodãmõ & uanam gl̃iam sibiipsi acq̃rere maiorem ex cõtradictione aduersus gloriosos in ph̃ia uiros.Sed iste qdem ponat̃ cũ piscibus in brutalitatis ponto demersus.iaceat autẽ & cũ illo quem aiunt abiectũ & uolentem ĩsignẽ fieri,templũ Ephesię Dianæ incendisse.nam corruptionem cœli ₰m omnem modũ statuere concupiscens,ut nominatus fiat,si aliquã uirtutem habuit,ꝑpter adipisci id qđ intẽdebat & corruptionem cœli cõtigit.Nos autẽ dulcibus iã aquis hunc salsum auditũ oportet abluere & trãsire ad ea q̃ deinceps Aristo.Q̃m autem & quæ in.8.de naturali auditu,æternam circulationẽ ostendũt,conat̃ iste arguere,& ad adamãtinas ut,ait,ꝓbationes æternitatis mundi obuiare,nũc quidem dimittant̃ iterim illa:nam quæ in negocio de cœlo ab Aristo.demõstrata sunt,uolens & ab hac noua garrulitate incõcussa manẽtia ostẽdere uolentibus addiscere,ad hãc distractus sum ꝓlixitatẽ.Si aũt aliquãdo uisum fuerit,& reliqua dictorũ ab isto discutere,ab alio principio faciam disquisitionem ipsorum.

Sed quoniã manifestum est de his,& de reliquis cõsiderandum & primo vtrũ sit aliquod corpus infinitum.quẽadmodum plurimi antiquorũ Ph̃orum putauerunt. An hoc sit vnũ aliquod impossibile. Sic enim aut illo modo se habere,nõ aliquod modicũ,sed totũ differre facit & omne,ad eam quæ est de veritate speculationẽ. fere ẽnim hoc est omniũ principiũ cõtradictionum enũtiantibus aliquid de tota natura.& fuit & erit.siquidẽ qui modicũ transgressus fuerit à veritate discedens,fit longius plus decies millies,puta si quis minimã esse aliquã dicat magnitudinẽ, sic enim minimũ introducens,maxima vtiq; ammouebit mathematicorũ.huius autẽ causa,q̃a principiũ virtute maius q̃ magnitudine. Quapropter id qđ est in principio modicũ in fine fit ualde magnũ.infinitũ autẽ,principii habet uirtutem.& quanti, maximã.itaq; nihil incõueniens neq; irrationabile mirabilẽ esse differentiã ex eo quod sumitur, q est aliquod corpus infinitum propter quod de ipso dicendum à principio resumentibus.

Alexãder ꝓpositum esse,ait,de toto mũdo q̃rere utrum infinitus sit,an finitus.nã & in principio Com.37. hoc proponẽs distulit quãdo dixit.De uniuersi igit̃ natura siue infinitũ est ₰m magnitudinẽ, siue finitum est ₰m totam molem,posterius cõsiderandũ.ostendit aũt finitatem ipsius ex eo q nullũ simplicium ex q̃bus cõstitutũ est,infinitũ est.quoniam autẽ nõ poterat de quinto corpore ostendere,qđ non est infinitũ nõ dicto prius de substãtia ipsius,& ostenso q est aliquod quintũ corpus,ꝑpter hoc post illas rõnes ad ꝓpositum ueniẽs ostẽdit q magnitudine finita sunt q̃nque simplicia corpora.nã in ueritate ꝓostenso ex motibus q numero finita sunt simplicia,quinque cũ sint,& ostendens nũc q

etiam magnitudine/habet persuasum, ꝙ totus mūdus erit finitus magnitudine. sed Alexā. & totum negociū de toto mūdo principal͛r putans, cōsequenter & hæc ad totius theoriā suscipit. si autem ut re prius dixi, ꝙ de simplicibus corporibus in hoc negocio docere ꝓponit post speculationē de principiis, ex quibus naturalia corpora cōstant, & prima & simplicia, & infinitū etiam & finitū, principal͛r quidem de simplicibus eñtis ꝓponit inquirere, & ostendit ꝙ sunt finita & ẜm numerū, & ẜm magnitudinem. cōsequens aūt. s. & totū mundū ex his simplicibus consistentem finitū esse iuste apponit. bene aūt ad uniuersalius reducens sermonē, utrū est/ait/aliqđ infinitum corpus, an est hoc unū aliqđ impossibilium, ex diuisione necessaria accipiēs, ꝙ si quod est infinitū magnitudine corpus, aut simplex aliqđ est, aut cōpositum. Et ostendēs ꝙ nullū simpliciū est infinitū magnitudine, habens aūt ꝙ & numero finita sunt simplicia corpora, necessario ɔsequēs habet ut dixi, ꝙ & cōpositū totū finitū est. primo autem ostēdit, ꝙ necessaria est naturalis rō discernēs, an sit aliquod corpus infinitū, an nō. siqdem hęc differentia causa est ferè totius cōtradictionis inter naturales: ꝓpter hāc. n. hi quidem unū mundum, & finitū dicebant, quicūꝗ nō acceptabāt infinitū in principio, ut Aristo. & Plato. hi autē unū infinitum, ut Anaximenes, aerem infinitū principiū esse dicens: hi aūt & multitudine infinitos mūdos, Anaximadrus. n. infinitū magnitudine principiū ponēs, infinitum sic & mūdum dicebat. Democritus uero infinita numero principia ponēs infinitos multitudine mūdos in infinito uacuo, ex infinitis multitudine atomis/cōstare dicit. Et erit utiꝗ dicens principiū oīum contrarietatū supponi aliqd infinitū, uel non supponi, qa mūdi & alias ɔtrarietates oēs continet, & etiā ꝓpter hāc dissonātiā, hi quidem negāt generationem/segregatione subsistere dicētes omnia, sicut Anaxagoras, hi aūt ex uno oīa dicunt fieri ẜm excretionem: ut Anaximādrus & Anaximenes. hi aūt generationē esse dicūt, & ex inuicem generationem faciūt alterius generationē alterius corruptionem uidētes, ut qui finita principia dicūt. Qđ autem uideť in principiis minimi pēdendū ꝓcedentibus millecuplū appareat, & inductione ꝓbauit, & rōne: Inductione qdem, quia Democritus aut quicunꝗ principia supposuit, parua qđā supponētes principia & minimas magnitudines ꝓpter maximā uirtutem hr̄e tāquā principia/peccātes circa ipsa, maxima eorum q̄ in geometria mouerunt. s. magnitudines esse diuisibiles in infinitū, ꝓpter qđ/& datā rectā in duo secare possibile, & gratiose minimū neglectum in minimę magnitudinis suppōne ꝓpter habere ut principium maximā uirtutē tāq maximorum peccatorū cām ostendit. Idē autem & p rōnem ꝓbauit cām apponens: principium. n. ait/uirtute maius est q̄ magnitudine, ꝓpter quod error circa principium qđ uideť paruum uirtute cū maximum existat ꝓcedentibus magis apparet, & fit ualde magnū. si igiť minima magnitudo in rōne principii male supposita maximorū peccatorum causa fit, infinita magnitudo in principio male supposita, multo maiorū malorū causa fiet. si igiť infinitum & ut principium à quibusdā suppониť, & in principiis quāti q̄ritur, nā cōtinuum & discretum, aut finita & infinita: palā est ꝙ maximā habet uirtutem & plurimā facit differētiam in his quæ à principio esse infinitū uel nō esse, ꝓpter qđ oportet hoc discernere utrū sit corpus īfinitum, & an nō sit uniuersi: si enim est, infinitum utiꝗ hoc erit. qđ autē principii uirtutem habeat infinitū, palā. nam inqrens si infinitus mundus est, aut non q̄rit, si principiū aliquod est finitū: non. n. impossibile est mundum infinitum esse, nō existente in principiis infinitate: principia aūt mūdi sunt simplicia corpora, quibus finitis existentibus numero, an & magnitudo finita sit, ostendendum est.

T 34 *Necesse est itaq; omne corpus, aut simpliciū esse, aut cōpositorū: quare & infinitū, aut simplex erit, aut cōpositū. Sed ꝙ finitis simplicibus, necesse sit finitū esse cōpositū/palā est. Ex finitis enim & multitudine & magnitudine cōpositum, finitum est & multitudine & magnitudine. tantū enim est, ex quātis est cōpositū.*

T 35. *Restat igitur uidere utrū cōtingit aliquod simpliciū infinitū esse magnitudine, an sit hoc impossibile. Prius autē argumentātes de primo corporū, sic intendamus & de reliquis. Quod igitur necesse sit corpus omne quod circunfertur finitum esse, ex his palā erit.*

Com. 38. Præaccepto ꝙ siqdem est infinitū, necesse est ipm, aut simplex esse, aut compositum, ex eo ꝙ īfinitum est corpus, & omne corpus, aut simplex est, aut compositum, præaccepto ēt ꝙ simplicibus finitis multitudine & magnitudine existentibus & cōpositū necesse est finitum esse, qa tātū erit cōpositū totum magnitudine, quāta est magnitudo cōponentium simul acceptorū. Deinde ostēdēs ꝙ nullum simplicium possibile est esse infinitum, sed cum manifestum sit, quòd multitudine & magnitudine simplicia finita sint, habet ostensum euidenter ꝙ non est infinitum corpus, neꝗ simplex, neꝗ compositum, quare neꝗ uniuersum infinitum. Primo igitur primum simplicium corporum. s. cœleste tractans, ostendit ꝙ necesse est ipsum esse finitum, & impossibile infinitum ipsum esse.

Si enim

Si enim infinitum eſt quod circũfertur corpus, infinitæ erunt lineę à medio egredientes. infinitarũ autem, diſtantia infinita. Infinitã autẽ diſtantiam dico linearum, cuius nullã eſt extra ſumere magnitudinem tangentem lineas. Hanc igitur neceſſe eſt infinitã eſſe, finitarũ enim erit ſemper finita.

Quod circulo mobile corpus non ſit infinitũ per deductioné ad impoſſe oſtendit ſic. ſi eſt infinitũ Com. 39.
magnitudine cœleſte corpus, non cõtingit circulo moueri cœlũ. at cœlũ circulo mouetᷓ. non ergo eſt infinitum. Et aſſumptio qdem manifeſta eſt. ſ. ꝙ cœlum mouetᷓ circulariter. & meminit ipſius breuiter per hoc. cœlum aũt uidemus circulo uerſum. ɔiunctum aũt oſtendit ſic. ſi eſt ĩfinitum magnitudine cœleſte corpus, ĩfinitæ erunt lineæ quæ à centro educuntur, ſecundum longitudinem & ſpatium intermedium infinitum habebunt eductæ à centro, hoc eſt intermediam latitudinem. ſi autem hoc/ impertranſibilis erit hæc diſtantia, & nũquàm circulariter circũuoluetur cœlum. quòd autem ſint infinitę longitudines q̃ à centro, tanq̃ confeſſum accepit, euidens exiſtẽs, ſi infinitũ ſupponatur magnitudine cœlum. Quod aũt media infinitarũ ſm longitudiné diſtantia infinita erit/ oñdit prius explanãs, quãta ſit hæc diſtãtia, quia illa cuius nullã eſt extra accipere magnitudiné tangentem lineas. huius enim intermediæ linearũ latitudinis nullã eſt extrinſecus accipere ꝑtem tangenté ipſas. Interius enim eſt tota & deintus tangit continentes ipſam lineas. ꝓrſus enim infinitæ exiſtentes lineę ſcdm longitudinẽ quo modo habebũt aliqd extra ſeipſas, tãgens ipſas. quare neq; intermedia extenſarum in ĩfinitum linearũ diſtãtia habebit ꝑtem aliquã ſuiipſius extra magnitudiné. Attinget enim hęc ultima [illegible] lineas. & nõ adhuc erũt infinitæ. ſi igiᷓ infinitæ ſunt, hæ intermediæ linearũ diſtantiæ, ne habeant aliqd extra ſeipſas: quod aũt in ĩfinitum extendiᷓ & nihil habet extra ſeipm, palàm ꝙ infinitum eſt, ſi enim in infinitũ ꝓcedens adhuc finitũ eſſet, ſemp haberet aliqd ſuiipſius extra. Bene igitur propter nullã habere extra ſuiipſius magnitudiné declarauit ĩtermediã linearũ diſtantiã in ĩfinitum procedenté, & oñdit ſimul intermediarũ linearũ diſtãtiam infinitã exiſtere. nam infinita/ait/ diſtantia intermedia linearũ exiſtit, finitorũ enim & ipſa finita. Alexãder uero/ait/cuius magnitudinis: nã diſtãtia magnitudo nulla eſt, q̃ per extra lineas eſſe ipſas tangit, ſed tangens ipſas & nõ exiſtens extra ipſas intermedia ipſarũ eſt diſtantia. Et bene etiam ipſe intellexit intermediæ diſtãtiæ nihil eſſe extra infinitas lineas. ſi enim eſſet aliq̃ ipſius pars extra lineas: mediũ inter ipſam & illã q̃ medias habet lineas, infinitum eſſe deberet. Verũtamé quia Alexãder non ex nihil extra habere putat cõcludi ĩfinitatem intermediæ diſtãtiæ, ſed ex ſolo hoc. ſ. infinitas eſſe lineas q̃ ex centro. Fortè aũt Ariſtoteles huic cõſequens accepit: nihil extra eſſe intermediæ earũ quę ex centro linearũ diſtantiæ. huic aũt rurſum cõſequens eſt, infinitã eſſe intermediam linearũ diſtantiã: cuius enim in ĩfinitum ꝓcedentis nihil eſt extra/hoc infinitũ neceſſe eſt eſſe. nam finiti & in ĩfinitum ꝓcedentis, ſemper eſt aliquid extra accipere, euidens aũt intermedias linearũ diſtantias infinitas eſſe, & ex eo ꝙ augetur intermedia ipſarũ diſtantia, ſecundũ proportionem incrementi linearum, propter qđ & finita ſemper erit/finitarũ, ut ipſe Ariſtoteles/ait/huic autem conſequitur non finitarum intermediam/infinitam eſſe.

Adhuc ſi eſt data diſtantia ſemper maiorem accipere. quare ſicut numerum dicimus infinitum, quia maximus non eſt, eadem ratio eſt & de diſtantia.

Hoc eſt oſtenſiuũ huius, ꝙ infinita eſt intermedia linearũ diſtãtia. magis aũt huius, ꝙ in ĩfinitum Com. 40.
augeatur ipſa, ſi enim eſt, data in ipſa magnitudine, ſemp maiorem ſm latitudinẽ accipere, ſicut dato numero, ſemper maioré, neceſſe eſt, ut numerus in ĩfinitũ augeatur ꝓpter hoc, ita ĩtermediã linearũ latitudinem ĩ infinitũ augeri. quod aũt in infinitum augetur, non habet terminũ, infinita eſt, ergo & impertranſibilis. Dupliciter aũt habetᷓ ſcriptura hæc quidé {Adhuc ſi eſt.} hæc autẽ. {Adhuc ſemp eſt} & palàm eſt ꝙ planior hæc, incomꝓhenſibilis eſt aũt (ut exiſtimo) prior. palã enim ꝙ deeſt infinitum qđ intermediũ eſt, oſtenſo autem ꝙ qdem aſſequiᷓ, huic. ſ. nihil habere extra quod in ĩfinitum procedit, & hoc, eſſe data accipere maiorem, hoc autem data maiorem accipere ſecundum geometricam dictam conſuetudinem habet ſemper coinſinuatum.

Si igitur infinitũ quidẽ non eſt pertrãſire, infinito aũt exiſtente/neceſſe eſt infinitã eſſe diſtantiã, non continget circũmoueri. Cœlum autem uidemus circũuolui, ratione quoq; determinauimus, quia eſt alicuius circularis motus.

Oſtenſo ꝙ infinita erit latitudo ĩtermedia linearũ ex centro eductarũ, infinitis & ipſis exiſtẽtibus, Com. 41.
ſi infinitũ fuerit circulo mobile corpus, inducit, ꝙ infinita exiſtente intermedia linearũ diſtantia, non contingit moueri circulariter. ſi enim diſtantia ĩtermedia duarũ rectarũ ꝓpinquarũ inuicem à cẽtro

acceptarum est imptransibilis, multo magis tota peripheria, cuius pars parua erat accepta distantia. Si igitur uidemus circulū reuolutū quolibet die, palā fit quodcūq; signum circuli moti quotidie in peripheria acceptū fuerit, hoc in circulatione, non unū solum, sed oīa intermedia eductarū ex centro rectarum spatia pertrāsibit. Et si infinitū erat intermediū duarū rectarū, non utiq; illud pertrāsisset. si igitur infinito existente f̄m magnitudinē cœlesti corpore, impoſ͡e est, circulo moueri cœlū, uidetur autem cœlū circulo circūuolutū, & ab eodē in idem restitutum: palā euadit q; impoſ͡e est infinitū esse scdm magnitudinem cœli corpus. dicto autē q; cœlum uidemus circūuolutū, & à sensu assumpti ꝓbabilitatem sumens, & à ratione, ait, ostensum esse hoc, illius rōnis rememorans in qua ōndit necessarium esse aliquod corpus simplex, qđ natum sit ferri circulari motu, f̄m sui naturā. Alexāder autem cōmuniter argumentās ostendit, q; nullum corpus, neq; simpliciū, neq; cōpositorū erit infinitum. oē enim corpus, ait, ut de simplicibus loquens, aut spissum est, aut rarum. nam sub his differētiis oē corpus cadit. hæc aūt aut ambo finita, aut ambo infinita, aut hoc qdem ipsorum est infinitū, hoc autē finitum. ambo igit̄ impossibile. qđ enim infinitū est oīquaq; occupat, quare si alterum sit infinitū, non utiq; erit alterū, sed & qđ ex ambobus infinitis cōponitur, aut æquale erit utriq; ipsorum, aut minus utroq;. non enim utiq; minus, sed si maius, infinitū infinito erit maius, & infinitū infinito duplum. si ambo infinita sunt, æqualia, duplū autem & dimidiū sunt infinitis, si autem ęq̄le est utriq; infinitorū id q; ex ambobus, incōueniens est, infinita distātia apposita alteri nullū augmentū factū esse, ubi & si minimum corpus addatur corpori, necesse est totum fieri maius. Adhuc autem, ait, si ambo simplicia infinita, aut æqualia erunt, aut inæqualia, sed siquidem ęqualia, erunt æqualium mensurarum, mensurata autem sunt finita, quare non infinita, quare neq; quod ex ipsis infinitum, si autē inęqualia alterum ipsorum maius erit, & excedens, sed omne quod excedit̄ scdm quod excedit̄ finitū est, quare non ambo infinita. prorsus aūt quo excedit īfinitum, aut finitū necesse hoc esse aut infinitum, & siqdem finitum, & totū erit finitū, nam & qđ usq; ad excessum est finitū, finita mensura mensurabitur totū. si aūt excesse est infinitus: erit pars toti ęq̄lis, & īfinitum īfinito maius. qđ quidem est incōueniens. siqdem totum necesse est, maius esse parte. si autē ambo finita sunt, & quod ex ipsis erit finitum, si autē hoc, neq; simplex, neq; cōpositum erit infinitū corpus, sed neq; alterum ipsorū possibile est dicere esse infinitū, & quia oīquaq; cōp̄hendens quod īfinitum, nūquā permutabit locū, & quia ut ostendit ipse in tertio de naturali auditu, in mixtura & cōpositione abundans alterū, corrūpit alterum. Si aūt hoc, non utiq; erit cōpositum qđ tale est, quare neq; mūdus, nam ex elātorum compōne mūdus constat. Quod autē neq; circulare & sphæricum corpus poſ͡e est īfinitum eē, Alexāder ita conatur ōndere. circulum. n. aut sphęrā infinitā nō est possibile, siqdem circulus est cuius ab uno signo posito in medio figuræ oēs quę ad circūferentiā ꝓtrahunt̄ rectę sunt æq̄les inuicē. quod aūt ęquale, non est infinitū. eadem aūt ratio & in sphæra. Adhuc qđ non est finitū, non necesse est ad aliquid terminari. qđ autem ad aliqd terminat̄, necesse est finitum esse. rectę autē ad peripheriā terminātur, q̄re si spatium circuli & sphæræ finitū est, & circulus & sphæra finita erit. quātum. n. est spatiū ipsorū, tāti sunt & hi. Demum aūt infinitū dicere circulū aut sphærā, est interimere circulum aut sphęrā, nam eē ipsis in figura est esse. nulla aūt figura īfinita. manifestāt autem hoc & diffōnes ipsorū, adhuc in quo aliquid est extremū & medium, hoc nō possibile est infinitū dicere. Adhuc in quo est principium & terminus, hoc nō est infinitū. in his autem oē signū acceptum in peripheria, principium & terminus totius est. Adhuc si īfinitę sunt q̄ à centro ꝓducunt̄, ex qbus est diameter, aut ambę īfinitę erunt, aut ambæ finitæ, aut altera ipsarum, sed siqdem altera sola īfinita, nō erunt q̄ à centro ꝓdeunt æq̄les, q̄re neq; circulus, neq; sphæra. si autē æq̄les quæ à centro, finitū īfinito æq̄le erit, si autem ambæ finitæ, & tota diameter finita, & totus circulus & sphæra. si autē ambæ īfinitæ plura erunt infinita, & īfinitum infinito maius & duplū. Adhuc si infinita diameter, nō erit ipsius mediū, si autē non huius, neq; circuli, neq; sphæræ. si autē nō medium, neq; centrū. si autē nō centrum, neq; circulus, neq; sphęra erit. ¶ Attendendū est aūt, q; Aristoteles tāquā nōdum ostenso q; cœlū sit sphæricum, noluit tali ostensione uti. nam si cœlū ostenda t̄ esse sphæricū, superfluum est adhuc q̄rere, si finitum aut infinitum. & prorsus oportebit primo infinitum ostendere, & sic de figura inquirere.

T. 36 *Adhuc à finito tempore si auferas finitū tēpus, necesse est reliquū esse finitū, & habere principiū: si autem tempus incessus habet principium, est principium & motus, quare & magnitudinis quæ mota est. similiter autem hoc & in aliis est videre.*

Com. 42. Ostensum est in naturali auditu, q; tempus consequens est motui, motus autē magnitudini eius quod moue t̄, & eius super qđ fit motus, & q; si tēpus fuerit finitum, necesse & motū esse finitum, & magnitudinem

magnitudinem amborũ.ſ.eius qđ mouetur,& eius ſup quod fit motus.neq; enim finita aliq̃ magnitudo infinitá diſtátiam,neq; infinita magnitudo finitã diſtantiã,infinito tpe,pertranſibit,ſic & hoc ibi oſtenſum eſt.Si igitur tẽpus circulationis cœleſtis corporis eſt determinatũ & finitum,& decem horis ſi contingat factus,& motus ergo & magnitudo determinata ſunt,& utrũq; habet principiũ & ultimũ,& ubiq; principio coexiſtit finis,& fini principiũ,ſi aũt hoc non eſt infinitum qđ circulo mouetur corpus,& ſi moueať in infinitum.poterat igiť & ſic oſtendere ꝓpoſitum,ſed ipſe tãq̃ manifeſtum ꝑtermiſit talẽ inductionem,per deductionem aũt ad impoſſe idem aliqualr oſtendit:nunc autẽ infinitum ſupponens cœlũ cõcludit q; in tẽpore finito ꝑtrãſibit infinitam diſtãtiam,& q; infinitũ habebit principium,q̃ quidem ambo ſunt impoſſia.In ſeqnenti autẽ Theoremate q; ĩfinitum in tẽpore finito finitã aliquã diſtãtiam ꝑtranſibit,qđ & ipſum eſt impoſſe.propoſitũ igiť oſtendit ſic,ſumẽs q; tẽpus circulationis cœli finitum exiſtens decẽ horarũ ſit,& aſſumens q; ſi à finito tempore auferas finitum,neceſſe ſit reliquũ finitum eſſe,& habere principiũ ſm qđ à toto ablatio facta eſt:ſi.n.primã auferens horã,ſecũdę horæ principiũ,ſit principiũ reliqui tẽporis,hoc eſt reliquarũ horarũ, ut in deambulatione.igiť faciens ſermonem,ſi tẽpus,ait,ambulationis cõtinuum eſt,& habet principium,ſm qđ ablatum eſt tẽpus finitum,qđ ante diurnã fortè fuit deambulationem,erit & motus principiũ & magnitudinis eius qđ mouetur:principiũ.n.motus eſt ſm principiũ eius quæ moueť magnitudinis, & eius ſuper quã motus perficiť.Similr autẽ hoc,ait,& in aliis motibus,uidelicet & his q̃ mouentur & in tẽpore menſurante motus.ſi igiť principiũ habet tẽpus unius circulationis cœli,ſm qđ ab ipſa ablatio facta eſt,& motus principiũ habebit,& magnitudo quę moueť.nam qđ habet principium & finem habet,& non eſt infinitum.ꝓpter quid autem quãuis habens euidenter q; tempus circulationis cœli eſt finitum,non fuit uſus toto,ſed poſt ablationem principium habẽte,& finito:addiſcemus (ut exiſtimo)ex poſitione ipſius deſcripta.

Sit enim linea a/g/e altera parte infinita ubi eſt/e/ ſit etiã linea/b/b/utraq; parte infinita.Si igitur a/g/e linea circulũ deſcribat/g/puncto ſecans quãdoq; ferretur circa/b/b/lineã,a/g/e linea tempore finito.Omne enim tẽpus in quo latũ eſt cœlũ, finitum eſt,ablatũ igitur quo ſecãs ferebatur.Erit igitur principium aliquod. quo primum,a/g/e/lineam b/b/incidit,ſed impoßibile eſt hoc,non contingit igitur circũuolui infinitum,quare neq; mundum, ſi erat infinitus.

Duas lineas deſcribit in corpore uniuerſi,ipſam qdem a/g/e/hñtem a/apud centrũ,g/aũt circulũ deſcribẽtem in circũuolutione circa centiũ,e/aũt in ĩfinitũ ꝓcedẽtem cœleſte corpus,deſcribit aũt & alteram lineã b/b.non aũt ꝑ centrũ,ſed extra cẽtrũ, ſeparatã à linea a/g/e/& utraq; ꝑte lineã b/b/infinitã & ĩmobilẽ.extra centrũ aũt deſcribit b/b.ut circũmota a/g/e/applicataq; ipſi b/b/ſimul tota nõ trãſeat ipſam,nõ.n.cõcludiť ſi icõueniens.ſ.impṫrãſibilẽ ipſam exñtẽ ꝑtrãſire,ſed ut ſecet paulati ipſam. Si igiť ait,linea a/g/e/uniuerſo circũuoluente circũducať circulr,ita ut g/circulũ deſcribat circa centrũ a/palã eſt q; in illa circulatione a/g/e/in aliquo principio tpis attinget lineã b/b/ſm aliqđ principiũ ipſius,nõ enim e/exceditur a/b.nam a/g/e/ſup e/infinita & totã ipſam b/b.ſecans ꝑtranſibit.donec g/ad eundẽ locum reſtituatur,hoc eſt/donec a/g/e/circulariter fuerit circũducta.Huius eñ gratia(ut exiſtimo)circularis deſcriptio ipſius g/aſſumpta eſt.ſi igiť impoſſe infinitã exiſtentẽ & impertrãſibilem b/b/pertrãſire,impoſſibile eſt & ipſam a/g/e/infinitã & ipſam exiſtentẽ circulariter circũferri. q̃re neq; g/circulũ deſcribere.q̃re neq; mundũ ex cuius centro prodit a/g/e/ſi eſt infinita, circulũ deſcribere poſſibile eſt & maxime in tẽpore finito à quo incipit a/g/e/ſecare lineã b/b/donec reſtituať.Propter hoc eñ (ut exiſtimo) à finito tẽpore circũuolutionis, abſtulit finitũ tẽpus i/d/donec a/g/e/incipiat ſecare lineã b/b/ut ſectionẽ ꝑ hanc,quã ſuppoſuit impertrãſibilem, principiũ & finem habere oſtendat per circularẽ deſcriptionem ipſius g/per quã ad idem reſtitutionẽ ipſius a/g/e/declarauit,& ſi nõ etiã ſupponat infinita linea b/b/ſed diſtãtia ſolũ tamẽ & ſic infinita diſtantiã a/g/e/in tẽpore finito pertrãſibit. quod quidẽ eſt impoſſibile,& palã q; impoſſibile cõſequutũ eſt eo q; tempus circũuolutionis cœli finitũ eſſe facile cõſpicabile eſt,cum ſit decem horarũ,quod aũt mouetur ſupponiť infinitũ. ꝑ Alexan. autẽ,ait,eſſe q̃ cõcluduntur incõuenientia, hęc.ſ.in tẽpore finito infinitã diſtantiã pertranſiri. qđ quidẽ ſignificauit per hoc {ſecans quãdoq; fertur circũ lineã b/b/linea a/g/e/in tẽpore finito.} Et adhuc, qđ infiniti erit principium.qđ nota per hoc{erit ergo aliqđ principiũ primũ,quo a/g/e/ipſam b/b/ſecuit,ſed hoc eſt impoſſibile.} palã autẽ & q; illud incõueniens aſſequiť huic.ſ.infinitã magnitudinẽ in tẽpore finito, infinitam diſtãtiam ꝑtranſire.nam & hoc impoſſe oſtenſum eſt in phyſi.Niſi fortè nõ fruſtra ꝑtermiſit nunc hoc impoſſe Ariſtoteles,ſed quia a/g/e/& ſi infinita ſit ſuper.e/linea tamẽ exiſtẽs, ſm ſe totam mouetur in circũuolutione & non ſm ꝑtem,ſic enim utiq; eſſet incõueniens,ĩfinitam magnitudinẽ

Cõm.43.

totam in tẽpore finito moueri. Ablatum autẽ pôt dicere & id quandiu ferebaẽ a/g/e/super b. pôt autẽ & id à quo incipit lineã b/b/secare donec restituta fuerit in idem. Nam & hæc pars est tẽporis totius circũuolutionis,& magis utiq; hoc dicet ablatũ,ut ait Alexãder:nam quo secans describebaẽ huic cõuenit,ꝙ in eo qđ ante hoc,nõdum secabaẽ b. Istud autẽ est & qđ à finito finitũ ablatum, & principiũ habens,si autem tp̃s habet principiũ,& motus,& magnitudo q̃ moueẽ,& super quã fit motus principium habebũt & erunt finita,nã & à finito tẽpore ablatũ est istud tẽpus.s.à tempore circũuolutionis. Attendere autẽ oportet,ꝙ & Alexan. cõfitetur,ꝙ in his est intentio,non mũdum ostendere nõ esse infinitũ,sed circulare corpus,sic etiam uerbis ipsis dicens. Et quãdo ait dixit ꝙ neq; mũdũ si erat infinitus eundem circulr̃ mobile corpus dixit.qđ paulo ante cœlũ dixit. quare quãuis oñdat ꝙ nõ ẽ infinitus mũdus,s̃m magnitudinẽ,principalr̃ tamẽ cœlum finitũ eẽ oñdit. Quia enim cœlũ finitum est,& mũdus finitus est.& à motu & à tẽpore in quo motus: ꝓcessus qui cœlo ꝓprius est,plurimus in his assumptus est,& oĩno de circulariter mobili corpore ꝓponebat ostendere.

T 37 *Adhuc autem et ex his manifestum,ꝙ infinitũ impossibile est moueri. sit enim linea a/lata iuxta b/ finita iuxta finitam. Necesse est ergo simul & a/a/b/absolui,& b/ab a. Quantũ enim altera acceperit alterius, tantum & illius altera. Si igitur ambę moueantur in cõtrarium,uelocius disiungentur. si aũt*

T 38 *iuxta manentẽ feratur,tardius,eadem celeritate mota ea quæ iuxta fertur. sed illud quidẽ manifestũ, ꝙ impossibile est infinitã pertransire tẽpore finito:in infinito igitur:ostẽsum enim est hoc prius in his quæ de motu. Differt autẽ nihil aut finitam ferri iuxta infinitã,aut infinitam iuxta illam. Cum enim illa mouetur iuxta illã & illa mouetur iuxta illam similiter mota & non mota. ueruntamẽ si moueantur ambæ,uelocius absoluentur, q̃uis aliquando nihil prohibet motã,iuxta quiescentẽ uelocius pertransire quã cõtra motam. Si quis fecerit cõtra motas quidem ambas lente ferri,eam autem quæ iuxta quietã mouetur multo illis uelocius latam. Nullum igitur ad rationẽ impedimentũ, quia iuxta quietam,quoniã b/lineã motam cõtingit iuxta lineã b/motam tardius pertrãsire. Si igitur infinitũ tempus quo finita absoluitur mota,& in quo infinita per finitã mouebatur,necesse est infinitũ esse. impossibile est igitur infinitũ omnino moueri. Si enim & per minimũ moueatur, necesse est infinitũ fieri tempus, sed cœlum circuit,& uertitur totũ in circuitu in tẽpore finito. Quare cõtinet totam circuli lineam quæ intus est puta lineã a/b/finitam. impossibile igitur est infinitũ esse quod in circuitu.*

Cõ.44. Quod impossibile cõsequatur dicentes,circulo mobile corpus infinitũ esse s̃m magnitudinẽ proponens ostendere,& ab eo quod moueẽ,& ab eo per qđ motus,& à motu ipso,& tẽpore in quo motus fit. his circulariter se habẽtibus inuicẽ,& ostenso prius ꝙ supponenti infinitum s̃m magnitudinẽ circulo mobile corpus,finito tẽpore circũuolutionis uiso duo ĩpossibilia cõsequũtur.s.principiũ fore infiniti,& in tẽpore finito ĩfinitã aliquã distãtiam pertransire,nũc eisdẽ suppositis ostẽdit ꝙ in tẽpore finito infinitũ corpus distantiã aliquã oĩno ꝑtransibit. quia & ĩp̃m ostensum est impossibile in naturali auditu. erit enim in eodem tẽpore,eadem uelocitate utens aliquid,finitũ & infinitũ ꝑtransire possibile. si igitur infinitũ magnitudine finitã distantiã in infinito ꝑtransit tp̃e, q̃uis pars aliqua cœlestis distantiæ supponatur finita distantia, cœlum aũt in tp̃e finito totã ipsius distantiã pertransit: palã ꝙ non est infinitũ magnitudine. Et demũ ait ex his demonstrabiẽ ꝙ infinitũ ĩpossibile est moueri in tẽpore finito. si enim neq; p finitã, neq; infinitã distantiam possibile est moueri infinitũ corpus in tp̃e finito: palã est ꝙ moueri ꝓrsus est impossibile. si igitur moueẽ cœleste corpus in tp̃e finito,palã ꝙ non est ĩfinitũ. Hæc igiẽ oñdere uolẽs manifeste,p̃mo duas lineas accipit finitas motas alterã secus alterã.& oñdit ꝙ siue ambę ɔtramoueanẽ,siue altera secus manẽtẽ alterã,qm̃ simul ab inuicẽ absoluũtur,qđ enim separatur ab eo à quo sepaẽ separatur:palã est ꝙ tẽpus erit finitũ in quo separanẽ quãdo ambę finitæ fuerint. quod quidẽ prętermittẽs apponere (ut existimo) obscuritatẽ multã fecit in sermone. sed siquidẽ cõtramouenẽ, minus tẽpus erit separationis. si autẽ manente altera,altera iuxta ipsam mouetur maius,nisi forte uelocius moueaẽ tunc qđ mouetur,q̃ quãdo cõtramouetur,qualitercũq; autem se habeat,finitũ erit tẽpus. Si aũt supponatur quæ moueẽ linea,aut q̃ mouetur magnitudo infinita,idem enim est,aut quod quidẽ mouetur finitũ,id aũt per qđ mouetur infinitũ,impossibile est in finito tẽpore pertrãsire, sicut enim finita magnitudo penes finitã distantiã, siue cõtramoueantur, siue secus manentem alterã reliqua moueaẽ in tẽpore finito simul absoluunẽ abinuicẽ: sic, siue finita per infinitã,siue infinita per finitam, siue cõtramoueanẽ, siue altera secus qescentem alterã moueatur,infinitũ erit tẽpus in quo absoluenẽ ab inuicẽ. hæc enim nũquã absoluenẽ. siue enim mi

nimam distantiā pertranseat infinita magnitudo,siue totā minima magnitudo per infinitā distantiā pertranseat,necesse est infinitū fieri tēpus. prorsus enim si pertrāseat infinitū per finitū,mensurabiť à finito infinitū,& nequaq̃ infinitū erit.si igitur cœlum totū in tēpore finito circūuolutionis pertrāsit in ipso suppositam lineam,palàm ꝙ nō est infinitum magnitudine,non.n.ab ipsa absolueret unquā totaliter Intellige igiť lineam a/b/adaptatā profundo cœli.manentem aūt oportet intelligere, ẜm literam autē quando dicit {si igitur infinitū tempus quo finita absoluitur mota} subitelligere oportet per infinitā Consequenter.n.cōuersum assignat ꝑ hoc,& in quo infinita mouebať per finitā.In lineis autē ꝓpter expositā euidentiā rōnem fecit,cōtramoto & co ꝑ quod moueť lineas accipiens.

t 37 *Adhuc quēadmodum lineam,cuius finis est,impoßibile est esse infinitam. sed siquidē,ad alterā partem puta ad longitudinē:& superficiem,similiter cuius finis non cōtingit.Cum autē determinatur, nusquàm puta tetragonū infinitum,aut circulum,aut sphērā,quemadmodū neq; pedale.Si igitur neq; sphæram,neq; tetragonum,neq; circulus est infinitus,non existente autem circulo,neq; utiq; quæ circūerit latio. Similiter autem, neq; infinito existente,neq; vtiq; erit infinita, si neq; circulus finitus est non vtiq; mouebitur circulariter infinitum corpus.*

Ostenso per hoc/ꝙ infinito tempore circulariter mobile corpus moueť motu finito/ꝙ impoſſe est infinitum esse,nunc à motu ostendit ꝙ circularis motus nō est infinitus sic,ut semp q̃dem fiat,nunq̃ autem sit circūdelatum,quod circulariter mouetur,sed ꝙ infinitatem habet per iterū & iterū, sicaūt & quod circulariter mouetur,non erit infinitū,non enim finito motu mouebiť. Ostendit aūt & ipsum sic,sicut linea finita ẜm q̃d finita est,non est infinita,sed si fortè/ad illam partem ad quā longitudo est sine termino.Similr̃ autē & planum,ẜm q̃d terminū habet,nō cōtingit infinitū esse,& si ẜm alteram partem aliquādo non sit finitum,sic & q̃d est undiq; finitum & determinatum/qualia figuræ sunt & planę omnes & solidæ,q̃a figura est quæ ab aliquo,uel ab aliquibus terminis cōtinetur, nullatenus utiq; habebit infinitatē.Si igitur neq; sphęra,neq; circulus est infinitus,circularis autē motus circulo specificatur,nā non existente circulo,neq; circularis erit motus,palā ꝙ neq; infinito existente circulo,neq; erit infinitus circularis motus.si autem motus finita est distātia,finitū erit magnitudiē & quod moueť. infinitum.n.existens,nō utiq; finito motu mouereť,ut igitur prius ex eē tp̃s finitū, ostendebatur q̃d mouetur finitum esse,ita nūc ex esse motū finitum,ostēdetur tp̃s finitum. Palā aūt ꝙ talis ostensio processit tāquā nōdum ostenso sphęrico quinto corpore,sed circulari ipsius motu ꝓsupposito.Quoad uerba autem,quidam per hoc {sed siquidem ad lōgitudinem,} sed siquidem ad alteram partem scribunt,planiorem facientes intellectum. Com.45.

Adhuc autem si g/centrū sit, linea autem a/b/infinita: et si e/extendatur ad angulū rectum infinita,& sit g/d/mota, nunquam absoluetur ab e/ sed semper se habebit/quemadmodum g/e/incidit enim ubi est z.non igitur circuit circulum infinita linea.

Quintum hoc argumentū,& ip̃m à motu ostendens ꝙ nō est infinitū magnitudine circulr̃ mobile corpus.si enim est infinitū,non circulr̃ circūfertur:at uero circuit,nō ergo īfinitum.Demonstratio autem accipiens g/centrū eius q̃d circulo moueť,& per ip̃m ꝓducēs lineā a/b/sicut diametrū infinitā ex utraq; parte,& ꝓducens huic ad rectos angulos lineā e/extra centrū,& ipsam ex utraq; parte infinitam, & a/g/centro educens infinitā lineā g/d/secātem lineam e/in puncto z,dicit ꝙ aliis manentibus g/d/mota cum toto circulari corpore,nūquā absolueť à linea e,sed semp se habebit ad ipsam,sicut g/e.hoc est linea a/b.huius enim ps a/g/tāgēs lineā e. nā & lineę g/d/pars q̃ est apud z/secat lineam e/sup aliam,atq; aliā ptem, & nūquā ab ipsa absoluiť, ꝓpter infinitas ipsas esse.nō absoluta autē g/d/à linea e/nunq̃ circuibit circulr̃. quare neq; totū corpus ī quo est linea g/d/circulr̃ circuit,si infinitū fuerit,ut & linea g/d.& linea e/infinitę in ipso circūducātur.at uero cœlū circuit circulariter.nō ergo est infinitum magnitudine.Obscure autem dictum est in his/hoc.{incidit enim ubi,est z/} ipso notante lineā g/d.quia secundum z/descripta est,secans lineam e/quæ g/d.sicut lineam a/b/uocauit lineam g/e.quia secundum hanc secat lineam e/linea a/b/. Com.46.

Adhuc si infinitum est cœlum,mouetur autē circum in tēpore finito,infinitū erit pertrāsitum. sit enim hoc quidē manens cœlum infinitum,hoc autem in hoc motum æquale.itaq; si circuiuit infinitum ens,infinitum æquale sibi pertransiuit in tempore finito,sed hoc erat impoßibile.

Ostenso ꝙ non est infinitū circulariter mobile corpus,ex eo ꝙ non circuiret circulr̃,siquidem in- Com.47.

finitum esset,hoc est ex motu,nunc supponẽs circuire circulariter:cõcludit,ꝙ infinitũ in tẽpore finito pertransibit,qđ impossibile.Euidéter autem hoc ostẽdit,nõ ut Alexan.(ut existimo)ait/duas sphęras supponens,hãc quidẽ extra & cõtinentem,hãc autem intra & cõtentam.Quãuis.n.ut/ait/concaua superficies cõtinẽtis sit æqualis cõuexę quæ cõtinetur,totum tamẽ toti nõ est æquale cœlũ,sicut Arist. ait.Sed mirabiliter(ut existimo)duplicẽ posuit distãtiam,hãc quidem motæ magnitudinis, hanc aũt regionis in qua mouetur,qđ mouetur,quiescẽtem ipsam.hæ.n.æquales sunt.Et prorsus nusq̃ in his Aristo.ut de sphæra,de cœlo disputauit:ꝑpter nõdum demonstratum esse aliquid de figura ipsius. Dicit igit̃ ꝙ si circulo circuit cœlũ infinitam illã distãtiam manẽtem,in finito tẽpore circũuolutionis pertrãsibit,qđ quidem impossibile ostensum est. Est autẽ & hæc demõstratio à tempore. Attendendum autẽ ꝙ nõ in sphæra solũ ęqualis est regio/circulo qui mouet̃ in ipsa,sed in omnibus circularibus,uelut Cylindro & cono.nam angulata ut cubus maiori indigent regione circulariter mota,propter angulorum prominentias.

T.42 *Est autem & cõuertibiliter dicere,ꝙ si finitum est tempus in quo reuolutum est:& magnitudinem*

T.43 *quæ pertransita est,necesse est esse finitã,æquale aũt ipsi pertrãsiuit, finitũm igitur & ipsum.Quod igitur circulo mobile corpus non careat extremis,neq; infinitũ sit sed finẽ habeat,manifestũ est.*

Com.48. Supponẽs infinitum magnitudine cœlum ostẽdit ꝙ impōle est ipsum in tẽpore finito circũuolui: infinitum.n.existens erat infinitũ facere in tẽpore finito:nũc autem supponens in tempore finito circũuolui cœlum/cõcludit ꝙ necesse est ipsum esse finitum magnitudine,qđ quidem cõuertibilr̃ uocauit.nam suppositis eisdem cũ prioribus,dico autẽ hoc.s.æquale supponi qđ mouet̃,& spatium in quo mouet̃,necesse est tẽpore finito existente & magnitudinẽ finitã esse,quæ pertransiuit,æq̃le autẽ est qđ mouet̃,& spatiũ in quo mouetur in circulariter motis,finitũ est ergo magnitudine ipsum cœlum. Et oportet etiam hic attendere,ꝙ æquale cœli magnitudini prius non uocauit aliam sphęram, sed spatium qđ circuit,de quo hic dixit,& magnitudinem quam circuit.

T.44. *At uero neq; quod ad medium,neq; quod à medio fertur,infinitum erit.*

Com.49. Ostenso ꝙ corpus circulariter mobile nõ est infinitũ magnitudine, cõsequenter ostendit ꝙ neq; aliquod aliorũ simpliciũ corporũ est infinitum ſm magnitudinẽ. hæc autẽ sunt quę super recta mouentur,hæc quidẽ à medio,hæc autẽ ad medium.Et oportet attendere ꝙ simul etiã demõstratur ꝙ totus mũdus sit finitus magnitudine,siquidẽ partes ipsius, & numero,& magnitudine finitę sunt,tñ principalis intentio in hoc capĩo est de simplicibus in mũdo corporibus ostẽdere,ꝙ infinita sunt magnitudine,sicut & prius,ꝙ finita multitudine, quãdo cõcludendo dixit. Manifestũ aũt & ꝙ numerũ impossibile est ampliorem esse dictorum simplicium corporum, ibi tamen apposuit ꝙ non plura q̃ tria,aut quinque,siquis quod sursum mouetur & deorsum diuidit.

Contrariæ enim sunt lationes,quæ sursum,& quæ deorsum:cõtrariæ autẽ sunt ad cõtraria loca. Contrariorum autem si alterum determinatũ est,& alterum determinatũ erit:medium autem determinatum est.Si enim undecũq; feratur deorsum quod substat,non cõtingit ire longius medio loco. Determinato igitur medio,& eum qui sursum est locum,necesse est determinatum esse. si autem loca determinata sunt,& finita:corpora quoq; erunt finita.

Com.50. Prima ostensio ostendens, & quæ mouent̃ sup rectã simplicia corpora finita esse, talis est à motu ordinata,& à cõtrarietate ſm ipsum.quæ sursum & deorsum mouent̃,cõtrariis mouent̃ lationibus. quæ cõtrariis mouentur motibus,ex cõtrariis locis mouent̃ ad cõtraria loca.quæ ad cõtraria loca mouentur,ad determinata mouentur.q̃ ad determinata loca mouent̃, ad finita mouent̃.quæ ad finnita mouent̃ & ipsa sunt finita.non enĩ possibile est in loco finito,infinitũ aliq̃d esse.Quare terra & ignis, quorũ hoc quidẽ sursum,hoc aũt deorsum est, finita sunt.His aũt ꝑpositionibus oĩbus, euidentibus existentibus,& quę dicit,cõtraria loca determinata eẽ,nihilminus aliis manifesta est,si cõtraria quidẽ sunt quę plurimũ ab inuicem distant,quę aũt plurimũ distant determinata sunt:ipse aũt hmõi ostẽsionem nehligẽs ut cõmunem: cõuenienter ꝑposito suo ostendit, ex eo ꝙ alterũ cõtrariorum.s.medium/determinatũ sit.Hoc autẽ ostendit ex eo, ꝙ quæ undiq; ad mediũ ferũtur ad determinatũ locum feruntur, & non trãsgrediuntur. Determinato aũt medio existente,& qđ sursum determinatũ esse,necesse est. indeterminatũ enim existẽs,neq; sursum determinatũ erit.sursum enĩ terminus est sicut & mediũ,sed neq; cõtrarium.non enim plurimũ distans. qđ enim plurimũ, determinatũ est.Si

autē non fuerit determinatū quod ſurſum, ſed infinitū ſemper: accepto intermedio plus aliquid deorſum erit diſtans, non autē plurimū. quod autē deorſum fertur natura, non cōtingit natura ferri lōgius medio. Alexāder autē etiā ita exponit. fertur enim ad terrā, ꝙ ſi quicq̄ ſimul mediū pertranſeat, nō adhuc deorſum fertur, ſed ſurſum. quod quidem eſt impoſſibile. erit enim ipſum ſibi contrarium. Forte autem manifeſta eſt oſtenſio: quod ad medium feruntur omnia delata grauia, ex hoc quod ad rectos angulos ipſa feruntur.

Adhuc ſi ſurſum & deorſum determinata ſunt, & mediū determinatū eſſe neceſſe eſt. Si enim nō eſt determinatum, infinitus erit motus. hoc autē eſſe impoſſibile oſtenſum eſt prius. Determinatū eſt igitur mediū. quare & corpus quod in hoc aut exiſtit, aut exiſtere poteſt. Sed quod ſurſum & deorſum fertur corpus, poteſt in hoc exiſtere. natū eſt enim, hoc quidē à medio moueri, hoc aūt ad mediū.

Quoniā loci hoc q̄dem ſurſum, hoc autē deorſum eſt, hoc autē mediū: oſtenſo prius determinatum eſſe ſurſum & deorſum, qđ & elementorū quod ſurſum & qđ deorſum, hoc eſt ignis & terra determinata ſunt, & non ſunt in finita ſm magnitudinē, nunc mediū oſtēdens determinatū, ꝙ & media elementa, hoc eſt aer & aq̄, determinata ſunt, & finita magnitudine: ſimul oſtendit. Qđ aūt determinatū ſit mediū per deductionem ad impoſſe oſtendit ſic. ſi ſurſum & deorſum determinata ſunt, & medium neceſſe eſt determinatū eſſe. ſi enī hoc non eſt determinatū, ſed infinitū eſt mediū, infinitus utiq; erit motus, qui à ſurſum ad deorſum, & qui à deorſum ad ſurſum, & īfinita diſtātia. q̄re per infinitam diſtantiā in tpe finito mouebunť, quæ mouenť, quod quidē impoſſibile oſtenſum eſt prius. ſic igitur oſtēdit ꝙ mediū eſt determinatū, & ſuper hoc induxit. Determinatū eſt ergo mediū & corpus quod in hoc, aut exiſtit aut exiſtere poteſt, exiſtit quidē, ob mediorū elementorū totalitates, exiſtere aūt poteſt in medio loco ob id qđ fertur ab īferioribus ad ſuperiora, hoc eſt ignem, & qđ à ſuperioribus ad inferiora, hoc eſt terrā. Si enim hic quidē ſurſum moueť, ſm naturā, hęc aūt deorſum: hæc uidelicet in medio exiſtere poſſunt, & nō erit infinitū, quod eſt mediū. ſi enim eſſet infinitū, nō utiq; in locū ſurſum fieret unquā aliquid eorum q̄ ſm naturā ſurſum mouētur corporū mediū pertranſiens, neq; in locū deorſum aliquid eorū quæ natura ferunť ad hæc. Si autem impoſſibile in his fieri locis, neq; moueref unq̄ ad ipſa ſm naturā. qđ enim impoſſe eſt factū eſſe, neq; à principio fit, ut ipſe in fine de naturali auditu oñdit. accepit aūt ut oteſſum ferri aliqua in medio eorum q̄ deſubtus ſurſum moueń, & eorum q̄ deorſum. nam de his ītelligere oportet cōiter iſtud in hoc exiſtere. hoc enim manifeſto exiſtēte, impoſſe eſt infinitos eſſe motus. ſi autē motus non ſunt infiniti, neq; locus infinitus erit, qui medius. loco aūt finito, neceſſe eſt & corpus qđ in ipſo, finitum eē. Poteſt, ait, Alexā. iſtud. {hoc aūt eſſe impoſſe, oſtenſum eſt prius} illius rememorari oſtenſionis oñdentis ꝙ eſt impoſſibile ꝙ mediū eius qđ circulariter moueť, & circa mediū corporis, infinitū eſſe, quia & ꝓductę lineę infinitæ erunt, & erit aliqd ptranſiens īfinitum in tēpore finito. Dicit & talē argumentationē ad hoc Alexan. ꝙ eorum q̄ ſurſum & deorſum ferunť corporum nullū ſit infinitū. ſi enim ↄtraria q̄ ſurſum & deorſum loca, cōtraria autem ſunt q̄ plurimum, hoc nō eſt poſſibile īfinitum eſſe: oē ergo in quo hoc q̄dem ſurſum, hoc autē deorſum eſt, hoc autē medium, nō eſt īfinitum. ſi autem oē nō eſt infinitum, neq; horū aliqđ eſt infinitū, ptes enim finiti nō ſunt īfinitæ. ſi aūt nō ſunt loca infinita, neq; q̄ in locis infinita erunt. oīno autē mediū eſt: quo diſtat ſurſum ab eo qđ deorſum, quo autem diſtat ſurſum ab eo quod deorſum, hoc plurimū eſt, quod autē plurimum, determinatum eſt. Cōm. 51.

Ex his itaq; manifeſtum, ꝙ non contingit corpus infinitum eſſe.

Oſtenſo ꝙ & circulo mobile corpus, & quæ ſub luna ſunt q̄tuor ſimplicia corpora, finita magnitudine ſunt, merito concluſit ꝙ non contingit corpus eſſe infinitum, neq; enim ſimplex, nō enim eſt, aliud præter hæc quinque, neq; compoſitum, ſimplicibus enim finitis, & multitudine, & magnitudine, neceſſe eſt & compoſita finita eſſe. Cōm. 52.

Et adhuc ſi grauitas non eſt infinita, neq; corpus ullum erit infinitū. neceſſe enim infiniti corpis/infinitam eſſe & grauitatē. Eadem ratio erit & in leui. ſi enim eſt infinita grauitas eſt, & leuitas, ſi infinitum ſit quod ſuperfertur. palā eſt autem ex his. ſit enim finitum, & ſumatur infinitum quidē corpus. a/b. grauitas autē ipſius g. Auferatur ergo ab infinito, finita magnitudo b/d/ & grauitas eius ſit e. e/ autē eo quod g/minus erit. minoris enim grauitas minor eſt. menſuretur autē minus quotieſcunq;, & ut grauitas minor ad maiorem b/d/ad b/z/fiat. cōtingit enim auferri ab infinito quātūcūq;. Si igitur

proportionales sunt magnitudines grauitatibus, minor autē grauitas minoris est magnitudinis, & maior vtiq; erit maioris. ęqualis igitur erit finiti & infiniti grauitas. Adhuc autē si maioris corporis, maior est grauitas: eius quod est i/b/ maior erit grauitas q̃ z/b. quare finiti grauitas, erit maior q̃ infiniti, & inęqualium magnitudinū eadem grauitas erit, inęquale, est enim finito infinitū. Nihil autem differt grauitates cōmensuratas esse, aut incōmensuratas. etenim non cōmensuratis existentibus, eadē erit ratio, puta si e/in tertio mensurans excedit g/grauitatem. magnitudinibus enim b/d/tribus totis sumptis, maior erit grauitas q̃ quæ est g/ quare idem erit impossibile.

Com. 53. Ostenso & à motu & à locis, ꝙ nullū elntorum q̃ sub luna sunt, infinitū est magnitudine, nunc ab inclinationibus idem ondit, à grauitate dico & leuitate, ſm eam q̃ ex cōsequētia interēptionem, & hic faciens ostensionē sic. si est infinitū magnitudine aliqđ corpus, sub luna erit, & grauitas īfiniti grauis, infinita: & leuitas infiniti leuis. At uero impoſe, est grauitatē aut leuitatem infinitā esse. nō ergo est infinitum aliquod corpus graue, aut leue, aut prorsus eorum q̃ super rectā mouenſ, & ɔiunctum quidem quod dicit: ꝙ si est īfinitum aliqđ corpus graue, aut leue, necesse est, infinitā esse eorum grauitatem, aut leuitatē ondit, ex eo ꝙ oportet aut finitā, aut infinitā esse. ostēso igitur ꝙ impoſe est finitam esse, habet ꝙ necesse est infinitā esse. assumptionē autem q̃ dicit ꝙ est impoſe grauitatem, aut leuitatē infinitā esse, ɔsequenter ondit. Quod autē infiniti corpis nō finita, sed īfinita est grauitas, aut leuitas: per deductionē ad impoſe/ostendit sic in expōne elntorū. Si enim dicat aliqs/ait/nō esse īfinitam, sed finitam, īfiniti corporis grauitatē, erit finiti, & infiniti corpis grauitas ęq̃lis, quod est impoſe. Qđ autē hoc accidit dicētibus finitā infiniti grauitatē/ondit infinitū corpus sumēs a/b. finitam autē ipsius grauitatem g/& auferēs ab infinita magnitudine finitā magnitudinē b/d. à tota aūt finita grauitate quæ est e. quæ uidelicet est minor grauitate g. hæc. n. erat infinitæ magnitudinis: minoris autem, grauitas minor. His positis/grauitas e/aut mēsurat grauitatem g/ut cōmensurabiles sint, aut nō mensurat. sumens autē primo ꝙ mensuret, facit: ut minor grauitas ad maiorem grauitatē, ita b/d/cuius est maior grauitas, ad aliā aliquam magnitudinem ab infinita, ablatam. scilicet b/z/ut grauitas g/sit magnitudinis b/z/sicut erat grauitas e/magnitudinis b/d. erat autem g/& ipsius a/b/infiniti corporis grauitas. eadem ergo grauitas erit infinitæ magnitudinis & finitæ: ipse aūt æquale dixit. nam idem quātum & ęquale esse necesse est, hoc autē est impoſe, sed & aliud impossibilius inducit isto. si. n. maioris corporis grauitas maior est/homœomero existēte corpore, si sumaſ magnitudine b/z/maior aliq̃ magnitudo b/i. Est. n. ab̄ infinito/omni dato finito/maius auferre/erit, & grauitas magnitudinis b/i/maior grauitate magnitudinis b/z. grauitas autē b/z/erat g. quæ q̄dem erat & infiniti, q̄re maior erit grauitas finiti b/i/q̃ grauitas infiniti. qđ quidem adhuc est impoſius, q̃ æq̃lem esse. Et aliud etiā q̄ddam incōueniēs adducit tertio prioribus facilius. s. eādem grauitatem eē inæq̃lium magnitudinū: inæqualis est. n. finitæ infinita. quoniā autem supponēs grauitatem e/cōmēsurabilem grauitati g/cōclusit dictas conclusiones, nihil/ait/differt grauitates cōmēsurabiles esse, aut incōmēsurabiles, eadem. n. incōuenientia assequentur, & suppositis incōmensurabilibus: si. n. e/grauitatis corporis b/d/magnitudinē triplicauerimus, grauitas eius q̃ fit ex tribus grauitatibus e/cōposita excedet grauitatē g. quare rursum maior erit finiti corporis grauitas, q̃ infiniti. nam g/infiniti erat. si enim e/triplicatū excedat g/parte ipsius aliqua nimirū excedet, & eadē dicētur. q̄re siue cōmensurabiles supponātur grauitates, siue incōmēsurabiles dicenti corporis finitā esse grauitatē uel leuitatem, impossibilia cōsequūtur eadem.

Adhuc etiā continget cōmensuratas sumere. nihil enim differt incipere à grauitate, aut à magnitudine. puta si sumatur cōmensurata grauitas, ei quod est g/illa quæ est e/& ab infinito auferatur habens grauitatē, in quo puta d/b. Deinde ut grauitas ad grauitatē b/d/ad aliam fiat magnitudinē, puta ad b/z. cōtingit enim infinita existente magnitudine quantūcūq; ablatum esse. His enim sumptis cōmensuratę erunt magnitudines, & grauitates inuicē. nec utiq; magnitudinē homœomeram esse, aut an homœomeram, quicq̃ differt ad demostrationē. semper enim erit sumere ęqualiter grauia corpora ei quod est b/d/ab infinito quantacūq;, aut auferentes, aut apponentes.

Cō. 54. Bene notat ꝙ nō est opportunitas subdiuisiōis huius parti entis suppositionē in cōmensuratas, uel incōmensuratas, nam indifferenti existente, à magnitudine uel à grauitate incipere: si à grauitate inceperimus, & sumaſ grauitati g/finitæ, quę erat infiniti/cōmensurabilis aliqua grauitas minor ipsa, puta tertia pars ipsius, scilicet e. & ab infinita magnitudine auferaſ aliqua magnitudo b/d/cuius grauitas est e/& fiat ut grauitas e/ad grauitatem g/ita magnitudo, b/d/ad magnitudinem b/z. possibile enim

enim est ab infinito quantūcunq; auferre. his factis, erunt cōmensurabiles, & magnitudines, & grauitates, & quæ ut in cōmensurabilibus ipsis impossibilia cōsequent, & non erit opportunitas supponere incōmensurabiles. Nam grauitas magnitudinis, b/z/erit ęq̄lis grauitati g/quæ erat īfiniti, & aliquam maiorē q̄ b/z/auferemus ab infinita magnitudine, illius grauitas finitę magnitudinis existēs erit maior grauitate g/qđ quidē erat īfinitę magnitudinis grauitas. Quoniā aūt corporū hęc quidē sunt homœomera, hæc aūt anhomœomera, & est idem dicere, similis grauitatis & dissimilis grauitatis, nihil ait, neq; hoc differt ad demonstrationē, homœomerū accipere, aut anhomœomerū quod infinitum. In anhomœomeris enim non fm magnitudinē ꝓportio sumetur, sed fm grauitatem. nā b/d/& b/z/ab infinito, a/b/non adhuc ęq̄lia quomodocūq;, sed ęque grauia auferimus. Nam ꝓportione in grauitate indigemus, & possibile est ab infinito fm magnitudinē quotcūq; ęque graues magnitudines auferre, quādoq; quidē auferētes à magnitudine acceptorū & minora prius acceptis accipiētes, quando grauissime cōsistentia partes illę infiniti fuerint, quādoq; aūt apponētes magnitudini ablatorum, & maiora porībus auferētes: quādo minus grauē cōsistentiā habuerint illæ infiniti partes. Attendendum autē fortè si finita supponat infiniti grauitas, ꝙ q̄uis magnitudo q̄ infinita in ablatione non cōsumatur, tamē grauitas finita cōsumitur. manifestū est aūt & ꝙ finitę magnitudinis, b/i/maior colligitur grauitas, q̄ sit g/grauitas infiniti. sed si hoc: erit magnitudo infinita quæ relinquitur, nullā habens grauitatem, quod quidem & ipsum est adhuc magis impossibile.

Quare palā est ex dictis ꝙ non erit infiniti corporis finita grauitas/infinita igitur. Si igitur hoc possibile non est, & infinitum aliquod esse corpus impossibile. sed adhuc quoniam infinitam esse grauitatem est impossibile, ex his est manifestum.

Concludit proxime demonstratū ꝙ infiniti corporis non est finita grauitas aut leuitas. eadē enim ratio in ambobus. si igitur necesse est grauitatē/aut leuitatē hn̄s corpus, de his enī q̄ sub luna nūc est sermo, supponi finitā aut infinitā habere grauitatē, ostensum est aūt ꝙ finitam/impośe: infinitā ergo. si igitur prorsus infinitā esse grauitatē/aut leuitatē impossibile ostendatur, palā ꝙ & infinitum esse aliquod corpus est impossibile. Ad ostendendum igitur ꝙ sit impossibile esse grauitatem infinitam disponitur, & palàm ꝙ propter eadem, & leuitatem. Com. 55.

Si enim tanta grauitas/tantam in hoc tempore mouet, tantum & amplius in minori. Et analogiam quam grauitates habent, tempora è conuerso habebunt, puta si media grauitas in hoc, duplum in medietate eius. Adhuc finita grauitas omnem finitam mouet in quodam tempore finito.

Proponens ostendere ꝙ impośe est infinitā esse grauitatē, tria quædā opportuna ad demōstrationem præaccipit uelut dignitates. primū quidē ꝙ maior magnitudo in minori tēpore pertrāsit eandē distantiam q̄ pertrāsit minor magnitudo, qđ significat p hoc { tantū & amplius in minori } maior enim habet minorē, & adhuc aliquid aliud cū ipsa. harū igitur grauitatū maior per eandē distantiam mouetur in tēpore minori, q̄ minor. Scđm autē assumit priori cōsequens, ꝙ grauitates & tempora analogiam ècōtrario habebūt, si enim maior grauitas fuerit dupla, minoris tēporis in quo maior mouetur per distantiā aliquā, erit dimidiū tēporis in quo minor per eandē distantiā moueť. si igiť cuius tempus est dimidiū, huius grauitas est dupla, cuius autē grauitas est dimidia, huius tēpus est duplū: merito dicūtur tēpora grauitatibus ècōtrario habere analogiā. Tertiū accipit ꝙ infinita grauitas, omnem finitam distantiā, infinito tpe pertrāsit. ostensum est enim in naturali auditu, ꝙ nullū finitū finitam distantiā in infinito tpe pertrāsit. Est autē hoc utile ad ostendendū ꝙ omne tēpus, & in quo minima grauitas maximā distantiā pertrāsit, & in quo multupla ipsius grauitas eandē distantiā pertransit, ꝓportionē habent adinuicē. si enim finita grauitas, finitā distantiam in infinito pertransiret tēpore, non utiq; eēt temporū ad inuicē aliqua ꝓportio. Quòd autem omnis finita grauitas oēm finitam distantiam in tēpore finito pertrāsit, palā est: quoniā enim partē aliquā distantię finita aliq̄ grauitas in tempore finito pertransit, quātupla est tota distantia ad partē, tantuplū & tempus erit, in quo totam pertransit, ad tempus in quo partem. utitur autem & hic sæpe illo quod in physica demonstratum est s. impossibile esse in tempore finito infinitum pertransire. Com. 56.

Necesse est igitur ex his si qua est infinita grauitas, moueri quidē scđm tantū/quantū finita, & adhuc non moueri quidē, eo ꝙ proportionaliter quidē oportet scđm excellentias moueri: cōtrariæ autē maior minori, ꝓportio autē nulla est infiniti ad finitum. minoris autē temporis ad maius finitum, sed semper in minori, minimū autem non est. Neq; si esset, aliqua utilitas esset. Alia enim cōtra finita sume

retur in eadem proportione, in qua infinita ad alterã maiorem. Itaq; in ęquali tempore æqualem utiq; moueret, infinita finitæ, sed impossibile est hoc.

Cõm. 57. Vtens dictis per deductionẽ ad impossibile ostendit q non est infinita grauitas, si enim eẽt, accideret ex positis & moueri ipsam & nõ moueri, qđ est impõle, moueri enim necessariũ est ipsam, per primã dignitatẽ, si enim tanta grauitas per tantã in tanto tpe mouetur, tanta & amplius per eãdẽ in minori: infinita autẽ grauitas tanta cũ sit & adhuc maior, palã est q mouebit̃ in minori tpe. iterũ autẽ impossibile ipsam moueri, quia supponit quidẽ, quam pportionẽ habent adinuicẽ grauitates q̃ mouentur per eandẽ distantiam, hanc ècõtrario habere & tẽpora adinuicẽ, in qbus utrũq; grauiũ mouebatur, & quã tempora. palã est q hanc ècõtrario habent grauitates. omnis aũt tẽporis finiti ad finitum pportio aliq̃ est. si igitur tp̃s in quo grauitas tanta & amplius, hoc est infinita mouebat̃. finitũ existens minus est alio tẽpore finito palã q tẽporis quidẽ ad tempus erit pportio minoris ad maius finiti ad finitũ, grauitatis autẽ tantæ nulla erit pportio. At uero necesse est eandẽ esse pportionẽ, sed ècõtrario in grauitatibus motis per eandẽ distantiã, & in temporibus. q̃re nullũ tẽpus est, in quo mota est infinita grauitas, per finitã distantiã, q̃re neq; mota est. omne enim qđ mouet̃ in tẽpore moueri ostensum est, & si non eandẽ autẽ pportionẽ supponat quis grauitatum & tẽporũ, & ècõtrario. solũ autem finita tẽpora, & sic erit aliqua ipsorũ pportio. hoc autẽ { sed semper in minori } apposuit ostẽdens, q & si ad minus procedat tẽpus, erit quidẽ analogia semp in minori, minimũ aũt tẽpus non est. Neq; enim aliquod aliud continuorũ, quia in infinitũ sunt diuisibilia. & si esset inquit infinitũ tẽpus, nulla esset utilitas putantibus in ipso moueri infinitã grauitatẽ, & per hoc diffugere rationẽ. s. ab analogia elenchum. supponens igitur minimũ esse tẽpus, & in ipso moueri infinitã grauitatẽ, ostendit impossibile cõsequens etiã sic. s. in ęquali tẽpore per ęqualẽ distantiã, moueri infinitã grauitatẽ cũ finita. sit enim infinita grauitas in minimo tẽpore mota per distantiã aliquã, palã est q finita erit hęc. nõ enĩ est possibile in tẽpore finito, & maxime in minimo moueri p aliquã infinitã distantiã, neq; si finitũ, neq; si infinitum fuerit, qđ mouetur. in quo. n. tempore mouebitur per partem infinitæ distãtię: minimo. n. non est minus. Quoniã igit̃ ponitur in his quæ de motu, oẽm finitam grauitatem/ omnem finitam distãtiam in tẽpore finito pertransire, palã est q hanc finitã distãtiam per quam infinitum in minimo tempore motũ est, finita aliqua grauitas in tẽpore finito mouebitur. Eadem igit̃ existẽte distantia, ut se habẽt tempora adinuicem. s. minimum in quo infinita grauitas mouebat̃, & finitum in quo finita/ sic habent & quæ mouẽtur grauitates adinuicem: qđ quidem est impossibile. Nulla. n. ratio est finiti ad infinitum, sed ipse nõ induxit hoc incõueniens, sed in tẽpore æquali per ęqualem moueri infinitum cum finito. Dicit igit̃ q neq; supponi tempus minimum in quo finita grauitas per finitam distãtiam mouet̃, effugit inconuenientia: sumpta est. n. pro/ sumeretur. n. alia aliqua finita magnitudo, per eãdem distantiam in tẽpore finito mota in eadem pportione ad alterã aliquã seipsa maiorem grauitatem, quæ est minimi tẽporis, in quo finita grauitas mouebat̃ ad tẽpus maius minimo in quo minor finitarũ grauitatum mouebatur, ècontrario. n. se habent grauitates ad tẽpora, ut dictũ est. In æquali ergo tẽpore, magis autem in eodẽ minimo, infinita grauitas mouebit̃/ & assumptarum finitarum maior, aut diligentius ipse dixit { sumpta est } si enim supponat̃ infinita in minimo tempore mota, hoc ipso alia finita grauitas sumpta est in eadẽ pportione ad alteram maiorem, in qua quod infinitum, sic. n. & maior in minimo tẽpore mouebitur, quia sicut se habet tp̃s maius ad minimũ, ita minima finitarum magnitudinũ, quæ in maiori tempore mouet̃ ad maiorẽ q̃ in minimo, mouet̃ autem & infinita grauitas in minimo. palã est quidẽ q in eadem pportione erit minima finita, ad maiorem & ad infinitã. Et est qdem etiam ip̃m incõueniens. s. esse proportionẽ finiti ad infinitum. hic autem alterũ induxit. s. in æquali tempore moueri per æq̃lem distãtiam finitam & infinitã. inest autem ait/ Alexãder in distantia finita partes ipsius accipiẽtem dicere, q has in minore minimo tempore mouebitur infinita grauitas, sed nõ est minimo minus. quare nõ est minimum tempus, aut si est in minimo tempore, erit quoq; minima distantia, & eãdem uidelicet unam & minimã & infinita grauitas, & finitæ, & omnia inæq̃lis grauitatis mouebũtur, quod qdem est incõuenientissimum. æqueuelocia enim sic erunt, quæ ualde abinuicem differũt, s̃m inclinationes/ & ĩfinita grauitas cum finita, per qđ minor grauitas in minimo tempore mota nõ est, ob hoc grauius aut nõ mouebitur, aut non in tempore mouebit̃, aut in minori minimo: nõ est autẽ minimo minus: si aũt hæc impossibilia, & per ip̃m in minimo moueri est impossibile. Dicit autem Alexãder, q hanc fecit demõstrationem tertia dignitate utens. s. finitam grauitatẽ/ finitam distãtiam in tempore finito pertrãsire. Et litera/ ait/ sic utiq; habebit correspondentiam. alia enim finita accepta est in eadem proportione ad alteram maiorẽ in qua ad infinitam hæc ipsa.

At uero

At vero necesse est si in qualicunq; tempore finito tamẽ mouet infinita, & aliam aliquam in hoc eo-
t. 54 *dem tempore finitam grauitatem mouere. impossibile est igitur infinitam esse grauitatem: similiter autem & leuitatem impossibile.*

Cum dixisset tãquã ex suppositiõe quadam, alia enim aliqua finita accepta est quæ in minimo tẽ pore mouetur, in quo & infinita, si oĩno supponatur aliquod esse minimum tẽpus, nunc apponit ꝙ & est necesse, si infinita grauitas, siue in minimo, siue in quantocũq; finito supponatur per infinitã distantiam mota, & aliam in eodẽ tempore finitã grauitatem per finitam distãtiam moueri. Tẽpore igitur eodem existente erit ut finita distãtia, per quã mouetur finita grauitas in eodẽ tempore ad finitã distãtiam, per quã mouetur infinita grauitas, sic finita grauitas ad infinitã grauitatem. si autẽ quãtupla est distantia per quã mouetur infinita grauitas in eodem tẽpore, tantupla finitæ grauitatis accepta fuerit distantia, & infinita eodem tẽpore per eãdem distãtiam mouebuntur. si igitur impossibile est ꝓportionem habere infinitũ ad finitum, impossibile est aũt & in æquali tempore per eãdem distãtiam moueri inæq̃lia, impoſe est infinitã esse grauitatem: minimũ autẽ tẽpus in quãtũcũq; transumptum, uniuersaliorem fecit demõstrationem. Dicta autem circa grauitatem & circa leuitatem conuenit dicere, pro motu deorsum, motu sursum trãsumentibus nobis. si igiť neq; grauitas, neq; leuitas infinita est, neq; habẽtia grauitatẽ, aut leuitatẽ, infinita erũt: hoc. n. iam determinatum est. Com. 58.

Quod igitur non est infinitum corpus, palã est, & particulariter speculantibus hoc modo: & uniuersaliter intendentibus non solum secũdum rationes eas quæ sunt in dictis à nobis circa principia determinatum est enim & ibi uniuersaliter prius de infinito quo modo est, & quomodo non est. sed etiam nunc alio modo.

Ostenso ꝙ nullũ simpliciũ corporum est infinitum magnitudine, neq; enim circulo mobile, neq; eorũ quæ sub luna sunt ullũ, si neq; aliqđ habens grauitatẽ, neq; leuitatem, hæc aũt erant quę sub luna: grauia q̃dem quæ deorsum ferunť, terra & aqua, leuia aũt quę sursum, aer & ignis. Finitis autem ẽm numerum prius ostẽsis simplicibus corporibus, quinque. n. ostẽsa sunt omnia, & tria ẽm coarctationem in duo. s. graue & leue eorũ quæ sub luna, ostenso aũt & nunc unoquoq; horũ ẽm magnitudinem finito: palã ꝙ neq; compositum est aliqđ infinitum corpus. cõfidens ergo cõclusit, palã esse dicens particulariter speculãtibus, hoc est per cõsiderationem in unoquoq; simpliciũ ꝙ non est infinitum corpus, neq; simplex, neq; cõpositum. Quoniam aũt magis sciẽtificus est demõstratiõis modus qui per uniuersalia, q̃ qui per particularia, proponens & uniuersaľr ostendere, ꝙ non est infinitũ corpus ẽm magnitudinem, rememorať primo earum nobis, quę in tertio de naturali auditu ratiocinationum, uniuersaľr ostendentiũ, ꝙ non est infinitum corpus, ne bis dicat eadẽ, & tũc alia apponit ẽm aliam methodum accepta: uocat aũt de principiis quatuor primos libros de naturali auditu, sicut reliquos q̃tuor de motu uocabat paulo ante dicẽs, sed illud manifestũ ꝙ impoſe est infinitã in tẽpore finito pertrãsire, in infinito ergo. ostensum est enim hoc prius quæ de motu. Com. 59.

Post hæc autem intendendũ & si non sit infinitum corpus id quod omne, dicimus sed tamẽ tantum ut possint esse plures cœli. Forte enim hoc quis dubitabit. quoniã quemadmodum qui circa nos mũdus
56 *cõstitutus est, nihil prohibet & alios esse, plures quidem uno, non tamen infinitos. primum autem dicamus uniuersaliter de infinito.*

Proponẽs uniuersalẽ demõstrationem dicere ꝙ non sit infinitũ corpus, primo manifestat de quo post hanc ostẽsionem apponet dicere ꝯsequẽter. hoc autẽ est, si finitum est oẽ corpus, necesse ne est, ut plures sint cœli, hoc est mundi, uel unus: quãtum enim in hoc ꝙ finitũ sit oẽ corpus, nihil ꝓhibet & alios similes esse mũdo qui circa nos, nõ tamen ĩfinitos multitudine. infinita. n. utiq; esset & tota magnitudo. oportet aũt primo rememorari dictorum uniuersaľr in tertio de naturali auditu, eorum. s. quæ fiunt de nõ esse corpus ĩfinitum, & sic illis hæc argumentata coniungere. ostẽdit igitur in illis ꝙ nullum est corpus infinitũ, logice argumentãs sic. oẽ corpus plano determinatũ est. qđ aũt est plano determinatum, nõ est ĩfinitũ, naturaľr autem ex eo ꝙ elẽnta numero, & magnitudine sunt finita, neq; enim oĩa infinita possibile est esse. non enim multa infinita, neq; unũ aliquod ex ipsis. si enim debeat saluari & fieri aliquid ex aliis: adeq̃ri ut possibile est necesse est, uirtutes ipsorũ & ꝓportionabiľr ha- Com. 60.

bere. si igitur infiniti est uirtus in finita, nulla aūt ꝓportio est finiti ad infinitū, palā ꝙ nō erit aliquod ipsorum īfinitū. si igit̄ simpliciū & numerus & magnitudo finita sunt, palā ꝙ & magnitudo q̄ constat ex ipsis finita est. sed neq̧ supponit̄ elñtis aliqua infinita magnitudo, ut Anaximander dicebat & Anaximenes, ex qua fiunt, certe.n. corruptorū in ipm fieret resolo. Adhuc si oīs corporis naturalis est locus conueniens in quē fertur, & in quo manet, infiniti aūt non est cōueniens locus, nō erit corpus naturale infinitū. Adhuc nihil magis deorsum aut sursum fer t̄ infinitū, sed manebit simil̄r se habens ad oēm locum. Adhuc impoſe in ifinitum spē differentia ab inuicem esse elnta. essent enim & loca in finita ab inuicem differentia. Adhuc ex eo ꝙ oīa elementa scd̄m naturam, aut sursum, aut deorsum mouentur. in infinito autem nihil est, neq̧ sursum, neq̧ deorsum.

Necesse est itaq; omne corpus aut infinitum esse aut finitū. Et si infinitum, aut anhomœomerum totum, aut homœomerum. Et si anhomœomerū, aut ex finitis speciebus, aut ex infinitis. quoniā igitur non possibile est ex infinitis, manifestū, si quis nobis sinat manere primas hypotheses. Finitis enim primis motibus, necesse est & spēs simpliciū corporū esse finitas: simplex est enim simplicis corpis motus, simplices aūt, finiti motus sunt. Necesse est autē semper motū habere oē corpus physicum, sed siquidē ex finitis erit infinitū, necesse est & partiū vnamquāq; infinitam esse. Dico autē, puta aquā, aut ignem, sed est impossibile. Ostensum est enim, quoniā neq; grauitas, neq; leuitas est infinita.

Cōm. 61. Proponens & nūc uniuersal̄r inquirere de oī corpore si infinitū est uel finitum, ex diuisione ꝓducit rationem dicens {necesse est oē corpus, aut infinitū esse, aut finitum} ut ostenso ꝙ nō sit infinitū, habeat ꝙ sit finitū. cōtradictoria enim est diuisio. quod aūt non sit infinitū, aliā iterum diuisionē pacipit dicentē {si infinitū est, necesse est aut anhomœomerū ipm esse, aut homœomerū} nam & hæc est imediata diuisio, ex ɔsequētia destructiuā ꝓducit rōnem. si enim necesse est si est infinitū corpus, aut homœomerū ipsum esse, aut anhomœomerum, ostdatur autē quia neutrū horum est id quod est infinitum, palam ꝙ neq̧ omnino infinitum est. primo autem proponens ostendere quòd non sit anhomœomerum, diuisione etiam hic utitur dicente, si est anhomœomerum, aut ex finitis speciebus est, aut ex infinitis. si igitur neq̧ ex infinitis, neq; ex finitis, palam quòd non est anhomœomerum, sed ꝙ non ex infinitis multitudine s̄m speciem differentibus, anhomœomerū est id quod est infinitū ostendi, ait {si quis manere ꝑmittat primas suppōnes.} Dicit autē primas suppōnes, in principio p̄suppositas, sunt autem hæ, ꝙ omne corpus physicū motū habet s̄m locum à seipso, & ꝙ tres q̄ simplices motus, & q̄d simpliciū corporum simplices sunt s̄m naturā motus, & ꝙ unus est uniuscuiusq̧ simpliciū corporum s̄m naturam motus simplex: his.n. positis, necesse est spēs corporū simplicium finitas esse numero: si.n. omnia naturalia corpora simplicia, motū habent s̄m locum simplicem unum unūquodq̧, simplices aūt naturales motus, finiti sunt numero, tres sunt.n. oēs uel quinque. Finiti aūt motus, finita spē requirūt q̄ mouent̄ natural̄r. specifici.n. sunt naturales motus naturaliū corporum, quia natura est principium motus hn̄tibus. his enim suppōnibus prius utens ostēdit ꝙ tria uel qnque sunt simplicia corpora, & neq̧ plura, neq̧ pauciora. Nam & aer differt ab igne. leuis enim est, sed non leuissimus, & aqua differt à terra, grauis enim, sed nō grauissima, & sic tria quinque fiūt. quare si anhomœomerū supponat̄ infinitū corpus, nō erunt infinita spē illa ex quibus cōponitur. at uero neq̧ finitas scd̄m spēm possibile est, esse ꝑtes homœomeri īfiniti. si enim essent finitę spē, necesse esset unāquāq̧ partiū infinitā esse s̄m magnitudinē. si enim s̄m speciē finitæ partes sunt, & magnitudine finitæ erūt, & totū erit magnitudine finitū. supponit̄ aūt infinitum. si igit̄ impossibile, unāquāq̧ partium puta aquā & ignem uel circulo mobile esse infinitū s̄m magnitudinē. palā ꝙ neq̧ ex finitis speciebus erit īfinitum. Sed qūo si ex finitis spēbus anhomœomerū infinitū est, necesse est unāquāq̧ partium infinitā esse? Possibile est enim & una partiū infinita existente esse totū infinitū. An hanc ꝑtermisit hypothesim, quia ostensum est prius ꝙ si non oīa adęquātur, sed unū aliquod sit ex ipsis infinitum, corrūpet alia: unde igit̄ palā est ꝙ impoſe est īfinitum eē unūquodq̧, puta aquā, aut ignem? quia ostēsum est, ait, neq̧ grauitatē, neq̧ leuitatē esse infinitā. & quia finitę uirtutes finitorū sunt corporum, infinitorū enim īfinitæ. si igitur grauia & leuia hæc impoſe est infinita esse s̄m magnitudinē, ostensum est aūt ꝙ neq̧ circulo mobile est īfinitum, & totū ostensum est nō esse infinitū corpus.

Adhuc necessariū est infinita magnitudine esse & loca ipsarū: quare & motus infinitos esse oium: hoc autem est īpossibile, si ponamus veras esse primas hypotheses: & neq; quod deorsum fertur in infinitum contingere ferri, neq; quod sursum fertur scd̄m eandē rationem. Impossibile est enim fieri q̄d

non contingit factũ esse: similiter in tali, in tanto & vbi. Dico aũt si impossibile est factum eẽ album, aut cubitale, aut in Aegypto: & fieri aliqđ horum est impossibile. Impossibile igitur & fieri illuc, vbi nullum qđ fertur possibile est ꝑuenire. Adbuc etsi discreta sunt, nibil minus continget, ex oĩbus ignem infinitum esse. sed corpus erat vndiq; distensiones habens. itaq; quomõ possibile est plura qdem dissimilia. vnũquodq; autem eorum infinitum esse: vndiq; enim vnũquodq; oportet esse infinitum.

Eiusdem & aliam demõstationẽ affert à motibus & locis, si enim ĩfinita magnitudine partiũ unaquęq; supõnaẽ infinita: necesse est & loca ipsarũ eẽ infinita, & erat qdem ꝑdemonstratis utentẽ oñdere q̧ neq; locus sursum, neq; deorsum infinitus est, neq; qui in medio. q̃re neq; eorum q̃ in ipsis sunt corporum, aliqđ est infinitũ magnitudine. ipse aũt hanc quidẽ tanq̃ iam dictã demõstrationem ꝑtermisit. Quod autẽ non sint loca infinita per motus qui ad ipsa, & per ipsa ostendit: si enim loca sint infinita, qui sursum & qui deorsum & medius, infiniti & motus eorum q̃ desuper deorsum, & eorum quæ desubtus sursum per ĩtermedia motorũ. si enim distãtia est infinita: & motus est infinitus. si igitur ueræ sunt primę suppõnes: dicit aũt nũc primas suppõnes q̃ in octauo de naturali auditu ostensa sunt, quia q̧ nõ est possibile delatũ esse alicubi: hoc neq; ferẽ à principio illuc, neq; in quali, neq; in quãto, neq; in motu ẽm locũ, & uniuersalr̃ quod nõ est possibile factũ esse, hoc neq; possibile est fieri à principio. si igiẽ est impoẽ infinitus exñtibus locis à q̃bus, & ad q̃, & per q̃ motus fiũt, ferri sursum, aut deorsum qđ ferẽ: impoẽ ergo & fieri talem motũ, q̃re neq; à principio mouebiẽ aliquid sursum uel deorsum. si igiẽ apparet euidenter, hęc quidem sursum, hæc aũt deorsum mota: palã q̧ non sunt infinita loca, si autẽ nõ sunt infinita loca, neq; q̃ in locis. ipse autẽ ad hoc reducens sermonem. s. ad nõ ferri sursum uel deorsum, reliqua tanq̃ euidẽtia ꝑtermisit. Et tertium argumentũ apponere uolens ostendens q̧ impoẽ unamquãq; partiũ anhomœomeri infinitã esse, ex eo q̧ q̃libet omniquaq; exñs nõ dat reliquis locũ. primo oñdit q̧ etsi nõ unũ unũquodq; ↄtinuũ infinitũ supponaẽ, sed ex discretis infinitis multitudine ↄsistens (ut Anaxagoras uidebaẽ dicere ẽm unãquãq; spẽm, infinitas multitudine homœomerias. aut ut q̃ dicebãt infinitos numero esse mũdos. nã & apud illos ĩfinitę terrę & aquæ & aliorũ unũquodq;, qui & in unoquoq; mũdo horum unũquodq; est) & ita ignis qui ↄstat, ex oĩbus distãtibus partibus, infinitus erit ignis, neq; sic infinitũ esse põt. Si igiẽ corpus quidẽ est qđ oĩquaq; dimẽsionẽ habet, infinitũ aũt corpus qđ omniquaq; ad ĩfinitum distat, quomõ possibile est plura dissimilia esse ĩfinita, sĩlia enim fortẽ uidebunẽ ꝑpter unum oĩa esse, dissimilia aũt quo pacto? infinito enim existẽte igne nõ utiq; aliqđ aliud aliorum elẽtorum ad esse locum accipiet. quare si necesse est ptes anhomœomeri infiniti nõ esse ĩfinitas specie, sed finitas, hoc aũt impossibile ostẽsum est: palàm q̧ esse nõ possunt specie finitę anhomœmeri ĩfiniti ptes: ostensum est aũt q̧ neq; ĩfinitę. si igiẽ necesse est anhomœomerũ infinitũ, si sit ĩfinitas spẽ aut finitas specie partes habere, neutrum aũt horum est possibile: palã est q̧ anhomœomerũ infinitum corpus nõ erit. Com. 62.

At vero neq; omne homœomerũ cõtingit infinitũ esse. primũ enim nõ est alius pręter istos motus, babebit igitur vnũ horum. si autẽ boc: accidet, aut grauitatẽ infinitã, aut leuitatem esse infinitam. Sed non est possibile corpus quod circũfertur, infinitũ esse: impossibile est enim infinitũ circũferri. Nibil enim differt boc dicere, q̃ cœlum infinitũ esse dicere, boc aũt ostensum est q̧ nõ est possibile.

Cum dixisset q̧ si est ĩfinitum corpus, necesse est aut anhomœomerũ, aut homœomerũ ipm esse & ostenso q̧ anhomœomerũ ipm esse est impoẽ, cõsequenter q̧ neq; homœomerũ esse possibile est ostendit: à motibus iterum naturalibus. si enim ĩfinitũ est homœomerũ, unum & eũdem motũ habebit totũ. Tribus igitur exñtibus motibus ẽm naturã eo qui sursum, & eo qui deorsum, & qui circulo, siqdem sursum moueaẽ infinitum exñtẽs, ĩfinitã habebit leuitatẽ, si autẽ deorsum, infinitã grauitatem. Si igiẽ ostensum est, q̧ impoẽ est infinitã esse leuitatẽ uel grauitatẽ, impossibile est infinitũ, aut sursum, aut deorsum moueri, prosus autẽ siqdem sursum moueẽ, ignis erit, si autẽ deorsum, terra. ostẽsum est aũt prius, q̧ impoẽ est, ignẽ uel terrã, aut oĩno leue aut graue infinitũ esse ẽm magnitudinem. At uero neq; tale erit quale qđ circulo mobile. oñsum est enim q̧ cœlũ nõ est infinitum. si igitur necesse homœomerũ suppositũ infinitũ: unũ & eũdem habere motũ: unũ autem habens, aut graue, aut leue erit, aut circulo mobile, ostensum est autem q̧ nullũ horum possibile est esse infinitum: palã q̧ neq; homœomerũ existens erit, ĩfinitum. Com. 63.

At vero neq; prorsus infinitum moueri contingit, aut enim scđm naturam mouebitur, aut violẽ

tia, & si violentia, est ipsi & qui secundum naturam, quare & locus alius proprius in quem fertur, hoc autem est impossibile.

Com. 64. Ostenso diuisim ſm utrūq; q neq; ut anhomœomerū, neq; etiam, ut homœomerū pōt esse infinitum, & ꝓpter hoc neq; esse prorsus, siquidē necesse erat, aut homœomerū ipm esse, aut anhomœomerum, nunc ɔsequēter ostēdit, q neq; prorsus cōtingit esse īfinitum. necesse est enim quod mouet naturale corpus, aut ſcdm naturā, aut ui moueri, & si ui, semper habere aliquē etiam ſm naturā motum, nam & p̄ter naturā illa moueri dicimus quæcūq; ècōtrario ei qui ſcdm naturā mouētur. Nam secūdum est id quod p̄ter naturam & uiolentum, eius quod ſm naturā. si igit & ſm naturā natū est moueri, ſm naturam aūt mouet quod in suū locum mouet, erit utiq; alius ipsi locus æq̄lis ad quē fertur, hoc aūt impossibile. si enim infinitū sit, & ante moueri oēm cōp̄hendit locum. Hoc autem argumentū in his q̄ mouētur ſm rectam & trāsmutant loca, cōgruit: de q̄bus ꝓxime sermo. nam qđ circulo fertur, in eodē loco fertur, & circūfertur. Notādum aūt (ut existimo) q nūc locum nō ut terminum cōtinentis intellexit, sed ut regionē & spatiū. qđ enim esset ɔtinens īfinitum. s. terminū ipsius qui apud īfinitum locū esset infinitus? qualiter autem adhuc infinitū continens.

Quod autem omnino impossibile sit, in finitum à finito pati aliquid, aut facere infinitum ex his manifestum est. sit enim infinitum a, finitum autē b. tempus autem in quo mouet aliquid / aut motū est g. Si itaq; ab a / calefactum est, aut latum est, aut aliud aliquid passum est, aut & quodcūq; motū est in tēpore g / sit d / eo quod est b / minus, & minus in æquali tēpore minus moueat sit autē e / ab eo quod d / alteratū. quod itaq; est d / ad b / erit e / ad finitum aliquid / puta f. sit itaq; æquale in æquali tēpore æquale alterans, minus autem in æquali minus. maius autem maius. tantū autē quantū analogum erit quodcūq; maius ad minus. Non igitur infinitū ab aliquo finito mouebitur in aliquo tēpore. minus enim aliud in æquali à minori mouebit, ad quod analogū erit finitū. infinitū enim ad finitū in nulla ꝓportiōe est.

Cōm. 65. Et per aliam argumentationē uniuersaliter ostendit q nullū naturaliū corporū est infinitum: assumens dignitatem, q omne corpus naturale, aut facit, aut patit, aut ambo. Et ostēso q infinitū, neq; facit, neq; patitur, cōcludit q nō sit corpus naturale infinitū. oīmode aūt ostendit q neq; facit, neq; patitur infinitū, ostendens q non patitur infinitū, neq; ab infinito, neq; à finito, neq; facit, in infinitū, aut in finitū. Ostensio aūt ut super dignitatē p̄acceptā fit talē. ęqualia factiua / in ęquali tpe / ęqualia faciūt / & mouent. si similia sint q̄ mouentur, si aūt hoc faciens q̄dem sit maius, hoc aūt minus, maius in tpe ęquali maius mouebit, minus aūt in eodē ęquali: minus, & tāto maius quāto maius ipm est, & tanto minus quāto minus. In his igitur / ait / sit in finitū a / finitū b / tempus in quo infinitū a / finito passum est aliquid g. omnis enim motus in tēpore. si igitur à finito infinitū passum est aliqđ in tēpore g / si acceperimus minus aliquid q̄ b / qđ minus in æquali tēpore. s. g / minus aliquid mouebit q̄ id quod, b / mouebat. Accipiatur igitur minus q̄ b / d. hoc itaq; in tēpore g / minus aliqđ infinito a / quod mouebat b / mouebit & faciet, sit e / qđ a / d / alteratur. nam minus in æquali tpe. ut dictū est, uidelicet minus aliqđ mouebit maiori. si itaq; ut d / ad b / motū est e / ad aliud aliqđ, habebit ꝓportionem, ad finitū uidelicet. quātuplum enim est b / respectu d / si tantuplū passi a / d. s. e / accipiamus, aliquid finitū & ipsum erit uel supponatur infinitū ab aliquo finito in tēpore aliquo motū, & accipiatur minus alqđ in ęquali tpe à minori q̄ ſm b / motum eius quod est d / mouens e. Si / igitur ut de / ad b / sic ad aliud aliqđ fiat e / mouebit illud a / b / finitū existens, q̄re & in ꝓportione finita, hoc aūt est impoſe, quia infinitū erat quod a / b / mouebatur, & non ab eodem in eodē tpe infinitū & finitum mouebunt. æqualia enim mouet idem in eodem tēpore, sed neq; possibile est in ꝓportione ipsius e / ad d / esse a / ad b / ut moueat ab ipso. nam infinitum ad finitū in nulla ꝓportione est. Obscuritatē aūt fecit in sermone interponēdo dignitates, in quibus / ait. { sit itaq; ęq̄le quod in ęq̄li tpe ęquale alterās etc. } & sic ɔclusionē inducens p hoc. non ergo infinitū ab aliquo finito mouebitur in aliquo tpe. obscure etiā induxit { minus enī aliud } . s. e / ducēs { in ęquali tēpore } . s. g / a minori. s. d / mouebit, ad qđ minus hoc est e / proportionaliter se habebat id quod a / b / mouebat, quādo fiebat, ut d / ad b / ita e / ad aliud, finitū enim erat hoc in eadē ꝓportione factum ad b / in quo infinitū erat quod a / b / mouebat. Si igitur hoc cōsequitur, merito dixit. q infinitū à nullo finito mouebitur, siquidē induxit in fine dicens. { Infinitū enim ad finitū in nulla ꝓportione est } ut tota deductio rationis sit talis. si infinitū à finito mouetur, aut patitur, erit infiniti proportio ad finitum & ab eodem in eodem tempore finitum aliquid & infinitum mouebūtur, sed hæc impossibilia sunt secundum destructionem. non ergo patietur infinitum à finito.

At vero neq; infinitum in vllo tēpore mouebit finitum. sit enim a/infinitū, b/vero finitum/tempus g. igitur d/in g/minus eo quod est b/mouebit, sit autē illud z. Quod itaq; est b/totū ad z/e/sit habens eandem proportionem ad d: mouebit igitur e/b/z/in g. Infinitū igitur & finitum in ęquali tempore alterabūt, sed est impossibile. in minori enim qđ minus supponebatur, sed semper sumptum tēpus idem faciet. Quare non erit tempus vllum in quo mouebit, sed adhuc in infinito tempore non est motus neq; motum esse, finem enim non habet factio autem & passio habent.

Ostenso ꝙ infinitum nullū patitur à finito, nūc ostendit ꝙ neq; finitū ab infinito pati est possibile, & hoc per deductionē ad impoſſe deducens. nā īfinitū & finitum & hic in ęqli tēpore idem alterabūt. quod quidē est impossibile. nam in minori tpe maius alterans supponebat, sit ab infinita uirtute a/finita aliqua magnitudo. s. b/mota in tpe g/& accipiat aliqua finita uirtus d. hæc itaq; in tpe g/minus aliquid q̄ b/mouebit. minor enī est q̄ a/quæ est infinita, cū sit finita. sit itaq; motū a/d/in tpe g/minus q̄ b/scilicet z/& si finitū est b/& finitū est etiā z/aliqua ꝓportio est ipsorū ad inuicē. quā itaq; ꝓportionē habet z/ad b/ habet hāc uirtus d/ad aliā aliquā uirtutem finitam, sit hæc e. erit igitur ut z/ad b/sic uirtus d/ad uirtutē e/& ut uirtus d/ad uirtutē e: ita z/ad b, & ꝑmutatim. ergo ut d/ad z/sic e/ad b. Erat autē d/uirtus motiua ipsius z/in tēpore g/ igitur quoq; e/mouebit b/in g/tēpore, erat autē & a/infinitum motiuū ipsius b/in g/tēpore. in ęquali ergo tpe mouetur b/ab a/uirtute īfinita. s. e. qđ est impoſſe. non ergo patietur finitū ab infinito. Obscuritatē aūt fecit in sermone hoc qa b/quod qdem īfinita uirtus mouebat, quia cōtinet in se z/existens minus ipso, b z/ ꝓcedendo nominauit. Cōcludēs aūt ꝙ necesse est si finitū ab infinito patitur, in ęquali tēpore infinitum & finitum alterare, qđ est impoſſe, quia ponitur maius in minori facere/subiūgit. sed semp sumptū tēpus hoc faciet. ac si diceret, & si maius, aut minus tēpus accipias q̄ g/idē faciet, qa nō erit tempus ullum infinitū in quo mouebit infinitum. Quare neq; prorsus mouebit. si omne mouēs necesse est in tēpore mouere. Ostēsum est autē ꝙ neq; mouebitur, non ergo erit corpus naturale infinitū, sed fortè infinitū in īfinito tempore mouebit finitum, sed & hoc impossibile, aut alteratū esse, aut motū esse/qđ non contingit factum esse. Com. 66

Neq; infinitum ab infinito cōtingit quicq̄ pati. sit enim a/infinitū: & b/tempus autem in quo passum est b/ab a/in quo g/d. igitur e/infiniti pars: quia totū b, passum est: non in ęquali tempore idem. Supponebatur enim in minori tempore moueri minus. sit enim e/motū ab a/in d. Quod itaq; d/ad d/g/est idest e/ad aliquid eius quod est b/finitū. hoc igitur necesse est ab a/ motum esse, in g/d/tēpore. ab eodem enim supponatur in pluri & minori tēpore maius & minus pati quęcūq; proportionabiliter diuisa sunt. in nullo igitur tempore finito possibile est infinitū ab infinito motū esse. In infinito igitur sed infinitum tempus non habet finem. Quod autem motum est/habet. si igitur omne corpus sensibile habet virtutem actiuam aut passiuam aut ambas, impossibile est corpus infinitum sensibile esse.

Cōsequenter & reliquū ostendit ꝙ neq; infinitū ab infinito pati possibile est, neq; in tēpore finito, neq; infinito, & primo ꝙ nō in īfinito sit possibile. per impoſſe autē & hoc ostēdit dignitatibus utens: hac. s. in minori tempore minus moueri ab eadem uirtute, & hac, in his quæ ab eadē uirtute mouentur inęqlibus/eandem ꝓportionē esse in motorū magnitudinibus, & in tēporibus in qbus mouent. Ostēsio aūt est talis supponit mouēs qdem infinitū a. qđ autem mouet ab a/infinitū cū sit & ip̄m b. tēpus autē in quo īfinitum b/passum est ab a/sit g/d. & accipit partē ipsius b/quæ sit e. Qm̄ igitur totum b/passum est ab a/in tēpore g/d, palā est, ꝙ pars ipsius. s. e/ab a/in minori tempore passa est. nā minus in minori tēpore pati ab eodē dignitas est. sit igitur tēpus in quo e/pars ipsius b/passa est ab a/in/finito d/pars existens ipsius g/d/in quo supponebat totū b/ab a/passum esse, sicut itaq; se habet tp̄s d/ad tēpus g/d/pars existēs ipsius, finita finiti, si ita faciemus. sit e/se habēs ad aliquā partē infiniti, in qua enim ꝓportione fuerit tēpus d/ad tēpus g/d/in hac est & magnitudinem e/ad aliam aliquā magnitudinem finitam accipere. Quare & ipsa erit pars ipsius b/sicut & hęc, ipse autē non accepit in textu pro ipsa lr̄am, sit aūt z/& erit ut tēpus d/ad tēpus g/d/magnitudo e/ad magnitudinē z. & permutatim ut tempus d/ad e. ita g/d/ad z. sed tempus d/ad magnitudinem e/sic se habet ut in ipso ab infinito a/motum sit ip̄m e/& in tēpore. igit g/d/mouebitur z/ab infinito a. sed supponebat & totum b/infinitū/ab infinito a/in tēpore g/d/moueri, qđ est impossibile, qa maius ab eadē uirtute in maiori tēpore mouetur. maius est aūt b/infinitum existens, q̄ z, finitum. Quare rursus ad hoc impoſſe deductū est. s. ꝙ maius & minus in eodē tempore ab eodē mouent, hoc autē s quoniā totum passum est b. nō in æquali Com. 67.

tpe idem }hoc est in non æq̃li tempore mouebit idem maius & minus,q̃a supponit̃ in minori tempore moueri minus ab eodẽ,sicut in ampliori & minori tẽpore ab eodem maius & minus patit̃,quę cũq; patientia & agentia ẽm eãdem ,pportionem tẽpore diuisa sunt.quare nõ simplr̃ maius nec simpliciter minus patit̃,sed quę ẽm ,pportionem tẽporis diuisa sunt ad maius & minus.si igit̃ hoc ĩpossibile est maius & minus in eodẽ tẽpore finito ab eodẽ moueri,merito induxit hoc,in nullo ergo tẽpore finito possibile ẽ ĩfinitũ ab infinito moueri,sed fortè in infinito tẽpore infinitũ ab infinito moueri est possibile.sed q; & hoc sit impoſe,breuiter meminit dicens,si infinitum q̃dem tẽpus nõ habet finem,q̃d autem motũ est habet,q̃d quidẽ in infinito tempore facit aut patit̃ in infinitũ ,pcedẽs,nõ habet finem,neq; diceť fecisse,aut passum esse.Q̃d autem nõ ad finem ,pcedere aptum natũ est,si nihil prohibet,neq; utiq; à principio facere & pati poterit,ut dictũ est prius,q̃d enim nõ cõtingit primo factum esse,neq; fieri cõtingit.Quare merito his dictis intulit totius rõnis deductionem in secunda figura syllogizans ita.omne corpus sensibile habet uirtutem actiuã uel passiuã,uel ambas. Nullũ autẽ corpus infinitũ habet uirtutem actiuã,aut passiuã,aut ambas:Nullũ ergo corpus infinitum/sensibile est,& cõuertenti.Nullũ ergo corpus sensibile est infinitum,sensibile autem ad distinctionem mathematici apposuit,cum infinitum semper à mathematicis supponatur.

Sed & quæcũq; corpora in loco sunt,omnia sunt sensibilia.non est igitur corpus infinitũ extra cœlum,at vero neq; vsq; aliquid.igitur omnino corpus extra cœlum nullum est, siquidẽ enim intellectuale erit in loco, si vero sensibile erit in tempore,extra enim & intra,locum significant,itaq; erit & sensibile,sensibile autem nullum non est in loco.

Com.68. Ostenso primo per multa argumẽta q; nullũ corpus infinitũ est,& his cõsequens dicit esse cõsiderare.& si nõ infinitũ est omne corpus,ne fortè tãtum sit,ut sint plures cœli,,pponens iterũ per uliores & regaliores demõstrationes ostẽdit q; nõ est corpus infinitũ,& palã est q; de sensibili corpore sit sermo.Non.n.de mathematico conclusit q; est impossibile aliq̃d corpus infinitũ sensibile eẽ.si autem hoc,& cõuersum uerũ.s.nullum corpus sensibile infinitum eẽ.Cũ hac igitur uniuersali negatiua ,ppositione assumpsit nũc affirmatiuã dicẽtem,corpora quæ sunt in loco oĩa sensibilia esse,q̃bus superadducit cõclusionem,nullũ corpus existens in loco infinitũ esse,alteram.cũ hac autem iterum assumpta est ,ppositio altera dicens,q̃d extra cœlũ in loco & cõcludit cõclusionem extra cœlũ,igitur nullũ infinitum esse corpus,sed cõclusionem q̃dem prioris syllogis.s.nullum in loco existens corpus infinitum esse,ptermisit tãq̃ ,ppõnibus positis.s.nullũ corpus sensibile infinitũ est,& dicentẽ.omne corpus in loco sensibile est.minorem aũt dicentẽ/q; extra cœlũ in loco,paulopost ponit cũ dicit:extra.n.& intra locũ significat,ut per hoc ostensum sit interim q; extra cœlũ corpus infinitũ nõ est.⁊ Alexã.uero in secũda figura cõcludit cõclusiones sic.omne q̃d est,in loco est,corpus sensibile est.infinitum nõ est corpus sensibile,infinitũ ergo corpus nõ ẽ in loco,& iterũ.Infinitũ corpus nõ in loco,q̃d est extra cœlum est in loco.infinitũ ergo corpus nõ est extra cœlum.palã est autẽ q; ubi est possibile ad ambas figuras primã & sc̃dam resoluere syllogismos anteponẽda est resolutio in primã/siqdem & qui in sc̃da figura syllogismi,per primã perficiunť.talis est aũt resolutio sermonis,cõclusionẽ accipiens aliã ,ppositionem ɔcludit ẽm dictũ apud Stoicos tertiũ thema.Cuius rõ ẽm antiquos est talis.si ex duobus tertium aliquid cõcludiť,q̃d autem cõcluditur cum aliquo alio extrinsecus cõcludit aliqd,& ex primis duobus,& ex coaccepto extrinsecus cõcludeť idem,puta per dicentẽ,omne q̃d est in loco corpus est sensibile,& nullũ corpus sensibile infinitũ:& per coassumptã cũ harũ ɔclusione dicẽte,q̃d est extra cœlum est in loco/cõcluditur,nullũ infinitum corpus extra cœlũ esse,sed ex hoc & p priora argumenta ostẽsum est.Si.n.oĩno non est corpus infinitũ,palã est q; neq; extra cœlum est.Ostẽdendum aũt paulo post q; unus est hic & unigenitus mundus,& nõ sunt alii pter ipsum,neq; finiti numero, neq; infiniti,uniuersalr̃ præastruit ostẽdens q; nõ est corpus extra cœlum,neq; finitum,neq; infinitum. quare neq; mundi alii præter ipsum,neq; finiti numero,neq; infiniti.Ostenso igitur quòd infinitũ corpus non est extra mundum consequenter apponit quòd neq; finitum,quod uocat usq; ad aliquid, quod enim usq; aliquid,& non ad omne extensum corpus est finitũ est.Hoc aũt nũc q̃dẽ sine demonstratione ponit,complens ex diuisione ostẽsionem dicẽtẽ,si est corpus extra cœlũ,aut infinitũ est/aut finitum,sed neq; finitũ est neq; infinitũ,non ergo prorsus est. paulo aũt post ipm̃ ostendet, ,pter q̃d ut demõstrato hoc,hoc aũt supposito induxit cõclusionẽ.nullũ ergo prorsus corpus extra cœlũ,neq; intellectuale, neq; sensibile.Si enim aliq̃s dicat intellectuale extra cœlũ corpus in loco ipm̃ faciet,nam extra & intra locũ significat.q̃d autẽ est in loco,omne corpus est sensibile,ut iam acceptũ est.quæ enĩ in loco corpora,cũ aliqua sunt sensibili differentia & ad minus cũ ea quæ ẽm inclinationem ẽm qua

unũquodq; fertur in locũ ꝓprium & manet. Si autẽ & cõtinetur à loco, & superficiẽ tãgibilem habet, & colorem aliquem insignientẽ, non adhuc est intellectuale, sed sensibile, siquidẽ extra cœlũ supponitur. at uero sensibile corpus nullũ est extra cœlũ, neq; enim infinitũ ut ostẽsum est, neq; finitũ ut suppositum est. Duo igitur incõuenientia sequunť supponẽtibus extra cœlũ sensibile corpus, unde quidem non intellectuale sed sensibile ipm̃ facere, si qđ extra est ẽt in loco est, quod quidẽ & Aristoteles significauit per hoc q̃re sensibile erit, & non adhuc, uidelicet intellectuale. ei autẽ qđ est sensibile esse, sequitur nullũ omnino esse, siquidẽ neq; infinitũ est, ut ostẽsum est, neq; finitũ ut supponiť. Post hęc autem ait Alexãder, non ut supponentẽ dicere hoc. at uero neq; usq; aliqd. quod idẽ est cũ hoc, neq; finitum, ostenderat enim ꝙ omne sensibile corpus, aut sursum, aut deorsum est, aut circũ, quorũ qđ quidem sursum & deorsum intra cœlum est, quod autem circum est cœlum ipsum. si igitur nullũ est præter hoc corpus sensibile, nullum utiq; extra cœlum erit sensibile corpus.

Magis autem est logicæ argumentari sic.

Magis logica argumenta ad distinctionẽ realiũ dicunť. realia aũt quæ accipiunť à ꝓpriis rei ꝓpositę, & ab ipsa re arguũt ut non facile ad aliud traducať demõstratio, logica aũt & dialectica q̃ uocant, uera qdem sunt & ipsa: cõmuniora autẽ & possibilia ẽt aliis adaptari, & ex ꝓbabilibus magis accepta. quorum artẽ in topicis Aristoteles tradidit, locos cões uocans ſm quos accipiunť argumẽta. Ostẽso igitur prius per propria & proxima argumenta sumpta à naturali motu singulorum, ꝙ nullum corpus simplex est infinitum, idem & per cõmuniora argumenta ostendit. Com. 69.

Neq; enim circulo possibile est moueri infinitũ si homœomerum sit. mediũ enim infiniti non est. quod autẽ in circuitu mouetur circa mediũ mouetur, sed neq; in rectũ possibile est ferri infinitũ. Oportebit enim alterum esse tantum locum infinitum, in quem fertur secundum naturam, alium tantum in quem præter naturam.

Pręaccipiẽs ꝙ omne corpus naturale mouetur ſm locũ, si uere natura principiũ motus est, ostendit ꝙ nullum corpus infinitum, neq; cõtinuũ, neq; discretũ possibile est moueri ſm locũ, ex quo cõcluditur ꝙ nullũ corpus naturale, neq; cõtinuum, neq; discretũ, possibile est infinitũ esse. Et primo in cõtinuis, quia qđ circulo mouetur homœomerũ & simplex non est infinitũ, ostendit in secũda figura cõcludens sic. qđ circulo mouetur homœomerũ corpus mediũ habet. infinitũ medium non habet. Cõmunior autẽ ostensio est hæc, non à naturali solo motu accepta, neq; solũ adaptabilis naturalibus, neq; sphęricis corporibus solis, neq; solis cœlestibus, sed oĩbus circulo motis, siue naturalia sint, siue artificialia, siue sphęrica, siue alterius figuræ, siue cœlestia, siue sup terrã. omnia enim q̃ circulo mouentur, circa mediũ necesse est moueri. In ꝓmissis aũt argumẽtis ostẽdit ꝙ neq; cœleste corpus, neq; quæ sub luna sunt corpora: possunt ĩfinita esse ex motibus q insunt ipsis ſm naturã. neq; enim circulare circulo ferri posset, siquidẽ infinitũ esset, neq; quæ sub luna sunt recte ĩtendere. infinitã enĩ haberent grauitatẽ uel leuitatẽ. quod qdem impossibile ostensum est. Et q̃ à ꝓportione aũt magnitudinũ, & motuũ demõstratio cõueniẽter facta est in naturaľr motis corporibus. hoc aũt sit { homœomerum sit } appositũ est. non quia anhomœomera & cõposita circulariter mota ſm naturã nõ circa medium mouenť. omne enim qđ circulariter moueť, circa mediũ mouetur, sed qa de simplicibus corporibus nũc sermo erat. Nam si homœomerũ sit, pro simplex apponiť. nã in hoc facit ostẽsionẽ, quia & in cõpositis naturalis motus fit ſm dominiũ alicuius simpliciũ quod in ipsis sit. Quod autẽ neq; super rectã mouebitur ĩfinitũ, per deductionẽ ad impoľe ostendit sic. si mouetur sup rectã infinitum, quoniã quæ super rectã mouentur, & ſm naturã mouentur, quãdo ad ꝓprium locũ fiunt. & præter naturã, quãdo ad cõtrarium, necesse est duo ĩnfinita esse loca, cum scilicet in quẽ ſm naturam fertur, & eum in quẽ præter naturã, sed impoľe est duo esse loca infinita, neq; enim corpora, neq; loca duo infinita esse possunt, si omniquaq; uergit infinitũ. & ita quidẽ ipse ex ſm naturã & præter naturam moueri quæ super rectã, dupliciter ostendit qđ infinitum impoľe est esse. Possibile aũt est idem ostendi & si ĩfinitũ transeat q̃litercũq; à loco in locũ, duo enim erunt loca. s. quem relinquit, & in quẽ transit. Cõmunior autẽ & hæc uidetur ostensio, ſm quod eadem leuibus simiľr adaptanť & grauibus. Idem aũt hoc argumentũ imposuit, quãdo dixit. At uero neq; prorsus infinitũ cõtingit moueri, aut enim ſm naturam mouebitur, aut ui, & si ui, est ipsi, & qui ſm naturã. quare & locus alius in quẽ feretur, hoc aũt impossibile. Et Alexãder quidẽ notans hoc rõnabilius ait hic poni ipm̃ magis logicũ existens, & quia hic apponiť non ut qđ circulo fertur moueri ꝓpter non habere mediũ, nunc aũt illius non meminit. Forte aũt tanq̃ ostensione accepta à ꝓpriis his quæ moueń super rectã (propriũ enim est his quæ ſm naturam & ꝓter naturam & à cõiter inexistentibus leuibus & grauibus: cõiter

enim ipsis inest motus secundum naturam & præter naturam)merito ipsam & in argumentis quæ à ꝓpriis posuit,& in his q̄ à cōmunibus.quod autē circulo mouetur,ut cōmune hic acceptū est.

Adhuc siue natura habet motum rectum/siue violentia mouetur,vtriusq; oportebit infinitā esse mouentē potentiā,est enim infinita infiniti & infiniti infinita virtus, quare erit & mouens infinitum. Ratio autem in his quæ de motu posita est ꝙ nullum habet infinitam virtutem finitorum, neq; infinitorum finitam. Si igitur secundum naturam & præter naturam contingit moueri, erunt duo infinita id quod mouens sic, & quod mouetur.

Cōm.71. Ostenso ꝙ nō est infinitū corpus qđ mouetur super rectā ex fore duo loca infinita,qđ erat impossibile,idē ostendit ex fore duo infinita corpora,qđ & ipm̄ simil'r est impossibile,ostendit autē ex duobus p̄demōstratis ab ipso.s.ꝙ omne quod moueť ab aliquo moueť,qđ in septimo de naturali auditu ostendit,& ex hoc ꝙ si moueatur infinitū,ab infinita moueri uirtute:nullam autē finitam magnitudinem uirtutem habere infinitā,qđ quidē in octauo eiusdem operis demōstrauit,siue igiť ꝯm naturam sup rectam mouere dixerimus infinitū corpus,siue p̄ter naturā & ui/utroq; mō infinitū existens ab infinita uirtute mouebitur,mouente ipm̄ corpore infinito & ipso existēte.nam infinita uirtus infiniti corporis,& infiniti corporis infinita uirtus est.Qđ.n.tunc demōstratum est,id nūc ut dignitas est accepta.Q̄m autē quæ ꝯm naturā moueńť, etsi ab aliquo moueanť,intus in ipsis & in corpore existens habent mouens, hoc aūt nihil facit ad deductionē incōuenientis.s.duo fore īfinita corpora,mouens & motū:merito apposuit.{Si igiť qđ ꝯm naturā & p̄ter naturā ɔtingit moueri} & tūc subiunxit hoc.s.{erunt duo infinita id qđ quidem mouet,sic & qđ moueť} cōuenienter &{sic}apponit.Nam ei qđ uiolentia moueť cōsequitur aliud p̄ter ipm̄ eē qđ mouet.Q̄m igitur id qđ ꝯm naturam moueť,& p̄ter naturā cōtingit moueri,quod aūt tale extrinsecus habet mouens, & si infinitū sit qđ moueť,infinitū necesse est & mouens eē,merito dixit,quod siue natura,siue uiolentia infinitū in rectū moueať,ab infinito mouebitur,nō q̄a ꝯm naturā moueť,sed quia cōtingit qđ natura mouetur super rectā & ui moueri.Huic aūt cōsequitur ab infinito aliquo extrinsecus moueri,ut sit deductio rationis talis.infinitū corpus,siue ꝯm naturā,siue p̄ter naturā dicatur moueri super rectā,cōtingit ipm̄ ui & p̄ter naturā moueri corpus qđ ui mouetur,deforis ab aliquo corpore mouēte ipm̄ mouetur,qđ deforis sic mouetur,si in infinitū sit ab infinita uirtute mouebiť,corpus aūt infinitæ uirtutis,infinitum & ipm̄ est ꝯm magnitudinē,infinitū ergo corpus ab infinito aliquo alio corpore mouebitur.Duo ergo erūt infinita/mouens/& qđ mouetur,qđ est impossibile,sed in p̄cedentibus quidem ostendit,ꝙ impossibile est infinitū ab infinito pati aliquid,à proximis & ꝓpriis à ꝓportione sumptis. hic autem contentus fuit deducere sermonem ad inopinabile aliquod,scilicet duo fore infinita,propter quod etiam argumentum uocauit magis logicum. 3

Adhuc mouens infinitum aliquid est.si enim ipsum seipsum mouet,animatum erit.Hoc autem quomodo poßibile est infinitum esse animal? si autem aliud aliquid mouens,duo erunt infinita,& mouens, & quod mouetur,differentia secundum formam & virtutem.

Cōm.72. Ostenso/ait/Alex.incōuenienti qđ sequiť ad ui moueri infinitū,q̄a necesse est extrinsecus aliud infinitum esse mouens ipm̄,nunc ostendit ꝙ & si ꝯm naturam etiā moueatur,idē incōueniens sequtur.Si enim/ait/omne qđ ꝯm naturā mouetur ab aliquo moueť,& aut à seipso,aut ab alio mouetur, & infinitū si ꝯm naturam moueť,aut à seipso mouetur,aut ab alio,sed siqdem à seipso,aīatum erit.sola enī per se mobilia moueńť ab anima quæ in ipsis ē,sed si hoc est aīal est infinitū corpus.impossibile est autē animal infinitū esse.Nam aīal figuratum est & terminatū forma,infinitū autem non est formatum,& aīal quidē in cōmensuratione partiū adinuicem cōsistit,infinitū autem nihil habet cōmensuratum.Si igiť nō à seipso moueť,sed ab alio,duo erūt infinita & mouens & qđ moueť, differētia ꝯm formā,hoc est in ꝓpria circūscriptione distincta.si.n.continua essent,nō utiq; paterenť abinuicem,nihil enim a seipso patitur.Differētia aūt & uirtute,si hoc qdem est mouēs,hoc autem sit motū,infinita ambo.duo ergo uera essent infinita,qđ est impossibile,ut prius dictū est.¶Possunt aūt/ait/ Alexā. p̄dicta plura esse argumēta,& omnia unius argumēti partes dicēte ipso,q̄m omne qđ moueť ab aliquo mouetur,& aut à seipso,aut ab alio & aut ꝯm naturā,aut p̄ter naturā,& ostendente ad unūqđq; ipsorum,impossibile aliqđ consequens,siue.n.p̄ter naturam,plures erunt infinitæ magnitudines,extra.n.qđ sic moueť,& uim infert,siue ꝯm naturā,siqdem à seipso infinitum aliqđ corpus aīal erit,qđ est impossibile,siue ab alio,īfinitū aliquod corpus iterū aliud erit,qđ īfinita sui uirtute mouebit in-

finitũ corpus. Videbitur autẽ, ait Alex. & neglexisse quæ ſm naturã mouenẽ, quę neq; extrinſecus habent aliquid qđ mouet ipſa, ſi ſm uirtutẽ quæ in ipſis eſt mouenẽ. Aut hoc, ait, neglexit tanq̃ poſtea ſum per hoc, φ neq; grauitas, neq; leuitas poteſt eſſe infinita. Aut & ꝑpter hoc logica eſt argumentatio: ꝓbabiliter enim diuiſionẽ fecit. Aut etiã hæc ab aliquo extrinſecus mouẽte oſtenſa ſunt in naturali auditu moueri. nam à cauſa generationis ipſorũ. Sic igitur Alexan. non attẽdens (ut exiſtimo) ad hoc { ſiue natura habet motũ rectum, ſiue ui. } Non. n. dixiſſet neglecta eſſe in diuiſione hac quæ ſm naturam mouenẽ. ℣ Fortè igiẽ tali diuiſione utitur Ariſto. infinitum corpus ſi habet motũ, aut ſm naturã habet ipm, aut ui, & ſi ſm naturã, aut natura, aut ut quæ dicũtur per ſe mobilia, quæ mouẽtur ab anima quæ in ipſis eſt, nã quod ui, ad ambo hæc cõtradiuiſum eſt. Oſtẽſo igiẽ φ nõ ui: neceſſe eſt. n. aliquid extrinſecus aliud infinitũ mouens eſſe, neq; ut naturalia, qa q̃ ſm naturam, & ꝑter naturam cõtingit moueri, & iterũ idem foris erit mouens, oſtendit φ neq; ut per ſe mobilia à ſeipſo mouetur, ut animal non ſit, neceſſe eſt igiẽ moueri ab alio, & iterum extrinſecus mouens eſt.

Si autem non eſt cõtinuum, omne. ſed quẽadmodũ dicit Democritus & Leucippus ſeparatũ vacuo: vnum neceſſariũ eſt eſſe omnium motum. Separata ſunt enim figuris, naturã autẽ dicunt eſſe ipſorum vnam, ſed quẽadmodum ſi aurum vnũquodq; ſit ſegregatum. Horum autem quẽadmodum dicimus neceſſarium eſt eſſe eundem motum. vbi enim vnus bolus & tota terra fertur, & totus quidẽ ignis, & ſcintilla in eundem locum. Quare leue ſimpliciter ullum erit corpus, ſi omnia habent grauitatẽ, ſi autem leuitatem, graue nullum erit. Adhuc ſi grauitatẽ habet, aut leuitatẽ: erit aut extremuũ aliquid totius, aut medium. hoc autem impoſſibile eſt, ſi ſit infinitũ, prorſusq; vbi non eſt mediũ, neq; extremum, neq; hoc quidẽ ſurſum, hoc autem deorſum, nullus locus erit corporibus quo ferãtur, hoc autẽ non exiſtente, motus non erit. Neceſſe eſt enim moueri aut ſcđm naturam, aut præter naturã. hæc autem determinata ſunt locis propriis & alienis. Adhuc ſi vbi præter naturã manet aliqđ, aut fertur, neceſſe eſt cuiuſdam eſſe alterius hunc locum ſecundum naturam, hoc autem probabile ẽ inductione: neceſſe eſt igitur neq; omnia grauitatem habere, aut leuitatem, ſed hęc quidem habere, hæc autẽ non. Quod quidem igitur non eſt corpus omnino infinitum, ex his manifeſtum eſt.

Oſtenſo φ nullũ corpus naturale ſimplex cõtinuũ, qualia ſunt elementa, infinitum eſſe eſt poſſibile, oſtendit conſequenter, quod neq; ut diſcreta infinita multitudine poſſibile eſt eẽ circularia corpora, ut qui circa Democritum & Leucippum ſupponebant, qui ante ipſum fuerũt, & poſt ipm Epicurus. Ipſi. n. dicebãt principia eẽ infinita multitudine, quæ & atomos & indiuiſibilia putabant & impaſſibilia propter ſolida & impartibilia eſſe, in uacuo, & in uacuum ingredientia, qđ in corporibus dicebãt fieri, & atomos in ĩfinito uacuo ſeparatos abiuicẽ, & differẽtes figuris, & magnitudinibus & poſitiõe & ordine ferri in uacuo, & cõpꝛhenſas inuicẽ cõdenſari, & rei diſſilitudinem utcũq; contingit fieri, has aũt cõplicari inuicem ſm figurarũ & magnitudinũ & poſitionũ & ordinũ cõmenſurationẽ, & accidere ſic cõpoſitorũ generationem pfici. ℣ Ad talem igiẽ eñtorũ dubitationẽ Ariſto. cõtradicẽs plures colligit concluſiones. primã, ſi figuris & magnitudinibus & talibus differrent abinuicẽ atomi, cõſiſtentia autẽ ipſorũ & natura eſt eadẽ, qm̃ ſcđm naturam motus fit & nõ ſm figuram uel magnitudinem, neceſſe eſt oĩum eũdem eſſe motũ, quare nõ has quidẽ atomos eſſe graues, has autẽ leues, ſed oẽs ſimilr graues uel leues, quod ꝑter euidẽtiam eſſe uideẽ: & oſtendet ĩfra, φ naturalium corporum hæc qdem grauia, hæc autẽ leuia ſunt. φ autem neceſſe ſit unã hñtia naturam unã habere inclinationem, & per exẽpla oſtendit. ſ. per aurũ. qualeſcũq; enim fuerint figuræ plurimũ fruſtorũ auri, oĩum ĩclinatio eſt eadem, & à ſimplicibus corporibus, ubi enim unus bolus, & tota terra fertur, & quidem tanta exiſtẽte magnitudine, & ſm figurã, ut uериſimile eſt differẽtia, totus etiam ignis & ſcintilla in eũdem locũ ferunẽ, quare & atomorũ ad qđ fertur una, ad hoc & oẽs ferentur, quare aut leuia tm̃ erunt oĩa corpora aut grauia ſolũ: ſi enim ſimplicia fuerint, palã φ & cõpoſita. nam cõpoſita ſm dominium ſimpliciũ in ipſis hñt differẽtiam ſm inclinationes. Secundo autẽ utitur argumẽto tali ex ꝑ oſtenſo, ſi grauitatem habent atomi, erit aliquod uniuerſi medium, ad quod feruntur grauia, ſi autem leuitatem, erit aliquod extremum, ad quod feruntur leuia, ſed eſt impoſſibile, aut medium eſſe, aut extremum, infinito ente uacuo. impoſſibile eſt ergo atomos grauitatem uel leuitatem habere. ſi igitur omnes naturale corpus, aut ſm grauitatem, aut ſcđm leuitatẽ moueẽ, atomi autẽ neq; grauitatem, neq; leuitatẽ hñt, palã eſt, φ non mouebũtur. Tertio autẽ argumẽto utitur tali, & ipm iterum ex ꝑoſtenſis. in ĩfinito uacuo ĩdeterminatio eſt, neq; mediũ, neq; extremũ in ipſo eſt, neq; ſurſum eſt, Com. 73.

neq; deorsum,ubi autem neq; sursum est,neq; deorsum,in hoc locus nõ est,ubi autẽ locus nõ est,ibi motus ẽm locum nõ est & alia qdem plana sunt. quod autẽ loco nõ existente motus nõ sit, ostendit sic.si quod mouet,uel ẽm naturã uel ꝑter naturam mouet, ẽm naturã autẽ & ꝑter naturam moueri,locis determinatũ est,si ẽm naturã quidem moueri est moueri ad ꝓprium locũ, ꝑter naturam aũt ad alienũ.si ergo loco nõ existẽte nõ ẽ ẽm locum determinatio,neq; qđ mouet utiq; erit.Quartum argumentũ ĩducit.s.hoc/ubi pręter naturã aliquid manet, aut fertur necesse est alicuius alterius esse hunc locũ ẽm naturam.Hoc aũt/ait/Alexãder sequi ad primũ argumentũ. cum oñdisset enim in illo ꝙ dñtibus unius & eiusdẽ naturę atomos esse,sequit oĩa corpora,aut grauia solũ esse, aut leuia solũ, nunc ostendit hoc impoĩe esse,ex eo ꝙ locus qui est alterius ꝑter naturã,est alterius secundũ naturã, quod qdem ex inductione credibile fecit.nam locus terræ pręter naturã est, est ignis scđm naturam, hic autẽ est qui sursum,ad quẽ fert ignis ẽm naturam.hoc autẽ sic se hñte,si sursum moueri atomis inest scđm naturã leuia cum sint erit utiq; alicui alteri corpori motus deorsum ẽm naturã. si autem motus sursum ꝑter naturã illis inest, alii alicui secundũ naturã qui sursum existenti alterius naturę si autem hoc:oportet & aliam quãdã esse corporis naturã,in qua scđm naturã erit,locusq́, & motus qui atomis ꝑter naturã. Sic quidẽ Alexãder attẽdens maxime ad illatũ hoc.s.necesse itaq; nõ oĩa,aut grauitatem habere,aut leuitatem,sed has qdem,has autẽ nõ. Fortè autem si ut cõsequẽs hoc ad primum argumentũ Arist.induxit,nõ hoc.s.adhuc ꝑordinasset,tanta facta remotione,sed uidet & hoc ostensiuum esse eiusdẽ,cuius est & ꝓxime dictũ, huius.s.motũ non esse loco nõ existente. si eñi ubi præter naturã aliqd manet,aut fert necesse est alicuius alterius eẽ hunc locum ẽm naturam, palã est ꝙ neq; ẽm naturã,neq; pręter naturam est moueri uel manere nõ existente loco,sed in ꝓxime qdem dicto hoc ostendit per hoc,ꝙ motus ẽm naturã & ꝑter naturam locis determinatus est,hoc autem ꝑ hoc,ꝙ qui alterius præter naturã,alterius ẽm naturã est.hypothesis autem q̃ dicit{ ubi præter naturam aliqd manet} ut de dicendo dicebat,sed nõ ut de ꝑdicto,non enim cõpleret in hoc necesse alterius alicuius esse locũ ẽm naturã, hoc aũt ꝓbabile est,ex inductiõe, & ut ab alio principio induceret, necesse itaq; oĩa aut grauitatẽ habere aut leuitatẽ,sed dicebat utiq;, si ubi præter naturam aliqd manet,aut fertur extra necesse non oĩa,aut grauitatẽ habere,aut leuitatẽ. Nunc autẽ ex hac argumentatione oñso,ꝙ motu exñte & mãsione,hac quidẽ ẽm naturã,hac autẽ præter naturã,& locũ necesse est esse hunc qdẽ ꝓpriũ,hunc aũt alienũ,ut corollariũ aliqđ ex iam dictis cõsequẽs induxit.necesse itaq; non oĩa,aut grauitatẽ habere,aut leuitatẽ,sed hæc quidẽ habere,hæc aũt non.si enim quod scđm naturam,& pręter naturã locis determinatũ est,& si quod alterius pręter naturã,alterius ẽm naturam est,necesse est non oĩa grauia,aut leuia esse. Si.n.una inclinatio esset nõ utiq; hæc quidẽ præter naturam,hęc autẽ ẽm naturã mouerent.unus enim esset & locus,neq; qđ alterius præter naturã esset alterius scđm naturam.¶ Hæc itaq; argumenta atomos similes ẽm naturã in ĩfinito uacuo motas esse prima elñta,ut uidebat Leucippo & Democrito, interimũt excellenter. si enim est motus hic quidẽ præter naturã,hic autẽ ẽm naturã,& determinata sunt loca ad q̃ motus,& nõ est in ĩfinito uacuo latio,& q̃ feruntur natura differũt ab ĩuicem,sed nõ figuris solis & magnitudinibus. Attamẽ cõtinuũ quidẽ infinitũ,aut ẽm multitudinẽ esse corpus uniuersi,non uidet interimere sermo.Qualiter igit ex his manifestũ est/ait/ꝙ nõ est infinitũ corpus uniuersi? hãc itaq; instãtiam intellexit Alexã. Quod autem/ait/nõ est possibile infinitas atomos esse licet ostendere utẽtis paulo ante dictis ab ipso. Dixit enim ꝙ & si discreta sint,nihil minus cõtiget ignẽ qui ex oĩbus ↄstat infinitũ esse,idẽ.n.& de atomis dicemus,q̃re si omniquaq; qđ ex atomorũ compositione distat in infinitũ unum corpus,non adhuc uacuũ erit:si.n.triãgularia corpora infinita sunt,cõpositum ex his infinitis,his qui ex aliis figuris corporibus/non dabit locũ,sed possibile qdem erat ꝑdemõstrato ꝙ non est magnitudine infinitũ omne ostendere ꝙ neq; multitudine infinitum est,qa necesse & magnitudine esse,non tamẽ uidet ad hoc nũc cõtradicere Aristo.s.infinitas esse multitudine atomos,neq; ad hoc inductę sunt cõclusiones,sed hæ qdem ad infinitum uacuũ,hæ autẽ ad ipsas atomos supponi eiusdẽ esse naturæ.Fortè igit in realibus demõstrationibus ꝑaccepto ꝙ quæ ex finitis multitudine magnitudinibus magnitudo,& ipsa infinita est,quæ autẽ ex finitis finita,ostẽso ꝙ finitũ est magnitudĩe uniuersum habet ostẽsum ꝙ nõ est ex infinitis multitudine.Hic autẽ magis logice obuiãs ad dicentes ↄtinuum qdem infinitũ, omne autem transiuit ad dicẽtes discretũ uacuo eẽ id qđ omne appellatur ut ex atomis eiusdẽ naturæ in uacuo latis cõsistens,& cõmunibus obuiãs hoc ipsum interimit.s.ex talibus cõsistere,siue ĩfiniti multitudine sint,siue finiti:palã enim ꝙ deductę cõclusiones/& si atomi dicẽtur infiniti multitudine cõcludunt.Merito igitur in hypothesi infinitis nõ meminit dicens,si autẽ non cõtinuum est id qđ oẽ, sed sicut Demo.& Leucip.discretum uacuo.cõtinentur enim in discreto infinitũq; multitudine & finitũ.In cõclusione autem,ꝙ igitur/ait/nõ est corpus uniuersi infinitũ,ex his manifestum est,nam cõ

demõstratum

demõstratum est,& q neq; ut discretum infinitũ est,ut Demo.& Leucip.dicebãt,nam & impossibile sic discretum esse ostensum est,siue sit ex infinitis multitudine,siue ex finitis.

Quare autem neq; plures posibile esse cœlos: hoc enim dicebamus: intendendum est siquis non putat vniuersaliter ostensum esse de corporibus q impossibile est esse extra mundum hunc quodcũq; ipsorum. sed solum in infinite positis dictam esse rationem.

Postquã ostendit q nõ est infinitum magnitudine corpus ex eo q neq infinitũ est cœlum,neq q̃ sub luna sunt elemẽta cõsequenter incipit inquirere unũ,quãuis non infinitũ corpus sit omne,tamẽ tãtum sit fortè ut sit possibile plures esse mũdos ex ipso,sed seponens tũc hoc ꝓblema uniuersaliter primo uoluit inquirere,si est corpus naturale infinitũ,quod & in tertio de naturali auditu quęrit,& ostendens q nõ est,cõdemonstrauit q extra cœlum nõ est corpus,neq infinitũ,neq finitum,neq intellectuale,neq sensibile,& tũc magis logicis ꝓcessibus usus fuit,ostendens iterũ q neq circulo mobile corpus infinitum est,neq aliquid eorũ quæ super rectã feruntur,& cõcludens q non est corpus uniuersi infinitũ,tractat deinceps reiectã inquisitionem.num fortè etsi nõ ĩfinitum sit hoc cœlũ,aut mundus ẽm cœlũ,neq prorsus infinitũ corpus tãtũ,tamẽ sit ut sint plures mundi,hoc autẽ idem est cum priori,utrum unigenitũ est hoc cœlum/aut mũdus/aut plures esse possibile.Cœlos autẽ & nũc uocat mundos,habẽtes & id qđ sub luna.palã autem q si uniuersaľr aliquis putet demõstratum eẽ prius q impossibile est qđcũq corpus esse extra hũc mũdum,non adhuc inquiret si est alius corporalis mũdus,siue non.si autem putet quis in solis indeterminate positis,Alex.quippe de infinitis ĩtelligit,& exponit sic:si enim aliquis dicit nõ putat nos demõstrasse uniuersaľr/q nullum est corpus extra hũc mũdum ex qbus mũdus consistit,qđ & ipsum ostẽsum est,sed solum à nobis putat rõnem factam esse de hoc,q nullũ corpus sit infinitũ.nam infinitum dicit indeterminate positum,quoniã nullus est locus determinatus infiniti,eo q & ipsum indeterminatũ esse oportet infinitus cum sit,ostendemus cõsequenter q nullum corpus sit extra hũc mundũ,quo ostẽso sequitur,neq mũdos eẽ posse plures.Fortè autem indeterminate positũ non significat id qđ infinitũ.Non enim ipsum pluraliter posuisset,non enim sunt multa infinita:sed & si quis nõ putat uniuersaľr demõstratum eẽ de corporibus q impossibile sit extra mũdum esse.hoc autem {quodcũq ipsorum} non de his existimo dici, ex qbus mũdus cõstat,ad magis particularia indeterminate posita contradiuisum,sed de illo de quo ostendet cõsequẽter/q nullum uniuersaľr corpus est extra mũdum,quo ostenso ut Alexã.cõfitetur, sequiť neq mundos posse eẽ plures,& {indeterminate autẽ positis} dictum est puto ad distinctionẽ facientium ad dispõnem mũdi.Si enim indeterminate posita sola ostensa sunt nõ entia extra cœlum incertum est,ne fortè sint quæ ꝑficere mũdum nata sunt,& ꝓpter hoc plures alii mũdi sint.si igiť nõ putat aliquis uniuersaľr ostensum eẽ,nunc oportet ostendere q nullũ corpus est extra hũc mũdum, & merito putat hoc non indigere demõstratione.In p̃cedentibus.n.monstrauit q infinitũ corpus nõ est extra cœlum,siquidem ostẽsum est uniuersaľr/q nõ est corpus ĩfinitum.Qđ autem neq finitum corpus est extra cœlum,qđ usq aliquid in illis ut confessum supponens induxit uniuersaľr, nullum ergo corpus extra cœlum ostẽdere nunc uult.Alexã.autem q prius dixit & nunc/ait/q impossibile ex suppõne hoc dictum est.At uero neq usq aliquid,qđ idem est cum hoc,neq finitũ,siquidẽ ostensum est q omne corpus sensibile,aut sursum,aut deorsum est,aut circũ:hoc autem & à simplicibus motibus ostensum est,& est sursum quidem & deorsum intra cœlũ,qđ autem circũ/ipm cœlum. Com.74.

Omnia enim manent & mouenť scđm naturam, & violentia, scđm naturã quidem in quo loco manent violentia non feruntur, & in quem feruntur etiã manent. In quo autem violentia manent, etiam feruntur violentia, & in quem violentia feruntur, etiam violentia manent. Adbuc si violenta est ista latio, contraria latio est secundum naturam.

Duo axiomata ostendẽdorũ p̃accepit tãq̃ euidẽtia,unum qdem q omnia naturalia corpora & manent & mouẽtur ẽm naturam,& ui,& in quo manẽt ẽm naturam,in hoc etiam ferũtur ẽm naturã,et ẽcõtrario,in qđ ferũtur ẽm naturã,in hoc etiã manent ẽm naturã,& rursum in quo manẽt ui, etiam ferũtur ui in hoc,& in qđ ferũtur ui,etiã manent in hoc ui.Hæc autẽ omnia{& manẽt & moueñť,et ẽm naturã & ui,} possunt/ait/Alex.ut in oĩbus natis manere dici,nã manere nata & manẽt & mouẽtur,& p̃ter naturam & ui,talia autem sunt quæ sub luna.nã qđ circulo moueť,neq moueri põt præter naturã,neq manere,& oĩno demõstrationes quæ ex his axiomatibus de corporibus quę sub luna facit,ut docebimus.si autẽ cogat quis hoc,{omnia.n.& manent & mouentur} uniuersaľr intelligere põt dici(ut existimo)q mãsio manẽtium & motus motorũ,hæc quidem est p̃ter naturã,hæc autem Com.75.

ſm naturã.quæ aũt mãſionem habent & motũ,in utroq; quod ſm naturã habet & ꝑter naturam.Secũdum autẽ axioma,ſi uiolẽtia fiat hæc latio,cõtraria ipſi eſt ſm naturã.Dicit autem ꝙ cõtrarius motui alicuius ꝑter naturã,ſm naturã ipſi eſt.ſupponens autẽ Alexã.plures uno motus poſſe eẽ ꝑter naturã,qa qđ non eſt ſm naturã,mox ꝑter naturã eſt,nam bolus nõ ſolum ſurſum mouet̃ ꝑter naturã ſed & ad latus,hoc igitur ſupponens Ariſto.qdem ſermonem ſeruare uidet̃.Nam plures/ait/ꝑter naturam motus nõ ſunt cõtrarii,cõtrarius autẽ ei qui ꝑter naturam mox ſm naturã eſt.¶ Dubitatiõẽ autẽ ſibiipſi ad hęc inducit.Si.n.plures/ait/qui ꝑter naturã motus non ſunt cõtrarii,qui autem contrarius eſt ei qui ꝑter naturã,mox eſt ſm naturã,unicuiq; autẽ ipſorũ eſt cõtrarius aliquis,& ſi qui contrarius eſt ei qui ꝑter naturã/eſt ſm naturã,plures erunt qui ſm naturã motus uniuſcuiuſq; ſimplicis corporis,qđ quidem eſt incõueniens,unus.n.unius oſtenſus eſt.ſi autẽ aliquis dicat unũ eſſe contrariũ his qui ꝑter naturam exiſtẽtibus pluribus,nõ adhuc unũ uni cõtrarium,qđ eſt inconueniens.¶ Et ſoluit dicẽs ꝙ oſtẽſum eſt in primis,ꝙ omne qđ nõ ſm naturã mouetur/præter naturã & contrario mõ mouetur.qa & quod tráſmutatur omne in cõtrarium tráſmutatur.nam mediũ contrariũ eſt aliqualr̃.quare motui alicuius ꝑter naturam cõtrarius eſt qui ſm naturã.Videt̃ autem per hoc dicere Alexã.hic ꝙ in ſimplicibus naturalibus motibus,ſicut unus unius qui ſm naturã,ſic & unus q præter naturã,cõtrarius ei qui ſm naturã.Alii autẽ omnes mixti,& neq; præter naturam ſimpliciter dici poſſunt,neq; ſm naturam,& ſi dicat ꝙ non ſm naturam,mox pręter naturam eſſe, non ut cõtrarium ei,quod ſm naturam,dicitur ꝑter naturam,ſed ut ꝑter id quod ſm naturam.

T.77. *Ad medium autem quod hic, ſi vi ferretur terra inde, hinc ferretur illuc ſecundum naturam. & ſi manet hic non violentia, feretur etiam ſecundum naturam huc. vna enim eſt ſecundum naturam loci mutatio.*

Cõm.76. Vtens ꝑacceptis tale aliquid ſm Alex.inducit,terra extra mũdum exiſtẽs,ſiquidẽ ad medium huius mundi fertur ui,& ꝑter naturam,hinc illuc mouebit̃ ſm naturam:ponitur.n.motus ſm naturã contrarius ei qui ꝑter naturã.Cõtrarius aũt qui à medio huius mũdi ei qui ad mediũ.ſic autem erit ipſi qui ſurſum ſm naturã,ſurſum.n.eſt à medio,ſed ſi manet,q̃ eſt extra hunc mũdum terra, huius mũdi in medio ſm naturã & nõ ui,& fertur ad mediũ hoc ſm naturam:ponitur.n.& hoc,in quo aliquid manet nõ ui ad hoc ferri.hæc cũ poſuiſſet/ait/appoſuit hoc{una.n.eſt ſm naturã}oſtendẽs ꝙ ſi ad hoc ſm naturã fertur,ad nihil aliud ſm naturã feretur.hæc cũ poſuiſſet/ait/accipit cũ his oportere,ſi etiã plures eſſent mũdi,ipſos eſſe ex corporibus eiuſdem ſpẽi inuicem.Hæc Alexã.ipſis uerbis ſcripſit lr̃am hanc exponens.¶ Mihi autẽ uidet̃ duo incõuenientia putare induci rõne,unũ qdem ſi terra quæ ibi eſt ſm naturã hinc illuc mouet̃,motũ ad ſurſum ſm naturã ipſi eſſe terræ exiſtẽti.Alterum aũt ſi ad id ſm naturã fertur,ad nihil aliud ſm naturam mouebit̃.Fortè aũt neq; hoc{una.n.ſecũdum naturã}ꝓpter hoc appoſuit Ariſto.una.n.eſt latio quæ ad mediũ,ſiue ad huius mundi mediũ,ſiue ad alterius exiſtentibus eiuſdem ſpẽi,& cõſiſtentibus ex corporibus eaſdem uirtutes habentibus,ut ipſe dicet inferius.Nõ tamẽ(ut exiſtimo) ad hoc incõueniẽs adducit rõnem.ſ.ꝙ qui ad ſurſum motus ſm naturã foret terræ,hoc enim in ſequẽti argumento adducit quãdo dicit, hoc.n.accidente,neceſſe eſt fieri ſurſum qdem terram in ꝓprio mũdo,ignem autẽ ad mediũ,ſed ſi oportet magis ꝓprium demõſtrationi adhibere intellectũ/ſupponens Ariſto.id quod cõſequenter oſtendet.ſ.ſi plures ſint mundi,ſimiles inuicẽ eſſe,& ex eiſdẽ corporibus cõſiſtentes,deducit rõnem ad incõueniens.ſ.non unũ uniuſcuiuſq; ſimpliciũ fore motũ,ſed duos:q̃ enim eſt ex alio mũdo terra eiuſdẽ ſpẽi exiſtens cũ terra q̃ eſt hic,& eãdem inclinationẽ habẽs,qđ oſtendet paulo poſt, ſi ferat̃ ad huius mũdi medium,aut ui feret̃ & ꝑter naturã,& palã ꝙ ad mediũ alterius mũdi ſm naturam fert̃,ponit̃.n. ꝙ contrarius ei qui præter naturam,ſm naturã ſit.Erũt ergo illi terræ duo ſm naturã motus & inuicem cõtrarii qui à medio huius,& ad mediũ illud.Si autẽ nõ ſm naturã eſt illi terrę latio hinc illuc,ſed manere hic ſm naturã eſt ipſi,cui.n.ferri hinc illuc ꝑter naturã eſt huic manere hic ſm naturam eſt.In quo autẽ manet aliqd ſm naturã,in hoc etiã fertur ſm naturã,nam & hoc prius īter dignitates poſitũ eſt.Rurſum igitur qđ ſm naturã huc fertur duos motus habet ſm naturã.ſ.eũ qui à medio,& eum qui ad medium,qđ illuc & qđ huc,qđ eſt inconueniens,ſed hæc quidem ꝑtermiſit,aliud autem incõueniens induxit dicẽs,una.n.eſt ſm naturã,ut inſinuat cauſalis cõiunctio{enim}.

T.78. *Adhuc neceſſe eſt omnes mundos ex eiſdem eſſe corporibus, ſimiliter quidẽ exiſtentes ſcđm naturam. ſed adhuc & corporum vnũquodq; neceſſariũ eſt eandm habere virtutẽ, vt puta/dico ignem & terram, & media horum. Si enim æquiuoca hæc & non ſcđm eandem ideam dicũtur, quæ ibi, his quæ*

apud

apud nos.& totus æquiuoce dicetur mundus. palá est igitur q hoc quidē à medio ferri natum est, hoc autem ad medium ipsorum. siquidē est omnis eiusdem speciei ignis igni, & aliorum vnūquodq; quē ad modum etiam in hoc partes ignis. Quod autē necesse sit hæc sic se habere, ex his quæ circa motus suppositionibus manifestum est. Motus enim finiti sunt & vnūquodq; elementorū dicitur scdm vnum quē dam motuum. Quare siquidē & motus est idem, & elementa necesse est esse vbiq; eadem, natę sunt igi tur ferri & ad hoc medium quæ in alio mundo sunt terræ partes; & ad hoc extremū qui ibi est ignis, sed est impossibile. Si enim hoc acciderit necesse est ferri, sursum quidē terram in ꝓprio mundo, ignem autem ad medium. similiter autem & eam terram hinc à medio ferri secundum naturam, latam ad id quod est ibi medium, propter mundos sic poni adinuicem.

Alexāder/ait/coaccepit hoc prędictis, & apposuit hoc. s. oportere si plures sunt mūdi ex eisdem ẜm speciem corporibus ipsos esse. Fortè aūt aliud argumentū est hoc, ut insinuat { adhuc } appositum, & ad aliud inconueniens adducens scilicet sursum quidem terram moueri, ignem autem ad mediū, qđ qdē facit nō amplius terrā eē neq; ignē. primo aūt oñdit cōsequi dicēti plures mūdos hoc. s. ex eisdē ẜpē corporibus eē solo numero differētibus igne & terra, & in diuersis mūdis easdē uirtutes hñtibus caliditatē quidē & leuitatem habente ubiq; igne, frigiditatem aūt & grauitatē terra. ostendit aūt ipsum sic, qui plures dicunt mūdos similes ipsos esse dicunt inuicē, ut specie quidē eosdem existētes, numero aūt solūm differētes si igitur similes ẜm naturā ex eisdem sunt corporibus, specie eandē uirtutem habentibus, puta ex igne & terra & intermediis & circulo mobili corpore. mūdus enim id q ex his cōsistit putatur, si aūt æquiuoca q̄ hic sunt cū his quæ in alio mūdo dicat qs, non uniuoca, & eiusdem speciei: necesse est & quæ ex ipsis cōsistunt non adhuc eiusdē speciei esse, ut suppositū fuit, sed æquiuoce dici mūdos. si igitur eiusdē speciei supponunt, & ea ex quibus cōsistunt eiusdē speciei necesse est esse. si aūt mundi ęquiuoci, de natura uniuscuiusq; oportebat docere. hoc igiť cū ostendisset, inducit cōsequens ad hoc, q eiusdem speciei sunt cū his q̄ hic. istud. s. hoc quidē à medio ferri, hoc autē ad mediū, & in illis mundis, si ignis est ibi & terra, & omnis ignis est eiusdē speciei cū omni igne, & aliorum unūquodq; sic, ut & q̄ in hoc mūdo partes ignis eiusdē speciei sunt inuicē, & partes terræ similiter, & aliorū, sic eiusdem speciei esse q̄ in aliis mūdis his quæ in hoc. ostendit aūt q hoc quidē à medio moueť & in illis. s. ignis, hoc aūt ad mediū. s. terra. ostēdens aūt ratio & ab his q̄ circa motus suppositionibus in principio libri ꝓceptis, quas suppositiões ut ad ea q̄ ab ipsis ostenduntur, uocat. Qm̄ oñsum est in illis, necesse oēm simplicē lationē eē, hāc qdē à medio hāc aūt ad mediū, hāc āt circa mediū, siquidē & lineæ ẜm quas motus fit sunt duæ simplices. s. recta & circularis. Ostensum est igitur q determinati sunt simplices motus. hoc enī significat { finiti, } & q duo sunt sup rectā motus, & q elementorū unūqđq; ẜm ipsos specificatur. si igitur hi soli sunt simplices motus: nō hic solū, sed & si plures essent mūdi, non aliis motibus aūt determinanť elementa, palā q & elementa & corpora eadem erunt ubiq;. Dicit itaq; Alexāder/q potest hoc { motus enim finiti } non solū dicere motus finitos multitudine, sed & eo quod unusquisq; terminū aliquē habet, & nō in infinitū fit. qđ enim est impossibile factum esse/non fit. ⁊ Attendere aūt oportet/q primo qdem nihil erit ad id qđ nūc ꝓponitur, hoc. s non in infinitū fieri. Deinde neq; uerū est in circulatione, hæc enī ad infinitū ꝓcedit semper aūt non solū fit sed & facta est. ostenso autē q eiusdem speciei inuicē erunt q̄ in omnibus mūdis, corpora, & si plures essent mūdi, inducit, q adhuc cōsequiť ex necessitate hoc, natas esse ferri ad medium huius mundi q̄ in aliis mūdis sunt terræ partes, & quæ hic uidelicet ad media aliorū, similr̄ aūt & q ubiq; ad omne extremū. nam eiusdē speciei corpora ad idem feruntur, ubi enim unus bolus, illuc & tota terra, sunt aūt eiusdem speciei & media ad inuicē & extrema. Palā est aūt/ait/Alexā. q nata est quæ ubiq; est terra, & q ubiq; est ignis ferri huc, & manere ipsa in his locis ẜm naturā, & si qs trāsponat nō diceret q posita in his nō manent, & corporibus eiusdē speciei existētibus & locis. ubi aūt manent aliqua ẜm naturam, ad hoc & mouetur ẜm naturā. Si igitur dicētibus plures mūdos cōsequiť natam esse ferri, & ad hoc mediū terram, quæ est in alio mūdo, & ignem q est in alio ad hoc extremū, hoc aūt est impoē, ut ostendet, palā est q impossibile est & illud ad qđ hoc cōsequutū est. Si enī sic se habet mūdorū positio, ut sint cōtactus ipsorū ẜm extrema, si debeat ab altero mūdo terra ad mediū huius mundi ferri, necesse est & primo ipām ad id qđ circum illius, & qđ sursum delatā sic ad hunc transire mundū, & ad mediū ipsius deferri, & ignē q ibi est transeuntē inde & factum apud extremū cœlum huius mundi ab ipso descendere ad id qđ sub luna, hoc autē accidēte, necesse est ferri sursum quidē terrā in ꝓprio mundo, ignē autē ad mediū & deorsum in hoc mundo. similiter autē & terrā Cōm.77.

hinc illuc delatam à medio ferri ſm naturam,qđ hic eſt ad mediũ quod ibi. qđ quidẽ eſt impoſſibile terram exiſtentẽ à medio ferri. Accidunt autẽ hæc ſic, ꝓpterea quod plures mundi q ſunt ſm extrema cõtingunt ſe inuicẽ uel approximãt ſibi inuicẽ, & ego quidẽ literã illam q̃ dicit,{ Hoc enim accidente neceſſe ferri ſurſum qdem terrã } in ꝓprio mundo ſurſum mota,{ ignem autẽ deorſum } in hoc mundo ſic expoſuit.¶ Alexan. autẽ in cõtrarium id quod in ꝓprio mundo intelligẽs dicit,ꝙ & ignis ad mediũ primo fertur qđ in ꝓprio mundo, ut ad ſurſum in hoc mũdo moueať. ſi enim/autẽ ſit aliquis ſuppoſitus mundus huic mundo,iſte autẽ ſuper ipm̃ poſitus, ignis q ex regione cõtactus mundorũ eſt,in altero mundo exiſtẽs ſupra terrã,ut ad hoc ueniat qđ in hoc mundo ſurſum: oportebit primo ipm̃ moueri per diametrũ mundi in quo eſt ſm naturã,ſi ad id qđ in hoc ſurſum mouetur ſm naturam ſuper rectã,ſed per hoc motus & ad mediũ neceſſario ptinget qđ in illo mundo, qđ quidẽ eſt deorſum.q̃re primo ad deorſum feretur ſm naturã,non enim tãgens aliquid ipm̃,aut ꝓpe ipſum exiſtens, ignis mouebiť ſm naturam ad ſurſum huius,qui aũt ulterius eſt nõ adhuc. omnia enim ad idem feruntur ſm naturã.Hæc Alexã. coactus eſt dicere in cõtrariũ{ in ꝓprio mũdo } intelligens de terra & igne nõ neceſſario(ut exiſtimo).¶ Miratus aũt ſum ipſum in ſphærarũ ordinatione,ſumentem alium mundũ huic mundo ſuppoſitũ,& hunc ſuppoſitũ.Quid enim erit determinas ad inuicem ſurſum & deorſum mundorũ ? Niſi fortè qđ eſt ſub pedibus noſtris deorſum dicemus,quod aũt ſuper caput,ſurſum,ſed ad antipodes nobis cõtrarie ſe habebit. q̃ enim opportunitas eſt ſupponẽdi & ſupponendi? Nam & ſi à latere eſſent,eadẽ euenirẽt.Hoc aũt bene apponit Alexan. ꝙ & hic unũquodq; eo qui præter naturam & cõtrario motu moueri,& eo,qui ſm naturã accidit & cõtrarios motus ſimul ſm naturã ipſis ineſſe.ſ.eum q ſurſum & eũ qui deorſum, qđ eſt impoſſ. Ponitur enim cõtrariorũ ſi alter ꝑter naturã alicui corpori ineſt alterũ eſſe ſm naturã ipſi huic.Et ad huc unum unicuiq; ſimpliciũ eum qui ſm naturã eſſe motũ, ꝓpter hoc aũt/ait/Alexan.trãſcendent & quę in hoc mundo corpora,ſi eadẽ ſm naturã ſunt his quę ſunt hic,& q̃ ibi media & extrema. omnibus enim ſm ſpeciem eiſdẽ eadẽ ſunt loca ꝓpria.ſi igitur ſupponẽdo plures eſſe mũdos ↄſequutũ eſt ex neceſſitate hoc:ꝙ cõtrarii motus ſimul ſm naturã ſint ſimplicibus corporibus, hoc aũt eſt impoſſibile:& ſuppoſitio impoſſibilis erit. ſi enĩ aliqs dicat terrã, quæ ex alio mũdo ad mediũ quod eſt in hoc ui moueri,& non ſm naturã,iſte dicet eum q ex hoc mũdo motum ſm naturã eſſe eidẽ,& eũ hic qui ſurſum q ab hoc mũdo.Eſt aũt tota rõnis deductio talis.ſi plures ſunt mundi ſimiles ſm naturam exiſtentes, & nõ dicti equiuoce mũdi, neceſſe eſt omnes ex eiſdẽ ſm ſpeciem eſſe corporibus numero ſolo differentibus,ſi autẽ hæc eaſdẽ uirtutes habent corpora, & eoſdẽ ſm naturã motus,ut in illis eſt ignis & terra & intermedia:ſic & hic.ſi autẽ hoc,palã quod hoc qdem à medio natũ eſt ferri,hoc autẽ ad mediũ. Nam eiuſdẽ ſpeciei ſunt cũ his q̃ ſunt hic,ſicut & eorũ quę hic ſunt partes uniuſcuiuſq; ad inuicem,& etiã ſoli duo motus ſimplices ſm rectã ſunt qui ſurſum & q deorſum, non ſolum in hoc mundo,ſed & ubicũq; fuerit naturalis motus.ſi igiť hæc ita,& earũ quæ eiuſdẽ ſpeciei in unoquoq; mũdo,hoc qdem à medio fertur,hoc autẽ ad mediũ, ſunt aũt & media & extrema q̃ in mundis eiuſdem ſpeciei,& nõ ęquiuoca:palã,ꝙ nata ſunt ferri,& ad hoc mediũ quæ ſunt in alio mũdo partes terræ, & ad hoc extremũ qui ibi ignis. ſi autẽ hoc, neceſſe eſt terrã qdem à medio ferri ſurſum,ignem autẽ ad medium & deorſum ſm naturã.ſi igitur hæc ĩpoſſibilia ſunt,ĩpoſſibilis eſt & q̃ à principio ſuppoſitio, cui hæc conſequuntur.ſ.plures eſſe mundos.

T. 80 *Aut enim non ponendum eſt eandem eſſe naturam ſimplicium corporum in pluribus cœlis, aut dicentes ſic, medium vnum neceſſe eſt facere & extremum. hoc autem exiſtente abſurdo, impoſſibile eſt eſſe mundos plures vno.*

Com.78. Oſtenſis incõuenientibus quæ ſequũtur dicentibus plures mundos,ex eiuſdem naturæ corporibus quæ in ipſis ſimplicibus, cõpoſitos,& habentibus eundẽ motum & plura media & extrema,nũc oſtendit ꝙ dicentibus eiuſdem naturæ ſimplicia corpora neceſſe eſt unũ dicere eſſe mediũ & unũ extremum,non ſpecie ſed numero,ad mediũ autẽ & extremũ grauibus eſt latio & leuibus,ut non ſolũ dicta impoſſia cõſequanť,pluribus numero mũdis & extremis ſuppoſitis.ſ.terrã ſurſum ferri & ignẽ deorſum,& motus cõtrarios unũquodq; ſimpliciũ ſm naturam habere:ſed adhuc magis ꝑter dicta incõuenientia & hoc incõueniens ſequitur.ſ.neq; eſſe adhuc ſimplicia,hæc q̃ dicuntur eſſe, puta terram non adhuc terrã eſſe, neq; ignem adhuc ignẽ.Si enim uniuſcuiuſq; ſub̃a & eſſe eſt in tali ſm naturam motu,hoc uariato,neceſſe eſt & ſub̃am ipſorũ trãſcendere,ſi igitur unũ eſt numero qđ mediũ, & unum quod extremũ,impoſſe mundos eſſe plures uno.Nam unũquẽq; mundũ neceſſe eſt & medium habere & extrema,ut dicentibus ſimplicium corporum quæ in omnibus mundis eandem eſſe

uirtutem, sequatur unum dicere.s.unum medium & unum extremum. hæc autem, unum mundum esse, & non plures uno.

Putare autem aliam esse naturam simplicium corporum, si distent minus vel plus à propriis locis irrationabile est. Quid enim differt tanta quidem dicere longitudine distare, aut tanta? Different enim secundum rationem, quanto plus magis distabunt, species autem eadem.

Quandam instantiam ad dicta ferri possibilem soluit dicentem, terrã in alio mundo non ferri ſm naturam ad hoc mediũ, ꝑpter multam distantiã, si autẽ hoc, non iam inducta incõuenientia dicentibus plures mũdos cõsequi. neq; enim terra sursum, neq; ignis deorsum fertur. Distantias igitur, ait, assignare pro causa abiectionis ꝓpriarum uirtutum corporibus nõ habet rationẽ. Neq; enim alia natura, hoc est alius motus ſm naturã inest simplicibus corporibus, si plus uel minus distent à ꝓpriis locis. quid enim in hoc mũdo differt tanta lõgitudine distare uel tanta? An hæc solũ differt ꝙ quia à remotiori ad ꝓptia loca mouentur debilius incheãt motum, & ſm ꝓportionẽ quãto amplior longitudo distantiæ, tanto magis debilius, species uero motus siue maior sit, siue minor distantia, eadẽ manet. sic igitur & q̃ in aliis mundis, siquidẽ essent, debilius qdem eum q hic motum inchoarẽt ſm rationem distantiæ, non tamẽ species eius qui ſm naturã inest motus uariata est, hæc est suba ipsorũ. irrationabile enim pro causa corruptionis & generatiõis ponere lõgitudinem distãtię. sed neq; hoc.s. media esse q̃dam non eiusdem speciei, puta qui ibi & q hic ignẽ intermediũ eius qui ibi terræ, & eius quod hic medii, erit causa, q̃re ibi terra abiiciat eam q̃ sibi inest ſm naturam lationẽ.s. quę ad hoc medium. Neq; enim in hoc mũdo si mediũ supponat aliquis ignẽ esse terræ sursum ducente & loci deorsum prohibetur ſm naturam terra illa ad mediũ ferri. Adhuc quod qdem & ipse prius dixit, si q̃ est in illo mundo terra in hoc medio posita ſm eandem quiescet. qd enim erit qđ trãsferat? palã ꝙ & mouebitur secundum naturam ad id quod hic medium. ponitur enim hoc in quo aliquid quiescit secundum naturam ad hoc moueri secundum naturam. Com.79.

82 *At vero necesse est esse aliquem motum ipsorum. quod quidem enim mouentur manifestum. Vtrum igitur in omnibus dicemus violentia moueri motibus etiam contrariis? sed quod non est natum omnino moueri, impossibile est hoc moueri violentia.*

Quod unicuiq; simpliciũ corporũ inest aliqs ſm naturã motus, ostensum est q̃dem (ut existimo) in principio, qñ tribus ostẽsis ſm naturã motibus, ꝑpter duas eẽ simplices lineas, & circularis quidẽ, quinto corpori cõuenire ostensus est, rectus autẽ duobus q̃ sub luna sunt. Tractabiẽ aũt de his in tertio libro huius negotii. & nũc etiã ipm ostẽdit, opportunũ sibi exñs ad ea q̃ deinceps, & ad iam dicta. sic enim super hoc axioma terrã q̃ in alio mũdo, & ignẽ qui ibi. ad hoc mediũ & ad hoc extremũ ferri ſm naturã fateri coegit. ꝑ Alexan. aũt, ait, si non esset aliquis corporibus motus ſm naturã, possent alia sup alia mota ad alias, & alias ptes, plures facere mũdos, eo ꝙ nõ ad eadẽ ferant. Fortè aũt q̃ iordinate lata medietates, sed nõ mũdos plures facerẽt. Quod igiẽ necesse est eẽ aliquẽ motũ simpliciũ corporum ſm naturã, hoc enim subaudiendũ oñdit, accipiens tanq̃ manifestũ moueri oĩa quæ in oĩbus mũdis simplicia corpora, & qa quæ in hoc mũdo uidenẽ mota, similes autẽ supponũtur mũdi adinuicem, & quia naturalia corpora à mathematicis q̃ sunt ĩmobilia, per moueri maxĩe differũt, sic q̃rit uirtute rõnem, simplicia in mũdis corpora qm̃ mouenẽ, aut solũ ſm naturã mouẽtur, aut ui & pter naturam. sed siqdem scđm naturã, habemus quod q̃ritur, qđ necesse est eẽ aliquẽ motũ ipsorũ scđm naturã. si aũt præter naturã, motibus mouẽtur etiã cõtrariis, puta eo qui à medio, & eo q ad mediũ, prõptum erat ostẽdere, hoc impossibile ex positis. Ponitur enim ꝙ qui cõtrarius est ei qui pter naturam & uiolento motui, ſm naturã est. ipse autẽ hoc nõ intulit, tum quia dictũ est, tum quia rõne nõ eget. illud aũt ut euidẽtissimũ, quia qđ non natũ est prorsus moueri, neq; mouebitur oĩno. si autem mouetur qualitercũq;, palam ꝙ natũ est moueri. natis enim moueri, est aliquis semp motus ſm naturã, quo nata sunt moueri, & mirabilis est ratio. omne enim quod pter naturã, ei quod ſm naturã, adiacet: & non existẽte eo quod scđm naturam, neq; quod est preter naturam subsistit. Com.80.

Si igitur est aliquis motus ipsorũ scđm naturam, necesse est eorum q̃ similis speciei & singulorum
83 *ad vnum numero locũ, existere motũ: puta ad hoc aliquod mediũ, & ad hoc aliquod extremũ. Si autem ad spẽ eadem, plura aũt numero, quia & singularia plura qdem numero: specie aũt vnũquodq; indifferens, non huic quidẽ, huic autẽ nõ. tale erit partiũ, sed similiter oĩbus. similiter enim oĩa secundũ spẽm*

T. 84 *indifferentia abinuicē, numero autē q̄dcūq; à quocūq;. Dico autem hoc, si partes q̄ hic adinuicē, & quę in altero mūdo similiter se habent: sumptum quoq; hinc nihil differet per comparationem ad aliquid earum, quæ in alio aliquo mundo partium, & respectu earum quæ in hoc ipso, sed similiter. differunt enim nihil specie abinuicem.*

Com. 81. Ostenso φ inest aliquis motus unicuiq; simplicium corporū ex necessitate: consequēter ostendit φ eorum q̄ sunt eiusdem speciei oīum & singulorum ad unum numero locū est motus ſm naturam, puta ad hoc aliquod medium, in hoc mundo, & ad hoc extremum, aut ad ea quæ in alio mundo. enim ſm naturam grauia ad mediū ferūtur, aut ad unū numero mediū ferentur, aut ad ſpē quidem unum mediū, numero autē diuersa. Si quis igit, hoc dicat, φ sicut ipsa grauia & ipsa leuia, specie quidem utrūq; unum est, numero aūt plura, sic & mediū ad qđ ferūtur grauia, & extremū ad quod feruntur leuia, ſpē quidē unum est utrūq;, numero autē plura, & ferunt hęc quidē ad hoc extremum, hæc autē ad alia aliqua, eiusdē quidē ſpēi cum his, ſm numerū autē differentia abinuicē, sicut se hēt & ipsa quæ ferūtur adinuicē. sic autē motis plures erunt mūdi eiusdē qdem speciei adinuicē, ſm numerum aūt differentes & separati. si quis igit/ait/hoc dicat, dicendū ad ipm φ singulū non hac qdem parte tale erit, hac autē alterum, nō enim alterū est singulare ſm bolum q in alio mundo, sed simile. Similiter enim oīa ſcđm ſpēm indifferētia ab inuicem sunt, q̄uis numero alterū quodcūq; à quocūq; sit, nō solum q̄ hic adinuicē, & quæ ibi similr, sed & q̄ hic ad ea quæ ibi. & accepta hinc pars terræ uel ignis, nullā habet diuersitatē ad reliquas, q̄ sunt huius terræ, qm̄ est eiusdem ſpēi, similr neq; ad ptes eas quæ in altero mūdo. ut igit q̄ hic partes terræ, ſpē qdem eædem exñtes, numero aūt solo differētes, ad unū nūero hoc mediū ferunt, sic & q̄ sunt eiusdē ſpēi, cum his q̄ sunt in altero mundo, siqdem sunt ſm numerū differētes ab illis, ad idem hoc mediū ferent. ꝑpter qđ enim oibus terræ ptibus ſpē eisdē existētibus, numero aūt diuersis, & hę qdem ad hoc solum mediū ferunt ſm naturam, & non ad aliud, alię autē eiusdem ſpēi cum his exñtes, & ſm numerū solum abinuicem & ab his diuerse, nō adhuc ad hoc ferātur, sed ad aliud aliqđ, eiusdem ſpēi cum hoc? Si enim est eorum q̄ mouētur ſcđm numerum dr̄ia, causa est locorum diuersorū numero, oportebat & eorum q̄ hic grauiū unūquodq; numero solū differentiū, ad aliud/& aliud mediū sepatum ferri. ⁋ Dicit Alexan. φ nō sunt in mundis loca, ſcđm differentiā corporū distincta, & manentia, & trahentia ad se corpora, q̄ mouētur, ut ꝑpter hoc in unoquoq; mūdo, q̄ in ipsis sunt corpora, ad singula ipsorū ꝑpria loca, & segregata ferant, sed differētiæ ꝑpriorum locorū, determinātur naturis corporū, & inclinationibus, ſm quas unūquodq; ipsorum mouet ſm naturam. nō enim erat distinctū sic & sepositū, sed est deorsum hoc, ad qđ terra ſcđm naturam fertur, & grauia: similr & sursum ad qđ leuia. Quare si pones motorū differentiam, secūdum locorū differētia, oīa à principio q̄ eiusdē speciei, ad eundē ſm naturā ferent locū, nullo ꝓhibente ipsa. ⁋ Hoc cum dicat Alexāder, dubito ad ipsa, si locus est terminus cōtinentis, ſm quē locis cōtinet quod cōtinet, qualr locorum differētiæ determinātur naturis cōtentorum corporū & inclinationibus, & nō magis ècōtrario? Quāuis enim deorsum dicamus hoc ad qđ terra fertur, & sursum ad qđ ignis, argumentosa tamē magis est talis assignatio, essentia aūt grauis est, natū esse ferri ad medium, & leuis ad extremū, & ita ipsa in his diffiniuit Aristoteles: oīno autē si mediū, & extremum est ad quod ferunt extrema elēta, quomō intelliget aliquis media elemēta ad ipsa ferri cum nō sint extrema? quomō ergo differentiis corporū motorum ad loca, locorū differētię determinātur? sed hoc quidē & rursum inquirēdum. Deductio aūt rōnis talis, si est simpliciū corporū motus ſm naturam, necesse est unicuiq; ipsorū quę eiusdē speciei, ad unū numero locū, motum ſm naturam existere, sed est antecedēs. ergo & cōsequens. assumptionē quidem, φ est ſm naturam motus: oñdit ꝓxime, coiunctum autem oñdit per hoc, φ & quę hic eiusdē ſpēi numero solū differentia, hoc est multę terrę ptes ad unū numero mediū ferunt, & multi ignes ad unum numero extremū. si igitur eiusdē speciei, & q̄ in aliis mūdis corpora, ad ea q̄ hic, palā est φ ad qđ hæc, ad idem & illa ferētur. si autē dicat quis à circulari corpore induci motū ad eum qui in alio mūdo locum eiusdē speciei cum hoc, suppositionē accipit, esse plures cœlos, & plura circularia corpora, qđ quidē ostēdet impoſe. Nunc uero ostēdit manifeste oñdere φ non ꝓhibētur ferri/& illa ad hoc mediū & ad hoc extremū, ut sit ſm naturā ipsis qui ad hoc motus. Nescio aūt cur Alexandro uideatur litera habere aliquid interpositum.

T. 85 *Itaq; necessariū est, aut amouere has suppositiones, aut mediū vnū esse & extremū. Hoc aūt ente, necesse est, & cœlū vnū solū esse, & nō plures eisdem his argumētis, & eisdē necessitatibus.*

Com. 82. Alexander qdem has suppositiones oēs ꝓdictas esse dicit. s. nunc dictas & prius, φ scilicet inest ſm

naturam

naturam motus unicuiq; simpliciū corporū,& q quæ eiusdē speciei sunt ad eūdem numero ferunt locum.His enim positis sequit unum numero esse mediū & extremū. hoc aūt existēte,necesse est & mūdum unū esse,& nō plures:cœlū enim nunc etiā mundū uocat.palā enim q ɔcedētem suppōnes, necesse est & cōsequentia suppōnibus cōcedere.Instantias aūt quasdā, ad rōnem hanc motas,soluens Alexander,non oportet/ait/assumentē esse mundos plures,iam cōstructos ab aliquo, habētes in ipsis sursum & deorsum distincta sic dicere,ad eadē quidem fm spēm loca,numero aūt differentia,q̄ in diuersis locis eiusdem spēi corpora ferri, & grauia qdem deorsum in unoquoq;, leuia autē simil'r sursum.nam sic dicere est p̄accipere quod q̄ritur. Quæritur eni hic,si plures sunt, & à naturali corporū latione inchoātes,à qua & ,ppter quā talis ordo ,puenit & mūdus. siquidē possunt ipsum fm ,ppriā naturam mota ad aliq̄ alia loca fm numerū differentia moueri,& hunc ordinē facere,scdm naturalē motum ipsorum,q̄lis est in hoc mūdo,ɔcedere & mūdos plures posse esse.Si autē impoſe hoc à principio intelligit,interimere & plures posse esse mūdos,ad qđ hoc impoſe seqtur.hęc dicēte Alexā.supponi qdem plures mūdos,nōdum est incōueniens,licet enim unicuiq;/qđ sibi uidet supponere suspicanti redargutiones suppositionis,& respicienti q̄ tendunt ad cōprobationē suppōnis tanquā cōsona suppositioni,& ipsa supponere:hoc autem nō est accipere qđ quæritur/sicut & his: nam supponere plures mūdos esse nōdum est accipere id quod q̄ritur.Accipere aūt quę in mūdis eiusdē sunt speciei corpora,puta grauia ad unum specie mediū ferri,& leuia ad unū extremū,& nō ad unū numero,p̄accipere est quod q̄ritur.Quęrimus enim an ad unū medium numero ferūtur q̄ eiusdem spēi,an diuersa,tāquā ex hoc & multitudine mūdorū ostensa. supponēs igit ad diuersa ferri,accipit quod q̄ritur.huic enim ex necessitate sequitur/plures eē mundos.alterā autem instātiā Alexander soluens cōparatio/inquit/ex aīalibus nō est similis.uolunt.n.ut numero distinctis,specie aūt eisdem,puta in hominibus:partes q̄ sunt in unoquoq; eiusdē spēi, cum his quæ aliorū exſtites, in separatis locis fm numerum sunt,sic aūt & in mūdis habere.nō simile est id quod cōparat, ut enim aīalia non fm naturā corporum ex qbus sunt mouent,alius enim est uniuscuiusq; horum,qui fm naturā motus fm quē ut animata mouent,sic neq; eorum q̄ in ipsis aliqđ corporum,scdm ipsius naturā mouet.sed neq; à principio ɔsistentia aīalium,ex scdm locū latione partium ipsius,nō corde qdem ad hoc aliqd moto, epate autē & osse,& unoquoq; horū ad aliquid aliud aīal cōsistit fm unūquodq; horū in quo est,& à principio habuit generationē,& q̄ nutriunt ipsa,neq; fm ipsorū mota naturā ferunt ad ipsa,neq;.n. alimētum,qđ extrinsecus offertur, fm naturā ad ipsa fertur, sed elaboratū iam à nutritiua aīa,elaboratum ptibus applicat,sed neq; genita alibi, hoc qdem os,hoc aūt neruus,hoc aūt caro, sic ad ,ppria & eiusdem spēi cum ipsis ferūtur. sed neq; si qd abstrahat ab horum aliquo, qbus est cōtinuū & separetur,iterū diuisum ad ipsa fert, neq; enim esse aīali in naturali latione corporū ex quibus est ad propria loca,mūdo autē est esse in eo qui fm naturā motu simplicium corporum.

Quod autem est aliquid quo nata est terra ferri/& aqua,palā est & ex alijs.Oīno enim quod mouetur ex quodā in quiddā transmutatur,& hoc ex quo,& in qđ, specie differūt.oīs enim finita transmutatio est,puta qđ sanatur ex infirmitate in sanitatē,& quod augmentatur ex paruitate in magnitudinem.Et qđ fertur igitnr.etenim hoc fit vnde quo.Oportet igitur spē differre,ex quo,& in quod natum est ferri,quēadmodum qđ sanatur,nō vbi cōtingit, neq; vbi vult mouens.& ignis igitur & terra non ad infinitū feruntur, sed in opposita. Opponitur autem secūdum locum sursum ei quod deorsum. quare isti erunt termini lationis.

Ostenso q unus est mūdus,ex eo q unū est mediū , & unū extremum:mediū quidem ad quod grauia oia ferunt,extremū aūt ad qđ leuia: nunc hoc ipm ostendere ,pponit q sit aliquid,ad qđ fm naturam terra fert,& ignis: hoc eni non ostenso, neq; q medium sit & extremū, neq; q unus mundus,habetur scdm hunc ,pcessum:ostendit autē ipm,ostendēdo,q sunt termini motus, deorsum & sursum.hoc autē ostendit ostendēdo,q finiti sunt motus ipsorum,& non in infinitū fiunt.hoc autē per hoc,q omnis trāsmutatio finita est,hoc aūt qa ex determinato in determinatū,hoc autē qa ex opposito in oppositum,hoc aūt per hoc,q ex aliquo in aliqd,& ex differente specie in differens. Et resolutio qdē rōnis est talis,cōpositio autē sic se habebit,quæ fm locū mouent,ex aliquo in aliqd trāsmutant:manentia.n.in eodem nō trāsmutabunt.q autē illa ex qbus fit trāsmutatio,& in quæ differētia specie sint,& opposita,ostendit in primo de naturali auditu.Nā q etiā medius motus ut ex cōtrario in cōtrarium fiat,prius accepit,ex eo,q ex diuersa spē in diuersam mouet quod mouet,scdm ɔtinuationem ,pcedens.Ab eadem enim spē in eandē,non fiet transmutatio.nam qđ transmutatur,exit ab Côm. 83.

illo, à quo trãſmutatur: ſi autẽ ex oppoſito in oppoſitũ, & ex determinato ad determinatũ. Determi nata enim ſunt oppoſita. ſ. contraria, tãquã plurimũ ſub eodẽ genere diſtantia. qđ aũt plurimũ/deter minatum eſt. ſi autẽ determinata ſunt hæc, palã ꝙ termini ſunt, & ad ipſos factus motus & trãſmuta tio finita eſt, etiã per hoc, oĩs igitur trãſmutatio finita eſt, & uidet etiã illius recordari demõſtrationis quæ dicit, ꝙ impoſſe eſt motum eſſe ad aliqđ à principio, neq; mouet ad ipſum, qm̃ in infinitũ diſtas, impoſſibile eſt attingere aliqđ qđ mouetur, & per inductionẽ oſtendit ad finita fieri trãſmutationem oſtẽdens in his quæ trãſmutantur ẜm alterationẽ & ẜm augmẽtationẽ & diminutionẽ oſtendẽs ꝙ et illud ex quo & in qđ ſpecie differẽtia ſunt, & determinatũ & finitũ eſt, nam & augmẽtatio naturalis, & diminutio determinata ſunt, & uniuerſalr̃ quæ ẜm quãtum trãſmutatio, & quod ultra ꝑter natu ram iã eſt, ut autẽ in his quæ ẜm quãtitatem, & ẜm qualitatem trãſmutanť, unde & quo eſt trãſmu tatio & ſpecie differũt, ex quo & in qđ, & cõtraria & determinata & termini ſunt, ſic & in trãſmutatio nibus ẜm locũ/loci differẽtiæ eorum quæ ẜm naturã mouenť. ſ. ſurſum & deorſum, diuiſa ſpẽ ſunt, & contraria, & determinata, & finita. Hæc ergo ẜm naturam terræ & igni inſunt. eſt ergo aliqđ ad qđ ẜm naturam fertur terra & ignis. ſ. deorſum & ſurſum: hoc autem non ubi contingit, neq; ubi uult mouens. Quoniam qui ſanatur, omnino ſiquidem ſanatur, & ſi non uelit ſanãs, in ſanitatẽ tranſmu tabitur, aut neq; ſanabitur.

T. 87. *Quoniam & motus qui circulo ſit habet aliqualiter oppoſita ea quę ſecundũ diametrũ, toti autem ni hil eſt contrarium, quare & his modo aliquo motus in oppoſita & finita.*

Com. 84. Cum dixiſſet ꝙ & ẜm locum trãſmutatio ex oppoſito in oppoſitum fit. ſ. quæ ẜm rectam, hęc eni eſt quæ ꝓprie latio dicitur: ex abundãti apponit, ꝙ etiã circularis motus, quãuis non latio ſimplr̃ ſit, ſed circulatio, quoniã motus eſt & trãſmutatio: etiã ipſe/ait/habet aliqualr̃ oppoſita ẜm diametrũ. nã determinata ſunt & plurima, hoc eſt in circulo diſtãtia. Quare ex his modo quodã motus eſt in op poſita & finita. Si aũt aliquis dubitat cur cũ multis prius demõſtraſſet Ariſtoteles ꝙ circulari lationi non eſt cõtraria latio, & hoc ipm̃ etiã ꝙ quę diametro oppoſita inuicẽ, non ut circulo oppoſita, ſed ut per diametrũ mota opponuntur, nũc ſtatim uariatus/ait. Et circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita, ẜm diametrũ. Primo quidẽ attendat Ariſtotelis diligentiã, non enim ſimplr̃ dixit, ꝙ circularis habet oppoſita, ſed ꝙ habet aliqualiter oppoſita, & ꝙ etiã his modo quodã motus eſt in oppoſita. nã oppo ni quidẽ inuicem dicuntur ꝓprie, q̃ mouentur ad cõtraria loca, cõtraria autẽ ſunt quæ plurimũ ab inuicem diſtant. Quæ autẽ circulo mouenť, neq; ad eũ qui ẜm diametrũ locum, ut ad finem moue tur, ſed ab eodem in idem, neq; plurimus motus eſt ei qđ circulo mouet ẜm diametrũ: plurimus eni eſt qui non ſuſcipit appoſitionẽ. Poſt diſtantiã autẽ qui ẜm diametrum adhuc ſuſcipit appoſitionem motus, & diſtantia, uſq; ad reſtitutionẽ in idem. ualde autẽ diligenter dicens. { Quoniã & circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita, ẜm diametrũ } apponit. toti aũt nihil eſt cõtrariũ. Nam & ipſe qui ui detur color oppoſitionis, in partibus eſt circularis motus, & nõ in toto. in partibus aũt non ꝓprie, ſi quidem oppoſiti motus ꝓprie, ſtatiõe interrũpuntur. & quãdo unũ & idem fuerit qđ oppoſitis mo tibus mouetur naturalr̃, hoc quidẽ ẜm naturã mouetur, hoc autẽ præter naturã. Quæ autẽ circulo mouentur, neq; ſtant ad diametrum peruenientia, neq; enim ſecundum ſe mouentur, neq; per hunc quidem ſemicirculorum ſecundum naturam mouet, per hunc aũt præter naturam.

Neceſſe eſt igitur, eſſe aliquem finem, & in infinitum ferri.

Com. 85. Cum oſtendiſſet circularem motũ, & maxime qui ſuper rectã, horum enĩ indigebat ratio ad oſtẽ dendum, ꝙ unum ſit mediũ & unũ extremũ, non in infinitum factos, ſed in oppoſita & determinata & finita terminantes, & hoc poſito ꝙ circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita, cõcludit iam, ꝙ neceſ ſe eſt eſſe aliquem finem, & non in ĩfinitũ ferri, quæ ferunť. ſi autẽ hoc eſt aliquid ad qđ nata eſt terra ferri & ignis. ſi autẽ hoc. unũ mediũ & unum extremũ, & circularis etiã motus, & ſi nõ interruptus ſit, ſed in infinitũ feratur, nõ tale infinitũ, quale ſup recta tamẽ eſt motus eẽt, in alio & alio loco ſemp facto eo quod mouetur, nam circularis motus ſemper in fine eſt, ſicut & in principio ſemp.

T. 88. *Argumentum autem eſt non in infinitum ferri, ꝙ terra quidẽ quanto prorpinquior ſit medio, ve locius fertur: Ignem autem quãto ei quod eſt ſurſum: ſi autẽ infinitũ eſſet, infinita eſſet velocitas, ſi autem velocitas, & grauitas, & leuitas. Vt enim inferius altero deſcendens velocitate alter grauitate velox eſſet, ſic ſi infinita eſſet huiuſmodi additio, & velocitatis additio infinita eſſet.*

Quod determinatum ſit ſurſum & deorſum,& nõ in infinitũ feruntur,quæ ſm rectam mouen/tur,argumentũ hic ꝓponit,ꝙ terra qdé quanto ꝓpinquior fuerit medio,uelocius fert.Ignis autem quanto ꝓpinquior fuerit ei qđ ſurſum, tanto citius fertur.Si eni hoc,ſi infinita foret diſtãtia, & non determinatum ſit finis,in infinitũ ſemp addetur uelocitati.ſi ergo uelocitas infinita fuerit, ꝓpter naturales inclinationes,his quidé quæ deorſum mouentur ꝓpter grauitaté amplioré,his aũt quæ ſurſum,ꝓpter leuitatem:palá ꝙ & grauitas & leuitas interius exiſtẽtes naturales potentiæ,in infinitum appoſitioné ſuſcipiunt. Si auté hoc,& ea quæ mouent infinita qdem non neceſſariũ erit eſſe/ait/Alexander,ſed in infinitũ additionem & ipſa ſuſcipere ná finiti corporis nõ in ſeipſo ſemp additioné ſuſcipientis, uirtuté in infinitũ augeri ꝓpriam, impoſe eſſet. ſi igitur & terra & ignis manifeſta ſunt nõ in infinitum creſcentia,ſiquidé partes terræ notæ eaſdem cõſeruant menſuras:palá eſt ꝙ neq; uelocitas ipſorum creſcit.ſi auté non uelocitas ipſorũ,neq; grauitas,neq; leuitas.Illis eni creſcẽtibus,neceſſe eſt,& uelocitatem q̃ in ipſis eſt,per cõſequens creſcere,ſi ãt non hoc,nõ in infinitũ ꝓcedunt ea quæ ſuper rectam mouent,ſed in determinatũ aliqué finem:ualde diligenter aũt τεκμήριον argumentũ uocauit perſuaſioné à celeritate naturaliũ motuũ quia cauſæ uelocitatis ſunt naturales inclinationes.q̃ autem à cauſatis pſuaſio τεκμηριώδης putata eſt. ꝙ auté in infinitum excreſcentia uelocitatis ſi eſſet in uno & eodem, ꝓpter infinitũ excreſcentiá grauitatis & leuitatis facta eſſet, oſtendit in duobus faciés rationem,ſicut enim qđ magis deorſum fertur,& uelocius deorſum fertur,ꝓpter ampliorem grauitatis additionem,corpus uelocius eſſet, ita & in eodé,ſi infinita grauitatis, & uelocitatis additio infinita eſſet.Non amplius aũt ab argumento ſed à cauſa nũc facta eſt oſtẽſio, nam grauitas amplior,uelocitatis eſt cauſa. Quãdo aũt dicit Alexan.eſſent utiq; & ipſa quę mouent infinita,ſi eſſent ipſorũ infinitæ uelocitates,& grauitates,& leuitates, non ut actu infinita intelligendũ:nõ enim ſequit ad lationem infinitũ,ſed in infinitũ creſcere.ſatis aũt fuit prius oſtenſo,ꝙ neq; grauitas,neq; leuitas eſt ĩfinita, ita ut neq; corporis finiti in infinitũ creſcere uirtuté poſſibile ſit.Prætermiſit aũt Ariſtoteles illud inducere,forte tanq̃ facile intelligibile, ꝙ ſi ꝓpe facta grauia qdem ei qđ deorſum, leuia aũt ei quod ſurſum,citius feruntur,palá eſt ꝙ ſm naturam ipſis inſunt hęc loca.Ná ad oppoſita eorũ,oppoſito modo feruntur.In his itaq; uelocius ferri corpora ꝓpinquius aliqualr̃ deprehenſa in ꝓpriis locis cõiter cõfeſſum eſſe uidetur: cauſam auté alii aliam aſſignant. Ariſtoteles ſi quidé à ſua totalitate corroborari putat magis appropinquãtia & ſpém pfectioré accipere.grauitatis eni additio terrá uelocius ferri ad medium facit.Hipparchus aũt in libro qui inſcribit de his quæ ꝓpter grauitaté deorſum ferunt, in terra ſurſum proiecta,uirtuté quidé quæ proiecit,q̃diu pręualeat uirtuti ꝓiecti, dicit eſſe cauſam lationis ſurſum,& quãto ipſa ꝓualuerit,tanto citius ad ſurſum fertur,qđ fertur:minorata aũt illa,primo qdem nõ adhuc in ſimili uelocitate ſurſum ferri,tádem auté deorſum ferri,táquá ꝓpria inclinatione manente aliqualr̃,& uirtute quæ ſurſum miſit.magis aũt exigua facta,qđ deorſum fert, ſemp uelocius fertur,& uelociſſime quádo illa penitus defecerit.Eádem etiá cauſam aſſignat,& eorũ q̃ deſuper demittunt,nam & his uſq; ad tẽpus permanere uirtuté demittentis ipſa,& demiſſi,cõtrariá cõtrarietatem aũt hanc cauſam fieri,q̃re tardius in principio fertur qđ demittit.¶ Hæc auté/ait/Alexá. in his qdem quæ uel mota ſunt,uel ui máſerunt in loco ꝑter naturam,recte dicent. in his auté quæ poſt generationem ferũtur ſm ꝓpriam naturá ad propriũ ipſorũ locum,non adhuc cõgruunt quæ dicũtur.De grauitate aũt contraria Ariſto.dicit Hipparchus.grauiora.n.ait/quæ plus diſtát:improbabile auté & hoc uidet Alexádro.Multo.n.rõnabilius quæ tranſmurant ex cõtraria natura,& fiũt ex leuibus grauia,adhuc prioris naturæ aliqd habere in prima deſcenſiõe,ferè adhuc fiẽtia & tráſeũtia in ſpém hanc,in quá tranſmutantia deorſum ferũtur,grauiora ſemper ꝓcedentia fieri,quá ſeruátia adhuc detinẽtem ipſa ſurſum à principio,& ꝓhibẽtem deorſum ferri uirtuté. Adhuc auté/ait/& ſi grauitati ſm naturam eſt eſſe deorſum,& ꝓpter hoc quæ ad hoc mouentur,erunt perfectius grauia,ꝓpriam ſm hoc ſpeciem accipientia,quádo in loco deorſum fuerint,& ꝓpinquius iá facta & appropinquantia ei in quo habent ſm inclinationé perfectioné, rationabile eſt ea appoſitionem aliquá & additioné ſm grauitatem accipere.etenim incõueniens eſt ea quę deorſum mouent & ferunt ſm naturam uelocius mouentia ſm maioré ad deorſum diſtátiam dicere quádo minus ſunt grauia hoc pati:interimere.n.eſt ꝓpter grauitatem ipſa ferri deorſum.ſi.n.non in oĩbus ita fieret,forte eſſet contradicere.Nũc autem & in ſurſum ꝓiectis ui,& in detentis ſurſum,& in tráſmutantibus in loco ſurſum,ſiqdem his ſm naturam deorſum,idem uidet factũ.Hæc aduerſus Hipparchũ Alexáder.& dicit bene (ut exiſtimo) maxime quia ſi ꝓpter grauitaté uelocitas ut in lancibus librę,palá fit/prędetracto grauiori impoſſibile eſſet,grauius quidé eſſe qđ remotius,citius aũt moueri qđ ꝓpinquius celerius exiſtẽs.¶ Quidá autem & nõ pauci dicunt eſſe cauſam quare mota deorſum quãto fuerint propinquiora ipſi deorſum,tãto citius mouentur,qa quæ quidé ſuperius exiſtũt,ab ampliori aere ſup/

Com. 86.

posito fulciũtur,quæ autẽ magis infra sunt à pauciori,& grauiora aũt ꝑpter hoc citius ferri dicũt,quia illa etiam facilius diuidũt superpositũ aerem:sicut.n.quæ in aqua deorsum ferũtur,aqua sursum tenente,& cõtra agente lationi ipsorum deorsum,sic & quæ in aere sunt pati,rõnabile est,& quáto amplior suppositus aer fuerit táto magis sursum detenta,leuiora uideri.Similr autem & amplior ignis, citius sursum fertur tãquã facilius diuidens suprapositũ aerem,& quanto amplior qui suprapositus aer est,tanto tardius ignis moueť qui per ipm fertur.quãuis.n.consimilr aquæ,natus est se hr̃e aer, tamen & ipse corpus existẽs,impedit motum delatorũ per ipm.Si autẽ hoc uerũ,non appositiõe grauitatis,ut Aristo.ait/quæ ẽm uelocitatem additio fit,sed remotione impedičtis.¶Bene autẽ notauit Alexan.ꝙ & si hoc ita se habeat: Aristotelis argumentatio manet irredarguta,q̃ ostendit determinata loca corporũ,& non in infinitũ ipsa ferri,ex eo ꝙ uelocius feruntur ꝑpinquius facta ꝑpriis locis.Nam quod in infinita distãtia fertur,nũquã ꝑpinquius fit,neq; paucior,aut amplior suppositus aer est infinitus existens,siqdem infinita distãria.Quare & si aliquis acceptet hanc causam descensus uelocioris, etiam sic ostẽditur ex ipsa,nõ in infinitum ferri,quæ feruntur,si autẽ infinita existẽte distãtia, citius ferunť deorsum,nõ ꝑpter pauciorem esse suppositũ aerem,sed ꝑpter appositionẽ grauitatis citius ferentur·quid.n.aliud erit causa in his,q̃ natura ferũtur,& non ui,ut Hipparchus dicebat. Melior aũt ait/Alexã.& naturalior causa est,q̃re citius feruntur,quæ fiunt ꝑpinquius ꝑpriis locis,ab Aristo.dicta .s.appositionem esse grauitatis & leuitatis.Hæc autem diceret Aristo.eo ꝙ appropinquantia ad proprium locum accipiũt semper pfectiorem spẽm,& ꝑpter hoc siqdem graue fit,grauius fit,si autẽ leue/leuius.¶Ego autem hoc ipm primo inquirere uolo/qđ ab omnibus dicitur cõfessum esse,qualr cõprehendatur,ea quæ uersus ꝑpria loca fiunt,citius ferri.Deinde si appositio grauitatis & leuitatis fit, accidet in eo qđ in aere põderatur,quádo ab alta turre uel arbore,uel à summitate ꝑrupti,seipm aliquis extendens in aere ponderat,grauius uideri q̃ eodem in supposito pauimento terræ stante ponderare,quod quidem fictioni simile uidetur:nisi fortè in his dicat quis,insensibilẽ fieri differẽtiã.

T. 89 *At vero neq; ab alio fertur ipsorum,hoc quidẽ sursum,hoc aũt deorsum,neq; vi,quẽadmodũ quidam aiunt extrusione. Tardius enim moueretur maior ignis sursum & maior terra deorsum. Nunc autem cõtrarium semper euenit:maior ignis velocius fertur,& maior terra,in eum qui ipsis cõuenit locum. Neq; velocius vtiq; in fine ferretur,si vi & extrusione moueretur.omnia enim a vi inferente longius facta, tardius feruntur. & vnde vi. illuc feruntur non vi, itaq; ex his speculantibus est fidem accipere de dictis sufficienter.*

T. 90

Com.87. Ad ostensionem eius ꝙ unus sit mũdus,utens hoc ꝙ necessarium est esse unũ medium & extremum,& hoc ostenso ex hoc,ꝙ motus corporũ qui sunt ẽm naturã fiũt ad determinatum aliqd & finitum,ad qđ nata erant ferri:hoc aũt ex citius ferri corpora uersus ꝑpria loca: nũc ostẽdit ꝙ ẽm naturam fiunt hi motus corporũ,quo & in proxime dictis usus fuit,& in præcedentibus sæpe.Ostẽdit autem ipsum ex interemptione oppositarum positionum.Nam elemẽtaria corpora,aut ẽm natura ipsorum mouentur,aut abinuicẽ extrusa,aut ab alio lata.ostẽdit igitur ꝙ neq; ab alio feruntur,neq; ab inuicem extrudunť.Et primo ꝙ nõ ab alio feruntur,ex eo ꝙ amplior ignis citius fertur quàm minor, & maior bolus terræ q̃ minor,& quidem si non essent apta nata sic moueri,sed ab aliquo ferrenť ui, plus tardius ab eodẽ moueretur,facilius.n.id qđ minus est & ĩpelliť & fertur.Si autem aliquis dicat ꝙ amplior à multupla uirtute motũ,citius feratur,fictioni silis est sermo.Non enĩ necesse est semp qđ plus,ab ampliori ferri,semper aũt quod amplius citius fertur. palã est autẽ hoc & ex opposito motus nam amplior ignis deorsum tardius detrahiť.Quod autẽ neq; per extrusionẽ ab inuicem uim passa moueantur,ostendit cõsequenter.¶Huius aũt opinionis post ipm fuerunt Stratõ & Epicurus, putãtes corpus omne grauitatẽ habere, & ad mediũ ferri,eo autẽ ꝙ grauiora subsident, minus grauia,ab illis extrudunť ui sursum.q̃re si quis auferret terrã, ueniret aqua ad cẽtrũ,& si quis aquã/aer/& siqs aerem/ignis, ẽm ipsos. Arguit aũt & hunc ẽmonem Aristoteles, quia q̃ extrudunť,longius distantia ab extrudẽte,& cogente,tardius mouentur,ẽm ꝑportionem distantiæ.in motu aũt horum corporũ, totum cõtrarium uidetur factum. Celerior enim motus fit semp ipsis procedentibus à principio,& citissime mouentur appropinquantia illis ad quæ moueť.& poterat quidẽ argumẽto ꝑdicto in his quæ ab alio mouentur uti,& in extrusis.ut enim tardius moueť ab eodẽ qđ plus,ita & debilius extruditur.Nunc aũt uidetur amplior ignis citius sursum ferri,sed simul quidẽ ꝑpter abundatiã uariauit argumentũ.Simul aũt & instantiam fortè ꝑuidit dicentem,ꝙ amplius ab ampliori semp cõtinente extruditur,& utẽte uirtute ampliori,quod quidẽ inferre nõ erat necessariũ.seorsum autẽ obuians ad dicentes, ab alio ferri,& dicentes ẽm extrusionẽ moueri,cõe argumentũ opponit ad dicentes mo/

ueri ui,& non fm naturam.ſi enim à quo loco ui ferũtur fm quęcũq; uiolentiæ modũ,in illum rurſus non uidétur amplius ui moueri, palã eſt q fm naturã mouent.neq; enim à principio ex illo loco ui mouerentur,ſi non fm naturam erat ipſis in ipſo eſſe,in quo aũt manet aliquid fm naturã,ad hoc & fertur fm naturam.q̃re dicenti ui moueri corpora,& non fm naturã, ſequitur ut dicat,fm naturã ipſa moueri.ſi aũt ipſis motus omnis uiolentus eſſet, ſimiliter oporteret ad oppoſita moueri. Nunc autẽ uidetur terra quidẽ ſurſum ui moueri, deorſum autẽ ſua natura,& ignis ècõtrario.merito igit̃ poſt has oſtenſiones induxit,q ex his cõſiderátibus eſt accipere fidem de his q̃ dicunt̃ ſufficienter q eſt fm naturam corporibus ad ꝓpria loca & ad cõgeneum factus motus. qui aũt eius qđ ad mediũ omnia ferantur fm naturam argumentũ afferunt hoc, q ſubtracta terra, aq̃ fertur deorſum, etiã aq̃ ſubtracta/aer/& aere/ignis,ignorãt cauſam eẽ antiperiſtaſim.Nã craſſioriobus poſitis in locũ ſubtiliorum,ſubtiliora locũ craſſorum trãſumũt circumpulſa deorſum, ꝓpter nihil eſſe uacuũ,neq; corpus per corpus cedere.¶ Sciendũ aũt q non ſolus Straton neq; Epicurus dicebãt omnia corpora eſſe grauia,& natura quidẽ deorſum mota,præter naturã aũt ſurſum, ſed & Plato nouit opinionẽ hãc,& arguit,deorſum & ſurſum in mũdo, non bene dictũ putãs,& grauia ſicut deorſum mota nõ acceptãs. Scribit aũt in Timæo hic. Natura enim q̃dam loca duo eſſe diſtincta omnino cõtraria hũc quidẽ deorſum,ad quẽ feruntur omnia, quæcũq; molẽ corporis habent, hunc aũt ſurſum,ad quẽ inuoluntarie peruenit quicq̃d nullo pacto rectum exiſtimat̃. Nam & qui atomos dicebant, ſolidos exiſtentes graues dicebãt ipſos,& cauſas grauitatis cõpoſitis,ſicut leuitatis uacuũ. ¶ Attendere aũt in his oĩbus oportet, quem dicat inferiorẽ locũ Ariſtoteles. ſi locus eſt terminus cõtinentis fm quem cõtinet qđ cõtinetur, qui enim ſurſum locus,ſit cõcauum lunaris ſphæræ.tãetſi & hoc impoſſe ſitquia eius quidem qui ſurſum eſt loci,eſſe nõ poteſt aliq̃d magis ſupra, lunaris aũt ſphæræ multa ſunt ſuperiora. Qui aũt deorſum eſt locus,ſiquidẽ eſt terræ ſupficies,primo q̃dem non cõtinet ipſa,ſed continetur. Deinde magis deorſum ſuperficie terræ ipſa terra cõſiſtere uidet̃,& omnia grauia.nã loco qui deorſum eſt inferior aliquis nõ erit.ſi autẽ centrum uniuerſi eſt qui deorſum locus.palã quod & qui ſurſum,quod in circuitu,ſed tũ non erit locus terminus cõtinentis,fm quem cõtinet qđ ↄtinetur.ſed ut uidetur primus Ariſtoteles q̃dem eſt conatus ĩquirere particularẽ intellectũ ipſius loci, & fm cõtinere ipſum extrinſecus elaborauit.& propter hoc multis inſtantiis corrigibilẽ fecit ſermonem.

Adhuc autem & per eas quæ ex prima philoſophia rationes oſtẽdetur, & ex eo qui in circuitu motu, quem neceſſarium eſt ſempiternum ſimiliter hic eſſe, & in aliis mundis.

Primę quidẽ philoſophiæ ratiões,opus qđ dicitur metaphyſica uocat,&/ait/ex ibi dictis, & ex his quæ in octauo de naturali auditu oſtẽdit, q unus eſt mũdus.Nam in octauo de circulari motu oſtẽſum eſt,q ęternus eſt,ubicũq; ſit, ſiue in hoc mũdo,ſiue in alio aliquo,& q ab ĩmobili cauſa mouet̃, quæ oſtenſa eſt,& incorporea,& impartibilis,ꝓpterea q infinitũ quidẽ nullũ eſt corpus,& finitũ nullum habet infinitam uirtutem.infinita aũt eſt uirtus,q̃ in infinitũ mouet.¶ In metaphyſica aũt ut/ait/ Alexander oſtendit,q unũ eſt hoc motiuũ circulo mobilis corporis.ĩmateriale enim exiſtẽs & incorporeum,& ratio ſola & ſpecies,idem eſt fm numerũ,ſi aũt hoc unũ,& qđ mouetur ab ipſo,unũ.uno autem exiſtente neceſſe eſt,& mundũ unum eſſe.In q̃bus dubitat Alexãder ꝓpter quã cauſam, unũ exiſtens primũ mouens,non poterit & plura circulo mobilia corpora mouere,ſiquidẽ mouebit deſiderio ſuiipſius,& ut amatũ.Nihil enim ꝓhibet plura appetere idẽ.& hic cũ dixiſſet,fm rõnabilitatẽ, inquit,hæc argumentatio ꝓcedet,non neceſſariũ aliquid oſtẽdit. ¶ Exigo igitur primũ quidẽ attendere q non/ait/Ariſto.unam eſſe actionẽ circulariter mobilis corporis, ſed ſimplicẽ quidẽ lationẽ,firmamẽti à prima ſub̃a moueri/ait/unumquęq; aũt planetarum moueri ab ĩmobili & ęterna ſub̃a.Scribit autẽ in.11.metaphy.hic.principiũ quidẽ ens,& primũ entiũ ĩmobile,& fm ſe,& fm accidens. mouens autẽ primum & æternũ unum motũ.Quoniã aũt quod mouetur,neceſſe eſt ab aliquo moueri,& primũ mouens ĩmobile eſſe fm ſe,& æternũ motũ ab æterno moueri neceſſe eſt,& unũ ab uno. Videmus autem p̃ter omnem ſimplicẽ lationẽ, quam dicimus mouere primã ſubſtantiã,& ĩmobilẽ, alias lationes exiſtentes eas quæ planetarũ æternas.æternũ enim & non ſtans,circulare corpus,neceſſe eſt & harum unãquãq; lationem ab ĩmobili moueri,fm ſe & ab æterna ſubſtãtia.Deinde quomodo non incõueniens eſt, eas quæ à prima p̃hia, & à certiſſimo ipſius naturali negocio, in teſtimoniũ uocatas rationes non habere neceſſitatẽ demõſtrationũ?Sed & ſi multæ ſint mouẽtes cauſæ, & una prima omnium eſt, neceſſe eſt & unam eſſe omniũ coordinationẽ ad unam cauſam coordinatorũ,& mundum intellectualẽ unum,à quo,& ad quem ſenſibilis mũdus ſubſiſtẽs,unus & ipſe factus eſt,ex cõtinentibus & cõtentis, ſicut & intellectualis unus. Et ſiquidẽ dicentes multos mũdos in unã coordinationem ipſos cõduxiſſent ut unus eſſet ex oĩbus,his quidẽ totalioribus,his aũt partialioribus,& Cõm.88.

his quidē cōtinentibus,his autē cōtentis, dicerent quidē ɔſequenter,hunc aūt dicerent unū mundū, ex multis mundis cōſiſtentem.Mundus enim eſt & cœlorū unūquodꝗ,& eorū quę ſub luna elemētorum.nam & terra mundus eſt,& aq̄,& aer,& æther,ꝑpter hæc igitur unus eſt hic mūdus. Quod autem & intellectualis mūdus ſit unus,qui eſt huius motiuus & factiuus,multitudinē quidē & ille habēs coordinatam ſm cauſalē multitudinē & unitā,qualē Ariſtoteles in metaphy. oſtēdit.ſ primi mouentium īmobilium intellectualiū cauſarum,ad quē nunc rationē remiſit.ſi enim ab uno intellectuali mūdo ex multis īmobilibus cauſis cōſiſtente,æternę circulares lationes primo mouenſ,palā eſt ꝙ hæ in unum ſenſibilē mundū cōſumanſ. Neꝗ igitur rationabilis ſolū eſt argumētatio ut Alexā exiſtimat à neceſſitate priuata,quæ ſumiſ à prima pħia,& æterna circulatione. neꝗ etiā ſolū finalem cauſam mundi deum Ariſto.exiſtimat,ex quo dubitauit Alexāder, ſed etiā effectiuā.& ſufficit quidē pro multis unus ſermo ipſius,dicentis in hoc libro,ꝙ nihil fruſtra facit,neꝗ deus,neꝗ natura.Sufficit aūt & hoc ꝙ oſtendit æternū motum inditū circulariter mobili corpori finitā à ſeipſo uirtutē habenti.Sufficit aūt copioſe & noſter inſtructor Ammonius in toto libro iſto oſtendens, ꝙ non ſolū finalem,ſed & effectiuā cauſam mundi poſuit deum Ariſto. ſi quis aūt dicens ipm ſolum eſſe deſiderabile dubitat,puta ꝑpter quid nō ab uno deſiderabili,plures cœli mouenſ, facile dicetur,ꝙ uni multitudo non appropinquat,nō & ipſa unita.nā ſimile ſimili appropinquat,ꝑpter hoc qdem,quia neꝗ ſingulariū partitorū multitudinē poſſibile eſt ſm ſe uniri totalitati unius neceſſe eſt ad alia primo q̄ ab uno procedunt counitam,ad quæ colligata eſt,cum illis ad unum ſurſum tendere.

Palam autem & ſi ſic fiet,intendentibus quoniā neceſſe eſt vnum eſſe cœlum. Tribus enim exiſtentibus corporalibus elementis tria erunt & loca elementorū. Vnus quidē corporis ſubſiſtentis,qui eſt medium. Alius autem circularis,qui eſt extremus. Tertius autē medius horū,qui eſt medii corporis: neceſſe eſt enim in hoc eſſe,quod ſuperfertur , ſi enim nō in hoc,extra erit. ſed impoſſibile eſt extra: hoc enim ſine grauitate,hoc autē habens grauitatem. Magis deorſum autem q̄ grauitatē habentis corporis,locus non eſt , ſiquidem ad medium grauis eſt, ſed neq; pręter naturā. alii enim erit ſcđm naturam,alii autem nō erat. Neceſſe eſt igitur in medio eſſe. huius aūt ipſius quę ſunt differentiæ,poſterius dicemus. De corporeis igitur elementis,quę ſunt,& quot,& quis etiā vniuſcuiuſq; locus,adhuc autē vniuerſaliter,quot ſecundum multitudinem loca,palā m eſt nobis ex dictis.

Com. 89. Proponens oſtēdere,ꝙ unus eſt mundus,ex eo ꝙ unicuiꝗ elementorū,eſt unus ſm naturā locus proprius determinatus,ad quē ferūtur,& hūc in hoc mundo eē ꝑprium & determinatū,ad quē determinatus & finitus motus:& hoc cum pſuaſiſſet ex eo ꝙ ad ꝑpria loca citius ferūtur q̄ feruntſ,& interferens teſtimoniū ex prima pħia in qua & reuoluētium ſphęrarū multitudinē coactus fuit ſupputare,ut multitudinē inueniret īmobiliū cauſarum mouētiū ipſas:aſſignat reſiduū argumentationis. erat autē hoc,ꝙ unus ſm numerū eſt ſm naturā uniuſcuiuſꝗ elementorū locus.Pręordinato igiſ ꝑblemate ad qđ tendūt oſtēſa,erat aūt ꝙ neceſſe eſt eſſe unū mūdum,oſtēdit ɔſequēter,ꝙ unus ſm numerū,eſt ſm naturā uniuſcuiuſꝗ locus elītorū,ſic.Quotcūꝗ corporaliū elītorum,ex qbus mūdus conſiſtit,ſunt differētiæ ſm localem ipſorū motum/tot neceſſe eſt & locorum eſſe differētias in mundo.Tribus igiſ exiſtentibus corporalibus elītis,ut ſm genus eſt dicere,tria erunt & loca,hic qdē grauiſſimi & oībus ſubſiſtentis corporis,qui eſt mediū.Alius autē extremus,qui corporis,circulo mobilis,omnia cōprehendētis.Et tertius qui medii in plura diuiſi.nā & in leue,& ſupnatans oībus,quæ mouenſ ſuper rectā,qđ quidem eſt ignis,& in media huiuſq; & grauiſſimi duo corpora.ſ.aerem & aquā.Quod autem in hoc mūdo ſint hæc loca,& non in alio,oſtēdit in uno.ſ.igne,ſicut prius in terra oſtendit,neceſſe eſt.n.ſupernatās,hoc eſt ignem,aut in hoc eſſe medio,aut extra locum in quo poniſ.Sic.n.Alexāder intelligit,nō ut in alio mūdo,qđ extra,ſed in hoc,eadem.n.rō/ait/& ſi extra hunc mundū ſit,& ibi ens erit alicubi & in loco triū horum aliquo:extra ipm autē ens,ubi qdē eſt,qđ circulo moueſ,non erit,illius.n.locus hmōi,quoniā neꝗ exire pōt.Qđ autem neꝗ in loco deorſum ſecūdum naturā eſſe poſſit,oſtendit per hoc,ꝙ grauitatē habentis corporis eſt hic ꝑprius locus. Similiter autē/ait/Alexā.hic/ſiue in hoc mūdo ſit,ſiue in alio,tribus.n.exiſtētibus locis,etiā in illis ſilīs eſt ratio,& in illo mūdo.ſi.n.quod ibi eſt mediū dicit aliqs ſm naturā ipſi eſſe:palā qm̄ & in hoc eſt medium idē ſpecie cum illo loco,erit & in hoc medio,in hoc mūdo ſm naturam.Sic qdem Alexā.exponit.fortè autem eſſet ad ꝑpoſita,oſtēdere ꝙ ignis habet hūc ſm naturā,in hoc mūdo locum.melius eſt igitur hoc,ſi poſſibile eſt,ſed impoīe eſt extra hunc mūdum locū eſſe corpori ſupernatatiuo:ſi.n. extra,aut ſupra hunc mūdū erit,aut ſubtus.duobus igiſ exiſtentibus ſm genus corporibus,hoc qdē

fine grauitate,hoc est leui,hoc aūt habente grauitatē,siqdem extra hūc mūdum,magis aūt deorsum sit corpus supernatās,qđ est corporis habentis grauitatem.s.locus deorsum,siqdem mediū,huius ꝑprius est locus,& nō supernatātis:si autē superius sit,quo mō iterū qđ hic supernatat erit magis deorsum sine grauitate existens & ipm?siquidē inferior locus grauitatem habentis corporis est,si autē dicat quis pter naturā esse,qđ supernatat,aut in hoc loco in quo nunc est,ut Alexāder intelligit,aut in illo mūdo,erit alicuius alterius corporis ꝼm naturā,aut huius ignis locus est,in quo nūc pter naturā esse dicit,aut eius qui extra hūc mūdum supponit.nam qui alii pter naturā,alii ꝼm naturam inest,aliud autē corpus,pter hoc.s.graue & leue,nō erat,ut ostensum est à necessitate motuum.Quare ꝼm naturā iste medius locus ois leuis est,si nō est possibile extra hūc mūdum leue esse,neq; pter naturam,neq; ꝼm naturam,ad qđ sequit ꝼm numerū unū esse,eum qui est ꝼm naturā uniuscuiusq; locum,ad hoc aūt,unum eē mūdum,qđ quidē nō sequit ad hoc ꝙ ignis sit ꝓprius hic locus quē obtinet,nisi aliquis assumat,ut Alexā.ꝙ ad hūc leue omne feratur,qđ erat q̃situm.Et cū dixisset ꝙ supernatans est in medio medii & extremi,qm̄ indeterminate acceptum fuit mediū,nō solum.n.est supernatans,hoc est ignis,sed & aeris & aquæ,merito apposuit,huius autē ipsius uidelicet medii,quę sint differētiæ posterius dicemus. Nā in ultimis libris de his quæ media sunt in hac latitudine, & de ordine ipsorū disputabit.¶ Notat autē in his Alexā.ꝙ & ęthereū corpus elementum dixit Aristo. dicēdo. {Tribus.n.existentibus corporalibus elntis} hoc autē/ait/dixit,aut tāquā & ipso ad mūdi consistētiā & substantiam elementi rationem habente,aut tanquam etiam simplicibus corporibus communius uocatis elementis, qa & elementum uult esse simplicissimum,& cōsequenter mox cōcludens,elemēta simplicia corpora uocat,& adhuc manifestius inchoans tertiū librum,corporalia autem elementa, corpora dicit quæ sunt elementaria,contradistinguens ipsa,ad speciem & materiam,illa enim elemēta quidem corporum,& principaliter & primo,non autem corporea elementa.

Quod autē non solum vnus sit, sed & impossibile fieri plures,adhuc autē ꝙ sempiternus & incorruptibilis exñs,& ingenitus,dicamus primū dubitantes de ipso. Videbitur enim sic intendentibus impossibile, vnum & solū esse ipm.in oībus enim his quæ natura,& his q̃ ab arte cōstant.generatis,aliud est ipsa scd̄m seipsam formæ,& mixta cum materia:puta sphæræ, aliud est species & aurea & ærea sphæra,& iterū circuli aliud est forma,& æreus,& ligneus circulus. Quod qdem enim erat esse dicētes sphæræ aut circuli,nō dicimus in rōne aureū,aut æs tanq̄ nō existentibus his de substātia. Si uero auream aut ærea dicamus,& si nō possimus ītelligere neq; sumere aliqd aliud pter singulare,quādoq; enim nihil ꝓhibet hoc accidere,puta si solū assumatur circulus. Nihil enim minus erit circulo eē aliud; & huic circulo,& hoc quidem spēs,hoc aūt species in materia & singulariū. Quoniam igitur est cœlū sensibile: singulare vtiq; erit. sensibile enim oē in materia existit. Si autem singulare,aliud vtiq; erit huic quidem cœlo esse,& cœlo simpliciter, aliud igitur hoc cœlū, & cœlum simpliciter. Et hoc qdem vt spēs & forma,hoc aūt vt materiæ mixtum. quorum autem est forma q̃dam & species, aut sunt, aut contingit plura facta esse singularia.

In multis locis sic quidē habere aliquid,ut habet,manifestū est, sed impoīe aliter habere, ut si nūc non est,neq; fieri,nō adhuc manifestū.Nam ꝙ quidē homo sit qnque digitorū, prōptum est uidere, ꝙ autem impossibile sit ipm aliter habere secūdū naturam, non omnis adhuc est scire. ostenso igit ꝙ unus est mūdus,& nō plures,apponit sciētifice, ꝙ impoīe est aliter. Quare nō solū est unus,sed neq; unq̄ fient plures.forsitā enim diceret aliquis,nunc qdem unū esse, sed nihil ꝓhibere plures fieri,& ꝙ æternus sit iste mūdus,tanq̄ ingenerabilis exñs & incorruptibilis,per alia argumenta ostensurus,pręter priora.primo p̄mittit ꝓbabilem rōnem,q̃ uidetur astruere,ꝙ impoīe est unū solum esse mundū īmo ꝙ impossibile ex necessitate unū & solū ipsum esse.hoc enim oppositio cōcludit,ꝙ aut sunt plures mūdi,aut cōtingit plures fieri singulares.Propter qđ Alexander uult subaudire huic. uidebitur enim impossibile ex necessitate unū & solum eē.oppositio autē talis,in oibus/ait/& natura & arte cōsistentibus,& uniuersal'r in his,q̃ ex materia & specie,ꝙ qdem in oibus singularibus, si plura sint,apparēs est cōe dicitur & est,& si nō,plura autē sint singularia,sed unū solum,uelut una phœnix auis, aut unus circulus,nihilminus aliud est spēs ipsa,& aliud id quod sunt utrūq;. Nam & circulo aliud est circulo esse,quod qdem scd̄m spēm circuli consideraf,aliud sensibilis iste circulus,qui cum materia subsistit,in qbus aūt est forma aliqua,& spēs à materia separari pōt intellectu,ī his cōis naturæ est species,& aut sunt,aut cōtingit plura esse participātia ipsam, materialia & sensibilia. Merito igitur & Com.90.

unum numero circulum ſupponens,& in hoc oſtendit eādem eē differentiā,ſpeciei quæ ſcd̄m intellectum ſeparať,& cōpoſiti.quāuis enim unus ſit mūdus,tamē qm̄ materialis & ſenſibilis, & aliud præter cōpoſitum eſt mūdo eſſe,& ſpēs nata ab ipſo ſeparari ẜm intellm̄, & ꝑpter hoc multis idem adaptari cōtingit,& plures eē mūdos,ſicut & ſi unus eſſet circulus,ꝑpter eādem cām cōtingeret,& plures eſſe.nam in qbus plura ſenſibilia manifeſta ſunt unius ſpeciei, q̄ in oībus cōmunitas eſt, & ſi unum autem ſit ſenſibile,& ꝑpter hoc nō poſſumus intelligere cōe aliqd aliud præter ſingulare,ut ſi unus ſolus accipiať circulus,& tūc nihil minus ſpēs quæ ẜm intellectū ſeparať à materia, & nō detineť ab ipſa,cōem inſinuat naturā,& poſſibilē multis adaptari ſingularibus factis ꝑpter materiam.

Siue enim ſint ſpecies, ſicut aiunt qdam,neceſſe eſt hoc accidere, ſiue etiā ſeparatū ſit nullum:tale nihil minus.In oībus enim hoc videmus,quorūcunq; ſubſtātia in materia eſt, plura & infinita eſſe illa quæ eiuſdem ſpeciei.itaq; aut ſunt plures cœli,aut cōtingit eſſe plures. Ex *his igitur ſuſpicabitur aliquis & eſſe, &* ꝙ *contingit plures cœlos eſſe.* Con*ſiderandum autem iterum, quid horum dicitur bene,& quid non bene.*

Com̄.91. A cōmunitate ſpēi dubitatione mota,qm̄ cōmune hi qdem ſeparatum dicebant,& exēptum,ſicut Pythagorici & Socrates,& Plato,putātes oportere,ante multa ſimilia eſſe aliquid,quod eēt ſimilitudinis ipſis cā,& exēptum ab ipſis,hi autem inſeparabile à multis exiſtere,ſiue ſic/ait/ſiue illo ſit mō,in oībus uidemus eādem ſpēm,pluribus materialibus & eiuſdem ſpēi in eſſe. Nam & hoīes multi humana ſpē participātes,& equi multi,& aliorū unūquodq̧.quāuis autē non ſint multa, tamē cōtingit ꝑpter cōitatem ſpeciei.quare & cœli,aut ſunt plures,aut cōtingit eſſe.Idem aūt dicere mūdos Nam genus/ait/Alexā.aut ſpēs mūdus erit,acceptus ſine materia,genus aūt & ſpecies,ſemp & de pluribus prædicātur.Ad quod forſitā quis dicet.q̄ eſt igiť Socratis ſpēs,ẜm quā eſſe Socrati exiſtit?q̄ ſine materia intelligiť,genus aut ſpēs eſt:an nō eſt à Socrate ſpecies per intellm̄ ſeparata,ſed ſimul utrūq; eſt Socrates ſingulariter exñs unus,& nō ſic ſubſiſtens/ut homo.Propter qđ & Ariſtoteles non indiuiduorum aliquorū noīa poſuit,puta Saturni ſphærā,aut circulū zodiacum,ſed ſphęram & circulum, quæ & aureis,& æreis,& cœleſtibus cōgruūt.Et ego qdem exiſtimo, ipſum nunc idearū meminiſſe oppoſitionē ex diuiſione uolentē cōponere,ſiue enim ſeparatę ſint ſpēs,ut qui ideas dicunt,ſiue inſeparabiles plura uidētur,unaquaq; ſpē participātia.¶ Quidam autē Platonis amici ad Platonē aiunt ipſum reſpicere,quia quātū ex exēplaribus,multi debebāt eſſe mūdi,ſiqdem ad utrūq; exēplar,unde mūdum oſtendi putat.Huius aūt ſuſpicionis & Alexāder fuit, & inſultat Platoni dicenti, ꝑpter unū eſſe exemplar:unū quoq; mūdum eſſe. nam & aliorū/ait/oīum, quorūcunq; ſunt ideæ ſcd̄m ipſum idea eſt unū exemplar.nō enim & multi ipſi hoīes,licet ſint multa,quæ hñt eē ad ipm̄. cōtrariū enim forte magis ex hoc q̄ quod uult oñdere,ſiquidē eſſet ſicut intellectualiū aīalium unūquodq; unum numero,ſic & ſenſibiliū,quod fit ad exēplar,qđ in ſeipſo cōtinet oīa intellectualia aīalia.unū utiq; eēt & ipſum,in ſeipſo cōtinens oīa ſimilr̄ illi aīalia ſenſibilia.Si autē ſcd̄m unūquodq; intellectualiū animalium,ſunt infinita ſenſibilia aīalia,nō adhuc neceſſe eſt ad exēplar factū quod oīa intellectualia cōtinet aīalia,cōtinere oīa ſenſibilia.omnia enim ẜm ſpēm oportebit eē unum, q̄ ad illud fiunt.Non adhuc autem & oīa ſunt unū numero,ut aūt multa ſcd̄m unūquodq; aīal intellectuale,ſenſibilia aīalia, ita ſeq̄tur,& mūdos ſenſibiles eſſe multos, uno exiſtēte exēplari. Hoc Alexādro dicente miror,q̄liter non attendit ꝙ non oīa ſenſibilia ſic ſe hñt,ut ẜm unūquodq; intellectuale aīal,multa ſint ſenſibilia. non enim multi ſunt ſoles,neq; multæ lunæ,ſed oīa ſolitaria,q̄ cœleſtia ſunt aīalia.Dicēdū igiť ꝙ q̄libet eorum q̄ in mūdo exiſtūt ſpecies,non ſolum in cœlo,ſed & ſub luna,una eſt unius exēplaris.non enim ſol ſolus eſt unus,& luna una,ſed & homo unus,qui ſemp ſtans in mūdo p imaginē, & equus unus in his q̄ generātur & corrūpuntur eſſe hñs:& hæ ſunt cōia & ſpecies inſeparabiles à materia,q̄s & Ariſtoteles cōfiteť,æternas eē,non exiſtētes uidelicet primarias ſpēs,nullum.n.naturaliū eſt primarium,ſi quidē materia participās ſpēbus informatur,exiſtente aūt participante,neceſſe eſt aliā qdem eſſe participationē,aliud autē id à quo participatio dať. ꝑpter quod nō ſunt primariæ ſpēs quę ſunt in materia,ſed ẜm ſiſitudinem earum q̄ ſunt primariæ in extremis formatis.eorum aūt quæ generātur & corrūpuntur unūquodq; hoc quidem cōe,puta hō eſſe,habet ab uno exēplari:hoc aūt habet propriū,ab ea q̄ cœleſtiū,& eorū quæ ſub luna,alias alia:facta etiam diſpoſitione,à qua ſubſiſtūt indiuidua,indiuidua & ipſa exñte,& ſimpliciū ꝓductrice ad quā aſſimilať. ꝑpterea ſapiētes & genera,& ſpecies,& formas genitorū deſcribūt,ad cœleſtes figurationes aſpicientes,& eas q̄ ad illas ueſtigantes ſimilitudines inde ꝓgenitorū. quare & æternorū unūquodq; & generabiliū & corruptibiliū,unum numero ad ꝓximū aſſimilať exemplar.Et bene Plato ab hoc ꝙ eſt unū mundi exemplar,& pfectum intellectuale

intellectuale aial, unū esse mundū ostēdit. Alexan.autē & alia opponit argumenta, nō solum ꝗ ɔtingit, sed etiam ꝗ necesse sit plures esse mūdos dicentia, ad q̄ non adduxit solones, nisi fortè inducenda ab Aristotele putet & hæc soluere. Dicit igiƭ ꝗ mūdus, aut à cōditore factus ē, aut à natura, siue autē à cōditore, rōnabile est illū & alios posse facere, ut uidemus in artificiatis, siue à natura, idē est dicere. Dicendum ꝗ si faciens fecit multos, aut oīno similes, aut aliqualiter dissimiles: si oīno similes, frustra essent multi, si autē aliq̄liter dissimiles, unus utiq; esset, qui ex oībus esset ꝑfectus. Secundo autē ait, si in aliis impfectis, & modicū ente participantibus, uidemus spēm esse pluriū perfectiuā, uerisimile est magis in optimo & pfecto hoc esse, sed magna ex parte unūquodq;, nō erit perfectū penitus, siquidem alia p̄ter ipsum habet. Tertio aūt ait, si melius est optima esse, optimū autem mūdus, & ab optimo genitus, rationabile est plures eē mundos, sed q̄ plura sunt, nō possunt optima esse, nisi uno comprehendantur, quia omnium optimū & bonum, unum est.

Esse quidem igitur alteram rationē eam quæ sine materia, & eam quæ in materia formæ, bene quidem dicitur, & sit hoc verū, sed nihilominus nulla necessitas est, propter hoc plures esse mundos, neq; cōtingit esse plures, siquidem iste ex tota est materia, quēadmodum est. Sic autē forte magis quod dicitur erit manifestum, sic enim simitas est curuitas in naso, aut carne, & est materia simitati caro, si ex omnibus carnibus vna fiat caro, & existat in hac simū, nihil vtiq; aliud neq; erit simū, neq; cōtinget esse. Similiter aūt & si homini sunt materia carnes & ossa, si ex oī carne & oībus ossibus homo fiat, impossibilibus existentibus dissoluta esse, non vtiq; cōtinget esse aliū hominē, similiter autē & in alijs. Omnino enim quorūcūq; est substantia in subiecta materia, horum nihil cōtingit factum esse, nō existente quadā materia. Cœlū autē est singulariū, & eorum quæ ex materia, sed si non ex parte ipsius cōstat, sed ex omni, esse quidē ipsi cœlo, & huic cœlo, alterū est, non tamē neq; erit alius, neq; cōtinget factos esse plures, propter omnem materiam ab hoc comprehensam esse. restat igitur ostendere istud ipsum ꝗ ex omni naturali & sensibili constat corpore.

Hinc incipit soluere dubitationem, duas autē ꝓpōnes obiectio cū acceperit, unam qdem dicētem, Com. 92. cœli aliud qdem esse spēm, aliud autem cōpositum, qa sensibilis & materialis, & singulare est, alteram autem dicētem, quorū aliud qdem forma & spēs, aliud autē qđ simul utrūq;, horū aut sunt, aut contingit plura fieri singularia. minorem qdem ꝓpositionem acceptat, rephendit aūt maiorem, tāq̄ non necessario uniuersalr̄ positam. Non.n. quorū aliud forma, & aliud simul utrūq;, necesse est plura numero esse, nam & si unū aliquid ex tota materia cōsistit, uelut si nasi forma ſm aquilinitatem ipsius uel simitatē, nata est fieri in carne, existēte una numero, in omni fiet carne. Similr̄ aūt & si homini materia sunt carnes & ossa, si ex omni carne & oībus ossibus homo fiat, aliud qdem spēm eē, & aliud qđ simul utrūq; in ipsis uerū est. Nō adhuc autē & plura esse quæ specie hac participāt, si ex omni materia sit quod simul utrūq;. quare neq; aquilina multa, neq; hoīes multos necesse est esse. q̄re maior ꝓpositio non necessario uniuersaliter ponitur. Valde autem diligenter apposuit {impossibilibus existentibus dissolui} quāuis enim ex omni carne, & ex oībus ossibus homo consisteret, dissoluerētur autem hæc, nihil ꝓhiberet cōpositis ipsis iterum & alias facto hoīe, multos fieri hoīes. Indissolubilibus uero manētibus his, nō utiq; alium esse hoīem possibile est, si materialis qdē homo, alia autē materia non est, p̄ter uni homini subiectā. q̄re & cœlū quāuis materiale, & sensibile sit, & ꝓpter hoc singulare, & alterum qdem ipsum sit p̄ter compositum cœlo esse, & aliud huic cœlo, hoc est singulari, aliud enim in ipso est species, aliud qđ simul utrūq;, non tamen ꝓpter hoc erit & aliud cœlum, neq; continget fieri plures, quia hoc comprehendit totam materiam. Dicente autem Aristo. {omnino enim quorūcūq; est substantia in subiecta materia} notandum ait Alexan. ꝗ spēm in subiecta materia dicit cōmunius tāquā subiecto aliquo indigente, cōsuetus.n. usus ipsi, aut dictū est ait per hæc, q̄ bus esse cū materia est, & hæc quidem manifesta & dicta sunt mediocriter, sed siqdē ait spēs in subta materia erit, erit & anima in subiecto. Quomodo igiƭ illud uerū est nulla suba in subiecto dicta est in p̄sentis. Et hoc quidē soluit bene. nam simul utrūq; suba materialis, & in seipsa existens, ipsa diciƭ non esse in subo. sed animæ exēplum, frustra (ut existimo) positū fuit & huius solius gratia, ad ostēdendum, ꝗ etiā ſm Aristotelem entelechia & species exn̄s anima, in subo est. siquidē in libro de anima duplicem entelechiā & speciem ait Aristo. hanc quidē separabilem, hanc autē inseparabilem, & de intellectu & speculatiua uirtute planè dixit, ꝗ uideƭ esse alterū genus animæ & hoc solū cōtingere separari, sicut æternum à corruptibili, & in tertio de ſm actum intellectu animæ ait ꝗ iste intellectus

ſeparabilis & ĩpaſſibilis & nõ mixtus,ſubſtãtia exñs actu.Hic uero planè de corporalibus ſpẽbus ſer/
mo,& de his dixit,ꝗ quorũcũq; eſt ſuba in ſubta q̃dam materia,horum nihil cõtingit fieri, non exi
ſtente aliqua materia.Cum dixiſſet igitur ſolui obiectionẽ per hoc,ꝗ ex tota materia cõſiſtat cœlum
uel mundus,ꝑponit oſtẽdere diſtinguẽs primo, quot modis dicitur cœlum,& ẽm quod ſignificatũ
cœlum dicimus mundum,quem proponit oſtendere nunc,ꝗ ex tota materia conſiſtat.

Dicamus autem primũ quod dicimus cœlum eſſe & quot modis,vt magis nobis manifeſtũ fiat quod quęritur.Vno igitur modo cœlũ dicimus ſubam extremæ totius circulationis,aut corpus naturale qđ eſt in extrema circũferẽtia totius.Cõſueuimus enim extremũ & ſurſum maxime vocare cœlũ,in quo & diuinum omne locatũ eſſe dicimus.Alio autẽ rurſus modo,cõtinuum corpus extremę circũferentię totius,in quo luna & ſol eſt & quędã aſtrorum:etenim hæc in cœlo eſſe dicimus.Adbuc autẽ aliter dicimus cœlum,cõtentum corpus ab extrema circũferentia,totũ enim & omne cõſueuimus dicere cœlum. Tripliciter autẽ dicto cœlo,totum ab extrema circũferentia contentũ,ex omni neceſſe eſt cõſtare naturali & ſenſibili corpore,ꝓpter neq; eſſe vllum extra cœlũ corpus,neq; cõtingere factũ eſſe.

Com. 93. Tripliciter dici cœlum/ait/nam octauã ſphæram cœlũ ꝑcipuo nomine uocamus, quã ipſe dupliciter determinauit,dicẽs ipſam eẽ ſubam extremæ circulationis uniuerſi,hoc eſt, extrema circulariter mota ſuba,aut corpus naturale,quod ẽm extremã uniuerſi circulationẽ,pro ſuba cõiori exiſtẽte,naturale corpus trãſumens,ꝓpinquius exiſtens ꝓpoſiti genus, & pro teſtimonio inducit cõſuetudinẽ uocãtem cœlum quod ſurſum eſt maxime & extremũ,ſi enim in cœlo diuinũ omne locari dicimus, tanq̃ ſupreme omniũ locatum ip̃m adoramus.Dicebat igitur & ẽm principia,quia omnes locũ ſurſum,diuino numini aſſignãt,palã igitur ꝗ extremũ & ſupremũ cœlũ maxime cœlũ uocari putamus, utimur autẽ nomine & in aliis ⁊Notat autẽ Alexan. ꝗ nõ tanq̃ eodem exiſtente qđ ſurſum,& qđ in circuitu extremo,ſic dixit{quod extremũ & quod ſurſum,}ſed tanq̃ in ɔſuetudine exiſtẽs, extremũ illud ſurſum uocari. Quoniã & ip̃m quod ſurſum ad id quod deorſum cõtraponens,& leue, quidẽ ſurſum moueri dicens,graue autẽ deorſum,in circulo lunaris ſphæræ oſtendit eſſe qđ ſurſum.Nam uſq; illuc ſemꝑ fertur ſupernatatiuũ & leuiſſimũ.ſ.ignis.Erit aũt/ait/& quod extremũ, ſurſum,ſiquidem ſupra leuiſſimũ eſt,ſed qualiter in octaua ſphæra omne diuinũ locari dicimus,ſi diuinas etiã erraticas putamus?an q̃a diuino ubiq; qđ ſummũ aſſignantes,& totum cœlũ diuinũ putãtes,ẽm ſummum ipſius effingimus,& cõuerſio noſtra ad diuinũ,ad ſurſum tendens, uſq; ad ſuꝑmum tẽdit?an quia omnia diuina,primo diſiuncta,& ſuper mũdana exiſtentia,ſua natura,à primo & optimo corporum maxime cõtinẽtur? Scđm ſignificatũ cœli dicit,ẽm ꝗ planetarũ cœlum dicimus.Hoc enim eſt, quod cõtinuũ aut ꝓximum eſt corpus extremæ circulationi uniuerſi, in quo ſunt luna & ſol & alia aſtra,quę dicũtur errate. Et ꝗ hoc cœlũ dicimus, perſuadeť ex hoc,ꝗ hęc aſtra in cœlo dicimus nos. Diuiſim autẽ nominationẽ firmamenti & planetarũ tradens,dedit intelligere,ꝗ oẽ circulariter mobile & extremũ,quod ad generabile & corruptibile diuiſum eſt, cœlũ dicimus. Nam & ipſe tãq̃ naturi unam habente toto,& unum motũ.ſ.circulationẽ cõmuniter oſtendit de ipſo ꝗ alia ꝑter ea quę ſub luna elementa,quinta q̃dam eſt ſuba cœleſtis corporis,neq; grauitatẽ habens,neq; leuitatẽ,& ꝗ ingenitum hoc & incorruptibile eſt,cõmuniter oſtendit,& iterũ oſtendet, & q̃re uno nomine totũ uideť ipſe uocans.Tertiũ autẽ cœli ſignificatũ dicit corpus qđ cõtinetur ab extrema circulatione,cũ ipſa uidelicet extrema circulatione.Nam totũ & omne cõſueuimus dicere cœlũ,ut quod cõtinetur, ſumať cum cõtinente & ẽm hoc totus mũdus cœlum dicitur. Et eſt etiã his qui ante Ariſto.nomẽ cõſuetũ. Nam in multis locis Plato cœlum mundũ uocat, ſicut in ciuili dicens.qđ igitur cœlũ & mundũ nominauimus,& in Timæo.Totũ itaq; cœlũ,aut mũdus,aut aliud quodcũq; nominatũ,maxime utiq; ſuſcipietur,hoc nobis nominatũ ſit.Dicitur autẽ & mundus cœlũ, aut quia ẽm principaliſſimũ eorũ quæ in ipſo ſunt,bene ſe habuit ip̃m ſic nominari,ut homo ab anima,& anima rationabili ἄνθρωπος .i. homo dicitur ab ἀναθρεῖν .i.recolligere quæ uidit,& multa in unũ colligere.Solus enĩ animaliũ homo ex multis ſenſibilibus ꝓcedentia recogitãs in unũ coaceruat.ſi aũt & etymologiã cœleſtis nominis ꝗs intelligat,quã Plato in Cratyllo tradidit,quod cœlũ eſt, id/qđ ſurſum uidetur tãq̃ cauſas ſuas cõuertens,& manens in ipſis,merito & mũdus cœlum dicetur,à ſuiipſius cauſis dependẽs.tripl'r itaq; cœlo dicto, tertiũ hoc ſignificatũ eſt ẽm quod & mundum cœlũ dicimus, hoc aũt eſſe/ait/quod dictũ eſt, ex omni conſiſtere naturali & ſenſibili corpore. Et cãm appoſuit,nam ꝓpter nõ eſſe aliquod corpus extra cœlũ,neq; cõtingere fieri.Si enĩ nullũ eſt extra ip̃m corpus,palàm eſt ꝗ ex omni corporea cõſiſtentia eſt hoc.Hoc igitur iam oſtẽdendũ,ꝗ neq; eſt aliqđ corpus extra cœlũ neq; cõtingit fieri.

Si enim est extra extremā circulationem corpus physicū, necesse est ipsum aut simplicium esse corporum, aut cōpositorum, & aut sc̃dm naturam, aut præter naturam se habere. Simpliciū igitur, nullū vtiq; erit. Quod enim circūfertur ostensum est, quoniā non cōtingit permutare, suūpsius locum, sed neq; q̄ à medio fertur est possibile, neq; quod in medio subsistat, sc̃dm naturam enim nō vtiq; erit. Alia enim sunt ipsorum ꝓpria loca, præter naturā autem siquidē sunt, alii cuidam erit sc̃dm naturam qui extra locus. eum enim qui hui præter naturā, necessariū est alii esse sc̃dm naturam, sed non erat aliud corpus, præter hęc. Non igitur est possibile vllū simpliciū extra cœlū esse corpus. Si aūt non simplicium, neq; mixtorum, necesse est enim esse simplicia, mixto existente.

Si est aliquod corpus extra extremū cœlum, necesse est aut ip̄m simplex eē, aut cōpositū, simplicia autem corpora ut ex simplicibus motibus ostensum est, sunt qđ circulo moueť & quę sup rectā, qđ à medio scilicet leue & supernatatiuū, & quod ad mediū.s.graue & subsidēs. sed quod qdem circulo mouetur, ostensum est/ait/Alexan. q̄ neq; moueri aliquo pręter naturā motu possibile est ip̄m. Si autem hoc, palā, q̄ neq; in alio loco possibile est ip̄m, aut esse, aut fieri, p̄ter eum qui circulo in quo est, sed palā est q̄ qui dicit extra extremā circulationē eē corpus naturale motū, non hoc cœlū extra ip̄m esse, aut fieri dicit, sed magis alterius mūdi cōtentiuū. Fortè igitur dicendū, q̄ ostensum est in p̄cedētibus, unū esse medium & unū extremū, extremū autē est circulo mobile corpus, nō utiq; erit extra extremum aliud circulariter mobile, ut nō in hoc sit omne extremū, sed & in illo, uariationē aūt non in natura circulo mobilis & extremi, acceptās Alexander, sed in hoc circulo mobili/ait/ip̄m non posse in alio loco, aut esse fieri, pręter eum in quo est, & quidē ut dixi, nō hoc ꝓponebat ostendere, q̄ istud cœlum extra seip̄m nō est, sed q̄ extra extremū, & circulo mobile corpus hoc, nō est aliud circulare corpus, sicut neq; leue, neq; graue aliud extra hunc mundū esse ostēdit, sed nō q̄ quæ hic sunt, non sint extra ipsum. Quòd aūt neq; graue, neq; leue, neq; prorsus aliqd eorū quę super recta mouenť, sit extra cœlū: ostendit, ꝓprio iterum mō ostensionis utens. Si.n.est, aut fm naturā est, aut p̄ter naturam, utroq;.n.mō nata sunt hæc esse in loco. hæc.n.ostensa sunt fm naturam manere in loco in hoc mundo ad quem fm naturā unūquodq; fertur, siqdem unum ostēsum est mediū, & unum extremū. si autem aliqs dicat, p̄ter naturā ibi esse aliqđ corporum recti motus, palā est q̄ aliis corporibus erunt fm naturam loca illa. Qui.n.alii p̄ter naturam, alii fm naturā est, nullū autem est aliud corpus p̄ter hæc simplex. Si autē nullum corpus simplex possibile est esse, extra hoc cœlum, neq; mixtū utiq; erit. Nā mixta ex simplicibus cōponuntur & existētibus mixtis, necesse est & simplicia esse ☞ Attendendū autem q̄ totā hāc ostensionem depēdentem ex prius ostēsis ꝓduxit, in qbus ostendit eū qui fm naturam uniuscuiusq; corporum locū, non solum specie, sed & numero unū existentē in hoc mundo eē, propter hoc circulariter mobile corpus ostensum fuisse/ait/nō contingere uariare locum suū, & corporum recti motus ꝓpria hæc esse loca, hæc.n.insinuat dicēs, alia.n.ipsorū sunt ꝓpria loca. Com.94.

At vero neq; fieri potest, aut enim sc̃dm naturam erit, aut præter naturā, & aut simplex, aut mixtum. Quare iterū idem veniet sermo. nihil enim differt cōsiderare si est, aut si factū esse possibile est. Manifestum est igitur ex dictis, quia neq; est extra, neq; cōtingit factum esse corporis molē vllius: ex omni enim est propria materia totus mundus. Materia enim erat ipsi corpus naturale sensibile. Quare neq; nunc sunt plures cœli, neq; fuerunt, neq; contingit fieri plures, sed vnum & solum & perfectum est istud cœlum.

Ostenso q̄ nullum est corpus extra cœlū, cōsequēter q̄ neq; fieri possibile ostēdit, hoc.n.erat maxime ꝓximo ꝓpositum, q̄ nō solum est unus mūdus, sed & qđ est impoſe fieri plures. Qđ qdē ostenditur per nō solū non esse corpus extra hūc mūdum, sed & impoſe fieri. Quòd autē neq; fieri possibile sit, per eūdem ꝓcessum ostendit. Neq;.n.simplex, neq; cōpositū, neq; circulo mobile, neq; quod recti motus, ꝓpter unū esse medium, & unū extremum, & eorū q̄ fm naturā unūquodq; non sp̄ē solū, sed & numero unū esse. Dicit autē Alexā. q̄ huius q̄ nō sit aliquod corpus sensibile extra hūc mundū, neq; possit fieri cām assignauit hoc, q̄ ipse est ex tota sua materia. Fortè autē cōtrariū huius.s. q̄ ex tota materia sit hic mundus, cām assignauit hoc/q̄ nullū corpus est extra ip̄m, neq; simplex, neq; cōpositum. Nā & obiectionem multos esse mūdos astruentem, soluēs per hoc q̄ ex omni materia mundus hic cōsistit, relinqui/ait/ostēdere hoc/q̄ mūdus ex omni materia cōstat. Qđ quidē ostēdit p hoc q̄ neq; extra cœlū est aliquod corpus, neq; cōtingit fieri. hæc igiť illius causa, siqdem sit per cām ostē/ Com.95.

sio,quáuis.n.sëinuicem hæc cõsequantur.s.ex omni materia esse,& nihil extra relinqui,tamẽ hoc.s. nihil extra relinqui,nõ uidetur illud.s.ex omni materia esse.nam & omne diffiniẽtes,dicimus cui nihil deficit.Bene aũt dixit,nihil differre cõsiderare si est,aut si fieri possibile est.Nam possibilia fieri & maxime naturalia,& nõ impedita,fient utiq;,aut habẽt frustra posse.Quæ autẽ ſm electionẽ possibilia sunt fieri,sæpe nõ fient,uariata electione,aut aliũde ꝓhibita.Nõ ociose autẽ intellexit Alexan.hoc {omnis mũdus} signum enim huius esse ex omni materia,omne dici mundum,ait,neq; enim sensibilis homo,omnis dicitur,neq; aliud aliquid præter mundum.

*Simul autem palã,ꝙ neq; locus,neq; vacuũ,neq; tẽpus est extra cœlũ.In omni enĩ loco possibile est existere corpus.Vacuum aũt esse dicunt,in quo nõ existit corpus,possibile est aũt esse.Est aũt tẽpus numerus motus,motus aũt sine physico corpore nõ est,extra cœlum aũt ostensum est,ꝙ neq; est,neq; contingit fieri corpus.*Manifestum igitur ꝙ neq; locus,neq; vacuum,neq; tẽpus est exterius.

Com. 96. Ostẽso ꝙ nõ est corpus aliquod extra cœlũ,ex hoc ostendit ꝙ neq; locus,neq; uacuũ,neq; tempus est ibi,in secunda figura cõcludens cõclusiones:in omni loco est possibile existere corpus,extra cœlu impossibile est existere corpus,extra cœlũ ergo nõ est locus.& iterũ:si uacuum est,in quo nõ est corpus,possibile est aũt fieri,extra cœlum aũt non solum non est corpus,sed neq; fieri põt, extra cœlum ergo non est uacuũ.& ex tertia iterũ:tempus existens numerus motus,ibi semper est,ubi motus est, motus autẽ ubi corpus quod mouet̃.Si igit̃ tempus est ubi & corpus,extra cœlum autem nullum est corpus, neq; fieri potest, extra cœlum ergo tempus non est, neq; fieri potest.¶ Stoici autem extra cœlum uacuum esse uolentes,per talem suppositionem probant ipsum.Ponatur enim in extremo firmamenti stantem aliquem extendere sursum manum,& siquidem extendit, accipiunt quòd est aliquid extra cœlum,ad quod manũ extendit.Si autem nõ possit extendere & sic aliquid erit extra,quod ꝓhibeat extensionem manus,& si iterum apud ultimũ illius stans extendat manũ, similis interrogatio fiet sicut prius.Nam aliqd ostendetur esse extra illud ens.¶ Alexã.autem,ait,ꝙ hoc non sit sanum,sic uti eo quod ostẽdetur,si est mundus omne,& nihil est extra omne,neq; extra mundũ aliquid erit.Non.n.adhuc omne erit,siquid fuerit extra ipm aliud.Quare neq; poterit quis extendere manũ ueniens ad extremum cœli.nam & hoc illius uenire aliquẽ est impossibile,etiam ſm hypothesim,nam corpus circulo motum diuinum etiã impossibile,& nihil tale in seipso suscipere põt.Sed fortè hæc instãtia nõ necessaria,sæpe.n.supponuntur impossibilia,ꝓpter eã q̃ deinceps cõsequẽtiã rationis.Nam & Plato supposuit quẽdã in hypeccaumate stãtẽ,ſm quod ignis natura maxime,& uersus terram habentem inclinatum caput & accipiẽtẽ uirtutẽ ut motus ab igne stet in lãces,& trahat librã sup aerẽ,atq est & hoc ĩpossibile,sed ut ostẽdat natura non esse deorsum,& sursum,& graue,& leue in sphæra,hoc supposuit.inducit.n.subiacere in robore,duobus ergo suspensis lancibus hac minus magis,hac amplius minus,necesse est alicubi tensum sequi uiolentiã & hoc quidẽ graue & deorsum latum uocari,hoc autẽ paruũ,leue & sursum.Arist.quoq; in quarto libro transpositã terram in locum ignis supponit.Sed illud magis dicendũ,quod & ipse Alexan.ĩsinuauit,ꝙ si est mũdus oẽ,& nihil est extra oẽ,similis suppositio est,ac siqs in nõ ens conet̃ extendere manũ,siue enim extendat est aliquis locus qui suscipit,& nõ iam non ens,siue nõ possit extendere,est ꝓhibens:locus igit̃ suppositio est & quæsitum ꝑaccipiens phantasia ꝙ est aliquid extra oẽ,aut uacuũ, aut solidũ:ex ipso autem ait,Alexãder uacuo qđ supponũt,interimũt esse uacuũ.Si enim possibile est extra mũdum uacuũ esse hoc aut finitũ est, aut infinitũ,sed siqdem finitum,ab aliquo finit̃. & tunc iterũ de termino uacui,idẽ sermo q̃retur,extendet aliquis manum,aut nõ extendet.Quid enim diceret, si autẽ infinitũ sit, sicut Chrysippo uidebat̃,uacuũ aũt est spatiũ potens suscipere corpus,& nõ suscipit, q̃ autẽ ad aliqd sunt necessariũ est,si alterum sit,& alterũ esse.igit̃ si est quod põt suscipere, erit utiq; & qđ suscipi potest, aut contingit esse.Corpus autẽ neq; ipsi dicũt,neq; est infinitũ quod possit suscipi ab infinito uacuo neq; igit̃ est aliqd qđ ipm suscipere possit.¶ Xenarchus aũt posse suscipere,trãsmutauit in susceptiuũ tanq̃ sic solues eam q̃ in ad aliqd illatã incõuenientiã positione, nõ tamẽ plus aliqd trãsumptio fecit. Nam susceptiuũ nihil aliud est,q̃ potens suscipere, tale aũt ens manet ad aliqd ens . Adhuc,ait,si est in uacuo infinito mũdus,q̃ est causa ipsi manẽdi? Nullum enim corpus inclinationẽ habẽs possibile est manere non ꝓhibente aliquo extra,si nõ in ꝓprio loco fuerit.uacui aũt nulla differẽtia, ut sit ipsius hoc qdem ꝓpriũ,ut in ipso corpus sit,hoc aũt non.Si autem nõ manet mũdus,sed fertur,cur ad hoc magis q̃ ad hoc fertur,in differenti exñte uacuo?si autem oĩquaq; feratur diuideret̃ utiq;,neq; enim Deus rationabilr̃ seipsum erit opponens ipsis,nam ignis existẽs,fertur & ipse motu ignis,an non talẽ dicimus ignem ipm incorruptibilẽ ipsum supponentes,dicent utiq; ad Alexandrũ? dicere autẽ,ait,à

 spiritu

spiritu ɔtineri mūdum,extēso per totū & detineri in uacuo(ubi enī?)uaniloquiū est. Oportet enim & aliorū corporum unūquodq; à spiritu cōtentum, nō moueri ſm locum. Adhuc spiritus ad nō distrahi ptes quidem eius in quo est cooperabit̄, utiq; cōtinens ipsum. Non adhuc uero & ad nō ferri: per se mobilis existens & nulli corpori ad eam quę ſm naturā inclinationē impedimēto existēs. Praeterea dicere unūquodq; corporū à spiritu aliquo cōtineri, falsum est, ut est in aliis/ait/à nobis oñsum. Criminat̄ aūt Alexāder & fantasiā manus sequētes & uerū putātes quod dicit̄. Multorum enim/ait/& impossibiliū phantasiā habemus. Nam & unusquisq; seipm extra ciuitatem phātasiabit̄, & magnitudie multiplicē, aut minimū, & miliarē. Platone autē duas cās assignāte, q̄re unus solus sit mūdus, unam qdem ab exēplari, ut enim/ait/ſm unitatē simile sic perfecto aiali, ppter hoc neq; duos neq; infinitos fecit mūdos cōditor, sed unū hoc unigenitū coelum & est & erit. Si enim aliqs alius esset, non utiq; esset pfectum istud in sensibilibus, sic in itellectualibus exēplar, sicut & paulo ante ostēdere conabatur, unius semp exemplaris unā esse imaginē, ad quod pxime & principalr̄ assimilat̄. Alterā aūt causam Plato assignat, q̄re unus sit mūdus, hanc quā Aristoteles accepit, scilicet ex oī corporea cōsistētia esse ipm, ut autē & in his cōsistentia uideat̄ Aristotelis ad doctorē, & usq; ad ipsa noīa inuariatus, & haec Platonis uerba pponam. Horū itaq; q̄tuor unūquodq; totū accepit ad mūdi ɔsistentiā. Nam ex igni oīquaq; & aere, & aqua, & terra, istituit ipm institutor, partē nullā nullius neq; uirtutē extrinsecus relinquēs, hęc meditatus, primo qdem ut totum q̄ maxime pfectum, & ex pfectis partibus sit. Adhuc aūt unum tanq̄ nō relictis, ex qbus fiat aliud tale. Adhuc aūt & ut nō senescēs & nō aegrotās. Deinde paucis appositis inducit. ppter hanc itaq; cām & rōcinationem hanc, unum totū ex totis in omnibus pfectum & nō senescēs & nō ęgrotans ipsum instituit. Haec & Aristo. ipsis dicit uerbis quia ex omni sua materia cum sit mūdus, unum & solum & pfestum est coelum istud.

Propter qđ neq; in loco esse, q̄ ibi eē apta nata sunt, neq; tēpus ipsa facit senescere, neq; est vllius transmutatio eorum q̄ ferūtur maxime extra ordinata latione, sed inalterabilia & ipassibilia, optimā habentia vitā & per se sufficientissimā, degunt oī aeuo. Etenim hoc nomē diuine enūtiatum est ab antiquis. Finis enim cōtinet vniuscuiusq; vitae tēpus, cuius nihil est extra scđm naturā ęuum vniuscuiusq; vocatū est. Scđm autem eandem rationē & totius coeli finis, & omne infinitū tēpus & infinitatē cōtinens finis, aeuum est, à semper esse sumēs denominationē, imortalis & diuinus. Vnde & aliis cōicatū est his quidē clarius, his autē obscurius esse et viuere. Etenī queadmodū in circularibus philosophimatibus, circa diuina multotiēs declaratū est rationibus, q; diuinū intrāsmutabile necessariū est esse omne, primum & sūmū, quod sic se habens testificatur dictis. Neq; enī aliud melius est qđ mouebit: illud enim esset diuinius. neq; habet prauū quicq̄, neq; indigens eorū quę ipsi conueniunt bonorū vllo est. incessabili itaq; motu mouetur rationabiliter. omnia enim quiescunt quae mouētur, quādo venerit in pprium locum. Eius autē quod circuit corporis idem est locus vnde incepit, & in quē desinit.

Alexā. ea q̄ hic dicunt̄, uel de primo mouēte dici/ait/quod qdē uidetur eē extra oē corpus, ut qui in nullo sit, nō est enim in loco icorporeum, aut in octaua sphaera, & magis de hac intelligit oīa usq; illuc. eius aūt qđ circuit corporis idē est locus, unde incepit, & in quē desinit. Ostenderat enim/ait/in naturali auditu, q; nō est in loco. quia locus quidē est terminus ɔtinētis, hęc autē nō ɔtinetur ab alio corpore. In tempore uero sunt q̄ à tēpore cōtinētur, tāquā in parte eius subsistentia. si igit̄ neq; aliqđ corpus est extra ipm, neq; tēpus cōtinēs ipsius esse, neq; in loco utiq; erit, neq; à tēpore utiq; senescet. & est hoc ei quod à Platone dictū est cōueniens. haec aūt, sup eam q̄ maxime extra lationem. Siquidē ait/dicit de pma cā, utiq; dicet de ea, q̄ supra circulationē octauae sphęrae. Si aūt dicit de diuino corpore hic: extremā utiq; lationem dicet ultimū eorū qui sup recta sint motuū. Nam motū eorum q̄ sup rectā, cōsueuit dicere lationē, circularē autē, circulationē, supra aeternā igit̄ lationem est circulo mobile corpus, quod neq; in loco, neq; in tēpore, aeternū existēs & nō senescens/ait. Nam & simul oē quidē diuinū corpus nō est in loco, ptes autē ipsius sunt in loco. s. planetarū sphaerae. Cum aūt dixisset { optimam & per se sufficientissimā uitā habētia diuinae pseuerāt } uult à toto ęterno, & à nomine aeui statuere imortalitatē & perpetuitatē. Et primo cōiorem aeui significationē dearticulās, ab hac ad pprie dictā redit. aeuū enim uniuscuiusq; dicimus pfectionē Homerus, tēporis uitae uniuscuiusq;, cuius nihil est extra ſm naturā. uir ab aeuo iuuenis periisti/ait/cōtentiuā hoc est ante pfectionem ſm naturā inlatentis termini tēporis. Magis autē pprie ęuū dici/ait/Aristo. totalitatē & pfectionē coextensam cū infinito tpe totius coeli. istud enim iuste à semper eē denoīationē accipiens imortale & diuinum est. Com. 97.

Et his quidē q̄ ꝓxime & ꝓprie participāt ipsius ꝑpetuitate & ęternitatis est cā habēs & ↄtinens in se ipso totū tēpus, aliis autē partialē uitæ extensionē largit, oībus enim ab ipso ꝓuenit esse & uiuere, his quidem clarius, his autē obscurius. Nouit aūt & ante hæc æternitatē Aristo. in metaphysica existentē uirtutē primi apud ipm intellectus, quā Plato exēplar tēporis ait, hāc. n. in uno manentē fm naturam dicit ꝓcedentē æternā imaginē tēporis ↄstituisse. A cœlesti aūt æuo depēdere ait eē oībus q̄ illius motus ē oībus q̄ in generatiōe sunt causa eēndi. Qđ aūt sit ęternū qđ diuinū, testant ait & q̄ in circularibus philosophimatibus ꝓmulgata in sermonibus, ꝙ diuinum intrāsmutabile necessariū eē omne qđ primū & summū, si autē intransmutabile & æternū. circularia philosophimata uocat. q̄ fm ordinem doctrinæ à principio multis apponunt, quæ & exteriora uocare cōsueuit, sicut auscultatoria ordinata, q̄ magis studiosa. dicit autem de hoc in his quę de phia. uniuersalr. n. in quibus est aliquid melius, in his est aliquid & optimum. Quoniā igit est in entibus aliud alio melius, est ergo aliqd & optimū, quod qdem erit & diuinum. Si igit qđ trāsmutat, aut ab alio trāsmutat, aut à seipso, & si ab alio, aut à meliori, aut à deteriori, si autē à seipso, aut ut appetens ad aliqd deterius, aut ut appetēs aliquid melius. Diuinū aūt, neq; melius aliqd habet à quo trāsmutet, illud. n. utiq; esset diuinius, neq; à deteriori melius pati pōt, & etiā si à deteriori, prauū utiq; aliquid assumeret, nihil autē in illo prauū, sed neq; à seipso trāsmutatur, tāq̄ appetens aliqd melius, q̄ seipsum, atqui nec aliquid deterius, quādo neq; homo uolūtarius seipm deteriorem facit, neq; habet aliquid prauum quod ex trāsmutatiōe ad deterius assumat, hanc autē ostensionem ex secūdo politiæ Platonis Aristoteles trāsumpsit. Dicit eni in illis Plato. igit necesse est si aliqd egredit à suiipsius idea, aut ipm à seipso trāsmigrare, aut ab alio. igitur ab alio qdē q̄ optime se habent minime alterant & mouent, uelut corpus ab esculentis uel poculentis, & laboribus. Deinde hoc oñso inducit, sed fortè ipse seipm transmutabit, & alterabit. Palàm est inquit si alterat. utrum igit ad melius & honestius trāsmutat seipm, aut ad deterius & turpius se ipso, necesse est inqt ad deterius si alterat, nūquid. n. Deum dicemus indigētem esse pulchritudie aut uirtute, & ostenso ꝙ nullus uoluntarie seipm deteriorem facit intulit. Sed ut uidet pulcherrimus & optimus existens, quātum pro uiribus unusquisq; manet simplr in sua forma. Rōnabiliter aūt ait & motum ipsius ęternū esse, omnia. n. quiescūt quæ fm naturā mouent, quādo uenerint ad ꝓprium locum ex alio. Et est principium qdem motus ipsis in alieno loco existētibus, finis autē in ꝓprio loco factis. Corporis aūt qđ circulariter mouet, idem locus & principiū & finis est motus, ꝑpter qđ semper in fine, semp in ꝓprio loco, & in suo bono est, ꝑpter esse aūt semp in principio, incessabilē habet motum: nihil. n. in principio cessat, hæc oīa quæ dixi à principio lræ, usq; ad finem, de circulariter moto corpore intelligere magis uult Alexā. Posteriores autē expositorū, oīa ut de īmobilibus causis cœlestia mouentibus dicta uolunt intelligere. Sed ꝙ nō oīa de cœlesti corpore intelligi sit possibile, manifestū est (ut existimo) ex ꝓxime dictis. ostēso. n. ꝙ nullum est corpus extra cœlū, & ostensis etiā his, cōcludit in hoc ꝙ ait. Manifestū ergo ꝙ neq; locus, neq; uacuum, neq; tps, est extra cœlū, tunc tāq̄ corollarium q̄si ex dictis inducit. {Propter qđ neq; in loco quæ ibi nata sunt, neq; tēpus ipsa facit senescere etc.} Palā ꝙ quæ ibi dicit extra cœlum, nā qūo cœlum extra cœlum diceret? Quomō autem diceret aliquis nullius cœlestium esse trāsmutationē, uidens motū fm locum incessabilē? Sed neq; supra maxime extra ordinata lationem cœlestia dixisset, nā & circulariter ferri ipsum dicit sæpe & nō semper circūferri. Dicit. n. in ꝑcedētibus, alius autē est motus eius quod circulo fert, qui qdem est extremus. Quomō etiā primū & summū diuinū cœlū diceret, aut quomō non erit aliqd aliud melius cœlo qđ mouebit ipm? Sīqdem īmobilis causa melior est, q̄ perpetuus motus, cū sit causa ipsi. Qđ aūt omnia de intellectualibus causis intelligere est possibile, palā ex eo ꝙ fm eandem rōnem, & ꝙ omnis cœli finis, & adhuc magis q̄ in fine, quæ ostendūt rōnabiliter incessabili motu moueri cœlum, sed qđ quidē obscure sit dictū, manifestū est. Non. n. uiri excellētes tātam haberent de ipso dissonātiā. Fortè autem de intellectualibus dictū est, tāquā supra corporalem naturā existētibus, & sic dictis extra ipm. Nam quādo q̄rebat, si est aliqd extra cœlum, nō tāq̄ extra locum significet dixit. Tradens aūt æui significatum, quod ꝓximum nobis qđ cōtinet tps uitæ uniuscuiusq;, ascendit ab illo ad cœleste æuū dicens. Scđm eādem autē rōnem & qui oīs cœli finis, & ꝑpter hoc nunc cœli meminit. Deinde ab hoc ad supermūdanum æuum quādo dicit, & omne tps & infinitatem cōtinens finis æuū est, & ꝙ principalissimū hoc, à quo & esse & uiuere clarius qdem cœlestibus ꝓuenit, debilius aūt sublunaribus, & itrāsmutabile oīno diuino attestans primo & summo de intellectualibus & īmobilibus principiis uidetur dicere de mouentibus cœlestes sphæras. Nā & qđ de multis dicit, īsinuat {primū & summū} sed & {nihil esse melius qđ mouebit ipm} illi magis q̄ cœlo cōuenit. Nam cœlū mouet īmobilis cā, existens melior ipso, & siqdem illud de intellectualibus dictū est. s. neq; est ullius trāsmutatio eorum q̄ ferunt supra maxime extra ordinatā lationē, illis attestari ait qđ in circularibus philosophimatibus,

sæpe ꝓmulgatur ꝙ diuinum sit intrãſmutabile omne primũ & ſupmum. Hoc auté, inceſſabili itaq; motu mouet rõnabiliter, dicit qdem planè de cœlo, ſiquidem ſic ſcriptum eſt, & uidet coaptari pcedentibus, tãquã de eodé, & hoc dictũ ſit: quia.n. nõ apponitur quid ſit qd inceſſabili motu mouetur, de eodé dici uidet. Qualiter aũt erit de eodé dictum, ſi illud qdem ĩtrãſmutabile oſtẽſum eſt, & neq; aliud eſſe melius qd mouebit ipm, hoc auté inceſſabili motu moueri rõnabilr? Si auté putat aliqs illud dici intrãſmutabile ſm alias trãſmutationes pter q̃ ſm locum, miror Ariſto. diligẽtiã ut dicat de his quæ ſm locũ mouent, ꝙ neq; eſt ullius tranſmutatio. ſed qd fecit & priora de cœleſtibus ſuſpicari, hoc maxime uerbũ eſt. ſ. { inceſſabili itaq; motu mouet rõnabiliter } & cõtinua his uerba ſunt manifeſta. Si uero ſit hæc ſcriptura, ut in qbuſdã inueni exemplaribus { inceſſabili itaq; motu mouet rõnabiliter } ſed nõ mouetur ut Alexãdro uidet, & hoc & oĩa pcedẽtia poſſibile eſt ſine uiolẽtia ad itellectuales & ímobiles cauſas, & extra mũdũ dictas, tãquã ſup mũdanas reducere. Quia.n. intrãſmutabiles & ímobiles ſunt illę, ꝑpter hoc inceſſabili motu, quæ ꝓxime ſunt ab ipſis mouent, cœleſtia. Nã mouente ſemp eodé, & eodé mõ ſe habẽte, & qd ꝓxime ab ipſo mouet, per ſummã idoneitaté ipſi cõiunctum, inceſſabiliter mouet. Cõius autem circularis motus oſtenſus eſt in octauo de naturali auditu. Sed & qa circulariter mouet cœlum, ad ĩtellectum cõuerſum, & illius idẽtitaté appetens, & ea q̃ ſemper eadem & eodé modo ſe habet operatiõe participãs, & ꝑpter hoc inceſſabili motu mouet. Nã quæ ſuper recta mouent, habẽtia aliud principiũ motus, & alium finem, mouent quidé à principio, ceſſant autem ad finem & ad propria uenientia loca. Corporis aũt qd circulo mouetur, quoniam idé locus eſt, unde incipit & in qué deſinit, quatenus quidé ſemper in fine ſemper in proprio fine eſt, quatenus autem ſemper eſt in principio, ſemper mouetur ad finem.

His autẽ determinatis dicamus poſt hoc, vtrũ ingenitus, an genitus, & vtrũ incorruptibilis an corruptibilis ſit pertrãſeuntes prius aliorũ ſuſpiciones. Cõtrariorũ enim demonſtrationes, dubitationes de cõtrariis ſunt. Simul autẽ & magis erunt credibilia dicenda pręaudiẽtibus dubitatorũ ſermonũ iuſtificationes. Gratis enim condẽnare videri minus nobis exiſtet. Etenim oportet inquiſitores, ſed non inimicos eſſe, iudicaturos verum ſufficienter.

Duo cum ꝓpoſuiſſet oſtendere de mundo. ſ. ꝙ unus eſt, & ꝙ ingenitus & incorruptibilis, oſtẽſo priori trãſit nunc ad reliquũ. Et primo ſicut cõſueuit, aliorũ de propoſito opiniones cõſiderat, multiformes exiſtẽtes, ut uidetur. nam hi quidé genitũ & incorruptibilé uidẽtur dicere, hi aũt ingenitum & incorruptibilem, hi uero genitũ & corruptibilé, nam ingenitũ qdem ipſum, corruptibilé auté eſſe, nullus hactenus uidetur auſus fuiſſe dicere. Hoc auté. ſ. pmiſſas aliorũ opiniones prędiſcutere, ſemp quidé uidet facere Ariſtoteles. nunc auté utilitates, quas nobis exhibet hoc, appoſuit tres, aut q̃tuor exiſtentes. Primã quidé & principaliſſimã, ꝙ non eſt in ueritate abũdare argumentis eũ qui nõ prius multiformiter dubitauit, ſicut & in aliis docet ipſe. nam cõtrariorũ dogmatũ dubitationes, demõſtrationes de cõtrariis ſunt. nam ſermones qui uident oſtendere ꝙ genitus ſit mũdus, dubitationes ſunt ad oſtendentes ingenitũ, quia qui uult obiectionibus abundare, cõtrarias inuicé opiniones cõſideret, & aſtructiuas ipſarũ rationes. ¶ Secũda auté utilitas hęc. ſ. ꝙ quæ ſunt à nobis dicenda, magis credibilia uidebũtur audientibus, quãdo non quæ à nobis ſolũ, ſed amborũ dubitatorũ & quæſitorũ ſermonum. ſ. noſtrarũ & cõtrariorum ipſi iuſtificationes, hoc eſt demõſtrationes audierint. Hoc auté his qdem qui noſtros ſermones audituri ſunt & doctrinã certioré efficit, ꝑpter obiectionũ copiã, & fiduciam firmiorem, tanq̃ neq; illa nobis ignorãtibus. Nobis aũt minus utiq; exiſtet uideri gratis iudiciũ ferre de cõtrariis, ſi ipſorũ demõſtrationes expoſuerimus & manutenuerimus ipſas quãtũ fieri põt. Qd quidé & Plato maxime facit. nullus eni Callicles, aut Thraſymachus, aut Protagoras, ſic pſuaſibiliter ſua uerba excogitauit, ut Plato ipſe. Illud aũt ↄdemnare qd gręce κατα̂δικάζειν pro καταψηφίζεσθαι, dictum eſt, qd idem ſignificat paſſiuũ pro actiuo dictũ, ſed & gratis cõdẽnare cãm inducit bene. nam arbitros/ait/non aduerſarios oportet eẽ iudicaturos uerũ ſufficienter. quomõ auté iudicare poſſibile eſt eum qui contrarias rationes non audit? Com. 98.

Genitum igitur omnes eſſe dicunt, ſed genitũ hi quidẽ ſempiternũ, hi autẽ corruptibilẽ, quẽadmodum & quodcũq; aliud natura conſtitutorum, hi autem viciſſim quandoq; quidem ſic, quandoq; autem aliter ſe habere corruptum, & hoc ſemper efficere ſic, quemadmodum Empedocles Agrigẽtinus, & Heraclitus Epheſius.

Cõmune oppõnis priorũ cum dixiſſet, hic inducit differentiã, nã de hoc ꝙ genitus ſit mũdus oẽs Com. 99.

concordare dicit,& Theologos & naturales.dicentiū etiā genitum ipm,hi qdem ęternum dicunt,ut Orphęus & Hesiodus,& post ipsos Plato, ut/ait/Alexāder.alii aūt genitū, dicūt ipm & corruptibilē, dupliciter autē hoc,hi enim sic corruptibilē, sicut quodcūq; aliud cōsistentiū indiuiduorū,ut Socratem corruptum.s.& non amplius redeuntē. Quidā autē uicissim generari & corrūpi eundē, & iterū generatum iterum corrūpi dicunt,& æternā esse talem successionē, sicut Empedocles dicens amicitiam & litem ex parte obtinētes, hanc qdem cōgregare in unū omnia,& corrūpere litis mundu,& facere ex ipso sphærū.Litem aūt disgregare iterū elēta,& facere hūc mundū.Hoc aūt Empedo.significat dicens.alias quidē amicitia cōuenire in unū oia,alias autē rursum seorsum singula deferri litis inimicitia,hac iterum penetrante ex uno plura efficiūtur,sic quidē generanť & nō ipsis impediť æternitas,hac autē uariata circulo,nūq; desinunt,sic autē semp fiunt imobiles ℈m circulū.Heraclitus autem quādoq; quidē exuri dicit mūdū, quādoq; aūt ex igne iterum cōsistere ipsum, ℈m quasdā periodos temporum in qbus/ait/mēsuras accēdēs & mensuras extinguēs. Huius autē opinionis posterius fuerūt Stoici,sed isti quidē dimittanť. Quòd autē Theologi nō tanq̄ à tēporali principio, sed tāq̄ à causa factiua dicunt generationē mundi,& hūc fabulose,sicut & alia,palā est:Empedocles aūt q; duos mūdos insinuet,hunc quidē unicū & intellectualē,hūc aūt disgregatū & sensibilem,& q; etiā in hoc mūdo unionē uidit & disgregationē in aliis (ut existimo) mediocriter ex ipsius uerbis ostēsum est.qui enim illa dicit,ut uidetur de generatione mūdi,etiā hæc scripsit.Mundū hunc neq; aliquis deorum, neq; aliquis hominū fecit,sed erat semper. Verūtamen Alexāder uolens Heraclitū dicere mundī genitum & corruptibilē,de intelligibili mūdo sic ipsum dixisse nūc ait.Non enī est repugnātia/ait/sic dicere ut in opinione.Mundū enim hunc,nō hanc dicit mundi dispositionē, sed simpliciter entia,& horū ordinationē,℈m quā ad utrūq; in pte trāsmutatio uniuersi,qñq; qdē ad ignē,qñq; autē ad talē mūdū.Nam talis est horū in parte trāsmutatio,& talis mūdus nō incepit aliqñ, sed erat semper. Et hoc etiā apponit Alexan.q; qui dicūt quādoq; qdem sic omne, quādoq; autē aliter habere,alterationē magis uniuersi,q̄ generationē uniuersi dicūt.Qui autē/ait/genitū & corruptibilē dicunt mundū,ut qdcūq; aliud cōsistētium esse possunt qui Democritū secuti sunt, ut enim unūquodq; aliorū generať, & corrūpitur ℈m ipsos exceptis atomis. Vt enī in aliis quod generať,non idem est corrupto,nisi forte ℈m speciem,ita & de mūdis dicunt.Si autē atomi idem manent,impassibiles existētes:palā q; & isti, alterationem dicent mundorū,sed non corruptionē,sicut & Empedocles uideť dicere,& Heraclitus. Pauca autem ex dictis Aristo.de Democrito trāscripta manifesta faciūt uirorū illorum mentē.Democritus existimat naturā æternorum esse paruas substantias multitudine infinitas. His autē supponit alium locum infinitū magnitudine. Appellat autē locum quidē his nominibus, uacuo nullo,& infinito,substantiarum aūt unāquāq;/pleno/solido/& ente.Putat autē sic esse paruas substantias,ut effugiant nostros sensus,inesse autē ipsis omnimodas formas,& figuras omnimodas,& ℈m magnitudinē diuersas,ex his igitur iam sicut ex elemētis generari & cōcerni oculis apparentes & sensibiles moles, dissipari autē & corrūpi in uacuo ,ppter dissimilitudinē & alias differentias dictas, motas autē incidere & cōplicari cōplexione tanta, aut cōtingere quidē ipsa & ,ppe inuicē esse.naturā uero unam ex illis ℈m ueritatem nullatenus generari. nam stultū esse duo aut plura fieri unq̄ unū.cōmanēdi autē substantias inuicē ad tēpus pro causa ponit adiunctiones & receptiones atomorū. Nam has quidē ipsorum esse scalares,has aūt hamosas,has autē cōcauas,has uero gibbas,alias autē hñtes inumeras differētias. Interim igitur tempus ipsa cōtinere putat ut cōmaneant,donec ualidior aliq̄ ex cōtinente necessitas adueniens dissoluat, seorsumq; ipsa dispergat. Dicit aūt generationē & cōtrariā ipsius disgregationem non solum de aialibus,sed & de plantis & de mūdis, & summatim de sensibilibus corporibus omnibus.si igiť generatio cōgregatio atomorū est,corruptio aūt disgregatio,etiā ℈m Democritū alteratio utiq; erit generatio. Nā etiā Empedocles qd generatur nō idem esse cum corrupto/ait/nisi forte ℈m spēm, & tñ hunc alterationē sed non generationē supponere/ait/Alex.¶ Attēdere aūt in his rogo,q; nullus antiquorum narratur corruptionem mūdi talem dicere, qualem nunc aliqui dicunt ut corruptus non amplius redeat.

Factum esse igitur , sempiternū tamē esse dicere, est impoßibiliū. Sola enim hæc ponenda rationabiliter, quęcūq; in multis, aut omnibus videmus existentia, de hoc autem accidit contrarium, omnia.n. quæ generantur, & corrumpi videntur.

Cō.100. Narratis de generatione uniuersi & corruptione opinionibus, & uolens discussionē ipsarū facere aduersum primos obsistit,ponentes genitū quidē,sed icorruptibilē,quorū erant & Theologi, & Plato,ut/ait/Alexāder.¶ Sciendū autē q; Arist.℈m antiquam cōsuetudinem,ad apparens instat sepe,quā/

do hoc superficietenus acceptũ non consonat ueritati,facit autẽ hoc,auxiliũ ferens intelligentibus superficialibus antiquorũ sermones, quoniã & Theologi fabulose mũdi generationẽ dicebant,sicut & ipsorum deorum ſm substantiã ordinem per prius & posterius generationis insinuantes,& ꝙ Plato genitum ipsum ut sensibilẽ dicit & corporeũ, quia tale ꝓducere seipsum in esse non potest,& ab alio hypostasim habet.s.faciente ipsum , & etiã quia ꝓpter corporalẽ substantiã non potest simul loco & tempore totũ esse,quoniã id quod est,genitũ subsistit. Hæc igitur Aristo.nouit.nam Platonis notans Timæum scribit,ait aũt genitum esse,sensibilem enim,qđ aũt sensibile,genitũ supponit,quod autẽ intellectuale,ingenitũ,non sic igitur genitũ,ut ex tẽpore aliquo genitũ, nam sic genitis ꝑexistere tẽpus necesse,siquidẽ in aliquo tẽpore hypostasim accepit,ut est dicere, ante nũc per sex millia annorũ, aut quotcũꝗ annorum.Plato autẽ ꝓnunciauit planè:ꝙ tẽpus cum cœlo est factum.Si igitur omnis accepti temporis ſm instans subsistens, ꝑexistit semper preteritũ tẽpus, sicut sequitur semp futurũ, neꝗ principium tẽpus habet,neꝗ finẽ habet,quare neꝗ mundus ſm dicentem, tẽpus cum cœlo factum esse.Quare neꝗ ad Theologos,neꝗ ad Platonẽ tendunt Aristo.instantiæ,sed obuiat ad sic suscipiẽtes dicta antiquorũ,ut genitũ quidẽ ex tempore aliquo putent mundũ,incorruptibilẽ autẽ.hoc ergo ut uere incõueniens bene est ab Arist.redargutũ. ¶ Alexan.autẽ Aphrodisieus,nõ sic dicta Platonis intelligens,ut Aristoteles intellexit, neꝗ intelligens cõsequentia circa intellectus ipsorũ, sed à principio ut uideť aduersus dicta Platonis suspecte dispositus, sicut parũ ante nos qdã aduersus dicta Aristo. nõ uult opinioẽ ipsam dirigere,sicut Aristo.qui neꝗ meminit omnino nominis Platonis,nisi raro, sed in ius trahit Platonem. Necessariũ est igitur eum,qui Aristo.placere semp studet,& eius uerba intelligere ſm expositionem ipsius ꝓpriam,atꝗ interpretari,paruipendere q̃ ab ipso dicunť,& non cõsiderare. Quòd aũt,ait,& Plato huius opinionis fuerit,& nõ ut qdam aiunt physicorũ mundũ existẽtem igenitum ſm ipm,genitũ dici eo ꝙ in generatione est hac ex ipsis,q̃ à Platone in Timęo dicũtur, cognoscet qs,sic enim genitũ,ut isti uolunt mundũ ab ipso dici qđ ens est qdẽ,genitũ aũt nũq̃.diuidẽs nãꝗ entia,ait,quid est semper ens,generationẽ aũt non habens,& quid est fiens,ens aũt nũquã.in mũdo aũt nõ ex eo quod est generari utitur, sed eo qđ est genitũ. nam à principio ꝓponit inquirere nõ si fiens,sed si genitus,aut ingenitus,dicit enim. Nos aũt sermones de omni facturos,si genitũ est, aut ingenitum,& parũ ꝓcedens determinans idem ꝓblema, utrũ erat generationis principiũ nullum habens,an genitum est,ab aliquo principio inchoans. Proponens aũt de hoc inquirere cõsequenter ostẽdit,ꝙ genitus est, scilicet à principio aliquo inchoãs, hoc enĩ erat ꝓpositũ, quod nõ est aliud q̃ quod ſm tempus erit.nam & si quod fit adhuc, nõdum genitũ est,quod genitum est,non adhuc generať, genitum aũt mundũ esse dicit,non ergo fiens est.etenim si ita diceret genitũ mundũ,tanq̃ ingenerari habentem esse:oportebat ipm suscipere,& corruptibilẽ esse,nam ei qđ sic generatur,cõueniens est ut generetť & corrũpatur. Dicens aũt ipsum genitum,nõ adhuc cõcedit ꝙ corruptibilis sit,si enĩ sic diceretur tanq̃ non incorrũpi habens esse,neꝗ generari ipm illo modo:adhuc dicit, Copulata est enim talis generatio,tali corruptiõi.si aũt corruptibilẽ ipsum ſm tẽpus dicit, palã ꝙ & in generabilitate utiꝗ erit ſm tempus facta. nam sic corruptibili, sic generabile opponiť. Adhuc qđ sequi uideť generabili corruptibile interimere uolens,icorruptibilem ipsum dicit,sumens ipsum tanquàm consequens generabile,at uero hoc nõ in generatione esse habẽti genito sequiť, sed id qđ à principio tẽporis genitũ est.sic ergo genitus mundus ſm ipm,cãm uero aliquã q̃rere incorruptibilitatis ipsius,qđ facit Plato, est cõfitentis à principio temporis ipm dicere genitum eẽ,si enim eẽt ingenitus,haberet in seipso causam & principiũ incorruptibilitatis,si aũt concediť ab ipso,ꝙ ingenitũ sui natura incorruptibile est, hic aũt tãquã nõ existente incorruptibili sua natura mũdo,dei uolũtate incorruptibilitatem reponit, sed & ꝑdicat de mũdo,hoc est signũ huius,non sic ipm dicere genitum eẽ,ut in generari habeat eẽ, si enim ante genitũ esse non erat,fiẽs aũt adhuc genitũ esse ꝑdicať de ipso nõ tãquã in generatiõe esse habente. ¶ Hæc oĩa uerba Alexã.ꝓposui ut iudicent lecturi hæc & dicenda. Qm̃ igiť plurima dictorum ad hoc tendũt.s.nõ sic dictũ esse genitum mũdum à Platone,tãquã habente esse in generari,sed tãquã à principio temporis genitum,sufficit(ut existimo) & unum textum Platonis proponere,cuius partes & Alexander proposuit. Quærens enim utrum fuit semper generationis principium nullum habens,an genitus est à principio aliquo inchoans,respondet,genitus est:uisibilis enim tangibilisꝗ est,& corpus habens,omnia autem talia sensibilia, sensibilia autem opinione comprehensibilia cum sensu fientia & genita apparuerunt. Vides quòd idem & genitum esse dixit,& fiens esse, quia sensibile est.nam & quæ in generari eẽ habẽt,& genitũ eẽ coexistẽs hñt,sicut cœlestis locus & continuus & semper in fine,quia ab eodẽ in idem semp restitutione existente,oĩs quæ accipiť circulationis pars,& principiũ & finis est,& ſm ꝙ quidẽ in fine semp est,semper genitus est,ſm ꝙ autẽ principium,& ꝑfectus semp est.q̃re nõ genito solum,sed & generari in mũdo usus est.oĩno autem si hoc

ꝓponebat inquirere de mũdo{genitum esse}sed nõ etsi{generaĉ}ut Alexander putat,ꝓpter quid à principio fiens diffiniuit post ens,sed nõ{genitum}quãdo dicit,qđ est,ens qdem,generatioẽ autẽ non hñs,& quid est fiens qdem ens,aut nũq̃.Miror autẽ quo mõ uisum fuerit Alexãdro,non ꝓpter mũdum diffinitiones entis & fientis p̃accipere, ut inueniat, utrũ entium aut fientiũ est mũdus,cum Plato hoc tam planè tradiderit.sed qm̃ diffiniuit fiens:mundũ autẽ genitum esse dixit, frustra ut u detur p̃acceptam eẽ entis & fientis diffinitioẽ ipse putat.& qdem cum dixit genitum,hoc & fiens eẽ dixit.Dicente autẽ Platone,ꝙ genitus est à principio aliquo inchoãs,Alexander/ait/hoc nõ aliud ali, quod esse principiũ,q̃ id quod ẽm tempus.si igiĉ quod à tẽpore aliquo inchoat,semp habet p̃existẽs tempus, ꝓpterea quod id quod nũc incepit ẽm instãs tẽpus existẽs, habet p̃existens p̃teritum nũc,& sequẽs futurũ.Plato aũt cum cœlo genitũ esse tẽpus dicit,palã est ꝙ neq; p̃existit ante cœlum tẽpus, neq; à tempore aliquo principiũ generationis habet cœlũ.Deinde attẽdere oportebat,ꝙ principium dicit istud Plato & effectiuã cãm.nam postq̃ diffiniuit{fiens}inducit.oẽ autem rursum fiens,à causa aliqua necesse est fieri.& iterũ cum dixisset,ꝙ genitus mundus est,& fiens & factus inducit,fienti aũ rursum dicimus à causa aliq̃ necessitatẽ esse generari.& interrogatio intuenti plana est,utrũ erat semper generationis principiũ nõ habens,an genitus est à principio aliquo?Nam entiũ quidem ipm ens est id qđ est,& effectiua causa non indiget:quod est fiens,ad faciens diciĉ,si autẽ tẽporale principiũ & causam diceret hãc quomõ ꝓpter corporeum esse ipm inesse sibi/ait/tãq̃ axioma p̃accipiens ipm,& q dem & ipse Alexan.& Aristo.ante ipsum,corporeũ cœlũ dicẽtes, nõ putat habere principiũ tẽporale, sed illud erat nunc axioma,scilicet corpora ab altero mobilia,& subsistentiã extrinsecus habere,& ꝓpter hoc fientia esse,quia à faciente subsistũt.Sed si sic/ait/genitum diceret tanq̃ in generari esse habẽtem,oportebat & corruptibilẽ dicere.nam ei quod sic generaĉ,conueniens est hoc.s.generari & corrumpi.ergo ne nõ intellexit{genitum}diffinitũ nõ fiens & pertransiens,ens autẽ nũq̃ ens,& motus cœli & diuersæ figurationes fientes & pereũtes sunt, siquidem suba scđm hoc alterata fiens habet & præteritum.Sed & si incorruptibile/ait/ẽm tẽpus dicit,palã ꝙ & genito erit ẽm tẽpus utens.nam sic incorruptibili, sic fiens opponiĉ.sed si genitum & incorruptibilẽ supponat mũdum Plato,palã ꝙ genitum accepit id qđ incorruptibili scđm tempus coexistere possibile est, qđ autem est scđm tempus genitum,& ante Arist.Plato corruptibile esse ẽm tempus in octauo politicæ significat/in qbus dicit, Difficile qdem moueri ciuitatem sic ↄsistentẽ,sed qm̃ genito oĩ corruptio adest,neq; talis cõsistentia oĩ tpe manebit,sed solueĉ.oĩno aũt si opponiĉ incorruptibili ẽm tempus,genitũ ẽm tẽpus,nõ ẽm qđ genitũ uidelicet sed ẽm qđ sic genitũ,& corruptibile ẽ,opponiĉ ãt corruptibile ĩcorruptibili, ĩcorruptibilẽ dicens mũdũ Plato ẽm tp̃s, nõ utiq; genitum ipm dixit ẽm tempus,oportet enim hoc dicere eum qui dicit corruptibilem ipm & incorruptibilem. Adhuc autẽ/ait/hoc.s.scđm tẽpus incorruptibile cõsequẽs genito accepit.hoc autẽ,nõ ei quod in generatione habet esse cõsequiĉ, sed à principio temporis genito.Miror autem quomõ hoc dicit Alexã.nam incorruptibile,ei qdem quod in generatiõe habet eẽ,possibile est cõsequi,ei autẽ qđ à principio tẽporis impoſe:siqdem qđ sic genitum est & corruptibile est semper.Corruptibili aũt incoruptibile impoſe consequi,& qđ postea dixit nihil minus miror,quod deum adducit Plato pro cã incorruptibilitatis,cõscius ꝙ ingenitus existens & incorruptibilis est sui natura,si enim esset/ait/ingenitus,in seipso cãm & principium haberet incorruptionis. Quomõ enim nõ intelligit,ꝙ & Aristo.dicẽs cœlum ingenitũ, oñdit ipsum habere uirtutẽ finitam sui natura & perpetui motus.Idem autẽ dicere æternitatis,in deum etiam iste cãm remisit.Sed & p̃dicari/ait/de mundo {est}signum huius ꝙ nõ sic ipm dicit genitũ esse tanquã in generari habeat eẽ. Quod autẽ ubi{est}p̃dicat de mundo ꝓpter cõsuetudinẽ p̃dicat.sicut & diem & horã esse dicimus. palã est ex qbus cum diligentia scripsit{& erat & erit}temporis exñtes species q̃s transferẽtes accipimus de æterna substãtia nõ rectè.Dicimus enim ꝙ erat est & erit, huic aũt {est}solum ẽm uerã rõnem cõuenit,erat autẽ & erit circa tẽpore ꝓcedentẽ generationem dici docet.ꝑternam autem subam & intellectualẽ & uere entem uocat:manifestum est aũt & in qbus de exemplari dicit.sic igiĉ ipsum existit aĩal æternũ ens.¶Hæc aduersus Alexãdrum habebã dicere,reueritus qdem uirum, & gratias alioqui,habens ipsi & putãs ætati p̃ferendã esse ueritatẽ,& qđ nobis à ueritate dissonum uideĉ dicere. Aristoteles igiĉ arguere ꝓponens aduersus dicentes genitum mundum eẽ ex tẽpore & ĩcorruptibilem,obuiat primo ex inductione,oĩa enim/ait/ q̃ generanĉ,& corrumpi uidenĉ,& si oportet sine cã & demõstratione poni aliquid,sola illa ponenda sunt,quæcunq; in multis aut in omnibus uidemus existentia.Circa id autem quod nunc quæritur cõtrarium huius accidit,siqdem omnia quæ à principio temporis generantur,& corrumpi uidentur.

Adhuc autẽ non habens principiũ eius quod est sic se habere, sed est impoßibile aliter se habere, prius

prius per oĩa secula impoßibile est etiam transmutari. Erit enim aliq̃ cã, quæ si extitit prius, poßibile vtiq; erat aliter se habere, impoßibile aliter se habere. Si autem prius ex aliter se habẽtibus cõsistit mundus, siqdem semp sic habentibus & impoßibilibus aliter se habere, nõ vtiq; fieret, si autẽ factus est, necesse est: & illa poßibilia eẽ aliter se habere, & nõ sic semper se hr̃e. Quare & constãtia dissoluentur, & dissoluta cõstiterunt prius, & hoc infinities, aut sic se nõ habebat, aut poßibile erat. Si autẽ hoc: non erit ĩcorruptibilis, neq; si aliter se habebat aliquãdo, neq; si poßibile erat aliter se habere.

Ostenso ex inductiõe quia qđ à principio tẽporis genitum est impoſſe est incorruptibile esse, idem nunc & p alium ꝓcessum ondit. Obuiat autẽ ad hypotesim dicentem, ex aliqbus genitum esse mundum, q̃ prius aliã habentia dispõnem, transmutata sunt in hunc mũdum. & p̃accipit ante ostensionẽ dignitatem q̃ dicit. quod nõ habet principium & potentiã trãsmutãdi in aliquid, ut potentia sit hoc, in quod transmutat̃, sed sic se habens, ut impoſſe sit aliter se habere oĩ tempore, hoc impoſſe est transmutari. Si enim transmutat̃, semp inexistit aliqua uirtus ipsi ꝓpter quã põt & aliter habere, in oĩbus enim q̃ transmutãtur, ubi primum in actu est, hoc p̃accipiens utit̃ ipso ad illud. Si enĩ ab aliquo principio tempori genitus fuit, & cõstitit mundus ex aliquibus, puta ex eñtis aliter prius se habentibus, siquidem semp sic se hñtibus, ut habebãt prius, & impoſſibus aliter habere se, neq; utiq; factus fuisset ex ipsis mũdus, nõ trãsmutatis illis à priori suipsorũ habitu. Si autẽ genitus est mundus, sicut hypothesis habet, & oppositum antecedenti est uerum, qđ necesse est, & ea ex qbus est esse possibilia aliter se habere, & nõ semp sic se habere, ut à principio se habebãt, q̃re dissoluta prius cõsistent. Si aũt hæc sunt. s. cõsistentia, q̃ quidem dissoluta ẽm actum erãt, & potentiã habebãt huius. s. non semp simil'r se habere, palã est ꝙ post cõsistentiã non amiserunt hoc, ad quod nata fuerunt, ut dissoluta subsisterẽt, & potentiã haberent, nõ semp simil'r disponi, q̃re & cõsistentia dissoluent̃, & non erit incorruptibilis mundus, siqdem genitus supponat̃, sed dissoluet̃ in alia, ex quibus cõstitit, & nõ solũ semel neq; bis, sed multotiens, si enim ea ex qbus est, ingenita supponunt̃, oĩno & ĩcorruptibilia quoq; erunt, sed infinities sic se habuit, si possibile erat aliter se habere. Si autẽ hoc nõ utiq; erat ĩcorruptibilis, neq; enim quod trãsmutat̃, & qđ fit ex aliter se hñtibus aliqñ: possibile est incorruptibile esse, ex eo enim qđ manet in illis ex quibus genitũ fuit, habet uirtutẽ, sic se habere, ut habuit, & anteq̃ fieret. Non enim cum abiicere ẽm actum illo mõ se habere, abiecit & uirtutẽ sic habere, ut prius habuit, ut tota deductio rõnis talis sit. Si genitus est ex tẽpore mũdus, ea ex qbus cõsistit transmutabilem hñt naturã, nõ enim transmutata fuissent in ipm, si autẽ hoc, nõ erit ĩcorruptibilis. Reflectunt̃ enim illa iterum. Si autem incorruptibilis est mũdus, nõ ex aliter habẽtibus prius cõsistit, si autẽ hoc, nõ utiq; erit genitus. q̃re impossibile est simul genitũ ex tempore, & incorruptibilẽ esse. Potest/ait/Alexan. hoc {neq; si aliter se habebat aliquãdo, neq; possibile si se habere est aliter} dictũ eẽ hoc qdem æquale huic, neq; si genitus prius corruptus est. hoc autem huic, neq; si nõ corruptus qdem fuit prius, potentiã autẽ habuit ut corrumperetur eo quòd ea ex quibus genitus est, sint huius naturæ. Est autem/ait/Alexander. & sic ad propositum argumentari, si æternum impossibile est aliter se habere, quod possibile est aliter habere, non est æternum, quæ autem in mundo, possibilia sunt, aliter se habere, non ergo æterna, ꝙ autẽ possibile sit ea q̃ sunt in mũdo, aliter se habere, manifestũ est, siquidẽ genitus est, ex p̃cedẽti uirtute potentiũ al'r se habere. Adhuc ea ex qbus genitus est mũdus, si genitus est oĩno, aut æterna erant, aut nõ æterna. sed siqdem æterna & semp eodem mõ se habentia, nõ poterãt transmutari, q̃re neq; ex ipsis mũdus genitus fuisset, nõ prius ens ex ipsis. Si aũt nõ æterna, & ipsa ex trãsmutatione aliquorum genita sunt, si autem hæc possibilia sunt transmutari iterum in illa ex quibus genita sunt. nam ex contrariis & in contraria fiunt transmutationes. Si igitur corruptibilia ea ex quibus mundus, corruptibilis utiq; erit & ipse. Hęc ut dixi adducta sunt aduersus dicentes, ex præexistentibus aliqbus, ab aliquo principio tẽporis genitũ eẽ mũdum, ut uidebat̃ Plato dicere, ex fluctuãtibus prius eñtis, neq; ẽm tẽpus dicens p̃existere qđ fluctuaret, si tẽpus cum cœlo genitum eẽ/ait/neq; ẽm se putans ipm aliquãdo subsistere, sicut in ciuili iam existente mũdo, sequestrãs ab ipso conditorẽ ad inordinationẽ ipm delatum cõsiderauit, sicut & ante effulgere conditorem, ordine q̃lis erat corporalis natura ẽm suppõnem aliquis uolens addiscere inordinatã ipsam & fluctuãtem ɔsideraret. Si autẽ aliquis, ut qui ẽm nos uolunt sapiẽtes, nõ p̃existere dicens ea ex qbus cõsistit, genitum tñ ipm supponat ẽm tempus, nõ habet ducere cãm ꝓpter quã tunc genitus est, & nõ prius aut posterius. Nam q̃ ex transmutatiõe generãtur, & ipsa iterum in alia transmutãtur, ẽm coordinationẽ p̃cedentium & sequentium eius ꝙ tunc fiunt, q̃ autem ex nõ ente fiunt, impossibile est assignare causam. Cõ.101.

Auxilium autem quod quidã conantur ferre sibiipsis dicentiũ ĩcorruptibilẽ quidẽ esse, factum au-

tem nõ eſt verũ. Similiter enim dicunt bis qui deſcriptiones ſcribũt, & ſeipſos dixiſſe de generatione, non tanq̃ generato aliquãdo, ſed doctrinæ gratia tanq̃ magis inſtruentes, velut deſcriptionẽ gentiũ aſpicientes. Hoc autẽ eſt quẽamodum dicimus, nõ idem. in factione enim deſcriptionũ poſitis oĩbus eſſe ſimul idem accidit, in demõſtrationibus autẽ horum nõ idem, ſed impoſsibile. quę enim accipiũtur prius & poſterius ſubcõtraria ſunt. Ex inordinatis enim ordinata facta eſſe dicũt. Simul autẽ idem inordinatum eſſe, & ordinatum impoſsibile eſt ſed neceſſe eſt generationem eſſe ſeparantem & tempus. In deſcriptionibus autem nihil tempore ſegregatum eſt. quòd igitur impoſsibile ſit ipſum ſempiternum eſſe, & factum eſſe, manifeſtum eſt.

CŌ.102. Videtur ꝙ aduerſus Xenocratem maxĩe, & aduerſus Platonicos ſermo tendit, qa illi ex iordinato & fluctuoſo genitum eſſe mundũ aiunt Platonem dicere. Aſſumens enim Deus oẽ quodcũq; erat uiſibile, non qetem ducens, ſed motũ fluctuoſe & inordinate, ad ordinem ipm̃ deduxit ex iordinatiõe. Iſti igiť genitum & incorruptibilẽ dicentes mundum generationẽ nõ tanq̃ ex tẽpore aiunt, oportere intelligere, ſed ex ſuppõne dictã doctrinę gratia ordinis eorũ q̃ in ipſo priorũq; & magis cõpoſitorũ. Quoniam enim eorum q̃ in mũdo, hæc qdem elĩta ſunt, hæc autẽ ex elĩtis, nõ erat facile cognoſcere horum differentiã, & q̃liter ex ſimplicibus fierent cõpoſita, eum qui nõ reſoluerit ĩtellectu cõpoſita in ſimplicia, & cõſiderãtem qualr̃ in ſimplicia ſꝫm ſe erat à principio ſi ab ipſis fiebãt cõpoſita, ſicut in deſcriptionibus mathematicis naturã ipſorum inquirentes, cõpoſita in ſimplicia reſoluũt, & quomo ex illis fierent, ſiquidẽ à principio facta fuiſſent, ↄſiderant, puta ꝙ triãgulus ex tribus rectis ſꝫm angulum cõpoſitis: ex tribus autem trigonis ſex ſꝫm angulos & lineas, ſed non ſcd̃m plana cõpoſitis. Forte autem & in aliis naturalibus, qui uidenť mũdum dicere genitũ, & corruptibilẽ, quicũq; ex uno, aut ex duobus, aut q̃tuor elementis p̃exiſtentibus ipſum genitũ eſſe dicunt, conuenit generationẽ ſic exponi, ut dictum eſt. Nam & dicentes aquã aut aerem, aut ignem, aut q̃tuor à principio q̃ nũc uidenť compoſita reſoluentes, ut ſimpliciſſima hæc ſupponũt & qualr̃ ex ipſis etiam generenť cõpoſita cõſiderantes, & ſi ex principio aliquo tẽporali mũdus genitus fuiſſet, ſic generari aiunt. Ariſto. autẽ ait non bene ipſos exponere generabilẽ, neq;.n. mathematicorũ exẽplũ cõuenire ipſis. Nam mathematicus ad inexñtia & ſemp coexiſtẽtia deſcriptionibus reſoluit trigonũ ĩ tres rectas, & cubũ in ſex tetragona, q̃ qdẽ ſemp coexiſtũt ipſis, nõ ĩdigẽtia trãſmutatiõe aliq̃ ad generari ex ipſis cõpoſitũ, ſed neq; ut p̃exñtia hęc accipe neceſſe eſt. Hic autẽ ait q̃ accipiunť ad generationẽ alicuius, ĩpoſẽ eſt ſimul & cũ illo ſaluare aſſignationẽ generationis, ſed hæc qdem priora, hæc aũt poſteriora ſunt, & ſubcõtrarie ſe habentia adinuicem, non adhuc ſaluare eam, quæ eſt ex ſuppoſitione generationẽ, ut in deſcriptionibus. Iſti aũt ex inordinatis dicũt ordinata generari, ſimul aũt idem inordinatũ eſſe, & ordinatũ eſt impoſſibile. q̃re neceſſe eſt generationẽ in ueritate eſſe &, ꝓprie ut hæc qdem p̃exiſtant tẽpore, hæc autẽ poſt illa cõſiſtant. In deſcriptionibus autẽ non p̃exiſtunt tẽpore ante trigonum tres rectę. ſicut igitur nõ dicet aliquis ſꝫm ſuppõnem p̃exiſtere cõmixtionem ante cõcoctionem, & cõcoctionem ante terminationem, neq; lapides & ligna ante domũ, ſimul in ueritate p̃exiſtentia: & ꝓpter hoc, nõ dicet aliqs ex ſuppoſitione talẽ generationem, ſed generationẽ uere & tempus, determinãtia q̃ pręexiſtunt, & poſterius ſuperueniũt: ita mundi generatio nõ ex ſuppõne erit, ſi p̃exiſtit ante mũdum quod eſt inordinatum, & nõ poſſibile eſt coexiſtere tẽpori, ſed neceſſe eſt inordinatione perempta, ſupuenire ordinationem. In mathematicis aũt, & ſi impoſẽ ſit generationẽ eſſe figurarũ, ſed neceſſe ſit coexiſtere ſemper ſimplicia cũ cõpoſitis ſꝫm ſuppoſitionẽ tamẽ non eſt impoſẽ generatio. Et admiror Ariſto. ſolertiam, neq; tales rerum differentias incõſideratas relinquentẽ. Verumtamẽ Plato, diffiniens quid dicit {fiens} quia qđ in generari & perimi eſſe habet, & reuera nullatenus ens. Et hoc dicens mũdo cõuenire ꝓpter corporeã naturã, non indiget dicto auxilio ad dicere ipm̃ genitũ & incorruptibilẽ. Nam q̃ hoc indiget ex ſuppoſitione, & ut ex tẽpore aliquo generationẽ ſupponunt, ipſe autẽ aliã generationis ſpeciem nouit in mundo, cui incorruptibilitas non ꝓhibetur coexiſtere. Quoniã aũt & Plato, & Empedocles, & Anaxagoras, & alii quidã naturales cõpoſitorum à ſimplicibus generationẽ ſꝫm eum qui ex ſuppoſitione modũ uidentur tradentes, apparentiũ reſolutionẽ faciẽtes ad ſimplicia, & ex ſimplicibus cõpoſitionẽ enarrantes, tãq̃ & ſi p̃exiſterent tẽpore, ea ex qbus generanť quę fiunt: dicendũ exiſtimo ad Ariſtotelis inſtantiã ꝙ differentia quidẽ bene aſſignata eſt potentiũ ex ſuppoſitione ſola accipi, ꝙ in qbus quidẽ exiſtunt ſemp ea ex qbus generatio diciť, in his ſemp eſt poſſibile ex ſuppoſitione accipere ſimpliciorũ p̃exiſtentiã, & tẽporalem generationẽ. In qbus autẽ non poſſunt coexiſtere ea ex qbus fit generatio fientibus, ſed cõtrarie ſe habẽt ad ipſa, in his tẽpore p̃exiſtere neceſſe eſt ea ex quibus fit generatio, & eſt entiũ hæc ſꝫm tẽpus, ſed nõ ex ſuppoſitione generatio. hæc igitur bene di

ĉta eſſe

eta esse putādum. Fortè autē & naturalia prīcipia, uelut aer & aqua, aut q̃tuor elemēta inexistūt semper his quæ ex ipsis cōponunť. Nam Empedocles nihil aliud est generatio/ait/& corruptio, q̃ solū mixtura & permutatio mistorū, & alii etiā naturales, nō corrupta aq̃, uel aere, uel intermedio generari mūdū aiūt, sed inexn̄tibus simplicibus ex ipsis generari cōposita, & in ipsa resolui. Sicut & ipse Arist. in mūdo q̃tuor elemēta cōsiderās, & ante hoc sine q̃litate corpus, & qualitates, & adhuc prius materiam & speciem & semp minus cōposita ex ꝓxime simplicioribus generari dicens. Nihil utiq; (ut existimo) ꝓhibitus fuit ex suppositiōe eam q̃ ex tēpore generationē assumere. nō enim ipm̄ prohibuisset elementorum resolutio, & trāsmutatio semp omnibus entibus in mundo dicere, sicut & dicit, ꝙ corpus non q̃le suscipiens q̃litates fecit q̃tuor elementa, hæc aūt cōposita fecerūt animalia & plantas. Sed Plato ex inordinatiōe si dicat genitum esse mundū, inordinationē cum ordine coexistere impoſe est, sed si ex suppositione p̄existens accipiať, non tanq̃ p̄extiterit ƀm tēpus & corrupta fuerit, sed tanq̃ inexistens semper cum natura materiæ ƀm eam q̃ in ipsa est spērum obtentiuarū ipsius priuationē. & dispoſita à cōditiua specificatiōe nō est impoſe, sicut.n. informitas inexistit naturæ materiæ, etiam ƀm Aristo. quāuis semp participet spēbus, sic & inordinatio naturalis subsistit cum ipsa, & si semp ordine participet ƀm cōditiuam specificationē. Q̃d autē Plato habuerit hūc intellectum, de illa inordinatione semper existente cū materia, cōprendet aliquis & ex his quę in ciuili scripta sunt, in q̃bus sequestrans rōne à mundo conditorem, inordinatum rursum ipm̄ moueri cōsiderabat. Dicit autē in illis, gubernator quidem uelut dimisso gubernaculo in ꝓpriam circūuolutationem redit, hūc itaq; mūdum rursum cōuertit factum naturalis appetitus. Deinde ꝓcedens/ait/trāsmutatus autem cōcidens principio & fini cōtrarium impetū impetui seditionem multā in ipso faciens, aliam iterū corruptionem aīalium omnimodorū effecit. Et ꝓcedens iterum/ait/horum autē corporeitas est causa cōplexionis pristinæ naturæ cōuersiua, quia participās erat multa inordinatiōe antequā ad mundū qui nunc est perueniret. A cōpositore.n. omnia bona cōstructa sunt, à pristino autē habitu q̃cūq; difficilia & iniusta in cœlo fiunt. hæc & ex illa ipse habet, & in aliis animalibus efficiuntur. Quare inexistente inordinatione ƀm Platonem sicut priuatione, nihil prohibet ex suppositione generationē mūdi dictā eē. Aristo. uero generationem ƀm tp̄s supponens recte conclusit impossibile esse.

Vicißim autem cōstare & dißolui, nihil aliud est facere, q̃ astruere ipsum sempiternū quidē sed transmutantē formam, quēadmodum siquis ex puero virū factum, & ex viro puerum, quādoq; enim corrumpi, quādoq; esse putet. palā enim ꝙ & ad inuicem cōuenientibus elementis, non cōtingens ordo fit & cōstitutio, sed eadem. Aliterq; etiā scd̄m eos qui dixerunt hoc modo, qui dispositionis vtriusq; causant contrarium. Itaq; si totum corpus continuum existens quandoq; quidem sic, quandoq; autem illo modo disponitur, & aptatur, totius autem consistentia est mundus & cœlum, non vtiq; mundus generabitur & corrumpetur, sed dispositiones ipsius.

Postquā cōtradixit dicentibus genitum q̃dem, sed incorruptibilem mūdum, trāsit ad dicentes genitum q̃dem, sed corrūpi & iterum generari uicissim, & hoc ꝯtinue, ut Empedocles & Heraclitus uidebanť dicere, & posterius q̃dam Stoicorū. Tales itaq;/ait/Aristo. & ipsos nō dicere corruptibilē mūdum, sed æternū q̃dem seruare, alterationem aūt ipsi apponere solā formam trāsmutātes. Si.n. est mūdus tota materia specificata & ordinata, & tunc quādo dicunt ipm̄ corruptum esse spēm habet, aut ꝑfectiorem, aut fortasse impfectiorem, qui autem corruptionē mundi hoc dicit, tale aliq̃d dicit, ac si q̃s ex puero uirū factum, & ex uiro puerum, quādoq; q̃dem corrumpi, quādoq; eē aūt putet. Sic.n. etiā in transmutationibus manet mūdus, existens mundus: nō.n. in habendo hanc aliquā formā determinate est mūdus. Q̃m neq; elēntorum inuicem trāsmutationes & uariatiōes & anni temporū successiones erunt corruptiōes mundi, sed sicut si ex Socratis corruptione Plato generareť, & ex corruptione Platonis iterū Socrates, nō utiq; aliquis diceret hoīs hanc generationem & corruptionē, ut hoīs, sed in diuersas formas trāsmutationem, & maxime elemētis ex q̃bus ambo cōsistunt, eisdem manētibus, sic & si ex mūdo hoc, mundus fieret alius uocatus sphærus, aut ut moderni dicunt nouus, & ex illo iterum, ista alteratio utiq; erit mūdi, & nō generatio aut corruptio. Quāuis.n. amicitia congregās elementa huius mūdi soluti sphærū faciat, mundus tn̄ iterum aliq̃lis erit, & ille elēntorū concretiuus ordo nō cōtingens est, sed mundi factiuus & semp specie idem: solū autē corruptus esse diceret mundus, si ad inordinata & alias aliter se habentia trāsmutatio ipsorū fieret. Si autem & mūdus uterq; & semper eādem spēm habens, uterq;.n. facit aliquid, ex hoc.s. ꝙ mūdi differētiæ eędem manent semp: quomō erit hic corruptio. Maxime autē ait, hoc.s. utrūq; mundum semp eādem habere spēm conse Cō.103.

quit Empedocli dicenti easdem causas determinatas, quis cõtrarias generatiõis & corruptiõis.s.lite & amicitiam. Si.n.semper eędem causæ determinatæ, & materia eadem.s.q̃tuor elnta incorruptibilia entia, & ordinem qui fit ab utraq; determinatum necesse est esse, & semp eũdẽ, & nõ alias aliũ. Quare si mundus est continui subiecti cunsistentia, & dispositio non quæ talis, sed simplicior, uidelicet to corpus continuum, quáuis quandoq; quidem sic, quádoq; autem alio modo disponatur, & ordinet, non utiq; mundus generabitur & corrumpetur, sed dispositiones ipsius.

Prorsus autem genitũ corrumpi & non reflecti, existente quidẽ vno, impossibile est. Priusq; enim fieret, semper existebat quæ ante ipsum fuit cõsistentia, qua nõ facta, non possibile esse dicimus transmutari. Infinitis autẽ existentibus mundis / cõtingit magis. Sed tamẽ & hoc vtrũ impossibile, an possibile, erit manifestum ex posterioribus. Sunt enim quidã quibus cõtingere videtur, & ingenitũ aliquid existens corrumpi, & genitũ incorruptibile perdurare, sicut in Timæo. ibi enim ait, cœlũ factum esse quidem, non tamẽ corruptibile, sed fore semper de cętero sempiterno tẽpore. Ad quos naturaliliter qdẽ de cœlo solum dictũ est, vniuersaliter aũt & de omni speculãtibus erit & de hoc manifestũ.

Cõ.104. Ad tertiam trãsit opinionem ponẽtium genitum mũdum, dicentem corrũpi qdem ipsum genitũ nõ tamen sic ut iterũ reflectatur, sed ut unũquodq; corruptibil ũ dicimus corrumpi, uelut Socratẽ neq; enim Socrates corruptus, iterũ Socrates fit, sic autẽ se habere/ait/uno qdem mũdo posito impole est, infinitis aũt rõnabilius, & inde statim subiũgit. Quare impole est sic se hr̃e mũdum talem existtem. Nã materia & oĩno cõsistentia & natura, ex qua genitus fuit mũdus, & ante fieri mundum, poterat in mũdum trãsmutari, & ex ipsa sic se habente mũdus genitus fuit. Potentiã.n.habuit ut trãsmutaretur in mũdum. Quare & quãdo corruptus fuerit mũdus, iterũ trãsmutatur in talẽ ↄsistentiã ex qua genitus fuit, habẽtem potentiã ut mundus ex ipsa generet. Talis.n.erat & prius, si autẽ hoc, & generabit iterum mũdus ex ipsa sicut & prius. Nã habẽs potẽtiam ut generet aliquid in ĩfinito tẽpore utiq; generabit. Hoc autẽ obscurũ existẽs differẽter exponit Alexã, eã.s.quæ sine generatiõe cõsistentiam, q̃ & anteq̃ mundus generaret erat: si.n.id ex quo genitus fuit mũdus nõ erat possibile trãsmutari in mũdum sine generatiõe, ut ex ipsa mũdus fieret, neq; factus est. Si autẽ per generationẽ, palàm est q; habuit potentiã illa cõsistentia anteq̃ mũdus generaret: omnis.n.generatio à potẽtia est cui cõsequitur. Quare quãdo corruptus fuerit mundus, & trãsmutabit iterum in talem ↄsistentiã, cũ potẽtia iterum esse habeat, ut ex ipsa mũdus generet. Magis autem/ait/possibile tale hoc esse q̃ genitũ e si aũt ingenita, & æterna erat ante q̃ generaret mũdus cõsistentia impossibilis erat trãsmutari, hoc.n. supponit, si autem hoc neq; mũdus genitus fuisset, qm̃ autem genitus est, neq; quæ ante generari cõsistentia fuit ingenita erat & ęterna. Possibile.n.in illam & ex illa quæ subiiciunt ipsi transmutari, ut & iterum ex ipsa generentur: horum.n.alterutrũ ostensum fuerit factum, siue mũdus, siue id ex quo mũdus, ostensa sunt reflectentia. Et bene (ut existimo) sic adiecit, si.n.ex tempore genitus est mũdus aut generat æternaliter, p̃existit quæ ante ip̃m consistentia qua nõ genita, sed æternalr̃ existente, põt similr̃ semper se habere, nec dicimus trãsmutari mũdum. Ostensum est.n.hoc q; quæ in æterno & i-nito prius tempore nõ transmutata fuerunt, nõ adhuc utiq; transmutabunt. Hoc autẽ dicit Aristo cõfessum accipiens hoc, q; omne qd̃ in tempore aliquo determinato, puta in aliqua determinata p-te tẽporis generat, hoc autẽ est f̃m ipsum {fiens} ex transmutatione aliqua generari, qa nihil ex non ente generatur. Propter qd̃ sæpe dixi, q; impossibile est dicere causam, p̃pter quã tunc genitus fuit & non prius aut posterius. Qui autẽ nostro tẽpore sapientes non à principio temporis genitũ esse mũdũ dicentes, neq; p̃existere aliquã cõsistentiam putant, ex qua mũdus generaret, neq; f̃m transmutationem omnino genitũ esse, sed ex nõ ente subsistere, atq; ideo nõ possunt dicere p̃pter quã cãm tũc, sed nõ prius, aut posterius subsistit. ostenso igit ab Aristo. q; impossibile est unũ entem genitũ corrũpi, & non adhuc reflecti, infert q; infinitis entibus cõtingit magis hoc, & Alexãder cãm apponit: nõ.n. in materia mundi/ait/dissolutio ipsius est & corruptio, quæ potentiã haberet, ut generaret mũdus, sed in alium mũdum, quibus infinitis existentibus inuicẽ succedentibus nõ necesse est iterũ ad eũdẽ reditum fieri. Sic autem uidebat Leucippo & Democrito. Prõptum est autem (ut existimo) quærere, quid differt, hæc suppositio ab ea q̃ uicissim instituit & dissoluit. Qm̃ dixit Aristo. nihil aliud facere q̃ æternum qdem astruere mũdum, sed formã trãsmutantem, ut Empedocles uidebat dicere. Fortè autem & magis hoc his qui circa Democritũ ↄuenit, siqdem Empedocles diuersas ipsorũ apud ipsum mũdorum species dicebat, ita ut & noĩbus uteretur diuersis, hũc quidem sphærũ, hunc autem mũdum proprie uocans. Mũdi autem Democriti in alteros mũdos trãsmutati ex eisdem atomis existentes, idẽ specie fiunt, quáuis nõ numero. Nisi fortè qa hi nõ supposuerunt effectiuas causas determinatas

minatas,sed motu atomorũ,ut cõtingit facto cõsistere effectus,accidit nõ easdem mundorũ species fieri,sed alias,& ꝓpter hoc nõ esse alterationem ut in illis trãsmutationem,sed generationẽ & corruptioneın. Et fortè hoc uidẽs Aristo.dicebat in illis eũdem ordinem & cõsistẽtiã generari,qcũq; dispõsitionis utriusq; pro causa ponunt,id quod est contrarium.Sed si ut/ait/Alexander dissolutio his qui circa Democritum non in materiam fit,sed in alium mundum,quomodo his qui infinitos dicunt mũdos,hoc conceditur dicere,& non his qui unum aut plures?fortè igitur Aristo.hypothesim inuestigans dicentium,genitum quidem,corruptibilem autem,sic ut non reflectatur,non accepit in mũdum factam dissolutionem: hanc enim alterationem dicebat,sed in non ens,& hoc his quidem qui unum mundum supponunt dicebat non procedere.Infinitis autem entibus,contingere magis.Nam corrupti non redibunt,ꝓpter infinitatẽ,& non qa possibile est sic fieri dixit hoc,{cõtingit magis}sed ad cõparationẽ unum dicentiũ,& corrũpentiũ,sic ut nõ reflectat̃,ibi enim & deficeret mundus,qđ in infinitis non fit.Quòd aũt neq; hanc potentiã putet cõtingentẽ,manifestauit dicẽs.{Sed tamẽ & hoc utrum impossibile an possibile, erit palã ex posterioribus,}non solũ enĩ iam ostensum est q; nõ sunt infiniti mũdi,eo q; neq; infinitũ est corpus,& eo q; neq; plures uno sunt, & qa ingenerabilis & incorruptibilis est mundus,sed & in secũdo de hoc ostendet,q; ingenitus & ĩcorruptibilis.¶ Cõsiderandũ autẽ/ait/Alexan. quod fortè in posterioribus libris interimens atomos ex qbus & per q̃ mundorũ infinitas ẽm supponẽtes ipsos,simul & opinionẽ ipsorũ hanc impossibilẽ existentẽ ostendet.Fortè aũt nõ in longum reiciens Aristo. dixit.{erit manifestũ ex posterioribus}neq; tanq̃ ostensurus hoc,q; non sint infiniti mundi, hoc enĩ iam ostensum est, sed tanq̃ cõsequenter de hoc dicẽs, argumentat̃ aũt ex supra inducta causali cõclusione.{Sunt enim/ait/quidã qbus cõtingere uidetur,& ingenitũ existens corrũpi,& genitũ incorruptibile pseuerare}.Quæ ipse interimens ostẽdet,qa quod ingenitũ est semper incorruptibile est,& qđ corruptibile genitum. His aũt ostensis ostendet̃ & q; sic genitũ non est possibile æternaliter esse, sed reflecti iterũ ad nõ esse,si autẽ hoc,palã q; impoẽ & quę ex infinitis mũdis corrũpunt̃ non adhuc reflecti.Et est hęc Alexã.suspicio,dicentis occultatã esse in ꝓposito sermõe eam quæ aduersum dicentes corruptũ mundũ non adhuc fore cõtradictionẽ. Exemplũ autẽ dicentium genitum incorruptibilẽ pseuerare inducit id qđ in Timæo Platonis dicit̃. Quòd enim nõ ambo pmissa.s.ingenitũ aliquid ens corrũpi,& genitũ incorruptibile pseuerare,putat dici à Timæo, manifestauit ipse inferendo.ibi enim ait Timæus cœlũ genitum quidẽ esse, non tamẽ corruptibilẽ, sed fore reliquo semp tẽpore.& ex cõmuni Alexãder/ait/possibile est intelligere in Timæo scriptũ.Eiusdẽ enim rationis genitũ aliquid incorruptibile dicere & ingenitũ corruptibile, sed & inordinatio/ait/ex qua mundus genitus est,ẽm ipsos ingenita existens corrupta est in ordinẽ & mundũ trãsmutata.sed palã q; si corporeũ est uel uisibile, qđ inordinatum est ẽm Platonẽ,ut insinuat dicẽs. Assumens deus quodcũq; erat uisibile,non quietẽ ducens, sed motum fluctuose & inordinate, palã q; & genitũ etiã ipsum/ait/Plato.Nam uisibile omne fiens & genitũ determinauit. Fortè igit̃ huius ꝓpositionis dicentis,aliquid esse ingenitum quidem, corruptibile aũt, nullus p̃extitit, neq; ẽm apparens sic dicens, sed Aristo.gratia perfecte diuisionis,& illud membrũ addidit,& simul quia cõuersio ingenerabilis & incorruptibilis auxiliabit̃ ipsi ad ostendendũ q; & genitũ & corruptibile ad inuicẽ cõuertuntur. Qm̃ autẽ eius quæ est in Timæo inordinationis etiã hic meminit Alexãder tanq̃ p̃existentis ante mundũ ẽm Platonem,& ego iterũ reduco ad memoriã q; Plato/ait/tẽpus cũ cœlo genitũ esse. Quo mõ igitur ante cœlũ,tẽpus aliquod p̃existere est possibile? Et quia qđ corporeũ quãtum in seipso & solubile & inordinatum existens, & æternũ & dispositũ ostendit ꝓpter dei bonitatẽ cõsonantem sibi,& Aristo. quãdo dicit mundum per seipm̃ quidẽ finitã habere uirtutem sed ꝓpter mouentẽ cãm, semper mobilem & infinitæ uirtutis fieri. Ad dicentes aũt/ait/genitũ & incorruptibilẽ mundum, aut ingenitũ & corruptibilem uniuersal̃r quidẽ dictum est prius,quãdo ostendit cœlũ ingenitũ existens & incorruptibile,ex eo,q; fiens qdem & corruptũ omne ex cõtrario generari,& in cõtrariũ corrũpi. Cœlo autẽ nihil esse cõtrarium,si enim esset aliquid contrarium,sibi,hr̃et utiq; illud motũ cõtrarium circulari motui,cõtraria enim naturaliter sunt,quæ cõtrarios habent ẽm naturã motus,ostenso igit̃ q; circulari motui non est cõtrarius motus habet cõsequens q; neq; circulariter mobili sit aliquid cõtrarium. Huic autem qđ neq; generetur ipm̃ neq; corrumpatur ꝯñs est. Et est ostensio naturalissima sumpta ex causa generationis naturalium corporũ,& corruptionis.s.ex ꝯtrariis & in cõtraria esse generatiões & corruptiones,sed dictum est de cœlo solũ,uniuersal̃r autẽ de omni cõsiderãtibus, unũ possibile sit genitum aliquid incorruptibile esse,an ingenitum, corruptibile, erit & de cœlo manifestum.nam cũ uniuersalibus particularia condemonstrantur.

Primo autem diuidendũ est quo modo ingenerabilia & generabilia dicimus & corruptibilia & in-

corruptibilia. Multipliciter enim dictis, & si nulla differentia sit ad sermonem, necesse est tamen intellectum confuse habere, si quis diuiso multipliciter tanquam indiuiso vtatur. Immanifestum est enim secundum quam naturam ipsi accidit quod dictum est.

Cõ.105. Proponens inquirere utrum possibile sit assequi genito incorruptibile, qm̄ multipliciter unũquodq; horum dicit̃, oportere/ait/ipsorũ significata primũ distĩguere. Et huius opportunitatẽ docet bene, nã in his quę multiplr̃ dicuntur, si quis nõ diuidat significata, neq; determinet de quo ipsorũ inquisitio est, necesse est mentẽ audientis cõfuse se habere. Apposuit autẽ ex abundãti hoc, q̃uis nihil referat ad rõnem, quia & tũc oportet multiplr̃ dictum diuidere. Quãdo aũt nihil refert ad rõnem diuisio multipliciter dicti? an quãdo notum fuerit ſm quod significatũ rõnes fient? sed & tunc ait/cõfuse se habet aliqualiter audientis mens, cõsiderans multa significata. An ad rõnem dicentis/ait/nihil differre diuisionem multiplr̃ dicti, quando dicens ut in uno & eodẽ facit ſmonem, neq; exercitii gratia, neq; sophistice ad aliud & aliud significatũ trãsferens, tunc enim ut qui ad dicentẽ nihil facit diuisio multipliciter dicti, audiens autem confuse se habet, & hoc ĩmanifesto existente etiam, quod ostensum est, de quo significato ostensum est.

Dicitur autem ingenitum vno quidem modo, si sit aliquid nunc, prius non ens, sine generatione & transmutatione, quemadmodum quidam tangi & moueri dicunt. Non enim generari quidam dicunt tactum neq; motum.

Cõ.106. Proponens diuidere ingeniti significata, primo quidẽ illud/ait/quod quidẽ prius nõ ens, posterius autem ens, ingenitum tamẽ dicitur, tanq̃ sine generatione, hoc est motu aliquo & extensione ueniẽs ad esse. Nam quæ generatione nõ indigent ad subsistẽtiã, merito ingenita dicunt̃, sicut quidã tãgi & moueri dicunt & tactum, simul totaliter & in extense generari putãt, & motus dicunt nõ esse generationem, neq; trãsmutationẽ, neq; per generationẽ aut motũ, quod nõ mouet̃ ad moueri ꝓcedere. Si enim & ipsius motus trãsmutatio q̃dam est, erit trãsmutatio trãsmutationis & motus, motus, & hoc in infinitũ. Quod qdem nunc in alios remisit dicendo, quẽadmodũ quidã dicunt, in quinto autẽ de naturali auditu, ipse hoc ostendit. Fortè aũt tactus quidẽ & coruscatio, & uniuersaliter quæ subito & sine tẽpore uidentur subsistere, & principiũ & mediũ & finem habent reuera à non ente ad esse, & per generationẽ, ꝓcedunt ad esse, & tp̃s mensurat ipsorũ generationẽ, q̃uis minimũ existens occultet sui extensionem. Motus uero & generatio & trãsmutationes, existentes aliorũ motorũ & generatorũ & trãsmutatorũ ſm seipsas non patiunt̃. Neq; enim uiæ in uiis sunt, neq; ꝓtensiones in ꝓtensionibus, neq; mensuræ ut mensurę cõsiderata. Quãdo aũt motũ & generationẽ & trãsmutationẽ, ut sp̃es quasdã cõsideramus, à non esse ad esse ꝓcedentes, tunc & horũ intelligimus generationẽ, sicut & mẽsuram, puta cubitum, quãdo ut corpus distensum intelligimus, mensurari & ip̃am dicimus. quãuis & in hm̃oi possibile sit dicere, q᷑ si est mensura mẽsuræ, necesse est in ĩfinitũ ire, sed neq; ut mensuræ mensura est, sed ut corporalis extensionis, neq; ut motus mouet̃, neq; ut generatio generat̃, neq; ut trãsmutatio trãsmutatur, sed ut ipsa prius quidẽ nõ entia, posterius aũt entia cum tp̃e trãsmutantur. Et mihi uidetur Aristo. ꝓpterea q᷑ intellexit talem ipsorum trãsmutationũ, in alios remisisse sermonem dicendo, quemadmodum quidam tangi & moueri dicuntur etc.

Vno autem siquid cõtingens fieri, aut non fieri, non est aũt, similiter enim et hoc ingenitũ est quod contingit fieri. Vno autẽ siquid impossibile est prorsus fieri, vt & quãdoq; quidẽ sit, quãdoq; autẽ nõ. Impossibile aũt dicitur dupliciter: aut enim qđ simpliciter nõ fiet, aut nõ facile, neq; cito aut bene.

Cõ.107. Scdm significatum ingeniti tradit, quod cõtingit quidẽ fieri, aut dum fit ad esse ꝓcedere. qđ quidem dixit ipse fieri. nõdum aũt ꝓuectum ad esse, sic ingenita dicit̃ domus, qua cõtingit fieri, & q̃ fit, nondum autẽ existẽs est. Tertiũ ingeniti significatũ enumerat. s. qđ omnino impo͞ile est generari. Qm̄ autem & id quod sine generatione ad esse ꝓuenit, quale erat primũ significatũ, nõ potest qdem fieri, sed tamẽ quãdoq; qdem est, quãdoq; aũt non est, ab hoc separãs tertiũ significatum, impo͞ile generari ait/ ut quãdoq; qdem sit, quãdoq; autem nõ, per hoc autẽ q᷑ impo͞ile est generari, à secũdo separat ip̃m. Illud enim cõtingens generari, aut genitũ esse, nõ sine generatione dicebatur. hoc igitur est qđ principaliter ingentiũ, qđ prorsus nõ est possibile genitũ esse, ut quãdoq; sit, quãdoq; aũt nõ. sic autẽ entium q̃dam ingenita, q̃ æterna sunt & necessaria, quædam uero, quæ nullatenus possibilia sunt esse. Videtur autẽ mihi } prorsus { appositũ esse ad significandũ, q᷑ prima significata aliqualr̃ ingenitũ habebant,

bebant,sed nõ omnino & pfecte.dicens aũt omnino impoſe generari, diuidit impoſe dupliciter. Vno qdem modo qui cum omnino intelligitur, ſm quẽ non eſt uerum dicere, qa fiet omnino ſm quodcũq; geniti ſignificatum,oĩa enim interimit omnino.Altero autẽ ſm quem craſſe dicit̃ impoſſibile & improprie, in his quæ non de facili, aut nõ cito, aut non bene. Nam quod non fit omnino celeriter etiam ſi minus proprie tamen & impoſſibile fieri,& ingenitum eſſe dicitur, quare cum hoc quatuor erunt ingeniti ſignificata.

Eodem autem modo & genitum.vno quidẽ ſi non exiſtens prius,poſterius eſt, ſiue genitũ, ſiue ſine generari:quãdoq; quidẽ non exiſtẽs,iterum autẽ ens:vno autẽ ſi poſſibile: ſiue per verum determinato poſſibili, ſiue per facile.vno autẽ ſi ſit generatio ipſius ex non ente in ens. ſiue iam exiſtente per fieri aut non exiſtente: ſiue etiam nondum exiſtente, ſed contingente.

Aſſignatis ingeniti ſignificatis,trãſit ad ſignificata geniti,&/ait/ipſa eodẽ modo cũ illis aſſignari,qa unũquodq; ad unũquodq; oppoſitũ cõuenienter aſſignatur.Et primo exponit geniti ſignificatũ,qđ non exiſtẽs prius eſt,ſiue per generationem,ſiue ſine generari,quãdoq; qdem nõ ens, iterũ autẽ ens ſicut tactus.Genita.n.omnia talia,qa prius non entia,poſterius ſunt,quãuis modus puentionis ad eẽ ſit diuerſus.opponitur autẽ hoc ſignificatum,dicto ingeniti ſignificato,qđ nondum ens poſſibile eſt fieri.nã nõdum enti,& ,ppter hoc ingenito opponit̃ id quod iã ex nõ ente,& ,ppter hoc genitum dictum.Scđm autẽ geniti ſignificatũ eſt id qđ poſſibile generari,ſiue per uerũ determinato poſſibili, ſiue de facili,aut cito, aut bene.Cõtrapoſuit autẽ hoc,ei ſm impoſſibile ingeniti ſignificato,primo quidem modo impoſſibilis,qđ ,ppter hoc dicit̃ poſſibile,quia uerũ eſt de ipſo ꝙ fiet. Secũdo autẽ modo qđ de facili fit,aut cito,aut bene.Dicit̃.n.poſſibile fieri,& hoc,ſicut impoſſibile qđ nõ de facili fit.Tertium autem uel quartum geniti modum exponit,cuius trãſmutatio ex nõ eſſe in ens,per generationem ſit.ſiue iam ſit hoc ſicut eſſe habẽs,ſiue etiã nõdum ſit.opponit̃ autem modus iſte primo dicto ingeniti.Ingenitũ qdem illud erat,cuius quæ ad eſſe trãſmutatio,nõ erat per generationẽ,genitũ aũt eſt hoc,cuius ex nõ ente ad eſſe trãſmutatio,nõ aliter eſt q̃ per generationẽ.ſic Alexãder laborioſe expoſuit geniti ſignificata,ſignificatis ingeniti.Fortẽ autẽ primum geniti ſignificatũ,qđ & principaliſſimum eſt,cõtraponit̃ ad tertium ingeniti,qđ quidem & ipm principaliſſimum ĩgeniti ſignificatũ inſinuat.ſ.omnino impoſſibile generari,ut quãdoq; quidem ſit,quandoq; autem nõ,ſiquidem in hoc genitum eſt,ꝙ non exiſtens prius,poſterius eſt,quandoq; quidem non exiſtens,quandoq; uero exiſtens qualiſcũq; modus ſit ipſi peruentionis ad eſſe. Cõ.108.

Corruptibile autẽ & incorruptibile ſimiliter. ſiue enim prius aliquid ens,poſterius autẽ non eſt: aut non eſſe cõtingit, corruptibile eſſe dicimus, ſiue corruptũ aliquãdo & tranſmutatũ, ſiue non.Eſt autem quando & quod per corrumpi cõtingens non eſſe, corruptibile eſſe dicimus.Et adhuc aliter, quod facile corrumpitur,quod dicet aliquis facile corruptibile.

Conſequẽter corruptibilis & incorruptibilis ſignificatorum tradit diuiſionẽ,à corruptibili principium faciens.Et primũ/ait/corruptibilis ſignificatum,qđ prius exiſtens,poſterius non,aut contingit nõ eſſe,ſiue per corrũpi ad nõ eſſe tranſmutet̃,ſiue etiam ſine hoc,ut tactus.Nã ſic corruptibile non ,ppter modum trãſmutationis dicit̃ corruptibile.ſed ,ppter quãdoq; quidem eſſe,quandoq; aũt nõ. Addendum eſt aũt huic & cõtingit ut deficiens.ſ.poſterius nõ eẽ,per corruptionem cointelligamus. Et eſt iſte modus,primo mõ geniti oppoſitus,nam opponit̃ genitũ corruptibili qdem ut contrario, ingenito aũt ut negationi,illud autem genitũ erat,quia qđ primo nõ exiſtens poſterius eſt,ſiue genitum,ſiue ſine generari,quãdoq; quidem nõ ens,iterum aũt ens. Qđ quidem ſignificauit per hoc, ſiue corruptum quãdoq; & trãſmutatum,ſiue etiã nõ.Propter qđ nõ uidetur mihi bene Alexãder dicere,ꝙ põt aliquis ex litera hac,ſiue corruptioni ſubiectũ,quãdoq; & trãſmutationi,ſiue nõ,intelligere,tãquã dicat ipſe corruptibile,quod idoneitatẽ habet ad corrumpi,& ſi nõ corrumpat̃ aliquãdo,eo qđ ,phibeatur,ut qđ in atomo percutere,quod qdem ſignificauit in genito.ſ.ſiue fiens,ſiue ſine fieri, quãdoq; qdem ens,iterum aũt non ens,hoc ſignificat cum oppoſitiõe.ſ.ſiue corruptioni ſubiectum aliquãdo ſit & trãſmutationi,ſiue etiam nõ.Scđm autem ſignificatum corruptibilis tradit,qđ eſt pſ eiuſdem.ſ.quod per corrũpi tranſmutatur ex ente in nõ ens,ſm ꝙ nõ adhuc tactus corruptibilis dicitur,qđ quidem opponitur tertio mõ geniti.Tertium aũt corruptibilis ſignificatũ/ait/qđ facile corrũpitur,quod bene corruptibile ɔſueuimus uocare magis ,pprie.opponit̃ aũt hoc,ſcđo geniti ſignificato particularias;eſt aũt & hoc dicere poſſibile corrũpi,ſiue p uerũ determĩato poſſi,ſiue p facile. Cõ.109.

Et de īcorruptibili eadem ratio, aut enim quod sine corruptione, quādoq; quidem ens, quādoq; autē non ens, puta tactus, quia sine corrumpi prius existens postremo non sunt.

Com. 110. Primum incorruptibilis significatū exponit, qđ sine corruptione quādoq; quidē ens, quādoq; aūt non ens. Tales aūt sunt tactus, quia sine corrūpi, prius existētes, posterius nō sunt. æquiualet aūt h partialiter primo significato corruptibiliū. Nam & illud corruptibile dicebatur, quia ex ente ad non ens transmutatur, & si nō per corrūpi. hoc autē incorruptibile, qđ & si transmuteť ex ente ad nō ens semper, nō tamē per corruptionē. Et palàm est φ hoc quidem īcorruptibile propter modum transmutationis, illud autē corruptibile ꝓpter prius ens posterius non ens esse.

Aut ens quidem, impossibile autem nō esse, aut non futurum aliquādo, nunc autē ens. Tu enim es & tactus nunc, sed tamē corruptibiles, quia erit tēpus, quādo non erit verū te dicere, quia es, neq; hoc tangi. maxime autē proprie incorruptibile dicitur id quod non est qdem, impossibile est autē corrumpi ita, vt nūc sit, posterius nō sit, aut cōtingat nō esse, aut id quod nōdum corruptū est cum sit, cōtinget aūt postea nō esse, diciť etiam incorruptibile & quod non facile corrumpitur.

Com. 111. Hæc litera, ut ait Alexāder. tota ferè uideť oībus cōuenicter poni in diuisione corruptibilis. Corruptibilis enim significata, nō incorruptibilis, p ipsam exponi uideť. Nam hoc {tu enim es, & tactus nunc} talem quēdam corruptibilis modū significant. Et uideť idem significari, cum ea significatiōe quę est in diuisione corruptibilis, q̄ dicit, siue enim prius ens aliqd, posterius autē nō est, aut cōtingit non esse, corruptibile esse dicimus, siue corruptioni subiectū aliquid & transmutationi, siue nō. Propter qđ & hi quidem dicunt, ibi literā debere scribi hanc in diuisione corruptibilis, tanq̄ aliam literā transtulisse scriptorē duplr peccātem, & quia nō exterius seruauit ipsam tanquā aliam literā, & quia transtulit inde. Alii autē esse qdem ipsam de īcorruptibili dicūt: idem autē significantē cum diuisione dicenda hac. s. nōdum corruptū, cōtingens aūt posterius nō esse, nō opportune in serie haberi, ad illam enim aliam facere literā. Non tamē ait oīno dissonam ab īcorruptibilis diuisione. Videtur enim dicere incorruptibile p ipsam {ens quādo est} siue possibile sit quādoq; nō esse, siue etiam corrūpendum quādoq;, & ꝓpter hoc nō futurū, nunc uero ens, ad nullū horū aspicientibus nobis, nisi ad esse ipsius solum, & ꝓpter hoc dicentibus ipm incorruptibile. Hęc qdem Alexāder. & qđ qdem ens quādo est, ꝓpter hoc ipm, scilicet nunc esse, incorruptibile uocat, & si debeat corrūpi. palā & ex eo qđ subinfertur paulo post. s. nōdum corruptū, cōtingens autem posterius nō esse. Non aūt totam literā existimo hoc significare. nam principiū literæ in pluribus librorū qui ad me deuenerūt, nō sic habet, ut Alexāder scripsit {aut ens qdem, possibile autē non esse.} Sed sic {aut ens qdem: īpossibile autē non esse.} Et si sic habeat, duo significata incorruptibilis innuit. s. quod planius & ꝓprie, per hoc, aut ens quidem: impoſe autē non esse, & quod nō ꝓprie, quod fm nunc ens, p hoc, aut nō futurū aliquādo, nunc aūt ens. Et exēpla talis modi apponēs, hic. s. tu eni es & tactus nūc: & subiungens. Quia & si fm nūc eē īcorruptibilia dicūť, sed tñ corruptibilia sunt fm ueritatē, qa erit aliqñ, qñ nō erit uerū dicere, qa es, neq; hoc tangi, quorū hoc qdē cū corruptione nō adhuc est, hoc autē sine corruptione. Hęc [illegible] cum dixisset obscurius, consequēter eadem, planius tradit. Hoc qdem ꝓprie per hoc. {Maxime autē proprie incorruptibile ens qdem: impoſe autem corrumpi, ita ut nūc sit, posterius nō sit, aut contingat non esse.} qđ quidem opponiť primo corruptibilis significato, & primo geniti. quod aūt minus proprie diciť incorruptibile per hæc. {Aut nōdum corruptū, cōtingens autē posterius nō esse. diciť autem & incorruptibile, quod nō facile corrūpitur,} ęquiualet autem hoc scđo corruptibilis modo, alterum autem quod est ultimum īcorruptibilis significatum apposuit, quod non facile corrūpitur, quod male corruptibile dicitur, oppositum bene corruptibili.

Si autem hæc sic se habēt, considerādum est, quomō dicimus possibile & impossibile. Propriissime enim dictum incorruptibile, eo φ nō possit corrūpi, neq; aliquādo qdem esse: aliquādo autem nō. Dicitur autem & ingenitū quod impossibile, & qđ non potens fieri sic, vt & prius qdem non sit, posterius autem sit, puta diametrū esse cōmensurabilē. Si itaq; aliquid pōt moueri per stadia cētum, aut leuare pondus, semper ad plurimū dicimus, puta talēta leuare centū, aut stadia ire centū, q̄uis & partes possit quę intus, siquidē & supabundantiam: vt noietur ad finem: & excellentiæ virtutē. Necesse quidē igitur potens scđm excellentiā tanta: & q̄ infra posse. Puta si talenta centū tollere, & duo, & si stadia cētum, & duo posse ire. Virtus aūt excellētiæ est, & siquidē impossibile tantū scđm excellentiā dicētibus,

& plura impoßibile, puta nō potens mille ire ſtadia, manifeſtū quia & mille & vnum.

Poſtq̄ diuiſit ſignificata īgeniti & geniti: corruptibilis & incorruptibilis, de impoſſibili & poſſibili Cō. 112. ꝓponit dicere, q̄uo dicūtur, quia uſus fuit ipſis in ſignificatorū diſtinctione, & etiā q̄a utilia ſunt ſibi hæc, ad ꝓpſiti oſtēſionem, hoc autē erat, neq; genitū aliquid incorruptibile, neq; ingenitū corruptibile poſſibile eſſe. ſiquidem ut ipſe dicet, ingenitū quidem, & incorruptibile per impoſe determinata ſunt, q̄ proprie dicūtur, de q̄bus eſt ſermo. Ingenitū enim eſt, quod nō poſſibile eſt generari, ſic ut prius nō ens, poſterius ſit. Nam diametrū lateri cōmenſurabilē eſſe, ꝓpter hoc eſt ingenerabile, quia non ens, non poſſibile poſterius eē. Et incorruptibile ſimpliciter illud dicimus, q̄d q̄dem exñs impoſſibile eſt poſterius nō eſſe. genitum aūt & corruptibile, per poſſibile determinanť: genitum. n. quod prius nō exiſtens, poſterius poſſibile eſt eſſe, & corruptibile, q̄d exiſtens q̄dem: cōtinget autē quādoq; nō eſſe. neceſſaria igiť eſt poſſibilis & impoſſibilis determinatio. Dicit igiť q̄ oīs potentia ad excellētiam, & ad maximū eorum q̄ poteſt dicitur. Neq; enim quod ſupra hoc pōt. Si enim adhuc poteſt, non erat hoc quo determinabať potentia. Neq; ad id quod īterius & minus, diciť potentia. nō enim hoc ſolū poteſt. Potentia igiť non potens pluſq̄ centū ſtadia ire, aut leuare pōdus pluſquā cētum talētorum, horum utiq; erit potentia. Nam q̄ intra hęc ſunt, neceſſe eſt quidē ipſam poſſe, ſed nō his determinatur, ſed ſicut minor grauitas in maiori, ita & minor potētia in maiori potentia contineť, & eſt maior quidem maioris potentia ꝓpria, minor aūt minoris. Sicut autē potentia extremo & excellentia eorū quæ poteſt determinať, ita & impotentia poniť primo eorum q̄ non pōt: quod ſm̄ excellentiā dixit Ariſt. nō ſic aūt ut in potētia excellētiā dicat. nam illi q̄dem maximū eorum q̄ pōt aſſignauit, hoc aūt excellētia primū & minimū eorū q̄ nō pōt ſignificat. Quod q̄dem ſm̄ excellētiā dixit Ariſt. q̄m eorū q̄ poteſt excellentiā habet. Nam qui q̄tuor ſtadia ire poteſt, q̄nque q̄ excedūt q̄tuor, non adhuc pōt, ſi autē plura, adhuc magis impotens eſt, ſed prima quinque ſunt quę impotētiam determināt.

Nihil autem nos turbet / vltimū quod poteſt: determinetur enim ſcd̄m excellentiæ terminū dictū / proprie poßibile. Forſitan enim inſtabit quis quaſi non neceſſe ſit quod dictū eſt. Videns enim ſtadiū, quæ intus ſunt nō uidebit magnitudines, ſed cōtrarium magis potēs videre punctū, aut audire paruū ſonum, & maiorem habebit ſenſum, ſed nihil differt ad rationem. Determinetur enim, aut in virtute aut in re aut in excellentia. Quod enim dicitur manifeſtum eſt: viſus enim qui minus excedet, velocitas autem quæ maius.

Cum dixiſſet, potentiā determinari plurimo eorū quæ pōt, & q̄ minus etiā poteſt, ītellexit eam q̄ à ſenſibus inſtantiā. Contraria paſſione enim uideñť ſe habere ſenſus ad potentias, ſicut & Plato in legibus noīauit. Nam maior ſenſus minori ſenſibili determinať, quo minus nō adhuc pōt apphendere. Nam minimū uiſibile & obſcuriſſimū audibile, eſt fortiorū ſenſuū, & non ſolum in uiſu & auditu eſt hoc, ſed etiā in aliis ſenſibus. Nā debiliores quātitates ſm̄ unūquęq; ualidiores ſenſus magis percipiunt. Quare ſicut potētia determinatur maximo eorū quæ pōt, ita ſenſus minimo eorū quæ ſentit. Cō. 113. Hanc inſtātiam ſoluere uolens { determinetur, ait, ſm̄ excellētiæ terminū, q̄d diciť proprie poſſibile } q̄d ſummitati oīs potentiæ cōuenit: non. n. maiori aut minori determinabiť, ſic. n. diſſonabūt ſenſuū poſſibilia ad alia. Si. n. per maius determinabitur q̄d poſſibile, nō adhuc potētior ſenſus qui minoris perceptiuus. Si aūt per minus, nō adhuc potētior qui poteſt leuare maiorem grauitatem, & plura ſtadia ambulare. Sed oportet, ait, excellentiā ubiq; per finem determinari illius potētiæ quo plurimum pōt, ſiue maius ſit q̄d ultimū, ſiue minus, in grauibus. n. ultimum eorū quæ pōt tollere leuās, maximum eſt, ſi. n. leuans quis decē talenta pōt etiam triginta leuare, & uſq; ad quinquagina ultimū eorū quæ pōt ſunt quinquaginta. In ſenſibilibus autē minimum eſt q̄d eſt ultimum. Qui. n. uidet digitalem magnitudinem, & dimidiū huius pōt uidere, & quartum, & uſq; ad cēteſimum, hoc eſt, ultimū, quo determinatur excellentia uiſiuæ uirtutis. Quare q̄d minimum eſt ꝓprium, eſt excellētis ſenſus, nam maior, minoris eſt perceptiuus. Q̄d autem eſt maximū, ꝓprium eſt potētiæ excedētis. Vltimum autē eorum quæ pōt cōmune eſt amborum. ſ. ſenſitiuæ & aliarū. Alexāder aūt, ait, q̄ & in ſenſibus poſſibile eſt à maximo excellentiam ſenſitiuæ uirtutis diffinire, ſi in diſtantia accipiatur magnitudo à qua ſenſus percipit: maior eſt. n. uiſiua uirtus, quæ à maiori diſtantia uidet, & auditus q̄ à maiori audit, & odoratus ſimilr. Sed primo q̄dem in diſtantia nō eſt in talibus ſenſibile. Deinde nō in oībus ſenſibus eſt hoc accipere, nā tactiuus ſenſus, ſiue maior, ſiue minor fuerit, nō apphendit niſi īmediate diſtans tangibile, attamē ultimum eius q̄d poteſt etiā in tangibilibus determinat excellentiā uirtutis, nā qui minimę magnitudinis, aut figuræ, aut debiliſſimæ duriciei, aut mollitiei perceptiuus eſt

ſenſus excedit ſm uirtutem,ſupra nõ talia.Et quãuis dicat Ariſto.uidens.n.ſtadium,tamẽ uiſibilem magnitudinem determinat,ſtadialem nõ diſtantiam à qua quod uidetur.Poſita autem ab Ariſt.dubitatione quæ à ſenſu,& oſtenſo qualiter in ſenſibilibus minora determinãt excellentias uirtutũ,ait nihil hoc differre ad aſſignatam potentiæ & impotentiæ rationem.Nam maior quidem eſt excellẽs potentia,& excellens impotentia,ſed excellentia à uirtute determinatur,quãdo hoc quidem excefferit,hoc autem defecerit in eadem ſpecie,in re poſſibili,quando autem potentia ipſa in ſe cõſideratur ſimplex eſt excellentiæ ratio,quando autem cũ poſſibili,uiſus & omnino ſenſus,qui eſt minoris ſenſibilis,excedit.uelocitas autem quæ amplioris diſtantiæ in æquali tempore pertranſitiua, excellentia uero uirtutis qualitercũq; ſe habeat id quod eſt poſſibile excellentia eſt. Et uerum eſt quod prius dictum fuit ꝙ excellentia determinatur uirtus,ad ultimum eorum quæ poteſt,dicta.

Determinatis autẽ his,dicendum quod deinceps,ſi itaq; ſunt quędã poſſibilia & eſſe & non eſſe neceſſe eſt tempus aliquod determinatũ eſſe plurimum,& eius quod eſt eſſe,& eius quod nõ. Dico autẽ, poſſibile rem eſſe, & poſſibile non eſſe, ſcdm quodcũq; prędicamentũ, puta hominem,aut album,aut tricubitum, aut aliud quodcũq; talium. Si enim nõ erit quantum aliquod,ſed ſemper plus propoſito, & nõ eſt cuius minus:in infinito erit tpe idẽ poſſibile eẽ,& nõ eſſe alio infinito, ſed hoc eſt ĩpoſſibile.

Cõ.114. Cum præaccepiſſet opportuna ad propoſitum,conſequenter illis utens oſtẽdet ꝙ neq; genitum aliquod incorruptibile eſſe,eſt poſſibile,neq; ingenitum corruptibile. Hocautem oſtendet præoſtẽſo ꝙ omne quod accipitur,ſiue ſubſtantia ſit,ſiue quantum,ſiue quale,ſiue quodcũq; prædicamentum,neceſſe eſt uirtutem habere ipſius eſſe,& non eſſe,non in infinitum,ſed determinato tẽpore habere ad utrũq; uirtutem. Si enim non eſt determinatum tempus ipſius eſſe,& rurſus ipſius nõ eſſe, neq; eſt aliquod extra illud tempus ut minus ſit acceptum tempore aliquo.ſed ſemp plus eſt omni præaccepto,palàm eſt ꝙ infinito tempore erit poſſibile eẽ,& non eſſe alio infinito,quod quidem eſt impoſſibile. Si igitur quod genitum & incorruptibile dicitur,poteſt in infinitum non eſſe tempore præcedente,& rurſum in infinitum eſſe tempore ſequente,ſimiliter autem et ſi ingenitum quidem, corruptibile autem,poteſt eſſe in infinito tempore quod præceſſit,ſiquidem ingenitum,& non eẽ in infinito tempore ſequenti,ſiquidem corruptibile,impoſſibile autem eſt aliquid in infinitum ſimul ipſius eſſe & non eſſe potentiam habere,ut oſtendetur,impoſſibile eſt ergo & genitum aliquid ens, incorruptibile eſſe,aut ingenitum corruptibile.

Principium autẽ ſit hinc,impoſſibile & falſum idem nõ ſignificant. Eſt aũt impoſſibile,& poſſibile, & falſum,& verum,hoc quidẽ ex ſuppoſitione. Dico autẽ vtputa trigonũ impoſſibile eſt duos rectos habere, ſi hoc,& diameter cõmenſurabilis, ſi hoc. Sunt autẽ ſimpliciter & poſſibilia & impoſſibilia, & vera & falſa. Non autẽ idem eſt falſum aliquid eſſe ſimpliciter,& impoſſibile ſimpliciter. te enim non ſtantẽ dicere ſtare, falſum eſt quidẽ,non impoſſibile autẽ. Similiter autẽ & citharizãtem,nõ cantantem autẽ,cantare dicere falſum eſt, ſed non impoſſibile. Simul autẽ ſtare & ſedere,& diametrum cõmenſurabilem eſſe,non ſolum falſum eſt, ſed etiam impoſſibile. Non itaq; idem eſt ſupponi falſum & impoſſibile,accidit autem impoſſibile ex impoſſibili. ſtandi quidẽ igitur & ſedendi ſimul habet virtutem,quia quando habet illam,& alteram habet, ſed non vt ſimul ſtet & ſedeat, ſed in alio tempore. Si itaq; aliquid infinito tempore plurimum habet virtutem,non eſt in alio tẽpore, ſed hoc ſimul.

Cõ.115. Principium facit oſtenſionis huius,quòd impoſſibile ſit aliquid infinito tempore ſimul ipſius eſſe & non eſſe potentiam habere,hoc ſcilicet oſtendere quòd non idem eſt falſum & impoſſibile,neq; quod ſupponit falſum,iam & impoſſibile ſupponit,& quòd conſequitur , impoſſibili quidẽ impoſſibile,falſo autem falſum,ut in primo priorum analyticorum oſtendit. Et primo ꝙ non idem ſit falſum & impoſſibile oſtendit,diuidẽs utrũq; ipſorum in id qđ dicitur ſimplr, & ex ſuppoſitione, ut quæ multiplr dicũtur cum dixerit, eligat illa de qbus ſermonẽ faciat. Nã eis quæ ſimplr & ꝓprie dicuntur indigebit ad ꝓpoſita, & cõſequentias eorum quæ fiunt ex ſeinuicẽ. ꝑ exempla aũt determinate interpretantia neceſſariũ, ex ſuppoſitione aũt impoſſe factum ſtatuit. Nã duobus rectis ęq̃les habere tres angulos trigonũ,ex neceſſitate inexiſtens ipſi,ex ſuppoſitione impoſſe erit, ſi qs ſupponat, angulum qui extra trigonũ,duobus interioribus, qui ex oppoſito, nõ ęq̃lem eſſe, ſed uel maiorẽ uel minorem. Et diametrũ tetragoni incõmenſurabilẽ eſſe lateribus,neceſſariũ exñs,impoſſibile eſt,ſi aliquis ſupponat in orthogoniis iſoſcelis triãgulis ſubtenſam lineã recto angulo, ęq̃lem uel duplã eſſe,

uniuscuiusq; cōtinentiū,oppleto enim tetragono,diametri subtensa facta cōmensurabilis erit lateribus,uel æqlis exñs uel dupla.Impossibile aūt est cōmensurabilē esse,& cōclusum est impoſe ex suppositione.P Alexan.autē hoc exemplū/ait/esse eius quod fm se qdem est impoſe,ex suppositiōe aūt possibile.s.diametrū esse cōmensurabilē costæ,& possibile est,etiā sic recipi,& maxime qa etiā sic Aristo. de ambobus pponebat dicere.s.de impossibili, & possibili,ex suppositione ut dixi . Est autē impoſe & possibile,& falsum & uerum,hoc qdem ex suppositione,hoc aūt simplr,sed ex suppositione uerorum & falsorum,nō adhuc posuit ppria exempla,aut tāq ex dictis de imposi & possibili suppositiōe cognoscentibus nobis, qualr ex suppositione fit falsum & uerū. Die enim nūc exñte, ex suppositione erit falsum, non esse diē.erit aūt diem nō esse,si qs supponat solē sub terra esse.qđ falsum existens fm se.s.n. diem nunc esse,uerū ex suppōne inuenietr,si quis supponat nunc solem sub terra esse.aut igitr tanquā ex dictis de possibili & impossibili,plano existente & de his sermone ptermisit ipsorū exēpla, aut tanq nō differētibus in his q ex suppōne ueris & possibilibus,& falsis & imposibus,cōtentus fuit exemplis,qbus usus est in illis,ut/ait/Alexā. Nam diametrū cōmensurabilē eē eius quod ex suppōne ueri/erit exēplum,scdm se enim falsum existens.s.cōmensurabilē esse,ex suppōne uerum fit.& fm se uerum ens & possibile,q duobus rectis æqles habeat trigonū, ex suppositiōe fit falsum, & impoſe,si quis supponat angulū/extra trigonū,maiorē uel minorem duobus intrinsecis ex opposito. Fortè aūt neq; in his idem est falsum & impoſe,sed impossibile qdem semp,est etiā falsum, falsum aūt nō semper impossibile.Secundū se enim uerū exiſtēs me sedere,ex suppōne erit falsum,si quis me ptensum supponat,nō tamē est impoſe me sedere, siqdem possum sedere:post aūt ex suppositiōe possibilia & impossibilia,& falsa & uera,docet simplr & pprie talia, de qbus etiam sermonē faciet, & in his maxie differentiā oñdit falsi & impossibilis, ex qbus & ueri & possibilis drīam facile est itelligere.Nam non stantem,potentē autē stare,dicere stare falsum est quidē,nō impoſe aūt,& possibile quidē,nō uerum autem,si ponatr posse stare & ipm aliquādo,simul autē,dicere & stare & sedere eundē in eodem tpe, cum hoc q falsum est,est etiam impossibile simplr.Similiter autē & diametrū cōmensurabilē esse lateri,non solū falsum est,sed & impossibile,ostēsum est,quia impoſe cum hoc q impossibile est,semp, est etiam falsum.Si enim se cōsequerētur inuicem,nō erat opportunū dicere,nō solum falsum,sed & impossibile,ostenso aūt q aliud est falsum,& aliud impossibile, ɔsequutiue infert.Non itaq; idem est supponi falsum & impoſe. Est autem dignum attendere,q non, idem est supponi aliqd impossibile aut falsum,& ex suppositione dictū impossibile aut falsum.Nam dicēs qdem,sit diameter cōmensurabilis lateri impossibile aliquid supponit Dicens autē si subtensa linea cōtinentibus rectū angulū lateribus inuicē æqlibus,æqualis est ipsis,cōmensurabilis erit diameter lateri,iste ex suppōne impossibilis,impoſe aliquid conclusit.Et qui,die exñte,dicit,si sol sub terra est,nox est,ex suppōne falsi,falsum aliquid dicit.Cōsequentia in his seruata,ɔsequenter autē & reliquū induxit: q accidit ex impossibili impossibile,sed nō ex falso simplr,nisi cōtingat falsum impoſe esse.Hoc autē sine demōstratione nūc posuit,quia ostenderat in primo priorum analyticorū cōsequentias conueniēter se habentes,ut falso quidem falsum consequatr,impossibili autē impossibile.Deinde cōsequēter & aliud quiddā assumit, utile sibi ad pmissi oñsionem,q oppositorū,puta ipsius stare & sedere, simul habet aliqd potentiam, non tamē sic,ut & simul actus potētiarū harum habeat.hoc enim est impoſe, scilicet agere simul fm contraria,sed ut in alio & alio tēpore,his agat seorsum. Non sic autē in alio, ut in determinatis,uelut pubescere qdem in hoc,caluū autem fieri in hoc.Si enim sic, non adhuc potentias simul habet oppositorum.nam qui senuit,non potest pubescere.Sed quādo non magis in hoc tēpore,huius potentiæ actum q oppositæ sibi,tunc simul quidem amborū potentias dicetr habere,ut standi & sedendi,nō tamen simul ambos actus agere. Qui autem dicit infinito tempore aliquod plurium & oppositorum potentias habere,non tāquā in alio tempore,& alio actus habituro ipso dicit.Non adhuc enim in infinitum habebit potentiā ipsorum,si est aliquādo non potest actum alicuius ipsarum habere,sed qui hoc dicit,dicit simul posse plurium & oppositorū actus habere.qđ quidem est impossibile. Si igitur aliquis dicat ipsius esse & non esse,in infinitū aliquid habere potentiam, ut simul fm ambo potente agere dicit,quod quidē est impoſe,impossibile est enim simul plura & opposita,agere aut pati.

Itaq; siquidē infinito tempore existens corruptibile est virtutem habebit non essendi. Si itaq; in infinito tempore est, sit existens quod potest non esse, simul igitur erit & non erit secūdum actum. Falsum quidem igitur accidet, quia falsum positum est. Sed si non impossibile erat, non etiā impossibile esset, quod accidit, omne igitur semper existens, simpliciter est incorruptibile.

Præacceptis utens ostendit ɔsequenter, æternum incorruptibile esse, deinde & ingenitum, deinde Cō.116.

& q̃ conuertuntur hæc ad id quod æternũ.hoc est,quod & ingenitũ, & incorruptibile, æterna sunt proponens ostendere.Si non se sequũtur/ait/inuicem ingenitũ & incorruptibile, neq; æternũ utrũq; ipsorum seq̃tur:ut autẽ ostendat q̃ incorruptibile & ingenitum se sequãtur inuicem,ostendit prius, q̃ genitum & corruptibile se mutuo consequũtur. Et sic erunt uniuersaliter ostensa quæ promisit, scilicet q̃ impossibile est aliquid ingenitum corrumpi, & genitum aliquid incorruptibile pseuerare. siquidem ingenitum & incorruptibile æterna sunt,& si ingenitum & icorruptibile,& genitũ & corruptibile se sequuntur inuicem.quilibet enim trium horum processuũ,quibus usus fuit ostendit p̃missa,si enim æterna sunt q̃ ingenita,& incorruptibilia, impossibile ingenitum corruptibile esse,aut genitum incorruptibile,neq; enim genitum,neq; corruptibile,possibile est,æterna esse. et si se consequuntur inuicem genitum & corruptibile,& incorruptibile & ingenitũ:etiam sic est impossibile ingenitum aliquid corrumpi,aut genitum existens,incorruptibile perseuerare.Primo igitur ostendit ex prædictis quòd æternum incorruptibile est,& non erit corruptibile,præacceptum est autẽ,quòd id quod ad infinitum tempus plurium potentiam habet,puta ipsius esse,& non esse,sic ipsas habet ut & actus ipsarum simul suscipere possit.Si enim est quando non potest agere secũdum ambo,frustra dicitur ad infinitum ipsorum potentiam habere,omnis enim potentia est alicuius actus potentia. quare quod ad infinitum potentiam habet ipsius non esse, tale autem est quod supponitur æternum corruptibile,quoniam omnis potentia est actus potentia, fiet utique aliquando in non esse, & non impossibile, supponi hoc ipsi ad esse secundum actum,quod poterat, quare supponatur corruptum, & si nondum corrumpatur. Erit autem hypothesis hæc falsa quidem si nondum est corruptum, non impossibilis autem,siquidem habet potentiam ut corrumpatur Sed si æternũ existens corrumpitur aliquando,necesse est ipsum simul esse & non esse.Quod quidem non solum falsum est,sed & impossibile.Nõ erat autem hypothesis impossibilis,sed falsa solum.uidelicet si nũc potens corrumpi supponatur esse corruptum,ut hic patiatur,non penes hypothesim.ergo est impossibilis consequentia.Non enim consequitur falso impossibile,sed penes id quod à principio totũ impossibile existens,scilicet ad infinitum tempus potentiam habere ipsius non esse.Hoc enim dicit, qui æternum aliquid,corruptibile supponit.Nam semper existens potentiam habere/ait/huius,scilicet quandoq; non esse.quare si supponatur non esse,simul ens & non ens erit. quo quid erit impossibilius,ens quidem ad infinitum potentiam quãcũq; habens,ex necessitate in infinitum eẽ, nam non subsistens,neq; habere potentiam dicetur.Non ens autem quia supponitur hic patiens quod quidem poterat,hoc siquidem explanans Aristo.adiecit.{Si itaq; infinito tempore,}nam infinito tempore potentiam habens,& esse infinito tempore necesse est,siue ipsius esse & non esse habeat potentiam,quod quidem præaccepit,siue solius ipsius non esse habeat potentiam.Frustra igitur,existimo Alexandrum uelle intelligere cum hoc quidem,si infinito tempore , hoc/amborum aliquid potentiam habet,& iterum, cum hoc{sit existens,quod potest}hoc esseq́. & non esse,sufficit enim ad semper ipsum esse , supponi infinito tempore existens ad infinitum potentiam ipsius non esse. Nam corruptibile esse ad infinitum,nihil aliud significat,quàm quod ad infinitum: tale enim potentiam habens ad infinitum cuiuscũq; maxime ad ipsius esse & non esse.Concludens autem hanc rationem Aristo.omne igitur/ait/semper existens,simpliciter incorruptibile,hoc est/non habens potentiam ut corrumpatur,neq; tale existẽs ut corruptibile dicatur.Hoc enim appositio{simpliciter} significat.Si enim semper ens,non simpliciter incorruptibile sit,sed cum potentia ipsius corrumpi, aut huius,scilicet non esse,ostensum est impossibile quod consequitur,scilicet idem esse & non esse secundum actum.Quod non solum falsum supponenti consecutũ est,sed & impossibile,scilicet supponenti æternum corruptibile. Merito igitur concludens dixit.{omne semper existens simpliciter incorruptibile est.}

Similiter autem & ingenitum, si enim genitum est,erit possibile tempore quodam non esse.Corruptibile enim est quod prius quidem fuit,nunc autem non est,aut contingit quandoq; posterius non esse: genitum autem,quod contingit prius non esse, sed non est in quo tempore possibile,quod semper ens, vt non sit,neq; infinito tempore,neq; finito.Etenim finito tempore potest esse, siquidem & infinito.non igitur contingit vnum & idem semper posse esse,& semper non esse.

Cõ.117. Ostenso quòd semper ens incorruptibile sit,consequenter ostendit quòd & ingenitum,& altero à priori & eodem etiam nunc processu utens,supponens enim ipsum genitũ,inducit quòd erit possibile tempore aliquo non esse.ut enim corruptibile dicimus,quod potest post esse & non esse,sic genitum,quod potest ante esse,non esse.Suppositum est autem semper ens,impossibile non eẽ. Neq;

igitur

igitur infinito tempore potest non esse,neq; finito;quodcũq; enim supponit quis finito tempore nõ esse,impossibile supponit.Si enim infinito tempore est,quod ipse dixit,potest esse,palàm quòd & finito erit,omne enim tempus finitum in infinito continetur.Sic igitur intellectu semper entis usus, ostendit quòd semper ingenitum est,si hoc quidem semper est. Quòd autem genitum, quandoq; quidem esse oportere quandoq; non esse,deinde subiunxit.non ergo contingit unum & idem semper posse esse,& semper non esse.Deinde de corruptibili demonstrationem nobis rememorãs.Si.n. semper ens,genitum supponatur actu ens,semper potentiam habebit ipsius non esse,semp enim ens genitum est.si igitur supponamus existere sibi quod potest,accidet idem actu esse & non esse, quod quidem est impossibile.Extendens igitur impossibile Aristo.non igitur contingit/ait/idem & unum semper esse posse,& semper non esse.Contrarium est enim semper non esse,& semper esse, ut docebitur,& prius quidem ab intellectu ipsius semper esse ostendetur,quòd impossibile est ipsum quãdoq; non esse.Nunc autem ab eo quod semper est genitum dictum est semper habere potentiam ipsius non esse,si ponatur in actu quod potest,accidet semper esse,& semper non esse.Non enim determinato aliquo tempore habebat potentiam ipsius non esse,quoniã & ante illud & post illud, nõ eẽt genitũ,sed ad infinitum supponitur,sicut ipsius eẽ,ita & ipsius nõ eẽ potẽtiam habens.

At vero neq; negationem,puta dico non semper esse.impossibile igitur,& semper quidem aliquid esse,corruptibile autem esse. Similiter autem neq; genitum. Duobus enim terminis, si impossibile est posterius sine primo existere,illud autem impossibile existere,& quod posterius,itaq; si semper existens,non contingit quandoq; non esse,impossibile est & genitum esse.

Cum dixisset quòd non contingit unum & idem semper posse esse,& semper non esse, & intellexisset quòd semper esse ad semper non esse ut contrarium opponitur,quia nũquàm simul uerificãtur,falsificantur autem simul in quandoq; quidem entibus,quandoq; autem non entibus, sicut in indiuiduis quæ generantur & corrumpuntur,merito induxit,quòd semper esse,non solum contrarium est semper non esse,impossibile est coexistere,sed neq; negationem dicẽtem non semper eẽ,possibile est simul uerificari,cõtradictio cum sit.Si autem semper ens/aut corruptibile/aut genitum est, patet ꝙ non semper ens est,quare simul uerificatur contradictio, dicentibus semper ens corruptibile,aut genitum esse.Quoniam autem prius semper ens, corruptibile supponebatur, & tunc ꝙ genitum,propter hoc in argumento ex contradictione primo iterũ meminit corruptibilis.Quòd autem huius,semper esse,negatio sit hæc,non semper esse,palã est quidem & ex eo,ꝙ in oĩbus ipsa partiuntur uerum & falsum:neq; enim simul uerificari,neq; simul falsa eẽ ipsa possibile est.Palàm est autem & ex eo,ꝙ affirmationum habentium {est tempus consignificans} negationes fiunt ipsi est,negatiua particula apposita.Quare & ubi {est qdem nõ consignificat tẽpus} sed aliud aliquid est tẽporis significatiuũ,illi oportet apponi negatiuã ꝑticulam,ut fiat negatio. Si igitur in hoc,semp ens est {est} qdẽ non cõsignificat tempus, non enim determinatũ est in illis pręsens {semp autẽ} est significatiuũ tpis, semper enim significant, quod in omni tpe est,& nõ in aliquo multorũ determinato, merito igiẽ ad {semper} negatiua ꝑticula apposita negatio fit,& est ipsius semp esse,negatio quidẽ,nõ semp esse,cõtrarium autem semp nõ esse.plurimũ enim distat ab ipso,& simul aliquãdo falsa accipiunẽ,nunq̃ aũt uera.Adhuc aũt {semper} modus inherentiæ uideẽ esse,sicut & ex necessitate. Negationes aũt fiunt, negatiuis ꝑticulis appositis modis in ꝓpositionibus, sicut in libro peri hermenias edocti sumus.Cũ dixisset autẽ ꝙ ꝓpterea ꝙ negatio nũq̃,cum affirmatione simul uerificaẽ,ut semp ens impoẽ sit non semp esse: et ꝓpter hoc impoẽ est semp quidẽ aliqd esse,corruptibile aũt esse, nam corruptibile nõ semper ens est:induxit.similiter autẽ neq; genitũ est,quod semp est. Nã & genitũ non semp est sicut corruptibile, ꝓpter quod neq; genitũ cum semp ente coexistere põt,sicut neq; qđ non semp est. ostẽdit autẽ idem & per expositionẽ duorũ terminorũ. Nam & hoc argumentũ(ut existimo)ex negatiõe acceptũ est. Propter quod & causalẽ cõiunctionem apposuit dicens. {Duobus enĩ terminis etc.} sicut enim impossibile Socratẽ hominẽ esse,non animal exñtem,est.n.posterius homo,prius aũt animal,ut cõius & uniuersalius, impossibile est autẽ posterius esse nõ exñte priori: quo modo enĩ erit aliquid particulare,toto & cõtinente ipm nõ exñte? sic priori quidẽ existente,& uniuersaliori {quãdoq; quidem non ente,} quod idem est cũ hoc,non semp ente,qđ quidẽ est negatio huius.s.semper entis,posteriori aũt & particulariori {genito quãdoq; enĩ non ens} non solũ genito, sed & corruptibili inest, quoniã impossibile {semp ens aliquãdo non esse,} hoc est non semp esse, impoẽ est & genitum ipsi inesse. Sicut igitur ostensum est,per negationem, ꝙ {semper ens,} corruptibile esse est impossibile: ita per eandẽ & ꝙ genitũ ipsum esse impoẽ sit ostẽsum.Propter qđ & similiter dixit,neq; genitũ est;

Cõ.118.

¶ Alexan. uerò & alii expositores dicunt, ut alia demõstratione, hoc. s. q́ semp ens nõ sit corruptib.le cõcludentem ab ea, q̃ ostensum est, neq; genitũ esse quod semp ens, adhuc alium modũ demõstrationis apposuisse ex negatione. Causam autem (ut existimo) dicens hoc: quòd Aristo. in expositione duorum terminorum non nominauit negationem semper entis. s. non semper ens, sed quod huic ęquiualet scilicet quandoq; non esse.

Quoniam autem negatio huius, semper possibile esse, est non semper possibile esse, semper autem possibile non esse, contrarium/cuius negatio est non semper possibile non esse; necesse est negationes ambarum eidem existere, & esse medium semper entis, & semper nõ ens, quod possibile est esse & non esse. vtriusq; enim negatio quandoq; existet, si non semper sit. Quare & non semper non ens, erit quandoq; & non erit, & non semper possibile esse scilicet, sed quandoq; ens. Quare & non esse. idem igitur erit possibile esse & non esse & hoc est amborum medium. Ratio autem vniuersalis hæc. sint enim a & b/nulli eidem possibilia existere. Oportet autem a/aut g/& b/aut d/necesse est itaq; cui neq; a/existit, neq; b/omni existere g/d. sit itaq; medium e/a/b. contrariorum enim quod neutrum/medium. Huic itaq; necesse ambo existere, & g/& d. omni enĩ aut a/aut g/quare & ei quod est e. Qm̃ igitur a impossibile, g/existet, eadem ratio & in d. neq; itaq; semper existens genitum est neq; corruptibile, neq; semper non ens.

Cõ. 119. Alexander qdem per hoc ostendi/ait/q́ genitũ & corruptibile eidem naturæ insunt. Et est quidẽ uerũ etiã hoc, fortè autẽ non hoc principale est, sed per hoc adhuc ostendit, q́ semp ens, neq; genitũ, neq; corruptibile est. In hoc ergo sermone terminat cõclusionẽ dicens {neq; itaq; semp ens genitum, neq; corruptibile, neq; semper nõ ens} nam & hoc apparuit cũ dictis. Cõfert autẽ ratio hæc, & ad ostendendum q́ se sequunt̃ inuicẽ genitũ & corruptibile, ex quo ostendet̃ q́ & ingenitũ & incorruptibile se sequunt̃ inuicem. nũc autẽ iterũ ostendit q́ neq; semper ens, neq; semper nõ ens, neq; genitũ, neq; corruptibile est, ex eo q́ negationes semp entis & semper nõ entis, uerificant̃ de aliquo mediæ amborum naturæ, quæ genito & corruptibili cõuenit. Qm̃ enim/ait/semper possibilis esse, hoc est semper entis (sic enim uidetur ubiq; uti) negatio quidẽ est, non semp potens esse, cõtraria aũt affirmatio, semper potens non esse, huius autẽ negatio, non semp potens nõ esse, negationes ambarũ affirmationũ necesse est eidem existere, alii enti p̃ter cõtraria Hoc enim opposuit Alexãder. q́a possibile est alterius affirmationis negationem existere cõtrariæ affirmationi. nam non album & de nigro uerificatur, sed non adhuc & non nigrum. Quare de quo ambarum cõtrarium negationes uerificãtur, necesse est aliud esse pręter ambo, & superflue nos tanquã deficiens ipsum sic exponimus addendo, cui enim affirmationes non insunt, necesse est huic negationes ipsarum inesse, siquidem omni necessariũ, aut affirmationem, aut negationem inesse, cõtradictorie oppositas. Necesse est autem ait/cui negationes semper entis, & semper non entis insunt, hoc medium esse ambarum affirmationũ, potens esse, & non esse, esse quidem, quia non semper non ens est. non esse autẽ, quia non semper ens, nam utriusq; negatio {semper} interimens ipsius esse & non esse, & si non semper, sed quandoq; existere, & quãdoq; non existere concedit, propter quod & {semper} non esse interimit. Quare & nõ semper non ens, & non semper ens, erit quãdoq; & non erit. Talia autem genita sunt, & corruptibilia, quibus quãdoq; existere quidem eius quod est semper nõ existere, negatio dat, quãdoq; autem nõ existere, huius est negatio, semper existere, & est medium naturæ quod tale est quandoq; quidem ens, quandoq; autem nõ ens, semper entis, & semper non entis, ut ipso quãdoq; non esse participans, negationes enim {semp} interimentes {quandoq;} relinquunt. Non hoc autem dicit q́ omne de quo contrariorum negationes uerę sunt, id medium sit cõtrariorum. nõ enim est hoc uniuersaliter uerum, neq; enim immediatorum cõtrariorum est aliquod medium, q̃uis sit aliquid & in illis, de quo amborum contrariorum negationes uerificantur. Aegrotare enim & ualere, & par & impar, cõtraria immediata uidentur, & non est aliquid medium inter ęgrotare & sanum eẽ: est tamẽ aliquid de quo uerum esse potest neq; ęgrotare, neq; ualere. In ligno enim ambo uera, sed neq; paris & imparis, quod neq; impar neq; par, de medio aliquo dicitur, & tamen de continuo quanto uerificantur. ¶ Est autem dignum inquisitione, utrum inueniantur omnino ĩmediata contraria. nam q́ sanitas omnino & ægritudo non sint immediata, manifestat quæ apud medicos dicuntur, de neutra consistentia. Quòd autem paris & imparis medietas sit, manifestat pariter impar & impariter par. Et uniuersal̃r contraria sunt, quæ sub eodem genere plurimum abinuicem distant: in distãtibus autem plurimum abinuicem, reperientur etiam minorem

minorem distantiam habentia, quare esse non poterunt imediata. Sed neq; in cōtrariis mediatis est, uerum de quo contrariorū negationes uerificantur, medium esse cōtrariorū. De puncto enim, uera est albi & nigri negatio, & tamē non est medium albi & nigri punctum. Verificatur enim & in con/ trariis mediatis utriusq; cōtrariorum negatio, & de medio, non tamen iam & de quibus uerificatur omnibus hæc media sunt. Neq; Aristo. hoc dicit, tanquā uniuersaliter ens, sed hoc quidem, cōtrario/ rum negationes de eodem uerificari, ut uniuersaliter ens posuit. hoc autem, in quo amborum cōtra/ riorum negationes uere, hoc medium esse singulariter in hoc accidit, in quo semper entis, & semper non entis negationes uerificantur. Et causam ipse apposuit, dicens. Nam utriusq; negatio quandoq; existet si non semper, nam { semper } interimentes ambę { quādoq; } relinquūt hoc quidem { quando esse } hoc autem { quādo non esse. } In quibus igitur contrariorū negationes sic sunt uerę, ut aliqua/ liter ipsę participent contrariis, hæc media contrariorum sunt, non simpliciter omnia, de quibus ne/ gationes sunt uerę. ¶ Quęrit autem Alexan. quomodo contraria sint, semper ens, & semper non ens. quod enim erit genus ipsorum cōmune? Et dicit q; non conceditur contraria inuicem omnia sub eodem genere esse, sed quæ simpliciter & principaliter contraria, talia utiq; erunt, hæc autē sunt, quę sine complexione dicuntur, ut album & nigrum. quæ autem s̄m complexionem, non adhuc, alia est enim in propositionibus contrarietas. ut igitur conceditur contrarias esse propositiones has. s. ex ne/ cessitate est, ex necessitate non est, quāuis nullum habeant cōmune genus, sic & hæ, semper est, semp non est, contrariæ inuicem sunt, æquiualentes illis. Hæc enim semper est, æqualis est huic ex necessi/ tate est: hæc autem semper non est, æqualis est huic, ex necessitate non est. Non est autem/ait/ & harū cōmune genus dicere propositionē uel adhuc magis affirmationem. Hoc igitur/ait/ de quo amborū negationes uerificant, erit quādoq; & non erit. Eadem ergo natura est susceptiua amborum. s. ipsius posse esse, & non esse, talia autem sunt corruptibilia & genita. Nam corruptibile quidem est possibile non esse, genitum autem possibile esse. idem est ergo genitum & corruptibile, siquidem idem est po tens esse, & non esse, ut Aristo. ait/ quāuis { genitum } quidem secundū esse { corruptibile } autem se/ cundum posse non esse. unde & idem est in medio cōtrariorum, scilicet & esse & non esse possibile, quare cōuertentur ad inuicem genitum & corruptibile. Quòd autem bene acceptum est, id de quo alterius contrariorum negatio uera est de hoc, & alterius, & q; uniuersalis sit talis ratio, (sicut consue uit in uniuersalibus demonstrationibus) ostendit. p̄determinato q; uniuersalis sit ratio. Ponit autem a/ & b/ ut cōtraria nam contraria sunt q̄ nulli eidem possunt inesse. Deinde utriusq; negatione apposi ta, ipsius quidem a/ g. ipsius autē b/ d/ duas fecit cōtradictiones, quas per hoc significauit, omni enim a/ aut g/ & b/ aut d. hoc enim contradictionis proprium. Si igitur affirmationes quidem a/ b/ cōtrariæ, negationes autem oppositæ ipsis cōtradictoriæ, g/ d/ necesse est cui neq; a/ inest, neq; b/ huic omni ineē g/ d. siquidem omni, aut affirmationem, aut negationem inesse necesse est propositionū oppositarū inuicem contradictoriæ. Sumens autem e/ cui a/ & b/ non insunt, ex necessitate/ ait/ huic g/ & d/ inest. Cum dixisset autem ipsum e/ esse medium ipsorum a/ b/ & adiunxisset, contrariorū enim quod neu/ trum, medium: hoc/ ait/ Alexan. sic simpliciter dictum nō est uerum. Non enim necesse est medium esse, de quo amborum contrariorum negationes uerificanť, ut ostensum est. Sed fortè/ ait/ non prin/ cipaliter medium nunc accepit, sed cōmunius, medium hic dicit contrariorū, de quo amborum ne/ gationes uerificantur, secundum q; neutri ipsorum est idem. Et potest/ ait/ magis defectiue dictū esse medium, quia neutrum illorū sit. Nam quod non intelligitur quidem ens illa, habet autem aliquid illorum, tale est, talia autem sunt de quibus est sermo. Nam neq; semper ens, neq; semper non ens, am bobus s̄m aliquid participat, scilicet semper ente, & semper non ente, hoc quidē sc̄dm q; quādoq; est, hoc aūt s̄m q; quādoq; non est. Quòd autē secūdum hunc intellectū acceperit medium Aristo. ut ad aliquid participans ambobus, significauit prius dicens: idem ergo erit possibile & non esse, & hoc est amborum medium. Et adhuc magis in his quæ ante hoc idem insinuatur. Proponens autem osten dere quòd semper ens, neq; genitum, neq; corruptibile est, & ostenso quòd negationes semper entis, & semp non entis uerificanť de genito & corruptibili eodē existente, cōuenienter cōcludens adiecit. { Neq; itaq; semper ens genitum, neq; corruptibile, neq; semper non ens. } Siqdem cōtradictorie op/ posita negatio ipsius semper esse, quæ est non semper esse, inest genito & corruptibili, & non simul uerificetur contradictio, de eodem genito & corruptibili: affirmatione uerificata, quæ dicit semper esse propter hypothesim, & negatione quæ dicit, non semper esse propter oportere negationes cōtra riorum de eodem uerificari. Hinc igitur manifesta facta est necessitas & opportunitas assumptionis contrarii. s. semper non esse. Non enim proponebat aliquid de hoc inquirere, sed ut genito & corru/ ptibili inuento quod est medium semper entis & semper non entis, ex negationibus uerificatis de eo, ostensum est clare q; impoſe est semp ens, & semp non ens simul genitū, aut corruptibile esse.

Palàm autem, quia & si genitum est aut corruptibile, non est sempiternum. Simul enim erit possibile semp esse, & possibile non semp esse. Hoc autē q; impossibile sit, ostensum est prius sufficiēter,

Cō.120. Ostenso q; semper ens, neq; genitum, neq; corruptibile est, ostendit consequenter quod conuen huic quod neq; genitum, neq; corruptibile æterna sunt. Si enim supponatur/ait/æternum q; gen & corruptibile, simul erit idem possibile esse, & non esse, ut Alexan. ait/quia quod semper est ens, sem per est, & non habet potentiam, quandoq; non essendi. Si igitur supponatur possibile non esse ens non erit quidem propter hypothesim, erit autem quia æternum erat, & falsa quidem hypothesis e quæ accipit possibile non esse ens, non tamen impossibilis, impossibile est autem quod cōclusum est, idem simul ens esse, & non ens esse. non penes hypothesim ergo, sed penes id quod positum est. ge nitum æternum esse. Sic quidem Alexan. ad possibile non esse attendens (ut existimo) si autem possi bile non esse pro est & non est, dixit/ut sępe ipse Alexan. nominauit: cur nō simplicius accipimus? sci licet quòd idem secundum idem quandoq; est & non est. est quidem, quia semper ens supponitur, non est autem, quia genitum, & corruptibile, necesse est ut quādoq; ens sit quandoq; non ens. Quod enim {possibile non esse} non sic dixit Aristo. ut actu quidem ens, potentia autem non ens, sed pro non esse posuit ipsum, significans {possibile esse} de semper ente dictum, non enim in hoc secundum actum quidem non ens, possibile autem ens significat, nam semper ens actu ens est, sed possibile nunc, non potentia dicit, sed potentiam habens quæ cum actu coexistit. propter quod in idem ueniu {possibile esse & possibile non esse} cum ente & non ente. ⁋Inquiret autem aliquis (ut existimo) pro pter quid Aristo. tantos extendit sermones, sic euidentissimum ostēdere uolens? Quid enim est eui dentius isto, quòd uidelicet semper ens, neq; genitum, neq; corruptibile est, quòd potest quandoq; quidem esse, quandoq; autem non esse? Et isto, quòd genitum & corruptibile, non semper ens est? siquidem genitum & corruptibile est, quod potest quandoq; quidem esse, quandoq; autem non es se. Quod autem assumptum ad ostēsionem huius, non est obscurius isto? Qualiter igitur non incō ueniens Aristo. omnium doctorē in his maxime ignorare, quid sit propter seipsum credibile & im mediatum. quidq; alterius auxilii medio ad fidem indiget. ⁋Secundo autem aliquis inquiret, quā opportunitatem omnino ipsi exhibet, euidentis axiomatis ostensio. Nam propositum quidem erat contradicere putantibus contingere ingenitum aliquid ens corrumpi, & genitum incorruptibile per seuerare, sicut in Timæo. ad hoc autem sufficit conuersio tradita geniti ad corruptibile, & ingeniti ad incorruptibile, quæ consequenter nunc tradidit. Fortè igitur contradicens ad dicentes, genitum qui dem incorruptibile autem, aut ingenitum quidem sed corruptibile, ostendit quòd non possunt hæc combinari ad inuicem, sed quòd quidem ingenitum est & incorruptibile æterna ostendit, genitum autem & corruptibile non æterna, sed determinato tempore esse & non esse habentia, sic enim in se cunda figura concluditur, per medium æternum, quòd neq; ingenitum corruptibile, neq; genitum incorruptibile potest esse. Ostendit igitur non solum quòd genitum & corruptibile non possunt esse æterna, hoc enim in ueritate manifestum erat, sed & quæ sit ipsorum natura, & qualiter se habēt ad semper ens, & quòd sunt medium semper entis, & semper non entis, tāquàm ambobus participant & ex huius medio quòd se sequuntur inuicem, quod utile est ipsi ad ostendendum, quòd ingenitū & incorruptibile se sequuntur inuicem. Et cum ostendisset hanc propositionem dicentem, genitum & corruptibile non semper esse: sic ut non semper non ens, ostendit consequenter, quod ingenitum & incorruptibile semper est, hoc autem ostendendo, consequi ipsa adinuicem, hoc autem ostendendo, genitum & corruptibile inuicem consequentia esse.

Igitur si quod ingenitum est, ens autem, hoc necesse est sempiternum esse. Similiter autem & si in corruptibile, ens autem. Dico autem ingenitum & incorruptibile, quæ proprie dicuntur. Ingenitum quidem quod est nunc, prius non erat verum dicere, non esse. incorruptibile autem quod nunc ens, po sterius non erit verum dicere non esse.

Com.121. Ostenso q; æternum, neq; genitum, neq; corruptibile est, quibus consequitur semper ens, ingeni tum, & incorruptibile esse. omne enim aut genitum est, aut ingenitum, & aut corruptibile, aut incor ruptibile. Et iterum ostenso quòd genitum & corruptibile non sunt æterna, consequenter quærit, si ingenitum & incorruptibile æterna sunt. Apposuit autem ingenito {ens} & similiter incorruptibi li, quia multipliciter his dictis, possibile fuerat, & de non omnino ente, & de non possibili fieri, præ dicari ingenitum & incorruptibile, puta diametrum cōmensurabilem esse lateri, neq; enim hoc fieri possibile est, neq; corrumpi, cum non sit, sed & de quandoq; quidem ente, quandoq; autem non en te, non

te,non per generationem autem aut corruptionem in hoc transmutato,uerificatur ingenitum & incorruptibile. Multipliciter igitur his dictis per appositionem huius/ens,segregauit ipsa à non entibus. Per expositionem autem proprie dictorum sermo ipsi nunc proponitur. Alexander uero quãuis in propositione literæ scripserit,{ Similiter autem & si incorruptibile quidẽ ens autem } attamen in expositione tãquàm sic habentem literam exponit,{ similiter autem & si æternum ens autem, } & dicit ingenitum dici,& de hoc quod est impossibile fieri. ingenitum enim est, ut diametrum esse lateri cõmensurabilem,idem autem hoc & æternum possibile esse dicere. æternaliter enim impossibile est esse cõmensurabilem. Vt igitur/ait/quæ sic dicuntur æterna & ingenita,per nũquã esse, neq; fore aliquando:aut secũdum aliquod alind eorum quæ secũdum ipsum significatorum,separet à dictis. Propter hoc apposuit utriq; ipsorum { ens autem } quãuis Aristo. libri quicũq; ad me deuenerũt,sic scripti sint. { Similiter autem & si incorruptibile,ens autem, } de ambobus autem ingenito & incorruptibili esse dicit æterna,propter quod & ambobus hoc determinauit. scilicet q; principaliter est ingenitum & quod principaliter est icorruptibile,quæ quidem opponunẽ principaliter genito & corruptibili. Nam genitum principaliter dixit,quod nunc ens,prius possibile esse,& corruptibile principaliter quod nunc ens,posterius possibile est non esse.

Aut siquidem hæc seinuicem consequuntur, & quod ingenitum incorruptibile, & quod incorruptibile ingenitum, necesse est & sempiternum vtriq; consequi, & siue aliquid sit ingenitum sempiternum esse, siue incorruptibile, sempiternum. Palàm est autem & ex determinatione ipsorum: est enim necesse, si sit corruptibile/genitum esse, aut enim ingenitum, aut genitum. Si enim ingenitum/incorruptibile supponitur, & si genitum, corruptibile est necessario: aut enim corruptibile, aut incorruptibile, sed si incorruptibile, ingenitum supponitur. Si autem non consequuntur seinuicem incorruptibile & ingenitum, non est necesse neq; ingenitum neq; incorruptibile sempiternum esse.

Cum inquisiuisset an ingenito & incorruptibili æternum consequatur,dicit nunc, quòd si quidẽ hæc se inuicem sequuntur, ut ingenitum incorruptibile,sic & incorruptibile ingenitum, necesse est & æternum utriq; horum consequi, natura ingenitum simul & icrrouptibile existens palàm q; & æternum est, neq; enim prius ipsum non esse possibile est,siquidem ingenitum est, neq; posterius si quidem incorruptibile. Quod autem prius uerum erat dicere q; non est, neq; posterius, hoc necesse est æternum esse. Bene igitur dixit q; ex diffinitione ingeniti & incorruptibilis palàm est q; sequentibus se inuicem ingenito & incoruptibili,sequetur & æternum ipsis. Annotauit autem q; si genitum & corruptibile se inuicem sequunẽ. si enim corruptibile non est genitum,ingenitum utiq; erit,quod autem ingenitum,incorruptibile supponitur. ergo corruptibile, icorruptibile erit,quod quidem est impossibile. Similiter autem & si genitum aliquid sit,necesse est & corruptibile ipsum esse,si enim incorruptibile erit ingenitum: genitum igitur ingenitum erit. subiunxit autem huic,{ Si genitum & corruptibile est necessario } hoc,scilicet aut enim corruptibile, aut icorruptibile est. necesse est enim relinquentes medium ob breuitatem,hoc scilicet uel est enim corruptibile uel incorruptibile consequenter inferre/hoc scilicet, { sed si incorruptibile ingenitũ supponiẽ. } Mirabile est autem q; ostensurus ingeniti & incorruptibilis consequentiam,per consequentiam geniti & corruptibilis nunc geniti & corruptibilis consequentiam sequi/ait/consequentiam ingeniti & incorruptibilis. Sed uidetur ostendi per hoc quòd quæcunq; harum consequentiarũ extiterit, alteram etiam existere necesse est. Si autem non se sequuntur inuicem ingenitum & incorruptibile,non necesse est/ait/neq; ingenitum neq; incorruptibile æterna esse,neq; enim ingenitum quidem,corruptibile autem,neq; incorruptibile quidem,genitum autem,possibile est æterna esse. Cõ.122.

Quod autem necesse sit consequi, ex his etiam est manifestum: genitum enim & corruptibile sequuntur seinuicem. Palàm est autem & hoc ex prioribus, semper enim entis & semper non entis, est medium cui neutrum consequitur. Hoc *autem est genitum & corruptibile: possibile est enim & esse & nõ esse, determinato tempore vtrunq;.* Dico *autem vtrunq; & esse quanto quodam tempore, & non esse.* Si *igitur est aliquid genitum aut corruptibile, necesse est hoc medium esse. Si enim a/semper ens. b/autem non semper ens. g/autem genitum. d/autem corruptibile: necesse est itaq; g/medium esse a/& b. his enim non est tempus ad neutrũ terminum, in quo aut a/nõ erat, aut b/erat: genito autem est necesse aut actu, aut potentia esse.* His *autem a/b/neutro modo, quanto igitur quodam & determinato tempo*

re, & erit, & iterum non erit g/ similiter autem & in d. genitum igitur & corruptibile vtrunq;...
sequuntur igitur seinuicem generabile & corruptibile.

Cõ.123. Proponens ostendere ꝙ ingenitũ & incorruptibile sequuntur seinuicem, ostendit ipsum per hoc ꝙ genitum & corruptibile sequuntur se, quáuis enim quæcũq; ipsorum consequẽtia sumpta fuerit & alia sequetur, tamen prõptior uidetur geniti & corruptibilis consequentia propter mediationem semper entis, & semper non entis. ostenso enim ꝙ negationes semper entis, & semper non entis, de eodem uerificantur, scilicet de amborum medio & ꝙ hoc est quod quandoq; esse potest, quandoq; autem non esse, quod quidem est genitum & corruptibile conclusit quòd se sequunt inuicem genitũ & corruptibile, si in eodẽ medio uno existente, ambo existunt. Huius igitur demonstrationis & nũc nobis rememorás, ꝙ genitum & corruptibile sequátur seinuicem, palàm esse/ait/ex prioribus, quod & nunc resumens/ait/ꝙ semper entis & semper non entis est, medium illud cui neutrum consequit neq; semper ens, neq; semper non ens. Necesse est igitur horum negationes consequi illud, si de omni aut affirmationem, aut negationem uerificari necesse est. Cui autem consequuntur illorum negationes, hoc est genitum & corruptibile. Nam non semper ens, & non semper non ens, potest & esse & non esse, determinato tempore utrũq;. Quod quidem per illa dixit, nam utriusq; negatio aliquando erit, si non semper, si enim aliquid non est possibile esse semper, neq; non esse semper, in parte utrũq; ipsorum existet. si igitur est aliquid prorsus in natura entium, genitum & corruptibile, & contrariorum negationes de ente aliquo feruntur, hoc est medium, cui esse & non esse in parte coexistit secũdum determinatum tempus. & ostendit ipsum iterũ per expositionem elementorũ. Accipiens enim iterum{a/quidem}in semper ente{b/autem}in semper non ente{g/autem}quod quidem erat negatio ipsius a/ingeniti, & d/quod erat negatio ipsius b/incorruptibilis, primo quidem g/quod quidẽ est genitum, est medium semper entis, & semper non entis, ostendit ex eo, ꝙ contrariorũ, scilicet semper entis, & semper non entis, non sit tempus determinatum. Hoc enim est subaudiendum ad neutrum terminum, neq; ad prius, neq; ad posterius. Neq; enim in priori aliquo tẽpore semper ens potest non esse, aut semper non ens potest esse, neq; in posteriori. Geniti autem necesse est aliquod tempus determinatum, & terminum temporis, in quo, aut actu erat uel non erat, aut potentia. Actu quidem non erat, quando nõdum genitum fuit generabile ens, erat autem actu, genitum iam ens. potentia autem non erat quidem, quando iam est genitum, nam iam ens genitum, potentiam habet ipsius non esse in posteriori tempore: erat autem potentia ante genitum esse. Similiter & incorruptibile cõsideranti possibile est speculari conuersim. Est enim actu ente corrumpi, potentia autem post corrũpi, & non est actu quidem corruptum, potentia adhuc ens. Vniuersaliter autem quandoq; quidem ens quandoq; autem nõ ens, in omni tempore alterum quidem horum est actu, alterum autem potentia. Cum dixisset autem de genito ꝙ necesse est esse terminum aliquẽ temporis in quo est, aut nõ est, aut actu, aut potentia, inducit de semper ente, & de semper nõ ente, quæ erant a/& b/ꝙ his neutro modo adest terminum habere, huic quidem ipsius esse, huic autem ipsius non esse, neq; actu, neq; potentia. Et quòd quidem actu non adest terminus ipsius esse semper enti, aut ipsius nõ esse semper non enti: palàm est. Quòd autem neq; potentia, disces ex posse aliquando & actu existere ipsis, quod potentia habebant: sic igitur{semper quidem ens}erit non ens, &{semper non ens}erit ens, idem secundum idem esset/& non esset, quod est impossibile. Et potest supponi, ꝙ potentia in actum aliquando perueniens, hoc enim falsum quidem esset, non tamen impossibile, sed si impossibile ad impossibile sequitur, siquidem/ait/idem simul esse & non esse, potentia inerit ipsi qdem semper enti{non esse} ipsi autem semper non enti{esse}. Cum dixisset autem per mediũ de his, induxit eam quæ per genitum fit conclusionem, scilicet quanto ergo quodam & determinato tempore erit & iterũ non erit. necesse est enim terminum habere temporis genitum, in quo est & in quo non est, aut actu, aut potentia. huic autem sequitur hoc, scilicet quantum quoddam & determinatum tempus ipsum esse & non esse. Nam quod non est infinitum/determinatum est. His autem infert, ꝙ similiter se habent & incorruptibili: ut enim in g/genito, sic & ĩ d/corruptibili, & hoc enim necesse est terminum aliquem temporis habere, & determinatum ipsi tempus esse, & eandem utriusq; differentiam adaptans induxit. genitum ergo & corruptibile utrunq;, siquidem utrique ipsorum adest determinato tempore esse, & non esse. Si autem & genitum corruptibile est, & corruptibile genitum, & eadem est amborum ratio, sequũtur ergo seinuicem genitum & corruptibile, quod quidem propositum erat ostendere, hoc autem & prius ostẽderat, ubi ostẽdit negatiões cõtrariorũ. scilicet semper entis & semper non entis, de eodem uerificari, non oportet autem existimare ipsum uniuersalr hoc dicere, ꝙ ea de quibus negationes contrariorum uerificantur, sequantur seinuicem, non enim hoc uerum est sic

dictum. Nam pallidum & rubeum sunt media albi & nigri, contrariorum entium, & de utroq; etiã ipsorum uerificantur contrariorum. s. albi & nigri negationes, & tamen nõ se sequũtur inuicem, sed tãquã proprium erat contrariorum horum. s. semper entis, & semper non entis, semper medium esse aliquod ipsorũ, de quo utriusq; negatio uerificetur. Non enim sic se habebat in aliis ɔtrariis uñr, neq; in imediatis neq; in mediatis, sic & media horum sequi seinuicem, propriũ est ipsorum, etenim quæ media sunt ipsorum sm aliquid participant utroq; ipsorum, quandoq; quidem esse, quãdoq; autem non esse, & determinato tempore utrũq; horum esse & non esse habet. Atq; una ratio ipsorum est & eadem inuicem, solo nomine differentiam habentis, ut Alexan. ait, ex eo quod utrũq; quidem ipsorũ potentiam habet ipsius esse & non esse. ostensum est autem q; omne quod habet potentiã ipsius esse & non esse, determinatam utriusq; ipsorum habet potentiam, neq; enim est possibile ad infinitũ habere potentiam ipsius esse & non esse. Quare & generabitur in parte utrũq; ipsorum & corrumpet. hæc cum dixisset Alexan. attendenti uidebitur fortè nondum de ostensione quòd se consequant inuicem genitum & corruptibile, sufficienter dictum esse: neq; enim eadem est ipsorum diffinitio. Cõmune est enim ipsis contingere, quandoq; quidem esse, quandoq; non esse, non tamen {quandoq;} idem in ambobus, hic quidem enim præcedens tempus, hic autem posterius significat. quare non necessaria exposuit possibile prius non esse, & posterius posse non esse. Adhuc autẽ ait, & de rubeo uerum est dicere quòd secũdum aliquid utroq; contrariorũ participat, scilicet albo & nigro, sed neq; hæc iam, se sequuntur inuicem. His bene attendens adducit quòd robur argumenti Aristo. dependet ex eo quòd genitum & corruptibile, quanto quodam & determinato tempore ad ambo habent potentiam ipsius esse & non esse. Hoc autem dependet iterum ex eo, q; uerificantur de ipsis negationes contrariorum, scilicet semper entis, & semper non entis. quod enim sic est, ut non semper non sit uel non semper sit, palàm q; ad determinatum aliquod & finitum tempus potentiam essendi habet. Propter hoc enim non est uerum de ipso semper esse. transmutans igitur ex esse ad non ens, corruptibile est, siquidem semper non est, iterum autem non semper ens, uel non semper non ens, sed aliquando, ex hoc necesse est aliquando uenire ad esse, siquidem non semper non ens est. Genitum est ergo quod à non esse transmutatur ad esse. si igitur de eodem ueræ sunt negationes illę, non semper ens, corruptibile significans, & non semper non ens, genitum, hoc quidem est genitum & corruptibile, & sequuntur hæc seinuicem, determinato tempore aliquo utrũq; ipsius esse & non eẽ potentiam habentia. ostensum autem est & prius, q; necesse est genitum, & corruptibile eẽ, sic enim genitum est quoniam ex ente fit quod fit, & transmutatio quædam est generatio potentiam habentis transmutari in hoc, quod genitum est, & transmutatũ igitur in hoc, potentiã habebit, ut iterum in illud transmutetur, ex quo generabatur. Nam & in hoc transmutatio fit saluanti propriam naturam, erat autẽ ipsa susceptiuum contrariorum seorsum. si igitur trãsmutatur iterum genitum corruptibile erit, & sequetur genito corruptibile. iterum autem corruptibile, potentiam habebit, ut sic se habeat, ut se habebat ante corrumpi, & corruptum esse, corrupto igitur id in quod corruptũ est, habebit potentiam transmutationis in contrariũ, à quo & genitũ est. Quare & corruptibili genitũ sequetur. igitᷣ ad hoc q; conuertantur genitũ & corruptibile, hæc fides sufficiens est. An ad rõnem negationũ possibile est dicere. s. q; negationes hæ. s. non semp eẽ, & nõ semp non eẽ, nõ solũ genito & corruptibili adaptanᷣ, sed & genito, incorruptibili aũt. Nam & hoc nõ semp quidẽ est, quia ex prius nõ esse ad eẽ processit, & sic genitum subsistit. non semper autem non ens est, si incorruptibile ens est, est ens ad infinitum de cętero. ¶ Sed Alexan. quidem cedens ut uidetur huic dubitationi, ad aliam demonstrationem refugit magis quæ ostendit. s. consequi inuicem genitum & corruptibile sequi enim medio existenti, neq; ipsius esse ad infinitum potentiam habere, neq; ipsius non esse, sed ad determinatum. si autem hoc, quod potentia ens est generari determinatum tempus habebit ipsius non esse, quod potest, & ex illo genitum determinato tempore iterum esse posse, & sic fiens, iterum ad esse posse. ut sic fiens iterum, ad esse transmutetur, sic aũt erit, genitum & corruptibile. Fortè autem & dubitationem illam soluere est possibile dicendo. quòd non semper esse, non uerificatur de genito quidem, incorruptibili autem, si enim incorruptibile ad infinitũ decætero esse habet, quod autem ad infinitum, semper aliquid est, uerum est de ipso dicere {semper esse} q̃uis ex altera parte solum habeat {semper esse}. Et etiam ad secundam ostensionem quòd sequantur se inuicem genitum & corruptibile, determinato tempore habere potentiam essendi, & non essendi utrunq;. ¶ Et ipse Alexan. dubitat bene. inquiret enim aliquis ait quomodo dictum est. quanto ergo quodam & detrminato tempore erit, & iterum non erit. Videtur enim ipsius esse quidem uniuscuiusq; eorum quæ in generatione determinatum aliquod tempus esse, non adhuc autem ipsius non esse. Nam in simplicibus quidem, ex contrariis & determinatis, in contraria & determinata transmutationem esse, puta ex calidis in frigida,

aut èconuerſo;& in aliquibus aliis, ita ut ſit ipſis tempus determinatum ignis & aquæ, in quo eſt & non eſt utrunq;. In compoſitis autem; puta plantis & animalibus, ipſius eſſe quidem tempus determinatum eſt, ipſius autem non eſſe, non adhuc. Corruptum enim unũquodq; horum, infinito tempore decætero nõ eſt, ſicut & ante generari, nam & illo infinito exiſtente non erat. nam Socrates corruptus non determinato aliquo tempore potentiam habet ipſius non eſſe, ſiquidem non eſt neceſſe iterum ipſum generari. Et uniuerſaliter fortè, ait, in illis in quibus ſubſtrata materia ad plura tranſmutari poſſibilis eſt, & non ad unum aliquid, ut in ſubiecta animalibus & plantis materia uidemus, qualiter eſt horum determinatum tempus ipſius non eſſe, unoquodq; ſubiecto ipſis poſſibili alias in aliud tranſmutari, &, ſecundum hoc nunq̃ iterum redire ad eſſe? ¶ Hæc cum dubitaſſet Alexan. inducit quòd ad oſtendendum idem genitum ſimul & corruptibile, quòd quidem eſt ipſi propoſitum, ſufficiens eſt determinatum tempus unumquodq; eſſe, eorum quæ in generatione & corruptione, q̃uis ipſius non eſſe tempus, non ſit determinatum. Si enim ex utraq; parte, eſt determinatum ipſius eſſe tempus, non erunt æterna ut & principium habentia & finem, generabilia & corruptibilia cum ſint. Sed quomodo Ariſto. non fuit contentus quòd ſit determinatum tempus eorum quæ in generatione, ad conſequi inuicem genitum & corruptibile, ſed & ipſius non eſſe determinatũ tempus appoſuit? An, ait, Alexã hoc apppſuit non tanq̃ ſimiliter determinatum ſit tẽpus eſſendi & non eſſendi, ſed proprie quidem iam determinatum eſſendi, non ſic autem determinatum non eſſendi, ſed ex eo quod non in infinitum? Nam ad infinitum opponens { determinatum } dixit. Determinatum eſt enim tempus, in quo eſt unumquodq;, & interimitur ipſius infinitas. Sic igitur determinatum ipſius non eſſe tempus, quia non eſt infinitum. Poſſibile eſt autem & ſic determinatum dicere ipſius non eſſe tempus, tanq̃ menſuratum aliquid quantum habens, ſicut tempus ipſius eſſe, nam de ſimplicibus quidem corporibus manifeſtum hoc. Determinatum enim tempus uniuſcuiuſq; eſt eorum, ſecundum quod tranſmutatio in ſubiecto fit. Siquidẽ ex contrario & determinato, in contrarium & determinatum tranſmutatio fit, nam media, contraria aliqualiter ſunt. In compoſitis autem, puta plãtis & animalibus, ea quidem ex quibus unumquodq; ipſorum eſt, ſimplicia corpora, hæc determinato tempore erunt & non erunt, propter eam quæ in contraria ex parte tranſmutationem. ipſa autem non ſunt prohibita quidem iterum generari ſecundum ſpeciem. [nõ enim ſecũdum numerum idem poſſibile eſt in talibus ſaluari,] neq; impoſſibile ea ex quibus erat aliquid poſt corruptionem ipſius iterum tranſmutantia ſuſcipere ſpeciem illam, ut equi elementa poſt equi corruptionem in crabronum elementa tranſmutari & ſuſcipere crabronum ſpeciem, iterum hac corrupta aut immediate, aut per alia media tranſmutari in elementa equi, & ſuſcipere equi ſpeciem. Non tamen ex neceſſitate erit actu hoc iterum, ut, ait, Alexan. eo quòd poſſint hęc ex quibus equus fieri alia aliqua, et non iterum equum. æterno autem tempore non eſſe aliquid talium eſt impoſſibile, eo quòd poſſunt ea ex quibus ſunt, tranſmutari ex neceſſitate. Fortè autem generatione in infinitum procedente, materiam quidem eandem numero, eaſdem iterũ ſpecies ſuſcipere neceſſarium eſt, & corpus quoq; ſiquidem & ipſum æternum eſt, & quæ ꝓxime etiam compoſitis ſpeciebus ſubiecta quatuor elemẽta nihil mirum, eadem numero manentia, puta ignem hunc & aquam hanc, & ſi alienam habeant diſpoſitionẽ tranſmutari in contraria iterum eodem modo diſpoſita & coaptata, & fieri ſuſceptiua earundem ſpecierum animalis aut plantę. Quare uerum eſt & in compoſitis dicere, non ſolum ipſius eſſe tempus determinatum eſſe, ſed & ipſius non eſſe. ſi elementa quidem & numero eadem, compoſita autem ſpecie redeuntia uideantur.

Sit itaq; in quo eſt e/ingenitum, quod autem z/genitum, quod autem in quo i/incorruptibile, quod autem in quo t/corruptibile. itaq; z/t/oſtenſum eſt quod conſequuntur ſe inuicem. Quando itaq; ſic poſita fuerint vt hæc, puta z/& t/conſequentia. e/& z/nulli eidem, omni autem alterũ, ſimiliter autem & i/t/neceſſe eſt & i/e/conſequi ſe inuicem. Sit enim ei quod eſt i/e/non conſequens, igitur z/ conſequetur. omni enim e/aut z/inſunt ſed cui z/& t. Ei igitur quod i/t/conſequetur, ſed ſupponebatur impoſſibile eſſe. eadem autem eſt ratio & quod eſt i/ei quod eſt e. Sed ſic ſe habeat ĩgenitum in quo e/ad genitum, in quo eſt z/& incorruptibile in quo i/ad corruptibile in quo t.

Cõ.124. Proponens oſtendere rurſus quòd & ingenitum æternum ſit & incorruptibile æternum, non aliter, ait, hoc oſtendi quàm ſi conſequentia inuicem oſtendantur, ingenitum & incorruptibile. Hoc autem oſtendi ſi oſtenſum fuerit, quòd genitum & corruptibile ſequuntur ſe inuicem, & oſtendit hoc, per uniuerſale exemplum tale. Si duo termini ſumantur ſic ſe habentes ad inuicem, ut contradicto-

rie inuicem opposita,ut ambos quidem impossibile sit inesse eidem,omni autem accepto,ex necessitate alterum existere,ut se habet genitum & ingenitum.Quáuis enim non contradictorie opponantur hæc,quia & ingenitum affirmationem significat,tamen sic se habent,ut ambo quidem nulli existant,impossibile est enim idem genitum & ingenitum esse,omni autem accepto necesse alterum inesse,aut enim genitum,aut ingenitum necesse est esse omne ens.Sumantur autem & alii duo termini similiter illis se habentes,corruptibile & incorruptibile.Etenim & hæc nulli ambo simul insunt, omni autem alterum,posterius autem sumptorum alter consequitur alteri priorum , & reliquus sequetur reliquo,ostendit autem hoc sic se habens & in secundo priorum analyticorũ. ostendit autem ipsum per deductionem ad impossibile & nunc in elementis,quia uniuersalis sic fit ostensio.Et ponit e/quidem ingenitum,z/autem genitum:& i/quidem incorruptibile,t/auté corruptibile. Quoniam igitur ostensa sunt,consequentia inuicem genitum & corruptibile,hoc est z/& t:dico quòd se sequuntur inuicem & reliqua,& eidem inerunt,& e/& i.Idem autem est dicere ingenitum & incorruptibile si enim non sequatur ipsi i/quod e.hoc est,incorruptibili ingenitum,necesse est z/seq ipsi i. omni enim aut e/aut z/necesse est inesse.Consequetur ergo incorruptibili genitum,sed z/& t.idé autem est dicere,genitum & corruptibile,ostensa sunt,consequi inuicem.Quare ipsi i/hoc est incorruptibili/t/hoc est corruptibile sequetur,quod est impossibile.Supponebantur enim sic se habere adinuicem i/& t,ut nulli ambo isint.At uero & corruptibile & incorruptibile sic se habent adinuicé. Impossibile est enim idem simul corruptibile & incorruptibile esse.Si igitur supponentibus nobis non sequi e/ipsi t,hoc est ingenitum corruptibili,impossibile aliquid euenit idem corruptibile simul & incorruptibile esse:palàm quòd impossibile est,id quod suppositũ fuit.Consequitur igitur ipsi i/(e/hoc est incorruptibili ingenitum.)propter eandem autem necessitatem,& i/ipsi e/consequetur, hoc est incoruptibile ingenito.Si enim non hoc sequetur/t/hoc est corruptibile,necesse est enim alterũ, ipsi autem t/ostensum est z/consequens,hoc est corruptibili genitum, & e/ergo ipsi z/consequetur, & erit idem genitum & ingenitum.quod est impossibile.sequitur ergo & ingenito incorruptibile. quare & utriq; ipsorum æternum.nam ingenitum simul & incorruptibile ens, æternum est , neq; principium habens ipsius esse siquidem ingenitum,neq; finem,siquidem incorruptibile.Si igitur genitum & corruptibile in parte temporis esse habentia non sunt æterna,neq; genitum aliquid incorruptibile esse potest,neq; ingenitum corruptibile,ne sit idem æternum,& non æternum, & sic per medium æternum tantã ostensionem ꝑduxit huius,ꝙ neq; ingenitum aliqd incorruptibile sit,neq; genitum incorruptibile.Quod auté de cœlo prius ostendit,ingenitum ipm & incorruptibile ex nullum habere cõtrarium:nunc uniuersalr ꝓposuit intendere tanq̃ uniuersali demõstratione:cœlo etiã conueniente ꝙ neq; ingenitum aliquid corruptibile sit,neq; genitum incorruptibile.

Dicere autem nihil probibere, factum aliquid incorruptibile esse & ingenitum corrumpi posse, semel existente:huic quidem generatione, huic autem corruptione, perimere est datorum aliquid. Aut enim infinito,aut quanto quodam determinato determinato tempore,possunt omnia,aut facere, aut pati,aut esse,aut non esse:& infinito propter hoc,quia determinatum est qualiter infinitum,tempus est cuius non est plus.quod autem aliquo modo infinitum,neq; finitum,neq; determinatũ esse posibile.

Ostenso ꝙ se sequátur iuicem genitum & corruptibile, & iterum ingenitũ & incorruptibile, & ꝙ incorruptibile,æternũ ens,non põt genitum eẽ,& ingenitũ rursus æternũ ens,siqdem & incorruptibile,non põt corruptibile eẽ . obuiat iam ad putátes,nihil ꝓhibere genitũ aliqd simul & icorruptibile idem dicere,ut Plato ẜm apparens & genitũ dicens planè à ɔditore mundũ , & nũquá solutum iri. Nam bene aptatum/ait/& bene hñs soluere uelle,praui est:aut ingenitũ simul & corruptibile.Quod nullus qdem uidet̃ dicere,sed Aristo.ẜm cõitatem sermonis,& hanc redargutionibus subiecit hypothesim.Alexan.aũt & hanc ex syllõ imponit Platoni. Nam dicéti/ait/genitum icorruptibile & ingenitum corruptibile seqtur dicere. Et primo infert dicentibus hoc perimere aliqd datorum. Nam ꝙ sit incõueniés datũ iterimere/palá est.Quid aũt hoc sit,qđ datũ & oñsum interimũt, q hoc dicũt,Alexá. ait.s.sequi iuicé genitũ & corruptibile,& icorruptibile & igenitũ. Hęc.n. iam oñsa ꝑimunt̃ à dicétibus genitũ icorruptibile,aut igenitũ corruptibile.Suspicat̃ aũt & ipsos,in ɔsequentibus alia q̃dam ꝑ tempta dicere Arist.&/ait/aut.n.infinito,aut quáto quodá determinato tépore possunt oía facere aut pati.Et frustra cálem ɔiunctioné/enim/Alexá.aufert,planè copulanté datum,qđ perimit̃ à sic dicentibus.Si enim datũ est & cõfessum,de his q̃ in tpe agunt,aut patiũtur supra tépus,essent extra rõnem. Quod aut ifinito tépore faciunt aut patiunt̃,aut finito,in determinato enim quátocũq; tépore,opor Cõ.125.

tet agere,aut pati,aut eē,aut nō esse. Determinatū autē tps est principalr qdem quod principiū hab. & finē. Iam autē & infinitū determinatatū est itelligētia,& eo q semp. Vt autē ait Alexā.& eo q nihil sit extra ipm.nō oportet aūt infinitū actu ens infinitū accipere,sed id qđ ad ifinitum. Nam actu ifinitum tēpus nō est,sed fm ,pcedere ad infinitū asiderat. Hoc igit dixit infinitū Aristo.cuius nō est amplius,nam i infinitū ,pcedētis tēporis,nō est aliud amplius, qm fm actum ifinitum nō est,neq ... tale infinitū,ut in tertio de naturali auditu ostensum est. Procedentis autē ad ifinitū,& si sem p ... qd extra id qđ accipit,tñ & hoc est pars ipsius,& totius huius nihil est extra, sicut neq aliqd est amplius ipso. Et istud est ifinitum tps,quod ad infinitū,determinatū est & ipm per ideficientiā,& p non esse amplius ipso. Quod aūt aliquo mō est infinitū,q̄le est genitū qdem,incorruptibile aūt,aut genitum qdem,corruptibile aūt nullatenus determinatū est,neq ut principiū & finē habēs,ut finitū neq tanq ipsius amplius nō esse,ut infinitū, utroq enim est extra & amplius tēpus, non tñ ex utraq p sed geniti quidē & incorruptibilis ante eē, ingeniti aūt & corruptibilis post eē. Simul autē ait Al. & instantiā quādam soluit possibilē ferri ad eam,quā facere possemus geniti & corruptibilis ɔseqtiam. Si enim qa determinatū est amborū tēpus ipsius eē & nō esse, ,ppter hoc inuicē à se sequūtur, si geniti qdem & icorruptibilis eē qdem determinatū est scđm principiū non tñ & fm finē, ingeniti aūt & corruptibilis ècōuerso,necesse est determinatū tēpus habētia sequi seinuicē. Hanc igit ait soluit instantiā,p hoc qdem q oportet faciēs aut patiēs,& ens aut nō ens, in tēpore determinato hoc habere, qđ aūt aliquo mō infinitū nullatenus determinatū est,neq ut utriq finitū,neq ut indeficiens.

Adbuc qđ magis in hoc signo, semper ens prius, corruptū est: aut non ens infinito factum est. ... enim nihil magis, infinita autem signa, palā m q infinito tempore erat aliquid generabile & corruptibile. Potest igitur non esse infinito tempore. Simul enim habebit virtutem non esse & esse, hoc quidem prius, si corruptibile, hoc autem posterius, si generabile. Itaq si existere ponamus quae possunt opposita simul existent.

Cō.126. Ostenso q dicēs genitū aliqd incorruptibile,aut genitū corruptibile perimit aliqd positorū,& datorum.s.q̄ in tēpore agūt & patiunt,uel in ifinito tpe,aut finito,agere aut pati,aut eē, aut nō esse. Ni genitum qdem,icorruptibile autē,neq in ifinito tēpore eē habet,aut nō esse,neq ifinito. Hoc igitur cum ostendisset,& p aliud ośdit argumentū, q qui sic dicūt perimūt aliquid cōfessorū.s.impośe eē, idem simul esse & nō esse.nam cōfessum est qdem q impośe est hoc,accidit aūt ipsis.impośe siqdem ingenitum aliqd supponētes,hoc est semp ens,post corruptū ipm eē aliquādo dicūt. Infinitis aūt nūc existentibus,in tpe finito,in quo prius est igenitū,aut in oībus nūc,simil̄r potētiā habet corruptionis aut in aliquo determinato. Sed hoc euidēter est incōueniens.quid.n.erit,q̄re magis in hoc nunc q̄ in hoc corruptibile sit, quod infinito ante hoc tempore substitit? Propter quod & Aristo. cum hoc insinuasset per hoc,quid magis in hoc signo semper ens prius corruptum est, ad alterum membrum transiuit.s.in omnibus nunc, similiter habere potentiam corruptionis. siquidem neq magis in hoc, quā in hoc. Infinitis aūt nunc existentibus in infinito tēpore, qđ erat ante hoc, erat ingenitū potentiā habēs ut corrūperetur,& erat,ingenitum qdem,corruptibile aūt. Quare si existere ponamus q̄ possunt,ingenitū,erit non ens.simul ergo ens & nō ens erit,qđ est impośe. Sil̄r aūt & genitum,nō ens infinito ante hoc tpe,nō magis in hoc q̄ in hoc nūc potētiā habuit ut generaret. Sed in oī sil̄r. Si igit huic etiā nō enti fm actū,potētiā aūt hñti ut eēt,existere ponamus quod pōt,erit simul nō ens idē & ens. Qđ qdem sil̄r est impośe.si igit supponat qdem existere qđ pōt,falsum est:nō tñ ipośe.hoc aūt,simul esse idē & nō eē,aut nō eē & eē,nō solū falsum est,sed & ipośe:palā q non ad supponi existere qđ pōt, qđ est falsum & nō ipośe,cōsecutū est ipośe,sed ad hr̄e potētiā oppositi infinito ante hoc tpe hoc igit impośe est. Impośe est igit eē aliqd genitū icorruptibile,aut igenitū corruptibile, siqdē necesse est potētiā oppositi hæc hr̄e,ifinito ante hoc tpe. Ista qdē est intētio totius rōnis. In lr̄a aūt {aut nō ens ifinito factū est} defectiue Alexā.ait dictū eē,eē.n.cōpletū sic {aut nō ens ifinito tpe factū est.} Fortè autē {ifinito} p in ifinitū aduerbial̄r dictū,in nullo defectiuū est. Signa aūt uocat,in qbus corruptū est, aut genitū est,qa corrūpi qdē & generari,in tpe,sed eē genitū & corruptū,sine tpe,& in nūc,ut in naturali auditu ostēsum est. Breuiter aūt cū posuisset Aristo.argumētū,& ubiq duo ,pposuisset.s.ingenitū qdem,corruptibile autē,& genitū qdē,incorruptibile autē obscuritatē fecit in hoc {pōt igitur nō esse infinito tempore} non apponendo {esse} quod in genito quidem,incorruptibili autem.uerū existens ut manifestum ipsum,& ab altero cointellectum,propter breuitatem prætermisit.

Adbuc autem & boc similiter in omni signo existet. quare infinito tempore, eius quod est non esse & esse,

& esse, habebit virtutem, sed ostensum est, q impossibile est hoc.

Alexāder planius eēt/ait/dictū sic, si loco adhuc legeret {silr.n.in oi tpe existet}. Nō.n.nūc/ait/ostē dit hoc, sed tāq ɔñs ostēsis accipit. Fortè aūt nō tāq ɔñs dictis, dictū est, sed aliud aliqd adhuc magis icōueniēs ɔcludit.s.nō simul eē & nō eē, in aliq pte tpis solū, sed ēt in ifinito tpe hoc accidere. in oi enī infiniti tpis nūc, potētiā habet ipsius eē & nō eē, huius qdē cū potētia & actū habēs, huius aūt solā potentiā, neq.n.magis in hoc nūc, q̄ in hoc. Si igit supponat existere ipsi, qđ pōt, in ifinito tpe simul habebit eē & nō esse. Aristoteles aūt cōtētus fuit hoc.s.ifinito tpe potētiā hre ipsius eē & nō eē. Ad hoc enim sequitur, fm actū esse & nō esse, in infinto tēpore, si qđ pōt supponamus existere ipsi. Cō.117.

Adhuc si prius virtus existit actus omni existet tempore, & ens ingenerabile, aut etiam non ens in finito tempore, fieri autem possibile. Simul autem non erat, & eius quod est esse virtutem babebat, & tunc quoq; esse & posterius infinito tempore.

Et per hoc argumētū idē ostēdit, q si genitū aliqd icorruptibile supponat, necesse est ipm infinito tpe potētiā hre ipsius eē & nō eē. Adhuc aūt sequit ifinito tpe silr eē & nō eē, qđ tāquā planū ptermisit, ostēdit aūt q ifinito tpe potētiā habet ipsius eē & nō eē, sumēs tāq manifestū q in qbus est, potentia, & actu in eodē, puta eē & nō eē, in his semp id qđ est potētia, pcedit id qđ est actu, & talis potentia actū. Potētia hoc.n.dicimus, qđ pōt ad actū deduci, hoc igit genitū & ante generari, ifinito illo tēpore, quo adhuc ingenitū erat, & tale erat, ut signatum habeat ipsius eē & exhibeat potētiā ut generet quā habebat. Habet aūt & iā genitū, nā genitū pōt eē & genitū eē, sed nō tūc pexistit potentia actū, habebat igit ipsius eē potētiā & in omni ifinito ante generari tpe, in quo nōdū erat. Simul.n.nō erat, & ipsius eē potētiā habebat, & ipsius generari, adhuc igenitū ens, existet aūt potētia, & genito, & nō adhuc ingenito exñti. Qđ qdē breuiter exposuit Aristo. p hoc {oī existet tpe} & quo igenitū erat & nō erat, p hoc & quo nō adhuc igenitū sed genitū iā, & sic habet potētiā ut ifinito tpe ens possibile, siqdē & ens pōt eē. Et simul cū nō eē potētiā hre, nō solum ipsius nō eē, sed & ipsius eē, & eius qđ prius, & eius qđ posterius, & simplr ipsius semp eē. Nā in ifinitū nō enti, q̄ pōt eē cā, ut tūc qdē generet? Et sic quādo dr, nō aūt prius aut posterius, ifinito ergo tpe, potētiā habet ipsius eē & nō eē, ad qđ seqtur si in actū ducat, q pōt ifinito tpe & eē & nō eē. Qđ aūt ad ifinitū tps potētiā habet eēndi, hoc etiā idem infinito ante hoc tpe nō ens erat, siqdē nulla necessitas est q generet in hoc tpe, & nō prius aut posterius. Et hāc qdē/ait/Alexā. igenito cōclusionē iduxit, pñter aūt icorruptibili coordinabit. Fortè aūt & ipse uidet cointellexisse, q hæc qdē ostēsio in ambobus cōgruit, sequēs aūt argumētū, ad aliud aliqd respicit. ut enim incorruptibile, genitū aūt, & ante generari nō ens, habebat potētiam ad ifinitum tps ipsius eē, sic ingenitum quidem, corruptibile autem simul ens, potētiā habet ipsius non esse. Cō.118.

Manifestum est autem & aliter, q impossibile est corruptibile ens, non corruptum esse quandoq;. Semper enim erit simul & corruptibile & incorruptibile entelechia. Quare simul erit possibile, & semper esse, & non semper esse. Corrumpitur igitur quandoq; corruptibile, & si generabile, factum est, possibile est enim factum esse, & non semper quidem esse.

Platone dicēte in Timæo, hoc qdē oē solubile, bene aūt aptatum & bene se hñs, soluere uelle praui est, & iterū, ut à ɔditore ad cœlestes deos, imortales qdē nō estis penitus, nō tñ soluemini, neq sortiemini mortis partē, fm apparēs uidet dici q solubilis & mortalis existēs mūdus sua natura & corruptibilis, nō tamē corrūpet. Ad talē igit apparētiā sermonis ɔtradicēs Arist. manifestū/ait/q ipossibile est corruptibile aliqd ens sui natura, nō corrūpi aliqñ. Si.n.hoc, simul & semp erit corruptibile & incorruptibile, hoc est ęternū erit idē & corruptibile, & ambo entelechia, hoc est, fm actū ambo, & non potētia solū corruptibile, sed ut ęternū sit & corruptū, qđ euidēter est icōueniēs. Corruptibile qdē eē qđ æternū, sic ut aptū natū sit dissolui, & si icōueniens, qa oportet aptū natū, in actū deduci aliqñ, sed euidētius icōueniēs est, qñ actu ambo cōsiderant. Nā potētiā qdē hre oppositorū idē, possibile est qñ quidē ęternalr habet, silr aūt actus hre, ipose. Merito igit {entelechia} apposuit. Alex. aūt supsilire magis uult lrām sic. {Semp aūt erit entelechia, silr aūt & corruptibile} & magis/ait/ã lrā uidet hoc isinuari. Si.n.erit semp actu ens corruptibile, ipsius qdē semp eē potētiā habebit, qa & est semp, ipsius autē nō semp eē, necesse est silr potētiā hre, qa corruptibile supponit. Nā corruptibile est qđ potētiā habet ipsius nō semp eē, uel ipsius aliqñ nō eē. Sic igit erit qñq potētiā hñs ut silr sit & nō sit. Fortè aūt euidētius est hoc, {erit.n.ęternū silr & corruptibile actu} ad qđ sequit hoc.s.silr & semp eē, & semp non Cō.119.

eē,qđ eſt ɔtradictionē ſiľ uerificari.ipſe aũt ſolũ{poſſibile}poſuit,tāq̃ cōueniēte in eo qđ eſt i actu e, qđ eſt in potētia,nā qđ eſt in actu ēt pōt.Scribiť aũt/ait/Alex.& ſic{ſemper.n.erit & ſiľ icorruptibile actu}.Et erit utiq;/ait/itellľus eius qđ diciť talis.Si corruptibile aliqd ens nũq̃ corrũpať actu, ſemper erit,hoc eſt ęternũ erit,& icorruptibile,ſi aũt hoc,qa ſemp habet eē ẜm actũ,& ipſius eē ſemp poten habebit utiq;,p corruptibile aũt eē,nō ſemp eē,poſe eſt:tale.n.eſt qđ corruptibile,ſiľ ergo idē & ſemper eſſe poſſibile erit,& ſemper non eſſe , quodquidem eſt impoſſibile.Et ſic ad hanc ſcripturam relinquitur nobis apponere hoc{& incorruptibile eſſe}ut ſit totum{ſemper enim erit ſimul & corruptibile & corruptibile actu.}Et inueni ego ſcripturam ſic ſe habentem,oſtenſo autem,ꝙ poſſibile eſt corruptibile natura ſua,incorruptibile eſſe,induxit{corrumpitur ergo aliquando, corruptibile.}Quare(ait Alexan.)& mũdus ẜm quos ſua natura corruptibilis eſt,genitus exiſtens non ęternus erit,ſed corruptibilis erit.Qđ aũt ad apparēs ſermonis ipſius Platonis,& nō ad intellectũ,obuiauerit Ariſto.palā eſt ut prius dixi.Siqđē nō ex tpe aliquo genitũ dicit mũdũ Plato,q & tp̃s cũ cœlo genitũ eē/ait.qđ aũt eſt ex tpe aliquo genitũ,habet tp̃s p̃exiſtēs ante ſui generationē, ſed ſic genitum eſſe mũdũ/ait/ut ſenſibilē & corporeũ,& à uero ente defectũ,i generari aũt eē hñtem. Solubile aũt,& nō penitus imortale,ſʒ genitũ ſua natura dicit,ſic ut & Ari.finitũ corpus ſua natura,finitā hr̃e uirtutē oſtēdit.Ambo aũt Plato.ſ.& Ariſt.pp eā quā habet à deo ꝓximā ꝓductionē icorruptibilē & imortalē oſtēderũt mũdũ.Hic qđē dicēs,tāq̃ à ɔditore,nō tñ ſoluemini neq; ſortiemini ptē mortis,meā uolũtatē melius ac nobilius uiculũ ſortiti,q̃ ea,qbus colligati fuiſtis qñ facti eſtis. Ariſto.aũt ꝙ imobilē cā,æternũ mouet motũ,& pp hoc id qđ ꝓxime ab ipſo moueť,q̃uis ſua natura ueluti finitũ exñs,finitā habet uirtutē,tñ ſemp moueť,qa à ſemp mouēte moueť.Cōcludēs aũt ꝙ corruptibile,corrũpi quādo eſt neceſſe,iduxit{& ſi generabile factũ ē}nō tāq̃ dicēte aliquo,generabilē qđē mũdũ,nũq̃ aũt fore. Niſi fortè/ait/Alexander qui corruptibilem non in fieri corruptionis dicunt, iſti generabilem non autem futurum aiunt. Nam in quid trāſmutabitur ſi corruptibilis eſt? Generabile eſt quidem nunquam autem, futurum,ſiquidem nō corrumpitur id quod in ipſum tranſmutari debebat, ſed oſtenſo ꝙ non ſit poſſibile corruptibile non corrumpi aliquando, tanquā conſequens ad hoc induxit,ꝙ & igenerabile generari oportet, ſiñ exñte ɔſitia.Pōt aũt ꝓductũ eē ad ꝑſuaſionē huius,ꝙ corruptibile corrũpať in poſterũ,ſicut.n.generabile aliqd dicēs,generādũ aliqñ ipm̃ dicit,ſic & q corruptibile aliqd dicit,corrũpēdũ ipm̃ ɔfitebiť.Et ẜm hũc/ait/Alex.itellectũ,iduxit hoc.ſ.{& non ſemp eē} Nā corruptibili hoc adaptať.ſ.nō eē ſemp,pōt aũt & genito ɔuenire,nā & hoc,ſi prius non ens,poſterius eſt,uerũ eſt dicere ꝙ nō ſemp eſt,& dictũ eſt ēt prius,ꝙ & igenito & icorruptibili,negatiōes ambę ɔueniũt,& nō ſemp ens,& nō ſemp nō ens,ex qbus & ɔuertētia adiuicē oſtēſa ſunt genitũ & corruptibile,tāq̃ determinata,ẜm unam naturam mediam,ſemper entis & ſemper non entis.

Eſt autem & ſic videre,ꝙ impoſſibile eſt aut quod factum eſt quandoq;, incorruptibile perſeuerare,aut ingenerabile & ſemper prius:corrũpi.Neq; enim à caſu,poteſt incorruptibile,aut ingenerabile eſſe.Quod enim caſuale eſt,aut à fortuna præter ſemper,aut frequenter,aut eſt,aut fit.Quod autem eſt infinito tempore,aut ſimpliciter,aut quadam ex parte:aut ſemper,aut vt frequenter exiſtit ens.Neceſſe eſt igitur natura talia,quandoq; quidem eſſe,quandoq; autem nō.Talium autem eſt eadem potentia cōtradictiōis,& materia cauſa eſſendi et nō eſſendi.Itaq; neceſſe eſt ſimul exiſtere actu oppoſita.

Cō.130. Cum dixiſſet aduerſus eos qui uidebātur dicere,corruptibilē qdem ſui natura mũdũ,nō corrũpi autem,& ẜm ſilitudinē rationis,generabilē qdem,nō generari autē: iterũ ad eādem acceptionē redit, oſtendēs ꝙ impoſe eſt,aut genitũ aliquādo icorruptibile ꝑſeuerare.aut ingenitũ ens,& ẜm ſemp p̃us ſubſiſtens corrũpi.ɔñſio aũt aliq̃liter qdē eſt ſimilis prius dictę,aliq̃liter aũt differēs,habet aũt ſic,igenitum & icorruptibile, aut natura talia ſunt, aut à caſu,aut à fortuna. Et eſt neceſſaria diuiſio in his quę indigēt cā ad eē.Talia aũt & qđ fit,& quod corrũpiť.ſed qđ fit à fortuna & à caſu,ut in paucioribus ſemp eſt,& nō ſemp neq; ut multũ.Quod aũt eſt igenitũ,& icorruptibile, ifinito tpe ſunt,ſiqđē coexiſtit,utriſq; tp̃s ex utraq; pte infinitũ,ut neq; principiũ habeat,neq; finem,ſed ſimplr̃ ſit infinitũ. Si autē ingenitũ,corruptibile ſupponať,corruptibile aũt genitũ,ex altera qdem pte ifinitũ tp̃s habēt, ex altera uero ab aliquo,& palā,ꝙ ex utraq; pte ad infinitũ entia,aut ſemp ſunt, aut ſemp nō ſunt,q̃ autē ex altera pte,ad plus.Si igiť talia qdem aut ſemp, aut plus ſunt,aut nō ſunt,q̃ aũt à caſu & à fortuna,neq; ſemp,neq; ad plus,ɔcludiť in ſcđa figura/ꝙ genitũ qdem,ſed icorruptibile,aut igenitũ quidem,ſed corruptibile,neq; à fortuna,neq; à caſu.neceſſe eſt ergo natura talia eſſe entia,ut qñq; qdem

ſint

ſint,quãdoq; aũt nõ ſint,ad alterã partẽ {ſemper} hñtia ipſius eſſe & nõ eẽ.Natura aũt eadẽ manẽte, & ſubtũ idem manet,eadẽ potẽtiã hñs,& nõ pdẽs ipſam in trãſmutationibus, & potentia eadẽ manet, ad contraria,ſiquidẽ ęterna eſt materia.Natura igit̃ & materia eadẽ exñte,neceſſe eſt, & eandẽ potentiam ſemp eſſe.Non enĩ ante ignẽ fieri,aut aliud aliorũ elñtorũ,materia potẽtiã habuit, ut generaret̃, hæc,genita aũt pdidit potẽtias has,ſed manet eaſdẽ potẽtias hñs. eadẽ enĩ materia,& ipſius eẽ hoc aliquid,& ipſius nõ eſſe idẽ,potẽtiã habet.Hoc enĩ ipſi materiæ eẽ eſt,& eſt ĩcorruptibilis,inqt enim materia corrũpet̃:genitũ igit̃ ſiqdẽ ante generari potẽtiã habet,ut nõ ſit hoc,qđ generabit̃,& poſt generari manet eandem potentiam habẽs.ſi igitur genitus & incorruptibilis mũdus ſupponatur,& poſt generari potentiam habet,ut non ſit. Erat enim aliquando,quando non erat, ſi igitur incorruptibilis ſuppoſitus,æternus decætero erit ſecũdum actum potentiam habens ut nõ ſit.ſi ſupponamus qđ poteſt, ſimul erit & non erit actu,quare oppoſita eidem actu exiſtent.quod quidem impoſſibile cns ad impoſſe ſecutũ eſt,nõ ad hoc quod ſupponit̃,q; põt. hoc enim nõ impoſe,ſed neceſſariũ.ſ.erit, nam exiſtente ĩ ipſo potẽtia,in actũ deducet̃ aliquãdo,ſed ad ſupponi æternũ,ſimul & potẽtiã habere, ut quandoq; non ſit:ſimiliter autẽ & corruptũ potentiã habet ut iterum generetur,quod quidem erat prius,ſiquidem æternum eſt id quod ſubiicitur,& potentias ſemper habet ipſius eſſe & non eſſe corporum unumquodq;.

At vero neq; verum eſt dicere nunc quia eſt annus prior,neq; annus prior,quia nũc eſt. Impoſſibile eſt ergo non ens aliquando,poſterius ſempiternum eſſe.Habebit enim poſterius & non eſſendi virtutem.Verumtamen non aliquam non eſſendi,exiſtit enim actu ens,ſed in anno priore & in prçterito tempore.Sit itaq; cuius habet virtutem exiſtens actu,erit igitur verum dicere nunc,quia non eſt annus prior,ſed impoſſibile eſt. Nulla enim virtus eſt eius quod eſt factum eſſe,ſed eius quod eſſe, aut futurum eſſe.

Oſtenſo q; dicenti genitũ aliquid incorruptibile eſſe, cõſequitur potentiã habere idem,huius.ſ.q; oppoſita ſimul exiſtant ipſi,inſtãtiam cõſequenter ſoluit poſſibilẽ ferri ad rõnem talem.Genitũ quidem, incorruptibile autem ipſius quidem non eſſe potentiã in prçteritũ habet, ſiquidem prius non ens,poſterius eſt.ipſius aũtẽ eſſe in futurũ,ſiquidẽ incorruptibile ſupponit̃.Non ergo ſimul habebit potentiam ipſius eſſe & non eſſe. q̃rc neq; actu ſimul habebit oppoſita.Hãc autẽ inſtantiã ſoluẽs,ait, q; omnis potentia,aut ad prçſens tẽpus eſt,aut ad futurũ. Nam ꝓprie poſſibilia dicimus,q̃ nõdũ quidem exiſtunt,poſſunt autem fieri,in his dñia ab exñtibus, eo q; futura ſint,& nondũ ſint.Si igitur in nullo uerum eſt dicere nũc,q; eſt anno elapſo,aut nõ anno elapſo,nã utroq; modo ſcribit̃.non enĩ uerum eſt nũc dicere,q; eſt tẽpus anni prioris,neq; aliqd eorum q̃ in tẽpore anni prioris fuerũt,nũc eſſe ſed neq; anno elapſo uerũ erat dicere q; nunc pars tẽporis eſt, qđ poſt annũ factum eſt.non enim licet trãſuertere tẽpus.Si igitur hoc eſt uerũ,impoſſibile eſt non ens aliquãdo, poſterius æternũ eſſe. Hoc enim eſt genitũ incorruptibile decætero perſeuerare, qm̃ enim prius nõ ens poſterius eſt, habebit & genitum ipſius nõ eſſe potentiã,non ipſius tunc non eſſe,quãdo iam genitũ eſt. Exiſtit enĩ actu tunc ens,neceſſe eſt igitur ipſius ad annũ prçteritũ,& in p̃terito tpe quod tale eſt habere potentiã.Et eſt quidem & hoc incõueniens,ſiquidẽ nulla potentia eſt,ipſius genitũ non eſſe,ſed ipſius eſſe aut fore. Ipſe autem ad euidentius deducẽs, eſto,ait,cuius habet potentiã exñs ipſi actu. erit ergo uerũ dicere nũc, de nũc potentiã habente,ut nõ ſit,nõ ſolum q̃a anno trãſacto potentiã habet,ut non ſit,ſed & q̃a non eſt anno p̃terito.Quod adhuc eſt magis incõueniens,nũc ipm̃ exiſtere in quo nõ eſt anno elapſo.erit enim nunc qđ annus p̃teritus.Nunc enim ſupponit̃ habere potentiã ipſius nõ eſſe anno elapſo.Vide igitur q; ɔſequẽtior ſcriptura eſt q̃ dicit {non eſt ſupiore anno.} Nã & hoc cõcluſit dicens,erit enĩ uerum dicere nũc q; non eſt anno p̃terito,& etiã eo qđ eſt anno elapſo, utetur ɔſequẽter ingenito qdẽ ſed corruptibili.Merito autem dixit q; nulla potentia eſt ipſius genitum eſſe.nam præteritum omne neceſſarium eſt & neq; poſſibile neq; contingens dicitur. Com̃.131.

Similiter autem & ſi prius ens ſempiternum, poſterius non erit. Habebit enim virtutem cuius actus non eſt.Quare ſi ponamus poſſibile, verum erit dicere nunc, quia eſt annus prior, & vniuerſaliter in præterito tempore.

Oſtenſo q; dicẽti genitum incorruptibile,cõſequitur potentiã ipſius non eſſe habere ad p̃teritum, cõſequenter oſtendit,q; & dicenti ingenitũ corruptibile, cõſequit̃ potentiã habere ipſius eſſe ad præ Cõ.132.

teritum,quod quidē & ip̄m similiter est impoſe.Nā ingenitū ęternū ens,ſi corrūpať,habebit potentiā eius in quo erat ante corrūpi,erat autē hoc ipſius eſſe.Nā ſubiectū non ad ambo oppoſita potentiā habens,ſed ipſius eſſe potentiā,neq; ad p̄ſens poteſt habere, qđ corruptū eſt,neq; ad futurū,ſemp enim erit corruptū.Habebit ergo potentiā ad p̄teritum illius,qđ neq; eſt,neq; fieri poteſt actu,ſiquidē ſemper corruptū erit,qm̄ aūt omnino ſupponiť potentiā habere,ſi ponamus poſſibile, ut uere poſſibile uerum erit dicere nūc,ꝙ hoc eſt anno elapſo & totaliter in p̄terito tēpore, ſiquidē potentiā habet ipſius tūc eſſe.Si igitur impoſe eſt hoc, aut nō habebit potentiā eius in quo quādoq; erat, qđ oſtēſum eſt inexiſtēs natura genitis exiſtētibus,aut ſi habet & ſeruat illā potentiā ad poſterius ut actu, ſm ipſam poſſit fieri,& nullum inconueniens ſequitur ſupponentibus, futurum iam eſſe ſicut ſupponentibus pręteritum nunc eſſe . Nam futurum ſupponens iam eſſe , hoc ſupponit cuius potentiam habet,ut in omni parte futuri temporis poſſit eſſe ,ꝑpter quod & nūc ſupponitur eſſe.

Naturaliter autem & non vniuerſaliter intendentibus impoſſibile eſt aut ſempiternum ens prius corrumpi poſterius,aut prius non ens,poſterius ſempiternum eſſe. Corruptibilia enim & generabilia, & alterabilia omnia. Alterantur autem contrariis, & ex quibus conſtant natura entia, ab eiſdemq́; ipſis corrumpuntur.

Cō.133. Cum dixiſſet prius ꝙ uniuerſalr̄ de omni ɔſiderātibus,ſi poſe eſt genitū aliqđ incorruptibile eſſe aut ingenitū corruptibile,erit & de cœlo palā. & cū uſq; nūc uniuerſales oſtēſiones feciſſet nūc naturaliter,& à naturalibus principiis eadē oſtēdere ꝑponit.& oſtēſionē à ꝑticularibus accipit,ut ſm hęc quæ nūc dicunť,differāt ab uniuerſalibus demōſtrationibus, non ſolū qa à naturalibus principiis & non à cōmunibus accepta ſunt,ut priora,ſed etiā qa ex cōſideratione ꝑticulariū in naturalibus.Oſtendit igitur ꝙ corruptibile generať ſemp,& impoſe eſt corruptibile aliqđ ens,ingenitū & æternū ſic eē, & ꝙ genitū ſemp corrūpitur,& impoſe eſt genitū aliqđ ens & prius nō ens, incorruptibile & æternū deinceps ꝑſeuerare.Oſtendit aūt hoc,ꝑaccipiens axiomata talia,unū qdē qđ in libris de generatiōe & corruptione oſtendet,ꝙ corruptibilia & generabilia & alterabilia ſemp ſunt,alteratis enim qbuſdā,& ſm q̄litatem trāſmutatis,generatiōes & corruptiōes accidūt.Hoc aūt & in principio huius libri uſus fuit,quādo oſtēdit,ꝙ diuinū corpus inalterabile eſt, ſiquidē ingenitū & incorruptibile. Secundū aūt accipit:ꝙ quæ alterant ſm qualitatē trāſmutantur,& qm̄ q̄litates ſm cōtrarietates diuiſę ſunt, cōtrariis alterant.Et tertiū quod in naturali auditu oſtēſum eſt, ꝙ ea q̄ generant ex cōtrariis generant,& quæ corrumpunt in cōtraria corrūpunt,& iſto etiā in principio huius libri uſus fuit, quādo oſtēdit cœlum ingenitū & incorruptibile.His igiť certitudinaliter oſtēſis recordatus,ꝑ ipſorū exhibitionē in ordine & totā de ꝑpoſitis oſtenſionē tradit,habentē ſic.Omnia generabilia & corruptibilia,alterabilia ſemp ſunt,alterabilia aūt à cōtrariis alterant,quæ aūt à cōtrariis alterant,qm̄ prorſus habent cōtraria,generabilia & corruptibilia entia,& generant ex cōtrariis & corrūpunt in ɔtraria:oē ergo genitū & generať ex ɔtrario,& corrūpitur in cōtrariū,& omne corruptibile ſimilr̄.q̄re & generabile,qm̄ alterabile ens,habet cōtrariū,& generať ſemp ex ɔtrario, & corrūpitur in contrariū. Impoſſibile eſt ergo genitum incorruptibile eſſe,ſic enim æternū corruptibile rurſus erit,qm̄ ip̄m alterabile eſt,habēs contrarium & non ſolū corrūpitur in cōtrariū,ſed & generať ex cōtrario,q̄re impoſe eſt eſſe ingenitū & ſic æternū eſſe qđ corruptibile eſt. Attēdere aūt oportet,ꝙ ingenitū ſi corruptibile ſupponať, æternū uocat Ariſtoteles,ꝑpter non habere principiū generationis,q̄uis habeat terminū ipſius eſſe,& incorruptibile ſimilr̄,etiā ſi genitum dicať,& ip̄m æternū uocat,qa habet hypoſtaſim indeficientē decætero.Nouit aūt planè differentiā ad alterā partem æterni,& ad utrāq; tp̄s infinitū,diuidēs in id qđ ſimpliciter,quod eſt ad utrāq; partē, & in id qđ ab aliquo, qđ eſt id quod ad alterā partem quādo dixit. {Quod aūt infinito tēpore,aut ſimpliciter,aut ab aliquo,aut ſemp,aut ut frequēter exiſtit ens.} Alexander autē poſt finē expoſitionis libri,iterū rememorās illius Ariſto.literę q̄ dicit {Dicere autē nihil ꝓhibere genitū aliquid īcorruptibile eſſe} ɔtradicere conatur aduerſus Platonē, ex lōga rōcinatione dicentē ꝙ quātū quidē in ſeip̄o corporeū oē ſolubile utiq; eēt & corruptibile,pp bonitatē aūt diuinę uolūtatis,ꝑxime cœlū ꝑducētis,inſolubile & īmortale cœlū ꝑſeuerat.&/ait/ꝙ q̄ ſunt ſuſceptiua alicuius,aut ɔtingēter hn̄t hoc,ut poſſint etiā ɔtraria ſuſcipe, aut neceſſarie,& potentia qdē cōtingēter participare,poſſunt q̄ ad alterū oppoſitorū trāſmutationē ab aliquo ꝓhibent ꝑmutare. in qbus aūt impoſſibile ꝑ neceſſario diciť,hæc ſimplr̄ impoſia in oppoſito horū fieri. Qđ enim ſimplr̄ impoſe eſt,à nullo fiet,impoſiūm aūt/ait/hęc quidē qbuſdā ſunt impoſia, ut leuare pōdus aliis qdē eſt impoſe,aliis autem poſſibile. quæ autem ſimpliciter impoſſibilia, quorum natura ſubiecta inſuſceptibilis eſt,&

quorum opposita ex necessitate ipsis insunt, hæc enim omnibus sunt impossibilia, ut diametrum
commensurabilem lateri facere, aut bis duo quinq;. His autem sic se habentibus/ait/uideamus qua/
liter corruptibilibus corruptionis potentia insit. utrum tanquàm contingat & non corrumpi, aut
tanquam ex necessitate corrumpendis. Sed siquidem contingenter, contingeret utiq; & à seipso ali/
quid corruptibiliũ nõ corrũpi. Tale enim est contingens, quod possibile est fieri & non fieri. Quo/
niam autem nihil contingit corruptibilium ex seipso non corrumpi, ex necessitate inesse oportet
corrumpi corruptibilibus. Si autem ex necessitate hoc, oppositi huic non erit utiq; susceptiuũ. Est
autem hoc {non corrumpi} impossibile est ergo & omnibus, & simpliciter impossibile, corru/
ptibile non corrumpi. Hoc autem sic se habente/ait/ utrum omnia deo possibilia dicunt qui hoc
dicunt, aut dicunt quædam etiã illi possibilia. Si enim sint aliqua secundum ipsos impossibilium im
possibilia deo, palàm quòd erunt aliqua ipsorum natura talia: at uero dicunt quædam etiam illi
impossibilia. Qui enim dicit {sed neq; fieri mala possibile ò Theodore, neq; in diis ipsa locari, mor
talem autem naturam & hunc locum circũuolui ex necessitate} tãquàm existens, hoc etiã deo im/
possibile dicit. Si enim esset/ait/ipsi possibile, quomodo ante hoc magis uoluisset? Sed si quæ ipso/
rum natura sunt impossibilia & diis facit possibilia, impossibile est autem suiipsius natura corru/
ptibile non corrumpi, corruptibilis est autem mundus, impossibile est igitur deo non corrumpi
aliquando mundum. Si enim hoc impossibile, possibile est illi, cur non & aliorum unumquodq;
generabilium & corruptibilium, incorruptibile fecit? In unoquoq; enim probabile est deum sine
inuidia esse, hæc Alexandro per ipsa uerba scribente, mirabitur utiq; quis qualiter non eadem ad
uersus Aristotelem contradixit, in octauo de naturali auditu demonstrantem, q; cœlum finitum
est secundum magnitudinem suiipsius natura, & quòd corpus finitũ, finitam habet uirtutem, & q;
ꝓpter uirtutẽ imobilis, & semp ſm eadẽ, & eodẽ mõ se habẽtis causæ ꝓxime inditã, semp mobile est.
Quid enĩ differt hoc dicere q̃ ex eo, q; genitũ, imortale nõ est penitus? Propterea uero q; ꝓxime diui
nam bonitatẽ assumit & imediate, neq; soluet, neq; sortiet partẽ mortis? Poterat enĩ & Aristo. inter/
rogare sermonẽ, qualr̃ inest cœlo finitas uirtutis? Vtrũ ita ut õtingat & nõ finiri, aut ut ex necessitate
finiẽda? Et siqdem õtingẽter, ꝯcludere, q; õtingeret & aliqđ finitũ corpus, infinitã hr̃e uirtutẽ. Si aũt
ex necessitate illud dicere, qđ oĩbus ergo impoĩe, & simplr̃ est impoĩe, ut etiã deo impoĩe sit ĩfinitã uir
tutem facere finiti. Sed siĩtudo quidẽ rõnum, manifesta est (ut existimo) etiã hebetius uidẽtibus. Ale
xander autẽ non intellexit, qđ & Plato & Aristo. cœlũ à deo generari & moueri ꝓxime dicẽtes noue/
runt, non cõtingẽter neq; ꝑter naturã, sed necessario & ſm naturã æternitatẽ & sempiternã mobilita/
tem à deo inditã cœlo. Volẽtes autẽ ꝓpter dei cultũ insinuare hæc diuinitus indita, & nõ à corporali
natura pullulãtia rõne genitũ à faciente, & q; mouet à mouẽte sepantes, ostenderũt, q; corporalis na
tura, sicut hypostasim à seipsa non habet, ita neq; æternitatẽ, neq; semp mobilitatẽ. sed deus horũ est
causa. sicut igitur in ciuili uolens Plato ostendere, dispositionem omnem & ordinem à conditore ex/
hibitam ei quod est corporeum, conditore separato, in inordinationem delatum mundum ostendit,
sic & in his noluerunt ostendere, quæ sit corporea ipsius secundũ se natura, qa simplex, & ex summi/
tate quatuor elementorum, & sphærica, & finita, & circulo mobilis, quæ autem proxima in ipsum cõ
ditoris operatio, quod æternitatis & semper mobilitatis est causa, non quod non sit & corporeita/
tis ipsius & figuræ & aliorum consubstantiatorum, deus causa, sed quia subsistentibus & secũdum
se consideratis, maiora & diuiniora bona existunt præter hæc ipsis indita ab excellentia dei. Et ni/
hil aliud dicit sermo, quàm quid ut genito & finito mundo insit, si subsistens secundum se esset,
& quid ut tãquã annexo proxime deo, & per seipsum idoneo, ad eam quæ ab ipso perfectiorem
participationem. Sicut enim genitus est & finitus est secundum seipsum, ita & idoneus ad æternita/
tem & semper mobilitatem. Neq; igitur hoc simpliciter uerum est dicere, quòd sui natura corru/
ptibilis mundus. Tota enim natura ipsius, cum ea quæ etiam ad conditorem idoneitate conside/
ratur, propter quam participat externis ab ipso bonis. Sed ratio non separata separans corporeita/
tem mundi, & bonitatem dei, secundum se considerare conata fuit. Et illud etiam est studiositatis
Alexandri, indignum (ut existimo dicere,) quòd si possibile erat deo, malum perdere, nihil uellet an/
te hoc, & cur non & aliorum generabilium unumquodq; incorruptibile fecit. In unoquoq; enim
ait/probabile est deum sine inuidia esse. Hæc quidem sunt uiri, primo quidem potentiam dei uo/
luntate deficientiorem putantis, siquidem, quid esset impeditiuum dei potentiæ, qui omnium en/
tium naturas produxit? Si autem bonum omnino putasset, non esse malum, quo modo ipsi lo/
cum subingrediendi in entia dedit, talia extrema faciens, ut malum adnascatur ipsis. Et hæc dico
aduersus Alexan. non uolentem duo principia entium dicere, sed persuasum ab Aristo. unum prin/

cipium ponere clamante, non bona est pluralitas principatuum. Deinde penitus uidetur ignorare uirtutem eorum quæ in Theęteto de malo dicta sunt. Propter quod & contentiuum dogmatis in expositione literæ prætermisit, scilicet, subcontrarium enim aliquid bono esse necesse est. Textus enim sic se habet {sed neq; perire mala possibile est ò Theodore, subcontrarium enim aliquid bono esse necesse est etc.} Si enim usq; ad cœlum, in processu operationis substitisset Deus, non utiq; habuisset malum subingressum in entia. Quoniam autem fons omnis bonitatis existit Deus, etiam externam bonitatem non prætermisit, eam quæ sub luna, ubi generatio & corruptio, & non solum species, sed & priuatio speciei, necessario facta est, ut subcontrarium aliquid bono fieret extremo, quod secundum priuationem ipsius consideratur. Quòd si hoc non esset, neq; oppositum sibi extremum esset bonum, neq; Deus omnis esset bonitatis causa. quare neq; uellet Deus perire mala. uellet enim & opposita ipsis bona perire, & seipsum non adhuc omnis bonitatis esse causam. Si autẽ dicat aliquis, quid autem prohibet, & bona hæc esse, & mala non esse, ignorat quòd non iam hæc essent bona. non enim esset humana iustitia & temperantia, si non esset possibile ipsas detritas in priuationes suiipsorum transmutari. Neq; sanitas esset elementarium animalium, si non & ægrotare possent, sed neq; eẽnt uirtutes aĩarũ, & infinitates corporum diuinorum, & hoc utiq; animarũ & corporum genus, abscissum esset penitus à mundo, & esset etiam mundus imperfectus, non etiam extremis bonis completus, & prima bona extrema & illaboriosa perfectione ab errantibus à materia uidentur differre nihil. Vide igitur quot & quãtorum malorum causa existeret malorum perditio. & palàm est quòd & nolens ipsum, non esset bonus. Sed bene Plato necessariã existentẽ mali adnascentiam propter bonum, & nouit ipse, & posteris enunciauit. Ex dictis autem planum ac palàm est, propter quid generabilium & corruptibilium, unũquodq; incorruptibile noluit facere.

¶ Expliciunt Cõmentaria Simplicii in Primum Librum Aristotelis de Cœlo.

SERIES CHARTARVM PRIMI LIBRI.

a b c d e f g h i k l m n o p. a b c d o p Sunt Duerniones.

Cæteri alii Terniones.

PRAECLARISSIMA COMMENTARIA IN SECVNDVM LIBRVM DE COELO SIMPLICII

Celeberrimi Philosophi ac Fidissimi interpretis.

VM Proposita tractandi facultas, ut dictũ est prius, intẽtionem habeat post sermonem de naturalibus prĩcipiis, quẽ in naturali auditu tradidit, de simplicibus corporibus dicere ex primis prĩcipiis ɔstitutis. s. de eo qd fertur circulo, & de his quatuor quę sub luna sunt, in primo libro quod quinque simplicia corpa sunt, ostendit ex simplicibus motibus, & ꝙ circulo mobile, neq; unum aliquod de quatuor est, neq; compositũ ex ipsis sed simplex excedens ipsa quatuor sub͠a & uirtute. Et ꝙ hoc est ingenitũ & incorruptibile est, siquidem quę generãtur & corrumpũtur, ex cõtrariis generentur & corrũpantur in cõtraria. Circulo mobili autẽ corpori nihil est ɔtrarium, & quòd finitum est ip̃m ſm se. Et uniuersaliter ostendens ꝙ nullum est corpus infinitũ, & adhuc etiam ꝙ unũ sit. Et ꝙ nihil est extra cœlũ, neq; corpus, neq; uacuũ, tanq̃ consequens ad hoc ꝙ cum cœlũ sit, quod tale etiam mũdus ingenitus sit & incorruptibilis finitus & unus, & quæcũq; ꝑpter cœlum mũdus habet, hæc ostendit cõsequenter sicut & nihil extra seipsum relinquere, sed totum ex totis esse corporis consistentiis. Hęc igitur cum ostendisset, & sermonem de ingenerabili & incorruptibili resumpsisset, ostendit multipliciter quòd cœlum, & propter ipsum totus mundus, ingenitum & incorruptibile est. Et neq; genitum quidem & incorruptibile, ut quidam uidebantur dicere, neq; ingenitum & corruptibile, sed ex utraq; parte æternitatem habet. Et uniuersaliter autem quòd se assequuntur inuicem genitum & corruptibile ac ingenitum & incorruptibile. Hæc igitur in primo libro cum p multa ostẽdisset, conclusionem ipsorum fecit principiũ secundi libri, in quo reliqua de cœlo ꝓblemata dearticulat. Primo quidem ꝙ circularis motus ſm naturam inest cœlo, & ea quæ in ipso permanentia sunt, & non secũdum aliquam necessitatẽ. Et secũdo de localibus ipsius distensionibus, & his quæ ſm ipsas ultimis. s. sursum & deorsum, & dextro & sinistro, & ante & retro. Tertio de erratico contrario motu propter quid factus est. Et quarto de figura ꝙ sphęricũ sit cœlũ. Et quinto ꝑpter qd ad hęc mouetur primũ cœlum ad quæ nunc mouet͂, sed non èconuerso. Sexto etiam ꝙ sit regularis, & nõ irregularis primi cœli motus. Et septimo de ipsorũ astrorum substantia, & figura, & ordine, & motu. Octauo propter quid sphæra inerrabilis, uno motu mota, non semp quę plus distant ab ipsa pluribus moueant͂ motibus, sicut sol & luna, sed intermedia plurimis. Nono pp quid quælibet quidẽ earum, quæ erraticæ dicuntur sphæræ, unum tãtũ astrum habet, & quæ inerrabilis est tot. Post omnia autem decimo, de terra non secundum seipsam, sed de habitudine quã habet ad cœlũ, quod centri rationem habens, in medio cœli ponitur, sphærica existens & ipsa, & circa manẽtem ipsam cœlum mouetur, & magnitudinem ut ad cœlum cõparata minimam habet. Sũmatim autem tria utiq; sint crasso modo secundi Libri capitula, de cœlo, de astris, & tertium de terra.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ PERIPATETICORVM PRINCIPIS

Textus Secundi Libri de Cœlo.

VOD quidem igitur neq; factũ est omne cœlum, neq; contingit corrumpi, quemadmodũ quidam dicunt ipsum, sed est vnum & sempiternum, principium quidem & consumationem non habens totius ęterni. Habens autem & continens in seipso infinitum tempus, ex dictis licet accipere fidem, & per opinionem eam, quę ab aliter dicentibus & generantibus ipsum. Si enim sic quidẽ habere cõtingit, secundũ quem autẽ modũ illi factũ esse dicũt, nõ cõtingit, magnã vtiq; habeat & hoc inclinationẽ ad fidẽ de ĩmortalitate ipsius, & sempiternitate.

Com. pᵐ,

LEXANDER quidem igitur totum primum librum de toto mundo putans esse & conclusionem hanc de ipso dici/ait/scilicet ꝙ ingenitus est omnis mundus manifestare. Nã circulo mobile ipsius corpus, quod quidem est maxima mundi pars, ingenitum & incorruptibile ostẽsum est, ac tãquàm distinguens contra genitas ipsius quasdam partes dictum est illud. s. {omne cœlum} quãuis enim quæ sub luna, elementa generentur & corrumpantur, secũdum mutuam inter se transmutationem habentia generationem & corruptionem, non tamen generantur sicut prius nõ entia, neq; erat tẽpus aliquod quãdo non erãt, neq; ipsa, neq; cõpositorũ spẽs. s. animaliũ & plãtarum. Sed forte ad distinctionẽ eorũ quæ sub luna sunt, indiuiduorũ dictũ est illud. s. {omne cœlũ.} Socrates enim nõ prius ens factus est, sed hæc nõ sunt simplr̃ mundi partes, sed uniuersi effectus. si enim essent partes ꝓpriæ, nũquã utiq; totus mũdus esset, cũ semper q̃dã ipsius corrũperent̃ partes, sed in stãtibus quibusdã, oportet eẽ totalitatẽ ipsius Hoc igit̃ {omne cœlũ} ut quidẽ Alexãder/ait/de toto mũdo dictũ est, sed non de circulo mobili corpore. Est autem uerũ qđ dicit̃, ꝗa mundus nõ est genitus, neq; cõtingit ipm̃ corrumpi. nõ enim si aliqua corporũ in inuicem transmutant̃, ꝓpter hoc partes aliq̃ mundi corrũpuntur. Sed sicut ipse cõtradicendo Heraclito & Empedocli dicẽtibus uicissim generari & corrũpi mũdum, dixit nõ mũdum generari & corrũpi, sed hũc quidem permanere æternũ, dispõnes autem ipsius uariari, ita utiq; & nos dicamus. Nã mundo ipm̃ esse semp est. s. ꝙ hæc quidem ipsius permaneant semper, q̃cunq; autẽ generabilia ipsius & corruptibilia sunt, hæc in inuicẽ trãsmutẽtur. Cõtrariũ enim forte eẽt utiq; uerũ dicere. s. corrũpi mũdum, nisi sic se haberẽt, tãquã sic se habẽtibus ipsis mũdus sit mundus. Hæc autẽ essent bene dicta ab Alexãdro, si hoc solũ appositum fuerit, ꝙ principaliter circulo mobili corpori cõueniunt dicta oĩa, nã de illo erat principalis in primo libro sermo, & ꝓpter illud etiã toti mũdo conuenit ingenitũ esse, & incorruptibile & unũ & unicũ ipm̃ subsistere. Insinuant autẽ hoc & quæ cõsequẽter dicunt̃ ab ipso sic, ꝓpter qđ bene habet persuadere sibiipsi antiquos & cætera quæ de cœlesti corpore dicunt̃, perinde ac ẜm unã cõtinuationẽ ꝓcedat sermo, & nullatenus ad aliud trãsire uideat̃, sed & principiũ & finẽ nõ habere totius æterni, hoc est tẽporalis uitæ ꝓcessionis. De unoquoq; enim hæc dicit̃, imago q̃dã existẽs eius quæ principalr̃ æternitas, inquãtum cõiunctio est totius uitę, & hoc quidẽ sine principio & sine fine principalr̃ quidẽ cõuenit circulariter mobili corpori, & ꝓpter illud toti mũdo. Oĩno autẽ diligenter ad hoc {principiũ & finem nõ hr̃e totius æterni} adiũxit hoc {hñs autẽ & cõtinens in seipso infinitum tp̃s.} Si enim in aliquo principio tp̃is genitus fuisset, cõstat ꝙ ante subsistentiã ipsius p̃extitisset tẽpus Et si in parte aliq̃ tẽporis corrũperetur, esset utiq; tẽpus post subsistẽtiam ipsius, neq; p̃existere igitur ante ipsum tp̃s, neq; post existere, declarauit per hr̃e & continere in seipso ĩfinitũ tẽpus. Nã cũ

In Timæo,

cœlo genitũ est tẽpus, ut ait Plato, neq; p̃existit cœlo, sed infinitas ipsius, infinitã facit ipsius eẽ cœli ꝓtensionem, infinitũ aũt non actu intelligẽdũ est, sed quod ad ĩfinitũ fit. Tale enim tẽpus in fieri habet esse. Sed quo mõ haberi & cõtineri tẽpus à cœlo/ait? Forte ut Alexãder putat, quia factiuũ est temporis cœlum, siquidẽ mensura motus huius est tẽpus, & nõ est aliquod tẽpus extra ipm̃. Et continetur aũt aliqualr̃ quod fit, ab eo ꝙ efficit. Hoc aũt attentione dignũ est, si enim tẽpus est mẽsura motus, nõ qđ mensuratur erit utiq; mensurantis causa, sed ècontrario. Et si cũ cœlo genitum est tẽpus, q̃uo causa temporis est cœli motus? Forte igit̃ multis existentibus bonis, q̃ complẽt cœlum & totũ mũdum, uniuersalr̃ unum aliqđ horũ, & principalissimũ est tempus à conditore ꝓductũ, ut ait Plato sic. Adhuc magis assimilare mũdũ exemplari uolẽs, æterno existẽti, imaginẽ æternitatis faciens tẽpus apposuit mũdo. Cõplementũ igitur & hoc mũdi factum merito non cõtinet mũdum, ut qdã putant tempus p̃existere ipsi aut post existẽs ipsi, sed habet̃ ab ipso & cõtinetur pars q̃dã, & ipsum existẽs cõpletiua cœli & totius mũdi. Ex iã igit̃ ostensis/ait/credibile factũ est, ꝙ ingenitũ & incorruptibile est cœlũ & totus mũdus. Et adhuc ẽt ex eo, ꝙ opinãtes cõtraria, & ipm̃ genitũ & corruptibilẽ dicẽtes redarguti sunt. Nã si sic qdẽ, ut nos dicimus uerũ est, ɔtĩgit ut ipm̃ ĩgenitũ sit, & ĩcorruptibile, ut aũt illi dicũt. s. genitũ & corruptibile, aut ĩgenitũ qdẽ sed corrutibile, aut genitũ & incoruptibile, nõ cõtingit, magnã utiq; hẽat, & hoc ĩclinationẽ ad fidẽ de ĩmortalitate ipsius & ęternitate. Dicit̃ autẽ ĩmortalitas qdem ẜm indeficientiã subæ, ut etiã in Platonis Phędone didicimus. Admirabilis aũt est Arist. uerborum cũ philosophica reuerẽtia diligentia. Nã concludẽs non ɔtingẽtes, sed necessarias de ingenito & incorruptibili ɔclusiones in cœlo & in mũdo/ait/ẜm quem aũt modũ illi dicũt, nõ cõtingit. Si igit̃ nõ contingit sic hr̃e, nec utiq; erit sic se hr̃e; uerũtamẽ quia aliorũ interẽptio positionẽ uestrorum inducit, sed non necessariã, ꝓpter hoc magnã/ait/utiq; habeat & hoc inclinationẽ ad fidem, sed non ad demonstrationẽ, Quid igitur? Num certitudinalr̃ ostẽsa sunt? an in qbus necesse est, aut sic, aut illo modo hr̃e, qui alterũ interimit qđ alii dicũt, reliquũ ponit. Si igit̃ neq; genitum eẽ ɔtingit, neq; ingenitũ quidẽ, corruptibile autẽ; palã, ꝙ ingenitum ipm̃ & incorruptibile esse ostendit. sed si ex necessitate ad

aliorum

aliorũ interemptionẽ positum sit aliquid,nõ iã hoc dicetur utiq; per ꝓprias ꝓbationes & demõstrationes poni.Scdm accidẽs enim iste modus est,& non principalr̃ demõstratiuus.Alexãder autẽ notauit in hoc {neq; cõtingit corrũpi} & plus aliqd significare ipm̃/ait/q̃ non corrumpi.Q̃m enim/ait/uidebat Platoni corruptibilem qdem ipsum esse,nõ corrũpendum autẽ ꝓpter uolũtatẽ Dei,ostẽdẽs q̃ hoc impossibile est merito apponit {neq; cõtingit corrũpi.} Et quidẽ Plato diceret utiq; nõ contingere corrumpi,sed ꝓpter uolũtatem Dei cõuenire ipsi.Nam etsi ꝓpria natura finitum existens finitã habeat uirtutem,tamen per proxime ab immobili causa produci,& ad illam conuerti,idoneæ se habet ad susceptionem dati ab illa,& propter illam indeficientis motus.

Propter quod quidem bene habet, persuadere sibiipsi antiquos,& maxime patrios nobis,veros esse sermones,vt sit imortale aliquid,& diuinum habentium quidem motum,habentium autem talem vt nullus sit finis ipsius, sed magis iste aliorum finis. Etenim finis continentium est,& ipse perfectus ens,continet imperfectos,& habentes terminum & quietem. Ipse quidem nullum,neq; principiũ habens,neq; finem,sed incessabilis ens infinito tempore. Aliorum autem horum quidem causa principij, horum autem suscipiens quietem. Cœlum autem & cum qui sursum locum antiqui quidem dijs attribuerunt,velut existẽs solum,imortale. Nunc autem testatur ratio q̃ incorruptibile & ingenerabile, adhuc autem impassibile omnis mortalis difficultatis est.

Valde artificialiter & ante demonstrationes probabiles rationes posuit,q̃ ingenitum sit cœleste corpus & quãdo dixit in primo libro.Oẽs enim hoĩes de diis habent suspicionem,& oẽs supmũ locum diuino assignant Barbari & Greci quicũq; esse Deos putãt,palã,q̃ tãquã imortali imortale coaptatum,impossibile enim aliter.& nũc iterũ post demõstrationem ab antiquis & patriis sermonibus testimoniũ ad fidem firmiorẽ apponit.Nã à ꝓbabilibus argumẽta ante demõstrationẽ qdẽ prõptiores qdem & ualidiores ad demõstrationẽ faciunt. Attamẽ susp cionẽ imittunt paralogismi alicuius & impotentiæ demõstratiuę.Post demõstrationes aũt talia argumẽta certiorem simul & magis afficientẽ fidẽ demõstrationũ ipsarũ constituũt,ꝓpter qd & post demõstrationes Arist.usus fuit.Et Plato etiã post demõstrationes fabulas cõsueuit assumere Dicit igiť nunc q̃ bene habet & demõstrationibus iã cõfisum persuadere sibiipsi adhuc magis antiquos sermones,& antiquorũ maxime eos,qui de diis à patribus successoribus traditi sunt ueros eẽ.Non enim oẽs antiqui sermones patrii sunt,sed qui à patribus traditi.Isti autẽ sunt qui circa diuinũ cultũ,& circa Deorũ religionem maxime uersati sunt,qa oẽs his participãtes hoĩes tãquã à Diis tradita imobilia cõseruare student.Hęc autẽ est opionum.s.oĩa cœlestia corpora motũ à seipsis habẽtia naturalia esse,aĩata,diuina,& ĩdeficientem habẽtia motũ,ut nullus sit terminus ipsius,& tãquã imortalia diis cõuenire.His igiť/ait/& cũ demõstrationibus rõ attestata fuit,igenitũ & incorruptibile ostẽdens cœlum esse.Qđ aũt cõnaturale sit aĩabus hominũ cœlestia putare diuina,manifestãt maxime qui à pceptiõibus in diuinis ad cœlestia respiciũt. Nam & isti cœlũ dicunt esse habitaculũ Dei & thronũ ipsius,& solũ sufficiens eẽ Dei gloriã & excellentiã dignis reuelare,qbus quid utiq; erit uenerabilius? Et tamẽ tãquã obliti horum opificia abiectiora cœlo honoratiora putant,& uelut ad iniuriã suiipsorũ factum sic dehonorare cõtendunt. incessabilẽ & indeficiẽtem cœli motũ putauerunt hoĩes ac inuariabilitatem ipsius,eo q̃ semper fm eadẽ & eodem mõ se habet,atq; ex successione traditis obseruationibus rõcinãtes:nullũ enim eorũ q̃ corrũpuntur,erat possibile ĩfinito ante hoc æuo manere in idẽtitate.Sufficit aũt(ut existimo)ad cœlestia putãdum diuina esse,& pulchritudo ipsorũ longe excedẽs pulchritudinẽ eorũ q̃ sub luna sunt,& cõuersio ipsorũ per se naturalr̃ aĩabus non pcorruptis.Sufficit autẽ & operatio in ea q̃ sub luna sunt,& q̃ oĩum corporũ est cõtentiuum.Et hoc enim diuinæ dñatriciq; excellẽtiæ singulare est oĩa entia generare,& oĩa in seipso cõtinere nihil extraponẽs eorũ quæ à seipso ꝓducunť.Sed qũo nullũ terminũ habẽtem cœli motũ aliorũ terminũ ipm̃ esse dicit? Nam qũo alius motus alterius est terminus,& maxime uniuersalior particularioris? Itẽ qũo in secũda figura ex duabus affirmatiuis syllm̃ facere uideť dicens.Terminus cõtinet,cœlestis motus perfectus existẽs cõtinet.cœlestis ergo motus pfectus existẽs terminus est? reprobus enim est iste modus cõplicationis in secũda figura,tãquã nullã necessariã conclusionẽ cõcludens Sed in prima figura cõclusit syllm̃ Aristo.sic.Cœli motus pfectus existẽs cõtinet alios motus,cõtinẽs alios motus terminus est aliorũ motuũ continẽtium sanẽ est ꝓpriũ eẽ terminum cõtentorũ.Qđ qdem ipse insinuauit per hoc.{terminus enim est cõtinẽtiũ}. Non æqle dicens (ut existimo)sicut Alex.ait/huic.s.in otinẽtibus terminus est Si enim cõtinẽtibus terminus, partialior utiq; erit terminus cõtinẽtibus.& nõ erit amplius uerũ dicere q̃ cõtinẽs terminus sit,sicut neq;

Com.2.

Hoc ꝓpter eos græcos qui negabãt deos eẽ,vt Plato in q 10.dialogo de legibus, vel ꝓp eos, qui de dijs loqui nolebãt,vt Protagoras fuit.

ꝙ aĩal homo ſit, qm̃ hoc in aĩali eſt, nõ enim pdicanť de totalioribus partialiora, ſed ẽcõuerſo. Alexã. aũt ait, nõ ſyllogizando dicit hoc, ſed tãquã ſiĩitudinẽ quandã oſtendens pfecti motus ad terminum. Ambo enim cõtinent, & terminus, & perfectus motus. Sed ꝙ qdem cœli motus ĩceſſabilis exiſtẽs cõtineat alios oẽs motus hñtes principiũ & finem, pſpicuũ eſt, ſiqdem pexiſtit ipſis coexiſtit, & poſt exiſtit, & ſi pars q̃dam totius uniuerſalis tẽporea circulatio fit menſura tẽporalis uitæ mortaliũ atq; cuiuſcũq; transmutationis ipſorũ. ſicut igitur diuturnæ temporalisq; circulationis principiũ & finis in tota cõtineť, ita & eorũ qui ſub luna motuũ eſt unuſqſq; contineť, & ,pter hoc etiã continere dicitᷓ alios motus, & terminus ipſorũ exiſtẽs ipſe terminũ nõ habens. nã principia & ultima tẽporaliũ ab indeficienti determinať, indeficiẽs enim ille, qa omne acceptũ illius nõ ſolũ ultimũ eſt pcedentis, ſed ẽt futuri principiũ. in quo autẽ idem eſt terminus & principiũ, quo mõ utiq; erit hoc aliquando deficiens, aut principiũ totaliter, aut finẽ habebit determinata? Talis igiť exiſtẽs cœli motus merito aliorũ, horũ quidẽ eſt cauſa principii, horũ autẽ ſuſcipit quietẽ. Cauſa qdem principii, qa ab hoc oĩs generatio, non ſemp autẽ quietis cauſa, qa principalr̃ non eſt corruptionis cauſa cœli motus, ſicut neq; cõditor Deus, ſed neceſſario ſuperuenit corruptio, nõ potentibus ſemp ſubſiſtere, ſicut & ægritudo non aptis natis ualere ſemper. Suſcipit uero quietẽ quieſcẽtium, & qa ſicut principiũ in ipſo, ita & quies in ipſo eſt, & maxime qa alterius corruptio alterius generatio fit, & in cõpoſitis elemẽta diſſoluta ſui ipſorũ totalitatibus redduntᷓ. ¶ Et mihi uideť in his Ariſto. illud Platonicũ notare, qđ in Timæo dictum eſt à cõditore Deo ad cœleſtes Deos. alimentũ autẽ dantes augete, & detrimẽtũ paſſa iterum ſuſcipite. Cũ dixiſſet igiť ꝙ ,pter indeficientiã motus & ĩmortalitatem antiqui cœlũ Diis aſſignauerũt, adiecit. {nunc aũt teſtať ratio, ꝙ incorruptibile & ingenitũ} demõſtratis & per ſe naturalibus illorũ conceptionibus demõſtratiuã diligẽtiã apponẽs ſimulq; demõſtrans ꝙ impoſſibile oĩs mortalis difficultatis eſt & nõ ſimplr̃ impaſſibile, nam patiũtur aliquid ab inuicem cœleſtia pfecta, ut euidenter inſinuant lunæ factæ illuminatiões à ſole, & diuerſarũ cõparationũ aſpectuũq; diuerſę in ea quę ſub luna operationes fiũt, ſed impaſſibile oĩs mortalis difficultatis. Sic enim ipm̃ inalterabile oſtẽdit in precedenti libro paſſiuas alterationes abnegãs ab ipſo, q̃ generabilibus & corruptibilibus ĩſunt. ¶ Sed ſi cœleſtia dicit ĩpaſſibilia talibus paſſionibus, qũo lunari ſphæra à ſole calefacta ſuccenſio & aer calefit ab ipſo, ĩtermedio nihil patiẽte? Et ſoluũt dicẽtes nõ qdcũq; à quocũq; pati, ſed qđ aptũ natũ eſt, nam neq; auditus colores, neq; oculus ſonos percipiũt, qa ĩpaſſibilia ſunt ab ipſis. Euidẽs aũt argumẽtũ faciũt huius, ꝙ nõ quodcũq; agat in qdcũq;, neq; intermedia ſemper patiunť, q̃ traducũt paſſiõem, qđ euenit in marina torpedine. Quãta enim in rete ĩciderit, adhęrẽtes qdem funibus retis ſtupeſiũt homines, funes autem nihil tale patiunť, eo ꝙ nõ ſunt huius paſſionis ſuſceptiui, & ſupernatantes etiã torpedini piſces ſtupere uidenť, & deorſum ferri, nullatenus aq̃ intermedia ſtupeſcẽte. Nullũ ergo inconueniens eſt, & corpus lunaris ſphæræ trãſmittere ſolis caliditatẽ in ea quæ ſub luna ſunt ipm̃ non calefactũ paſſiue. nã corruptio utiq; aliq̃ & generatio tali ſemp alterationi inexiſteret. uniuerſalr̃ aũt & perfectiue nihil ,phibet & lunarẽ ſphærã à ſole patiẽtẽ tranſmittere qdem in ea q̃ ſub luna ſunt ſolares radios, hęc aũt pati ab ipſis, ut ipſa nata ſunt pati, nata ſunt autem calefieri paſſiue & diſgregari. Nã & aliorũ aſtrorũ participationes nõ exiſtẽtes calidę & frigidę ẽm paſſiuã caliditatẽ & frigiditatẽ, tales tamẽ his quæ hic ſunt diſpõnes imprimũt. ſic illuminata igiť à ſole luna lumẽ ad nos mittens, ipſa quidẽ nõ calefit paſſiue, neq; diſgregať à lumine, quæ aũt ſub luna ſunt paſſiuę ipſo participant. Hæc aũt nunc dicta & Alexãder planẽ confeſſus eſt de æthereo & circulari corpore dicta eẽ, & non adhuc de toto mũdo, quo mõ igiť pcedentia de toto mũdo putauit dicta eſſe, una exiſtẽte ſermonũ cõtinuitate? Cœlũ autẽ & ſurſum locũ dixit, non qa idem putet qđ circũ, & qđ ſurſum eſt. Nam ſurſum & deorſum ſunt ultima rectę lineæ inuicẽ oppoſita, & eſt ſurſum locus, ad quẽ feruntur leuitatem habentia corpora, ſicut deorſum ad quem grauia. Sed aut opinioni multorũ conſentire uoluit uocantium ſurſum id quod circũ, aut quia ei quod ſurſum proxime id quod circũ ſupiacet. Quare non irrationabiliter utiq; & ipſum dicetur ſurſum. hactenus igitur quę in primo libro de cœlo principaliter & ſecundarie, de mundo dicta ſunt, concluſit.

Vide in Timæo vbi loquitur ad deos ſecũdos ẽm ad aſtra more veterũ q aſtra eẽ Deos puterũt, ſicut ꝑmi chaldæi & alij vt dicit Philo i libro ſuo De mũdo, ſic illud deus deorum loquutus eſt.

Adhuc autem ſine labore, propter neq; vna indigere violenta neceßitate, quę detineat probibens ferri aptum natum ipſum aliter. Omne enim tale magis laborioſum, quanto quidem vtiq; ſempiternius ſit, & diſpoſitionis optimę expers. Propter quod quidem neq; ſecundum antiquorum fabulam ſuſpicandum babere, qui dicunt ab Atlante quodam ipſi opus eſſe, ad ſalutem. Videntur enim & hunc cõſtituentes ſermonem eãdem babere ſuſpicionem bis qui poſterius. vt enim de grauitatem babentibus & terrenis omnibus, bis quę ſurſum corporibus, ſubſtituerũt ipſi fabuloſe neceßitatem animatam.

Neq;

Neq; vtiq; hoc modo suspicandum, neq; propter circũgirationem existentem celerioris lationis propria inclinatione, adhuc saluari tanto tempore, quẽadmodum Empedocles inquit. Sed adhuc neq; ab anima rationabile, cogente manere sempiternum. Neq; enim animæ possibile esse talem vitam sine tristitia & beatam. Necesse enim & motu cum violentia existente, siquidem mouet ferri apto nato primo corpore al ter. & mouere continue sine vacatione esse, & ab omni remotum robore prudenti, siquidem neq; vt animę mortalium animalium est requies. circa somnũ facta corporis remissio, sed necessarium sustentantis Ixionis cuiusdam factum detinere ipsam sempiternã & incõteribilem. Si itaq; quẽadmodum diximus contingit, dicto habere modo de prima latione, non solum ipsius de sempiternitate sic existimare melius, sed & diuinationi ei, quę de dijs. solum vtiq; habebimus, sic cõfesse enũtiare concordes sermones. sed talium quidem sermonum satis sit nunc.

Com. 3.

Postquàm conclusit quæ in primo libro ostensa sunt fm q ingenitum & incorruptibile est cœlũ & supeminens omni mortali difficultati, hinc iam ostendit, q sine labore naturalis & non uiolentus, neq; ex necessitate est ipsorum circularis motus, & pmanẽs in seipso. Bene autẽ ipsi necessario { uiolentũ } apposuit, quia non omne quod est necessarium est ui, quæ enim æterna sunt ex necessitate qdem sunt, non tñ ui. Ostendit aũt q sine labore, & fm naturam habet circularẽ motũ sic. Cœlũ nulla indiget uiolenta necessitate, quę ipsum ferri aliter, ceu sunt ea quę habẽt inclinationẽ ad deorsum, phibeat ipsum circulo moueri faciens. quod autem nulla uiolenta necessitate ad sui motum indiget, illaboriosum habet motũ. Cœlũ ergo sine labore, & fm naturam mouetur circulari motu. & q quidem id quod nulla tali indiget necessitate, sine labore moueatur, ostendit quidem ex eo q indigens necessitate laboriosum sit, & dispositionis optimæ expers. Nam optima dispositio non fm uiolentam necessitatem, sed fm eam quę fm naturam inest, perfectionem, nõ solum autem uiolentum laboriosum est, sed etiã laboriosum est uiolentum. si igitur laboriosum uiolentum est, quod nõ indiget uiolenta necessitate, illaboriosum utiq; erit. Qđ autẽ cœlum non indigeat uiolenta necessitate palam quidem etiam ex eo est, q diuinũ existens optimam habet dispositionem. Et quod optimam, habet dispositionem, nõ indiget uiolenta necessitate, siqdem ea quę uiolenta indigent necessitate, expertia sunt optimæ dispositionis naturalis. Item hoc constat ex eo, q pro causa ponẽtes necessitatem quãdam talis cœli motus & mansionis, nihil certi dicunt Nam quidam fabulosam inducũt necessitatem cur nõ cadit cœlum, sed sursum manens ipsum circũferatur, sicut Homerus Atlantem dicens, Atlas auten cœlum extensum sustinet necessitate, & habet columnas ipse longas, quæ terræ cœliq; orbem habent. Quidam autem naturalẽ necessitatem pro causa ponunt, cur nõ feratur deorsum. s. circũgirationem prǫualentem propriæ inclinationi ipsius, quæ in inferior est. sicut Empedocles, & Anaxagoras dicunt. alii autem animatam necessitatem aiunt, anima ipsius cogente ęternum manere motum talem, sicut Plato in Timæo dicere uidebatur de anima cœli. hęc ex medio ad extremum cœlum omniquaq; complexa incepit incessabilem & prudentem uitã ad omne tempus. Sed q qdem de Atlante fabula, nullam definitam certãq; necessitate inducat, & q qui statuerũt ipsum, uidebanť & ipsi putare, grauitatem terrestrem habere cœlestia, & propter hoc indigere aliqua necessitate animata detinente ipsa, perspicuũ est. Si igitur ostensum est, neq; grauitatem habere, neq; leuitatem cœlestia: palam q distrahens utiq; erit fabula, propter suspicionem grauitatis ficta. sed si quidem fictio humana hæc quæ fm Atlantem est, ex suspicione grauitatis ficta redarguta est in ueritate supeflua, eo q neq; grauitatẽ neq; leuitatẽ cœlestibus inesse demõstratũ est. Si autem fabula est diuinũ aliqd occultans in seipsa, & sapiens, dicatur q Atlas unus qdem est & eorum Tartareorũ qui circa Bacchũ sunt qui eo quod nõ attendebat ipsi perfecte, hoc est nõ fm solam, Tartaream cõgregationem operabatur circa Bacchi operationem, sed declinabat aliqualiter, & ad Iouialem cõtinẽtiam, fm ambas proprietates operatur circa maximas mũdi partes discernens quidem & sursum tenens cœlũ à terra, ut non confundanť superiora cum inferioribus. ut enim subtilis aliquis nobis ĩtellectualis discernit fm rationem ignem primũ, & ignem alterum festinantẽ misceri. discernens autem sequestrata rursus ea inter se coniungere tentat. cũ etiam colũnę simul utrãq; habeant uirtutẽ, discretiuamq;, simul & continuatiuam eorum quę supra posita sunt cum inferius positis. Sed neq; propter celerem ętherei corporis circũgirationem, minorata ea quæ fm propriam inclinationem, grauẽ existẽtem latione ipsius cœli & terrę, cœli motus ęternus permanet, & terrę ĩ medio statio, ut Empedocles uidebatur dicere, & Anaxagoras, & Democritus. Quãuis enim grauitatem habeat æthereũ corpus, tamẽ celeriori existente circulatione q̃ fm inclinationem ad deorsum, & prǫualente illa, manere in eisdem locis, terram

Minor.

Maior.

Homer. Odyssæ pmo lib.

Verba Platonis in Timæo sed lege Plotinum in suo libro de cœlo.

quidem in medio stantem,cœlum aũt in giro motũ,sicut aiunt,eam quæ in phiala,aquã nõ effundi, circũgirata phiala,si uelocior circũgiratio fiat latione aquę ad deorsum. Hoc igiť improbabile,ait,&ci licet tanto tempore saluari hæc,sic se habentia pter naturam. Pauco quidem tẽpore, uerisimile erat, sufficere uim passam eam quæ ad deorsum inclinationẽ,ad semper autem impoſe.quare neq; moueri semper sic possibile erat,siquidem grauitatẽ habentia ad deorsum rapi nata erant.Sed & tertiũ absurdum.s.dicere à ppria anima coactum diuinũ corpus,manere æternaliter motũ, aut ab anima cogente manere ęternũ eum,qui in ipso,motũ. Nam & quod ẽm uiolẽtam necessitatem fit,æternũ esse est impossibile,pter naturam enim hoc,quod aũt pręter naturã est, eius quod ẽm naturam est,cum sit excidens non æternũ.oportet enim esse & hoc ẽm naturam,& simul ambo esse,impossibile est sic quidem in eo quod mouetur impossibile insinuauit, per hoc q̃ non est rationabile, manere æternũ ab anima cogente factum.Deinde autem & à mouente aĩa q̃ neq; hac ratione poſe esse talem uitam sine tristitia & beatã,sed sine uacatione,& remotam ab omni robore prudẽti,siquidẽ aliter apto nato ferri primo corpore,puta ad medium:aĩa cum uiolentia, aliter ipm moueri cogit circulariter motũ. Non enim quod mouetur solũ eo qui pter naturam,& uiolento motu,laborat,sed & mouẽs ipso,& maxime si continue & æternaliter moueat.Nam semel quidem & si molestũ sit, tamẽ tolerabile eẽt, si labor prementis remitteretur,cõtinue aũt & æternaliter intolerabile,& multo deterior talis uita, quàm quę aĩarum,quę in aĩalibus mortalibus,si ipse quidem,& si aliter apta nata moueri ppria corpora,scdm prædominãtem inclinationẽ eorum,quę in ipsis,elñtorum,aliter moueant uim inferẽtes, tamen cessant à tali operatione,ẽm somnos & alias aĩalium qetes.Cœlestium aũt animæ,& secũdum hoc diuinę existentes,nũquã habebunt eius quod pter naturam mouere requiẽ.prudens aũt robur. Alexander,ait,speculatiuã operationem intelligi, propterea quod indiget maxime speculatiuis intellectibus & tali robore prudenti,sed uidetur robur quidem id quod in mouẽdo corpora, dicere Aristoteles,sed illud {prudens} appositum,ppter id quod à Platone dictũ fuit.s.incepit incessabilem & prudentem uitam ad omne tempus, sicut & illud Ixionis cuiusdam fatum detinere ipm æternũ & inconteribilem.nã & hoc mihi uidetur pjectum esse ad illud Platonis dictũ quod dicit. Hæc ex medio ad extremũ cœlũ oĩquaq̃ complexa,incepit icessabilem & prudentem uitã ad omne tempus. Hoc enim mihi uidetur pferre Aristo.per hoc,sed necessarium Ixionis cuiusdam fatum, detinere ipsam æternam & inconteribilẽ, & quæ qdem ẽm Ixionem fabula dicit supponi nuptiis Iunonis Ixionem, nebulam autem formatã pro seipsa ipsi approximari:cõmixto autem ipso nebulæ, genitũ fuisse centaurũ.Iupiter aũt cũ cognouisset de Iunone,trocho illigauit Ixionem,ut incessabiliter super ipsum ferretur.Forte autem significabit utiq; fabula superponi quidem politicæ & regali alicui pudentię Ixionem.Iuno autem q̃ talis species uitæ,indignum aũt cum uideretur ẽm instar Iunonis idolo cuidam materiali & obscuro,talis imperii circũcadere, quod qdem nebula insinuat.aer existẽs obscurus & materialior,huic etiam complexe spẽs,genuisse quidem nullam rõnalium & irrationaliũ operationem.Alligari autem ab eo,qui ẽm dignitatem oibus distribuit, conditore deo in rota fati,& generationis quã impossibile est imutari,ẽm Orpheum non deos illos misertum,qbus instituit Iupiter circulo malignitatis uariari & inuolui humanas animas.Quoniam aũt Alexãder Aphrodisieus,in aliis qdẽ melius(ut existimo) q̃ alii Peripatetici uideť attigisse Aristo.sermones, in his aũt quæ aduersus Platonẽ ab Aristo.dñr,non adhuc uideť mihi seruare itentionẽ otradictionis Arist. ppositã ad apparens uerborũ Platonis,sed maligne aliqualr obuiãs aduersus ipm. q non solũ apparẽs refellere nitiť ne errent simpliciores,sicut & Aristo.fecit.sed etiã intellectũ criminatur diuini Platonis,& conatur cõclusionem concludere,ex uerbis q̃ neq; ad apparens sæpe sequitur.Age & hic dilectã deo & Aristoteli ueritatem instituens,uerba Alexandri de animæ motu,tãquàm Platoni apparentia pponens, discutere conabor,propter eos,qui supficialius uerbis ipsius occurrunt,& periclitãtur ex ipsis criminose se habere ad dogmata Platonis.Idem autẽ dicere & ad dogmata Aristo.& ad diuinam ueritatẽ. Dicit ergo Alexander hęc suis uerbis sequentibus talẽ rationem.Erit utiq; ostendere ẽm Platonem deorum animas in deteriori parte esse,quàm illas quæ in corporibus mortalibus sunt,quare & animam mundi,si quidem melius est omni animæ sine corpore esse.hęc autem nũquàm sine corpore erit existente post generationem æterno & incessabili motu,ut ait,moto ab ipsa,quæ uidebitur ad uiolentiam mouere.etenim si nõ simile mundi corpus est,his quæ aliorum animaliũ sunt eo q̃ hęc sunt composita,tamẽ melius illi est seiũcta esse quàm cum corpore.Vniuersaliter autem ẽm eos qui asserunt circulariter mobile corpus,aut de quatuor esse aliquod,aut ex quatuor,diuino motu circulari,qui nõ est,ipsi ẽm naturam,ẽm animam mouetur,quibus prius dictum incõueniens accidet. In his itaq; & si Aristo.ipse cœlum æternum existens animatum esse uelit,plane in hoc libro dicens. Cœlum autem animatum & habet motus principium,& procedẽs iterum ait.Sed nos ut de corpori

bus

bus solum ipsis,& uniuersalibus ordinem qdem habētibus inanimatis penitus ratiocinamur.Oportet autem existimare tāquàm ipsis participātibus operatiōe & uita.Et Alexander adiecit his,qualiter adhuc ſm Platonem,deorum animas,& animam mundi,in deteriori fato ordinatas esse/ait/quàm quæ in corporibus mortalibus sunt,si quidem melius est sine corpore esse,istę autem nūquàm sine corpore erunt,æternis existentibus ipsis,& semper animatis. Hæc enim nō soli Platoni uidebantur, sed etiā præcipuo Platonis auditori Aristoteli,& Aristotelis sequaci Alexādro. Quomodo autē melius est diuinis animabus sine corporibus esse? si nūquàm sortientur etiā ſm ipsum melioris uitæ dispositionem,siquidem corpora ipsarū sunt æterna. Item quomodo autē animabus mortaliū animalium diuinas comparās in deteriori sorte/ait/ipsas esse,quare illas ſm Platonem dicentem semper coexistere diuinas animas cū corpore,si etiam animas quæ in corporibus mortalibus sunt entelechias inseparabiles à corporibus iste existimat. unde Aristo. ualde improbabiliter in talibus exponit. Quòd autem nō tāquàm Platonem dicentem ab anima moueri cœlum Aristo. accuset,perspicuum est,si quidem & ipse animatum dicit cœlum,habens motus principiū in seipso uidelicet animā. nam de hac erat ipsi sermo. Sed cū dixisset Plato de anima{ hęc ex medio ad extremū cœlum,omniquaq; applicata incepit incessabilem & prudētem uitam } ueritus fuit ne quis coextensionē & coapplicationem audiens,corporalem quādam & uiolentum,ſm impulsionem tactum suspicaretur animalem motū corporis non apti nati sic moueri,ppter quòd & Ixionem produxit. Quod uero neq; coextensam esse cū corpore animā,neq; coapplicatā esse corporaliter putauit Plato,manifestat dicens,ꝙ corporeū omne intra ipsam cōditor ædificauit,tāquàm ipsum in anima locatum. Quòd etiam neq; putet uiolenter ab anima circulariter moueri cœlū Plato,sed naturaliter,quāuis ex omnino extremis quatuor elemētis ipsum cōstare uelit,addisces utiq; ex eo,ante animationem illum hęc} sumpsisse de motu corporis proprium,sed ipsorum septem,eum qui circa intellectum,& prudentiam maxime existit. Propter qđ & ſm eadem in eodem in seipsa circūducens,fecit circulariter moueri cœlum aīaliter ab anima motū.& inter omnes (ut existimo) magis Aristoteles eā,quæ in Timęo de his est,sententiam nouit,qui etiā compēdium ut summam Timęi scribere nō renuit. At uero ab aliqua anima Alexāder/ait/ui mouebitur quod circulariter mouetur corpus. Oportet enim si debeat anima mouere ui,cū corpore ipsam esse,impossibile enim ui moueri corpus ab aliquo sine tactu & resistentia,hæc autē corporalia sunt,oportebit ergo cū corpore ipsam esse,per quod motum,& ipsa mouebit quod circulo mouetur pręter naturā.& palā qđ etiā ipsius corpus circulo mouebitur,ut simul circūferat illud & ui cieat,cum non sit natū sic moueri. Solū enim sic regularem & æternum motū ipsum mouebit circulariter. Sed quod mouetur ſm eam quæ in seipso,aīam,continue & ſm naturam semper mouebitur,nam quod ſcđm propriam animam sic mouetur,ſm naturam mouetur,si aūt hoc,illud utiq; erit quod circulariter mobile. Hæc Alexāder p uerba dicens,quo modo non attendit,ꝙ nihil prohibet cœleste corpus ſcđm ppriam aīam circulariter motū ſcđm naturam moueri? Quę autem consequēter ab Alexandro dicunť,ampliori uel non minori attentione digna puto,quā ea quę dicta sunt. Quæsiuimus.n.ait Alexā.quū puenimus ad breues ſcđo loco interptatiōes,quo motu aīa mouet circulr mobile corpus,sicdē circulr natura mouet.& q̄stio qdē necessaria est,& oīno debita ppō. Solutiones autem ōsiderandū est. Iuliani quidē/ait/Tralliani opinio erat motus qui ad dextram cām ipsi animam eē,& regularis & ordinati. Herminus aūt huius quod est in infinitū ipsum moueri animam dicebat cām,nullum enim corpus finitum hr̄e sua natura uirtutem motus ad infinitū. Et huic quidem attenderat Alexander dicens huius quod est in infinitū moueri, non ppriam aīam causam esse,sed primum mouens.& si usq; ad hoc deduxit sermonē,bene utiq; (ut existimo) dixit. sicut enī motus ab aīa propter ipsam per se motricē ipsius uirtutem est,sic infinitum īmoueri & semper ſcđm eadem,& eodem mō,& circa eadem & in eodem,& quæcūq; talia, ab īmobili intellectuali cā conueniunt cœlo. Iste autem ad suū studium ppositumq; deducens sermonem,dicendo ꝙ eius qui ad infinitum motus est,primū mouens est causa,subiunxit. Nam propria aīa secūdum speciem & uirtutē magis est,siquidē entelechia est. quare ſm prædicta non est possibile,hanc in infinitū mouere uniuersum,cum sit uirtus finiti. ⁋ Sed quod quidē quāuis entelechiam dicat aīam Aristo. duplicem nouit entelechiam,hanc quidē inseparabilem,hanc aūt separabilē:& quod animā maxime rationalem tanq̄ separabilem entelechiam dicat,in his quæ de aīa,à multis & pręclaris uiris ostensum est. ⁋ Ad Iulianum aūt cum nihil dicat Alexander,dicendum est, ꝙ si eius qui ad dextram motus, aīa est cā/uidelicet sphæræ inerrabilis motus,hic enim à dextra mouetur,& alias ad idem circūducit,aīę igitur sphęrarum,quę dicūtur erraticæ,quo motu mouent ipsas? Nam eo quidē motu qui ad dextram est,cum non erratica simul mouenť, si aūt mouētur eo motu,qui ad sinistram.ſ.proprio, dubitatio manet, quærens quo quidē motu mouet natura,& quo anima, & si eo qui est ad dextrā,motu.ſ. qui ab ori

In Timæo uide hæc.

Opīo Iuliani.

ente,qui est sphærę inerrabilium astrorũ anima mouet,qli motu natura mouebit eadem? Nos autẽ
Vide simplic. e 2.phy.l trac. de natura.
ait/Alexander,conabimur ostendere diuini corporis,non aliã quidem eẽ naturam, aliam aũt animã,
sed ut grauitas terræ est,& ignis leuitas. ut enim hæc dicentes natura moueri, ẽm has uirtutes mo/
ueri dicimus,& non est aliquis ipsorum ꝑter eum qui ſcđm naturam,qui secundũ proprias uirtutes
motus est, ita & naturam diuini corporis rationabile uidebaṫ etiam esse uirtutem secũdũ animam.
Nã q̃ alia ꝑter hãc erit natura ipsius? aĩa enim perfectior est natura ipsa, rationabile aũt est pfectioris
corporis,& naturam eẽ perfectiorẽ,proinde ẽm naturam & aĩam,est circulariter mobile. Quomõ
Insurgit in Alexandrũ q̄ ẽt facit. 2.physi.
igitur hæc cõsonant Aristotelicis dogmatibus? Siqdẽ Arist.plane qdem naturã aliud eẽ & aliud aĩam
uult.hanc quidẽ in secundo de naturali auditu diffiniens,principium motus & quietis in quo est.
Hanc autẽ in secundo de aĩa intelechiam corporis physici organici potentia uitam habentis. si igiṫ
omnis anima naturalis corporis est entelechia,& aliud quidẽ naturale corpus est,& aliud entelechia
Opinio Alexãdri de aĩa apparet in. 2.suo libro de aia.
hęc,& maxime illa quę sepabilis est,qũo utiq; idem erit natura & aĩa? Sed iste inseparabilẽ entelechiã
putans aĩam,quẽadmodũ & natura ĩseparabilis est, à naturali corpore & in idem aliqualr ucnit cum
forma,cõmiscuit naturam & aĩam,utriq; entelechię nomen cõuenire putans, ꝓpter quod uirtutem
animam & naturã eadem esse putauit.Item cum sic plane dicat Aristo. q. nos,ut de corporibus solũ
ipsis inaĩatis cœlestibus ratiocinamur,oportet autem existimare tanq̃ participãtibus ipsis operatione
& uita,et si animata corpora sunt naturalia,natura aũt in illis aĩa,ut iste dicit,q̃ igiṫ opportunitas ap
ponendi operationẽ & uitam aĩalem? hæc enim est q̃ operatur,sed hæc quidẽ (ut existimo) manife/
sta.Quærendũ autẽ nihilominus relinquiṫ,quo quidẽ motu mouet natura, cœleste corpus,& quo
anima.Et dicendũ(ut existimo) q; natura ẽm se nõ est sufficiens mouere pfecto & p se naturali locali
motu.neq; enim motus qui fit quatuor elementorũ,ẽm eam quæ ad totu est inclinationem,pfectus
motus est,& ex se naturalis,tanq̃ inexistente mouente, sed casui magis assimilaṫ,aut tractui cuidam,
secũdum eam q̃ totalitatis inditam partị uirtutẽ effectus,neq; enim habẽt hæc in seipsis, ut naturalia
solum principaliter mouẽs.natura enim non existens ex se mobilis aliũde mota mouet,ꝓpter quod
non magis mouere q̃ moueri diciṫ,dicerem utiq; qđ partes qdem à totis abstractę,& ab ea qdem q̃ in
toto aĩatione,ẽt perfecta natura priuatæ sunt naturã aũt hr̃e dicuntur,ẽm q; natę sunt iterũ copulari
Vide. 5.physi. qũo idẽ dicit in quadam digressione.
toti motę.Totũ aũt naturaleq; & aĩatum ab anima ꝓprie moueṫ per mediã naturã.Natura enim ui/
ta q̃dam est,in subiecto corpore idoneitatis existẽs & aptitudo admoueri corpora ab aĩa, & per seip/
sam mediã aĩę uirtutem motiuã in corpus traducens.& hæc qdem etiã Aristoteli uisa sunt, siqdẽ ani
mam entelechiã corporis naturalis/ait/etsi qdem in seqũtibus in qbus/ait/aliorũ autẽ in nullo uide/
mus unde principiũ motus,& iterũ:nobis aũt qm̃ determinatũ est prius,q; in habentibus principiũ
motus,tales uirtutes inexistũt.Principiũ motus habere plane aĩam habẽtia dicit,& non naturalia, ut
Alexãder exponit,quæ ẽt Platoni ante Aristo. uidenṫ. Siqdem in decimo legũ,motã quidẽ ab altero
& mouẽtem alia naturã esse/ait/ẽm ipsius moueri aptitudinem,sed nõ ẽm mouere subsistentem. q̃re
siquis dicat,qũo qdem locali motu natura,quo aũt anima mouet cœlũ? dicemus q; aĩa per mediam
naturã,cœlũ circulo moueri facit,uno qdem existẽte & eodẽ motu.sed à natura quidẽ habẽte per se
naturalem & nõ uiolẽtam,& ẽm ipsam idoneitatẽ admoueri,ab aĩa autẽ transitiuã opationẽ,ad quã
erat aptũ natũ ꝓpter naturã,sicut ab intellectu semp & ẽm eadem & in eodẽ circũferri. ab his enim
& ab intellectu elargiẽtibus aĩalem motũ,qui per naturã ĩsidet corpori efficiturq; & ad sĩitudinẽ in
tellectualis operationis restituiṫ,ꝓpter qđ & Diuinus Plato cũ q̃siſſet cur circulariter moueṫ cœlũ,
quia intellectũ imitatur/ait.Sed taliũ qdem sermonũ satis sit nunc.Sed ẽm Aristo.ostẽso q; ẽm nullũ
modũ dictorũ,possibile est eẽ uiolẽtum cœli motũ,sed ẽm naturã se habere necesse est,siqdem ęter/
nus est,induxit q; ẽt æternitati uniuersi hoc cõsonat.s.nõ uiolentũ,sed ẽm naturã habere motũ.Itẽ
consonat diuinationi quã habemus de diuino uniuerso,q; illaboriosum ipm̃ oportet esse,& in uigo/
re & in beatitudine permanere.Solũ.n.sic habebimus utiq; sine rephensione consonos assignare ser/
mones,si dicamus nõ uiolentũ,sed ẽm naturã ipsius factũ.Diuinationẽ aũt uocauit cõem hanc cõce/
ptionem,quã habemus de illaboriositate & beatitudine diuini,qa hæc melior est scientia per demon
strationem,firmissima & irredarguibilis est.Tales enim & demonstrationes secundum diuinam no/
titiam supra omnem demonstrationem prouenientes cum fide inuariabili.

Quoniam autem quidam sunt qui dicunt esse aliquid dextrum & sinistrum cœli,quemadmodum vocati Pythagorici:illorum enim iste sermo est,considerandum vtrum hoc se habet modo vt illi dicunt,aut magis aliter.Si quidem oportet adaptare toti corpori hęc principia,confestim enim primo si dextrum existit & sinistrum,adhuc prius priora existimandum existere principia in ipso.Determi/

natum est quidem igitur de his in his, quæ circa aialiũ motus, propter propria naturę illorũ esse. Manifeste enim in animalibus existentia videntur, his quidem omnes tales partes. Dico autẽ puta dextrũ & sinistrum. His autem quędam, plantis autem sursum & deorsum solum. Si autem oportet cœlo adaptare aliquid talium, & primum quemadmodum diximus inanimalibus existens, rationabile existere in ipso. Tribus enim entibus, vnumquodq; talium principium quoddam est. Dico autem tria, sursum & deorsum, & anterius & oppositum, & dextrum & sinistrum. Has enim distensiones rationabile existere corporibus perfectis omnes. Est autem sursum quidem, longitudinis principium, dextrũ aũt latitudinis, anterius aũt ꝓfunditatis. adbuc aũt aliter scd̃m motus. Principia. n. hęc dico, vnde incipiũt primo motũ habentibus. Est aũt & sursum quidem augmentatio, à dextris aũt qui secundum locũ, ab anterioribus aũt q scd̃m sensum. Anterius enim dico in quo sensus. ꝓpter qđ & non in omni corpore sursum & deorsum, & dextrum & sinistrum, & anterius & posterius, quęrendum, sed q̃cũq; habent motus principium in ipsis, animata entia. Inanimatorum enim in nullo videmus, vnde principiũ motus, hęc quidem enim omnino non mouentur, hęc autem mouentur quidem, sed vndiq; similiter, puta ignis sursum solum, & terra ad medium. Sed in his quidem dicimus sursum & deorsum, & dextrum & sinistrum ad nos referentes. Aut enim secundum nostras dextras, quemadmodum diuinatores, aut secundum similitudinem nostri, quẽadmodum quę statuę aut quę contrario habentia positionẽ. Dextrum quidem enim quod ad nostram sinistram, sinistrum autem contrarium, & posterius quod ad nostrum anterius. In ipsis autem his nullam videmus differentiam. Si enim ęcontrario vertantur, cõtraria dicemus dextra & sinistra, sursum & deorsum, & posterius & anterius. Propter quod Pythagoricos vtiq; quis mirabitur, quia duo sola hęc principia dicebant, dextrum & sinistrum, quatuor autem dereliquerunt, nihilominus principia entia. Nihil enim minorem differentiam habent quę sursum, ad quę deorsum, & quę anterius, ad quę posterius, q̃ dextra ad sinistra, in omnibus animalibus. Hęc quidem enim virtute differunt solum, hęc autem & figuris. Et sursum & deorsum omnibus animatis similiter, & animalibus & plantis. Dextrum autem & sinistrum non existit in plantis. Adbuc autem vt longitudo latitudine prior, si sursum longitudinis principium, dextrum autẽ latitudinis principiũ, prioris autem principium prius, prius vtiq; erit sursum dextro secundum generationem, quoniam multipliciter dicitur prius. Adbuc autem si sursum quidem est vnde motus, dextrum autem à quo, anterius autem ad quod, & saltem vtiq; sic habebit quandam virtutem principij, quod sursum ad alias species. Ideóq; quia derelinquunt prĩcipaliora principia, iustum est ipsos increpare, & quia hæc in omnibus similiter putabant existere.

Cum dixisset de toto cœlo ꝙ simplex, ꝙ quatuor elementis supeminens, ꝙ circulariter mobile, ꝙ ingenitum & incorruptibile & inaugmẽtabile & inalterabile & impassibile omnis mortalis difficultatis, adhuc autem illaboriosum, tãquàm motum nõ uiolenter, & ẽm naturam, & cõmunium de ipso conceptuum, tã quàm de Deo numine afflatus meminisset: etenim primum cœlum, & astra in cœlo, Deos uocauerunt antiqui, & ab his deuenerunt in cognitioné conditoris, & aliorũ diuinorũ ordinũ: hæc igitur cũ dixisset, merito iam de partibus cœli, ꝓponit docere. Duplices auté partes, hæ quidé ẽm se ut sphęrę & astra, hæ autem ad aliquid & ẽm habitudinem, ut dextrum & sinistrum, & anterius & posterius, & sursum & deorsum. Dupliciter auté & hęc considerantur, ẽm positionem, & ẽm motum, & de primis disputat quæ ẽm habitudinem: ꝓpter quod multis quidem dubiũ uidebatur, num cœlum prorsus habeat hæc, simplex cũ sit & homœomerũ. Pythagorici auté dextrum & sinistrum, posuerunt in decem coniugationibus, quas omnium cõmunia principia dicebant, quare & cœli. Si igitur ait in homœomero scilicet similari corpore cœli. i. uniuersi, qđ ẽm cœlum determinatur, hæc oportet principia intueri, quæ ẽm dextrum & sinistrum sunt, cõsiderandum utrum hæc se habeát eo, aut modo, ut Pythagorici dicunt, aut magis aliter, ut nos intelligimus. Tribus enim existentibus corporis dimensionibus, longitudine, latitudine, & profunditate, & duobus ultimis ẽm unãquãq; dimensionem, tres fiunt cõiugationes diuersæ, in corporibus animalium. Longitudinis quidem enim ultima, sursum & deorsum sunt. latitudinis autem dextrum & sinistrũ. profunditatis auté anterius & posterius. Et est quod quidem sursum, longitudinis principium, dextrum auté lati Com̃. 4.

Vide Philonẽ de mũdo pro hoc.

tudinis,anterius autē profunditatis.principia autē motuū hęc. Ab his enim incipiūt primo motus in habētibus ipsa,hoc est in animalibus. A sursum quidem augmentatio.à dextris autē qui ſm locu motus.ab anterioribus uero,qui ſcđm sensum,& maxime ſcđm eū,qui tendit ad ante.Propter qđ neq; in omnibus corporibus,quęrimus. hæc principia,sed in habentibus principiū motus in seipsis, ad omnes distātias peruenientibus,hęc sunt animata.nā inanimata uelut bolus terræ,uel scintilla & si habeat motus pricipium,nō animalis,ad omnia procedētis,sed naturaliter determinati ad unum. Nam bolus quidem ad mediū solum,scintilla autē ad sursum. Et si dicimus aliquādo etiā in partibus inanimatis,sursum & deorsum,dextrū & sinistrū,ante & retro,ad nos referentes dicimus. Aut enim dextra dicimus,quæ ſcđm nostras dextras,sicut diuinatores, nam dextram auē, quę in dextris nobis,& symbolum dextrum sic dicimus. Aut ſcđm similitudinem ad nostras ut in statuis dextram manum dicimus,& sinistram. Aut quæ ècōtrario se habent positione,ut quæ contra faciem uidētur nobis esse,ut in speculis dextrū quidem qđ ſm nostrū sinistrū,sinistrum autem quod ſcđm nostrū dextrum .Inanimatis autē semper unā uidemus ſcđm naturā differentiam. Quæ enim ad nos accipiunť, si ècōtrario uertanť,cōtraria prioribus dicemus,qppe dextra sinistra euadit,& sursum deorsū, & ante retro. Horum plurima plane nobis Aristote.in libro facultateq; de progressu animaliū tradidit,ad quā & nunc sermonem remisit. Scribit autē in illa sic.sursum quidem & deorsum partes,omnia habent uiuentia.non solum enim in animalibus est quod sursum & deorsum,sed etiā in plātis. & paulopost.quęcūq; autem nō solum uiuūt,sed etiā animalia sunt,talibus insunt anterius & posterius,sensum enim habent hęc omnia,& iterum paulopost. quæcūq; autem animaliū,nō solū sensum participant,sed ēt possunt facere eam quæ ſm locū trāsmutationē ipsa per seipsa,in his determinata sunt cū dictis sinistrum & dextrum.& similiter cū dictis prius actione quadam & nō positione,determinatum utrūq; ipsorum. Quæcūq; autē animaliū,quæcūq; non mouētur ſm locum,ut quę appellātur zoophyta.i.media inter animal & plantam.hæc non utiq; habebunt dextrum & sinistrum. His itaq; sic se habentibus,tria hic in Pythagoricis reprehendit Aristote. Primo qdem q sex existentibus talibus differentiis,duas solas isti assumpserunt.s. dextrum & sinistrū,quatuor derelinqētes.s. sursum,& deorsum,& ante,& retro. Secūdo q principaliores ꝑtermiserunt.s.sursum & deorsum, hæc autem per plura ostēdit argumenta. Primo quidem quia & in his differentiæ sunt euidentes nō minus quàm dextrum & sinistrum,aut q uerum est & adhuc magis & naturaliora sunt hęc,si qdē dextrum & sinistrū.puta dextra manus & sinistra,& pedes similiter,nihil ab inuicē ſm figuras differant,uirture quidē differunt. Manus enim dextra est leua robustior.pedū autem sinister qdem ad firmari magis idoneus.dexter autē ad inchoandum motū,& humerū similiter.sinister qdem adferre pondus,dexter autē admoueri idoneus,quāuis ſm figurā nihil adinuicem differant.caput autē à pedibus,& sūmitas arboris à radicibus,& uniuersaliter superiora ab inferioribus,& anteriora à posterioribus,nō uirtute solū,sed ēt figura differūt. Hęc igiť iputat Pythagoricis,qa cū sex sint pricipia, isti duo sola assumpserūt,principaliores & magis differentes derelinquentes. ¶ Et secūdo,quia cōmuniores & uniuersaliores ꝑtermiserunt. si quidē sursum & deorsum omnibus animatis inest,similiter animalibusq; & plantis. ¶ Et tertio,quia priora ſm naturā prætermittētes,posteriora assumpserunt. Prior enim longitudo latitudine,siquidē & linea superficie principalior,sicut & punctū linea.& si quidem ad longitudinē augmētatio primo fit in aīalibus,quàm ad latitudinē,& si qdem lineā supficies secū infert,sed linea nō superficiē. Si igiť longitudo latitudine prior natura,priorū autē natura,& pricipia priora. Longitudinis ergo principia hoc est qđ sursum & deorsum pricipiis latitudinis. hoc est dextro & sinistro priora sunt natura. Sed cum multiplr prius dicatur, aut positione, ut in prius sedentibus, aut ordine,ut ꝓœmia narrationibus,aut potētia & honore, ut princeps subditis,aut natura,ut quod cointerimit qdem,sed nō cointerimiť, aut tēpore aut generatiōe,ut pater filio, sursum ergo dextro ſm generationē utiq; erit prius,qa ad longitudinē augumentatio prima fit in aīalibus,q̄ ad latitudinē. Si igitur prior qdem generatur longitudo latitudine,est autē longitudinis qdem principium quod sursum,latitudinis aūt quod dextrū,& principiū prioris prius utiq; erit ſm generationem. ¶ Quarto,ꝑterea,siquidē sursum est unde motus nutriendi qui ſm augmentationē specificať, dextrum aūt à quo motus inchoat,& anterius,id ad quod aliquid ꝓcedit,principalior aūt & magis essentialis est ſcđm augmētum motus aīali,quàm motus ſm locum palā ergo q etiam sursum principaliorem uirtutē principii utiq; habebit,ad alias differentias. Incōuenientēr igitur,dextrū & sinistrū assumētes,sursum & deorsum ꝑtermiserunt. Sic igitur ꝓbauit Aristo.per plura argumēta eos principaliores ꝑtermisisse. Possibile aūt ex differētia ante positionum.s.ab hac unde,& à quo,& ad quod, non prius nūc quod sursum est,quàm dextrū,& anterius ostēdi,sed alterū solum.si enim alterę ante positiones,altera etiam sunt q̄ ſcđm ipsas dicūtur principia, tertio aūt ipsos increpat,aut ſcđo,si quis

ut unum oía prima accipiat,q̄a principaliora ꝑtermiſerūt, per eadem dicens ꝓbari. tertio igiť cōtra ipſos,aut ſcđo inducit,quia cōiter in oībus hæc principia exiſtere putabant quæ ſm dextrum & ſiniſtrum ſunt.atqui in inanimatis non exiſtunt ſm naturá. & quáuis dicantur in illis,tamé ſcđm eam q̄ ad nos relationem dicūtur,ut dictum eſt prius. In oibus autem eſſe dextrū & ſiniſtrū ipſos dicere ac cepit ex eo,ꝙ decé coelementationū,quas oíum cōmunia principia dicebant, & illud ſm dextrum & ſiniſtrum accipiūt,non tanq̄ in cælo ſm excellentiá hęc conſiderantes,quę igiť Pythagoricorū inten/tio,& qualr̄ illis bene dicentibus Ariſto.ɔtradixit ad apparens ſermonis,oſtendendū eſt. Pythagori/ci quidem igiť in duas coelemétationes, oés oppoſitiones reducentes,hác quidem deteriorem,hanc aūt melioré.ſ.boni & mali,& denario numero,tanquá oí numero cōplentes utraq;, unáquáq; oppoſitionem ipſarū decem ſic aſſumpſerunt, tanquá oés ſuiipſius cognitiones inſinuátem,& localiū igiť habitudinum,dextrū & ſiniſtrū aſſumpſerunt: ſimul quidé,quia bonū & malū inſinuant hæc.Dex/tram enim naturam & dextrá fortuná dicimus ſignificantes bonas,& ſiniſtras ɔtrarias.ſimul autem quia in q̄bus dextrū & ſiniſtrum eſt,in his etiam ſurſum & deorſum,& anterius & poſterius,ut Ariſto.determinauit.non aūt ècōuerſo.merito igitur ex his, & alias oppoſitiones locales ſignificauerūt. Nam dextrum,& ſurſum,& anterius bonum uocabát.Siniſtrum auté & deorſum & poſterius,malū uocabát,ut ipſe Ariſto.in collectione eorum q̄ Pythagoricis placuerūt,narrauit. Totalis quidé igitur ꝓpoſitorum intentio dicta eſt.In ſpeciali aūt quando dicit{ his quidé tales partes,dico aūt puta,dextrum & ſiniſtrum. }In litera aūt{ hęc anterius & poſterius,ſurſum & deorſum. } tanq̄ noſcenda per dicta,prętermiſit.Quádo autem dicit{ has aūt diſtéſiōes rōnabile exiſtere corporibus perfectis }non longitudinem dicit,& latitudiné & profunditaté. Hæc enim omni corpori inſunt,ſed tres oppoſitiones,ſurſum deorſum,ante & retro,dextrū ſiniſtrum.Perfecta aūt corpora dicit, quęcūq; non ſolū ui/tam habent nutritiuá/& augmentatiuá,ſicut zoophyta,ſed etiá appetitū,& eam q̄ ſcđm locum tranſ/mutationem,ut perfecta aíalia,ꝓpter quod & ſubiunxit { eſt auté quod ſurſum q̄dem longitudinis principium & cætera. } Attendere aūt oportet ad literam q̄ dicit.principiū autem motus,dicet utiq; uirtutem motiuá.Habent quidé & inanimata principiū quoddam motus, ſi q̄ ſunt naturalia corpora,ſed nō moués principium habent,neq; motiuá uirtutem in ipſis.Extrinſecus enim eſt q̄đ mouet ipſa.principiū auté & uirtutem habent eius,q̄đ eſt moueri paſſiuū,puta naturá habent eius q̄đ eſt moueri,nō ex ſeipſis auté,ſed ab alio,ut oſtēdit í naturali auditu.Quare ſi q̄s quęrit,qualiter q̄dem natura mouet cœlū,& qualiter aía,nō dicendū ut Alexá.dicebat,ꝙ idé eſt illa natura & aía.Quomō enim utiq; erit idem,ſi natura quidé eſt uirtus paſſiua ipſius moueri in ſubiecto exiſtens q̄đ mouetur,anima auté q̄đ extrinſecus mouet?Nō ergo dicédum eſt aíam & naturá in cœlo idem eé,ſed eo/dem motu ſm ambo moueri,uerum ſm animam quidé táquá mouétem extrinſecus,ſm naturá autem,ut ſm principiū ipſius moueri,quidem dicit,quæ ꝓprium locū acceperunt iam in quo manent decætero.Non undiq; autem moueri,hoc eſt non ſecundum ſex diſtenſiones,ſed aut ſurſum ſolum, ut ignis,aut deorſum,ut terra.Sed ad cætera procedendum eſt.

8. phyſi. vide hunc authoré què traduximus hactenus vſq; ad ſcđm librum.

Pōderatio verborum.

Nobis autem quoniam determinatum eſt prius,ꝙ in habentibus principium motus tales virtutes exiſtunt: eſt autem cœlum animatum, & habet motus principium:manifeſtum quoniam habet ſurſum & deorſum,& dextrum & ſiniſtrum.

Cum accuſaſſet Pythagoricos táquá principaliora principia ꝑtermittentes diſtéſionū,& táquá nō cōmunia ut cōmunia aſſumétes,cōſequenter iá ipſe exponit qualiter in cœlo oportet accipe ipſas oppoſitiones diſtéſionū.Et primo ꝙ in cœlo oportet inq̄rere ipſas,oſtendit ſic.Cœlū aíatum eſt,& habet motus principiū in ſeipſo:ſed habéti principiū motus tale,& uirtutes hęc inſunt.Determinatum enim eſt prius,ꝙ nō in omni corpore,ſurſum & deorſum,dextrū & ſiniſtrum,anterius & poſterius, eſt inquirédū.Sed q̄cūq; habét motus principiū in ſeipſis q̄đ mouendi eſt,mō ſint animata. cœlū er/go habet tales uirtutes.Quāuis enim nō augeať cœlum,nō ꝓhibeť tamen ſurſum & deorſum hr̄e, neq; enim quæ augenť,q̄ deſtiterunt ab incremēto,mox deſiſtunt habere ſurſum & deorſum.Oſté/dit aūt ipſe in ꝑcedentibus,eá quę ſm lōgitudinem augmētationem ad ſurſum factá,in quibus ute/bať hoc euidéti ſigno ſ.q̄đ ſurſum & deorſum aíalibus,aliud eſt à dextro & ſiniſtro,& hoc ſic ſe ha/bente,oſtendit uniuerſalr̄ ꝙ in quibus dextrū & ſiniſtrū eſt aíalibus exiſtétibus perfectis, & habent in ſeipſis eius qui ſm locū motus ipſius mouere principiū,in his eſt ſurſum & deorſum & anterius & poſterius.Ná prima augmentatio eſt,deinde ſenſus,deinde appetitus,& qui ſm appetitum,localis motus.Q̄m aūt quidá mihi reuerédorū Ph̄orū,aíatum ſic cœlum ab Ariſt.dici putant,táquá habēs uitam cōplantatá corpori,ſm quá habet motus principiū,ſed non tanquá rōnalé habens aíam:rogo

Com. 5.

ipſos primo quidem ſuſcipere Ariſtotelẽ dicentem,alia qdem aĩata,alia autem naturalia, deinde anı/matum hoc,ab illis iudicari ſermonibus,in quibus/ait/in hoc ipſo libro de cœleſtibus.Sed nos ut de corporibus ſolum ipſis,& unitatibus ordinem quidem habentibus,inanimatis autem penitus ratiocinamur.Oportet autem exiſtimare tãquàm participantibus actione & uita.Nam agere quidem rationalis animæ eſt ſecundum ipſum.

Non oportet enim dubitare ꝑpter ſphęricã eẽ figurã totius,quomodo erit ipſius,hoc quidẽ dextrum,hoc aũt ſiniſtrũ,ſimilibus exiſtentibus partibus,& omnibus motis omni tẽpore.Sed intelligere oportet vtiq;,ſicut ſi quis in qbus habet dextrũ & ſiniſtrum,differẽtia etiã figuris,deinde circũponat ſphęrã.Habebit qdem enim virtutem differẽtem,videbitur aũt nõ ꝑpter ſimilitudinẽ figurę.Eodem autẽ modo & de principio eius qđ eſt moueri.Etenim ſi nequaꝗ̃ incepit,tamẽ habere neceſſariũ principiũ vnde incepit,ſi incipiat qđ mouetur moueri,& vtiq; ſi ſteterit,mouebitur vtiq; iterum.

Com.6. Cũ oſtẽdiſſet ꝙ oportet in cœlo quærere talia prĩcipia duas quę ferunt ad rationẽ hanc inſtãtias ponit & ſoluit,Aliã qdem cõmunẽ ad omnes has oppoſitiones quæ eſt à ſimilitudĩe partiũ cœlí.qualiter enĩ cœlũ cũ ſit ſphęricũ & homœomerũ,habet dextrũ & ſiniſtrum,aut ſurſum & deorſum,aut ante & retro,cũ hæc debeãt differre etiã figuris.Ipſe autem dextrum ſolũ & ſiniſtrum nominauit,ab his (ut exiſtimo) & alia ĩſinuãs,ꝑpterea ꝙ dextrũ & ſiniſtrũ hñtia ea q̃ ſunt animalia, & alias adhuc prius oppões habẽt.Alterã autẽ inſtantiam illãtã ad dextrum & ſiniſtrũ breuiter inſinuauit hoc{& motis oĩ tpe.}Si enim dextrũ in animalibus,hoc eſt à quo prĩcipiũ localis motus eſt,& in eo qđ ſemper mouet,nihil unq̃ inchoauit moueri,quomõ poſſunt dicere principiũ in motu ẜm locũ? Has itaq; inſtantias inferẽs,priorẽ quidẽ per plura,ambas autẽ breuiter per hoc{ ſimilibus exiſtentibus ptibus oĩbus,& motis oĩ tpe.}Soluit qdẽ priorẽ,ꝙ nõ à figura oportet accipe dñtiã,ſed à uirtute.nã in aĩalibus ĩ qbus uř & ẜm figurã & ẜm uirtutẽ eſſe differentia,ſi quis ſphęricã figurã circũponat,nõ

Dubium. ꝑpter figurę ſimilitudinẽ differẽtiam ẜm uirtutes interimit.⁋Sed forte dicet aliquis,ꝙ circũpoſitio ſphęricę figuræ,ſi ſit manẽte ẜm figurã differẽtia,nihil mirum,ſi etiã ẜm uirtutes differentia perma/

Solutio. neat.Nam ſphærica circũpoſitio ſic dici uideť,tãquã manẽte intus ẜm figurã differentia. ⁋Sed forte nõ ſic intelligere oportet,circũponi ſphęrã.nam quid utiq; eſſet ſi ſphęra illud extrĩſecus tãquã ueſtiměto cooperiretur?Sed intelligẽdũ eſt ꝙ ſi quis loco diſſimilitudinis partium organicarũ ſphęrã circũponat,uirtutibus diuerſis manẽtibus,differẽtia ſaluabıť,& inde incipiũt operationes/augmẽtationes/ſenſus/& motus,unde & nũc incipiũt.Verũ uniuerſalr in dextris & ſiniſtris non eſt differẽtia figurarũ,ſed uirtutes ſunt,quæ faciũt differentiã.Scđam aũt inſtãtiam ſoluit,ſupponẽs cœlũ ĩcœpiſſe

Hoc deeſt in īpſſionibus ſed in exẽplari eſt. utiq; aliquãdo motũ,& ſiſtens ipm rõne,& conſiderans,unde inciperet moueri.Nã multa ipoſſibilia rõne animoq; ſupponimus rerũ cõſequentiam q̃rentes,ut quãdo qualitates & quãtitates à materiali ſubſtãtia ſeparamus,quæ nec ſine ſubſtãtia eſſe poſſunt,neq; ſuba ſine his.Et hoc aũt Platonice dixit Ariſto.nam in decimo legũ Plato/ait/ſi ſtent ut omnia ſimul genita uideantur quo alio ergo loco neceſſe eſt primum motum fieri dictorum.Quo ad lrãm autẽ,quãdo dicit,{ uidebitur autem non ꝑpter ſimilitudinem figuræ} punctum non eſt faciendum ibi,uidebitur autem non.

Dico autẽ longitudinẽ qdem ipſius,quę ſcđm polos diſtantiam,& polorum hunc quidẽ ſurſum,hunc aũt deorſum.Differẽtiã enim in his ſolũ videmus hemiſphęriorũ,per nõ moueri polos.Simul autẽ & cõſueuimus dicere latera in mundo nõ qđ ſurſum & deorſum,ſed quod iuxta polos,tanꝗ̃ hoc longitudine exiſtente.Qđ enim ad latus eſt, qđ iuxta ſurſum & deorſum.Polorũ autẽ qui quidem ſuper nos apparẽs,quę deorſum pars eſt,qui aũt nobis ĩmanifeſtus,quę ſurſum.Dextrũ enim vnũquodq; dicimus,vnde principiũ eius qui ſecundũ locũ motus.Cœli autẽ principiũ circulationis,vnde ortus aſtrorũ.Quare hoc vtiq; erit dextrũ,vbi aũt occaſus ſiniſtrũ.Si igitur incipit à dextris,& ad ſiniſtra circũfertur,neceſſe qđ ſurſum eſſe ĩmanifeſtũ polum.Si enim erit qui manifeſtus,ad ſiniſtra erit motus,qđ nõ dicimus.Manifeſtũ igitur quia ĩmanifeſtus polus eſt qđ ſurſum.Et ibi quidẽ habitãtes ĩ eo quod ſurſum ſunt hemiſphęrio,& apud dextrã,nos aũt in eo qđ deorſum,& apud ſiniſtrã,ecõtrario ꝗ̃ vt Pythagorici dicunt,Illi enim nos ſurſum qdem faciunt & in dextra parte,hos autem qui ibi,deorſum,& in ſiniſtra.Accidit autem cõtrarium.

Oſtenſo ꝙ ẽt in cœlo oportet tales diſtẽſiones q̃rere,& inſtãtiis ad hoc ſolutis,cæterũ docet qualiter

liter ipsas in cœlo oportet accipere, primo qdem lōgitudinem inueniēs, ex magnitudine distēsionis, Lōgitudo enim in oībus corporibus dicit̄, maxima in ipsis distantia. Si igit̄ maxima in sphæra distātia est q̄ ſm diametrum habet, hęc enim maxima earū q̄ in ipso rectarū, & quāuis infinitas diametros possibile est accipere: in sphæra tamē determinatā sumendū est. Lōgitudinis autē extrema sunt sursum & deorsum, sicut latitudinis dextrum & sinistrum, polorū ergo hic quidē sursum est, hic autem deorsum, q̄lis autē utro mō, adhuc imanifestū est. Quòd autē differētiam q̄ ſm sursum & deorsum est, in polis uidere oporteat, ostendit ipse ex eo ꝙ infinitis acceptis hemisphęriis, hæc sola determinata sunt, in quibus poli cardinesq; sunt, borealem dico, & australē, q̄ ab æquinoctiali circulo distinguunt̄. Nam alia oīa hemisphęria, puta q̄ in meridionali orizōte distinguuntur alia & alia sunt, quoniā & meridiani & orizōtes sunt differentes & alii ad alios. Nō enim ſm seipsos sunt, sicut ęquinoctialis, sed ad habitationes, polos aūt hñtia, semper eūdē obtinentia locū, mouent̄, tāquā eni circa centra manētia .s. polos, sic mouent̄. Propter qđ etiā Arist. nō moueri polos, cām dixit differētiæ hemisphæriorū habentiū ipsos. Immobilibus enim semper polis existētibus, & eādē semper ad ipsos distātiam seruantibus his q̄ circa ipsos mouent̄, necesse est eūdem locū obtinere semper. Idē aūt & à communi ęstimatione ostendit. Cōsueuimus eni latera dicere in mūdo, nō polos, sed q̄ secus polos. Si igitur lateralia sunt q̄ ex utraq; parte ipsius sursum & deorsum: Lateralia autē q̄ ex utraq; parte polorū dicimus: palā ꝙ poli sunt, qđ sursum & qđ deorsum. Obscuritatem aūt modicā fecit in se mone dicēdo, {nō quod sursum & deorsum, sed iuxta polos.} Hæc eni cōuenienter iduxit .s. {sed qđ secus iuxtaq; polos} ostēso aūt ꝙ poli sunt, qđ sursum & qđ deorsum, cæterū determinat, uter ipsorū q sursum sit, & uter q deorsum. Et hoc iam p̄ter multorū suspicionē ꝓnuntiat .s. sursum cœli dicēs australem polū, nobis occultum. Talis eni qui scit, ad ueritatem semper respiciens, etsi qdem consonat huic multorū opinio, post demōstratiōes, & hanc ꝓducit addiscentibus, nō perurgentem sed ꝓbabilē facientem demōstrationis necessitatem. Si aūt dissona ad ueritatem, multorū opinio est, cōtēnit hāc, ac si nō esset, sicut etiā nunc. Nā multis ab ea q̄ ad nos habitudine dicentibus sursum cœli, manifestum nobis semp polum & eleuatū apparētē, deorsum aūt semper occultum, ipse qđ ſm naturam sursum & deorsum q̄rens, cōtrarium multis pronuntiauit. neq; eni in particularibus aīalibus si aliqs caput tuendo, pedes eleuet, ꝓpter hoc pedes qdem sursum ſm naturā erunt, caput autē deorsum. Et arbores autem ſm naturā, ad radices sursum habentes, qa inde alimentū & prima augmētatio fit, sed quo ad nos, summitates ramorū hr̄e sursum uident̄. Alexā. autē & Aratū Soleū corripit tāq & ipse ſm multos borealē polum sursum dicat, ubi/ait/de axe dicens. Et qdem terminant duo poli utrinq;. Sed hic quidem nō cōspicabilis, q autem ursalis, ex borea desuper oceani. Et Alexāder qdem solū trāscribens hic {sed hic qdem nō cōspicabilis} per cōspicabile & nō sursum & deorsum significare Aratū/ait/ Magis autē {desup oceani,} sursum significat. Nō oportet autem Aratum despicere. Apparentia eni promittens scribere, & facultatem tractandi sic iscribens merito ab ea q̄ ad nos habitudie altitudinem .s. qđ sursum poli accepit. Quęro australis polus sit q sursum cœli ſm naturā obtinet, & borealis deorsum, quāuis multis cōtrarium uideat̄, ostendit ex eo, ꝙ dextrum qdem est qđ orientale, sinistrum aūt qđ occidentale, & si qdem sic habet, palā, ꝙ qui sursum, polus australis est. Quòd autē dextrū sit qđ orientale, ostendit ex eo ꝙ & in particularibus aīalibus dextra dicunt̄ illa, unde principiū motus ſm locum. Cœli autē principium circulationis est ab ortu astrorū. Sinistra igit̄ ubi occasus. Si igit̄ & inchoat à dextris motus, & ad dextra circūfert̄, nam retro est ad sinistra, & ad dextra anterius, necesse sursum australem esse polum. Ac si itelligat̄ hō, super axem extēsus supinus caput hñs uersus australem polum, & simul circūductus cū cœlo, à dextris enim ipsius & ad dextra motus erit. Si aūt caput in boreali polo habet, siqdem super axem fuerit ad patens cœli respiciēs, neq; à dextris ipsius motus erit, neq; ad dextra, sed ècōtrario. Si autē opposito mō supinum aliqs ipsum super axem imaginaret̄ ad borealem polum caput hñtem, à dextris qdem ipsius uidebit̄ motus, nō t̄ñ ad dextra, nam motūs ad dextra, semper ad anterius est. Valde igit̄ diligenter apposuit Aristo. hoc {& ad dextra circūfert̄} uidet̄ enim utiq; alicui à dextris esse illius taliter imaginâti ab ortu motus, nō t̄ñ ad dextra, cum i retro fiat. Quđ autē dextra uniuersi orientalia sint, & sinistra occidētalia, ēt Homerus sapientissimus testat̄ dicens. Si ad dextra, ad ortū reuoluunt̄, siue ad sinistra ad occasum referunt̄. Cōcludens autē sermonē Aristo. palā igit̄/ait/ꝙ imanifestus polus est sursum, & q qdem inhabitant, sunt in eo quod sursum est hemisphęrio. Quędā igit̄ hactenus sunt ꝯsequentia ostēsis. Quędā autē hinc, uident̄ hr̄e instātias multas. Nā quō hi q sursum hemisphęrio iacent, apud dextrā sunt, & hi in deorsum apud sinistrā? Si qdem sursum & deorsum, æq̄liter utrūq; .s. à dextro & sinistro distent. Qualr̄ autē Pythagoricos nos sursum facere dicit, & in dextro, eos autem q ibi sunt, deorsum & in sinistro? Si qdem ipse in secundo collectiōis Pythagoricorum narrat: Totius cœli, hoc qdem sursum dicunt esse, hoc autē

Aratus carmine scripsit astrologica.

Et sic loquuntur hodierni astronomi.

Sed vide Ioannē gramaticū .3. physi. vbi allegat dictum Hōeri huic cōtrarium.

deorsum,& sursum cœli dextrum eē,deorsum aūt & sinistrū,nos sursum eē.Nisi quod qdē sursum,
Solutio. & qđ apud dextrā dicit̄.Nō iuxta suum placitum dixit,sed ſm Pythagoricos,illi enī dextro sursum,
& anterius coordinauerunt,sinistro autē deorsum & posterius.Quę autē in collectiōe Pythagoricorum trāscripta alio magis ab aliquo sunt.Alexāder putat transcripta fuisse.cum autē deberent sic se habere{ qđ sursum cœli dextrum esse,quod autē deorsum sinistrū,& nos in sursum esse} nō in deorsum,ut scriptum est.Sic enim cōsonabit his quæ hic dicunt̄,qa nos deorsum dicētes habitare ꝑ hoc & in sinistris,siqdē sinistra,qđ deorsum,coordinatū est ècontrario dicimus quàm ut Pythagorici dicunt sursum & in dextris.Et forte habet rationem transcriptum fuisse.siquidem nouit Aristo. eos dextro qdem qđ sursum,sinistro autē quod deorsum coordinātes.Qđ autē poli sint qđ sursum & deorsum cœli,sic ostendit Alexā.accipiens ꝙ cœlū aīal existens,hr̄e debuit distensionū dr̄ias,& magis quæ ſm magis differunt in ipso ptes.Differunt aūt abinuicem maxime poli,māsiue abinuicē locis distantes.Hęc igit̄ ab Aristotele pōstensa accipiens syllogismo rōcinat̄ ex diuisione sic. Necesse polos differre maxime ipsos debētes abinuicem ſm aliquā trium distensionū quę in aīalibus sunt differre uidelicet aut ſm sursum & deorsum,aut dextrū & sinistrum,aut anterius & posterius. Sed scd̄m dextrum quidē & sinistrū dicere est incōueniens,siquidem dextrum oībus est,à quo qui ſm locum motus incipit.Poli aūt īmobiles sunt,ut ꝑpter hos & totum cœlū in eodē circūferatur. Sed neq̨ ſm anterius dicere est possibile.Nam ea q̄ mouētur ſm naturam in quibus motus est,hęc anterius sunt. modo autē motus in neutrum polorū est.Si igitur neq̨ ſm dextra & sinistra differūt abinuicē poli, neq̨ ſm anterius & posterius & differunt plus quā alię partes,erunt utiq̨ ſm ipsos sursum & deorsum,p̄ter id unde principiū motus eius qui ſm locum est,& p̄ter oppositum huic, hoc est p̄ter sinistrum & dextrum.In diuino autē corpore sphærico existente & circul'r moto,p̄ter dextra & sinistra soli poli relinquūtur,in his igit̄ est sursum & deorsum.Quòd aūt localis motus principium aīalibus his,quæ ſm naturam mouent̄ à dextris sit,constat ex eo ꝙ qui debent currere sinistrum p̄ponunt, ut circa illum manentē motus à dextro incipiat.Et est p̄missio sinistri pedis,p̄paratio à dextris incipiendi motū ad ante. At uero & onera sinistris imponimus humeris,dextros facile solubiles sinētes, tanquā inchoātes motū.Et ſm rationem utiq̨ erit,à robustioribus ſm naturam, motum ſm locum incipere,fortiora autē natura,q̄ dextra,& tanquā calidiora.Nam cognatū est dextris calidū,sicut sinistris frigidū.Propterea aūt ꝙ dextra fortiora natura sunt, quādo aliquis etiam sinistris robustus est, ambidextrum hunc uocamus.Sunt aūt dextrum & sinistrū ex latere,q̄ autem lateralia,sunt ꝑpe sursum & deorsum.In quibus ergo iacent dextrum & sinistrum habetur in his sursum & deorsum est.In quibus autē ex seipsis localis motus,in his dextrū & sinistrum,siquidem dextrū est unde principium motus ſm locum.Diuinum aūt corpus,ex seipso circulari motu mouet̄,qui est localis.Diuinum ergo corpus habet dextrū & sinistrum,si autem hoc,& sursum & deorsum habebit.

Sed secūdę qdem circulationis,puta eius quę planetarū,nos quidē in his quę sursum,& in dextris sumus:Illi autē in his quæ deorsum,& in sinistris.Ecōtrario enim his principiū motus est,ꝑpter cōtrarias esse lationes.Quare accidit nos quidē esse apud principiū,illos autē apud finē.De his qdem igitur,quę scd̄m distēsiones partibus,& scd̄m locū determinatis,tanta dicta sint.

Com.8. Ostenso ꝙ sursum qdem cœli,est ſm australē polū,nobis semper occultū,deorsum autē ſm borealem,& ꝑpter hoc qui qdē in australi hemisphęrico,sursum habitāt,& ī dextro,siquidē ſm Pythagoricos,qđ sursum dextrū est,nos aūt in deorsum & sinistro,& quū à dextro & sinistro,sursum & deorsum syllō rationatus sit,& dextrū cœli cū accepisset ipsum orientale,quia inde est principiū motus, merito subiunxit,quòd hæc de sphæra astrorum inerrabilium ab oriente mota bene dicta sunt.In sphæra autē planetarū tāquàm una accepta,cōtraria accidunt.Si enim dextrū in illa est unde principiū motus in occidente ultimæ sphęrę erit utiq̨ dextrū erraticæ.Si autē hoc,sursum erit borealis polus,deorsum autē australis.Et nos qdem in sursum,& in dextris sumus,ut utiq̨ dicerēt Pythagorici,alii autē in australi hemisphęrio,in deorsum & in sinistris.Causa autē hoc est ꝙ ècōtrario est prīcipiū motus,hoc est dextrū in erratica.Huius causa sphæra quoq̨ est,eo qđ cōtrario fiunt lationes. dixit ècōtrario ꝑ ex cōtrario fieri,qa circulari motui nō est cōtrarius motus,& prius ipse ostēdit per plura,& iterū dicet.Si aūt sursum & dextrū,principia,hoc qdem augmētationis,hoc autē motus ſm locum,& deorsum,& sinistrū fines eorūdem sunt,accidit ut quo ad erraticorū sphærā nos quidē in principio habitare,illos aūt apud finem.Quare & multi dicentes sursum quidē borealem polum eē, & nos apud sursum habitare,deorsum aūt australem,& illos apud deorsum,si ad erraticū aspiciētes dicerent,recte dicerēt,inquiret aūt utiq̨ aliquis hic,cur quidē distensionū harū eam,q̄ ſm dextrū &

sinistrum

finistrum,& sursum & deorsum exponés,eam fm anterius & posterius ptermisit.Et est quidé dicere,q ex dictis facile simul manifesta & ipsa fit.Si enim à dextris inchoás motus ad anterius ferť, palá q semper id qđ est super terrá ante est,qđ autem sub terra,retro.Et si quis illum hoiem imaginatus fuerit qui super axem positus supinus,& caput hñtem apud australem polú,anterius ipsius qđ semper super terrá uidebit Et ipse etiá Arist.post sermoné de figura cœlesti,cám eius qui ad hoc motus super qđ mouetur inquirés,tunc de ante differet,cóuenienti loco problematis inuéto,ut ibi docebimus.De his qdem igiť quæ fm distésiones partibus,& fm locú determinatis,tanta dicta sint.Cóclu dens iá pdicta,illud.s.de his q fm distensiones partibus,lógitudiné forte & latitudinem,& pfunditatem dicit.Illud aút,fm locum determinatis,sursum & deorsum,& dextrú & sinistrú,& ante & retro intelligit.Hæ enim sunt locorú differétiæ. Forte aút ambo de eisdé sex localibus distésionibus dicuntur,ut exponit etiá Alexá.Distésiones enim partiú sursum & deorsum/ait/& ɔiugata his,fm differentias enim has partes differút.Et hoc{fm locum determinatis}rationabiliter/ait/adiunxit.Nam prædicta locis determinata sunt. Adhuc autem/ait/scdm locum determinatum,& ostensum est,nos quidem in deorsum habitare,eos autem qui apud australem polum uergunt,sursum.

Quoniam autẽ nõ est cõtrarius motus circularis circulari,cõsiderandũ pprer qd plures sunt lationes.Et qdem à longe tentãtibus facere inqsitionem,longe autẽ nõ sit tanto loco,multo autẽ magis eo q accidentiũ ipsis de oĩno paucis habeamus sensum. Attamẽ dicamus,causa aũt de ipsis hinc sumẽda.

Secundum pblematum ordinem,ɔsequens erat,post habitudinalé partium diuini corporis differentiam cõpetentem sphærę non erraticę:& erraticæ etiam de dría quæ secúdum motú ipsorum est considerare,pter quid ex ɔtrario fiunt.Etiam quia in pconcluso pblemate meminit eius,qui ècontrario motus huius est,merito sursum & deorsum differens fm utrúq motuú ostendens,quádo etiá dextrum & sinistrú diuersa sunt,qa diuersa motuú principia habentur, hæc aút diuersa sunt,qa ècõtrario motus fiunt.In hanc igitur causam reducta illa dría, oportebat eum qui uult addiscere huius causam quærere,pter quá cám hæc contra motio fit.Et primo quidé q necessaria sit quęstio ostendit.Deinde q etiam inuentio difficilis est.Et necessitaté quidé ostendit sic.Sphæra inerrabili circulo mota si esset/ait/circulari motui,contrarius circularis motus,sicut recto qui sursum,rectus qui deorsum,sufficeret qrenti pter quid, erraticú ècontrario moueť non erratico respõdere q circulari non erratici motui habenti contrariú oportebat semper & ɔtrarium ipsi subsistere,hoc subsistente.Contrariorum enim si alterú est fm naturam:necesse etiam alterum eé. Nam contraria unú est ad aliud, eorum auté quæ ad aliqd sunt altero existente,necesse etiá alterum eé.Quoniam aút ostensum est,q circulari motui non est cõtrarius motus,cessabit ociabiturq,semp ab hoc ɔtra motionis cã, & aliam quærere est necesse. Et ut/ait/bonus Alexander,si hic uniuersaľr fieret,neq naturalem aut materialé necessitatem in his cám ponere possibile est. Eadem enim amború materia est, sed fm aliquá diuiná dispositionem & ordinationé assignari dríam non facile possumus.Difficultaté autem in talibus causationis manifestauit,per hoc.s.à lõge nos facere inqsitionem huius,non qa loco multú distamus,sed magis eo q de paucis accidétibus ipsis sensum habeamus. Si ení demrones qdé ex per se in existentibus fiunt,q quidem accñtia ipse uocauit,& earum q circa sensibilia demronum, necesse est principia ex sensu accipere.In quibus náq non possumus sentire, in his neq facile demronibus est abundare. Sed ut Plato/ait/ex silitudinibus simulachrisq; necesse de talibus fieri sermones.hoc Plato & uniuersaliter in sensibilibus & simulachris dicens. Valde aút diligenter dixit(ut existimo)plus nos cognitione distare,quàm loco.nam usq ad cœlú quidem distátia quáuis multupla sit distantiæ, q usq ad aliquod uisibile,puta usq ad hanc arboré,tamen in aliqua pportione semper est.Ignorantia aút in illis existentium ad cognitioné eorum q in arbore apparent,in nulla pportione est,hoc aút & hic accidit. Nam à decem stadiis non sentimus nisi eleuata sint, quáuis distantia ad distantiam eius quod uidetur à nobis,comparabilis sit. Com.9.

Vnũquodq; autẽ quorum est opus,gratia operis est. Dei autẽ operatio imortalitas.*Hęc autẽ est vita sempiterna,itaq; necesse Deo motũ existere sempiternũ.Quoniã autẽ cœlũ tale,corpus ení qđdã diuinũ,pter qđ habet circulare corpus,qđ natura mouetur circulariter semper.*

Causam proponés dicere cõtrarię motionis cœlestiú sphærarú tanquá axioma paccipit,hoc.s.unúquodq quorú est opus,gratia operis esse, opus & effectú & operationé uocans,ut manifestat subiúgens.Dei opatio imortalitas est,nam & uirtutes quæ fm artes & scias,gratia earú quæ fm ipsas operationum sunt, ut est in prõptu unáquáq uidere speculatiuam & actiuá, & factiuam.Nam geome Com.10.

triæ finis eſt ſcire q̃ conueniũt magnitudinibus,& ędificatiue ędificare, & tibicinæ tibia canere. Et in naturalibus adhuc magis,equus enim currẽdi gratia,& homo agendi & ſpeculandi,ſicut etiam earũ quæ in corpore ꝑtium unaquęq; operationis ipſius gratia eſt,q̃bus indiget aĩal. Quoniam igit̃ unũquodq; quorũ eſt operatio,ꝑpter operationem eſt,diuini aũt corporis{ hoc enim Deum uocat nuc} operatio ĩmortalitas ẽ: diuinũ ergo corpus ĩmortale ẽ, & in hoc habet eẽ. uerũ eſt igit̃ dicere ꝙ cœlu Deus eſt,& talis Deus diuinũ corpus eſt,diuinum corpus uitã æternã habet, qđ uitam æternã habet motum æternũ habet qui ſm locum,quod æternũ motum localẽ habet ,circulari motu mouet̃.hic enim ſolus oſtenſus eſt poſſibilis ęternus eſſe,q̃a & cõtinuus hic ſolus, ſup rectam enim infinitus nõ eſt,finiti aũt quãdo reflectunt̃, ſtatione interrũpuntur. Si quidem igit̃ ꝙ circul'r moueatur cœlum, oſtẽdit ex eo,ꝙ Deus exiſtens & diuinum aĩal,æternũ habet ſm locum motũ. Et talis ſolus eſt motus circularis.ſed dignitatum unãquãq; eſt ↄſiderandum,& primo primũ axioma rationis. Si enim ſuba melior,utiq; & delatiua operationis,& in artibus & in ſciẽtiis habitus operationũ delatiui,q̃uo uerum ꝙ unumquodq; quorũ eſt operatio,gr̃a operationis eſt? Secundo aũt qualiter operatio diuini aĩalis eſt ĩmortalis? ſiquidem ſubæ ipſius differẽtia ↄſtitutiua eſt,ut mortale hoĩs, & palam ꝙ differẽtia & paſſio hoĩs eſt,ſed non operatio. Niſi ad hoc dicẽdum interim unum q̃dem ꝙ dii impaſſibiles exiſtẽtes,ut prius oſtenſum eſt,ꝑfectionibus participantes perfectioribus non hñt paſſiuas, ut homo,ſed actiuas. Vt igit̃ rõnale & intellectuale in ipſis nõ eſt paſſiuũ,ſed actiuũ,quoniam nõ extrinſecus totũ habent,ſed & ſeipſis hoc exhibent,ſic neq; æternus motus paſſio,ſed operatio. Et aliter etiam,q̃m diuinum corpus eſt cœlũ,corporum aũt operationes,motus ſunt,tanq̃ diuinũ ęternũ neceſſe eſt motũ habere. Deinde ut Magnus Syrianus adiecit,ꝙ operationẽ diuini mũdi ĩmortalitatem dicit,quia conuerſus ad intellectũ,& uidens ip̃m ĩmortalem,appetit ĩmortalitatẽ,quę in ipſo eſt,ut finem & ꝑpriũ bonum,& adipiſcens operat̃ ipſam æternaliter motus. Ex hoc itaq;(ut exiſtimo)etiam prius q̃ſitorũ ſoluendum eſt. Quorũ enim eſt operatio aliqua ut finis,& bonũ,hæc operationis gratia ſunt,& gratia operis ut effectus,ſicut diuini aĩalis operatio eſt, & opus ꝑfectiuũ ĩmortalitas & huius gr̃a eſt,ut ſit diuinum aĩal. Vnumquodq; enim in hoc eſt,in quo eſt eſſe ipſi, eſſe autẽ diuino aĩali eſt in ęternum uita & ĩmortalitas. Et ſciæ autem perfectiuę exñtes actus ſunt,& uerum eſt dicere,ꝙ ſciẽs finem habet ſm actum eſſe ſciens. Artes aũt duplices habent operationes,has quidem ĩterius & ſm habitum et has exterius,& ſm id quod actu,ſcię itaq; gratia dicent̃ utiq; eſſe artifices,ꝑpter ꝑfectionẽ enim & bonum ſuiipſius eſt unũq̃dq;. Has aũt extra tendẽtes,& ab appetitu ꝑcedẽtes ꝑficiũt, & talis artifex qui ad id qđ extra aſpiciẽs eſt,merito utiq; dicet̃ eſſe gratia operationis & effectus.

Propter qđ igitur nõ totum corpus cœli tale? quia neceſſe manere aliq̃d corporis lati circũ,quod in medio. Huius autẽ nullã poſsibile eſt manere partẽ,neq; vniuerſaliter,neq; in medio. Etenim vtiq; ſi ſcđm naturã motus eſſet ipſius ad mediũ,natura aũt circulo mouetur,nõ vtiq; eſſet ſempiternus motus. Nihil enĩ p̃ter naturam ſempiternum. Poſterius autẽ quod p̃ter naturam,eo quod ſcđm naturam, & egreſſus quidã eſt in generatione,quod pręter naturã,eius quod ſcđm naturam. Neceſſe igitur terram eſſe,hęc enĩ quieſcit in medio. Nunc q̃dem igitur ſupponatur hoc, poſteruius aũt demõſtrabitur de ipſo. Sed adhuc ſi terrã,neceſſe & ignem eẽ,cõtrariorũ enim quorum alterum natura, neceſſe & alterũ eſſe natura. Si vero ſit contrarium,& eẽ quãdã ipſius naturã. Eadem enim materia cõtrariorum,& priuatione,prius affirmatio. dico autẽ puta calidũ frigido. Quies autẽ & grauitas,dicuntur per priuationẽ leuitatis & motus. Sed adhuc ſiquidẽ eſt ignis & terra,neceſſe & intermedia ipſorũ eſſe corpora. Contrarietatẽ enim habet vnũquodq; ad vnũquodq; elementorũ. Supponatur autem & hoc nunc,poſterius autem tentandum oſtendere.

Com̃.II. Oſtenſo ꝙ cœlũ diuinum corpus exiſtens,æterno motu mouetur,& ꝑpter hoc circulari,quęrit̃ ꝑpter q̃d nõ totũ cœli corpus tale eſt,hoc eſt circulariter mobile uno & ſimplici motu motũ? Cœlũ aũt nunc mundũ dicit,& reſpondet ꝙ neceſſe manere aliq̃d corporis delati circulariter,ſcilicet quod eſt in medio. Nã qđ circulariter ꝑprie mouetur,habet aliquid nõ motũ ſemꝑ in medio,circa qđ manẽs mouebitur. Nã & uniuerſalr̃ ſi debeat aliquid moueri ſm locũ,neceſſe manere aliquod corpus quo mouebitur,aut circa qđ,ut oſtenſum eſt in libro de motu aĩaliũ. Si enim dicat aliq̃s,ꝙ circa centrum ipſius mouebit̃,impoſſibile uidebit̃ dicere. Nã centrũ corporeus terminus exiſtẽs nõ poteſt manere motis his,quorũ terminus eſt. Nõ enim ſm ſe ſubſiſtit centrum,nõ manente autẽ cẽtro,neq; utiq; erit in eodẽ circũferre. Alexander autẽ & hanc dicens expoſitionẽ.ſ.totum corpus cœli,qđ cir/

culariter

cularIter mobile intelligere.tāquàm huius in medio maneat aliqd circa quod mouebitur,q̄uis quod manet,& in aliorū aīalium motu sit aliqua ipsius qđ mouetur pars.Et etiā ipse Aristoteles nūc dixit q̄ necesse corporis quod moueť aliquid manere ad mediū,terra autē mundi pars aliqua est,nō autē cœli.Et hoc etiā ipse notās dixit,huius autē nullā possibile est manere partē,huius dico circulariter mobilis,sed nō mūdi de quo prius dicebatur,& probat per plura q̄ nō est cœli pars terra,q̄uis eius quod mouetur circulariter partē esse uelit,quod manet in medio.Et Nicolaus autē Peripateticus paraphrasem.i.paucis uerbis mutatis expositionē faciēs eorū quę hic dicunť in dictis de p̄hia Aristo. sic posuit sententiā{ p̄pter quid igitur nō totus mūdus talis? q̄a necesse est manere aliquid circa me dium eius qđ circulariter fertur.}Quoniā autē corpus circulo mobile,neq; manere poterat,neq; in medio esse.Et ipse Alexander bene Aristotelē assequtur ostēdentē quod manet in medio,partē aliquā nō esse circulariter mobilis.Nihil enim huius manere possibile est,neq; alibi,omnino enim ipsi motus æternus inest,neq; adhuc magis in medio.Si enim maneret in medio,f̄m naturā etiā ferretur in hoc f̄m naturā,& esset ipsi motus f̄m naturam hinc.Vnus autē motus f̄m naturā uniuscuiusq; simplicium est.Huic autē circularis motus f̄m naturā inest siquidē æternus,nō ergo ad mediū,neq; ergo in medio mãsio,neq; toti,neq; p̄ti ipsius f̄m naturā.Nā qđ circul'r mobile ē,æternū habet motū, qđ aūt p̄ter naturā ē,nō ętemū.nā qđ ē p̄ter naturā,posterius ē eo q̄ ē f̄m naturā,& egressus eius.qđ f̄m naturā ī generatiōe.Qđ aūt egrediť extra aliqd,& secus adstat,posterius est eo à quo exit,& totaliter si in generatione quod pręter naturā,ubi neq; quod f̄m naturā ęternū est,quomodo utiq; erit qđ pręter naturā æternū? Quāuis enim sit semper qđ p̄ter naturā in generatione,sicut etiā f̄m naturā,tñ aliud aliud & nō idē semper,sicut cœlum f̄m naturā idem numero semper:necesse igitur est in medio existens nihil æterni corporis æternū esse,sed corruptibile & graue, & mansiuū, & propter hoc etiā frigidum & siccū.Nā corruptibilia his qualitatibus passiuis specificanť.Graue autē & frigidum & siccū terra est,quare terra in medio est,& iam quidē ostēdit,grauis mediū locū propriū esse, terra autē tale,ostendet autē & in fine huius libri idem.Sed si terra,necesse(ait)& ignē esse,cōtrariorum enim si alterū natura,necesse & alterū esse natura,contrariorū enim eadem materia ad ambo similiter nata.Si igitur f̄m actiuas contrarias qualitates specificantur ignis & terra,hic quidē f̄m caliditatē,hæc autē f̄m frigiditatē,& adhuc magis,f̄m locales motus,si ignis quidē ad id quod circū,terra autē ad mediū mouetur.Naturalibus autē corporibus substantiale maxime moueri f̄m naturā, quorū naturaliū corporum motus contrarii,horū naturę cōtrarię,quare & si aqua f̄m ambas qualitates opponiť igni frigida existens & humida,& terra f̄m frigidū solum nihil mirū si amplior facta est ad ignem cōtrariatio.Nā grossities partiū terrę grauiorē ipsam faciens,remotius f̄m locū pepulit. Quāuis enim siccū utrūq; dicatur & ignis & terra,tamē alia penitus utriusq; siccitatis species est.Alterum enim leue,& facile mobile est & subtile,alterū autē graue,& grossarum partiū,& difficile mobile.Ostenso autē ex oppositione f̄m contrarietatē,q̄ si est terra,necesse & ignem esse,idē ostendit ex oppositione,quæ f̄m priuationē & habitum est.Si enim est priuatio,necesse pręexistere habitum, quē ipse affirmationē uocauit.Priuationem autē nunc dicit qđ deterius in natura contrariorū,ut frigidum calidi priuatio,calidū autē frigidi habitus,aut affirmatio,sic autē & quies & graue q̄bus terra specificať f̄m priuationē motus & leuitatis dicūtur,quibus specificať ignis.Si igitur terra priuatio existens,necesse & ignem esse habentem rationē habitus.Et palàm q̄ & prius necesse est esse ignē,siquidē habitus prior priuatione est & affirmatio negatione.Ipse autē plane insinuauit f̄m quā maxime contrariationē & priuationē terræ ad ignem accepit,quia f̄m frigidum & graue & f̄m quietem.Nam ignis semper mouetur, & deorsum existens ad sursum mouetur naturaliter,& sursum factus,cū diuino corpore simul circūfertur,& uniuersaliter elemētorū quæ magis actiua sunt,speciei & habitus rationē habere ait,quæ autē magis passiua,priuationis & materiæ.Si autē sunt extrema terra,& ignis,necesse etiā media esse.s.aquā & aerem q̄a utrūq; horum habet ambas suiipsius qualitates contrarias ad utrūq; illorū.Terra q̄dem & frigida & sicca exñs contarie se habet ad aerem calidum existentem & humidū,& aqua cū sit frigida & humida cōtrarie se habet ad ignem qui calidus est & siccus,contraria etiam motibus sunt hæc ad illa. Dictum est autem quòd contrariorum si sit alterum, & alterum erit, quia eadem materia contrariorum . Potest autem(ait) Alexander, bene (ut existimo) dicens, non intermedia nunc sola extremis contraria dicere, sed de omnibus dictum esse.Quodcūq; enim acceperis,inuenies ipsum contrarietatem habere ad reliqua tria. Si autem omnia contrarie se habent natura ad inuicem omnia est necesse esse.Et in ueritate si duo ad duo comparauit, non erat (ut existimo) Aristotelis interpretatiuæ diligentiæ non utrūq; ad utrūq; dicere, sed unūquodq; ad unūquodq;.Cū ostendisset autē & nunc terræ quidē necessariam subsistentiā,ex eo q̄ oportet esse aliquod mediū imobile circulariter mobilis,& aliorū elementorū subsistētiā ex cō/

Si hoc verum: q̄ō poli imobiles sunt:

Quasi sit Plato ī Timæo.

trarietate,ſupponatur aũt hoc nũc/ait/poſterius autẽ demõſtrandũ eſt,qm̃ & in quarto libro,& in eo qui de generatione & corruptione inſcribitur,multũ de hoc faciet ſermonẽ,ꝗ.ſ.neceſſe hæc eſſe elementa,& ꝗ nõ ſunt alia præter hæc.Plato autẽ in Timæo hęc intermedia elementa ſic oſtẽdit.Quoniam genitus mũdus,ſenſibilis,uiſibilis,igitur & tangibilis.Et uiſibilis qdem ꝑpter ignem,tãgibilis autem ꝑpter terrã:his aũt duobus ſolidis contrariis exiſtẽtibus,ſi mũdus debeat ſolidus eſſe,& non planus,duo intermedia ꝓportionalia oportet eſſe ſolidam analogiam complentia.

Principio ſcdi de generatiõe.

His autẽ exiſtentibus,manifeſtũ,quoniã neceſſe generationẽ eſſe,eo ꝗ nullũ ipſorum poßibile eſt eſſe ſempiternũ.Patiũtur enim & agunt contraria abinuicẽ,& corruptiua inuicem ſunt.Adhuc aũt nõ rationabile eſſe aliquod mobile ſempiternũ,cuius nõ contingit eſſe ſcd̃m naturã motũ ſempiternũ,horũ autẽ eſt motus.Qđ qdẽ igitur neceſſariũ eſſe generationẽ,ex his manifeſtũ.Si autẽ generationẽ,neceſſariũ & aliam eſſe lationẽ,aut vnã,aut plures,ſcd̃m enim eã quę totius,ſimiliter neceſſariũ habere & elementa corporũ adinuicẽ. Dicetur autẽ & de hoc in ſequẽtibus planius.Nunc autẽ tantum eſt manifeſtũ,ꝑpter quã cauſam,plura ſunt circularia corpora,quia neceße generationẽ eße. Generationẽ autem,ſiquidẽ & ignẽ,hunc autẽ,& alia,ſiquidẽ & terrã,hanc autem quia neceße manere aliquid ſemper,ſiquidẽ moueri aliquid ſemper.

Com. 12. Oſtenſo ꝗ neceſſe q̃tuor eſſe corpora q̃ cõtrarietatem habeant adinuicem,manifeſtum eſſe/ait/ꝗ neceſſe eſt,his exiſtentibus generationem eſſe & corruptionẽ.Si.n.cõtraria ſunt q̃tuor hæc, cõtraria autem nõ ſunt æterna,qa generanť ex inuicem,& corrumpunť in inuicẽ,neceſſe eſt generationẽ eſſe & corruptionem.Qđ aũt generabilia & corruptibilia ſint hæc,& ex motibus ipſorum oſtendit.quorum enim ſm naturã motus nõ ſunt æterni,hæc neq; ipſa utiq; erunt æterna,tãq̃ unoquodq; naturalium corporũ habeat eſſe in motu ꝓprio,ꝑpter quod & diuini corporis uitã dixit æternum motum.Quatuor aũt corpora cum ſint mobilia,& ſuper rectã mota nõ habent motus æternos.Oſtenſum eſt enim in octauo de naturali auditu/ꝗ nullus motus q ſuper rectã lineam fit,põt eẽ ęternus. Quòd aũt motus æternus ſit uita æterna nõ ſimpl'r oĩum,ſed corpus hñtium & mobiliũ, ſignificauit in his dicendo.{Horũ aũt eſt motus.}tãq̃ ſi non eſſent mobilia,nõ eſſet neceſſarium ipſa corruptibilia ſemper eſſe,& ſi nõ haberent motum æternum.Nam immobilia etiam incorruptibilia ſunt, & uitam æternam habent, eorum autem quæ mouentur, quæ uitam æternam habent, motum æternum habent ſemper. Deficit autem huic.{horum autem eſt motus} hoc {& non æternus hic.}Sic Alexander locum hunc expoſuit,uitam quidem æternam motum æternum eſſe,& dici ab Ariſtotele non in oĩbus ſimpliciter,ſed in his q̃ mouẽtur recte(ut exiſtimo)notãs, mobili aũt præter neceſſarium adiiciens ſm neceſſitatem.Etenim uidetur ꝓ eo quod moueť idem intelligere tanq̃ & in his q̃ æternaliter moueť ipſum ſuſcipiat.Ariſto.dicente cõſentaneum eẽ,aliqd mobile æternum eſſe.Forte autem mobile qđ potẽtia aliquando habet motum dicit,tale aũt quandoq; qeſcit,tale etiã ſuper rectã moueť.Nam & Ariſto.exponens qual'r dixit{mobile}adiecit{cuius nõ cõtingit ſm naturã motum eſſe æternũ.}Si enim eſſet æternus,nõ eſſet mobile ſed motũ,forte autẽ & hoc {horũ autem eſt motus}nõ truncatim dictũ eſt,ſed ꝓ hoc,hæc autẽ quãdoq; & nõ ſemper moueť.i.mobilia ſunt & nõ habentia æternum ſm naturã motum.Et ꝑpter hoc ipſorũ eẽ non eſt imutabile,ſed generabilia & corruptibilia ſunt.Oſtenſo igiť ſic,ꝗ æterno circulari motu exiſtẽte neceſſe generationem eſſe,& corruptionem,inducit,ꝗ ſi hoc,neceſſe etiã alium motum eſſe aut unũ aut plures. Nam ſm diuinorũ corporum motum,& q̃lẽcũq; ad ea q̃ in generatiõe habitudinem,horũ in ĩuicẽ trãſmutatio fit.Et ſiqdem eſſet unus motus,ſĩlia eſſent cõſiſtentiis & cõpaginibus,q̃ ſunt hic,una enim utiq; eſſet & ſimplex his q̃ ſunt hic,ſemp indita paſſio.Vt enim occultas cœleſtiũ in ea q̃ hic ꝑtermittam actiones ſolis & lunæ actiões,q̃ ſic euidenter uertunt ea q̃ ſub luna ſunt,ſemp utiq; eodem mõ eẽnt. Vno enim exiſtente eo qui ſine errore motu,& ſole & luna in ea q̃ ſine errore fixis,& cum illa motis, neq; hiemis æſtatiſq;,& intermediarum uerſionum utiq; eſſet differẽtia, neq; quotidianæ uariationis,ſole per eãdem uiã,cum inerrabili ſphæra pertrãſeunte.Si enim in cãcro,ut cõtingit,fixus ſemper eſſet æſtiualis utiq; cõſiſtentia apud nos.Si aũt in capricorno,ſemp hiemalis,& nõ utiq; eſſet generatio & corruptio,ſed neq; diuerſę lunæ illuminatiões eſſent.Si autẽ aliqs ſolem ipm̃ ſm ſe in eo q ꝑ medium aĩalium,motũ ſupponat,& lunam in obliquo ad zodiacum circulum,quia ab ariete ad taurum,& à tauro ad geminos uideñť ꝓcedere:primo qdem pluribus opus erat motibus,ut dixit Ariſtoteles: deinde etiã & ẽcõtrario factis.Et de hoc etiã in ſequentibus dicere ſpondet planius. Nũc autem tãtũ eſt manifeſtũ/ait/ꝑpter quã cãm plura ſunt circularia corpora,qđ intẽdebamus ingrere.Et

Deeſt nõnihil hic ĩ codice ĩpſſo,ſ; in ãti ḡexẽplari eſt.

Zodiacum vocat circulũ in quo ſemp fert̃ur ſol.

breuiter

breuiter à deorsum,& à ɔsequentibus ascédens ad antecedentia cōponit resolutiuę demōstrationis fundamenta,plura enim sunt circularia & ècōtrario mota,qa necesse est generationem eé,generationem auté,si necesse est ignem esse cōtrarietaté ad aquá & aerem hñtem.Et per illa simul infert, igné aũt & alia necessariũ esse,siqdem & terrã.Hác autem necesse est esse,qa necesse est manere aliqd semper,& hoc,si moueri aliqd oportet semper.Ipse qdem igiẽ breuiter summatim accepit ultimũ. Consequens aũt uideẽ esse,ꝙ necesse aliqd manere in medio,si necesse aliqd circulariter moueri.Hoc aũt necesse est,si semp aliqd moueri necesse est.Solus enim æternus est motus táquã solus cōtinuus ipsa circulatio.Ipse aũt/ait/{necesse manere aliqd semp,si & moueri aliquid oportet semp.} uniuersaliorem faciens sermonem.ut enim ostendit in libris de incessu animalium, omnis motus circa aliquid manens fit,& non sola circulatio.Huius autem quòd sit aliquid quod semper moueẽ,necessitatem, in libro de naturali quidem auditu accepit ex eo,quòd oportet semper motum esse, siquidem neqꝫ temporis,neqꝫ motus principium est accipere.Si autem semper oportet motum esse,etiã qđ moueẽ oportet semper eé.Nam motus est in eo quod moueẽ,ut in tertio de naturali auditu habitũ est.Et erat iste modus demr̃onis æterni corporis à motu acceptus,ɔueniẽs & cōgruus de motu sermonibus.Nunc aũt de cœlesti & diuino corpore dispután,ab hoc demōstrationẽ facit dicens,ꝙ necesse diuinum corpus æternalr̃ moueri,si ætena uita uiuit.Hoc aũt necesse est,si imortale ipm necesse est eé, hoc auté necesse,si necesse diuino corpori inesse diuinũ corpus ꝓpter eam quæ ẽm actum imortalitatem.Quare & si cōponere iterũ uis rationẽ,dicas. Cœlum est diuinũ corpus, diuinum corpus ẽm actum imortale uitam ęternã habet,corpus qđ uitam æternã habet,motum ęternũ habet,quod ęternaliter mouetur,circulr̃ ferri necesse est,existentis aũt circulariter moti,necesse mediũ aliquid eé,corpus quidem ẽm naturam in medio,cuius partes ad mediũ feruntẽ ẽm naturã graues existentes & frigidæ,tale aũt terra ẽ,terra aũt existẽte,necesse etiam ignem esse, & intermedia ɔtrarie disposita iuicẽ, his auté existentibus,necesse etiam generationẽ esse & corruptionẽ,generatione auté & corruptione existente,necesse plures eé cœlestes motus,& ècōtrario factos,hanc aũt necessitaté uelut à signo concludimus.Causæ enim sunt motus cœli generationis & corruptionis. Hæ aũt illarum sunt signa,& conclusiones ẽm rationẽ,aliæ quidẽ,ut ex causis cōclusæ sunt,aliæ aũt ut ex signis,dicet Aristo.itaqꝫ inquit Alexã.per ea q̃ in hoc libro prius ɔsiderata sunt,ꝙ diuinorũ simplicẽ motũ,& elñtorum in inuicem transmutatio,& aĩalium generatio sequiẽ. Quæsiuit auté/ait/Alexan.si existentibus quatuor elementis ẽm hypothesim interimereẽ alternatus uariusq; diuini corporis motus,utrũ hæc trãsmutantur adinuicem, an non. Nam siqdem non transmutanẽ,æterna erunt,qđ quidem impoẽ est.Et etiam si æterna terra est,nihil opus erat uarii illorũ motus, siqdem fiat eo ꝙ terra semp est.Si autem transmutanẽ adinuicem,corruptiua enim sunt suapte natura,& transmutatio est eorum q̃ corrumpuntur in contraria,hæc auté sunt ɔtraria,quid iterũ opus erat uarii motus diuini corporis ad bonũ generationem & corruptionẽ?Hæc igitur cũ dubitasset suis uerbis soluit dicens, ꝙ neqꝫ corrũpendi ipsa,neqꝫ adinuicem transmutandi,motus illorũ est causa, sed ordinis in generatione & corruptione eorum.Nam ex eodem oĩa semper ẽm speciem saluanẽ, quãq̃ in ꝓpria natura ipsorũ nihil ꝓhiberet utiqꝫ in unum oĩa quãdoqꝫ transmutari,ut dicunt,qui exustionẽ fore dicũt, & iterũ ex uno in aliud uicissim cōuerti.Non enim coexistere necesse est ɔtraria,sicut q̃ ad aliquid sunt. Neqꝫ hoc ostensum est,sed natura cōstat.Possunt auté & natura sempiterna,& uicissim esse,sed hoc facto ɔtingeret utiqꝫ quãdoqꝫ non esse terrã,in ignem utiqꝫ sic forte oĩbus transmutatis,non existẽte auté terra,neqꝫ utiqꝫ orbicularis latio esset.Ordinate igiẽ semper eadem ꝑmanendi,& ẽm mensuras transmutãdi inuicem causa est uarius motus diuini corporis.Assequiẽ igitur ordinate eorum,q̃ hic sunt,transmutationẽ complexionis aĩalium existentia. Hæc soluẽdo q̃stiones suis uerbis cum dixerit Alexãder, ergo circa tales q̃stiones non opportunã habeo ueritatẽ,alba q̃dam est trutina ẽm prouerbium.Nam tollere de medio principales causas & q̃rere de effectibus an sint ludentiũ magis, quàm studentiũ mihi uideẽ opus esse,ac si quis afferret rõnem fortem de fluuio,qui ex fonte ꝓfluit,percũctetur obseruans ipm utrum fluat fluuius ablato fonte,aut non.Et si quidem non flueret,incōueniens esse dicẽs fluuium nõ fluere,si aũt fluit,inducens ꝙ nullo opus habet fonte fluuius ut sit.Et qdem promptũ magis est dicere ꝙ est à principio,suppositio incōueniens est.s.manẽte fluuio fontem auferri.Isto aũt inconuenientius est manere q̃tuor elementa cœli motu ablato,à quo fiũt.Est qdem igitur ꝓpter hoc & q̃stio ẽm meã opinionem inepta,& soło etiã à q̃stione dissonare mihi uideẽ.s.nõ esse transmutationis elemẽtorũ causas cœlestes circulationes.Quis enim ignorat ꝙ appropinquans qdem nobis ẽm uerticẽ sol,calefacit q̃ circa nos sunt,& euaporare facit,& aeris,& ignis generationem ex aq̃ facit,abscedẽs aũt, subtilia cōcernit ac cōgregat rursus,& aq̃ generationem efficit?Sed esto qdem,ꝙ trãsmutandi ordinate & mensuris determinatis illa sint causæ,nonne transmutandi totalr̃ & generandi ex transmuta/

tione cœlestem motũ pro causa ponere. Hoc aũt & ipse Alexã. notauit, secũdam solonem q̃stionis adducens talem. Si enim omne qđ generat, ait, nõ solum ex aliquo generat, sed etiam ab aliquo, nõ enim ex materia solum, sed etiã ab efficiente cã, nõ ergo per se sufficiũt elementa sola ad trãsmutationẽ in inuicem, & generationem ex inuicem. Opus est enim transmutante ipsa, nam ipsa materiæ rõnem habent adinuicem, & hoc sciẽtem oportebat aduersus q̃stionis suppõnem mox occurrere, qa supponebat esse q̃tuor elementa, q̃ transmutarent adinuicẽ, aut æterna eẽnt cœlesti motu sublato. Item quomodo & hoc dicit, q nõ necessariũ est contraria coexistere, sed possunt & uicissim esse, ut contingat quãdoq; non esse terram igne existente forsitan oĩbus transmutatis, & iterũ ex hoc in aliud. Nã primo qdem si contingat, & fieret in infinito tpe cõtingens semper existẽs eorũdem. Deide si qđ trãsmutatur non solum ex cõtrario transmutat, sed etiã à contrario, ad qđ etiam fit trãsmutatio, nullo autẽ existente prĕter ignem, quid erit quod transmutabit ipsum, ut aliud aliquid ex illo fiat? sed hĕc cum accuratius me cognouerit Alexander, sequentia mihi resumendum est.

Figurã autẽ sphĕricã necesse habere cœlum. Hĕc enim cõuenientißima, & suba & natura prima. Dicamus autẽ vniuersaliter de figuris, quĕ est prima & in planis & in solidis. Omnis itaq; figura plana, aut rectilinea est, aut circularis. Et rectilinea qdẽ, à pluribus cõtinet lineis, circularis autẽ ab vna. Q̃m autem prius natura in vnoquoq; genere, vnũ multis, & simplex cõposito, prima vtiq; erit planarũ figurarũ, circularis, seu circulus. Adhuc autẽ siqdem pfectum est, cuius nihil est extra accipere, eorũ quĕ ipsius poßibile, quẽadmodum determinatũ est prius. Et recte qdem appositio est semp, circulari autẽ nequaq̃, manifestũ qa perfecta vtiq; erit continẽs circulũ. Itaq; si perfectũ prius imperfecto, & pter hoc vtiq; prior erit figura circulus. Similiter autẽ & sphĕra solidorũ, illa enim sola cõtinet vna superficie, rectilineĕ autẽ pluribus, sicut enim se habet circulus in planis, sic sphĕra in solidis. Adhuc autẽ diuidentes ad plana, & ex planis corpora generantes, testificari videntur his. Solã enim solidorũ nõ diuidunt sphĕrã tãq̃ non habentẽ plures supficies, q̃ vnam. Diuisio enim ad plana, nõ ac si secãs qs in partes diuidat totũ hoc diuidat modo, sed vt in altera specie. Q̃đ qdem igitur prima est sphĕra solidarũ figurarũ, palã. Est autẽ & scđm numerũ, ordine quem aßignãt sic positis, rationabilißimũ, circulũ qdem scđm vnũ, trigonũ autẽ scđm dualitatẽ, quoniã duo recti. Si autẽ scđm trigonũ vnũ, circulus non adhuc erit figura. Quoniã autẽ prima qdem figura, primi corporis, primũ autem corpus, qđ in extrema circũferentia, sphĕricum vtiq; erit qđ fertur circulatione. Et cõtinuũ igitur illi, sphĕrico enim, continuũ sphĕricũ. similiter autẽ, & quĕ ad mediũ horum, quĕ enim à sphĕrico cõtenta & tacta, tota sphĕrica necesse est esse, quĕ autem deorsum planetarum, tangunt eam quæ supra. Quare sphĕrica vtiq; erit omnis latio. omnia enim tangunt & continua sunt sphĕrĕ vel sphĕris.

Cõm. 13. Post sermonẽ de suba cœlestis corporis, quã in primo libro determinauit, cũ ostendisset in p̃sentia q ̃m naturã est cœlo circularis motus, & nõ uiolẽtia, & cõsequenter de localibus habitudinibus cũ ingsiuisset, quarũ primã eam q̃ dextri & sinistri est à principio motus iueniens, ab hac & reliq̃s syll͞o cõclusit, deinde cõtrariorũ motuum cãm inueniens, post cõsiderationẽ de motu euidentiore existente, cæterũ de figura cœlesti ingrit plane diligenter & ordinate per plura argumẽta q sphĕrica sit ostẽdens. Et primũ argumentorũ pcedit super dignitatem q̃ dicit. prima per naturã figurarũ primi ̃m naturã corporis est. & q primũ natura corporũ est ipm̃ cœleste. Hæc igit euidentia accipiens concludit rõnem sic, sphærica figura, prima figurarũ est, prima figurarũ primi corporis est, hoc est cœlestis. Quòd aũt prima figurarũ sit sphĕrica, oñdit uniuersal͞r de figuris determinans q̃ sit prima, & in planis & in solidis. Diuidens igit planas figuras in rectilineas figuras, & in circulares, ostẽdit quod pprie circularis lineæ est circulus, & q simplicior est, & pfectior rectilineis figuris. Et q quidem simplicior est, ostẽdit ex diffinitionibus. Si enim circulus est figura plana ab una linea cõtenta, rectilinearũ autẽ simplicissima est triangulus quia tribus rectis lineis otinet, in unoquoq; aũt genere unũ multis simplicius est, sed simplex semp prius cõposito osistit: prima utiq; erit planarũ circulus. At uero etiã pfecta planarũ figurarum circulus est, si perfectũ est, cuius nihil est extra accipe sui partiũ, cui autem nõ põt conuenienter apponi, ut determinatũ est prius, hoc est pfectum. Et rectĕ qdem possibile semper apponi, lineæ autẽ circulum continenti non possibile. Cõtinent autem rectilineæ qdem à lineis nul-

latenus perfectis, circulus autẽ à semper pfecta pipheria continet, palam q perfecta planarũ figurarũ circulus est. Perfectũ autẽ ubiq; imperfecto prius est natura, siqdem iperfecta à perfectis assumāt perfectionem. Et fm hoc ergo circulus rectilineis figuris prior: non solũ autẽ fm subam, sed etiā tpe prius est perfectũ iperfecto. Quādo qdem enim in eodẽ accipiunt ambo, ut in his q̃ in generatiōe uersant, imperfectũ perfecto prius est tēpore. Prius enim est sperma q̃ embrio, & hic prius q̃ infans tēpore, sed precedit tēpore ante sperma, & qui emittit sperma, & in singulis q̃ generātur id qđ genuit, & æterna ipsius cũ perfecta iperfectā. Sicut aũt in planis est simplex circulus & perfectus, sic in solidis sphęra, & propter easdẽ causas. Nā & sphæra in solidis ab una peripheria continetur, rectilineis solidis figuris à pluribus ambiẽtibus cõtentis, & cõtinens sphærā superficies sola perfecta est tāq̃ non susceptiua appositionis ɔuenientis. Sicut ergo circulus in planis, sic sphæra in solidis. sphæra ergo prima solidarũ figurarũ fm subam, & merito primo fm subam corpori adaptat. Quòd aũt sola simplex solidarũ figurarum sit sphæra, & q hanc habebāt de ipsa intentionẽ naturales isinuant, q ex planis corpora generant, & in plana diuidũt ipsa. Isti enim & elemēta & principia corporũ plana dicētes, solam tñ solidarũ nõ diuidũt sphęram, tāq̃ nõ hñtem plures superficies, q̃ unā. Quid igit dicet utiq; quis, non est corpus etiā sphæra, & partes habet, & põt diuidi in partes? Hāc instātiam soluens Aristo. aliā ait eẽ diuisionẽ in plana, ut in simpliciora, & magis elemẽtaria, & fieri aliā specie, nõ enim in corpora fit, sed in corporea. Qđ autem in partes diuidit corpus, in corpora diuidit eandẽ subam hñtia cũ toto, ut sphęra in hemisphæria. Et talis quidẽ in partes diuisio, & simplicibus inest, q̃ autẽ in plana, solis cõpositis cõpetit, ppter non diuidi sphæram in plana ab illis, qđ qdem argumentũ est existimādi ipsam eẽ simplicem. Et aliter aũt ostẽdit, q prima figurarũ, in planis qdem circulus. in solidis aũt sphæra à numerorũ ordine iterũ. Si. n. unum prius est duobus, & est circulus qdem fm unũ ab una linea cõtentus, trigonũ autẽ, qđ quidẽ rectilinearũ figurarũ simplicissimum duo fm q interiores angulos habet ęquales duobus rectis, erit utiq; circulus prima. Si autẽ trigono aliquis unũ assignabit circulus simplicior existẽs trigono, nõ adhuc utiq; erit figura. uno enim nihil est simplicius. Si igitur ut in planis figuris circulus se habet ad rectilineas, ita in solidis sphæra: palā, q sphæra utiq; erit prima. Propõnem autẽ hanc tāq̃ planā ptermittens cõclusionem totius demõstratiōis adiecit copulatiue post demonstrationem. Nā quũ prima figura, hoc est sphærica (ut ostẽsum est) primi corporis est (necesse eni esse primā primi est) Primũ autem corpus est sphæra inerrabilis, quā quidem dixit in extrema circulatiōe esse: Sphærica ergo figura nõ sphęræ inerrabilis & cœlestis corporis est, qđ circũfertur circulari latiōe. Si autẽ prius quidẽ à circulari motu, primũ ostendit natura cœleste corpus, nam æternum esse, ex hoc ostẽdit, nũc aut ab esse primũ natura ostẽdit q sphæricũ, non putet aliqs circularẽ esse ostẽsionẽ. Nõ enim idẽ est circulariter moueri, & sphæricũ esse, possibile enim aliqd existens sphæra non circulariter moueri, & circulariter motũ non esse sphærā. Ostenso autẽ q nõ errantis sphęræ corpus sphæricum ens, tāq̃ primo corpori, prima figura. s. sphęrica cõueniente, ostẽdit ɔsequenter & corpora q̃ ab ipso ɔtinent, & tangentia undiq; ipsius cõem superficiem, sphærica & ipsa esse, aut enim uacuũ necesse esse intermediũ, qđ quidem impoẽ ostẽsum est, aut si oĩa plena, necesse q undiq; tāgāt concauam superficiẽ sphæricę figurę, & ipsa sphærica esse. fm autem illationẽ hāc, & post diuinũ corpus ea, q̃ in generatione & corruptione sunt, q̃ quidẽ simul omnia tāq̃ unũ aliquid medium uocauit sphærica, & hæc necesse est esse. Nā à sphærico cõtenta, & tangentia ipm undiq; ut neq; uacuũ relinquat, sphęrica & ipsa necesse est eẽ. Quę autẽ sunt sub luna, tāgunt lunarẽ sphæram, & q quidem oĩs simul eius qđ in generatione corporis, tāq̃ unius figura sit sphærica, ostendit nũc. Qđ autem & uniuscuiusq; dẽ quatuor ppria figura sphærica est, paulopost ostendit. Non enim necesse est, si ignis extrinseca superficies sphærica est, eo q tangat talẽ, & intrinsecam similem esse. hoc enim in his quæ fm suam substantiam habent sphæricitatem, necessarium est, & non in his quæ ab aliis formantur. Hactenus primum argumentum completum est, ostendens q cœlum est sphæricum, ex eo q oportet primā figurarum primo corporum inesse, tāquàm fm substantiā ipsi, & fm naturam conuenientẽ. Si autem sit sphęricum, & etiam totus mundus talis. Bonum utiq; erit, & apud Platonẽ dicta de mũdana figura audire. Figuram aũt dedit ipse illi decentẽ & cognatā. Equidem aĩali autem debenti oĩa continere in seipso decens utiq; erit figura, q̃ cõphendit in seipsa oẽs quascũq; figuras, ppter quod & sphæricũ ex medio oĩquaq; ad extremitates æqualr distans orbiculariter ipm tornauit, oĩum perfectissimũ, simillimamq; ipsam sibiipsi figurarũ putans multo pulchrius simile dissimili. Quid igitur differt congruam & cognatam dicere, ab hoc, cõuenientissimā substantiæ & naturæ? Dictũ est igit & q omniũ perfectissima est figurarum, sphærica est, cõsequenter aũt, & alia pertractans Arist. apparebũt.

Plato idem in Timæo. non mirare lector q. 2. lib. qbus dā in locis no tem⁹ & nõ i p mo, nā cũ ipri meret primus nõ adfuimus Venetiis, fugẽtes qdā mune re cucullatorũ Diui Aug.

Vide Platonẽ in Timæo.

Adhuc aũt quoniā videtur & supponitur circulariter circũferri totũ: ostensum est autẽ, quia

extremę circulationis, neq; vacuum est exterius, neq; locus. necesse est ꝑpter hoc sphęricū esse ipsum. Si enī est rectilineū nequaꝗ̄ eidem īmorabitur regioni, sed vbi prius corpus, nunc nō erit, & vbi nūc nō est, iterū erit, ꝑpter permutatiōnē angulorū. Similiter autē & vtiq; si qua alia figura fiat, nō ęquales habēs ex medio lineas, puta, lenticularis aut oualis. In omnibus enī accidet, & locū eē & vacuum, extra lationem propter nō eandem regionem detinere totum.

Com. 14. Secundum argumentū ostendēs ꝙ sphęricū sit cœlum, ex prius ostensis. Si enim circulr circūfert cœlum (ut ostensum est prius) & non aliqđ uacuū est extra ipm, neq; locus, ut etiam hoc prius ostensum est: necesse est ipm esse sphæricū. Si enim rectilinea sit figura, non utiq; circūuolutū eundem obtinebit locū. Non enim ptes in locis partiū sese recipient. Prominētie enim angulorū faciēt ubi prius erat corpus, nunc nō esse: & ubi nunc non est, iterū esse: maiorem ꝙ̄ dēpssa, locum assumentes. quare uacuum utiq; erit, & locus extra, quí ꝓminentias angulorū suscipiat. Huic aūt {accidet, & locum eē extra, & corpus & uacuū} uel pro hoc, aut locus, aut corpus, aut uacuū, dictū est. Omnino enim unū aliquid horū erit extra ipm. uel magis quæcūq; ostensa sunt, non eē extra cœlū, corpus, uacuū, locus, omnia erunt, si circulo motū cœlum, rectilineā habeat figuram. Si enim ubi prius erat corpus, nunc non erit uacuū utiq; erit, & si ubi nunc nō est, iterū erit, corpus utiq; erit & locus qui suscipiat ipm. Nam quod iterū uacuū locus factus est, suscipiens corpus, fit aūt corpus extra ipsum, non aliud ꝑter partes ipsius, sed inquātum ſm aliquā partē extra ipm non erat corpus, ſm illam fit corpus in circulatione. Et si non rectilineū aūt, ait, sit cœli corpus, sed aliqđ aliud non sphæricū. Hoc enim insinuauit per hoc {nō æquales hñs eas quę ex medio lineas, sed lenticularis aut oualis} in oíbus, ait, talibus accidet, & locū & uacuū esse extra circulationē, ꝑpter non eādem regionē detinere totū. Hęc cū Arist. dicat, & Alex. obuiat rectè ꝙ nō simplr sana est his ratio. Sed si qdem lēticularis existēs, polos habeat ſm centra planorū, eundē semper obtinebit locū circulariter motū. Si autē per secūdā peripheriā habeat polos, ut ad circularē figurā fiat circulatio, necesse uacuū relinqui & locū. Smilr autē & si oualis existēs, nō ſm lōgitudinē hēat polos, sed laterales, ut ſm lōgitudinē fiat circulatio, seu circūuolutio, necesse uacuū relinqui. Si autē ſm longitudinē habeat polos, nō adhuc. Et cylindros aūt, & conus, & solidū uocatū rhōboides, quod quidē ex duobus conis ſm bases coniūctis constat, si circa eūdem axem mouenť, eundē semper detinent locū. Cur itaq; sic habentibus his, ipsum posuit Aristo. aut ly accidet, nunc ꝓprie intellectū. soluit dubitationē. In oíbus enī his aliter & aliter polis acceptis, accidet ſm quādā acceptionē, & locū & uacuū esse extra lationē. Sphærica autē figura ꝓpter similitudinem, qualitercūq; accipiantur poli, in eodē semper loco circūuoluentur, quia omnes lineas habet ęquales, quę ex medio. Simulare enim quū sit cur magis aut illud plus uel minus distat à medio? Aristo. qdem igitur ex ulibus naturaliter prædemōstratis. s. ex nullū esse extra cœlū corpus, neq; locū, neq; uacuum syllogismo ɔcludit in scđa figura, ꝙ sphæricū sit cœlum, sic. Cœlum circulr motum, eundē semper locum detinet. Sed nullū hñtium aliam figuram ꝑter sphæricā circulr motum, eundē semp locum detinet, sed quę qdem rectilinea circūuo'uta & locum relinquūt, & uacuū, & corpus, ut dictū est prius, omnia autē circularis lineæ, non semp implent locū, accidit enim ſm quādam polorū acceptionem relinquere & assumere de extrinseco loco. Cœlum ergo nullā utiq; habebit aliarum figurarum ꝑter sphæricā. Astronomi autē concedentes aliquā figurarū, uelut cylindrā & conon & lenticularem, & oualem, & rhōboidem uocatā solidam, sic habere polos, ut semp eundē detinere locum, ex apparentibus ostēdunt, nullā aliam possibile hr̃e figuram cœlum, ꝑter sphæricā. Quāuis enim stellæ fixæ super parallelos circulos eos semp ferri uideanť, & eādem seruent distantiā, ad nos. sed ꝙ̄ dicunť planetæ in obliquo circulo motæ, & ex alio parallelo in aliū translatæ, ampliorem & minorē distantiam habent ad nos, nō eo ꝙ remotiores à terra, & ꝓpinquiores fiant, ut nūc dicimus, sed eo ꝙ inęquales inæqualibus figuris sint rectę, ꝙ̄ à terra incidūt, ad diuersas cœli partes. Maiores ergo & minores ipsæ seipsis apparebūt, ſm diuersas elongationes ad nos, etiam in eadē superficie existētes. Ptolemęus autem sphæricā figurā syllogismo deduxit ex eo ꝙ non possunt ſm aliam suppositionē horoscopiorum dephensiones consonare. Et miro modo etiā adiiciēs ipse, dictorū à Platone meminit. Corporū, ait, omnium subtilissimū partium & magis similium est æther. Similarium autē similares sunt superficies, solę autem sunt circularis in planis, & solidarum sphærica.

Adbuc aūt siquidē motuū mēsura ꝙ̄ cœli latio, qa est sola cōtinua & regularis, & sempiterna. In vnoquoq; aūt mēsura qđ minimū. Minimus aūt motus, q velocißimus, palāq; velocißimus vtiq; erit oīum motuū, cœli motus. At vero ꝙ̄ ab eodē ī idē minima est ꝙ̄ circuli linea. Scđm minimā aūt velocißi

mus motus. Quare si cœlũ circũfertur, & velocissime mouetur sphæricũ ipsum necesse est esse.

Tertium argumẽtum est hoc, ostendens ꝙ sphærica est cœli figura. Collectio autẽ rõnis talis, cœli motus mẽsura aliorũ motuũ est, motus autẽ mensurãs minimus est. Minimus autẽ est uelocissimus. Velocissimus autẽ motus ab eadem uirtute, q̃ per minimã distantiam. Minima autem æq̃le spacium continẽtium figurarũ in planis q̃dem & circularis linea est, ĩ solidis circularis supficies. Cœlestis ergo circulatio est corporis sphæricã figuram hñtis, assumptorum autem unũquodq;. s. cœlestẽ circulationem eẽ mensuram motuũ, in quarto de naturali auditu, in sermonibus de tẽpore ostensum est, & nunc breuiter meminit causæ. Quia enim est solus motus regularis & cõtinuus, & æternus, oportet enĩ mẽsurã motuũ motũ eẽ & ipm, ut magnitudinũ magnitudinẽ, & partiũ ptẽ, & grauedinũ grauedinem, & ponderis põdus. Oportet autẽ & continuũ esse motum mensurantẽ alios. Si enim interrũpatur statione, qũo mensurabit continuos? oportet autẽ & regularem eẽ mensurã. Si enim intendať & remittatur, qũo utiq; mensurabit? Simile enim ac si quis cubitum, qñq; quidem extensum, qñq; autem cõtractum, in mensurã assumat. oportet autẽ & æternũ esse motũ mensurantẽ. Semper enim existẽte motu, oportet semper & mensurans ipm esse. Hæc autem simul oĩa. s. continuũ, regularem, æternum, soli insunt motui cœli. Recte igitur dictũ est, ꝙ cœli circulatio est mensura aliorũ motuũ. Secundum unũquodq; autẽ genus eorum, q̃ mensuranť, & mensurant, minimũ est mẽsura. Si enim stadia sunt, stadium: si autẽ unitates, unitas: si cyathi, cyathus. etsi minimo, maius aliquod aliq̃d mensurat, tamen & ipm à minimo mensurať. Nam cubitus existens mensura à pede tñ mensurať, & pes à digito. Minimus autẽ motus in minimo tẽpore fit. In minimo autẽ tempore æquale pertransit uelocissimus. uelocissimus autẽ ab eadem uirtute, per ęquale q̃dem circuit spacium, ceu areã decem sextę partis stadii ꝑ minimã autem distantiam ɔtinentem ipsum, ut eandem manentẽ aream ꝑtranseũtem minimum & simul uelocissimũ fieri motũ, & penes tp̃s & penes distantiam ɔtinens. Minima autem earum quæ ab eodẽ in idem, hoc est figura aliq̃ cõtinentium & terminãtium distantiarum. in planis quidem circularis. in solidis aũt sphærica est, quia ostensum est & ante Aristo. q̃dem oĩno. siquidem ipse tanquã demõstrato utitur. Et ab Archimede, & à Zenodoro latius ꝙ Isoperimetrorũ figurarũ amplioris ɔtinentiæ est, in planis q̃dem circulus, in solidis aũt sphæra. Huic autem ɔsequẽs est, quod nunc ab Aristotele diciť. s. ꝙ linearum æq̃lia plana cõtinentiũ, minima est circularis. simil̃r autem & in solidis sphęra. Si enim æq̃libus existentibus his q̃ continent, minora sunt quæ cõtinenť. si æqualia fiant quæ cõtinenť, minora utiq; erunt ɔtinentia. Oportet ergo ꝙ uelocissimo & minimo motu. s. circulari moueť, siquidem planũ fuerit circulare erit, si aũt solidum, sphęricũ. Si enim aliam aliquã figuram habens æquale sit sphęrico, qm̃ inæquali mole minor est sphæræ supficies, aliis figuratis. minor utiq; erit motus sphærę, uirtute eadem exñte. Maior ergo aliter figurato, q̃d quidem incõueniens, si debeat esse mẽsura motus: unũquodq; enim eorum, q̃ circulariter moueń, sua pimetro mouetur, sicut eorum q̃ super rectã moueť, unũquodq; perimetro suppositę distantiæ. Quęrit autem Alexãder in his, qũo Aristo. põt dicere, æq̃lium planorum à minima linea cõtineri circulum, si nõdum circuli q̃dratura inuenta extitit. Nam linea circuli/ait/cõparata rectis, dependet ex q̃dratura circuli. Et soluit q̃stionem dicens. aut q͞a horum descriptorũ inuenta est qual͞rcũq; quadratura, neq; enim núc/ait/cõfessum est, inuentũ eẽ, ꝑpterea ꝙ q̃ ferunť demõnes, ex suppositionibus ꝑcedunt, aut cõparationem circuli/ait/nunc nõ facit ad rectilineã, sed ad peripheriales lineas, q̃lis est, q̃ uocatur elix. Nam non solum rectilinearũ æq̃liũ, sed & peripherialiũ linearum, circulus minimam habet pimetrũ. similiter autem & sphæra, nõ solum rectilinearũ solidorum, sed & eorum q̃ ab una superficie continenť, uelut lenticulari, & ouali ęq̃libus existentibus, minorẽ habet superficiem. Quòd autẽ ad hoc cõparationem circuli fecerit Aristo. credidit Alexan. ex eo, ꝙ dicit { Ab eodem in idem } q̃d maxime cõuenit his figuris, q̃ ab una linea, uel ab una supficie continenť. quãuis paulopost idem Alexãder dicat, hoc dictum esse, ut figuræ declaret perimetrũ, figura enim est, q̃ ab uno uel aliq̃bus terminis cõtineť, tale autem existens/ait/ab eodẽ in idem habet cõtinentes lineas. nõ enim rectã/ait/perimetrũ. nõ enim ab eodẽ in idẽ. Sed neq; angulũ, ꝑpter q̃d neq; ipse figura est. q̃re cõmuniter hoc de figura dixit, & non solũ de figuris peripherialiũ linearũ. Et aliter etiã conatur ostẽdere Alexãder ꝙ ad peripheriales figuras nunc fecit cõparationem Aristo. dicẽs, ꝙ q̃ ante hanc argumẽtatio deducens in uacuũ, in figuris q̃dem rectilineis manifesta erat, ꝑpter ꝑminentias angulorũ: in figuris aũt superficialiũ linearũ nõ similr. ꝑpter q̃d erit utiq; hoc de his apponens q̃ per ꝑmissam ostẽsionem nõ erant sil̃r ostensa. Forte aũt neq; q̃stio Alexãdri, neq; solo ipsius habet aliquã ad ꝑsentiã opportunitatẽ, neq; ille recte dixit, ꝙ circuli lineam cõparare rectis depẽdet ex q̃dratura circuli. Nam qui ꝑponit q̃drare circulũ, non hoc intẽdit, ꝙ lineæ circuli uni existenti, q̃tuor rectas existentes inueniat, à quibus utiq; tetragonũ cõsti/

Com. 15.

Vide q̃ authorẽ sphæræ: & Ptole. principio Almag. & Cleomedẽ ĩ li. d mũdo & Euclidẽ ĩ elẽtis.

Vide eũdem ꝑ phy. ubi nitit̃ q̃drare circulũ iux Antiphõtẽ & Hippocra.

tuatur. Hoc enim inuẽtum fuit dudum, & olim, ex quo circuli linea tripla sub septima inuenta fuit diametri, facile enim inuẽtã rectã ęqlem existẽtem circuli lineæ in q̃tuor diuidere æq̃les, à qbus tetragonũ cõstituitur. sed ꝓblema dicens circulo æq̃le tetragonũ poni plano circulari planũ q̃drangulare expostulat æq̃le, sicut dato trigono, æq̃le tetragonum cõstituere elementator ꝓbabiliter q̃rẽdo dixit, non lineis trianguli tribus lineas tetragoni adęq̃re ꝓponens, sed arcam areæ. Q̃uãdo igit dicit Arist. ꝙ earũ quæ ab eodẽ ad idẽ, minima est circuli linea, lineas adinuicẽ cõparat. Qui autẽ dicit ꝙ isoperimetrarũ figurarũ, maior est circuli area aliis, lineas ꝯtinentes figuras æq̃les supponẽs tãquã inuẽto hoc, maiorẽ dicit circuli arcam embadũ, aliis his q̃ à perimetro æq̃li circulo ꝯtinent, ceu à tetragono uel ab aliquo alio, sed nõ amplius æq̃litas cõphensa est cõsistentiæ arearum. Attẽdere aũt oportet, ꝙ & hoc argumentũ Platonicũ existẽs Aristo. accersiuit. Si enim areis ęq̃libus existẽtibus minima est linea quæ circulare continet, & ꝓpter hoc quia minima isoperimetrorum est multo capacior est circulus, quod quidem Plato insinuauit, per continere omnes quotcũq; figuras, si autem insinuetur aliquid aliud per hoc, palàm, ꝙ ex illo, & hoc acceptum est.

Sumet autẽ vtiq; quis & ex his quę circa mediũ collocatis corporibus hanc fidẽ. Si enim aqua q̃dẽ est circa terrã, aer aũt circa aquã, ignis aũt circa aerẽ, & superiora corpora sc̃dm candẽ rationẽ. Cõtinua q̃dem enim nõ sunt, tangunt aũt hęc: superficies autẽ aquę sphęrica est. Q̃d aũt sphęrico cõtinuũ, aut iacens circa sphęricũ, & ipsum tale necessariũ est esse. Quare & vtiq; ꝓpter hoc manifestũ erit, ꝙ sphęricum est ipsum cœlum.

Com. 16. Quarta ista ratio est ostendẽs sphæricũ cœlũ, ab eo ꝙ sphærica est aqua, & nõ solum cœlũ, sed etiã aqua & quæ supra aquã generabilia & corruptibilia elementa. aer. s. ignis. Nã de terra ꝙ & ipsa sphærica, demõstrabit post hæc. Nunc aũt inquit, sphærico contiguũ aut undiq; ipsum tãgens, necesse & ipsum sphæricũ esse. Sic autẽ se habet ad aquã aer, propter nihil esse intermedium uacuũ. quare & aer sphæricus utiq; erit. Propter eadẽ autẽ & ignis circũdans aerẽ talis, & quæ deinceps, & tangentia ea quæ sub ipsis ſm candẽ rationẽ usq; ad ultimã sphæram. Ad hanc utiq; rationẽ Alexander instat dicens, ꝙ interiores quidẽ superficies tales eẽ ostẽdet utiq; ſm hanc ostensionẽ, nõ autẽ & exteriores, sed existente q̃dem æthereo corpore sphærico, erunt utiq; & alia usq; ad aquã sphærica, nõ existẽte aũt nõ necesse est. Si uero exteriorẽ q̃dem superficiẽ ꝓpter supposita habent sphæricam, interiorem autẽ ꝓpter subtus posita, eadem ratione utiq; ſm tota sphærica erũt. Forte aũt/ait/q̃dem in his uerbis neq; extrĩseca acris superficies, neq; quæ ignis interior, necessitatẽ habent ꝙ sint sphæricę. Aut necesse/ait/nã & aer humidus existens/sicut aqua cõfluens in concaua, sphæricã facit extrinsecam superficiem, sicut & aqua. Si autẽ hoc tale, & ignis superficies intrinseca erit utiq; sphærica, & quæ extra, si sit corpus diuinũ sphæricum, ut ostensum est prius. Sic aũt per ambas ostensiones/ait/erit ostensum media corpora utrãq; superficiẽ habere sphæricã: extrinsecam q̃dem, ꝓpter circũdans, intrinsecam aũt ꝓpter contentũ. Hæc q̃dem Alexãder, Aristo. aũt per hanc rationẽ sphærico ostenso cœlo, & incipiens ipsam ꝙ sphæricũ necesse sit esse cœlũ, accipi & utiq; aliquis/ait/fidẽ, & ex his quæ circa mediũ collocatis corporibus. Et concludens etiã ipsam, quare/ait/etiã ꝓpter hoc manifestũ erit ꝙ sphæricũ sit cœlũ. Qũo igitur nos dimidiũ demõstrationis solũ ex hoc sermone dicimus acceptũ esse? Forte igitur & ista sufficiens ſm se est, si diligentiæ Arist. intellectum adhibeamus. Si enim aer ꝓpter aquã q̃dem sphæricã existẽtẽ tangentẽ ipsam concauam superficiem habet sphæricam, propter affluere aũt undiq; ad aquã sphæricã exñtẽ, & exterius, & ĩ sphęrã redacta est: palã ꝙ & ignis ĩtrĩseca supficies sphęrica erit. extrĩseca aũt ab ortu ad occasum cũ sphęrę inerrabili simul mouet, ut manifestãt q̃ ĩ ipsa ꝯsistẽtia apparẽtiæ cometæ, & trabes, & talia q̃ una cũ stellis fixis oriunt & occidũt. Corpore igitur lunam ferente ad ortũ ab occasu moto, undiq; tangens corpus ferens lunã ignis si nõ politũ sit, prohibebitq́; utiq;, & prohibebit moueri. Quare & per hoc palã ꝙ intrinseca superficiens lunæ, sphęrica est. At uero & extrinseca, ꝓpria enim iterũ motu mouet lũna, ꝑter motũ Mercurii, & sic usq; ad non erraticã procedunt. Totaliter autem his quæ sub luna sphæricis ostensis, incõuenientissimum utiq; esset, cœlestia habere aliquam figuram deteriorem sphærica. Recte igitur dixit { & superiora corpora ſm eandem rationem. }

At vero ꝙ aquę superficies talis, manifestũ suppositionẽ sumentibus, quia nata est semper fluere aqua, in magis concauũ. Cõcauius autẽ, q̃d centro propinquius. Ducãtur igitur ex centro quę a/b/ & q̃ a/g/ & copuletur in qua b/g. Ducta igitur ad basem a/d/ minor est earũ quę ex cẽtro. Cõcauior

uior igitur locus, quare circũfluet aqua, donec vtiq; ęquet. æqualis aũt his quę ex cẽtro, quę a/e. Itaq; necesse apud eas q̃ ex cẽtro, esse aquã, tunc enĩ quiescet. Tangens autẽ eas quę ex centro circularis. Sphęrica igitur aquę superficies, in qua b/e/g.

Proximum argumentũ cũ fecisset sup suppositionem dicentẽ sphęricã esse aquã, nunc hoc ipsum ꝓponit ostẽdere, linearẽ certitudinẽ demõstrationi apponẽs, & geometrice quã uere docet naturã. Accipiens igitur & nunc suppositionẽ, ex apparentibus hanc forte euidentissimã, ꝙ nata est semper cõfluere aqua ad cõcaua. Cõcauũ autẽ est locus ille semper, qui magis appropinquat regiõi, ad quã nata est confluere aqua, & ad quã fluit nõ ꝓhibita. Hoc igitur centrum uocat, nunc quidẽ ut pũctũ accipiens, ac si dicas cõcauissimũ ad qđ cõfluit aqua. Paulo aũt post centrũ ostendet superficiei aquæ, & ab hoc. s. a/æquales rectas adducit. s. a/b/ & a/g, & copulãs lineã b/g/ trigonũ facit, & à uertice ad basem inter puncta b/g ducit lineã a/d. Hæc igitur minor est lineis a/b/ & a/g. Si igitur centro a/ & distãtia utrasq;. s. b/g/ circulũ descripserimus, quę qdem a/b/ & a/g/ erunt ex centro attingentes peripheriã, intermedia aũt ipsarũ ad basem ducta. s. a/d/ nõ attiget, & hæc à centro ꝓcedens, minor ergo illis erit, propinquius ergo ipsi a/ erit d/ q̃ b/g, concauior ergo locus d/ ꝓpter loca ipsorũ b/g, ad d/ ergo confluet aqua, donec utiq; adęquetᷓ ipsis a/b/ & a/g/ quæ a/d. tũc enim nõ amplius erit cõcauius d/ q̃ b/g. Si igitᷓ protrahentes lineã a/d/ abstulerimus ab ipsa lineã a/e/ ęqualẽ lineis a/b/ & a/g/ nõ adhuc erit concauior locus in quẽ ꝯfluet aqua. Si enim aliquis putat intermedia triũ rectarũ esse ꝯcaua, & per illa rursus puncta ab a/ æquales rectas ꝓtrahentes tribus repleamus ꝯcauũ, si igitur ad a/e/g/ puncta, & si q̃ alia intermedia horũ ultima earũ quæ ab a/ puncto rectarũ inuẽta sint. siqdem in plano describantᷓ ab a/ recte, circularis erit copulata ad ultima rectarũ linea. Si aũt in solido sphærica erit superficies, quę per ultimas lineas educitur. Si enim ab aliquo puncto ad easdẽ partes plures q̃ duę rectę eductę fuerint æquales, si qdem in eodẽ plano sunt, circularis erit linea, quæ per ipsas ultimas ꝓducitᷓ. Si aũt in diuersis planis, sphærica erit superficies. Si igitᷓ aqua tũc solũ naturaliter quiescit, & ꝯfluit, quãdo apud ultima fuerit rectarũ æqualiũ ab a/ eductarũ illud, qđ autẽ per ultima illa producitᷓ in solido sphæricam facit superficiem. Aqua ergo sphæricã habet superficiẽ, & centrũ ipsius punctum, à quo undiq; æqualr̃ distat sup̃ficies, pp qđ & cẽtrũ uocauit ipm̃ Arist. siue terrę sit hoc cẽtrum, siue uniuersi, siue ipsius aquæ, siue qdem cæterorũ idẽ locus habentiũ uirtutes diuersas. Qđ autẽ sphęrica sit aquæ superficies, insinuat etiã hoc. ꝙ guttæ in politũ aliqd incidentes, uelut in folium caulis, aut arboris, aut aliorũ politorũ, cõuolutę & in sphęrã redactę quiescunt. Adhuc autẽ euidentius hoc, ꝙ nauigantes pelagus, ab ipsis nauibus sępe non uident terrã, neq; quæ in, ipsa ꝓminentia sunt, super malos autẽ ascendẽtes tãquàm ꝓpe existẽtia uidẽt. Sed & in calicẽ si qs aquã imittat, & nũmos aut alias moles aliquas, redigitᷓ in sphęrã aqua, & nõ effunditᷓ, donec excedat sphęricã superficiem.

Hæc signa se adducit author sphæræ.

Qđ qdem igitur sphęricus sit mũdus, palã ex his, & qđ scđm diligẽtiam tornatus, sic vt nihil neq; chirokmiton habeat, cõsimiliter neq; aliud nihil eorũ quę nobis in oculis fiunt. Ex quibus enim constitutionẽ accepit nihil sic poßibile regularitatẽ suscipere, & diligentiã, vt circularis corporis natura. Manifestũ enĩ ꝙ ꝓportionẽ habet queãdmodũ aqua ad terrã, & plus sẽp distãtia elemẽtorũ.

Problema quidem erat ostendere, ꝙ sphæricum est cœleste corpus, qm̃ autem totus mundus ꝑm cœlum est sphæricus, & etiam ꝑm rõnem plurima eorum q̃ sub luna uocantᷓ ostensa sunt sphærica: non imerito cõcludens rõnem dixit, ostensum esse sphæricũ totum mundum: qm̃ autem aduersus hoĩes disputat cõsuetos artificialibus & naturalibus sphęricis, ingẽtem excellentiam ꝑm figurã ad oĩa alia cœlestis corporis insinuat ꝙ nõ dense crasse dicitᷓ sphæricũ, ut terrã ad sensum sphęricã dicimus, quãuis tantas habeat ꝓminentias montiũ, & uoraginosas ꝯcauitates, sed sic ꝑm ueritatem tornata est sphęra, ut nihil neq; artificiale, neq; naturale, neq; totalr̃ aliqd eorum, q̃ nobis in oculis apparẽt, nihil consimile habeat cum ipsa. Sed indigebat aliq̃ cum solõne rationis distantia, hęc, quãuis enim sphęricum ostensum sit, tamẽ certitudo hęc non apparet sensui, & ideo forte incredulitatẽ exhibuit. Ostendit igitur ꝙ nullũ aliud eorum q̃ in mundo sunt corporũ, ex qbus mundus cõsistentiam accepit, sic possibile est regularitatẽ accipere & certitudinẽ corporis, ut orbicularis corporis natura. Ostẽdit aũt hoc ex ꝓportione elñtorum, quæ à nobis uidentᷓ. Nam ꝙ aquę sup̃ficies planior q̃dam est, & regularior, q̃ superficies terræ, cuiuis manifestũ est. Si igitur ꝓportionalr̃ se hñt elemẽta adiuicẽ, ut sit sicut aqua ad terrã, ita aer ad aquã, & ad aerẽ ignis, & elñta hoc est iuxta ordinem posita, quorũ plus distãtia à terra regularitate est, respectu eorum q̃ sub ipsis, ꝓpter subtilitatẽ & puritatem differunt: palàm ꝙ etiam id qđ supra ignem corpus, ad analogiã elõgationis subtilitatẽ habet, & puritatẽ, & regulari-

tatem,& ꝓpter hoc eam quę ſm figuram hñt certitudinẽ. Attendere aũt oportet, ꝙ ly {tornatus} transſumptũ à litera Platonis q̃ dicit ꝙ ſphęricum ex medio oĩquaq; ad extremitates æq̃liter diſtans circulare ipm tornauit. Quòd autẽ ſphæricũ mundum dixit ꝓpter cœlum ipſum ſphęricum, etiam nunc inſinuauit, per ea quę/ait/nullũ eorum quæ in mundo corporum regularitatem ſcđm diligentiam ſic poſſe ſuſcipere, ut circularis corporis natura.

Quoniã aũt eſt dupliciter in circulo moueri, puta ab a/hunc qdẽ ad b/hunc autẽ ad g. Q đ qdẽ igit nõ ſunt cõtrarij iſti, prius dictũ ẽ. Sed ſi nihil vt cõtigit neq; à caſu põt ĩ ſempiternis eẽ, cœlũ aũt ſempiternũ & circulatio, pp quã cãm ad alterã fert ſed nõ ad alterã. Neceſſe enĩ & hoc/aut prĩcipiũ eẽ aut eſſe ipſius principiũ. Forte qdem igit de quibuſdã enuntiare aliquid tẽtare & de oĩbus ꝑtermittẽ nihil, forſitã vtiq; videbit eẽ ſignũ/aut multę ſtultitię/aut multę prõptitudinis. Non tñ iuſtũ quidem oẽs ſimiliter increpare, ſed videre oportet, cauſam dicendi, quę eſt. Adhuc autẽ qualiter habẽs in credendo, vtrũ humano modo, aut firmius. Certiores qdem igit neceſſitates, quãdo quis attigerit, tunc gratiã habere oportet inuenientibus. Nunc autẽ qđ videt, dicendũ eſt. Si enim natura ſemper facit cõtingentiũ qđ optimũ, eſt autẽ quẽadmodũ earũ quę in rectũ lationum, quę ad ſuperiorẽ locũ honorabilior (diuinior enĩ locus qui ſurſum, eo qui deorſum) eodẽ modo & quæ ad anterius, ea que ad poſterius ſe habet. Si qdem & dextrũ & ſiniſtrũ, quẽadmodũ dictũ eſt prius, & teſtificat etiã dicta dubitatio, quoniã habet prius & poſterius. Hęc enim cauſa ſoluit dubitationem. Si enim habet vt contingit optime, hæc vtiq; erit cauſa dicti. Optimum enim moueri ſimplici motu, & inceſſabili, & hoc ad honorabilius.

Cõm. 19 Quintam nunc ꝓblematice adducit q̃ſtionem de motu cœli primi, qm̃ circulariter motum ipm poſſibile erat duplr̃ moueri, aut ſic, ut nunc mouet, aut ècõtrario, ut ſphęra inerrabilis nunc à dicto occaſu mota illum faciat ortum, erraticũ aũt uidelicet à nunc oriente. Et primo qdem ꝙ merito hãc quęſtionẽ inquirit, oſtẽdit ex eo, ꝙ eſt huius etiã aliqua cã. Si enim cœlũ æternum, & ęternalr̃ motũ, æternorum aũt nihil fruſtra, neq; à caſu fit, palàm ꝙ erit utiq; aliq̃ cauſa, q̃re ſic ut nunc, ſed nõ ècontrario mouet. Quoniã igitur nõ ſine cauſa eſt ſic moueri, aut principiũ & cã aliorũ eſt hoc, ut oppoſita motio dicebat generatiõis principiũ, aut & huius aliquod aliud eſt principiũ, ut ſphæricitatis. ſ. oportere primo corpori primã figuram exiſtere. Deinde ad difficultatẽ q̃ſtionis aſpiciẽs determinat quos oporteat talia ꝓblemata inquirere, qa non glorioſos neq; ꝑcipites ꝓpriis phãtaſiis credẽtes, ſed amantes dicere, & eos oportet, qui recte iudicare cupiunt. His enim ↄuenit, etiam de qbuſdam q̃ uidentur dubitabiliſſima ꝓnunciare, & de oĩbus tentare ĩquirere, & nihil ꝑtermittere. In his enim neq; ſtultitię, neq; ſupfluę prõptitudinis cãm habebunt tales qõnes. Cũ dixiſſet autem ꝙ duplr̃ eſt circulari motu moueri. Hoc quidem ab a/ad b/hoc aũt ab a/ad g/ad memoriam reuocat ꝙ ex hoc nõ ĩmutatur ratio q̃ oſtendit ꝙ circulari motui non eſt ↄtrarius motus, neq; enim cõtrarii ſunt hi, ſed ècontrario. Cognoſcens aũt ſuſpectam futurã multis dicendæ rõnis deductionẽ, & maxime ſubito ↄſiderantibus, cũ phica reuerẽtia ꝓ ipſa reſpõdet, dicens ꝙ quãdo aliquis occurrerit ĩuenientibus certiores neceſſitates q̃ſitę cauſæ, tunc grãm ipſis habere oportet, quãdiu autem illis nõ occurrerimus, qđ nũc uidetur iterum dicat. Magnifaciens igit naturam, & adhuc magis cõditorem/ait/cõtingentium fieri ſemper quod optimũ eſt facere, & ꝙ ſicut in latione ſm longitudinem, q̃ ad ſuperiorem locũ honorabilior eſt ea q̃ ad deorſum, eodem mõ & quæ ad anterius honorabilior ea, q̃ ad poſterius eſt. Quoniam autem oſtenſo prius, ꝙ ſurſum & deorſum, & dextrũ & ſiniſtrum habet uniuerſum, de eo qđ ante & retro nihil dixit, nunc autem ipſo tanquàm exiſtente uſus fuit, merito oſtendit, quòd habet etiam hæc, ſi habet & dextrum & ſiniſtrum. Si enim dextrũ qdẽ eſt, id à quo motus incipit, anterius aũt id ad qđ, exñte aũt eo à quo eſt, ſemp & id ad qđ, palã ꝙ exñte dextro, eſt & id qđ anterius. Nã qđ ĩcepit moueri, ad aliqd mouet, & exñte principio, erit & id, qđ à principio. Teſtatur autẽ/ait/dicta dubitatio. i. quęrens ꝓpter quid ad hoc mouet cœlum, ſed non ècõtrario. Hoc igitur teſtatur, ꝙ ſm diſtenſiones habet cœlum quod melius, & qđ deterius, & quod anterius melius eſt eo, qđ poſterius, habet autem cœleſtis motus, ut ↄtingit optime, tanquã à natura & deo factus. Hęc utiq; erit cã, quare ad hęc moueatur, ad q̃ nunc mouet, & non ècõtrario. Melius enim eſt ei ꝙ ſimplici motu & iceſſabili mouet ad honorabilius, hoc eſt ad anterius motu moueri. Quare dubitanti, ꝓpter qđ ſic, ſed nõ ècõtrario mouet cœlũ, rñdendum, qa melius ipſi ad anterius moueri, q̃ ad poſterius. Anterius enim hoc eſt ad quod qui ſm naturã motus fit. Alexander autem/ait/poſſe à dextris aliquid incipiẽs, non

ſemper

semper ad anterius moueri, ut qui à retro ꝓcedunt. Dicet autem utiq; aliquis & duplãtes dextram ad dorsa moueri. Hi aũt non sunt per se naturales motus, sed artificiales, sicut ꝑambulare. Est igitur tota ꝓpositi ostẽsio talis, si cœlũ habet dextrũ hoc à quo mouet̃ ad aliquid, habebit utiq; & anterius hoc ad qđ mouet̃. Nam hñs id à quo, habet & id ad qđ. Si igit̃ melius dextrũ & anterius, q̃ sinistrũ & posterius, ut optime disponit̃, sicut cœlũ disponit̃, à meliori utiq; & ad melius faciet motum. Hãc ostẽsionem circularem putãt quidã esse, si enim ostendit cœlũ habere dextrũ ex hr̃e principium motus ad hæc, hoc est motus, qui ad anterius, erit utiq; dextrũ ab eo qđ anterius demonstratum. Si igit̃ nunc dicit cœlũ habere anterius & posterius, si dextrũ & sinistrũ, circularis est demõstratio. Alex. autem ait nõ esse demõstrationem circularem. Ostẽso enim ꝙ oportet hr̃e cœlum oẽs distensiones, ꝑfectum cũ sit & aĩatum, q̃ sint dextra ipsius, nũc à motu accepit. Hoc enim est dextrũ, unde principium motus quo mouet̃. Si aũt & dextrũ quidem est, id à quo motus, anterius autẽ id ad qđ motus, q̃ꝫ̃m naturam à dextro, & coexistũt semper inuicẽ, id à quo motus, & id ad qđ, quid incõueniens unum ꝑ aliud cognosci uicissim? Sed qdem (ut existimo) non multo aliquo sermone est dignũ. Illud autẽ magis dubitãdum, qũo inquirẽs ꝓpter quid cœlũ ad altera fertur, sed nõ ad altera, & dicens ꝙ ad anterius fertur, sic enim melius erat, soluẽs utiq; erit dubitationẽ. Si enĩ eẽt aliqua in cœlesti corpore differẽtia anteriorũ & posteriorũ, sicut uidet̃ in aĩalibus, quæ in generatiõe sunt, esset dicere ꝙ ad hæc factus est motus, qa hoc est qđ anterius, quũ cœlũ sit similare, incertũ si ꝓpterea qđ hoc est anterius, ad ipm̃ factus est motus, siue ꝓpter motũ ad hæc factũ esse hoc anterius dicimus. Nam & si ad altera moueret̃, ceu si orire t̃ nunc ab occasu, & occũberet in oriente qđ est nunc, sicut & erraticum, palã qđ dextra essent illa, & anterius id ad qđ motus, & sursum borealis polus, ut in erraticis hr̃e ostẽdit ipe. Et q̃stio esset, ꝓpter quid nõ q̃ quidẽ nõ inerrabilis sphæra à dicto nunc occasu mouet̃, erraticũ autẽ contramoueri debens, ꝓpter dictã cãm à nunc oriente. Forte aũt diligẽtius q̃ nos dubitãtes, solõnem Aristo cõsiderauit. Si enim necesse anterius & posterius hr̃e ꝫ̃m naturã cœlũ, & non erraticũ & erraticum, & ꝓcedũt hæc uniuersalr̃ ante motũ in aĩalibus: oportet enim hr̃e qđ anterius, & sic ad anterius moueri: & motu qdem ad anterius existẽte, necesse semper eẽ qđ anterius: existẽte aũt eo quod anterius, nõ necesse eu qui ad anterius, motũ esse: uerũ est dicere & in sphæra inerrabili ꝙ ꝓpter hoc ad hoc fit motus, qa hoc est qđ anterius, nõ autẽ ꝓpterea ꝙ ad hoc est motus, ꝓpter hoc est hoc anterius, qđ quidẽ dubitãs ratio q̃rebat. Sed ꝙ quidẽ ad anterius oporteat fieri ipm̃ qui ꝫ̃m naturã motum, nullus dubitabit, si hoc est anterius ad qđ fit ꝫ̃m naturã motus. Qđ autem est anterius & posterius ꝫ̃m naturã in cœlo, & sic existimo possibile ostendi. In oĩbus q̃ nunc ordinatę mouent̃ multitudinibus, ceu in choro & in põpa, & in exercitu, semper est necessarius aliqs ordo ꝓcedẽtium & sequentiũ. Multo igit̃ magis astrorũ multitudinẽ in cœlo ordinatã collocauit cõditor, ut talẽ positionem & tales figuratiões habeãt adinuicẽ, & hæc qdem ꝓcedãt ꝫ̃m naturã in motu, hæc aũt sequant̃, ad eam q̃ substãtiæ ipsorũ & uirtutis & operatiõis aspiciens ouenientiã, ꝫ̃m quã & ea q̃ sub luna disponũt. Ordinata igit̃ sic ꝫ̃m positionẽ & ꝓcessionẽ, ut erat optime ordinari, si eo qui ẽcõtrario mouerẽtur motu, ꝓcedentia nũc, sequẽtia fieri ex necessitate esset, & arietẽ pisces sequi, & aq̃riũ, & reliq̃, sed nõ taurũ & gemini & reliq̃. Et post æquinoctiũ qđ in ariete, nõ ut nũc uer, sed autũnus fieret, & æstas post librã. Et sic ordo & uirtus cõplexionũ solis ad zodiacũ & ad simul oriẽtes stellas, & ad eos qui sub luna effectus, alterã acciperent dispõnem. Nã in piscibus sol quũ fuerit, principiũ faceret autũni, & nõ finem hiemis ut nũc. Si igitur motu ad altera facto, & operatiões esset necesse cœlestium & uirtutes alteras existere Et palã etiã ꝙ subas cognoscat interrogãs ꝓpter quid ad hoc mouet̃ cœlũ, sed nõ ad illa, nõ hoc simplr̃ interrogare, sed ꝓpter quid mũdus sic, ut nũc habet, dispositus est, sed nõ ꝫ̃m alterum aliquem modũ. Et quidẽ tãquã differens existẽs sic aut illo mõ, dubitatio facta est. Bene igitur Arist. in calce optimam reduxit rõnem Iam autẽ hic palã factũ est, ꝓpter quam causam quãdo sursum, & deorsum, & dextrum, & sinistrum cœli ostendit, anterius & posterius prætermisit ipsius. Nam ex dubitatione in promptu hæc inueniendam hunc locum reiecit sermonem.

De motu autẽ ipsius ꝙ regularis sit, & nõ irregularis, deinceps vtiq; dictis erit ꝑtrãsire. Dico aũt hoc de prĩo cœlo & de prima latione. In his.n. q̃ desubtus plures iã lationes cõuenerunt in vnũ. Si.n. irregulariter mouebitur, manifestũ, ꝙ intensio erit & akme & remißio, lationis. Omnis enim irregularis latio, & remißionẽ habet, & intensionẽ, & vigorẽ. Vigor aũt est, aut vnde fertur, aut quo, aut intermedię, puta forte, his quidẽ quę scđm naturã, ad qđ ferunt̃, his aũt quę pręter naturã, vnde: proiectis autẽ intermedię. circulationis aũt nõ est, neq; vnde, neq; quo, neq; mediũ, neq; enĩ principiũ, neq; finis, neq; mediũ ipsius est simpliciter. Tẽpore enim sempiterna & longitudine conducta, & fine

fractione. Quare si non akme ipsius lationis, neq; irregularitas erit. Irregularitas enim fit, propter remissionem et intensionem.

Com.20.

Sextũ hoc ꝓblema eorũ quę de cœlo in hoc libro tractantur, ꝓbabiliter, de motu ipsius ꝙ regularis sit & nõ irregularis ostẽdens, ꝓpterea ꝙ & hoc ad laudem diuini corporis erat assumendũ, & etiã quia usus fuit ipso in sermone de figura cœlesti, cũ diceret cœli circulationem esse mẽsurã motuu, q̃a continua est & regularis, & æterna. Hæc aũt insunt unicuiq; cœlestiũ sphærarũ. Diuinæ enim existẽtes oẽs & cõtinuæ & ęterno & regulari motu mouenẽ. Sed hæc q̃dem ꝓpter pluribus motibus moueri unãquãq;, alia quidẽ ꝓprio, aliæ aũt cum nõ erratica circũuolutæ. Hæ uero à reuoluẽtibus uocatis sphæris circũductæ, & si nõ ueram, tamẽ apparentẽ hñt quãdam irregularitatẽ. Et est mirabile ꝓblema astronomorũ hoc, qui datis quibusdã ab ipsis suppositiõibus, partim ab antiquioribus, partim ab his, qui circa Eudoxũ, & Calippũ, quos etiã Arist. sequit̃ per uocatas reuoluẽtes sphæras, de quibus ipse in metaphysica docet, ecentricis quibusdã, & epiciclis ostendere oĩa apparentia nituntur atq; cœlestia circulari & regulari delata motu & motu apparentẽ irregularitatem singulis, q̃ñq; quidem uelocius, q̃ñq; aũt tardius motis, & q̃ñq; quidẽ ante, q̃ñq; autẽ retro, & sursum & deorsum, q̃ñq; aũt & quiescere in eodem loco, & maiores & minores uideri ipsas. Hæc oĩa & talia apparentia solũ sunt & non uera. Sed horũ q̃dem regularitatẽ ostẽdet, quãdo de reuoluẽtibus sphęris, in metaphysica dicet. Nũc aũt de prima latione ꝙ regularis sit ostẽdi, ait, demõstrationibus q̃dem oĩbus (ut existimo) cõgruentibus etiã erraticis, quia aũt prima latio, & apparẽtem regularitatẽ habet, & nõ indiget aliq̃bus suppõnibus, ꝓpter hoc de illa nũc ꝓmittit ostendere. Et est primũ argumentum categoricæ (ut existimo) cõclusum in secũda figura sic. Oĩs irregularis latio intensionem, aut uigorẽ, aut remissionẽ habet. Circularis latio intẽsionẽ, aut uigorẽ, aut remissionẽ nõ habet. Circularis ergo latio nõ est irregularis. Et maiorẽ quidem ꝓpõnem tãq̃ euidentẽ accepit dicẽtem, ꝙ irregularis latio intẽsionẽ habet aut uigorẽ, aut remissionẽ. Motus enim differentiæ citius & tardius. Et uelocioris q̃dem irregularis, ẽm intensionẽ motus fit semp magis uelociori facto. Tardioris aũt ẽm remissionẽ, ad tardius ꝓcedẽte, uigor & summus status aũt considerat̃ ẽm uelocissimũ, sicut lãguor ẽm tardissimũ. Minorẽ aũt ꝓpositionem, q̃ dicit ꝙ circularis latio, neq; intẽsionem, neq; uigorẽ, neq; remissionẽ habet, & ipsam in secũda figura ꝓbauit, sic. Habẽs uigorẽ aut principiũ habet, aut mediũ, aut finẽ, sed circularis motus, neq; principiũ habet, neq; mediũ, neq; finẽ: Circularis ergo motus uigorẽ nõ habet: si autẽ non uigorem, neq; remissionẽ, neq; intẽsionem. Nam uigor est ultimũ intẽsionis, aut principiũ remissiõis. Rursum aũt in his maiorẽ ꝓpõnem, q̃ dicit, ꝙ uigorem hñs, principiũ habet aut mediũ aut finem, ostendit, ex diuisione sic. Vigorem hñtia in motibus, aut naturalia sunt, aut aĩata corpora, hoc est, aut simplicia, aut cõposita. Naturalium aũt quædam q̃dem natura mouenẽ, quædam aũt ui. Et quæ quidẽ scd̃m naturam mouenẽ, uigorẽ & summũ statũ hñt apud finẽ, & motus quo mouenẽ, & loci & tẽporis. citius enim mouentur, & quæ ꝑter naturã sunt, uigorẽ in principio motus hñt. In principio enim citius mouenẽ, uirtute mouente ipsa tunc magis coexistente, ẽm breue nãq; minorata illa, & deficiente ẽm propriã inclinationẽ iam fertur, q̃d ferẽ. Nam ꝓpulsę aut sursum iactæ grauitates usq; tunc feruntur, ꝑter naturam, donec uirtus uim inferẽtis coexistit. Illa aũt deficiente, ad deorsum feruntur iam ẽm propriam inclinationẽ. Proiectis autẽ, ait, in medio est uigor. Quæ igit̃ sunt ꝓiecta, aut palã, ꝙ non simplicia, & naturalia corpora. Hæc enim aut ẽm naturam, aut ꝑter naturam mota, iam assignata sunt, sed cõposita aĩalium, quæ neq; sursum mouenẽ, quia hñt ea q̃ deorsum rapiũt, neq; deorsum, ꝓpterea quorũ sursum natura, sed in latus q̃ proiecta. Dixit aũt à silitudine ad ea q̃ proiici dicũtur. s. sagittas & lãceas, q̃a & illa ad latus missa ꝓiici dicuntur, aut proiecta aĩalium corpa uocat, tanq̃ anima in ipsis ꝓpellente ipsa ad latera. Præter motum autẽ qui ẽm naturam unicuiusq; eorum q̃ in ipsis sunt. Nam sine impetu aĩæ mota, non hoc motu mouenẽ, sed ad id quod ẽm naturam ꝑdominatur in ipso simplicium. Quod autem ẽm animatos motus habeant uigorem circa mediũ, ex inductione est addiscere. Nam uolatilia & gradientia aĩalia, in principio q̃dem motus exercitio indigẽt, & ꝑparatione mẽbrorum ad motũ: apud finem aũt fatigata iam inoperosius mouenẽ. Palàm autẽ hoc & in exercitiis est, uigorem enim hñt circa medium motus. Alexander aũt ꝑter hanc expositionem, q̃ in aĩalibus circa mediũ motus uigorẽ dicit, aliam tanq̃ hac ꝓbabiliorem ĩducit, scribens ꝙ proiectis intermediæ dicet utiq; non ꝓprii ipsorum motus, quo mouẽtur medium accipiens, sed eius qui secundum locum in quo mouentur. Nam quæ quidem scd̃m naturam & præter naturam mouẽtur simplicium, uelut terra, ignis, hæc quidem in deorsum uigorem habent motus qui secundum naturam & qui præter naturam est. Nam gleba scd̃m naturam mota apud deorsum habet uigorem, & quę ui sursum proiicit̃. Nam ꝓiicientis desubtus uirtus recentior ad deorsum est, excepto ꝙ motus

Hæc simpl̃ cio codice nõ sũt, sed in exẽplari quodam.

quidem

quidem ſm naturã in fine motus eſt uigor,eius aũt qui pter naturam in principio,& ignis autem ſimiliter ſurſum habet uigorẽ,& motus qui ſm naturã eſt,quãdo ad ſurſum fert,& eius qui pter naturã,quãdo deorſum expulſus fuerit ui.Proiecta aũt/ait/neq; ſurſum/neq; deorſum mota,ſed ad mediũ,in hoc & uigore motus habẽt.In quo enim mouent loca,in hoc habent & uigorem motus. Mouẽtur autẽ pіecta in intermedio ipſius ſurſum & deorſum,ſic enim & ſagitta & lãceæ.Forte aũt principiũ & medium & finem nõ localiter accipit ſolũ Ariſto.ſed & tẽporaliter & ſm motũ.Inſinuat aũt & ipſe minorem ppõnem,q̃ dicit q circularis latio/neq; principiũ habet/neq; mediũ/neq; finẽ.Rememorans per hoc tẽpore eni æterna,& lõgitudine cõducta,& ſine fractione,ut neq; ſm tps principiũ habeat,aut mediũ,aut finem,neq; ſm lationem,aut diſtãtiam circularia exiſtentia.Nã{lõgitudine cõductũ & ſine fractione}de circulari latione dictũ eſt.De ipſa enim erat pxime ſermo, ppter qđ & fœminino genere platum eſt,quãuis à metaphora dictũ ſit magnitudinis,& q̃ ſunt neutri generis i genere longitudinis de quo ly{conductũ}& ly{ſine fractione}pprie uerificant.Nam cõductũ qdem quia peripheriale eſt & nõ rectũ,nam rectum principiũ habet,& mediũ,& finẽ,eſt quoq; ſine fractione,qa ſic cõductum,ut neq; ſit fractũ,ut nõ ſecus fractionem pminẽtia aliq̃ facta ſit,& principiũ aliquod ſit & finis,& irregularitas.Et ipſe Alexã.per hæc Ariſto.q̃ ego pposui inſinuari/ait/q medium nõ intermediũ eius qđ ſurſum & deorſum dicit,ſiqdem/ait/{tempore æterna & lõgitudine conducta & ſine fractione.}Si igit circularis motus/neq; principiũ/neq; mediũ/neq; finem habet,qđ aũt uigorem & ſummũ ſtatũ habet,principium,aut mediũ,aut finẽ habet:Circularis ergo motus uigorẽ & incremẽtum roburq; nõ habet.Si igitur nõ habens uigorẽ/neq; intẽſionem/neq; remiſſionem habet,ſiquidem uigor ſemper,aut ultimũ intẽſionis,aut principiũ remiſſionis,circulatio ergo neq; uigorem,neq; intẽſionem,neq; remiſſionem habet,ſed regularis motus uigorẽ habet,aut intẽſionem, aut remiſſionem.Circulatio ergo irregularem motũ nõ habet.Bene aũt notauit Alexã.q ex his quæ Ariſto.dicit,non neceſſe omne qđ mouetur irregulariter,& in intẽſiõe,& uigore fieri & in remiſſione,neq; enim q̃ uigorẽ habẽt in motus principio,habebũt utiq; intenſionem.Nã intẽſio uia eſt ad uigorem & ſummũ ſtatum,& ante uigorẽ fit.Hæc aũt à uigore inchoãt,neq; iterũ quorũ uigor apud ultimum,hæc remiſſionẽ & per uigorem poſſibile eſt hr̃e.Nam remiſſio in qbus eſt,his etiã ineſt uigor apud finem.Quãdo igit Ariſto.dicit{omnis enim irregularis latio & remiſſionẽ habet & intenſionem,& uigorẽ}nõ tãquã omnibus habẽtibus oĩa,ſed ſingulis ſingula cõuenire dicit,unicuiq; aũt & ſi non oĩa inſunt,tamẽ ſemp & reliquatũ altera ineſt.His qdem enim q̃ ſm naturã ſunt intẽſio ineſt & uigor.his aũt quæ pter naturã,uigor & remiſſio.proiectis autẽ(ut dicit)intẽſio & uigor, & remiſſio.Puto aũt animaduertendũ eſſe ſi nõ ſm eadem fundamenta & à motu erratici irregularitatẽ abneget.Nã & in hoc uerũ q & tẽpore æternus ſit,& lõgitudinem cõductus,& ſine interruptiõe,ut neq; ſm tẽpus/neq; ſm motũ,neq; ſm diſtãtiam principiũ habeat,aut medium,aut finem.Si aũt non hæc,neq; uigorem & incrementũ habet,ſiquidem in uno horũ eſt uigor.Si aũt non uigor,neq; intẽſionẽ,neq; remiſſionẽ,neq; irregularitatẽ habet.Ariſt.igit de motu cum dixiſſet,q regularis eſt,adiecit{dico autem hoc de primo cœlo,& de prima latione}tãquàm de hoc ſermonem faciat, uolens ſibi & apparentia atteſtari.

Adhuc qm̃ oẽ qđ mouet,ab aliquo mouet,neceſſe irregularitatẽ fieri motus,aut pp mouẽs,aut pp mobile,aut pp ambo.Siue eni mouẽs nõ eadẽ virtute moueat,ſiue qđ mouet alteret et nõ pmaneat idẽ, ſiue ambo trãſmutent,nihil phibet irregulariter moueri,qđ mouet.Nihil autẽ horũ poſſibile circa cœlũ fieri.Quod quidẽ enim mouetur,oſtẽſum eſt,q primũ/& ſimplex/& ingenitũ/& incorruptibile/& totaliter intranſmutabile.Mouẽs autẽ multo magis rationabile eſſe tale.Quoniã igitur,qđ mouetur,nõ trãſmutatur corpus exiſtens,nõ vtiq; mouens trãſmutabitur, incorporale exiſtens, quare & lationẽ impoſſibile irregularem eſſe.

Secundũ argumentũ hoc oſtendit q nõ eſt irregularis primi cœli motus,ſupra duas dignitates conclusum.Super unũ qdem qđ dicit,q omne qđ mouetur,ab alio mouetur.Qđ qdem in ſeptimo de naturali auditu,ſic ſe hr̃e oſtenſum eſt.Super ſcđm hic ſequẽs,quod dicit,q irregularitas motus aut ppter mouens ſit,qñ aliud aliudq; fuerit mouẽs,aut idẽ quidem, ſed alia & alia uirtute moueti. Aut ppter id qđ mouetur,aliter & alr̃ diſpoſitum,& nõ ſemp potẽs ſimilr̃ obedire mouẽtis uirtutĩ. Aut ppter ambo diuerſis utentia uirtutibus.Si igit irregularis motus ſit, aut eo quod mouet,aut ẽ mouẽte,aut ambobus trãſmutatis fieret.Circa cœlum aũt nihil tale accidere eſt poſe,neq; enim ipm, neq; mouens ipſum, neq; ambo tranſmutari eſt poſe. Et concluſio eſt q circa cœlum irregularitatẽ Com.21. 7.phy.&.8.

fieri est ípossibile.In scda figura etiam hec deductio fit. Et maior quidē ppositio tanquā euidēs pter missa est.Minorem autem q̄ dicit,ꝙ circa cœlum nō utiq; fiet,neq; cā eius qd mouetur,neq; mouentis,neq; amborum transmutatio,ostendit primo in eo qd mouetur,pōstensis utens ad hoc,primum corporum est simplex ígenitum,& incorruptibile,ut ostensum est, quod aūt tale est simplr & pfecte intransmutabile est.Deinde qd mouens cœlum sit intransmutabile,à maiori argumentans ostendit, Si enim mouens est primū eorū quæ mouētur & simplex,& ingenitū,& incorruptibile,& est quod mouetur corpus,mouens autē incorporeū:multo magis mouens intrāsmutabile utiq; erit,& inalterabile.Ostēdit & in octauo de naturali auditu ꝙ primū mouēs ímobile penitus est.Si igitur utrūq; ipsorū intrāsmutabile estalā ,pꝙ etiā ambo intrāsmutabilia sunt.Irregularis autē latio fit utroq; horū aut ambobus trāsmutatis.Impossile ergo circulationē irregularē esse. Hoc aūt {siue ambo trāsmutētur,nihil prohibet irregulariter moueri} obscure dictū esse uidet.Cōtingit enim aliquādo,ꝙ ambobus trāsmutatis regularis motus fit,si ſm analogiā transmutatio fiat.Propter qd {nihil prohibet} dixit.Nisi forte & si fiat regularis propter trāsmutationis analogiā,nō erit similis talis motus ei,qui ante transmutationē fit,& sic iterū necesse est fieri irregularē.Obscure autē comparationē fecit corporis qd mouetur ad ímobile & incorporeū.Corpori enim ſm naturā magis trāsmutari,q̄ incorporeo,& ei qd mouetur,q̄ ímobili competit.Vniuersaliter enim corporū tales trāsmutationes sunt.Videtur autē & aliā causam eius quæ in motu irregularitatis omittere,scilicet differentiā medii per qd motus fit,quæ alia est preter mouens & qd mouetur.Nā intermedio qdem existēte subtiliū partiū uelocius fit motus per hoc,grossiori autē,tardius.Sed otinuū existens sibiipsi cœleste corpus,& neq; extra habēs aliquid,nullū habet intermediū.Et hoc etiā argumētum nō solum in primo cœlo uidetur congruū,sed etiā in his orbibus qui dicunt errare.Nā illorū unusquisq; à mouēte ímobili,& incorporea causa mouet,& primæ naturæ est,& simplicis,ingenitū & incorruptibile,& propter hoc etiā intransmutabile,& multo magis mouentia ipsa habent hæc incorporea & ímobilia existentia. Si igitur & in his utrisq; intransmutabile est & mouens,& qd mouetur,impossibile est etiā horum circulationē irregularē esse.Et si uideatur aliqua in his irregularitas,apparens solū est,propter qd & astronomi,hypotheses quasdā,ut prius dixit,accipientes saluant apparentia circulariter & regulariter omnia cœlestia moueri contendentes.

Vide Theoricā planetarū & Almag. Ptolemæi,scies sup pōnes astronomoꝝ p excentricos & epicis

Etenim si mouetur irregulariter,aut tota transmutatur,& quādoq; quidē fit velocior, quandoq; autē tardior iterū,aut partes ipsius. Partes qdem igitur ipsius ꝙ nō sunt irregulares manifestum. Iam enim vtiq; facta fuisset distantia astrorū in infinito tpe,hoc quidē velocius multo,hoc autē tardius. Non videtur autē nihil aliter habens elongationibus. Sed etiā neq; totā,accidit trāsmutari. Remißio enim vniuscuiusq; fit propter impotentiā. Impotentia autē preter naturā. Etenim in animalibus impotentię omnes preter naturā sunt,puta senectus & decrementū. Tota enim cōsistentia animalium forte ex talibus cōstat,quę differunt proprijs locis. Nulla enim partiū habet eā quę ipsius regionē. Si igit in primis nō est quod pter naturā,simplicia enim,& ímixta,& in propria regiōe,& nihil ipsis cōtrariū,neq; vtiq; impotētia erit. Quare neq; remißio,neq; intēsio. Si enī intēsio,& remißio.

Com. 22.

In secūdo argumento ostendentiū ꝙ regularis est motus cœli,sumens ꝙ omne qd mouetur ab aliquo mouet,& ꝙ si irregularis in cœlo motus est,aut pter id qd mouetur utiq; esset,aut pter mouens,aut propter ambo,& ostensio breuiter habita est,ꝙ neq; pter id qd mouetur possibile est irregularitatē esse in cœli motu,neq; multo magis pter mouēs:in his partiēs illud argumentū,per alias conceptiones & dignitates,ſm tertiū qdem ostendit ꝙ pter id qd mouetur,nō utiq; fiet irregularis cœli motus,ſm id autē qd deinceps ꝙ neq; pter mouens.Et ꝙ qdem nō pter id qd mouetur,ostendit sic.Si enim fit aut totus motus,hoc est,totius corporis transmutat,& quādoq; qdem fit uelocior,quādoq; autē tardior iterū,aut partes motus trāsmutant.Partes aūt motus dicit partiū cœli motus,sicut & totū motū eum qui totius est.Si igitur ostensum fuerit,neq; totū neq; partes uariare motū,ut quādoq; qdem intendatur,quādoq; autē remittatur,profecto nō irregulariter mouebitur.Et primo qdem ꝙ in partibus nō erit irregularitas,ostendit ex apparentibus . Nam in tot annorū millenariis,ex quo memoria positionis cœlestiū saluata est,neq; simul uidetur uariatio facta habitudinis astrorū adinuicem,neq; differētia distantiæ ipsorū,ut nūc figurationū discriptiones declarāt nihil ad antiquas uariatę,constat ꝙ nulla facta est irregularitas motus partiū adinuicē,ut alię qdem citius moueātur, alię autē tardius.Semp enim in processu seruauerūt & distantias & figuras adinuicē.Si.n.simul omnia uelocius,aut simul omnia tardius mouerētur,nō esset partiū talis irregularitas

gularitas,sed totius,de qua ꝙ etiã hæc sit impossibilis,ostendit sic.Irregularitas motus fm intensionem fit & remissioné.Remissio ubiq; ꝓpter impotentiã accidit nõ potente propria uirtute sufficere ad ꝯseruandam similé & regularé semper operationem.Omnis auté impotentia præter naturã est. Et huius qdem testimoniũ hoc ꝙ in animalibus impotétia & lãguor prҽter naturã sunt,ceu senectutem uidemus & ægritudines.Adiecit etiã causam ĩbecillitatis impotentiҽq; in animalibus,uidelicet & plantis.Cõsistentia eni/ait/ipsorũ ex corporibus est,quæ neq; fm naturã se habent perfecte.Est enĩ ex quatuor elemẽtis,quorũ aliud alterius fm naturã locus est,& nõ idem omniũ in quo animalia & plantæ sunt.Nulla enĩ in his partiũ,aut elementorũ locũ sincere obtinet Neq; enim in terra proprie sunt hæc,neq; in aqua,neq; in aere puro,aut igne,sed in loco qui circa terrãh,abente cõmixturã elementorũ.Et in ipsis etiã animaliũ partibus,& terra sursum,& ignis deorsum cõiecta sunt,ꝓpter qđ præter naturã disposita laborant,& impotentiæ causa cõpositis à seipsis fit,& ut cõponantur & iaceant præter naturã.Et nõ frustra nũc causam impotentiæ,& eius qđ præter naturã apposuit,sed ut ostẽdat ꝙ diuinũ corpus simplex existens & nõ ex cõtrariis ꝯsistens,sed in suo loco semper collocatũ, neq; præter naturã fit aliquãdo,neq; impotens fit,neq; intensioné & remissioné sustinet, neq; irregulariter mouetur.Et ut summatim est dicere,diuinũ corpus præter naturã nõ disponitur,qđ irregulariter motũ præter naturã disponatur.Diuinũ ergo corpus irregulariter nõ mouetur.In secũda figura deductio.Quoniã aũt irregularitas remissionis est causa proxime ꝓpter hoc cũ dixisset{neq; utiq; ĩpotẽtia eritadie cit{q̃re neq; remissio.}Qm̃ auté remissio post ĩtẽsioné est,nõ eã q̃ regularitatis est ĩtẽsioné,sed eã q̃ ad remissioné dr̃,adiecit{neq; intẽsio.}Si.n. intensio & remissio,ad inuicé.n. sunt & dicunť hæc,sicut magis & minus,& maius & minus.¶Dubitat auté Alexãder,quomodo in qbus fm principiũ est uigor,& post uigoré & statũ remissio,ut in his quҽ præter naturã mouentur dictũ est,post intensioné remissio est,intensione ibi tota totaliter nõ existente? Et soluit dubitationé dicens,forte nõ penes parté hҽc fieri/ait/ex necessitate,sed cõcurrere inuicem.Nam qđ remittitur,fm intensioné quæ est in ipso remittitur.Si.n.nõ inesset intensio ipsi,neq; utiq; remitti posset.Similiter & qđ intenditur,intenditur inquãtũ remissione participat,tãquã si nihil esset remissum in ipso neq; utiq; intensioné caperet.Et dicit bene,si intẽsio qdem qđ deinceps est uelocius habet quàm præcedens.Remissio auté ècõtrario.Possibile auté forte & hoc dicere ꝙ in qbus post summũ uigoré est remissio,ut ad intẽsum uigoré remissio dicitur.Et in qbus ante uigoré summũ é intẽsio,ut in his quҽ fm naturã,ad remissam in principio dispositioné ad uigoré procedens intendi dicitur.Forte auté/ait/ Alexander & quæ fm electioné factҽ remissiones eandé causam,scilicet impotentiã habent.Timore enim ne cõsumatur uirtus,remissione utimur,nosq; relaxamus.

Adbuc autẽ & irrationabile,infinito tempore impotẽs esse mouẽs, & rursus alio infinito potens. Nihil enĩ videtur existẽs infinitio tẽpore prҽter naturã.Impotẽtia autẽ prҽter naturã.Neq; ҽquali tẽpore prҽter naturã & scđm naturã.Neq; totaliter potens & impotens.Necesse autẽ si remittitur motus,infinitio remitti tempore.

Ostenso ex eo quod moueť ꝙ non est possibile irregulariter moueri cœlum,nunc à mouẽte facit argumentationem ex diuisione tali ipsam deducẽs,ut uideť.Si irregulariter moueť cœlum,aut infinito tempore remittiť ipsi motus,& ĩfinito intẽditur,aut solũ remittitur in ĩfinitum,aut solũ intenditur in infinitũ,aut fm aliquos circuitus uicissim nunc qdem remittiť,nunc aũt intenditur Et primum qdem ostendit sic secũdã formã hypotheticorũ. Si infinito tẽpore cœli motus remittitur,& infinito intendiť, quoniã remitti & intendi ipsum propter impotentiã & potentiã mouẽtis fit,infinito tẽpore qđ mouet,impotentiã habebit,& infinito tẽpore potentiã.Si igitur impotẽtia præter naturã est,infinito utiq; tẽpore,qđ mouet præter naturã se habebit. At uero hoc impossibile,nihil enĩ uidetur esse infinito tẽpore ṗter naturam,siqdem euersio & præter existẽtia eius quod fm naturam est,id quod ṗter naturã est.Impossibile ergo & antecedẽs est,ad qđ hoc seq̃batur.Erat aũt hoc,scilicet infinito tẽpore motũ cæli remitti,& ĩfinito ĩtendi.Et aliam aũt ex eisdem fundamẽtis ꝯclusionem deducit.Si enim infinito tẽpore potens,hoc est fm naturã,& infinito tẽpore impotẽs, hoc est prҽter naturam,æq̃li utiq; tẽpore ṗter naturã erit, & fm naturam,qđ est dicere ĩpotens & potens.Hoc autem incõueniens.s.æqualis tẽporis eẽ præter naturã cum eo quod fm naturã est,& impotẽs cum potẽte: si principale qdem est fm naturã,& quod poſe,defectus aũt horum est ṗter naturã, & quod impoſe. Quare incõueniens iterum & impoſe utiq; erit qđ antecedens hoc assecutũ est, scilicet ĩfinito tẽpore remitti cœli motũ,& infinito ĩtendi. Dicit aũt Alexander,ꝙ usus infinito tẽpore intendi,& ĩfinito remitti,non ostendit hic,sed illud qdem intẽsionis & pfectum ṗtermisit. De remissione autem tm̃ in Cõm.23.

tulit.Necesse aũt si remittiť motus,infinito remitti tẽpore.Si enim principiũ est qđ hoc motu.ſ.impotens æternalr̃ mouet,qd huius impotentiá inhibebit?q̃re si semp mouet ẽm impotentiá,semp remittitur.Hoc auté.ſ.ꝙ & intensio in infinitũ erit,ut manifestum ꝑtermisit.Palàm enim ꝙ si ĩpotentia in infinitum ꝑter naturam existens, & potẽtia ẽm naturam existens adhuc magis in ĩfinitum erit.Non enim oportet secũdum naturam esse minus eo,quod ꝑter est,ímo neq; ex ęquo.Et hæc cum dixisset Alexander notat bene, ꝙ non propositio nunc Aristotelis,ꝙ si irregulariter mouetur remissum & intensum in infinitũ remittetur,& in ĩfinitũ intendetur. Sed quia ꝓponens ostendere regularẽ cœli motũ omnes interimit irregularitatis modos,ex diuisione ĩpos sumẽs quá prius exposui:Obscurior autẽ/ait/est ex eo litera,ꝙ ex diuisiõe esset accepta ostẽsio,& primus ipse Aphrodisieus Alexáder huic mentẽ adhibuit.Nam prædictá expositionẽ.ſ.ꝙ necessaria est in infinitũ remissio,quia nõ est quod reparet uirtutẽ primi mouentis,& reficiat impotẽtiá,ut Alexáder ait,se ab Hermino audiuisse,sicut erat etiá in dictis Aspasii scriptũ.Si est remissio circa diuinũ corpus,aut intensio ante remissionẽ,in infinitũ erat hæc.Propter quid eni usq; id temporis erat,& nõ ante infinito motu existente?Cuius nõ erat possibile consentaneá dicere causam.At uero si & remissio est in infinitũ,iterũ est hæc quæstio,quæ enim causa est quæ hanc remissionẽ restituat,& ꝓpter quid hucusq; remittatur? nõ est possibile causam assignare in infinitũ moto corpore,quare in infinitũ ẽt remissio est.Intensionis quidem enim remissio,infinitę autẽ intensionis,infinita utiq; remissio.Propter quid enim partis intensionis remissio erit,sed nõ omnis? At uero remissio ẽm impotentiá est,& hæc est ꝑter naturá,quod autẽ præter naturá est,nõ est possibile æq̃le esse ei quod ẽm naturá.Via enim ad corruptionẽ est ipsum ꝑter naturá.q̃re non utiq; erit remissio.si aũt nõ remissio,neq; intensio.Hæc quidem igiť dicta Hermini sunt ẽm Aspasium,& palá,ꝙ non,ut ẽm necessitatem diuisionis assumptũ in infinitum remitti & in infinitũ intendi intellexerũt,sed ut ex necessitate,si est irregularis motus remissione & intensione existente.Et hoc qdem palá,sed qđ etiá ut infinitę semp futurę remissio.ſ.& intẽsio ab Aristotele redargutę sunt.Qđ aũt non sic acceptũ sit,manifestát cõsequẽter partes diuisionis,ubi ait.At uero neq; intendi semp,aut iterũ remitti possibile.Et iterũ,relinquiť itaq; dicere uicissim inesse motui uelocius,& tardius.In his enim & alię partes diuisiõis approbanť,q̃ supponũt non infinitá intensionem & remissionẽ,sed aut semp intẽsionem,aut semp remissionẽ,aut uicissim.hoc est autẽ dignũ inquirere,ꝓpter qd apposuit Aristo.{necesse aũt si remittiť motus,ĩfinito remitti tẽpore.}Hoc eni scilicet necessarias & priores cõpositiones fecit,nõ tăq̃ ex diuisione positá ĩtelligere,sed cám necessitatis inq̃rere.Alex.aũt Aphrodisieus notás hoc,oportet/ait/cointelligere cũ dicto hoc.ſ.post intẽsionem infinitá.Si enim post ad ĩfinitũ tp̃s intensionẽ,remitteť motus,& non solũ ĩtẽsio est,sed & remissio,infinito remitteť tẽpore.Hoc aũt erat qdem & aliter suppositũ,non solũ, sed & necessarie sequens ip̃m ostendit,ꝑscriptá ad infinitũ intensionẽ.Si.n.remissio,ꝓpter ĩpotẽtiam mouentis est,incipiens fieri,cæterũ in infinitũ erit.Quid.n.est restituens ĩpotẽtiam mouẽtis,æterno motu existente,& intensa semp remissione?Et,ꝓpter hoc igiť in infinitũ remissio erit.Et,ꝓpterea ꝙ infinitæ intẽsionis,infinita remissio,sic aũt æq̃li tẽpore erit qđ ꝑter naturam,cũ eo qđ ẽm naturam est,qđ quidem est inconueniens.Forte aũt nõ necesse est,cointelligere ly{post ĩfinitá intẽsionẽ}Ná Aristo.ex diuisione demens tollensq; irregularitatis modos & seponens hũc dicentem,tẽpore infinito ĩtendi,& alio iterũ infinito tẽpore remitti,& arguens ip̃m duplr̃.ſ.ex eo,ꝙ nihil ĩfinito tẽpore ꝑter naturam est,& ex eo,ꝙ nihil ęq̃li tẽpore ꝑter naturam,& ẽm naturá est,notauit,ꝙ dicenti remitti totalr̃ cœli motũ,nõ ẽm suppositionem solũ assequiť dicere,ĩfinito tẽpore remitti,sed etiá ex necessitate seqtur,æterno motu supposito,ꝓpter nihil esse,qđ restituat primi mouẽtis ĩpotentiá,cũ sit supra oĩa,sed nõ qa infinita intensio impedit remissionẽ.Hoc.n.& si uerum sit,nõ uideť nũc tăq̃ necessariũ,sed ut ex suppositiõe sumpsit,remissioni solum attẽdens,ꝙ necesse,si remittiť totaliter motus,ĩfinito remitti tempore.

At vero neq; intendi semper aut iterũ remitti poßibile.Infinitus enim vtiq; erit & indeterminatus motus.Omne autẽ dicimus ex aliquo in aliquid esse,& determinatũ.

Com.24. Ostẽso ꝙ supponenti sic irregularẽ cœli motũ,ut ĩfinita sit remissio,& ĩfinita intẽsio duo incõuenientia accidũt.ſ.æternũ dicere qđ ꝑter naturam est,& æq̃lis tẽporis esse qđ ꝑter naturam,cũ eo,qđ ẽm naturá:nunc autẽ ẽm membrũ diuisionis apponit,qđ dicit irregularem fieri motũ,eo ꝙ alterum ad infinitũ in ipso fit,aut ut semper intendať,aut semp remittať.Et ostendit etiá hoc impossibile eẽ sic.Omnis motus ex aliquo in aliquid fit,& determinatus est per unde,& quo,sed qđ semp intẽdiť,aut semp remittiť,non est determinatũ,neq; habet id unde,& quo,nullus ergo motus semp intẽdiť,aut semp remittiť.Qđ aũt id qđ semper intenditur,aut semper remittitur,indeterminatũ sit,& non

habeat & quo, manifestũ est hinc. Intensio his q̃ fm naturá mouent, fit fm approximare semper ei ad quod fert, ei autem qđ ad infinitũ intendit, nũquá accidit approximari ei, ad quod ducit, semp enim id ad quod intensum fm motũ fert, aliud erit ab eo, qđ ante ipm est, & eo qđ ad infinitũ hoc patiat, in infinitũ transibit, q̃re non habebit id, ad quod, neq; ly unde quo, neq; determinatus erit semp itensus motus. In ifinito quidem. n. possibile est aliquid moueri in eodem motu, eo q iterũ & iterũ moueat suupsius motu, ut in circulari latione dicimus, nõ tamen ad ifinitũ intendi. Nõ enim idem motus adhuc erit, sed qui psens, ab eo qui ante ipm alterq; & dissimilis, semper cũ appositione factus, & si esset aliqđ circulare sic intésum, aut aliqđ uniuersalr circúlatũ, festinaret cõpleri, aut ad finẽ fm motum uelocitatis peruenire, quorũ neutrũ accidit ei, quod ad ifinitũ cũ intensiõe mouet. Eadem autẽ ratio & in ea, q̃ ad infinitũ est remissiõe, neq; enim in his est { quo } & id, ad qđ motus, siqdé ,ppe semper ei ad qđ uigor uelocitatis est, q̃ aũt semper remittunt, semper longius à uigore summo, & ab eo, ad quod fiũt. Si igit omnis quidem motus qui fm naturá est, unde quo habet, & nullũ eorũ q̃ in ifinitum remittunt, unde quo habet, nullus ergo motus in infinitum remissus est. Eadem autem existente deductione rationum in ea, quæ ad infinitum intensione, & in ea quæ ad infinitum remissione, unam pro ambabus posuit Aristo.

Adhuc si quis accipiat eẽ aliquod tempus minimũ, cuius nõ sit in minori moueri cœlũ. Sicut enim neq; citharizare, neq; ire in quocũq; tẽpore possibile, sed est vniuscuiusq; actus determinatũ minimũ tempus, ad nõ excedere, si neq; moueri cœlũ in quocũq; tempore possibile. Si igitur hoc manifestũ, nõ vtiq; erit semper intensio lationis. Si aũt nõ intẽsio, neq; remissio, similiter enĩ ambo, & alterũ. Si quidem eadem intenditur velocitate, aut maiori, & infinito tempore.

Aliud hic argumẽtum eiusdem cum multa euidẽtia probatiuum huius q nõ possit sic irregularis esse motus cœli, ut semper intendat, aut semper remittat. Sed prius accipit axioma, esse aliqđ tempus minimũ, quo nõ contingit in minori moueri cœlũ. Et hoc ex inductione persuadet. s. oìs actionis, & omnis eius, qđ mouet esse aliquod tps minimũ, quo nõ est possibile in minori moueri motu suo, puta stadiũ percurrere, aut cantilenam aliquá citharę sonare, uel cantare. Si aũt hoc & cœli circulationis eius, q̃ ab eodem in idem, erit utiq; aliquod tps minimũ, quo in minori nõ est possibile circũ ferri. Vniuersalr quidem enim nõ est tps minimum, ,ppterea q cõtinua oia in ifinitum sunt diuisibili, ad aliqd aũt & aliquorũ, est aliquod minimũ tps, sicut & motuũ. Hoc igit sic se habente, si qđ intendit, in minori tempore, per eãdem distãtiam mouet, si aliquid semp intẽdit, semper faciet hoc fm ,proportionem intẽsionis semper uariato tempore. Si aũt hoc erit & minimo tempore in quo mouet, minimũ aliquãdo in quo & idem mouebit. Qđ quidẽ est impõle, impõle ergo & id ex quo, hoc seq̃batur. Hoc aũt erat, semper intendi qđ mouet. Ostenso aũt sic, q nõ est intensio neq; remissio in infinitum, inducit. q si nõ intensio est, neq; remissio, ut enim utiq; alterũ ex ipsis habet, sic habẽt, & ambo, ,ppterea q adiuicem dicunt, & sunt, ut magis & minus. Ná remissio infinita itensiõis infinitæ, & itẽsio remissiõis. Non. n. aliud aliqd remittit, q̃ quod intendit, & ad quãtũ intensum fuit, intãtũ remittit. Quare si ostensum est, itensionem nõ esse ifinitam, ostẽsum est neq; remissionẽ in infinitum esse. Qm aũt intensio qdem fm appositionẽ fit, remissio autẽ fm ablationem, non oìs autẽ appositio intẽsionem simplr facit, ut & remissionem habeat. Postq̃ dixit q similr ambo & alterũ, inducit qũo se habente appositiõe fit intensio, ad quá necesse remissionẽ assignari, & in qua uerũ, similr ambo & alterum. Verũ. n. est si adueniẽtes appõnes ei quod dicit intendi, aut ęq̃les inuicẽ sunt, aut maior q̃ sequitur pcedentem, tũc enim ,pprie & solũ intensio est. Si aũt appõnes ad minus ,pcedunt, ut nunc quidẽ si forte decem digitorũ uelocitas apponat, iterum aũt nouem, & cõsequenter sic, primo qdem nõ est talis solũ intensio, sed & remissio, ,ppter qđ neq; alia aliq̃ est huius remissio. Deinde neq; in ifinitũ tẽpus hanc fieri possibile, cõsumet enim qđ apponit semper minus factũ. Propter hoc igit cum dixisset { similr. n. ambo & alterũ } adiecit siqdem eadem intendit uelocitate, aut maiori, & ifinito tpe. Remissio uero siue æqualia inuicem sint, quæ auferuntur, siue hoc quidem maius, hoc autem minus, remissio manet. Tunc autem remissio proportionaliter se habet intensioni, quando fiunt ablationes proportionales appositionibus. Cõm. 25.

Relinquitur itaq; dicere, vicissim esse motũ ad velocius & tardius. Hoc aũt penitus irrationabile & fictioni simile, adbuc autẽ nõ latere, in bis rationabilius, facilius enim sensibilia. Sensibiliora enĩ, quę secus inuicem posita.

Hoc in ueritate iā est ultimū diuisiōis membrū, quod dicit irregularem fieri motū, eo ꝙ uicissim ipsi insit uelocius & tardius. Arguit aūt & ad hoc magis suppositū, eo ꝙ nō habet cōsentaneā cām dicere cur hodie qdem si forte uelocius, cras autē tardius mouet̄ cœlū, ꝓpterea ꝙ q̄ in rōnibus fictiones q̄ dicunt qđ nō est non habent dicere causam consentaneam dicti. Scđam autem argumentationem inducit ratione, eo ꝙ non utiq; dephenditur hoc factum. Nam diuersa & dissimilia & cōtraria secus inuicem posita facile ɔspicabilem habent discretioné, siue sensibilia, siue mobilia existant.

Qđ qdem igitur vnūq; & solum est cœlū, & istud ingenitum & sempiternum, adhuc autē motū regulariter intantum nobis dictum sit.

Com. 27. Cōclusionem hāc cōem inducit eorū, quæ in primo libro, & eorū, quæ in hoc de cœlo dicta sunt. Ostensum est enim de ipso ꝙ simplex & simplici motu circulari moueat̄, & hoc regulari, & ꝙ unum solū, non ꝙ una sphæra, nouit enim erraticū, & erratici in plura distinctionem: sed ꝙ unū, quod octo sphærarū unius mūdi, & non plures cœli, sic ut plures mūdos impleant. Et ꝙ sic ingenitū est, nō tāq sine causa, sed tāq̄ æternum, & non in parte temporis genitum, neq; prius quidem existens, posterius autem non sit. Merito aūt nunc hanc composuit conclusionem, quādo quidé ea, quæ de cœlesti corpore complens, ad astrorum considerationem transferre uellit sermonem.

De vocatis aūt astris cōsequēs vtiq; erit dicere, ex qbus cōstāt & in qbus figuris, et q motus eorū. Rationabilissimū itaq; & dictis à nobis cōsequens, vnūqđq; astrorū facere ex eodē corpore, in quo existit lationē habens, quoniā dicebamus aliquid esse, qđ circūferri natū est. Sicut enim igneam dicentes esse, propter hoc dicunt tāquā rationabile existens, vnūquodq; constare ex his in quibus vnūquodq; est, similiter & nos dicimus.

Com. 28. Septimū qdem hoc caplm est eorū, q̄ in hoc libro q̄runtur. Post autem totarū sphærarū contéplationem, & post cōnaturales partes ipsarū, q̄ ẜm locales habitudines in ipsis cōsiderant̄. s. dextrū & sinistrum, & sursum & deorsum, & anterius & posterius, & q̄ de motu ipsorum diuersa ꝓblemata ad cōsiderationem cōtentorū in ipsis astrorum, transit nunc quidem cōsecutiue de oibus astris ꝓponés iquirere, quā subām habeant, & figuram q̄lem, & ẜm quem modū motus moueant̄. Posterius aūt dubitabit aliquid & de differentia erraticorū ad fixa. Dicit igitur primo de substātia ipsorū, ꝙ eiusdem substantiæ sunt astra, & eiusdem corporis cū sphæris, in quibus cōtenta circūferunt̄. Cōsequens aūt hoc ipm aitesse dictis, ꝓpterea ꝙ à simplicibus & duobus motibus, eo qui super rectā & circularem duo ẜm genus supponebant̄ prima corpora, hoc qdem circulariter mobile, cœleste esse, hoc aūt recti motus qđ sub luna. Astra igitur in cœlo existētia, & cœlesti motu mota, cœlestis utiq; erunt substantiæ. Si autem differens uideatur astrorum corpus p̄ter cœleste, non necesse ꝓpter hoc differenté substātiam hr̄e ipsa. Et psuadet̄ hoc ab his, qui dixerūt astra ignea ẜm phātasiam, ꝓpea ꝙ & cœlū igneū totū existimabāt, forte aūt & cœlū igneū ab astris existimabāt q sic suspicabant̄. Diuinus aūt Plato totum mūdū ex q̄tuor elñtis cōsistere dicens, ꝓpter causas prius dictas, cœlū ex sūmitatibus elñtorum cōsistere uult. Et sicut in corporibus hic, ex q̄tuor elemētis & ipsis cōsistentibus, extremis autem existentibus p̄dominatur elementum extremū, scilicet qđ terreū, ita & diuinis corporibus ex summitatibus ɔsistentibus prædominatur primi elemētorū summitas, scilicet ignis Scribit igitur in Timæo. Diuini qdem igitur plurimā speciē ex igne condidit, ut quàm fulgentissimū ubiq;, & pulcherrimum esset. Dubitat bene Alexander quomodo simplici existente quinta dicta substantia circulariter mobilis corporis, tanta apparet differentia corporis astrorum ad cœleste. Si autē differūt totaliter spissitudinibus aut raritatibus aut ẜm colores aut ẜm quasdā alias tales species, quomodo simplicia dicuntur, aut quomodo impassibilia, siquidé passiones ẜm has fiunt differentias, & sunt differentiæ passionū? Et dicit ꝙ nullū incōueniés est, sicut ēt prius dictū est esse tales differētias in cœlesti corpe, & qualitates nō per passioné ingenitas ipsi, sed inexistentes. Impassibilia enim nō simplr̄ sunt, sed ois mortalis difficultatis. Hoc aūt ipsis inest eo ꝙ subæ ipsorū, & speciei ẜm quod est, nullum ɔtrarium existat, in qđ possint transmutata corrūpi. Accidere uero ipsis aliquā cōtrarietatem hr̄e ad aliq̄ nihil cōicantia cum suba ipsorum, nullū incōueniens est. Nam ī corruptibilibus & generabilibus corpibus sunt aliqua, quibus est cōtrarietas, ut niui album & frigidum. Nam quādiu nix fuerit, insepabile ab ipsa album erit, & non ꝓpterea, ꝙ est cōtrariū ipsi, ꝓpter hoc transmutat̄ nix ẜm colorem. Nam simplicia sunt, ut corpora, quorū nullum simplr̄ simplex, siqdem ex subiecto, & forma ɔstat. Hæc Alexā. dicendo suis uerbis existere qdem quasdam contrarias q̄litates habentes adinuicē cōtrariationē ẜm

Vide Proclum in Timæo, & Plotinum in lib. suo de cœlo, qūo Plato cœluit mūdū ẜ p̄dn̄io ignū.

colorem,& ſm magnitudinẽ:forte etiam ſm figuram ↄcedit.Nam & rectilineæ figuræ ſunt in cœleſtibus figurationibus,ut triangularis,& peripherialis,ut corona. Exiſtere quidẽ igiť has ↄtrarietates ibi ſine aliq̃ difficultate,& corruptiua paſſione acceptaret utiq; aliqs Alexandrũ.Dicere uero,quãuis ſit cõtrarium albo & frigido in niue, non ꝓpter hoc transmutať nix ſm colorẽ & q̃litatem,ↄſideratione dignũ mihi uideť.Siqdem enim hoc dicit,ꝙ manens nix non utiq; transmutabitur ſm hęc,dicet quidem uere,nihil tñ (ut exiſtimo)ad ꝓpoſitum.Neq; enim aliud aliqđ manens qđ eſt transmutatur,ſed ſubiectũ alias ex aliis transumẽs differentias trãſmutari diciť, ſi autem non tranſmutať uñ propter cõtrarietatẽ,qũo uerus eſt ſermo,ſi uſq; nunc perſeueramus dicentes ꝙ in ↄtrariis ſunt generationes & corruptiones,qa & quæ generanť,ex cõtrariis generãtur, & q̃ corrũpuntur in ↄtraria corrumpuntur?Nam & nix exiſtẽs nubes cõgelata q̃ iam qdem transmutať in aquã,& multũ adhuc aereum habens,& uelut ſpumoſum,& ꝓpter hoc dealbatum, qm̃ à frigore in talem ſpẽm cõcreta eſt, quãdo calor approximauerit,diſgregať iterum in illa ex quibus conſtitit,& hoc quidẽ aereũ fit calefactũ,à quo ſimul remittiť albedo,hoc aũt fit aq̃ fuſum,& niſi frigiditati caliditas, & cõgelationi & concretioni fuſio & diſgregatio cõtrarię eſſent.nũquã utiq; nix diſſolueref.Forte igiť illud uerũ eſt, ꝙ quę qdem generanť & corrũpuntur in contrariis ſubſiſtunt,& ubi nõ eſt cõtrarietas,ibi generationẽ aut corruptionẽ ipoſe eſt eẽ.Non aũt & illud adhuc uerũ eſt,ꝙ ubicũq; cõtrariatio ſit,generationem & corruptionẽ eſt neceſſe exiſtere,ſed in illis ſolis ↄtrariis hoc uerũ eſt,quęcũq; in eodem ſubto, nata ſunt fieri,& coexiſtere inuicẽ non pñt. Hæc enim inter ſe cõtrarie agendo & ꝓ ſuo eẽ & abeſſe pugnando ſe corrũpere inuicem nata ſunt. Quæ aũt in ſcia cõtrariorum rõnes albi & nigri,calidi & frigidi,ueluti diſtantes in idiſtanti exiſtentes pñt coexiſtere inuicẽ,imo & ſubſiſtunt. Sed neq; in ſcia album ad id qđ in materia eſt nigrũ oppugnat, neq; corrũpunt ſeinuicẽ, neq; generãtur ex inuicẽ,qa non ſunt nata in eodẽ fieri ſubto.Sic igitur etiã in cœlo ſpiſſum,ſi forte & hic rarũ ſit,neq; oppugnãt adinuicem,neq; trãſmutãtur in iuicem,quia nõ ſunt nata fieri in eodẽ ſubiecto,cum ſint alterius naturæ exiſtentia.Sed neq; in cœlo ſpiſſum ad id qđ ibi rarũ oppugnat,neq; ſtatio ad motũ,qa & ſubiecta differẽtia ſm naturam ſunt: uerbi gr̃a, poli & æquinoctialis circulus. hi quidẽ ad ſtationem apti nati ſunt,hic aũt ad motum.Et ſol ſi forte & aſtra q̃ uidenť ſpiſſa.Colorum aũt corpa non tranſmutantur adinuicem ꝓpter ſubiecti naturã ad unã & eãdem ſpẽm ſemper apti nati, & ꝓpter ſpeciei intranſmutabilem ſubam ab imobili cã proxime genitam,& hæc nõ differũt ab eis,q̃ ab Ariſt.in primo libro oſtenſa ſunt,de hoc ꝙ ingenerabile & incorruptibile eſt cœlum.Dicit enim ibi fieri quidem oẽ quod fit ex cõtrario & ſubto aliquo,& corrũpi eodem mõ,ſubiectoq; aliquo,& à cõtrario & in cõtrarium,ſicut dictũ eſt,in primis ſermonibus.& hæc ſupponens ex his q̃ in primo libro de naturali auditu oſtenſa fuerũt,unã oſtendit iam ꝙ cœleſti corpori nullũ eſt cõtrarium,in qđ utiq; tranſmutareť eodem ſubto manente?Eſſet enim utiq;, & ei qui nũc motui cõtrarius motus, quo ſm naturã utiq; moueretur,illud ex quo & in qđ tranſmutareť.Oſtenſo igiť ꝙ circulari motu,quo moueť cœlum, non eſt cõtrarius motus,ↄcluſit ꝙ neq; cœleſti corpori,eſt corpus contrariũ.ex quo utiq; & in quod tranſmutareť.Quare per oĩa cõſtat,ꝙ generatio qdem & corruptio in ↄtrariis eſt ſemp:& ubi quidẽ non ſunt cõtraria,non eſt generatio neq; corruptio.Non aũt ubi cõtraria ſunt,ibi neceſſe ſemp generationem eẽ & corruptionẽ,niſi ſubiectũ aliqđ ſit ↄtrariis cõe,& diſtenſum hoc & partibile,ut coexiſtere inuicem in ipſo contraria nõ poſſint.Sed adhuc mihi uideť Alexãdri dubitatio manere,quãuis enim ingenerabilia & icorruptibilia non ꝓhibeãtur eſſe aſtra cõtrarias q̃litates habẽtia, ſed eiuſdem ſubſtantiæ eẽ cum cœleſtibus corporibus in qbus ferũtur,qũo uerum uidebitur,tanta exiſtent differentia in coloribus & cõſiſtentiis.Et perſpicuũ,eſt ꝙ etiam in uirtutibus & operationibus.Forte igiť Ariſto.ipſe hanc ſoluit dubitationẽ,cũ dixit {qm̃ dicebamus aliqđ eẽ qđ circulo ferri natũ eſt} ſicut enim quæ ſub luna ſimplicia corpora,q̃ recti motus genus quidẽ habẽt cõe ſm ꝙ recti motus,generabiliaq; & corruptibilia ſunt,& inuicẽ tranſmutanť,ſpẽs aũt ſm ꝓximas tñ abinuicẽ differẽtes,quẽadmodum nõ ſolum rõ noſtra, ſed etiam ſenſus ſignificat, ſic etiam cœleſtia corpa corpus circulare habentia cõe circulr̃ mobile,& pp hoc ingenitũ & incorruptibile ſm proximas ſpẽs non ꝓhibentur multam hr̃e differentiã adinuicẽ, ſed ad ſequẽtia uerborũ Ariſto.procedendum eſt.

Caliditas autẽ ab ipſis & lumen generatur,attrito aere ab illorũ motione ſeu latione. Natus *enĩ motus ignire & ligna,& lapides,& ferrũ.* R*ationabilius igitur propinquius igni.* P*ropinquius autẽ aer velut & in latis ſagittis.* H*ę quidẽ ipſę enim igniũtur ſic,vt liqueſcant plũbeę.* E*t quoniã igniunt iſtę,neceſſe & eũ qui in circuitu ipſarũ aerẽ,hoc ipſum pati.* H*ę quidẽ igitur ipſę incaleſcunt ꝓpter in aere ferri,qui ꝓpter plagam motus fit ignis.* E*orũ autẽ quę ſurſum,vnũqđq; in ſphera fertur,vt ipſa.*

quidem nō igniant, aerē autē sub circularis corporis sphęra existētē, necesse est lata illa incalescere. Et hac maxime, cui sol extat infixus. Propter quod approximante ipso & oriente & super nos existente generatur calor. Quę quidem igitur neq; ignea sunt, neq; in igne feruntur, hęc à nobis dicta sint de ipsis astris.

Cõm. 29. Cum in memoriã reuocasset dicẽtes astra ignea esse ꝓpterea ꝙ cœlũ igneũ est, & tãtũ ab hoc accipiens pro sua opinione. s. ꝙ etiã illi cõsubstantialia cœlo dicũt astra esse, abnegans autẽ ꝙ ignea sint, hoc redarguens tollit è medio qđ in ratione uidebat persuasiuũ. Si enim calefaciũt ea quæ hic, calefacere autẽ est ipsius ignis, qũo {aiunt} nõ ignea sunt cœlestia? Et ꝙ qdem ad hoc tendat ratio ipsius, insinuat ↄclũsio dicens. Qđ qdem igitur neq; ignea sunt, neq; in igne feruntur, tot à nobis dicta sint de ipsis. Qđ autẽ etsi calefaciãt ea quæ hic, nõ necesse ignea existẽtia ipsa calefacere, sed sufficit ad hoc motus ipsorũ, persuadetur hoc ex eo, ꝙ etiã solidissima p motũ accẽdũtur. Nam ligna, lapides, & ferrũ, & sagittarũ per aerem delatarũ exemplũ euidens proponit. hęc enim ꝓpter motũ ita igniũtur, ut & plumbea ferrũ in ligno continẽtia liquefiant, & aerẽ in circuitu ipsorũ simul igniãt. Sicut igitur à motu igniti simul ignitur adiacens aer, ita à cœlesti motu moto cõtinue succenso & ignito, cõsentaneũ est aerẽ propinquiorẽ existentẽ igni calefieri. Alexander autẽ aerẽ ipsum succensum intelligit qđ in aliis, ut elementũ ignem uocat Arist. At q quomodo propinquiorẽ igni dixit aerẽ, si aerẽ ipsum succẽsum putasset? quomodo etiã analogiam ad sagittam saluat, si accẽdens aerẽ sagitta proportionalis erat igni? ob id etiã sagittã ab aere intellexit calefieri Alexãder, sed nõ aerẽ à sagitta quãuis Aristoteles dicat, ꝙ sagittę ipsę igniunť, sic à motu, ut liquescat plũbũ, & quia igniuntur ipsę, necesse etiã est in circuitu ipsarũ aerẽ idem pati. Et forte ex eo qđ cõsequenter dicitur, hanc habebat suspicionem Alexãder. dicit autẽ hæc qdem per aerẽ lata ab impetu ferũtur, & ignito illo ob plagã à motu & hæc simul igniunť. Astrorũ autẽ unũqđq; in sphæra cœli ꝭm se delatũ, ipsum qdem non ignitur, neq; n. aptũ natum est. Aerem autẽ totũ succenso uocat. Hunc igitur existẽtem sub sphæra circulariter mobilis corporis, mota illa, & simul mouẽte ipsum, palã ꝙ necesse est igniri. Nã nõ solũ succẽsum simul mouetur cũ cœlo, sed etiam proximus sibi aer, & fere usq; ad stagnatũ circa terrã, & usq; ad cõtentũ intra montiũ summitates. Quoniã aũt hoc cũ dixisset erat dubitare, ꝓpter quid cœlo, & in ipo astris, & in noctibus similiter ut in die motis, & in hieme similiter & in ęstate, & subiecto aere similiter, tãquã uno semper simul moto, dies tamẽ noctibus, & ęstates hieme sunt tãto calidiores: hanc soluens instantiã apposuit ꝙ hac ratione maxime cœlũ circundelatũ suppositũ aerem calefacit quatenus sol extat illigatus seu infixus. Et ꝓpter hoc in ęstate qdem appropinquãte ipso uertici nostro, in die autem oriente & super nos existẽte magis fit caliditas. Et dicit Alexander ꝙ non irrationabile est ꝭm partem huius circũmoti corporis tãq̃ unius ꝭm qđ magnũ corpus est in ipso & mole cõglobatũ, & nõ multũ distãs magis fieri ampliorẽ ex motu & caliditatẽ in subiecto corpore magis ↄtrarie aliq̃liter ꝭm ptẽ hanc, pp spissitudinẽ, & magnitudinẽ eius, q̃ ꝭm motũ fit intẽsionis. Maxime igiť ꝭm illã ptẽ ꝓpter hoc cœli circulatio calefacit aerẽ, ꝭm quã sol est illigatus. Sed adhuc mihi uidetur manere dubitatio, quomodo sol ferè à nobis æqualiter undiq; distans, siquidẽ & ad solis sphærã terra ferè pũcti & centri rationẽ habet, minima existente permutatione plus in ęstate eum, qui circa nos aerem calefacit, q̃ in hieme, à loco illo ferè nihil minus in ęstate distãs. Quomodo etiã in meridiano calefacit magis quã in ortu & occasu, eadẽ existente distantia ad id qđ supponitur. Quomodo etiã si magnũ & spissum sit solis corpus magis cõtrarius est, qui ꝭm motũ cœlestis corporis tactus, ad id qđ sub luna, ꝭm illã fit partem, tot tantis existentibus cœlestibus corporibus intermediis? Sed hãc qdem instãtiã & prius, & nũc soluẽs Alex. dicit, multas passiões multis ĩprimi p media aliq̃ mediis nõ patiẽtibus eãdẽ passionẽ, sed trãsuehẽtibus ipsam ad patiẽtia, sicut ait, quæ à sole accẽdunť accẽsa mediis nõ accẽsis. Prius autẽ & eã, q̃ à stupore marino hoĩbus ĩditã passionẽ pro testimonio accepit, per media recta nõ stupefacientia, forte autẽ qualitates quidẽ quasdã sic traduci, nihil mirũ mediis tãquàm uasis quibusdã inanimatis factis ad trãsuectionẽ. Corporalẽ autẽ passionem, & detritionẽ talẽ per mediũ fieri aliqđ nõ moto etiã ipso, & detrito, neq; fingere puto possibile. Sed necessariũ erat, quod sub sole cœleste corpus inspissatũ & ipsum ab ea, quæ ꝭm solem, parte aut pulsum, sic passionem in id, qđ sub luna traducere. Si igiť taliũ passionũ nõ est susceptiuũ corpus cœleste, aliter oportet dubitatorũ solutionẽ traducere. Et maxime quia neq; Aristo. spissitudine & cõtra obuiatione usus fuit, ad hoc ꝙ sol calefaciat ea, quæ hic sunt, sed eo ꝙ appropinquatur nobis, & super nos fit, Dicendum igitur, à solari corpore radios corporales editos ferri per cœleste corpus ad id, quod sub luna est. Equidẽ cœleste corpus tãquàm ĩmateriale ĩmaterialiter & improhibite penetrantes, per id autẽ qđ sub luna, nõ

adhuc

adhuc cedentes,sic tãquàm hoc materiali existente.{Nam & incorporeas cœlestiũ illustrationes, quædã quidem animæ,ꝓpter idoneitatẽ suscipiunt,quædã aũt inepitudine obsistente nõ suscipiũt, sic autẽ & quæ sub luna sunt,}sed ꝑ aerẽ quidem per poros penetrant,à solidis autẽ reflectuntur ad æquales angulos.Interceptus igitur ab ipsis aer,& simul motus,& ad seipsum detritus,conglobationé eius in molem incalescit,& maxime in illis locis,in quibus radii ad seipsos refracti intermediũ aerem inspissant.Et propter hoc solstitiorũ quidem ęstiuale calidũ est,quia ſm illud sol non nobis simpliciter fit propinquior,semper fere,ut dixi,æqualiter à nobis distans,sed eo,qđ ſm uirtutẽ nobis appropinquatur.Nam ſm meridianũ maxime,& circa illum radii in seipsos reflectunt,faciens assumptũ aerem in mole cõglobari,& cõprimi.In hyeme autẽ & per diem apud ortũ,& apud occasum sole existẽte,qui ad nostrã habitationẽ emissi radii nõ adhuc similiter ad seipsos reflexi,sed diffusi magis nõ similiter aerẽ cõprimunt.Propter hoc etiã mõtes cãpestres sunt frigidiores,quia apud ipsam reflexionẽ ɔgregati magis sunt radii,& magis earẽ comprimunt,sursum,progressi autẽ,distãt magis. Propter quod qdem eleuatior aer frigidior est,& qdem si desuper ꝓpter motũ ignitio icepisset,calidiora debebant esse eleuatiora,tãquàm ꝓpinquiora magis existentia his,quæ mouẽtur.Quãdo igitur dicit Aristoteles,ꝙ fit caliditas appropiquãte sole,& oriẽte,& super terrã existẽte: appropinquãte qdem dicit ei,qđ ſm uertici nostro.Oriẽte autẽ super terrã existente,sed nõ sub terra,supra nos autẽ existente,hoc est in meridie existente.Nam tria hæc cõuenientia calefieri ea,quæ hic,maxime à sole, faciũt.Et hæc qdem corporalr̃,& naturaliter pro rñsione dicta sunt.Dicat autem,& ꝙ sicut sanitates, & ægritudines,& diuitias,& pauptates,& artes alias eorum,qui sub luna exhibent ſm suos motus & cõfigurationes,sic & eas,quæ ſm qualitates differentias.Si enĩ nõ solũ calefaciũt,sed infrigidant q̃ ſm cœlũ,nõ solũ motus,sed & ante hos ꝓprietates ꝑ causa ponẽdũ.Notat aũt Alexan.qđ ꝓposuerat qdem,de astrorũ caliditate,& lumine dicere,qualiter fit,quoniã nõ ignea sunt,dixit autẽ de caliditate sola,tãquàm uideretur qdem aliqbus utiq; ꝓpter sequi caliditatẽ & ignitionẽ ex eo ꝙ illuminat diaphanum,nõ tamẽ sic habet,sed quia nõ solũ ignis illuminat,sed alia q̃dam & ipsa etiã diuina. Dicet igitur de lumine & in.2.de anima,ꝙ est lumẽ factũ ab igne,aut à diuino corpore in diaphano. Quare & illuminare habent etiã astra ipsa,& sine sua caliditate,ut in aliis dicet,ꝓpter qđ nunc prætermisit sermonẽ de hoc.Ista Alexandri ꝓposui aliàs existẽtia utilia.Quoniã miror quomodo dicit, non dicere Aristo.in his,qualr̃ ab astris fiat lumẽ,sed solũ q̃liter caliditas,quãuis audierit dicẽtẽ ipm. {caliditas aũt ab ipsis & lumen fit,detrito aere ab illorũ latione.}Si igitur de lumine nihil dixit,neq; de caliditate dixit aliquid.Non enim aliud aliqd de ipsa dixit,q̃ ꝙ detrito aere ab illorũ lation fit caliditas.Quæ enim dicuntur deinceps,omnia ad huius fidem assumpta sunt.Proponãtur autẽ & ista Alexãdri.Dicente enim Aristotele attritione cœlestia calefacere,quę sub ipsis sunt,quomodo utiq; erit hoc{ait Alexã.}uerũ,si simplicia sunt?uidet igitur/ait/qm̃ omne tangibile ſm cõtrarietatẽ tale est,& prima ſm primas,primæ autẽ tãgibiles cõtrarietates ostẽduntur in.2.de generatione & corruptiõe,caliditas & frigiditas,& siccitas & humiditas.Aut igitur ſm has specificat circulariter mobile, aut ſm alias,siqdem enim ſm harũ aliquas,de q̃tuor aliquas,si aũt ſm alias.primo qdem incõueniẽs uidebit,nõ ſm primas/primũ corporũ specificari.Deinde & sic si ſm aliquã simplicẽ cõtrarietatem, nõ æternum,erit enĩ aliqd ipsi cõtrarium.Forte igitur/ait/dicendũ,tãgibile qdem ipsum esse,& specificari etiã ipsum ſm tãgibilem qualitatem,nõ tamẽ ſm cõtrarietatem.Nam quę qdem in generatione & corruptione uersant,ſm tangibiles cõtrarietates,quia materialia & trãsmutari ipsa in inuicẽ necesse est corpus cœleste,nõ tale est,specificat aũt qualitate simplici.s.circulatiõe cui nihil est ɔtrariũ. Si enim grauitas & leuitas sunt tãgibiles contrarietates,erit utiq; & circulatio tãgibilis,q̃ est forma illius corporis.Grauitas quidẽ igit & leuitas/nõ erant formę eorũ,q̃ in generatiõe & corruptiõe sunt, q̃a neq; factiua,neq; passiua hæc sunt.Nõ.n.in faciendo aliqd aut patiendo ab altero dicunt,ut dixit. Quæ aũt in generatione & corruptione corpora,factiua & passiua abinuicem sunt,circulatio autẽ factiua qdem existẽs,non adhuc aũt & passiua eo,ꝙ non habeat aliqd cõtrariũ à quo patiat.Neq; patientia ab ipsa tãq̃ contraria patiunt,merito forma est illius corporis.Et erit autẽ rarũ hoc utiq; tãquã speciosum dictũ,quorũ contrariũ spissum erat,& minus & magis utiq; hñt hęc.Magis quidẽ sphęræ,minus aũt astra,uident.n.hæc mole redacta esse magis atq; extumescere magis,extubatio autẽ in mole neq; extare facit ipsa à suba,eo ꝙ sequit talis rarefactio & ispissatio circulationẽ,hęc aũt ītrãsmutabilis fit.Colores aũt & si qua talia īsunt ipsis,tãq̃ accidẽtia utiq;,& extrinsecus,& assequentia illam qualitatẽ insunt.Et ista qdem Alexãdri.Multis aũt dictorũ ab ipso discordet utiq; qs.Et primo huic, scilicet ꝙ cœlestia tritione calefaciant ea,q̃ sub luna sunt,tãq̃ ipsa his,q̃ sub luna secus trita. Nõ.n.hoc existimo dicere Aristotelẽ,sed ꝙ aer cũ motu cœli simul motus ipse ad seipm̃ deterit. Nõ.n.uerisile sic repercutere corpus cœleste,ut detereat ꝓpinquũ.Si aũt hęc sic se hñt,calidiora utiq; eẽnt aerea,

quæ cœlo ꝓpinqua magis ſunt. Nunc aūt ɔtrariū apparet, nam apud terrā calidiora altioribus ſunt. Secundo aūt attendet utiq̧ quis ad hoc. ſ. omne tangibile ẽm q̃tuor q̃litates tale eſſe. Tāgunť qdē. n. inuicem & cœleſtes ſphæræ, nō. n. eſt aliquid ītermedium ꝓhibens. Si autē à q̃tuor elñtis ſeparatū eſt cœleſte, non utiq̧ tactū ẽm has hr̃et drĩas. Si autē ẽm terreum quidem habet tangibilitatē, ẽm igneū autem uiſibilitatem, ut ait Plato, nō ẽm hæc, q̃ in generatione & corruptione, q̃ trāſmutanť in iuicē, ſed ẽm ſummitates ipſorū, conſentaneæ inuicē p̃exiſtentes, & ꝓpter hoc ꝓprietatem cœli non lædentes. Dictū eſt. n. & prius, ꝙ non oīa ex his cōpoſita, generari & corrūpi neceſſe eſt niſi quando nō poſſunt coexiſtere inuicē, & ſubtū ipſis tale, ut uiciſſim utrūq̧ ſuſcipere aptū natum ſit, ſicut & ipſe Alexander nouit. Tertio aūt qūo tangibilem q̃litatē dicens circulationem, nō uult ipſam hr̃e cōtrarium, ſi oẽs q̃litates drĩæ exiſtentes, ẽm oppōnem à genere diuidunť? Quarto qūo raritatem & īſpiſſationem in cœleſtibus aſpicit contrarias exiſtentes, ſi putat oẽm cōtrarietatē generationis & corruptiōis eſſe cām? qūo etiam ipſas aſſequi dicit circulatione, ſi & in his ſub luna eſt raritas & ſpiſſitudo? Quinto etiā quo mō colores & talia accidētia, & extrinſecus in cœleſtibus putās, nō cogiť ẽm paſſionē ipſa infieri dicere, tāq̃ non generationis & corruptionis ipſorū, ſed ſemper alteratiōis paſſiuę cauſa fiāt, & mortalem difficultatem cooperentur. Atqui accidentia, & extrinſecus in illis dicere abſurdiſſimum omnium eſſe puto, in habentibus ſubſtantialem & ſpecificam uirtutem.

Vide Plotinū ſuo libro de cœlo, & Procli ſupra Timæum.

Q m̃ autē videntur & aſtra tranſlata, & totū cœlū, neceſſariū aut quieſcētibus vtriſq; fieri tranſlationē, aut motis vtriſq;, aut hoc q̄dem quieſcente, hoc autē moto. Vtraq; q̄dem igitur quieſcere impoßibile quieſcēte & terra. Neq; enim vtiq; fierēt quę videnť, terrā autē quieſcere ſupponatur. Relinq̄tur itaq;, aut vtraq; moueri, aut hoc q̄dē moueri, hoc autē quieſcere. Siq̄dē igiť ambo mouebūtur, irrōnabile eaſdē velocitates aſtrorū eē, & circulorū. Vnūq̄dq;. n. ęque velox erit circulo ſcd̄m quē fertur. Videntur enī ſimul circulis cōſiſtentia iterū in idē. Accidit igitur ſimul aſtrūq; pertranſiuiſſe circulū & circulū allatū eſſe, ea quę ipſius latione, pertrāſitā eam quę ipſius peripheriā. Nō eſt autē rōnabile, eandē rationē habere velocitates aſtrorū, & magnitudines circulorū. Circulos quidē enim, nihil inconueniēs, ſed neceſſariū analogice habere velocitates magnitudinibus. Aſtrorū autē vnumquodq; in his nullatenus rōnabile. Siue enī ex neceßitate maiori circulo latū velocius erit, palā quia & ſi tranſponanť aſtra, in eos qui inuicē circulos, hoc q̄dem erit velocius, hoc autē tardius. Sic autē nō vtiq; habebūt ꝓprium motū, ſed ferentur vtiq; à circulis, ſiue à caſu contingit. Neq̧ ſic rationabile vt & in oībus ſimul, vt circulus q̄dem ſit maior, & latio velocior, eius q̄d in ipſo aſtri, vnū q̄dem enī aut duo hūc modū habere, nihil īcōueniēs, oīa aūt ſimiliter fictiōi aßimilanť. Simul aūt & nō eſt in his quę natura, q̄d vt cōtingit, neq; vbiq; & in omnibus exiſtēs, quod à fortuna.

Com̃. 30. Scd̄m hoc de aſtris omnibus, fixiſq; & erraticis ꝓblema q̃rit apparens motus ipſorum & trāſitio utrū per ſe motorū eſt, aut aliquo alio mō accidit. Ex diuiſiōe aūt ꝓducit q̃ſtionē, cōfeſſum accipiēs q̄d apparet. ſ. ꝙ aſtra trāſferunť & totū cœlū, totū autē dicit trāſferri, nō ꝙ ẽm totum ptrāſeat ex loco ad locū, ſed q̄a cœli corpus moueť totū, ut aſtra dicunť. Moueť aūt ẽm partes, ut perſpicuū eſt, & ex eo ꝙ aliæ partes, ceu aliæ ęq̄noctiales circuli & zodiaci, & aliorū circulorū qui ſunt ī ipſo corpore cœleſti, oriētes, & cœlū mediātes & occūbentes, ex inſtrumentis dep̃hendunť. Amborū igiť tranſlatione apparente. ſ. nō erratici cœli, & non errantiū aſtrorū {de his. n. nūc eſt ſermo} neceſſe, aut q̄eſcentibus ambobus fieri trāſlationem, aut motis ambobus, aut hoc q̄dem quieſcēte, hoc aūt moto, & p̃ter hæc non eſt aliud membrū. Suppōne aūt dignificauit & ly {ambobus q̄eſcētibus} q̄uis ineuidens uideať ſaluari apparentē ipſorū tranſlationē ambobus q̄eſcētibus, q̄a fuerūt quidā, de q̄bus Heraclides Pōticus, & Ariſtarchus inquiūt, de q̄bus Heraclides Pōticus & Ariſtarchus: putātes ſaluari apparētia, cœlo quidem & aſtris q̄eſcētibus, terra aūt circa ęq̄noctiales polos ab occaſu mota per diē una ꝓxime circūuolutione ly {ꝓxime} autē apponiť, ꝓpter ſolis ſupermotionē unius gradus tāquā ſi nō moueať terra, quod q̄dē paulopoſt oſtēdet, nūc aūt ut ſuppōnem accepit, īpoſe cœlo & aſtris quieſcētibus ſaluari apparētia. Nā qūo utiq̧ trāſlatio ſaluať oībus īmotis acceptis? Et hoc q̄dē mēbrū diuiſiōis ſupponens terram īmotam ſic diſſoluit. Q̄d aūt neq̧ ambo moueanť cœlū, & q̃ in ipſo aſtra, oſtēdit ſic, q̄m̃ unūquodq̧ aſtrorū ẽm circulum uideť motū, q̃ quidem uerſus polos ẽm minores, q̃ aūt uerſus æquinoctialem ẽm maiores, ſi ambo ſupponātur mota & aſtra & cœlum, neceſſe eſt aſtrū & circulū ẽm quem ferť aſtrum æq̃ uelociter moueri. Et cām neceſſitatis apponit, q̄a uidenť aſtra ſimul cū circulis in idē reſtituta. Q̄d. n. cum primo gradu arietis hodie cooriť nō erraticū aſtrum, & craſtina ipſi cooritur.

cooritur. Sic aũt oportet imaginari motum amborũ,ut si quis super equum sedens lõgorum crurum ęque uelociter currit cũ equo eadem lõgitudine ab ambobus in eodem tẽpore pertransita, sic enim & astrũ ambobus motis eũdem semp locũ circuli obtinens ęque ueIociter mouebit cũ circulo. Si.n. attingens circulũ astrum,& ꝓprio motu motũ super ipm ęque ueIociter moueat opposito astri motu,necesse bis restitui astrum,quãdiu circulus semel restituit,ut super terrã appareat factũ astrum. Nõ attingens aũt,siquidẽ uelocius circulo moueat,coassumit aliqd ipsius,si aũt tardius subdeficiet. Hoc aũt non est ↄsentaneũ/ait/scilicet ęque uelocia astra circulis eẽ,qm̃.n.in sphęra maiores & minores circuli circa idẽ centrũ,aut circa eũdem polũ existẽtes unà simulq; restituunt quidẽ,ẜm maiores quidẽ citius moti,ẜm minores autẽ tardius,si & astra simul restituunt circulis super quos mouentur,ꝓportionalr̃ habebunt uelocitates astrorũ,ad magnitudines circulorũ.Quare quanto maior est ęquinoctialis,semp manifesto,tanto uelocius astrũ,qđ super ęqnoctialẽ est uelocius eo qđ sup semper manifestũ est.Nã æquinoctialis semper manifesto tanto uelocior.Sed circulos qdẽ uelocitates ꝓportionabilr̃ hr̃e cũ magnitudinibus nõ solum cõsentaneũ est,sed etiã necessariũ.Cõsentaneũ qdem, qa ẜm rõnem & ꝓportionẽ uelocitates coaptant magnitudinibus,sed qui maiores citius mouẽtur. Necessariũ autẽ quia circuli ipsi nõ sunt per se absoluti à sphęra q̃ mouet.Continuũ.n.illud corpus est,sed sphęra mota,& restituta ab eodẽ in idẽ,& circuli ẜm qđ ferunt astra,restituunt simul oẽs maiores & minores.Quo mõ.n.possibile sphęrę cõtinuatę & circulariter circũmotę,aliquid ipsius iã restitutum eẽ,aliud aũt nõdũ?In astris autẽ per se motis nõ adhuc cõsentaneũ est eãdem ꝓportionem uelocitatis ipsorũ ad uelocitatem quã hñt magnitudines circulorũ adinuicẽ.Necesse.n.aut circulos causas eẽ talis ꝓportionis,ut ex necessitate id qđ super maiorẽ & minorẽ circulũ mouet citius moueat,aut ipsorũ astrorum per seipsa motorũ,hoc quidẽ uelocius est,hoc aũt tardius,sed siqdẽ circuli causa sunt necesse transposita ẜm imaginationem astra,prius quidẽ uelocissimũ,eo ꝙ sup maximũ & uelocissimũ circulum mouebit,tardissimũ fieri,eo ꝙ super minimũ,& tardissimũ circulũ nũc mouet,& ècõtrario,sic autẽ nõ adhuc utiq; erunt ꝓprio motu mota astra,sed à circulis delata.Si autẽ ꝓpter seipsa astra,alia quidẽ ueIociora existẽtia,alia aũt tardiora simul diuisa sunt conuenienter cũ circulis,uelociora quidẽ/maioribus uelocioribus,tardiora autẽ/tardioribus & minoribus,aut ẜm naturalem quãdã/& principalẽ rõnem/hoc factum est,aut à casu accidit,sed ẜm naturalẽ quidem rõnem/ euidenter est ipoẜe.Propter qđ etiã p̃termisit forte Aristo.hoc mẽbrum diuisiõis.Si.n.in oĩbus his q̃ ẜm naturã/maius corpus citius fert sua latione,ut etiã ipse paulopost dicet: nã maior gleba/citius ad deorsum fert & maior ignis/citius ad sursum,nõ utiq; maiora astra/ẜm naturalẽ rõnem tardiora facta/breuioribus & tardioribus circulis coaptarẽtur.At uero neq; à casu accidit,ut in oĩbus simul/& circulus sit maior,& latio uelocior astri qđ in ipso,quia q̃ à casu raro & in minus sunt.Et si quidem unũ aut duo sic se hñt,nullum icõueniens uidebat dicere à casu.Oĩa autẽ simil̃r se habere si ex casu dicens quis fictioni assimilat,figmẽtum autẽ est id qđ ẜm nr̃am phãtasiã incõsone de rebus dicit, ut rõcinãdum sit hoc mõ:quæ à casu & fortuna sunt nõ ubiq; neq; in oĩbus sunt,astrorum ad circulos analogia ubiq; & in omnibus est. Astrorum ergo ad circulos analogia,non à casu neq; à fortuna est.Et alium etiã quendã talem syll̃m posuit.Quæ ubiq; & in oĩbus sunt,ẜm naturã sunt,quę ẜm naturã,neq; ut ↄtingit/neq; à fortuna sunt.Si igit qbusdã astris ad circulos analogia ubiq; & i oĩbus ẽ, nõ utiq; neq; à fortuna,neq; ut ↄtingit erit.Alexãder aũt hoc {simul autẽ nõ est in his q̃ natura quod ut cõtingit & à fortuna} exponẽs inquit.Quæ enim natura fiũt,ut ad plurimũ fiunt,nõ raro,neq; in his q̃ ex necessitate.Nam qđ ubiq; & oĩbus existit,necessariũ est,nam oppositũ ipsius impoẜe est,quæ autem ẜm cœlum,& ẜm naturã,& ex necessitate & natura cõsistunt.Quod aũt ut ↄtigit & à fortuna & ad minus & raro euenit.q̃re non rõni consentaneũ est sic accidere. Si igit simul restitutis astris cũ circulis,ut ex apparentibus ↄstat,accidit dicentibus moueri astra,ęq̃ ueIociter ipsa moueri cũ circulis super quos mouẽtur asserere.Hoc aũt assequitur hoc.s.aut p necessitatẽ circulorũ,& non ꝓpter ipsa moueri astra,aut si ꝓpter seipsa moueantur,aut ẜm naturam saluat ꝓportio astrorum ad circulos, aut à casu & à fortuna.Si igit ambo impossibilia ostensa sunt,& hæc assequũtur id qđ est ambo moueri.s.circulos & astra,perspicuũ est,ꝙ impossibilis suppositio sit.Dicit aũt Alexãder,ꝙ p̃nt dicta etiã sphæris adaptari,tanquã circulos ipsorũ sphęras dixerit.Nam & errantiũ sphęrarũ cum circulatione simul restituta apparẽt in ipsis astra.Quare unũquodq; utiq; ipsorũ ęq̃ ueIociter mouebit cũ sphæra in qua est.Quarũ sphærarũ aliæ qdem sunt maiores,aliæ autẽ minores,q̃ enim extrinsecus & continentes,maiores sunt interioribus & ↄtentis.Et erit utiq; hoc.s.{circulos quidem nihil incõueniẽs, sed etiam necessariũ uelocitates habere ꝓportionalr̃ cum magnitudinibus}æq̃le huic{sphæras quidem necessariũ hr̃e uelocitates ꝓportionaliter cũ magnitudinibus.}Nam maior ipsarum in maiori mouetur tẽpore.Propter qđ quę quidẽ Saturni i.30.annis,quę aũt Iouis,in.12.alia aũt in alio.Forte

Mars in duo/b^9, sol f. 365 diebus. 6. horis, vel circa, Ven^9, & Mercurius in eodem fere, Luna. 27 diebus. & 8. fere horis. vide authorē sphæræ.

autem Aristoteles qdem circulos ꝓportionaliter hr̄e uelocitates magnitudinibus dixit, tanquā maioribus circulis citius motis, siquidē simul restituūtur cum minoribus. Alexāder aūt in sphæris contrarium dicit, ꝙ maior in maiori moueť tēpore, uniuersalr autem de circulis quæ simul restituūtur Aristo. dicit, & hoc etiam ipse Alexander nouit ꝙ ambobus motis. s. circulis & astris & simul restitutis alter motus frustra existens apparet. Nihil autē frustra est in his quæ natura fiunt. Et miror quomodo hoc dicit, quāuis enim simul restituantur circuli & astra, utraqꝫ substātias & uirtutes habentia proprias secundum ipsas operantur.

At vero iterum si circuli quidem manent, astra autem mouentur, eadem & similiter erunt irrationabilia. Accidet enim velocius moueri quæ extra, & velocitates esse secundum magnitudines circulorum ipsorum.

Cōm. 31. Ostenso ꝙ neqꝫ ambo possibile est qescere. s. circulos & astra, neqꝫ ambo moueri, nunc ostendit ꝙ neqꝫ astra quidē moueri rōnabile est, manere aūt circulos. Eadem enim erūt absurda similr deducta, etenim si astra supponātur mota quiescentibus circulis, accidet etiam sic, id quod sup maiorē circulū est citius moueri, & ꝓportionalr habere uelocitates astrorū ad magnitudines circulorū, in qbus mouentur, quod quidē est impole. Neqꝫ enim naturalr hoc accidere possibile est, siqdem ſm naturam maiores magnitudines similibus motibus citius mouētur q̄ minores. Necesse igiť aut circulos esse causam talis ꝓportionis, & sic nō erunt astra q̄ moueňť per se, non enim si minus astrum sup maiorem circulū moueret, sed aut à casu & à fortuna euenit. Qđ quidem absurdū est in naturalibus dicere, & maxime in diuinis. ſm nullum igiť modū astris motis uelocitates astrorum ꝓportionaliter hr̄e cum magnitudinibus circulorū possibile est, q̄re eadem etiam similr erunt absurda. Et in hac suppositione cū dicat Aristoteles ꝙ accidet citius moueri q̄ extra, hoc est q̄ remotiora à polis sunt & uelocitates esse ſm magnitudines circulorū, notauit hic etiam Alexāder ꝙ nō utiqꝫ dicit restitutionē planetarum. Non enim simul restituunť hi, sed unusqſqꝫ ipsorū in diuersis tēporibus restituiť, & rediť ſm proprium motū, sed non simul restituūtur, neqꝫ uelocitatū ipsis differentiæ fiēt ſm differētiā magnitudinum, in quibus moueňť. Quare rōnabile, ait, ut diximus, has ostensiones in p̄sentia dicere ip̄m de astris, quæ in sphæra non errante collocantur.

Quoniā qdem igitur, neq; vtraq; moueri rōnabile, neq; astrum solū, relinqtur circulos qdem moueri, astra autē quiescere, & infixa circulis ferri. Solū enim vtiq; sic nullū irrationabile accidit. Celeriorē enim esse maioris circuli velocitatem, rationabile eorū quę circa idē centrū alligatorū. Sicut enim in alijs, maius corpus velocius fertur, ꝓpria latione, sic & in circularibus. Maior enim ablatorū ab his quę ex cētro, maioris circuli decisio. Itaq; rationabiliter in ęquali tēpore, maior circūferretur circulus, & nō distrahi cœlū ꝓpter hoc accidet, & quia ostēsum est cōtinuū ens totū.

Cōm. 32. Quatuor existētibus mēbris diuisionis dicentis ſm quot modos possibile saluari apparentē astrorum trāslationē, ostenso ꝙ neqꝫ ambo moueri rōnabile est. s. circulos & astra, neqꝫ alterū solū. s. astra: de his enim ꝓxime ostenderat, inducit merito, ꝙ relinquiť circulos quidē moueri, astra aūt quiescere, & illigata ferri. Hoc enim reliquū diuisionis mēbrum est. Et solū sic, ait, nullum absurdū accidit, & ostendit iam, quia qđ quidē, ex aliis suppositionibus absurdū seqbatur. s. proportionales esse uelocitates astrorū cū magnitudinibus circulorū, hoc nō sequiť, hoc aūt sequitur. s. celeriorē esse maioris circuli uelocitatem, his q̄ circa idem centrū alligātur, hoc nō solum, nō absurdū, sed etiam necessariū esse secūdum duos modos, ſm unū qdem, quia sicut in aliis naturalibus magnitudinibus maius corpus citius fertur, q̄ minus ꝓpria ipsis ſm naturā latione. Maior enim gleba quā minor, & maior ignis quàm minor citius moueť, sic etiam in circularibus quod est maius citius ferť. Si enim ex cētro, concentricorū circulorū educte recte, ad eas q̄ in circuitu sunt peripherias, similes portiones circulorum auferunt, ceu q̄rtas, aut semicirculos, aut qlesc̄ūqꝫ, quādo motis circulis una recta earū quę ex centro simul motarū, & ipsa ſm imaginationē cum circulis simul currat altera manente ſm intellectū tunc similes portiones circulorū, hæ qdem maius spaciū, hę aūt minus aliqn̄ transierūt. Quare rationabilr & toti circuli, qui maiores, & qui minores in æq̄li tēpore circūferētur. Hoc igitur necessario accidit, eo ꝙ ꝓportionales sint uelocitates cum magnitudinibus hoc. s. maiores & minores circulos in ęquali tempore simul redire atqꝫ restitui. Et adhuc hoc. s. nō distrahi cœlum. hoc enim inest quidem ipsi maxime quia ostensum est continuum totum esse. Accidit autem & propter analogiam motuum, qui secundum partes ipsius ad magnitudines sunt. Si enim æque uelociter maior circulus moue/

retur

ret cum minore, puta æquinoctialis cum semper manifesto non restitutis in eodem tēpore, discerpe- retur utiq; totius cōtinuitas. Attendere aūt oportet, q ad illud quod dicit, celeriorē esse maioris cir- culi uelocitatē, respondet istud, & nō distrahi cœlū. Alexander aūt audiens ipm dicētem {circa idem centrum alligatorū} pōt/ait/hoc & in sphæris intelligi, & erit utiq; per hoc tollens opinionē dicentiū fm excentricitatē motū inesse planetis, & sic tentantiū apparentia saluare, & deinceps etiam ait. s. ma- ior eni ablatorū ab his q̄ ex centro maioris circuli portio erit utiq; ut in rectis dictū est, sed hoc maio res quidē auferri portiones exteriorum circulorū, uerum est, non tñ argumentum huius q rōnabi- liter maior circulus moueat uelocius Sed siquidē est uerū fm illud magis, quia maius corpus exte- rius mouet fm naturā motu. Sed q quidem nō erraticis, sed in octaua circulis hęc conueniāt, & ipse notauit Nam in æq̄li tēpore maiorem circulum cū minori restitui, in circulis qdē qui in octaua sunt uerum est, in erraticis aūt sphæris nō adhuc uerum, neq; fm ꝓprium ipsarum motū. alia enī in alio tēpore restituit, neq; fm motum qui cū uniuerso fit, etenim ab illo idem deficit tātum unūquodq;, quātū fm ꝓprium motum mouet ex cōtrario motui uniuersi. Propter qd etiā in ipsis astra apparēt nō simul restituta cum fixis cum quibus fuerint cōcurrentia, sed subdeficiētia sunt. Hoc autē {circa idem centrum alligatorū} tāq; de centro ꝓprie itelligens, æq̄le/ait/huic. s. in sphæra existentium. Forte autē qm̄ & ex centro eductę peripheriæ ꝓportional̄r secant maiores & minores circulos, indiget qui dem his q̄ ex polo nūc, significat autē ipsas per hæc ab his q̄ ex centro Euidentius. n. in his theorema ante sphærica mathematica in planis traditum est. Sed hr̄e ꝓportionalem hāc sectionē Alexāder di- cit nō esse argumētum huius q rōnabil̄r maior circulus citius moueat. Si. n. in eodē tpe maioris cir culi portio, & ꝓportionalis ipsi minoris distātias intermedias rectarum q̄ ex centro ueniunt, hęc qdē maiori, hæc autē minori mouent, quomō non utiq; est argumētum euidens? Nescio autē ꝑpter qd Alexāder non uult rectas q̄ ex centro ueniunt, sed plana per cētrum ducta diuidere ꝓportionaliter circulos. Et quidē Aristo. ex centro, sed non per centrum/ait/cum dicat, & circulos esse ꝓportional̄r di uisos, sed nō sphæras, dicente autē Aristotele {& nō distrahi cœlum, ꝑpter hoc accidet, & quia osten sum est cōtinuum totū} Alexāder notat bene, q ex hac lr̄a palā, dici de inerrātibus sphęras has. In cō- tinuo enim dicit. Erraticę aūt nō ɔtinue, sed tangunt seinuicē, & in his nō utiq; distractio esset diuer simode motis, & hæc qdem dicta sunt ab Alexādro bene. Qd autem ɔsequēter dicit considerādum; in unaquaq; enī sphæra/ait/ distractio fit cōtinuo existente uniuscuiusq; ipsarū corpore, si astra sint simul mota manentibus sphęris. Non adhuc enī cōtinua corpora ipsarū, si astra q̄ sunt partes ipsarū locum ex loco transeunt. Forte aūt non hoc nunc ꝓponit dicere, iam enim ostensum est, q nō mo- uētur astra manentibus sphæris, sed q ꝓportionales sint uelocitates circulorū ad magnitudines ip- sorum, cā est huius q in æq̄li tēpore simul redeūtibus & restitutis maioribus & minoribus circulis non distrahat cœlum. nam nusq̄ fuit hic mentio astri. Alexāder autē imanens suæ sn̄iæ, potest/ait/ hoc in oībus sphæris intelligi, nō tanquā inuicē ɔtinuis, sed tanquā astris his, q̄ in ipsis sunt qbus mo- tis q̄libet ipsarū distraheret. Et qdem pauloāte bene rōcinatus fuit q erraticas impoīe simul restitui, aut iuicē, aut cū nō erraticis. Nunc igit hoc cōclusit Arist. q aliis diuisionis mēbris absurdis existen- tibus, relinquit id quod dicit circulos quidē moueri, astra autem qescere, sed qui sunt circuli, dignū est q̄rere. Æquinoctialis quidem enī & zodiacus, tanquā in duo secātes sphærā, merito inexistere ui- dentur, fm subam hemisphæria distinguētes. Alii aūt circuli forte fm intellm̄ nostrum sunt Centro enim polo, distātia aūt unoquoq; astrorū circulos describentibus nobis. Aut non fm nostrū intellm̄ sunt motuū circuli, sed tota sphæra circa eosdem polos semper. s. æqnoctialis mota unūquodq; eorū quę in ipsa sunt astrorū semper manens in eodē loco, & à tota sphæra circūmotum æq̄li semper distā tia à polo distans, circularem habet motū. Quāuis igit nō designati sint isti circuli sphęrę, tñ quoniā omnis motus fm distātiam aliquā fit motu circulari existente, necesse est etiam distantiā circularem naturalem esse, in qua æq̄liter distantia à polo astra firmata sunt à conditore DEO, & hę ꝓportiona- liter habentia uelocitates cum ipsis magnitudinibus.

Sēper manife- stus pōt eē & tropic' cancri & circulus ar- ctic' i nostra regiōe, in alia tropicus capri corni, & circu l' antarctic' no bis imanife.

Equinoctialis recte diuidit sphærā, zodia cus autem ob- lique.

Adhuc autē quoniā sphęrica astra, quēadmodū & alij dicūt & nobis cōcessum dicere, ex illo cor- pore generātibus. Sphęrici autē duo motus sunt per se, uolutatio & circūgiratio. Siquidē igitur mo- uentur astra per seipsa, altero vtiq; mouebūtur horū, sed neutro vidētur. Circūgirata qdem enī ma- nerēt vtiq; in eodē, & nō trāsferretur loco, qđ tamē & vidētur & omnes dicūt. Adhuc autē oīa qdē rationabile eodē motu moueri. Solus autē videtur astrorū sol hoc operari oriēs & occidens, & iste nō ꝑpter ipsum, sed ꝑpter elongationē nostri visus. Visus enim ꝓtensus longe voluitur ꝑpter debili- tatem, quę causa forte & eius qđ est scintillare videri stellas fixas, planetas autē nō scintillare. Pla-

netę qdem enim ppe sunt, quare potēs existēs ad ipsos ptingit visus, ad manētes aūt tremit, ppter lō gitudinem porrectus longe valde. Tremor autē ipsius astri facit videri esse motum. Nihil enim differt moueri visum, aut quod videtur.

Cō̄m. 33. Post ex diuisione ostensionem q̄ de motu aut imobilitate astrorum allata est, alium modum ostē sionis adducit qđ nō mouenť astra suppones ipsa sphærica esse, & nūc quidem pbabilitatem suppositionis psuadens ex opinione aliorū sic existimantium de ipsis, & ex eo ꝙ oportet, cū sint ipsa eiusdem subæ cum cœlesti corpore, corpus & figurā eandē hre. Paulopost aūt & hoc per se q̄rēdo pbabiliter tractās, ostendet sphæricam esse figurā astrorum. Supponens igiť ꝙ sphærica sunt astra, & pacipiés, ꝙ sphæricorū corporū fm qđ sphærica sunt, sunt duo motus. s. circūgiratio & uolutatio, fit aūt circū giratio quidem in eodem loco circa proprium axem reuoluta sphæra, Volutatio autem permutan/te loca: & ostendens neutrum horum motuum conuenire astris quiescentibus sphæris: iā ꝙ nō moueantur ipsa astra probauit/ait/Alexander. Et ꝙ quidem non circūgirentur ostendit ex eo, quod trāslata uidentur & non manentia in eodem loco. Si enim quæ circūgirantur in eodē manent loco, { tale enim est circūgirari. } Astra aūt non in eodē manēt loco, sed trāsmutāt locū, ut etiā apparētia attestā/tur, & cōmunis oīum opinio cōstat ꝙ in secūda figura ɔcludiť astra nō circūgirari, aut qđ uerius est, astra nō fm circūgirationē hanc habere eā quæ uidetur in ipsis trāslationē. Deinde soluit instantiam quæ dicit, ꝙ sol circūgirans apparet, uersimile igitur & astra sic moueri. Et soluit instātiam multiplr, primo qdem ex eo ꝙ rationabile qdem est, omnia eodē motu moueri substantiā eandē habētia, solus autē sol uidetur circūgirans. Scđo autē ex eo, ꝙ neꝗ sol ubiꝗ uidetur circūgiratus, sed oriens solū & occūbens. Et tertio eo qđ assignat causam fm circūgirationē imaginati motus solis penes nos existē/tem & nō penes solē. Visus enim/ait/ ptensus longe, & debilis factus ppter lōgitudinē uoluitur, hæc enim debilia & mota patiuntur. Volutio autē hæc & tremor & circunuolutio uidetur esse circūgira/tio eius qđ uidetur. Nihil enim differt ad talē imaginationē uisum supponere moueri, aut qđ uide/tur. Qui enim secus littora nauigant, moueri terrā & mōtes putant uisu moto, & ppriam passionē uiso circūponunt. Qđ autē hoc sit causa huius ꝙ circūgirans uidetur sol, persuadetur etiā ex hoc ꝙ stellę qdem nō errantes scintillantes uidētur. Has enim dicit illigatas tāquàm cōtra eas quæ uidētur erraticæ, distinguens ipsas, aut tāquàm nō erraticæ sphæræ de qua sermo est alligatas dicit. Planetas autē nō adhuc pati putat hoc. Nam planetę qdem/ait/ ppe sunt, quare potēs existens, & robustus per tigit ad ipsos uisus. Et ppter hoc nihil ipse patiēs neꝗ de illis aliquā p̄dicat passionē. Ad nō erraticas autē, quas ppter hoc manentes uocat, tāquā nō uagas remotius existētes uisus ptensus nutat ppter multā lōgitudinem debilitatus. Et tremor ipsius in sole qdem circūgiratio esse apparet in nō errati/cis & scintillationē uideri facit. Et ꝙ qdem etiā scintillatio in sole appareat manifestū est. Propter qđ autē dicit utiꝗ quis, circūgiratio in solo sole apparet, & nō etiā in his quæ ultra solem, ad quæ remo tiora existētia protensus uisus magis utiꝗ nutare debet, & tremere ppter maiorē debilitatē? Et dicit ad hanc dubitationē Alexander ꝙ forte quidē aliquid fit penes solis fulgorē. Forte autē fit & penes terrā ppter qđ secus ipsam uidetur circūgirans. Nam oriens & occūbens duos motus ipsius, unū fm quē cū uniuerso circūfertur, & alterū fm quē p se ecōtrario moueť, accidit aliqualiter uideri, eo ꝙ uideatur secus terrā quiescentē, & sic mutare uidetur ppter hoc oriens solū & occūbens, talis nobis uidetur. Et solus utiꝗ sol hoc patitur, eo ꝙ maximus sit ppinquorū, & fulgidissimus & manifestissimus, Hoc autē { uisus ptensus longe } nō tāquàm fm effussionē radiorū/ait/Alexan. uidentibus nobis dixit. Nō enim uidetur hoc sibi, sed diaphanū intermediū uisum nunc uocauit, ex eo ꝙ p multū intermediū spatiū speciem nobis annuntiās nō adhuc similr cum eo qđ est ppe nostrū uisum defert speciem eius qđ uideť, neꝗ dominať ipsi ppter eam quę ex lōginquo traductionē. Sed & hoc { quare potens existens ad ipsos ptingit uisus } uidetur/ait/Aristo. de intermedio diaphano intellexisse. Sentiens aūt Alex. { qđ ualde improbabile erat } diaphanū uocare uisum, & dicit ipsum uolui ppter debilitatē, q̄uis de uisu/ait/dicat & radiis, nō tāquàm acceptās dicit utiꝗ, sed eo ꝙ eędē qdē fiunt passiones, siue diaphanum intermediū fuerit patiens à sensibili, & annūtians uisui, siue à uisu emittanť radii, magis autē cōsuetū sit tale, quia mathematici sic loquunť, in multis enim ipso & si nō placeat utitur. Qđ aūt nō sit possibile sic se habere, in eo libro qui de sensu & sensibilibus īscribiť, ostendet. Qđ autē dicit planetas nō scintillare, & qdē sole existēte uno ex planetis & scintillante, aut alios prēter solem/ait/aut planetas pprie dicet utiꝗ ipsos quinque prēter solem & lunā. Et palàm ꝙ hoc fm p̄dominans dixit. Qđ enī & Mercurius inter planetas scintillat, significat & nomē hoc impositum sibi. s. stilbō. Quibusdā autē & astrū Veneris uideť tale pati, & melius ad pprietates astrorū magis hoc re/ferre

Pro hoc vi/de librum de mūdo q Aris. tribuitur, vbi Mercuriū vo/cat stilbō.

ferre,sicut colores.Quoniã autẽ q̃ Aristotelẽ à Platone dissentire cõtendunt,ut & hoc ipsorũ dogma dissonũ ꝓponát,cũ Plato qdem dicat nõ erraticas stellas duobus moueri motibus,uno qdem à cœlo circũdelatas,alio autẽ ꝓprio circa sua cẽtra circũlatas & circũgiratas:Aristoteles autẽ circũgirationẽ interimat: uideamus{si uidetur}utriusq; sententiã,& primo dicta à Platone audiamus scribente in Timæo sic.Diuini qdem plurimã spẽm ex igne ꝯdidit ut q̃ fulgidissimũ uideret & pulcherrimum esset.Vniuerso autẽ assimilans circularẽ fecit,posuitq; in optimi prudentiã,atq; illud sequi iussit,& circa omne cœlũ distribuit ut uerũ ipsi ex hac uarietate ornatũ accederet,& uniuersalr̃ motus duos adaptauit unicuiq;,hunc qdem quo ẜm idẽ in eodem semp uolueret,hunc aũt quo ad anterius ab ipsius & simili uertigine ducerent.Quinque autẽ motibus ĩmobiles & stãtes,ut q̃ maxime & ipsorũ unũquodq; quo ad fieret esset optimũ.Ex quo itaq; facta sunt quęcũq; nõ errantia astrorũ diuina animalia,& ꝓpter hoc in eodẽ uersa semp manent,quæ autẽ uertunt,& erratica mutatione labunt, sicut in p̃cedentibus dictũ est ẜm illa facta sunt.In his autẽ Plato unũquodq; nõ erraticorũ astrorũ duobus motibus moueri ait.Primo qdem circa suiipsius centrũ in eodẽ manẽtia.Scdo ab eo aũt in anterius qui fit à cõtinente ipsa cœlo.Aristoteles aũt qđ qdem tollat circũgirationẽ constat.Tollit autem ipsam nõ tãquàm neq; totaliter existentẽ in ipsis,sed tãquàm nõ solã existentẽ quiescẽtibus sphæris,neq; apparentis ipsorũ ẜm locũ translationis existentẽ causam.Dicit enim{circũgirata enĩ utiq; manerent in eodẽ,& nõ trãsmutarent locũ . qđ qdem uidet,& omnes aiũt.}& in his,quæ deinceps etiã naturã tãquàm idoneum auferre ab ipsis/ait/omnia per quæ cõtingeret ꝓuidere p se,sphæricitatem autẽ ipsis relinquere,ut compleat motũ apertiorem in ipso.Sic enim utiq;/ait/& citissime mouerent,& maxime eundẽ locũ obtinerẽt,quæ qdem ambo circũgirati sunt ꝓpria,sed etiã in sermonis. Quoniã igitur oportet/ait/cœlũ qdem moueri,eo qui in ipso motu,alia autẽ astra nõ ꝓcedere per se ipsa,rationabiliter utrũq; erit sphæricũ,sic enim maxime hoc qdem mouebitur,hoc autẽ quiescet, q̃re ubiq; nõ ꝓcedere p seipsa tollit talẽ motũ,sed nõ simpliciter moueri.Et cœlũ qdẽ moueri dicit tãquàm partibus ipsius ꝓpter magnitudinẽ sensibilẽ habentibus trãslationẽ,stellas autẽ quiescere tanquã uolutatione ptiũ ipsarum,ẜm motũ circa ꝓpria centra non uisa,totalitate aũt ipsarũ,eundẽ semper locũ cœli obtinẽte.uniuersalr̃ autẽ si naturalia sunt & astra,subæq; eiusdẽ sunt cum cœlo.s. quintæ,& figura eadẽ informata sunt.s.sphærica,qũo non & motũ utiq; habebunt eũdẽ,naturalia p̃sertim existentia.Si aũt ut in sequẽtibus dicit,& actione & uita,aĩata,uidelicet cœlestia oĩa participát, quomõ utiq; ĩmobilia erunt p se astra?Quãuis enim partes sint cœli,tamẽ tales partes,ut & totalitatem ꝓpriam habeát,& circũscriptionẽ determinatã.Adhuc aũt si & ad mansionẽ idonea est sphærica figura,nullũ utiq; erit corpus/natura circulr̃ mobile.Attendendũ aũt & ad totũ argumentũ,sphærica enim cũ sint,aut ẜm circũgirationẽ,aut ẜm uolutationẽ mouebunt motu, quo mota uidẽtur,sed neq; ẜm circũgirationẽ est hanc,q̃ enim circũgirãtur,in eodẽ loco manent, neq; ẜm uolutationem,ut ostendet.Non ergo hoc motu transmutãtia locũ,per seipsa mouent.Non autẽ hoc ostendit, q; hunc solum hñt trãsitiuũ motum astra,qui à cœlo fit,alium nõ habentia.Nisi forte ostẽdere solũ nõ circũgiratum apud orizontẽ,uidet penitus circũgirationẽ interimere. Sed si ẜm se circũgirationẽ interemisset,non utiq; à transmigrare ipsam interimeret dicens. Circũgirata enim utiq; manerent in eodẽ, sed qm̃ sol circũgiratus oriri uidet,& occũbere nostro uisu uolutato, ut uideat ẜm circũgirationem transmutare locũ:propter hoc eam,q̃ à sole,instãtiã soluit, auxilians per hoc q; circũgiratum in eodẽ manet,& oñdens q; q̃ in orientali & occidẽtali ꝓgressu solis apparens circũgiratio,nõ est ipsius solis, sed nostri uisus.Audire aũt oportet & optimũ Astronomorũ Ptolemæũ dicẽtem in scđo libro suppositionum/qui rõnabilius sit mouere quidẽ astrorum unũquodq;,quia hoc est & uirtus,& operatio ipsorum,ẜm proprium uero locũ & circa suiipsius medium regulariter rursum & circulr̃ uolui iustum est inesse,quod & incontinentibus ipsum consistentiis inuenitur.

Vid Timæũ vbi app; singulis stellis fixis suũ motorem assignare : & suo orbe circũduci.idẽ ĩ Plotino ĩ suo lib. de cœlo.idem author theoricæ planetarum videt dicere in theorica octaua.

At vero q; neq; volutentur astra,manifestũ.quod enim volutatur verti necesse.Lunę autẽ semper patẽs est,qđ vocat facies.Itaq; quoniã mota qdem per seipsa,ꝓprijs moueri motibus rationabile, in his autẽ nõ videtur mota:palã,q; nõ vtiq; mouebũtur per seipsa.

Ostenso q; apparẽs astrorũ motus,non ẜm circũgirationẽ est, circũgiratus enim maneret in eodẽ, Cõm.34.
& soluta instãtia q̃ de sole,ꝯsequenter ostendit,q; neq; uolutata astra faciunt apparentẽ translationẽ. Nã si trãsferant sicut uolutata, sed q; nõ ẜm uolutationem transfarãtur astra, & si ꝯueniẽs sphærico corpori sit uolutatio,ostendit ex eo,q; apparẽs facies lunæ,uidet semp eãdem hr̃e positionem.Non autem utiq; hoc accideret loco, in quo est impssio alio & alio circũdelato, & trãsuolutato. Palã autẽ q; ratio hæc ꝓcedit tanquã super axioma dicens,sicut in uno,ita & in oĩbus se habet,& habet rõnem

axioma in diuinis. Sed siqdem apparens facies dña quædã substãtialis est lunaris corporis, aut exem plariter otinentis multiformitatẽ & diuersitatẽ generationis indicãs, ut Iamblicus/ait/uel quia mediũ locum tenet inter cœlestia & sublunaria, partim bene illuminabilis est, partim aũt magis umbrosam fm substantiam, ut aliis placet: efficax uidef ad ostẽsionem, qđ dictũ est. Qualr. n. toto corpore uolutato eãdem positionem seruaret illud cõtinuũ existens ad totum? Si aũt/ut qdam aiũt apparitio, qđã est, ut in speculo, aut terræ, aut maris, aut mõtium, posse/ait/Alex. & uolutata ipsa silis manere apparitio eo, q & hæc à quibus apparitio eadem manent fm illã ad suscipere talem apparitionem & fm oẽs ipsius partes silẽm hr̃e idoneitatem, & fm corporis naturã, & fm figuræ silitudinem. Sed siquidẽ apparitio fm eã, q̃ à speculo radiorũ reflexionem ad apparens fit, ut multis uidef, non utiq ab omni loco uidenti, idẽ utiq appareret, sicut nũc lunæ facies & à meridianissimis locis, & à borealissimis, & ab occasu & ortu idem apparet uidenti. Si uero defluxus eorũ, q̃ sub luna sursum fluentes, alii abinuicẽ semper circa fulgidũ lunæ talẽ accipiunt cõsistentiam, sicut & in speculis idolorũ apparitionem cõsistere dicũt quidam, possibile utiq erit, & uolutata & circũgirata, eãdem apparitionẽ hr̃e uideri ab oĩ loco. Aĩaduertere autẽ oportet, ꝓpter quid nõ fuit usus in circumgiratione ea, q̃ in luna facie Arist. Nam & qđ circũgiraf, aliam & aliã positionẽ hñs, non utiq ostenderet eandẽ apparitionẽ faciei, si fm subam esset in lunari corpore talis differentia. Aut forte possibile erat sphæra in qua alligaf ad otraria generationis/mota/& circũgirante seu circũducente ipsam, cõtra ęquationem semp fieri positiõis faciei. Ostenso autem q neq fm circũgirationem, neq fm uolutationem possibile moueri astra hoc motu, quo uidentur moueri, quoniam per seipsa aliter impossibile erat moueri, concludit iam, quòd non utiq mouerentur per seipsa.

Adhuc autẽ irrationabile, nullũ organũ ipsis dedisse naturã ad motũ. Nihil enim vt cõtigit facit. Neq; de animalibus curasse, sic aũt preciosa despexisse, sed videtur tãq̃ idoneũ auferre omnia, per quæ contingebat ꝓcedere per seipsa, & quia plurimũ distant ab habẽtibus organa ad motũ. Propter qđ & rationabiliter vtiq; videbitur totũ cœlũ sphęricũ esse, & vnũquodq; astrorũ. Ad eum quidẽ enim qui in ipso motũ sphęra figurarũ maxime vtilis. Sic enim vtiq; & velocissime mouebit, & maxime retinebit eandẽ locũ. Ad eum autẽ qui in anterius, ineptissima. Nequaq̃ enim similis motiuis per seipsa. Nihil enim depssum habet, neq; ꝓminens, sicut rectilineũ sed plurimũ distat à processiuorum corporũ figuris. Quoniã igitur oportet cœlũ qdem moueri, eo qui in ipso motu, astra autẽ non procedere per seipsa, rationabiliter vtiq; vtrũq; erit sphęricum. Sic enim maxime hoc quidem mouebitur, hoc autem quiescet.

Cõm. 35. Ostenso q non per seipsa mouenf astra hoc motu quo uidenf moueri, quia neq fm circũgirationem, neq fm uolutationem ipsa mouenf, fm aliam adiectionem iterũ ostendit, q non per seipsa mouenf hoc trãsmigratiuo motu. Syllus autẽ uirtute talis est, quæ per se mouenf migratiuo motu, dependentes hñt partes & eminẽtes, sicut pedes aĩalia hñt: cœlum & astra sphærica existentia, neq dependentes, neq eminentes hñt partes. Et conclusio in secũda figura est q cœlũ & astra non per seipsa mouenf migratiuo motu. Sed cœlũ quidem palàm neq totaliter mutat locũ ex loco, astra aũt transmutant qdem, sed nõ ex seipsis. qm autẽ ex silitudine ad alia aĩalia argumentationem fecit, primũ/qa irrationabile est naturam nihil frustra faciẽtem perfectioribus quidem aĩalibus q̃ & ꝓprie tãq̃ nota animalia uocauit, organa ad migratiuum exhibuisse motum, honorabilia autẽ neglexisse. Si igitur hoc inconueniens est, illud magis uerum & congruum est à cœlo & ab astris tãq̃ abstulisse oĩa per q̃ contingeret per se procedere, hoc est trãslatiuo motu moueri, & ut q̃plurimũ distare ipsa ab hñtibus organa ad trãslatiuum motum & sphæricũ cœlũ fecisse & unũqđq astrorũ ad motũ idoneũ in eodẽ dixit idoneissima est sphærica figura, sic enim & citissime utiq mouebif, & regulr̃ cœlũ, mensura oĩs motus existens. Et maxime obtinebit eũdem locũ, eo q nihil extra seipm habeat. Citissime quidem enim mouef, quia spaciorũ Isoperimetrorũ minima est peripherialis. Eorum aũt quæ eadem uirtute mouenf, citius mouef, quod minorẽ perimetrũ & circuitũ pertransit, sed etiam ꝓpter planiciẽ superficiei, & undiq similẽ & ęq̃lem ipetum & raptum. Et ut/ait/Plato super minimũ pedẽ semp manens facillime mobile est quod sphæricũ & regularẽ habet motum tanq̃ in angulis contrarium nõ offendens, & impeditũ & irregulariter motũ seu delatum sit. Nam angulate figuratum. & pp eminentiã angulorum, & ꝓpter insimilitudinẽ figuræ irregularẽ habet motum. Et fm angulũ quidẽ firmata citius circũfertur, ut & sphæricũ semp in uno signo ꝓcedens, super planũ aũt tardissime. Sed & eũdem semper locũ obtinet sphærica figura circũgirata pp nullam hr̃e eminentiã, q̃ in circulatiõe alius

Vide Platonem cur non organa cœlo in Timæo.

Hoc deficit i impresso codice Græco, sz i ãti quo iacet exẽplari.

aliúq; assumere & relinq̃re locũ cogit. Sic quidem igit sphærica figura, ad eum, qui in eodẽ motum, qui fit ẽm successionẽ partiũ, & ad mansionẽ in eodẽ utilissima est, sed ad ꝓgressum in ante ineptissima est, siqdem dissimilis est, cũ his q̃ per seipsa mouetur translatiuo motu. Dissimilis aũt est, siquidem illa rectilinea existentia, & nõ sphærica hñt aliquas partes p̃iacentes aut dependẽtes qbus organis utunt ad transitionẽ, tanq̃ non principalissimis ipsorũ partibus tangat solũ & suppedaneũ, sphęra aũt si trãseat, & uoluteť toto utiq; corpore ad transitionẽ utetur. Si igit ad ꝓcessum in ante ineptissima est sphærica figura, cõstat q̃ motus nõ ẽ ipsi ẽm naturã. Notat autem Alexãder quõ dicit nõ erraticum cœlũ detinere eũdem locũ non existens totalr̃ in loco ẽm se. Et dicit, q̃ locũ nunc cõius spatium uocat. Quale ergo spatiũ? siquidẽ.n. qđ ipsius corporis dicit, & transmigratiuis inest hoc. s. esse in sui corporis spacio. Si aũt spacium regionẽ dicimus, hoc nũc ꝯcedimus, qđ in sermonibus de loco interimere nititur. Cõcludens autem rõnem inquit Aristoteles. qm̃ igitur oportet, ait, cœlũ quidem moueri, eo qui in ipso motu. i. eum qui in eodẽ loco dicit, qm̃ concessit obtinere eũdem locum. Aut ad distinguẽdũ cõtra motum qui est in loco, de nõ existẽte in loco dixit { eo qui in seipso motu, } alia aũt cœlestia corpora, hoc est astra non ꝓcedũt per seipsa ad anterius, sicut gradiẽtia, & transmutantia locum, rõnabilr̃ utiq; erit sphæricũ. Sic.n. maxime cœleste quidẽ corpus mouebit eo qui in ipso motu qui ẽt apparet, astra aũt eundẽ locum obtinebunt. Scribit aũt { hoc quidem mouebit, hoc aũt quiescet } & est hæc planior scriptura, si cœlum qdem circũfert astra, ipsa autem in eodem manet loco. Et uide q̃ astra nõ dixit oportere simplr̃ moueri, sed nõ ꝓcedere p seipa, qđ qdẽ etiã cœlũ habet. Opportune.n. natura ab ambobus abstulit organa per q̃ contingeret ꝓcedere per se. Ambobus autem hñtibus, & manere in eodem loco, & circulariter moueri, nobis aũt uidentibus cœli quidem circularem motum, ab astrorũ circũdelatione, astrorũ autem eã quæ in eodem loco cœli mansionẽ, utrũq; ab eo qđ à nobis uidetur designando, sic enim, ait, { hoc qdem mouebitur, hoc aũt quiescet. } Et attendere oportet q̃ totũ hoc argumentum ad id tendit. s. ad ostendẽdum, q̃ trãslatiuo hoc motu apparẽti ẽm quem q̃libet die orientia uidentur, & cœlũ mediantia, & occumbẽtia nõ per se ꝓcedẽtia mouentur, sed à cœlo circũferunt, in eodẽ cœli loco semper quiescẽtia. Qm̃ autem diaphana existentia cœlestiũ sphærarũ corpora à nobis non uident, solas autem stellas uidemus. unde palã q̃ sunt totalr̃ cœlestia corpora, & non per se astra in ęthere apparenti hoc motu mouent. Sed quõ hoc Aristo. p̃termisit inquirere, qui ex euidẽter apparentibus demõstrationes utiq; uenat? Aut non p̃termisit, sed ostendit euidenter, quãdo uelocitates astrorũ ostendit, ꝓportionem hñtia ad magnitudines cœlestium circulorum, in qbus circũferunt, oportere quidem dicẽs, ut etiam in aliis, maius corpus citius ferri sumpsius latione. Si aũt in astris, & minora aliq̃ maioribus ueIociora uident, maiores circulos in æq̃li tempore pertranseũtia, cõstat q̃ ꝓportio ẽm magnitudines corporũ est, in qbus circũferunt, hæc autem sunt cœlestia ꝓportionem uelocitatis hñtia ad magnitudinem. Totalr̃ autẽ si ostensum est q̃ nõ p se ipsa mouent apparenti hoc motu astra, sed à sphæricis aliis corporibus circũdelata sunt, ostẽsum est etiã ab Aristo. esse cœlestes sphęras. Et in principio aũt huius tractationis ostendit ex eo, q̃ duæ sunt simplices lineæ, & ideo duos eẽ simplices motus. Ex hoc aũt duo esse simplicia corpora simplicibus motibus mota. s. circulr̃ mobile & quod recti motus. Astrorũ aũt hic motus locum ex loco trãsmutans, non est ꝓprie circularis, q̃uis super circulum fiat. Nã circularis motus manentis in eodẽ loco ẽ. Oportet ergo eẽ corpus uniuersalius astris q̃ à locis ad loca ferunt. Sic qdem igit Aristo. ẽm multos modos ostendit cœlestis corporis subsistẽtiam. Interrogandũ autẽ intermediũ astrorũ quid utiq; sit. Vacuum quidem.n. nõ est, hoc.n. ostensum est non esse. Si igit corpus, aut hoc quod q̃rimus. s. cœleste, aut generabile aliqđ & corruptibile, uelut aer, aut aliqđ ęthereum successum. Et quõ possibile est eorum q̃ ẽm subam tantũ differunt. s. astrorum, dico æternorum existium, & intermedii corporis, siquidem sit genitum & corruptibile, eũdem esse ẽm naturam locum? Sed quõ habet rõnem generabilium qdem & corruptibilium corporũ totalitates cõtinuas esse & unitas, æternum autẽ corpus disgregatum esse & distractum nõ hñs corpoream unã totalitatem? Ab his etiã q̃ in astronomia oñduntur, cõtinuum esse cœleste corpus ostendet per motũ eclipticorum nodorũ Lunæq; & Solis. Super obliquũ.n. adinuicem circulum motis duobus luminaribus ẽm diametrũ circulorum sectiões sunt ecliptici nodi. Nã ambobus luminaribus in eadem sectione factis solis fit eclipsis, & cum itercipit diameter iter utrũq;, in sectionibus luna deliquiũ patit. Qm̃ igit sectiones moueri uident regulariter, ꝓpter qđ nõ ẽm eundem semp locum eclipses fiũt, sol autẽ ostẽsus fuit p eundẽ circulũ. s. qui p medium aĩalium semp motus, si luna oblique moueat ad ipm̃, per seipam mouet hoc motu, ẽm aliud & aliud signũ solari circulo cõparata, nõ adhuc ẽm circulũ mouebit, sed etiã describet, qđ est inconueniens, si oportet cum sit quintę essentiæ simplicem & circularem hr̃e motum. Est igit obliquus lunæ circulus ẽm cuius motum nodi trãsmutant. Circulus aũt ẽm se, neq; est, neq; mouet, sed in sphę/

Sic & author sphæræ a visu inuolutiones cœli ostẽdit.

Caput & cauda draconis vbi eclipsis Lunæ cõtingit. vide authorẽ sphæræ & theoricã planetarũ. & Almagestum Ptolemæi.

ra esse hñs cum sphæra simul mouet. Est ergo & lunare & solare cœlum cõtinuũ. Si autẽ hi & aliorum astrorũ contẽtiui, sed quidẽ hoc & per alias ostẽsiones ꝓbabiliores forte aliquis demõstrabit. Tantum aũt apponendũ est dictis, ꝙ nõ erratica quidẽ uocata sphæra siqdem uere sine errore sit, & nõ acceptet aliquis in ipsa Hipparchi & Ptolemæi obseruationẽ, tãq̃ per cẽtum annos uno gradu, & ipsa ècõtrario mota. Vno utiq; mouebit̃ motu & hoc simplici, astra autẽ q̃ in ipsa duobus. s. ipsorum circũgiratione, & motu totius. Erratica autẽ tribus. s. ꝓprio, & motu cõtinentium ipsa sphærarũ, & motu uniuersi. Q̃m autẽ & doctor noster Hãmonius me p̃sente in Alexãdria obseruãs per corporeum Astrolabium stellã Arturum, īuenit ad gradum s̃m Ptolemęũ ipsius tãtum super motã, quãtũ oportebat s̃m centũ annos uno gradu cõmotã esse uerius utiq; erit dicere, ꝙ qdem sine astris sphæra quę oẽs cõtinet, cuius nõdum notitia erat, ut uidet̃ in tẽpore Arist. uno & simplici ab oriente motu mota alias oẽs simul circũducit, q̃ autem sine errore apud nos dicit̃, duobus mouet̃ motibus, eo qui est ab oriente uniuersi, & eo qui ab occasu ꝓprio, q̃ autem in ipsa astra his duobus & ꝓpria circũgiratione cientur. Silr̃ autem & q̃ deinceps sphæræ, & q̃ in ipsis astra, aliæ quidem duobus eisdẽ, aliæ autem tribus eisdem mouent̃ motibus. Notãdum autem & qđ cum dicat Aristo. irrõnabile esse naturam de aĩalibus qdem curasse, sic autem honorabiliora neglexisse. Alexãder aĩalia ea q̃ in generatiõe sunt, uocari ait. Quia ꝓprium qdem aĩalis est sensitiuum, in diuinis autẽ nõ est hæc uirtus aiæ, sicut neq; nutritiua, q̃re nõ utiq; aĩalia erunt existẽtia aĩata, nisi æquiuoca. Mirabile qdem si & sensibile, & tãgibile diuinum, ut ipse dicit, & sensitiuum nõ est. Ergo perinde ac melius sit corpori nõ sentire, eq dem hoc extremis & inhonoratissimis corporum existit aĩatis. Forte igitur quidẽ materiales sensus, & maxime passiuos auferẽdũ est. s. olfactum & gustum, alios autem certissimos dandũ. Tangẽtibus enim inuicem non insensibiliter se tangunt, & omnia intuent̃ & omnia audiũt. Et hæc de his.

Manifestũ aũt ex his ꝙ & dicere fieri latorũ harmoniã, tãq̃ cõsonis facti sonis, leuiter quidem dictũ est & superflue à dicentibus, nõ etiã sic habet veritas. Videtur autẽ qbusdam necessariũ eẽ, tantis latis corporibus, fieri sonũ, quoniã & his quę apud nos neq; moles habentibus ęquales, neq; simili velocitate latis sole & luna. Adhuc autẽ astris multitudine & magnitudine tãtis, latis velocitate tali latione impossibile nõ fieri sonũ difficilem quẽdã magnitudine. Supponẽtes autẽ hęc, & velocitates ex elongationibus habere cõsonãtiarũ rõnes, harmonicã dicũt fieri vocem, latorũ in circuitu astrorũ. Quoniã autẽ irrationabile videtur nõ coaudire nos vocẽ hãc, causam huius dicũt esse, genitis cõfestim existere sonum, quare non permanifestum esse ad contrariũ silentium. Adinuicem enim vocis & silentij esse diiudicationẽ. Itaq; quẽadmodum æris malleatoribus propter cõsuetudinẽ, nihil videtur differre, & hominibus idem accidere.

Cõm. 36. Propositũ quidẽ est obiurgare dicẽtes ex motu astrorũ sonum fieri, & hunc harmonicũ. Est aũt & s̃m se quidem cõueniens ꝓblema his q̃ de motu astrorũ sermonibus, ex ↄsequẽti aũt destructiuũ etiam est ꝓxime redarguti sermonis dicentis moueri per seipsa astra. Si eni mouerent̃ sic, necessariũ erat sonare. ostendat̃ autem, ꝙ non sonãt, perspicuũ quoq; erit, ꝙ neq; mouent̃ hoc motu. Et est quidem sermo Pythagoricorũ, isti enim dicebãt & Pythagorã sentire harmonicũ sonum hũc factum ex cœlestium corporũ motu. Obiiciẽs aũt primũ sermoni ꝓbabilr̃ Aristoteles tandẽ nititur ipm arguere, tanq̃ supponẽtes enim/ait/illi fieri sonũ à motu cœlestium corporũ & persuasione facta ad suppositionem, ex eo ꝙ corporũ q̃ mouentur apud nos fit sonus, q̃ neq; magnitudinem æq̃lem hñt cum illis, neq; tanta uelocitate mouẽtur. Multo igit̃ magis solis & lunæ, & aliorũ astrorum, in tanta multitudine & magnitudine & uelocitate lationis tali motorũ, ut in. 24. horis, cum tantũ spatiũ cœli circũeant, impoſſe est non fieri sonũ quẽdam p̃ magnitudine excedẽtem. Sic igit̃ ꝓbabiliter fieri sonum supponentes, & distantias ipsorũ respectu terræ in harmonicis rõnibus existẽtes deꝑhendentes, deinde ex distantiis magnitudines rõcinantes, in eadẽ ꝓportione distãtiarum existentes sic, maiora enim semper q̃ cõtinent q̃ quę cõtinent̃, & tanto maiora, quãto ꝓximiora/aut remotiora ↄtinẽt. Deinde & uelocitates motuũ in eadem ꝓportione magnitudinũ inueniẽtes, quia maius corpus citius fert̃ sua latione, ut ipse dixit, & tanto citius, quãto maius est. Q̃m ueloci͂ores qdem motus sunt, acutiores faciunt sonos, tardiores aũt grauiores. In acuminibus aũt & grauitatibus sunt harmonicarũ consonãtiarum ꝓportiones. Merito has in distãtiis inueniẽtes, & ꝑpter distantias in magnitudinibus, ꝓportionaliter se hñt cum subsistentiis, & ꝑpter magnitudines in uelocitatibus & grauitatibus eadem ꝓportione seruata, harmonicã fieri aiunt uocẽ aut sonũ latis circulr̃ astris. Et uide ꝙ distãtiis & magnitudinibus solis & lunæ, & ꝓportionibus in his per geometricas demõstratiões deꝑhensis { ut in his

Nona sphæra nota fuit post Arist. vide theoricam octauæ sphæræ.

quæ de magnitudinibus & distãtiis astronomicis theorematibus cognouimus.} si etiã in superioribus astris q̃ supra solẽ ꝓportiones distãtiarũ & magnitudinũ ab ipsis extiterũt inuẽtę, usq; nũc aliis ignotæ. Quoniã distãtias quidẽ magnitudines, magnitudines aũt uelocitates & tarditates motuũ ꝓportionaliter assequũtur, & has acuitates & grauitates sonorũ necesse est semp harmonicã esse sonationem. Q̃m autem absurdũ uidebatur nõ audire nos uocẽ, soluũt instantiã hanc, ex eo ꝙ genitis nobis, mox adest sonus ɔtinuus existẽs, & nõ interruptus. Propter cõsuetudinẽ enĩ & coalitũ sonũ non sentimus ipm, & ꝓpter cõtinuationẽ. Vox enim & silentiũ adinuicem cõparatiõe cognoscunť maxime, sicut motus & quies, & album & nigrũ, & alia apposita. Non sentimus igiť ꝓpter nõ euidentem esse sonum cõparatũ ad cõtrariũ silentium, sicut quẽadmodũ sonos æris pcussor nõ aduertit, pp consuetudinem, neq; in differẽtia aliq̃ uidenť figuratim eẽ, sic & adhuc magis nobis ꝓpter ɔtinuationem insensibilis sonus ille fit. Hæc igiť tanquàm existentia ꝓbabilia compte dicta esse/ait/hoc est decenter, & superflue etiam/hoc est inuentiue & meditatiue.

Hęc itaq; sicut dictum est prius, melodiose q̃dẽ dicũtur & musice, impoßibile autẽ hunc habere modũ. Nõ enim solũ nihil audire incõueniens de quo soluendi aßumũt causam, sed & nihil pati sine sensu. Excellentes enim soni destruunt etiã inanimatorũ corporũ moles, puta qui tonitrui dißipat lapides & durabiliora corporũ, tãtorũ autẽ latorũ & soni pertrãseũtis ad motã magnitudinẽ multo magis necessariũ pertingere huc, & valitudinem intolerabilẽ esse violentię. Sed rationabiliter neq; audimus, neq; patientia videntur corpora violentã nullã paßionem, ꝓpter nõ sonare. Similiter autem erit & cã horũ manifesta, & testimoniũ dictorũ nobis sermonũ, ꝙ sunt veri. Dubitatũ enĩ & faciẽs Pythagoricos dicere fieri symphoniam latorum, nobis est argumẽtum. Quęcũq; quidem enim sc̃dm seipsa feruntur, faciũt sonũ & plagã, quęcũq; autẽ in lato infixa sunt aut existũt, quẽadmodũ in naui partes, nõ poßibile est sonare. Neq; ipsa nauis si feratur in fluuio. Quãuis eisdem rationibus vtiq; licebit dicere ꝙ incõueniẽs, si nõ qui fertur malus & puppis, facit sonũ multũ tãtę nauis, aut iterum ipsa nauis mota. Q̃d autẽ in nõ lato fertur, facit sonũ, in lato autẽ continue & nõ faciente plagã, impoßibile sonare. Quare hic dicendũ ꝙ siquidẽ ferebantur corpora, horũ siue in aeris multitudine expansa per totũ, siue ignis sicut dicunt omnes, necessariũ facere sup̃ naturalẽ magnitudinẽ sonũ, hoc aũt facto, & huc pertingere, & perimere. Itaq; quoniã non videtur hoc accidẽs, neq; vtiq; animata, neq; violenta feretur latione, nullũ ipsorũ. Velut futurũ prouidente natura quoniã nõ hoc modo se habẽte motu, nihil vtiq; esset circa hunc locũ similiter habẽs. Q̃d q̃dem igitur sphęrica sunt astra, & ꝙ nõ mouentur per seipsa, dictum est satis.

Probabiliter exponẽs sermonẽ prius q̃dem leuiter & superflue dictum esse dixit, nunc autẽ harmonicæ & musicæ cõuenientibus his nominibus utens ironice, & iam obuiat ad ipsum alia q̃dẽ cõcedens omnia, quæ ƒm ꝓportionẽ in ueritate musicæ dicta sunt. Necesse enim est ꝓportionaliter se habere cũ distantiis magnitudines, & cũ magnitudinibus uelocitates motuũ & cũ his si ƒm ipsa fiãt, acuitates & grauitates sonorã. Accusat autẽ eam quæ à principio suppositionẽ dicentẽ sonũ quendã difficilẽ magnitudine ab illorũ motu fieri. Impossibile enim/ait/hoc esse, nõ solũ quia inconueniẽs est tãto sono facto nihil audire, q̃d q̃dem nitunť soluere, ostendentes ꝙ nõ est cã absurdi huius nihil audire. Est enĩ alia cã inqunt huius absurdi{nihil audire} q̃d ɔsuetũ, nõ tamẽ soluũt. Oportebat enim si ꝓpter consuetudinẽ nõ sentimus tãtos sonos, neq; minores dep̃hendere. Neq; enim formator, aut malleator æris, muscionẽ uolãtẽ audiuit, & etiã quæ ꝓpter consuetudinẽ insensibilia fiunt. Nõ solũ igitur ꝓpter hoc impossibile, q̃d ab illis dictum est, sed & putare sola, quæ sentiunt, pati à sonis audientia ipsos. Per hoc enĩ eius, q̃d est nõ audire/causam dicentes, effugere incõueniens existimãt. Oportebat autẽ intelligere ꝙ excedentes soni/destruũt etiã inanimatorũ, & nõ sentientiũ corporũ moles. Nam tonitrui sonus diuidit lapides sæpe, & firmissima corporũ. si igitur tonitrui unius sonus, tantum operať, tot ergo motis & tãtis corporibus. s. astris sono pertingente ad ea, quæ hic sunt, ad analogiã motæ magnitudinis multuplã/soni maximi tonitrui/magnitudinẽ necessariũ pertingere huc, & si nõ sentiamus{ut aiunt} ꝓpter coalitũ nobis sonũ, ut & robur uiolentiæ ipsius difficilis fit, ut omnia utiq; corrumpanť, quæ hic ab illo. Sed rationabiliter/ait/neq; audimus, neq; pati uidenť hic corpora nullã uiolentã passionem ꝓpter nõ sonare. Si enim sonarẽt, & audire esset necesse est & corrumperenť, quæ hic sunt. Si autẽ nihil horũ fit, palã ꝙ nõ sonant illa. Causa autẽ/ait/nõ sonandi astra Com̃. 37.

mota,manifestũ factũ est simul,& testimoniũ dictarũ à nobis rationũ est,ꝙ sunt uerę.Dicebamus aũt, ꝙ nõ mouent̃ per seipsa astra.Nã dubitatũ ꝑpter quid nõ audimus,& qđ fecit Pythagoricos dicere, fieri cõsonãtias motorũ in cœlo,nobis est argumentũ,ꝙ nõ ẽm seipsa moueant̃ astra.Si eni sonabant & mouebant̃,& hoc Pythagoricos faceibat dicere ɔsonantias motorũ,nõ audimus autẽ sonum pali ꝙ nõ per se mouent̃.Quæcũq; enim per se mouent̃,faciunt sonum percutientia.Quæcũq; autẽ ẽm accidens ferunt̃ eo,ꝙ in moto sunt,aut partes moti sicut in naui partes,hæc nequeunt sonare.& si sonet nauis per aquã stantẽ,aut contra motã mota,sed neq; ipsa nauis si ẽm fluxum feratur,sonat.Vt eni qualiscũq; pars & in uase sit & in aqua fluuii nauis.Dicit autẽ & in libro de naturali auditu,ꝙ ut quodã in loco nauis in totius fluuii loco est.Est eni idẽ,locus eorũ quę in loco sunt,qui & uasis est, ut autẽ in uase sic in aqua fluuii.Euidenter autẽ & ꝑgrate dubitationẽ ad partes nauis,& nauẽ trãsferens adiecit{qđ fert̃,nõ in loco facit sonum}ut nauis per stantẽ aquã,aut qđ per aerẽ stantem fertur. Qđ autẽ copulatũ lato,qđ qdem cõtinuũ uocatur,ut malus in naui,aut aqua in lagena,aut nauis in fluente fluuio,& nõ ẽm se uerberans,impossibile sonare.Quare hic,ait,dicendũ iuxta ẽm hypotheticorũ modũ,qui per tria uocatur,ꝙ si qdem ferrent̃ corpora astrorũ,siue in aeris multitudine diffusa per totũ idest usq; ad suprema,siue ignis,hoc eni magis cõsequens uidet̃,eo ꝙ supernatet ei,in aere igneis necesse est facere supernaturalẽ magnitudine solũ.Si autẽ fiat sonus,necesse est huc pertingere ipsum,& destruere,quæ hic sunt cõstat,ꝙ falsum utiq; erit antecedens.Quare nõ utiq; per se mouebuntur astra,neq; ẽm impetũ ꝓprium,ut animata,uel ui ꝓiecta ab aliquo,aut pulsa,aut tracta.Hoc autẽ,ait,factũ est tanq̃ futurũ ꝓuidente & præratiocinãte natura,ꝙ nõ hoc modo motis astris sicut nõ mouent̃ ĩ cœlestibus corporibus simul mota,sed per se motis,nihil utiq; erit eorũ,quæ circa locũ hic,similiter se habens,ut nunc habet omnibus à sono & impetu motus corruptis.Bene autẽ in his Alexãder attendit,quia qđ nunc dictũ est,ostensiuũ est huius ꝙ rationabiliter neq; sphęrę ipsę motę sonũ faciunt.Neque enim diuidunt corpus motu suo manẽs ipsum,per qđ mouent̃.Neq; enim est aliquod corpus tale ibi,sed ipsę mouent̃ in seipsis,ut sæpe dixit Aristoteles,tãgentes seinuicem ẽm superficiem,nullo mediante alio corpore,nõ habẽte corpore resistentia ɔtra ipsa,aut asperitatẽ aliq̃, aut totaliter ꝓminentiã.Scđo autẽ notat & hoc bene,ꝙ ex his quæ hic dicunt̃,manifestus est Aristoteles plane existimãs,ꝓuidentiam eorũ,quæ hic sunt.Naturã enim,ait,prouidentẽ eorum quæ hic sunt,facere sphæras motas,sed non astra Nam causa faciẽs hæc,& ꝓuidet,patet autẽ ꝙ naturã nunc deum uocat Aristo.Nam ꝓprie ab ipso dicta natura principiũ motus & quietis in quo est,nõ solũ ꝓuidere nõ ualet,sed neq; uidere aut cognoscere totalr̃ nata est,neq; sentire,in insensibilibus corporibus primũ innata.Cõsequenter autẽ Alexan.& per ꝓprium argumẽtũ nititur ostẽdere ꝓximius, ꝙ nõ mouent̃ astra per seipsa sphæris manẽtibus.Si enim mouent̃,ait,sic,aut in ꝓfundo sphærarũ existentia mouent̃,aut in superficie.Sed si in ꝓfundo,aut per ipm̃ cœleste corpus diuidentia qđ inueniunt ante,aut per aliqđ aliud corpus generabile existens ibi,aut per uacuũ inexistens.Sed uacuũ qdem,neq; alibi,neq; multo magis in cœlo possibile esse.Sed neq; aliquod aliud corpus corruptibile est in diuino & æterno corpore,ꝑter naturã enim utiq; esset.Si igitur per ipsum cœleste corpus mouetur secans ipm̃,hoc aũt post sectionẽ simul fundit̃ iterũ,passibile utiq; erit corpus diuisum,& etiã humidum.Hæc enim humidi natura est.Si igit̃ humidũ sicco cõtrarium,& eadẽ materia ɔtrarium ẽ,poterit ipsa & siccũ suscipe.Si aũt hoc,nõ æternũ neq; ĩcorruptibile sua natura cœleste corpus erit. Si aũt iacẽtia ĩ supficie suarũ sphærarũ & ꝓminẽtia mouent̃,adiacẽtiũ obsistẽs semp diuidẽt,aut corruptibile aliqđ corpus,aut cœleste,aut p uacuũ cedent,& iterũ eædem rõnes dicentur. Si autẽ aliud aliquod ibi corpus sit,nõ erit sphæricũ adhuc ẽm se diuinũ corpus,neq;{ut ipse ait}diligenter tornatum.Manifesta aũt sunt,& q̃ ab Alexandro dicunt̃,qm̃ contradicentes ipsa astra ẽm se transmigrãtia moueri,obuiationem facit.& neq; Platonis molestãt sermonẽ,dicentẽ etiam astra silr̃ totis sphæris circa suiipsorũ centra circũferri. Neq; enim cum sphæris & in sphæris circũdelata sonabunt,neq; in seipsis mota sicut sphæræ.Neq; enim sphęrę sonant per se.Pythagorici aũt harmonicũ sonũ à motu cœlestiũ corporum dicebãt effici,& ex ꝓportione distãtiarum ipsorũ simul rõcinabant̃ siquidem non solũ Solis & Lunæ,& Veneris,& Mercurii,sed & aliorũ astrorum ꝓportiones distãtiarũ ab ipsis dep̃hensæ fuerũt.Causa aũt assignata q̃re nõ audimus nos dicens ꝓpter coalitũ nobis sonum,& cõsuetudinem minor si Pythagoricis cõcederet̃,cum narrent Pythagorã audiuisse,aliquãdo talem harmoniam.Quãdo quidẽ & hi soni cõgeniti sint illi,sicut & aliis hominibus.Forte igitur ẽm uirorum p̃biam soluendum instantiã, dicendo ꝙ non oĩa sunt inuicẽ cõmensurata,neq; oẽ omni est sensibile, neq; apud nos.Insinuant aũt canes odorãtes aĩalia, de lõge,q̃ hoĩes,non odorãt.Quanto itaq; magis, intantum natura distantibus,quantũ incorruptibilia à corruptibilibus,& cœlestia à terrenis, uerum est dicere,ꝙ diuinorũ corporum sonus,terrenis auribus nõ est audibilis.Si aũt aliquis,& hoc corpus

terrenum

terrenum separatū,& autoideale ipsius & cœleste sedile, & eos q̄ in ipso sensus purificatos habeat, aut per bonam sorté,aut p uitę bonitaté,aut adhuc ꝑpter sacerdotalem pfectionem, iste utiq; uidebit q̄ aliis inuisibilia sunt,& audiet,q̄ ab aliis nō audiūtur,sicut narrat Pythagoras extitisse,diuinorū autē & imaterialium corporū,si utiq; fiat aliquis sonus,neq; pcussiuus,neq; pimens fit,sed generatiuorū sonorum excitat uirtutes & operationes,& cognatū sensum pficit.Et proportioné quidé habet quā/dam,ad sonū ocurrenté cum motu terrenorū corporū.Operatio aūt q̄dam est motus illorū impassi/bilis soni,qui apud nos fit,ꝑpter sonatiuā aeris naturā.Si igit ibi aer passiuus non est,constat, q; neq; sonus utiq; erit.Sed uidet Pythagoras sic dicere harmoniā illā audiuisse,tanq̄ & in numeris harmo/nicas ꝑportiones intelligens,& q̄d in ipsis audibile,audire dicebat harmoniā. Dubitaret aūt utiq; qs merito,ꝑpter quid ipsa q̄dem astra uisiuis nostris sensibus uidētur,sonus aūt ipsorū,auribus nostris non audit. Et dicēdum q; neq; astra ipsa uidemus. Neq; enim magnitudiné ipsorū, aut figuras,neq; excellentes pulchritudines,sed neq; motū,per qué sonus fit,sed uelut illustrationé quādam ipsorum uidemus talem,uelut & solis circa terrā lumé,& non ipse sol uidet.Forsitan aūt neq; utiq; erit mirū, uisiuū quidé sensum uelut imaterialioré & fm actum magis existenté, q̄ fm passioné & multū aliis supereminété claritate & fulgore cœlestiū honorari.Alios aūt sensus neq; ad hæc apte se habere.Sed horum q̄dem & taliū,siquis alias alteras assignet cās ꝓbabiliores, amicus sit,sed nō inimicus habeat. Oportet autem neq; illud ptermittere,qūo tonitrua,lapides,& firmissima corporū disrūpunt.Dupl'r igitur facto tonitruo,aut fm fractioné subitam grossiorū nubiū,aut fm cōphensionem,fm utrūq; modorum,spiritus uiolēter ab illis nubibus emittit. Hoc igit cum impetu & uiolentia delatū dissi/pat occurrētia. Quādo auté potētiā habeāt spiritus uiolēter moti,& uentos insinuāt,& terræmotus & maris inundationes & supfusiones.Concludēs auté Aristoteles q̄ de astris dicta sunt, dictū ē/ait/q; sphærica sunt.{Hoc aūt & paulopost diligentius ostendet}& q; nō mouent per seipsa trāslatiuo ui delicet hoc motu,qui uidet,de quo disputabat, & liquet hinc, q; & non sonare tanq̄ fm se ꝓpositis congruū existēs demrauit,& etiam tanq̄ ex hoc, q; nō moueātur rōcinatus est. Cooperatum aūt sibi fuit ad cōcludendū astra nō moueri,ex nō sonare Pythagoricos/ut ait/aut nescio quos{nō enim pla ne hoc de Pythagoricis dicit} uideri necessariū esse,talibus corporibus latis fieri sonū.Si igitur mota necesse sonare,si nō sonant,neq; mouent. Constat aūt qual'r illis assequēs superuenit hoc dicentibus mota ipsa sonare.Si uero neq; translatiuo motu dicat quis ipsa moueri,neq; p corpora sonatiua,non amplius uerū est dicere,si non sonāt,neq; mouent.Nam sphæras Arist.moueri dicens nō/ait/sonare. Neq; argumentū huius q; nō sonāt ipsę,ly{nō moueri}facit,ppea q; in ipsis,sed nō per aliud corpus translatiue fit motus.Et astra igit si in ipsis consimil'r sphæris moueātur,nō cogerentur sonare,neq; si non sonant,iam ꝑpter hoc neq; mouentur.Et hæc de ipsis astris dicta sunt.

De ordine autē impositū quo q̄dem modo singula ponunt,& hęc q̄dem eē priora,hęc autē poste/riora,& quomodo se habent adinuicē elongationibus,ex his q̄ circa astrologiā cōsideretur. Dicitur enim sufficiēter,accidit autē scd̄m rationē fieri vniuscuiusq; motus elōgationibus,& hos q̄dem eē ve/lociores, hos autē tardiores. Qm̄ enim supponitur extremā cœli circulationē simplicem eē & velo/cissimā aliorū autē tardiores & plures: unūquodq; enim cōtraferitur cœlo,scd̄m suiipsius circulum, rationabile iam q̄d q̄dem ꝓpinquissimū simplici & primę circulationi,in plurimo tempore pertrāsire suiipsius circulū,q̄d autē remotissimū,in minimo. Aliorū autē semper q̄d ꝓpinquius in pluri,distan/tius aūt in minori. Propinquissimū q̄dē enī maxime obtinetur,q̄d aūt remotissimū oīum, minime pro/pter distātiā. Intermedia autē scd̄m rationē iam distantię sicut & ostendūt mathematici.

Differenti de cœlestibus necessariū erat,& de ordine fm possitioné sphęrarū & astrorū dicere,quę q̄dem priora,& nō erranti ꝓximiora,& quæ posteriora,& terræ uiciniora.Et adhuc etiā quomodo habent se adinuicem distātiis,ut ad terram cōparatis,ex q̄bus & magnitudinū ꝓportiones deprehé/dunt.Hæc igit/ait/ex his circa astrologiam ꝯsiderent.Nam ibi de ordine planetarū,& de magnitudi nibus,& elōgationibus demōstratum est.Anaximādro primo rōnem de magnitudinibus & distātiis inueniente,ut Eudemus narrat,positionis ordinem in Pythagoricos referēs/primos. Magnitudines autem,& distātiæ Solis & Lunæ usq; nūc notæ sunt,ab eclipsibus occasionem cōphēsionis sumen tes.Et uerisile erat,hæc Anaximādrum inuenisse,& Mercurii aūt,& Veneris ex cōparatione ad hæc; sicut magnitudines & elōgationes ab his,qui post Aristo.cum maiori diligētia inuentæ sunt, & per/fectissime ab his qui ab Hipparcho,& Aristarcho,& Ptolemæo. Scd̄m elōgationū aūt/ait/ꝓportioné accidit fieri motus,ꝑpter citius q̄dem moueri,q̄ terrę uiciniora,sicut Lunā,tardius aūt remotiora se

Com. 38.

Anaximander primus inuenit sphæram.

cundū ꝓportionem elōgationum. Hoc igiť merito superinductū sermoni de ordine, & de elōgationibus dubitationē mouet iuste, ꝓpter qd citius mouenť, q̄ circa terrā, tardius aūt elōgata, & magis ꝓpinqua nō errāti sphæræ, sicut Saturnus p.30. annos restitutus, Luna per mēsem circueūte: & dubitatio ex duobus utiq; ortum habebit ex magnitudie. s. Nā maius corpus citius ferť ꝓpria latiōe, ut ipse Aristo. dixit. maius aūt semper est qđ cōtinet eo qđ ɔtineť. Quomō igiť non uelocius magis exteriores ſm ꝓportionē magnitudinis & distantię, imo ɔtrarium tardius ferunť, & etiā ob eā ad nō erraticam appropinquationem uel elōgationem dubitare necesse est. Si. n. uelocissimo motu oīum sphęrarum inerrabilis sphæra moueť, cōsequens ꝓximiora ipsi citius moueri remotioribus ſm ꝓportionē distantiæ. Et si terra imobilis ſm naturā est, tardiora oportebit esse, q̄ magis terræ ꝓpīqua sunt q̄ quę magis distāt, & hoc etiā ſm ꝓportionē distātiæ. Has igiť dubitationes artificialr̄ soluens dicit, q̄ inerrabili sphæra uno & uelocissimo motu ab oriente mota, & erraticis eodem & cōtrario, rōnabile erat ꝓpinquiori qdem celerrimę circulationi in plurimo tēpore ꝑtrāsire tāq̄ contraria ipsi circulatiōe obtenta & contra detenta & remotissimū oīum, minime obtētum ꝓpter distātiā citius aliis moueri. Intermedia aūt ſm ꝓportionem iā distātiæ, sicut etiā ostendunt mathematici. Vt igiť uim passę à nō erratica magis ꝓpinquę ei tardius moueńť? Et quidem si ui, semper etiā ꝑter naturā. Quare ambobus motibus. s. eo qui ab oriēte, quo cum nō errante circūferunť, & eo qui ab occasu. s. ꝓprio ipsorū, ui & ꝑter naturā mouebunť. Bene itaq; ad hāc dubitationem obuiauit Alexāder dicens, q̄ nō erraticę uelocissimus motus causa qdem est sphærę Saturni tardioris restitutiōis reuersiōisq; nō iuoluntariæ quidem neq; ipsi. Nam & eligeret utiq; & uellet hæc. Nihil enim erat ipsis melius neq; eligibilius tali dispōne. Simul igiť ſm necessarium, & ſm optimū cāę ɔcurrunt. Necessariū enim qa uiolentū solum & quia qdem optimū sic habere uolūtarie, sed qa prope cōtramotā ex necessitate non est ꝑternaturā ipsis q abinuicē motus sunt, eo q̄ nō sit aliqs motus ipsis ꝑter naturā quia neq; cōtrariū. Existentibus aūt ipsis qbus mouētur oībus ſm naturā sic utiq; erūt, ut hi qdē ex ipsis fiant, hi aūt abinuicē. Quare & de latione q̄ ferunť cum nō erratica simul motę, eadē dicēdum est, q̄ neq; hæc ꝑter naturā ipsis. Forte aūt adhuc manet dubitatio, esto enim neq; ui neq; ꝑter naturā, sed uolūtarie moueri abinuicē motibus. ergo nō oportebat semp & ꝓprios hr̄e motus ſm naturā sphæras aīatas existentes, & operatione participantes, ut ipse dicet. Si autē duo qdem sunt motus qbus mouētur, qui ab ortu & qui ab occasu, cum qui ab ortu sit nō erraticæ, cū illa. n. ipso circūferunť, eum aūt qui ab occasu est & ipsum à non errāte obtētum hn̄t & contra ꝓcedentem, quē utiq; habebunt ꝓprium ſm naturā motū? Quare rō Aristo. dubitationes quidem non soluit, qūo. n. adhuc uerū est maius corpus citius ferri ꝓpria latione, qūo etiā qđ quidem ꝓximum nō errāti celerrimum hn̄ti motum & magis cognatum, uidelicet ad ipsam existens. {Nā ſm subę cognationē locorū assignata est appropinquatio} tardiorē habet motū, qđ aūt imobili ꝓpinquū, uelociorē? Hęc igiť nō soluit (ut existimo) sed aliam cām itellexit uiolentiā non perfecte diffugiētem. Etenim ab oriēte motu cū nō errāte simul mota, & si alieno hoc moueanť, tn̄ nihil ꝓhibet uoluntarie ipso ferri, quia & ꝓprium motū qui ſm ꝓpriū ipetū fit, nō impeditum hn̄t & ſm naturā ꝓcedentem, ac si neq; simul circūferrenť cum nō erratica. Si aūt qui proprius & ſm naturam tāq̄ cōtrauadens uinciť, qūo sine uiolentia erit? Nisi forte dicat qs ꝓpinquātes nō erraticæ inquātum qdem cognatę ad ipsam sunt, ꝓptium hr̄e etiam ipsas ab oriēte motū, & uelocius semp ferri maiore in eadem ꝓportione magnitudie exn̄te & uelocitate motus, una exn̄te omnium sphærarū in uno corporeo cœlo colligatione. Inquātū aūt sunt naturæ ɔtra motæ, q̄ quidē ad modicū in ipsam subeūt, ꝓpter manere magis in ꝓprietate non erraticæ ipsius qdem cognato motu citius moueńť: sed motu cōtra motæ naturæ, tardius cientur, tāq̄ neq; sincerę aliqualr̄ ſm illā extantes, sicut Lunæ sphęra remotior à nō errante non solo loco, sed etiā suba facta & ꝓpinqor generationi motu qdem inerrabilis sphærę tardius tāq̄ minor moueť, contradelatione aūt citius, tāq̄ si itelligeres in eo qđ sub Luna ɔsistentiam substātiæ quādam ex aere egrediētem in aere ɔgeneum motū, qui ad sursum est ulociorem magis q̄ exeuntia ab aere habet, eū autem qui ad deorsum est tardiorē, & ɔsequenter ꝓportionalr̄ cognationi ad aerem uelocitatem hn̄t, & tarditatem, nusq̄ uiolētia apparente, sed natura ipsa utrūq; hn̄te. Sed huiusmodi quidem, & ſm transmutationē, & ſm ɔtrarietatē talis mixtio subæ existit, ibi aūt ſm ꝓcessionem & subsequentiā, & speciei uariationē sine contrarietate fit, Ostensum est. n. q̄ nō sunt cōtrarii motus, qui ab occasu, & qui ab oriente fiūt ꝓpter qđ & idē simul ambobus possibile est æqualr̄ hīs moueri motibus ſm unā quādam naturā q̄ ſm ꝓcessum subsistit, si quidem dicit aliquid uerū in maxime dubiis sermo iste. Sic. n. magnitudinis ad uelocitatem ꝓportio ab his q̄ sursum usq; ad deorsum, ut in uno toto saluabiť. Et erraticorum iterū ur erraticus motus ꝓprius ipsi inexistens, nō amplius ſm magnitudinem habebit uelocitatis ꝓportionē, sed ſm magis aut minus insinuare erratici ꝓprietatem. Alexāder autem uelociores, qdem esse maiores sphæras ſm ipsarum

sarum naturã, tardius autem superiores moueri, tãq̃ à nõ erratica ĩpeditas persuasum habet & ex eo ꝙ Martis & Mercurii sphęras, ut ait, superiores existẽtes q̃ sphæra Veneris, & ꝓpter hoc maiores æq̃ uelociter inuicem & cũ sphæra Veneris restituunt. Non. n. adhuc simil'r ĩpeditę ab extrema circulatione minores ꝓpter distãtiam ęque uelociter mouent cum maioribus ipsarũ. Sed dicere qdẽ sphæram Mercurii supra sphęrã Veneris, aut scriptorũ erit peccatum ꝓ sole Mercurium hñs, aut ſm antiquorum opinionẽ dictum est, ſm quã & Plato in Politico ciuiliq́; regna in sphęrã redigit dicẽs. Sextã quidem desuper eã q̃ Veneris secũdam existẽtem albedie post Iouem, septimũ autem Solẽ, & octauũ Lunã, ut supra Venerem ordinet Mercurius. Qđ autem Mercurius sub Venere deprehendit, significãt obseruationes in qbus Mercurii stella subiuisse Veneris stellam narrat. Ostensum est autẽ hoc, & à ratione elongationis. Nã maxima distãtia Veneris eadem aliqual'r ostensa est cũ distantia Solis, tãq̃ prope Solem sit Venus. Et maxima Mercurii aliqual'r ꝑpe minimam Veneris & Lunę maxima ꝑpe minimam Mercurii. Hæc. n. ostensa sunt in ɔstructione Ptolemæi trãslata ꝓportione excentricitatis astrorum in ꝓportionẽ eius q̃ ex centro terræ est. Sed hoc quidẽ ut dictũ est, aut scriptorum uitiũ extitit, aut ſm antiquã sphærarum assignationẽ dictum est. Et ideo nõ multo sermone indiget. Sed aliã causam Alexãder dicit huius ꝙ ꝓpinquiora non erraticæ tardius restituunt, & hmõi maiores esse superiores sphæras. Et ꝙ quidẽ maiores sunt ɔtinentes, q̃ quæ ɔtinent patet, non deprehẽsis autẽ ibi ꝓportionibus elongationis & magnitudinem non est dicere, ꝙ cũ magnitudinibus ꝓportionales habeãt uelocitates. Qm̃ enim Saturni qdem sphæra in. 30. annis restituit, hoc est in mẽsibus. 360. Luna autẽ in uno mense, supponit ut in typo, siqdem erat magnitudo Saturninæ sphærę maior q̃ trecenta sexagintacuplũ sphæra Lunæ, esset dicere ꝙ uelocius sphęra Saturni mouet q̃ Lunaris, qđ enĩ in ęq̃li tẽpore per maius spatiũ mouet, necesse est citius moueri, maxime in his q̃ regul'r mouent. Non solum aũt Arist. sed etiã Plato citius putat moueri q̃ ꝑ minores circulos mouent q̃ ea q̃ ꝑ maiores. Dicit. n. in Timæo. Scd̃m alterius itaq; lationem obliquã eiusdem latione subiectã orbes illi, partim ampliorem, partim angustiorẽ circulũ peragãt. Et q̃ maiorem tardius, & q̃ minorem citius reuoluuntur In politia aũt cum dixisset de ordine ipsorũ, & primã quidem ordinasset non erraticam, octauã aũt Lunam, & intermedie alios inducit. Ipsorũ autem horũ celerrime qdem octauũ, secundo autẽ & simul inuicem septimũq́;, & sextum, & qntum. Tertio aũt ait ꝓcedere quartũ, quarto aũt tertium, & quinto scd̃m. Sed Plato qdem põt utiq; dicere uelocius moueri inferiora ad tp̃s solum restitutiõis reuersionisq́; aspiciens, quia in minori restituunt, nõ aũt & ad magnitudĩs ꝓportionẽ. Si. n. magnitudinis ꝓportio, ut dictũ est, supexcedit ꝓportionẽ tp̃is motus, poẽ ĩ miori tp̃e restitutũ tardiorẽ eẽ. Arist. uero tãq̃ ipso motu uiciniorũ terrę uelociori existẽte, sic uidet solutionẽ dubitatiõis adinuenire. Si enim obtineri & ɔtrateneri à nõ erratica ip̃m motũ impedit, & tardiorẽ facit, cõstat ꝙ ſm se nõ ꝓpter restitutionẽ uiciniorũ terræ motus uelocior est Nisi forte dicat quis ꝙ maiorẽ circulationẽ uelociorẽ existentem, & nunc etiam potẽtem quidẽ in seipsa simul restitui cum minori, nõ facit tamẽ apparere uelociorem nõ erraticæ, ꝑualentia. Et huius utiq; cãm erit assignãs Aristo. & nõ huius ꝙ tardiores simpliciter sint, q̃ prope nõ erraticã sunt, sed huius ꝙ tardiores uident q̃ sint, debentes enim quãtum ex seipsis simul restitui cum minoribus si ɔtingat, tm̃ deficiunt à reuersione, ꝓpter ꝑualentiã non erraticæ. Sic enim & rõ incõcussa manet huius, ꝙ maiora citius ferũtur ſm naturã motu, & tanto utiq; esse maiora quãto ocius cientur. Et neq; incõueniens est spẽi alicuius idoneitatẽ talem eẽ, ut propter ipsam qdem nõ sit hoc, sed ꝓpter melioris ꝑualentiã tale fiat, sicut ꝓpter seipsum quidẽ finitã habet uirtutem, sed ꝓpter ĩmobilem cãm in ĩfinitũ est & mouet, uelut si oẽs sphæras dicẽtes eodem motu qui ab oriente moueri ſm subdeficiẽtiã, ut Saturnina qdem sphæra simul restituat quotidie cum nõ erratica penes modicũ & sphęra Iouis penes plus, & sic deinceps. Isti multas dubitationes alias quidẽ effugiunt. Nam & motus ꝓportional'r habebit uelocitates cũ magnitudinibus, & eiusdem subæ existentia eundẽ facient motũ, impossis autẽ talis suppositio ostensa est. Nam erratici circulationẽ ſm circulum fieri necesse est, & hunc semꝑ eundẽ, siqdem ordinatus est ipsarũ motus, ut & cõꝑhensibilis sit. Hunc igitur circulũ in quo aiunt erraticorũ unũquodq; facere eum qui ab oriente motũ ad occasum, utrũ unũ parallelorũ diceret, aut obliquũ ad ipsos? Siquidẽ enim eẽt, parallelorũ, nõ oportebat ipsos fieri australiores, & borealiores, neq; ſm alium & aliũ locũ orizontis oriri & occũbere. Si autem obliquũ, necessariũ erat unũquodq; erraticorũ astrorum, q̃libet die apparere australius, & borealius factum, ueluti oĩa quæ obliquũ circulũ circũeunt ſm unãquãq; uniuersis circulationẽ exceptis gradibus qbus subdeficere uident. hæc aũt ambo ꝑter euidentia sunt. Est aũt dignũ attẽdere ꝙ ſm oẽm suppositionẽ qua de æq̃li cursu astrorũ dubitatur, qũo cõtinentes & ɔtentę sphærę, id est maiores & minores in æq̃li tẽpore restituũtur, adhuc manet dubiũ. Siue enim ſm subdeficiẽtiã aliquis ab eisdẽ, & non erraticã dicit moueri, & erraticas, siue ꝓpinquas nõ erraticę ab ipsa obtentas tardius ferri, neu

Hic ordo planetarũ fallus est.

Ecce ordinẽ.

Ex coitu & deliquio planeta rũ cẽ ꝑhẽdit altitudo & ordo ipsorũ teste Ptolemæo.

tro modo saluatur in his æqlis cursus magnitudinũ ad uelocitates proportio, neq; ꝓpinquioribus non erraticæ in ipsis, neq; minoribus citius motis.

Figurã autẽ vniuscuiusq; astrorũ, sphęricã maxime vtiq; quis rationabiliter existimabit. Quomã enim ostensum est, quia nõ nata sunt moueri per seipsa, natura autẽ nihil irrõnabiliter, neq; frustra facit, palã q; talẽ figurã dedit ĩmobilibus quę minime est motiua. Minime aũt motiua sphęra, ꝓpter nullũ habere organũ ad motũ. Quare palã q; sphęrica vtiq; erũt mole.

Cõm.39. Dixit quidẽ & iam sphærica eẽ astra, quia eiusdẽ substãtiæ sunt cum cœlesti corpore, & quia sphęrica sunt imobilia ipsa esse ostendit transitiuo motu. Magis autem ex suppositione accepit sphærica ipsa esse, propter quod & sic dixit. Adhuc autem quoniam sphærica astra sicut & alii aiunt, & nobis cõcessum est. Non hypothetico autẽ simpliciter, sed copulatiuo quasi illo, quoniã usus est merito promptiorẽ persuasionẽ adiecit per hoc {si uere ex illo corpore generãt.} Ibi igitur ꝓpter motũ cõmemorans, nũc principalr̃ ostendit, q; sphærica sint astra duobus utẽs argumẽtis, quorũ scdm est duplex. Primũ aũt est eo qđ non mouenť seorsum motu. Hunc aũt dicit eũ qui per seipsa transitiuũ à loco ad locum, qualis est ꝓgressiuus. Sumẽs igitur iterum dignitatẽ .s. naturã nihil irrationabilr̃ facere, & prius ostẽsum habẽs, q; astra sunt ĩmobilia p seipsa transitiuo motu syllogismũ efficit uirtute sic. Astra sunt ĩmobilia eo qui per seipsa transitiuo motu, q̃ talia nullũ hñt organũ ad talẽ motũ, quia nihil irrationabiliter facit natura. Quæ aũt nullũ organũ hñt ad motũ, tanq̃ nullã ꝓminentiam habentia sphærica sunt, quare perspicuũ est q; sphærica utiq; erunt astra ẽm molẽ, hoc est ẽm corpus. Sed si prius nõ moueri quidẽ transitiue ꝓpter sphærica esse, ostendit ex diuisiõe, ꝓprium sphærarum motũ ꝯsiderans, nunc aũt ex nõ moueri ostendit sphærica esse quõ nõ erit circularis ostẽsio? Dicunt igitur ad hoc q; neq; nõ moueri per solã sphæricitatẽ ostẽdit, neq; sphæricitatẽ per solũ nõ moueri. Sed illud & hoc per plures ostẽdit ratiões, Et ꝓpaiť Alexã. nõ est circularis ostẽsio. Sed quõ hãc ostensionẽ facit nõ esse circularem q; p alia argumenta eadẽ ꝯclusio, cõclusa ẽ? Huius quidẽ.n. q; non euertanť rationes argumentũ utiq; erit, & causa q; nõ per hæc sola circularia, sed etiã per alia demonstratũ sit. Huius autẽ q; nõ sint circulares hę ostensiones, qũo utiq; erit hoc argumentũ, uel causa? Forte igitur tanq̃ ꝯuertentia sumens Aristo. sphæricũ & nõ habẽs organũ ad trãsitiuũ motum, ex quo sequiť ex necessitate nõ moueri transitiue, merito ex utroq; alterũ ostendit. Ac si quis ex partu lac habere ratiocinareť, & ex lac habere partũ. Aut ex eo q; aĩal rationale mortale, q; homo, & ex homine diffinitionẽ. Nam quę sic circulares ostẽsiões se habent, nõ sunt abiiciendę. Attendere aũt oportet & ex his quẽ motũ abnegat ab astris Aristo. quia eum negat qui sphæricis figuris incõueniens est per organa transitiua. Nã tali motu minime motiuã esse sphęricã figurã ait & causam apponit ꝓpter nullũ habere organũ ad motũ, quoniã eum qui in seipõ motũ sphæricis ꝯuenientissimũ dixit, nõ solũ cœli, sed etiã astrorũ, quãdo hęc scripsit. Propter qđ & rationabiliter utiq; uidebiť totũ cœlũ sphęricũ esse, & unũquodq; astrorũ. Ad eum qdem enim qui in seipso motũ sphęra figurarũ opportunissima est. Sic enĩ utiq; & citissime mouebiť, & maxime obtinebit eundẽ locũ, ad motũ autẽ q in ante est, ineptissima erit. Nequaq̃ enim similis his quæ per seipsa mouenť. Nihil enim dependẽs habet neq; ꝓminens, sicut rectilinea. Et ꝯsonant his ẽt quæ hic dicunť, apparentẽ qdem hanc ẽm locũ transitionẽ dicente Aristo nõ per seipsa facere astra, eum autẽ qui in seipsis tanq̃ cõuenientẽ sphæricæ figuræ, plane dãte. Propter qđ & ambo dicit de sphærica figura, & q; nequaquã est motiua p seipsa trãsitiuo motu, & q; ad eum qui in seipso motũ sphæra figurarã est opportunissima.

Adhuc autẽ similiter quidẽ vnũ & oĩa. Luna autẽ ostẽditur per ea quę circa visum q; sphęrica. Nõ enim vtiq; fieret crescens & deficiens scđm plurima qdem lunaris, aut amphicirtos, simul autẽ dichotomos. Et iterũ per astrologica, quia nõ vtiq; essent solis eclipses lunares. Itaq; siquidem vnum tale, palã q; & alia astra similiter vtiq; erunt sphęrica.

Cõm.40. Hoc scđm argumentũ sphæricitatis astrorũ ostensiuũ est, utens & ipm axiomate dicente similiter habere ẽm figurã unũquodq; astrorũ & omnia, siqdem simplicis eiusdem substantiæ sunt omnia. Si igitur luna ex illumiuationibus ipsius quæ uidenť sphærica ostendiť, constat q; etiã alia utiq; erunt sphęrica. Si enim nõ esset sphærica, sed instar tympani si cõtingat, aut lenticularis, nõ utiq; fierent illuminationes tales, ita ut crescens qdem ait & deficiens ẽm plurima qdẽ cornicularis appareat, uel amphicirtos, semel aũt dichotoma. Sed siqdem dichotomã plenilunularẽ dixit, ut dichotomenõ .i. secantem mensem in duo ipsam uocauit Aratus eo qđ in duo secat mẽsem, & alia cõsonãt .s. sępe lunularẽ apparere.

apparere. Nam crescens & deficiẽs & amphicirtos similiter fit. Quoniã aũt paulopost dichotomã eã quæ apud nos dicitur, nominat, quãdo dicit, Lunã qdẽ uidimus dichotomã qdem existentẽ, & subingredientẽ astrorũ Martẽ, & occultatũ eum qdem ẽm nigrũ ipsius, exeuntẽ aũt ẽm patẽs & fulgidũ. Bene exponunt ly {semel dichotomã.} Nam crescens & deficiẽs, & lunularis & amphicirtos per tempus maius fit. Est enim magis & minus in hac figura, sed pũctale est ipsius tẽpus, qđ qdem ly {semel} significat. Sphærici aũt ꝓprie existunt hæ illuminationũ figuræ, quia hemisphęrio semper illuminato, quãdo qdem ẽm eundẽ gradũ existens currit sub sole luna, quæ qdem ad solẽ pars ipsius illuminatur, quæ aũt ad nos, umbrosa est. Abscedente aũt à sole illuminaẗ semꝑ hemisphęriũ quantũ deficit ab alia parte, tantũ assumit de parte quę ad nos, ꝓpter qđ usq; ad medietatẽ qdem lunularis apparet. Medietate aũt quæ sursum, & medietate quę ad nos illuminata dichotoma uideẗ. Quãdo autẽ quadrata distantia disteterit à sole, hinc usq; ad diametrũ amphicirtos apparet, sed cũ diametro disteterit ab eodẽ, qđ qdem ad nos totũ hemisphęriũ habet illuminatum. Qđ aũt sursum uergit sine lumine est, & iterũ ꝓcedens ad solẽ amphicirtũ habet respectu nostri, & dichotomũ & lunulare, & in coniunctione umbratile. Causa autẽ eius qđ qdem dixi hoc est, ꝙ hemisphęriũ ipsius semꝑ illuminatur sphærica existẽte, ut & si tympani instar aut lẽticularis esset in ꝯiunctionibus, & pleniluniis, similiter utiq; haberet, sicut & nunc, distans autẽ quãtũcũq; à sole ex utraq; parte, nõ adhuc lunularis, aut dichotoma, aut amphicirtos esset, sed totũ illuminareẗ qđ ad nos, quia nihil opponereẗ cũ est instar tympani radiis. In lenticulari autẽ modica ea quæ in medio ꝓminentia existẽte, altera utiq; ficret figura illuminatiõis. Deĩde & aliã demõstrationẽ ab astronomia addicit, ꝙ nõ utiq; essent solis eclipses lunulares, sicut nunc uidenẗ, si non sphærica eẽt luna, q̃ sub ipso uadit. Ostensum est enim ꝙ quãdo sphæra à sphæra occultaẗ, tales fiunt sectiones. Forte aũt & alia circularia obũbrantia, uelut q̃ sunt instar tympani & lenticularia lunulares abscissiones faciũt. Si uero moueñẗ circa sua centra nõ adhuc scđm omnem positionẽ instar tympani, aut lenticulares abscissiones facient.

Aduerte ꝙ qñ luna est cornicláris iuxta lunule est. quõ fiat lunula dixit Io. grã. I. phy. & Simp. loco de quadratione circuli.

Sunt quinque aspect⁹ planetarũ, cõit⁹, oppositio, trigon⁹, sextil⁹, q̃drat⁹, ex his nosces ergo qñ luna has vicissitudines luminum habet.

Duabus autẽ dubitationibus existentibus de qbus merito vtiq; quilibet dubitabit, tentãdũ dicere qđ videtur, pictantes promptitudinẽ magis dignã esse verecundia, q̃ audacia, si quis ꝑpter phiã stare & paruas sufficiẽtias diligit, de qbus maximas habemus dubitationes. Est autẽ multis existentibus talibus nõ minime mirabile, ꝑpter quã causam nõ semꝑ plus distantia a prima latione, mouenẗ pluribus motibus, sed intermedia plurimis. Rationabile enĩ vtiq; videbitur esse primo corpore vna latione, ꝓpinquissimũ paucissimis moueri motibus, puta duobus, habitũ autẽ tribus, aut alio aliquo tali ordine, nunc autẽ accidit cõtrariũ. Paucioribus enĩ sol & luna mouentur motibus q̃ erraticorũ astrorum quędã, quãuis longius à medio, & ꝓpinquius primo corpori sint ipsis. Palã aũt hoc de quibusdã etiã visu factũ est. Lunã enim vidimus dichotomã qdem existentẽ, subeuntẽ autẽ astrorũ Martẽ, & occultatũ qdem scđm nigrũ ipsius, exeuntẽ autẽ scđm clarũ & lucidũ. Similiter autẽ & de alijs astris dicunt, qui dudũ obseruauerunt ex pluribus annis Egyptij & Babylonij, a qbus multas credulitates habemus, de vnoquoq; astrorũ. Et hoc itaq; merito dubitabit vtiq; aliquis & ꝑpter quã causam in prima qdem latione, tanta est astrorũ multitudo, vt innumerabiliũ esse videatur omnis ordo, aliorũ aũt vnũ seorsum vnũquodq;. Duo aũt aut plura, nõ videnẗ in eadẽ fixa latione. De his qdem igitur quęrere bene se habet & ad eam quę ad plus intelligentiã. Et quidem modicas habẽtes causas, & tanta distantia distantes ab his quæ circa ipsa accidentibus, tamẽ ex his contẽplantibus nihil irrationabile vtiq; videbitur esse qđ nunc dubitatur.

Duas residuas dubitationes de cœlestibus maxime dubitabiles existẽtes in ueritate ꝓponit, quarum prima talis est. Propter qd non erratica una latione mota ꝓpinquissima ipsi ultima sphæra Saturni nõ paucissimis moueẗ motibus ceu duobus, & post illã tribus, aut ẽm aliũ numerorum ꝓportionalẽ ordinẽ, ut semꝑ remotiora pluribus moueãtur, sed ꝯtrariũ accidit. Sol enim & luna inferius aliis existentes. Nam & ipse solẽ proxime supra lunã supponit sicut & Plato, paucioribus mouentur motibus, q̃ quædã erraticorũ astrorũ. Nam simplicissimus qdem in erraticis solis motus est, qui autẽ lunę aliis simplicior, quãuis oportebat superiores remotius existentes à medio & ꝓpinquius nõ erratice quã primũ corpus uocat, simpliciores sole & luna hr̃e motus. Et ꝙ aliis inferior sit luna ostendit ex narratis ipsius subcursibus, quorũ unum & ipse se uidisse ait. s. sub Marte. Nã cum eẽt dichotoma, subiuisse ait stellã Martis & occultatũ qdem ipm̃ fuisse ẽm nigrũ ipsius, exiuisse aũt ẽm splendi

Com̃. 41.

In Timæo & in lib. de mundo Aristo. aut Nicolaus Peripatetic⁹ vt ille ait, aut Theophra. vt Apuleius ĩsinuat.

dum tãq̃ crescentem ipsam esse dichotomã. Sed hoc qdem ipse uidit. Et circa alias stellas idẽ accidens priores obseruauerunt Ægyptii & Babylonii ut multę ipsorum de unoquoq; astrorum, obseruationes traditę sint. Deinde & scdam dubitationẽ adducit ꝓpter quã quidẽ cãm in nõ erratica qdem tanta est astrorũ multitudo, ut inumerabiles esse uideãtur. In hoc enim rõnem magis deficere putat. In unaquaq; aũt sphærarum q̃ sub ipsa non uideť plus uno astro existere. Et tunc ad excedens q̃ftionis aspiciens & terribilẽ ipsam eẽ ꝓpter magnitudinẽ dubitationũ reputans ɔsolatur dicens. De his itaq; quærere qdem bene habet & eam q̃ ad plus itelligentiã suscipere q̃ magis expetere. In hoc eni rõnem magis deficere putat Alexan. ꝙ supferať, huic magis corrfidens eẽ uideť, forte aũt nõ trũcatim & defectibiliter sermo dictus est. Neq;.n. ɔsueuit Aristo. quãuis breuiloquus sit defectiue enuntiare, sed maxime itelligentes/ait/ oportere talia q̃rere & nõ quoscũq;. Item nõ negligere, quãuis exiguas paucasq; habeãt causas de ipsis, & plus ea quę secundum locũ distantia, ut dixit alibi ab his, q̃ circa ipa accidunt distent. Attamen & si hoc sic se habeat ex dicendis ratiocinationibus non utiq; absurdum uidebitur ꝙ nunc dubitatur.

Sed nos vt de corporibus solũ ipsis & vnitatibus ordinẽ qdem habentibus, inanimatis autẽ oĩno medicamur, oportet autẽ tanq̃ participantibus existimare actione & vita, sic enim nihil videtur ꝑter rationẽ esse accidẽs. Videtur enim optime qdem habẽti existere ꝙ bene sine actione & ꝓpinquissimo, aut per paucã & vnã. his autẽ qui longius perplures queãdmodũ in corpore, hoc qdem neq; exercitatum bene habere, hoc autẽ modicũ deambulãs, hoc autẽ & cursu indiget, & lucta, & confricatione. Iterũ autẽ alteri neq; q̃uocũq; laborãti hoc vtiq; adhuc existet bonũ, sed alterũ aliud. Est aũt dirigere difficile, aut multa, aut multoties, puta mirios astragalos Chios iaceř difficile sed vnũ aut duo facile. Et iterũ quãdo hoc qdem indiguerit, huius gratia operari. hoc aũt alterius & hoc alterius, vnũqđq; vno aut duobus adipisci facile, quãto aũt vtiq; per plura difficilius. Propter qđ oportet putare, & actionẽ astrorũ esse talẽ qualis qdem animaliũ, & plantarũ. Etenim hic hoĩs plurimę operationes, multorum enim eorũ quę bene poteſt adipisci, quare multa opatur aliorũ gratia. Qđ autẽ vt optime habens nihil indiget actione, etenim ipm qđ cuius gratia actio etiã semper est in duobus, cũ & cuius gratia fit, & ꝙ huius gratia aliorũ animaliũ pauciores, plãtarũ aũt parua quędã & vna forte, aliud eni vnũ aliqd est quo sortireť vtiq; queãdmodũ & hoc, aut & alia omnia pręuia sunt ad optimũ.

Com. 42. Hæc quidẽ usq; nunc de duabus dubitationibus dicta sunt. Hinc autẽ ad solutionẽ dubitationis prioris adorsus cãm, primo dicit per quã dubitabilissimus sermo uidebiť, & ꝙ non ꝓpter id qđ quęritur, sed ꝓpter iquirentes, ut enim de corporibus & aĩatis ipsis & uniuersalr̃ de unitatibus in numeris ordinẽ solum hñtibus adinuicẽ, inaĩatis autem oĩno existentibus sic de cœlestibus rõcinantes insolubilem dubitationẽ putamus. Non eẽt utiq; insolubilis sic se hñtibus, neq; una ab ipsis occasione ad solutionẽ inuenta. Oportet autẽ ut de aĩatis ipsis rõcinari rõnalem aĩam habẽtibus, ut & actione, & uita actiua participent. Nã facere quidem & de irrõnabilibus aĩalibus ꝑdicamus & de inaĩatis corporibus. agere aũt ꝓprie & de aĩabus rõnabilibus ꝑdicamus. Si igiť sic itelligimus se hñtia, nihil ꝑter rõnẽ uidebiť esse circa motus cœlestium corporũ. qm̃ enim actiua hæc sunt, oĩs autem actio ꝑ motum boni gr̃a fit, ɔstat, & optime qdem se hñti uel ipso bono existente uel cõiuncto ẽm substantiã ei ꝙ suapte natura bonum, ueluti primũ mouens, talis aũt ualde honorabilis itell̃s sine actione & motu est & habet ꝑ se bonum, aut ut ipse ait, hæc qdem hñt, hæc autem participãt bono ꝓxime, ꝓpinquissimo autem ꝑ paucum & unũ motum iest bonũ, sicut nõ erratice, remotioribus aũt per plures in planetis, hæc aũt neq; sortiri imediate pñt illud, sed amant appropinquare his q̃ sortiunť sicut terra, & ꝓpter hoc imobilis est, aut ẽt sub luna omne, si qdem super rectã iperfectorũ existẽtiũ est, q̃ aũt circulr̃ moueť ignis, & extremus ignis simul cũ cœlo circũferť. Deinde exẽplo utens corpore & sanitate, hoc qdem/ait/corpus & sine exercitatione bene habet ꝓpter optime ɔstitutum eẽ, ꝙ qdem ꝓportionabiliter se habet ad imobile, hoc aũt parum deambulãs, ꝙ quidẽ nõ erratice assimilauit, hoc autẽ pluribus idiget exercitiis ad sanũ esse/ceu cursu & lucta, & ea exercitãdi obsectatione luctando. Talis enim motus eo qđ in puluere exercitanť palestrui, hoc aũt tãq̃ erratico ꝓportionale assumptũ est, extreme aũt disposito/neq; quãtũcũq; laboranti sincerũ sanitatis bonũ inest, qđ qdem ei qđ sub luna assimilauit nõ potenti imediate participare diuina bonitate, & ꝓpter hoc nõ moto per se. Sentiens autẽ adhuc defectiue rõnem hr̃e, nõ.n. esse dictã cãm in erratico diuersitatis ꝓpter quid luna qdem & sol paucis moueňt motibus, superiora aũt pluribus, supplet qđ deficit dicens, honorabiliora plura agere ut

re ut

re ut multa q̃ bene pſit ſortiant̃,& his magis ↄuenire multa uel ſæpe dirigere,qđ qdem eſt difficillimũ,ueluti decẽ millia talos Chios iacere difficillimũ eſt ludẽti ad talos uel talos iacere Coos. Scribit enim & ſic tãq̃ magnis talis in ambabus iſulis factis non ſolũ difficile,ſed ẽt impoſſe eſt,ſed unum uel duo facile. His aũt fortioribus cõuenit,& per plura perfectiſſimũ bonũ ſortiri ueluti ſi hoc qdẽ oporteat huius grã facere,hoc aũt alterius ut lrãs addiſcere ut queat diſciplinis mathematicis pticipare,et hoc ꝓpter phari,& hoc ꝓpter aſſimilationẽ ad diuinũ. Etenim in uno quidẽ aut duobus facile eſt ẽt debilius ſortiri,quanto autẽ utiq; per plura difficilius. Dicit igit̃,in generabilibus aĩalibus humanæ actiones plurimæ ſunt,ꝓpterea ꝙ multa hæc q̃ bene poteſt hõ ſortiri,qui ẽt multa agit,& aliorũ grã ciuiles cauſas tractat illorum bonũ in ſeipſum transferens, ſic oportet putare & aſtrorum actionem & motum magis diuiſum eſſe ſæpe ab aliis ut poſſit ſortiri plura bona,nã & homo honorabilior eſt aliis aĩalibus eo ꝙ plura agat. Erit aũt utiq; rõ tota talis cũ quidẽ honorabiliora ſint q̃ pluribus mouent̃,ut plura dirigant pluribus mouent̃. Dicit aũt uiliora eo ꝙ nequeunt per ſimplicẽ motũ optima ſortiri,ut ſiue eiſdem ↄtraria ſiue ↄtrariis eadẽ inſint nõ deficiemus in ſoluẽdo,ſed cõgrue rebus cauſas aſſignabimus. Dicit ergo hæc Ariſto. non derogans dignitati dictorum,dubius eſt ſermo,ſed occaſiones dans ſolutiones ſm̃ quas ſiue honorabiliora minus euidentia non mirabimur ſiue uiliora. cum dixiſſet autem de homine ꝙ multa agit,& ſic multa ut aliorum gratia agat,ut non hoc optimum quis exiſtimet adiecit. Forte autem optime habenti nihil opus eſt actione,& cãm appoſuit,magis autem & totam demonſtrationem dicẽs ꝙ optime hñs,hoc eſt qđ cui eẽ,hoc eſt qđ cuius gratia cętera fiũt. Nã optimũ quoq; oĩum finis eſt,illud uero,cuius grã,oĩa agere aliud eſt ab illo ꝙ eſt gratia illius. Et hãc iterum ꝓtenſionis cãm induxit dicẽs,actio enim in duobus eſt qñ & cuius gratia eſt, & ꝙ huius gratia. Si enim omne agens propter boni deſiderium agit quod agit,aliud utiq; erit bonum, & aliud quod agit. Concluditur ergo in ſecunda figura quòd optime ſe habens non indiget actione,ſi quidem optime ſe habens ſit, cuius gratia,agens autem non eſt quod cuius gratia, & cum dixiſſet in medio quæ de optimo copulat ei quod de homine dictum fuit, hoc. ſ. aliorum aut animalium pauciores & cætera. Paruam aũt dicit plantarũ actionẽ & unã eam q̃ circa alimentũ forte tãquã non potẽtibus ipſis in multis dirigere, cõius autem oparationem plantę actionẽ uocauit, quẽadmodũ ꝓprie actio,ſm̃ rõnem operatio eſt. Quod autẽ ſequit̃,aliud eni unum al:qd eſt quod ſortiret̃ utiq; aliud nõ de plantis,dicet utiq;,ſed uniuerſalr̃ de agẽtibus aliud,unũ aliquid eſt agenti ꝓpoſitum qđ & ſortiret̃ utiq;,ſicut & hõ his q̃ ſibi ꝓponuntur pluribus exiſtentibus, aliud ſi & nõ unum eſt,ſed plura quæ ꝓponunt̃,ſicut & homini, attamẽ multa hic p̄uia ſunt ad optimũ, eo ꝙ oĩa ad illud tendunt,& ꝓpter illud eligibilia ſunt,patet enim hoc, ſed aliud unum aliqđ eſt, & in plantis dictum eẽ ad id,parua q̃dam & una forte aſſignatũ,& dicẽs ꝙ aliud enim unum aliqđ eſt bonũ plãtę quod ſortietur utiq;,ſicut & hoc unuſquiſq; multorũ ſuiipſius bonorum,aut & ſi multa eſſe uideantur,quę ipſius bona ueluti/nutriri/augeri/generare , omnia præuia ſunt ad unum ipſius & perfectiſſimum bonum inſitum naturaliter ad humanum.

Hoc qdẽ igit̃ habet & participat optimo,hoc autẽ attingit ꝓpe ꝑ paucos motus,hoc autẽ per multos,hoc autẽ neq; adipiſcitur, ſed ſufficiens ad prope extremo venire,puta ſi ſanitas finis,hoc quidem vtiq; ſemꝑ ſanũ eſt,hoc quidẽ extenuatũ,hoc autẽ currens & extenuatũ,hoc autẽ & aliud aliquid operans currẽdi gratia,quare plures motus. Alterũ autẽ nõ poteſt ad ſanari peruenire,ſed ad currere ſolũ/aut extenuari,& horũ alterũ finis ipſius. Maxime qdem illo ſortiri fine optimũ omnibus,ſi aũt nõ ſemꝑ melius erit quãto vtiq; ꝓpinquius ſit optimo. Et ꝓpter hoc quidẽ terra totaliter nõ mouetur, ꝓpinqua autẽ paucis motibus,nõ eni attingunt ad extremũ, ſed vſquequo poſſunt ſortiri diuiniſſimo principio. Primũ autẽ cœlũ confeſtim ſortitur per vnũ motũ. Quę autẽ in medio primi & extremorũ attingunt quidẽ,per plures autẽ attingunt motus.

Cum dixiſſet ꝙ oportet de cœleſtibus nõ tãq̃ de inanimatis,ſed tanq̃ de animatis & actiuis ratiocinari & tradidiſſet drĩas agentiũ ad ꝓpoſitũ ueniens ſolutionẽ dubitati aſſignans,ut quidẽ Alexan. Com. 43.
dicit p̄dicto ad cauſam aſſignationẽ utẽs. ſ. qđ habentibus ſe quidẽ optime nõ eſt opus actione. Aliis autẽ paucis opus eſt ad ſorciendũ opportunũ,aliis aũt pluribus. Forte autẽ miſcet ſecũdã determinationẽ. ſ. ſpatiũ motũ nõ ſemꝑ meliorẽ,ſed ẽt deteriorẽ oñdẽte eẽ q̃ amplior. Dicit ergo entiũ,neq; primũ indiget actione,neq; extremũ,extremũ qdem quia neq; proxime ſortit̃ finem. Primũ autẽ quia nõ diſtinctũ eſt à bono,ſed ſm̃ ſui ipſius ſubſtantiã habet ipſum & participat, ipſo,& erit utiq; illud habere quidẽ,dicens de ſupſubſtantiali bonitate & uno illud,participare aũt,de intellectu qui ꝓxi-

me unitus est bono & participat bono ipso. Qđ quidē aliqd præmissum f̄m suiipsius substantiā habere dicitur, ꝙ autē ab alio accipiēs participare. Qđ enim intelligat aliqd & supra intellectū & supra substantiā Aristo. manifestās est in calce libri de oratore plane dicens ꝙ Deus aut intelectus est, aut & aliquid ultra intellectū. hoc autē per paucos motus pertingere ad suiipsius finē. Duplex aūt finis, hic quidē omniū optimus & perfectissimus, hic aūt partialissimus, & exiguus motus duplex, hic quidē ut cōnecteris multitudinē motuū etiā in seipso, & ꝓpter hoc cōmuni & toto fine participās, hic aūt pars existens multorū, & ꝓpter hoc & ad partialē extensus, & cōstat ꝙ hic quidē melior est multis motibus, hic autē deterior. Quare ꝙ pluribus actionibus sortitur finem mediū utiꝙ erit eius ꝙ paucis assequtur, & per hoc soluiť dubitatio, ꝓpter quid enim nō erratica uno motu mota q̄ remotiora ab ipso sol & luna paucioribus motibus mouenť q̄ superiora, & magis ꝓpinqua nō erraticę hęc aūt pluribus quia eorū/ait/ quæ paucis motibus mouenť, hæc quidē meliora sunt his quæ mouenť pluribus, hæc autē deteriora. Dictū est aūt quæ & qūo. qđ autē extremū neꝙ ɔtingit imediate sortiri finem ꝓpter qđ neꝙ mouetur, sed sufficit ipsi ꝓpe uenire. Deinde per exēplū sanitatis explanās dicta in quo primū per extenuationē sine supfluitatibus fieri significat, & cū dixisset ꝙ optimū est perfectissimo finē sortiri, si aūt nō hoc, ut q̄ ꝓpīquissime illi adaptat iam ꝓposita dictis ab extremis ad prima ꝓcedens, & tunc media assumens, ꝓpter hoc enim/ait/terra quidē totaliter nō moueť, nō ꝓpter eandē causam habens īmobilitatē ꝓpter quā qđ bonū & qđ cuius gratia, illud quidē enī erat qđ cuius gratia moueť quæ mouenť/& nō oportebat ad ipsum moueri. Terra autē extrema existens non est nata illo īmediate participare, sed & qđ est propinqua his quæ illo ꝓxime participāt, ut possibile sibi & illud trāsumit. Quæ aūt prope terrā paucis motibus mouenť, ꝓpterea ꝙ nō pertingunt ad extremū finē, hoc est ad primū, & quidē omnino pfectum bonū diuisa ab illo, sed usꝙ ad tantū mouentur usquequo possunt participare diuinissimo principio, possunt aūt particulariter. & si quidē dicit terrā ꝓprie terrā, ꝓpe utiꝙ eā essent supra terrā sublunaria eīnta. Si autē terrā dicit oē qđ sub luna prope utiꝙ erit dicere lunā & solē quæ paucis mouenť motibus, & hoc magis cōueniens dictis, de his enim & dubitatio mota fuit pp qđ inerrabilis sphæra uno motu mota nō remotiora ab ipsis pluribus semp mouenť motibus sol & luna, sed hi quidē paucis, media autē pluribus. Si igiť illud paucis motibus nō de sole dicit & luna deficiet utiꝙ solutioni dubitationis qđ principalissimū est, si aūt de Sole & Luna dicit, citius uideť hoc, non. n. pertingit ad extremū nisi forte hoc dicat, qa non adęquetur illius omnimodę perfectioni, quia qđ participat primo principio f̄m suiipsius mēsuras plane dixit. Nā usquequo/ait/pſit, participant diuinissimo pricipio. Primū/ait/cœlū, mox hoc est īmediate sortiť primū principiū per unum spē motū, quia hic unus oīum motuū est ɔtētiuus & generatiuus, & continuatiuus. Primo. n. motum primū cœlū perfectionem īmobilis per pfectū motum imitatur. Et ꝙ quidem est illud f̄m æternitatē, semper hoc fit, hoc diceret etiā Plato, f̄m. n. omne tp̄s diuiserūt eorum, q̄ sub ipso arridet charūq; est, & diuinis fabulis acquiescere, intelligat, & in his post primū cœlū Saturnum disgregationē incipere & partitionem. Sed hæc qdem in aliis, q̄ autem in medio/ait/primi & extremorū primū quidē non erraticū cœlum dicit, extrema autē Solem & Lunam, hæc enim extrema diuini corporis sunt. Quæ igiť in medio horū/ait/totaliora existentia, ꝑtingūt qdem magis q̄ extrema ad perfectionem principii, per partitionē aūt motuū ꝑtingunt, & nequaq̄ motu ut primū cœlum, & per plures igiť unū partientes perfecte, ꝓpter qđ & pertingere dicunť, ubi & unus motus reducit. Eteni uideť Aristo. oēs cœlestes motus cōsiderās, eos, qui uniuersitatē manifestāt īmobili unitatem inuenire, nō erraticā quidē uno motu motā oīum ɔtentiuā, & post ipsam oēs alias particulariter, Solē aūt & Lunā non oībus, neꝙ. n. stationes, neꝙ retrogradationes, neꝙ apparitiōes diuersas isti uidenť facere, neꝙ p̄cessiones, & ɔsecutiones, ꝓpter qđ & simplicioribus suppōnibus ɔtenti fuerunt Astronomi apparentium causas assignātes, partiales motus supponens, & per assimilationē ad bonū factos. Primū quidē cœlum per unū pfectū motū ꝓxime sortiri perfectā assimilationem ad īmobile inqt. Sphæras aūt, post ip̄m per oēs particulares motus ꝑtingere ad perfectā silitudinē, Solē aūt & Lunam non oībus mota motibus quātum quo ad posse eadē participāt. Sic qdem Arist. soŀonem dubitationis dedit, cedens dubitationi & ɔcedens planetas, multis spē moueri motibus ꝓpter apparentes ipsorū non solū directiones, sed & retrogradationes, & stationes, & apparitiōes diuersas, & antecessiones/& comitationes, & multimodas irregularitates, ꝓpter has. n. saluari plures f̄m unūquēꝙ motus assumunt, alii qdem excentricos & epiciclos, alii aūt ɔcentricos reuoluētes uocatas supponētes, uerus autē sermo/neꝙ stationes ipsorū aut retrogradationes ipsorū/neꝙ appositiones aut ablatiōes ipsorū in motibus ipsorū suscipit. Et si sic uideanť moti, neꝙ hypotheses tanq̄ sic se h̄ntes admittit, sed simplices & circulares & regulares ordinatos motus à suba ipsorum argumētās oñdit, non potens, aut ꝑ certitudinē attingere, q̄liter ipsis dispositis. phātasia solum est & nō ueritas, accidentia dilexerūt inue

nire qbus suppositis per regulares & ordinatos & circulares motus,poterunt saluari,q̃ circa motus eorum,q̃ dicunt erraticę & apparentiũ.Et primus Grecorũ Eudoxus Cnidius,ut Eudemus in scđo astrologicæ historiæ meminit,est:& Sosigenes ab Eudemo hoc accipiens dicit tetigisse tales suppositiones Platonis,ut ait Sosigenes,ꝓblema hoc facientis his qui circa hoc studuerũt,qbus suppositis regularibus & ordinatis motibus,saluent,quæ circa motus planetarũ apparent.Si igit suppões sunt plures ẜm unáquáq; erraticarum pluriũ existentes corporũ motus,& nõ ut ẜm ueritatem ita exñtes ostendunt,ut significat,alium aliter ipsas supponere,q̃ necessitas est ut ẜm ueritatẽ pluribus existentibus corporibus circa unũquodq; erraticorũ,&,ppter hoc pluribus motibus sit cãm q̃rere,propter quid ,ppinqui nõ erraticę planetę pluribus ferunt lationibus q̃ extremis.Forte autẽ si oportet audere totalr nos tales facere cõparationes nõ ad locorũ differentiã dignitates ipsorũ determinare necesse est,sed ibi dicere unumqđq; ordinatũ esse,ubi opportunũ erat uniuerso.His igit,quæ sub luna non habentibus ꝓprium lumen,sed extrinsecus illuminatis merito dicet utiq; qs,q, duo mũdi luminaria super ipm ꝓxime ordinata sunt simplicitatẽ forte motuũ ẜm melius cõpositi hñtia. Plato qdẽ in legibus uidet dicere qđ apparẽt quidẽ sic uarie moti planetæ,non autem ẜm ueritatem sic mouentur.In Timęo autẽ magis diuersum ipsorũ motum esse concedit tãquã mediis existentibus inter oĩno ordinata & omnino inordinata,& ꝓpter hoc ordinatam habent irregularitatẽ,ꝓpter qđ & in legibus clamat cõtra p̃dicãtes de ipsis solũ errorẽ & nõ putãtes etiam hoc ordine participare & esse ẜm naturam ipsis. Q̃m autẽ Alexãder in his ĩpudenter ĩanimata q̃tuor elñta/ait,q̃ sub luna sunt & actioni exptia,quis nõ utiq; mirabit,si q̃ quidem ex minima ipsorũ parte cõposita aĩalia sunt aĩata quotidianam hñtia substantiã,& ad breue ualde cõsistentẽ,tantę autẽ uniuersi ptes æterne existentes uniuersitatibus nõ utiq; aĩa à cõditore honestata decorataq; sunt,nã & si simplicia essent, nõ ẽẽt necesse, inanimata esse,siquidẽ & cœlũ simplex existens magis aĩatum est,qñ quidẽ & horum unũquodq; ex quatuor cõpositum ẜm p̃dominiũ unius est hoc,qđ dicitur.Si autẽ ꝓpter hoc actione nõ participat quia nõ aliud/aliud operant, sicut particularia aĩalia & cœlum eundẽ habebit ordinẽ opationũ.Si autem quia ẜm locum ĩmobilis est terra, ꝓpter hoc sine uita ipsa uidet, & inaĩata: primo qdem igit reuereri oportet si plantas quidem q̃ à terra uiuificãtur,uiuere dicimus,& aĩata esse,ipsam autẽ terrã sine uita & inanimatã.Deinde uiuere dicens astra Aristo.& intellũ in ipsis & aĩam posuit ẜm locum ipm moueri,& si stet terra basis uniuersi existẽs,eandem habebit actionem & operationem,ut enim moueri uitaliter, sic & stare uitaliter actio est & operatio animata propter quod cœlestia quidem mouentur,terra autem stat.

De dubitatione aũt quare scđm primã qdem vnã existentẽ lationẽ magna multitudo cõstat astrorũ, aliorũ autẽ seorsum vnũquodq; accepit,ꝓprios motus ꝓpter vnũ quidem vtiq; qs primo rõnabiliter existimabit hoc existere.Intelligere enim oportet vitę & principij vniuscuiusq; multam excellentiam esse primæ ad alias.

Duas cũ p̃misisset dubitationes,& soluisset primam, trãsit ad secundã,quę quærit,ꝓpter quid nõ erratica quidẽ una existens sphæra,& una latione mota tantã habeat multitudinẽ astrorũ ut innumerabilis uideat ab oĩbus,uno motu eo qui nõ erraticę est motis.Eorũ autẽ,quę dicũtur erraticę unũquodq; propriũ motũ accepit ẜm sphęrã in qua ipsum solũ.Hanc igitur dubitationẽ tribus,aut duobus argumentis soluens.Primum dictũ ab excellẽtia accipit,quã non erratica habet ad alias sphæras, si enim oẽs & uitã & principalẽ dignitatẽ haberent,ĩtelligere oportet multã excellentiã ipsius & uitæ & principii primæ ad alias.Insinuat aũt excellentiã uirtutis ĩmediata cognatio ad primã facientem & motricem cãm,& q, oĩum aliarũ est contentiua,& secum fert alias,& adhuc etiam q, per unũ & simplicem motũ & ferè nõ temporalẽ si quis recogitat magnitudinẽ integrũ sortitur pfectissimũ bonũ, ut forte utiq; quis iustius contrarium miraretur si tanta superlata ꝓportione,tamen numerum alicuius uirtutis habeat ad alias quorum multitudo eorum,quę ab ipsa mouentur,astrorum ad unũquodq; eorum,quæ in aliis illigantur. Cõm.44.

Erit autẽ vtiq; hęc significans scđm rationẽ.Prima quidẽ enĩ vna ens multa mouet corporũ diuinorum,multæ autẽ entes vnũ solum vnaquęq;.Errantiũ enĩ vnũquodq; pluribus fertur lationibus.Sic quidẽ igitur adẽquat natura & facit ordinẽ quendam vni quidem lationi multa tribuens corpora,vni autẽ corpori multas lationes.

Hoc non oportet aiunt superioribus copulãtes uerba cõfundere, sed tanq̃ scđm argumentũ suscĩ Cõm.45.

pere. Dicit enim, quod prima quidem latio, quae non erraticarũ una existens multa mouet diuinorũ corporũ fm unum suiipsius motum, erraticorũ auté lationes fm unũquodque astrum multae existentes multarum sphęrarũ unum corpus multis mouent motibus. Vnũquodque enim erraticorũ astrorum pluribus fert lationibus à pluribus uocatis reuoluentibus delatũ. hac igit rõne, ait, & tantã excellentiam adęquat natura, & facit quédam ordiné, uni quidem lationi non erraticae multa assignás corpora nõ errátiũ astrorũ, uni auté corpori erratici astri multos motus. Et expositores qdem tãq pprĩũ p se hoc ordinantes argumentũ nolunt ipm copulari cum pcedenti, forte aũt si non copulet cum illo intelligibile est hoc. Erit aũt utique haec significans fm rationem, quae est haec, si nõ ad excellentiã retulit. Nam dicere hoc, positio & ordo, & quod uidetur adequatio, ut Alexan. ait, multũ defectum habet pnũtiationis. forte igit cum dixisset multã excellentiã non erraticae ad erraticas & p hoc cum soluisset dubitationem, consequẽter ostendit quod haec. s. excellentia adaequat aliqualr per analogiam à diuina opatione, ut enim unus motus nõ erraticae se habet ad multa, quae ab ipso mouent astra, ita erraticũ nunc astrum ad mouentes ipsum multos motus. Si enim nõ quis sic acceptabit dictum aliter pprium penitus per se argumentum. Forte itaque & euersiuum est dicti ante ipsum, siquidem illud excellentiam, hoc autem adaequationem causat.

Et adhuc pp hoc vnũ hñt corpus aliae latiões, qa multa corpora mouẽt, quae autẽ vltimã & vnũ astrũ hñtẽ. In multis enĩ sphęris ultima sphęra alligata fertur. Vnaquęque autẽ sphęra corpus existit ens, illius itaque corporis vtique erit labor. Hęc enĩ vnicuique ppria per naturã latio, hęc autẽ velut apponitur omnis quidẽ ferri corpora ad finitũ virtus est. Sed de circulari quidẽ motu latis astris dictũ est, qualia quędam scdm substantiã sunt & scdm figurã, & de latione & ordine ipsorũ.

Com. 46. Aliud hoc argumentũ uel scdm uel tertium cám à reuoluẽtibus uocatis sphęris assignans, huius quod erraticę qdem unum astrum hñt singulae, nõ erratica aũt, tot. Dicit igit quod sphaera quae astrum habet, quod errare dicit in multis sphęris reuoluẽtibus uocatis, uel ut Theophrastus ipsas uocat. s. astris illigata fertur, ultima existẽs totius ipsarũ coordinationis ueluti Saturnũ, aut Iouẽ, aut aliquẽ mouentium. Et unicuique harum sphaerarum astrum hñti, & hác otinentibus pprius est fm naturã simplex motus, uarietas aũt & irregularitas astri quod uidetur dirigi & retrogradare, & apponere, & auferre numeris, & stare extrinsecus adiacet, à reuoluẽtibus enim fit mota qdem unaquęque ipsarũ, ut dictum est fm ipsius pprium motũ, aut hñtem astrum aliter quam fm suiipsius pprium motũ. Cum igitur qlibet sphaera corpus existens, extrema autem fm unãquãque coordinationẽ cum non erratica mota, mouet etiam proprio motu, adiacet aũt & aliis quae ab ipsa cõtinent mouere cõiter eodem motu oẽs quo hęc mouet. Oposum uel laboriosum utique eẽt ipsi mouere & sphęras corporeas tot, & eã quae unũ astrũ habet non adhuc unum hñtem, sed multa, sicut & nõ erraticã illud operosum, aut ostendit Aristo. per hoc quod dicit, oĩs autẽ finiti corporis ad finitũ uirtus est, siqdem enim infinitã haberet uirtutẽ mouens, non utique eẽt opus uel labor quãtũcunque extenderet seipm ad mouẽdum, cum aũt corpus existens finitũ, finitã habet uirtutẽ, ad finitũ utique erit haec uirtus & cõmẽsuratũ ipsi, & nõ ad quodcũque. Si igitur excedit unius sphęrae motiuã uirtutẽ ad mouendum tot corpora, si etiã multa haberẽt astra sphaera quae unum habet, operosa utique eẽt uera institutio. Videt autẽ mihi rõ ista tanquam sup illam pcedere, quae dicit multã excellentiã esse nõ erraticae ad erraticas, quoniam quidem qd phiberet, sicut nõ erratica quae in ipsa oĩa astra & cõtentas ab ipsa sphaeras oẽs secum mouet, sic etiã extremã reuoluentiũ eas quae sub seipsa reuoluẽtes mouere, & hñtem astrum nõ iam unum, sed multa, nisi forte aliud differẽs habeat. s. quod nõ erratica qdem cum astris subsistens, & mota suiipsius motu sic otentas ab ipsa simul circũducit, hñs autem erraticũ astrum si multitudinẽ haberet astrorũ, eum qui ab alio motũ operosiorem facit mouenti. Operosum aũt uel laboriosum nõ quia põdus hñt corpora illa, hoc enim demonstratiue Aristo. abnegauit, sed qa oportet semp etiã in illis cõmensurationẽ mouẽtis eẽ ad id qd mouetur, pρter quod Aristo. demfonem ab hac fecit. Attendere aũt oportet quod hoc argumentũ processit tanquam supexistentes uere suppositiones astrologicas quę fm reuoluentes nullã necessitatẽ hñtes, sicut & prius dixi. siqdem & alii p alias suppositiões saluauerũt apparentia. Cõueniens aũt utique erit sermonibus q de coelo & de coelestibus motibus, sunt etiã de suppõnibus his pauca differere quibus suppositis conati fuerũt singuli apparentia saluare. Et dictũ est etiam prius quod Plato coelestibus motibus circulare, regulare, & ordinatũ indefectibilr assignás qõnem mathematicis ptexit, quibus suppositis p circulares & regulares & ordinatos motus poterũt saluari quae circa erratica apparent. Et qui primus Eudoxus Cnidius incidit in suppõnes quae per reuoluentes uocatas sphęras hñtur. Callippus autem Cyzicenus q cum Polemarcho studuit familiari Eudoxi post illũ Athenas ueniẽs cũ Arist.

cõuersatus fuit,q̃ ab Eudoxo iuenta fuerũt cum Aristo.corrigẽs & supplẽs. Nam Arist. putanti oĩa oportere cœlestia circa mediũ uniuersi moueri,placuit suppõ reuoluentiũ tanq̃ supponens ɔcentricas uniuerso & nõ excẽtricas,sicut posterius dicet. Eudoxo igiť & his q ante ipm uidebať sol tribus moueri motibus,motu.s.cũ nõ erraticarũ sphæra ab ortu ad occasum circũductus,& ipse ẽcõtrario ꝑ duodecim aĩalia motus,& tertio sup eũ qui p media aĩalia ad latera defluxus.Nam & hoc depꝛehensum fuit ex eo quod nõ semp in eodẽ loco in uersionibus ęstiuis & hiemalibus oritur. Propter hoc igitur in tribus ipm dicebant ferri in sphæris quas Theophrastus anastros.i sine stellis uocabat tanq̃ nullum hñtes astrum & cõtra referẽtes qdem ad inferiores,reuolẽtes aũt ad superiores, tribus enim existentibus circa ipm motibus,impoſƚe erat cõtrariis ab eodẽ moueri si q̃ non ẽm ipm,neq; sol,neq; luna aliquod aliud astrum moueť,sed oĩa infixa circulari corpori ferũtur. Si itaq; eam q̃ est ẽm longitudinem periodum,& eum q est ẽm latitudinem secessum in uno & eodẽ tempore faceret,sufficientes utiq; essent duę sphæræ. Vna quidem q̃ non erraticarũ ad occasum ꝓcedens,alia aũt ad ortum cira axem uersa infixum quidẽ priori,ad rectos aũt angulos existẽtem obliquo circulo, per quã iter uidebatur utiq; facere sol. Quoniã autem nõ sic se habet,sed circulũ quidẽ in alio tẽpore circuit,& eũ qui ẽm latitudinẽ successum in alio facit, necesse & est tertiã assumere sphæram,q̃tenus unusquisq; motus unũquodq; apparentiũ circa ipm assignet. Sic igiť tribus exñtibus sphæris & oĩbus cõtentis, iuicẽ & uniuerso,eã qdem q̃ duas ɔtinet circa mũdi polos supposuit uerti ad eadẽ,cũ ea q̃ inerrabilis sphęra uertiť,& æque temporalr̃ cum hac restitutã, eã autem q̃ hac qdem minor sed maior, reliqua est uerti circa axem,ut dictum est ad angulos rectos inexistẽtem plano per media aĩalia ab occasu ad oriẽtem,minimam aũt & ipsam qdem uolui ad eadem cum secũda circa axem in secunda sphæra sua circa axem,alterũ qui intelligereť utiq; rectus ad planum cuiusdã circuli maximi & obliqui,quẽ Sol suo cẽtro describere uideť delatus à minima sphæra in qua & illigať,sub deficiẽtiam.igiť sphęrę huius multo tardiorẽ ponit q̃ eam q̃ est ɔtinentis ipsam & medie existẽtis magnitudineq̃, & positione, ut perspicuũ est,ex libro de uelocitatibus ab ipso scripto. Maxima qdem sphærarum ad eadẽ cũ non erraticis ambas reliquas uoluit,ꝓpterea q̃ hæc quidẽ fert in seipsa existẽtes polos & mouet polos ferẽtis Solem,similr̃ quoq; habẽtes in seipsa polos cũ seipsa ad q̃ circũduciť simul uertit & ipsam & simul cũ hac Solẽ adeo ut uideať ipse ab oriẽte ad occasum delatus. Et siqdem imobiles essent per se duæ sphæræ,media & minima,esset utiq; Solis circũductio ęque tẽporalis mũdi reuolutioni. Nunc autẽ quoniã & ad ɔtrariũ hęc uoluũtur,tardat à dicto tpe ab uno ortu ad sequẽtem ortũ Solis restitutio,& hæc qdem circa Solem. Circa Lunã autem partim qdem ẽm eadem,partim aũt non ẽm eadẽ disposuit,tres quidem.n.sphæras esse & hanc ferentes,ꝓpter qđ & tres ipsius uidebanť motus esse. Harũ itaq; unam qdem q̃ semper moueť cum non erratica,alterã autẽ ɔtrarie quidem huic,reuolutam aũt circa axem ad rectos angulos inexistentem plano per medium aĩalium,sicut etiã in Sole.tertiam aũt nõ adhuc sicut in Sole,quia ẽm positionem quidẽ similr̃,ẽm autem motũ nõ similr̃, sed cõtrario qdem mõ scdæ cum prima tñ motã ad eadẽ,tardo quidẽ motu motã,circa axem autẽ uolutã ad rectum ad planum circuli qui itelligeť utiq; à centro Lunæ descriptus inclinatus ad eũ qui p medium aĩalium tãtum est,quãtum plurima ẽm latitudinem Lunæ secessio fit. Manifestum aũt est q̃ q̃ tertiæ sphærę poli ab his qui secundæ sunt distãtes utiq; erunt scdam tãtam peripheriã in eo qui per ambos imaginať maximus circulus,quãta est medietas latitudinis qua moueť Luna. Primã quidem igiť sphærã supposuit ꝓpter periodũ quæ ab oriente ipsius ad occasum fit,scdam autẽ ꝓpter eã quæ sub aĩalibus latã ipsius subdeficientiã,tertiã aũt ꝓpterea q̃ nullibi eisdẽ punctis zodiaci borealissima,aut australissima uideť facta,sed trãsgrediť talia puncta aĩalium semp ad ꝓcedentia,pp quod itaq; & sphæra hæc ad eadẽ cum nõ erratica moueť,fieri aũt egressum oĩno modicum ẽm unũquẽq; mensem dictorũ pũctorum cõfirmat tardum ipsius ad occasum motum. Tãta quidẽ igiť & de Luna & primis duabus. De quinque aũt planetis opinionem suã exponẽs Arist.p q̃tuor sphæras hos moueri,ait,quarũ prima & secunda eædem & eãdem hñtes positionem cũ his q̃ in Sole & Luna primis duabus. Nã sphæra q̃ omnes ɔtinet ẽm unũquẽq; ipsorum est circa axem mundi uersa ad occasum ab oriente ęque temporalr̃ cũ non erratica & secũda polos in prima hñs circa axem,& polos eius q p media aĩalia ẽcõtrario reuolutionẽ facit ab occasu ad orientẽ,in quo tẽpore unusq̃sq; ipsorũ uidetur zodiacũ circulũ pertrãsire. Propter qđ in stella quidẽ Mercurii & Luciferi in anno dicit motũ secũdæ sphæræ perfici. In Marte aũt in annis duobus. In Ioue autẽ in duodecim annis,& Saturno in triginta, quẽ solis astrũ antiq appellauerũt. Reliquæ aũt duæ sic aliqualr̃ se hñt,tertia qdẽ ẽm unumquẽq; polos hñs in eo q p media aĩalia eius q in scda sphęra q̃ ẽm unũquẽq; est,itelligiť à meridie ad ursas cõuerti. In quo unusquisq; tẽpore ab apparitione ad sequẽtem apparitionẽ deueniẽs eas quæ ad solem oẽs habitudines pertrãsiẽs q̃ & ꝑtrãsitiõis tps mathematici uocãt. Est aũt huic & alii aliud pp qđ &

Vide pro hoc 12.librũ metaphy.i calce.

Aduerte in zodiaco seu signifero duodecim ẽẽ imagies aĩalium, & q̃libet imago ẽ i lõgitudie.30.gradus,& i latitudine.12.& astronomi dãt tres orbes soli sine epiciclo, vide Theoricã planetarum et Almage. Ptolemæi.

non æque tẽporalis omnibus tertiæ ſphęrę reuolutio,ſed ſicut Eudoxus putauit Veneris quidẽ ſtel
læ in mẽſibus nouẽ & decẽ.Mercurio aũt in cẽtũ & decẽ diebus,Marti aũt in menſibus octo,& die
bus uiginti.Ioui autẽ & Saturno unicuiq; utplurimũ in menſibus tribus & decẽ diebus.Tertia qdẽ
igitur ſphæra ſic & in tanto tpe mouetur.Quarta aũt ſphæra q̃ & aſtrũ fert circa obliquũ qdem cir
culũ uoluit,& polos ꝓprios ẜm unũquẽq;.In æquali uero tẽpore reuolutionẽ cũ tertia facit ↄtr ria
illi mota ab oriente ad occidentẽ.Obliquus autẽ iſte circulus inclinari ad maximũ eorũ qui in eadem
ſphæra parallelorũ dicit̃ ab ipſo nõ æqualiter/neq; in omnibus idem.Manifeſtũ igitur ꝙ illa quę re
uoluitur cõſequenter,ei quæ ſtellarũ non errantiũ eſt oẽs reliquas tanq̃ inuicẽ polos hñtes cõuertit
ad eadẽ,q̃re & ferẽtẽ aſtrũ/& ipſum aſtrũ,& pp hãc itaq; cauſam oriri & occũbere inerit unicuiq; ip
ſorum.Secũda autẽ ſphæra trãſitum ſub duodecim animalibus ipſi exhibebit,uoluit̃ enĩ circa polos
eius qui per mediũ animaliũ & cõuertit reliquas duas ſphæras & aſtrũ ad ſequentia animaliũ,& eo
tẽpore in quo unuſquiſq; uidet̃ zodiacum circulũ pertrãſire.Tertia autẽ ſphæra polos habens in eo
q in ſecũda per mediũ animaliũ à meridie ad urſam ad meridiẽ,ſimul ↄuertit quartã,& in ipſa haben
tem aſtrũ,& etiã eius qui eſt ẜm latitudinẽ motus habebit cauſam,nõ tamẽ ipſa ſola.Quantũ enĩ in
hac & ad polos eius qui p media animalia peruenit aſtrũ,& prope polos obliqui circuli aſtri reuolu
ta ad ↄtraria tertiæ ab oriente ad occaſum,& in æquali tẽpore uolutionẽ ipſorũ faciens plus excedere
eum,qui per media animalia obuiat,& dictã ab Eudoxo hipopedon,circa eundẽ circulũ aſtrũ deſcri
bere exhibebit,quare quãta lineæ huius latitudo eſt,tantũ & aſtrum ad latitudinẽ uidebit̃ ſecedere,
qđ quidã reclamant cõtra Eudoxũ,hæc quidẽ,quæ ẜm Eudoxũ ſphærarũ diſpoſitio,uiginti & ſex
Q ui ſſcribitur duodecimus. omnes in ſeptẽ cõprehẽdens,ſex quidẽ in ſole & luna,uiginti autẽ in quinque:De Callippo autẽ hęc
ſcripſit Ariſtoteles in undecimo metaphy.Calippus autẽ poſitionẽ quidẽ ſphærarũ eandẽ poſuit cũ
Eudoxo,hoc eſt,diſtantiarum ordinem.Multitudinẽ aũt,Ioui quidẽ,& Saturno eandẽ cum illo aſſi
gnabat.Soli autẽ & lunæ putauit duas eſſe adhuc apponendas ſphæras apparentia ſiquis debeat aſſi
gnare.Reliquis autẽ planetarũ unicuiq; unã,ut ſint ẜm Callippũ omnes quinquies quinque,& bis
q̃tuor,hoc eſt.33.ſphęræ.Neq; aũt Callippi habet̃ liber,qui dicat cauſam appoſitionis harũ ſphęrarũ,
neq; Ariſto.ipſam appoſuit.Eudemus aũt breuiter narrauit,quorũ apparentiũ gratia, has ſphæras
apponẽdas eſſe putauit/ait/enim ipſum dicere,ꝙ ſiquidẽ ĩtermedia uerſionũ,& æquinoctiorũ tẽpora
tantũ differunt,quantũ Alcmeoni & Mẽnoni uidebat̃,nõ ſunt ſufficientes tres ſphæræ utrãq; ad ſal
uandũ apparentia ꝓpter irregularitatẽ apparentẽ,uidelicet,in motibus ipſorũ.Vnã autẽ quidẽ uni
cuiq; planetarũ triũ.ſ.Martis/& Veneris/& Mercurii/apponebat ſphęram,cuius gratia appoſuit,Eude
mus breuiter & plane narrauit.Ariſto.autẽ poſtq̃ narrauit Callippi opinionẽ de reuoluentibus,adie
cit.Neceſſe eſt autẽ ſi debeãt ſimul poſitæ omnes apparentia deducere ẜm unũquẽq; planetarũ alias
ſphæras una pauciores eſſe reuoluentes,& ad idem reſtituentes poſitione primã ſphærã ſemp infe
rius ordinati aſtri.Sic enĩ ſolũ cõtingit planetarũ lationẽ omnia facere.Hæc igitur Ariſto.breuiter ſic
plane dicẽte Soſigenes collaudãs ſolertiã ipſius conatus fuit ĩuenire opportunitatẽ appoſitarũ ſphę
rarũ.Et dicit ꝙ duorũ gratia has quis reuoluentes uocat.Ait neceſſariũ eſſe ad ſuppõnibus uenire,
ut poſitio cõueniens ſit ei ẜm unãquãq; nõ erraticæ,& eis quæ ſub ipſa,& ut uelocitas cõueniẽs ſin
gulis inexiſtat.Oportebat enim ſimili ſphęrę inerrabilium,aut alii alicui ſphæræ circa eundẽ axem
illi ferri,& tẽpore ęquali ipſam circũuolui,quorũ nullũ ſine additione ſphęrarũ,quę dicut̃ ab Ariſto.
poſſibile eſt exiſtere.Faciamus autẽ/inquit/ſermonẽ explanatiõis gratia inferentibus Iouis ſphæris.
Si igitur ĩ extremitate q̃tuor ſphęrarũ Saturni,in qua & ipſe infixus eſt polos primos ſphęrarũ Iouis
adaptemus ẜm modũ aliquẽ:Iſti qdem manere poterunt in axe ſphęrę inerrabiliũ,quia ferens ipſos
circa animaliũ axẽ,uertit lateralẽ.At uero oportet manere ipſos ſuper dictũ axẽ in extrema latione,
ſi debeat ordinẽ ſphęrę inerrabiliũ ſuſcipe reuoluta ſphęra circa ipſas.Ad hęc igitur quoniã ſphęra
rum ferẽtiũ Saturnũ tres abinuicẽ,& à prima ſimul uertunt̃ hñtes etiã & ipſę ↄuenientẽ quandã ue
locitatẽ: erit utiq; circa quartã nõ ſimplex aliqs motus ſed oĩbus ſupioribus participãs.Oſtendet̃.n.
ꝙ ↄtra motarũ quidẽ auferet̃ aliquid uelocitatis ↄuenientis ipſis pp ſimul uertentẽ ipſas.Earũ autẽ,
q̃ ↄñter uertunt̃,additur aliquid motui pertinẽti ad ipſas ex ſupiori ſphęra ꝓpter ꝓpriũ ipſarũ mo
tum.Quare ſi quidẽ in ſphęra ferente Saturnũ prima Iouis & uelocitatẽ ꝓpriam habet,ut mundi re
uolutio,& ad idem rurſum reuoluunt̃ ſuperiorũ ſphęrarũ motus nõ ſinent eãdẽ uelocitatẽ ipſi in
eſſe,ſed erit aliqua appoſitio,ferunt̃ enim ad occidentẽ,& ipſe mota,& illa ipſa ad eadẽ.Eadẽ autẽ ra
tio eſt etiã in ↄñtibus.Motus enĩ magis & magis componet̃,& ꝓpriam poſitionẽ ꝑmutabũt ipſarũ
poli.Oportet autẽ,ſicut diximus,neutrũ horũ accidere.Vt ĩgit̃ hoc nõ fiat,neq; obſiſtat huius gra
tia aliud incõueniens,excogitauit reuoluẽtes,& in idem reſtituentes poſitioni primã ſphęrã ſemper
inferius ordinati aſtri.Sic enim utiq; & in litera dixit,ambo inſinuãs,quorũ gratia induxit.Per hoc

enim

enim q; ait, reuoluẽtes restõnẽ motus ad uelocitatẽ, ꝓpriã insinuauit. Per hoc autẽ q; ait, In idem resti tuentes positioni primã sphærã semp inferius ordinati astri mãsionẽ polorũ incõuenienti. Scdm hos eni delatarũ sphærarũ positio intelligit, siquidẽ soli manẽt. Primã autẽ, ait, sphæra ab ipsis restitui inferius ordinati astri, qm̃ cum hæc propriam positionẽ, & ꝓpriã uelocitatẽ pp reuolutionẽ susceperit, oñium sphærarũ oĩa saluant. Qđ autẽ hæc accidãt, ostendit Sosigenes ꝑexponens q̃dam opportuna, ad rationẽ quorũ breuis expõ talis est. Duabus sphæris cõcentricis existentibus ceu alia d, e, & alia z, b, & cõtentis extrinsecus ab alia, siue manente, siue circũducente illas, illis autẽ ɔtrariæ inuicẽ motis, & p æquale tps, hoc est, æque uelociter oĩa quæ in ɔtenta, signa ẽm idẽ erunt ad ɔtinentẽ, ac si & manens fuisset. Nã d, e, mota, ut ab a, ad b, siquidẽ minor sit z, h, simul uoluent, solũ & nõ ɔtraferent, uideret utiq; ut d, aliquãdo sub b, sic & z, simul delatũ cũ a, & in æquali tpe. Qm̃ autẽ & simul ferũtur, & ɔtra fertur ipsi d, e, illa z, h, simul mota quantũ, ɔtra delatæ tãtũ reuoluit. Et fit, addit sub a, quãdo d, sub b, sicut à principio uidebatur, quare uerũ est qđ ꝓpositũ fuit. Manente igitur ipsa a, b, manifestũ est qđ iam ostensum est, & q̃liter ambobus existẽtibus, scilicet interiori simul mota & cõtra mota exteriori ad eandẽ semper puncta eandẽ habent positionem, & neq; solũ simul delatã, neq; solũ ɔtra motã. Si aũt & mouebat quæ a, b, siue cõtrariæ, siue ad eadẽ secũdæ sphæræ. s. d, e, eadem accident. Circa puncta tertia z, h, simul mota ipsi d, e, & cõtra mota similiter. Nã a, b, sphæra ab a, ad b, reuoluta & cõtrahente ipsam d, e, ut d, ad e, ueniat medietas sphæræ quæ h, d, e, est ad cõtraria, aut ad eadẽ fertur, cũ a, b, aut cũ uelocitate ad ipsam a, b, ad ipsam autẽ z, h, æque tẽporaliter, & ꝓpter simul uoluere tertiã z, fecit punctum ꝑmutare ipm a. Sed tertia sphæra cõmota iterũ sub a, faciet z, & semper hoc facto, in sphæra z, h, erunt oĩa puncta supioris sphæræ. Nunc quidẽ igitur tanq̃ circa eundẽ axem motis sphæris ostensum est ꝓpositũ. Eadẽ autẽ ratio & si nõ circa eundẽ axem moueant, nõ eni pp motũ p eosdẽ parallelos accidit positio punctorũ sub eisdẽ punctis, sed pp ɔgirationẽ cõtentæ ad cõtinẽtẽ & ɔtra circũductionem, quantũ adiecit ablatã siue in obliquo circulo, siue in recto circũductionis factæ & cõtra reuolutionis. Iterũ autẽ duabus sphæris cõcentricis ad eadem motis utralibet in uelocitate aliqua, & minori, nõ solũ mota cũ maiori, sed & ꝓprio motu ad eadẽ mota sup æq̃les uelocitates ɔpositus motus duplam oñdet uelocitatem. Si aũt alterius uelocitatis dupla, tripla erit q̃ cõpositi & oñter silr. Si enim maior mouet minorem q̃rta pte, & ipsa aũt æque uelox exñs quarta pte mouet, hæc erit mota q̃rta parte, quare hic ex ambobus duplis alterius motus erit. Dicimus aũt hæc, ait, si circa eosdem polos sint motus, si aũt nõ circa eosdem, aliquid aliud accidet pp obliq̃tatem alterius sphæræ. Nõ. n. sic componentẽ uelocitates, sed sicut in parallelogramo ostẽdi ɔsueuit motu sup diametrũ facto ex duobus motibus. Vno qdem puncto alicuius moti sup lõgitudinẽ parallelogrami, alio autem huius ipsius lõgitudinis deductæ æque uelociter p latitudinem parallelogrami Erit eni simul ipm punctum in altero termino diametri & longitudinis lateris deducti, & non est diameter qualis ambabus circa ipsam fractis, sed minor quàm ea, quæ ex ambobus componitur tamen ex ambobus. His igitur & illud dicitur consimile duabus sphæris concentricis existentibus, siue circa eosdem polos siue circa alteros, ɔtrariæ autẽ adinuicẽ circunductis, & minori ad maiorẽ oppositæ mota simul aut circunducta à maiore, puncta q̃ in minori in plurimo tpe ad idẽ uenirent, q̃ si infixa solum existeret mior sphæra i maiori. Propter hoc. n. & ipsius solis ab oriente ad oriẽtẽ restõ tardior est reuolutione mundi, quia in cõtraria uniuerso mouet tardius. Qui siqdem æqualr moueret cum sphæra inerrabili cõtra circũductus semper ẽm idem tps restitutus semp cũ eodẽ pũcto oriret. His igit ꝑceptis Sosigenes ueniens ad ea, q̃ ab Arist. dicta sunt, de eo q; oporteat ẽm unũquodq; errantiũ alias esse reuolentes sphæras una pauciores si debeãt apparẽtia effici: exponit theoriam dispõnis sphærarum ẽm Aristo. dicẽs. Est igit sphærarũ ferẽtium Saturnũ prima quidẽ mota ẽm eam q̃ inerrabilium est, scđa autem subdeficiens ẽm eam q̃ per mediũ aĩalium, tertia autẽ ẽm illã ad rectos angulos est in circulo per media aĩalia quæ fert ipm ẽm latitudinẽ à meridie in ursam, & circulus est iste p media aĩalia ad rectos angulos, quia in ipso polos habet. Quæ aũt per polos secãt, ad rectos angulos secant, q̃rta autẽ quæ astrum habet ẽm obliquũ quẽdam circulũ mouet ipm terminãtem latitudinẽ secationis ad ursam, ut non fiat ꝓpe polos mũdi. Oportet igit intelligere quintã sphærã aliam ante ferẽtes eam q̃ per quatuor circa polos eosdẽ cũ q̃rta mouet. Hæc enim aufert q̃ re motum eo quod fert circa eosdem polos ipsius & æq̃ uelociter & cõtrariæ. Hoc enim ostẽsum est, & minuetur ẽm apparentiã uelocitas post quintã aliã oportet itelligere sextam hñtem eosdẽ polos cum tertia reuoluẽtẽ ipsam & æque uelociter & cõtrariæ motã, ut saluent apparentia & puncta q̃ super tertiã semper ẽm eundẽ cathetum in quinta uidet. post hanc aũt septimã apponere oportet reuoluẽtem ẽm aptatã circa polos eius qui per media aĩalia, circa quos & illa mouebat, cõtrariæ tamen & æque uelociter cum scđa reuolutã auferẽtem motũ & uelocitatẽ q̃ ab ipsa peruenit ad sphæras iferiores. Etenim scđa simul mota cũ iner-

rabili addebat ad uelocitatē earum q̄ sub ipsa motus ab oriente ad occidentē. Voluet quidē igitur ita
simil'r mota cum nō errāte, non tñ ordinē habebit ipsius nō erraticæ circa alios polos reuoluta, & i.o
circa eos qui sunt ierrabilis ab oriente tñ ad occidētem. Post hāc octauā autē restat intelligere primā
Iouis, Sosigene recte notāte ꝙ nō est ultima trium reuolučtiū, prima earum q̄ Iouis sicut qdam pu
tauerunt ꝙ ultima reuoluētium supiores lationes sit prima ferentiū inferiora astra, ut sit eadē septi
ma, & quā nos dicimus octauā. Primā uidelicet sphærarū Iouis, hoc enim accidit ipsis tentātibus bis
numerando eādem saluare numerū reuoluētiū qui ab Aristo. ponit'. Oportet enim una pauciores cē
ferentibus fm unūquodꝙ astrū reuoluentes, ut in Saturno qdem & Ioue q̄tuor existentibus feren/
tibus p singulos tres sint reuoluētes. In reliquis aūt quatuor/Marte/Venere/Mercurio/Sole, quīque
scdm unūquodꝙ existētibus ferētibus q̄tuor hñtur reuoluētes. Fiunt igit' oēs reuoluētes bis quidē
tres Saturni & Iouis, quater aūt q̄tuor, Martis, Mercurii, Solis, ut oēs sint duę & uiginti. Erant aūt fe/
rentes octo qdem q̄ Saturni & Iouis, uigintiquinque aūt reliquorū quinque planetarū. His igit' tri/
ginta & tribus cum uiginti duabus reuoluētibus appositis, oēs sunt quinquaginta & qnque. Lunam
enim ferētibus nihil opus est reuoluētibus extrema existēte, hoc etiā Aristo, dicente ꝙ illas solas non
oportet reuolui in qbus fertur īfimum ordinatū astrū. sed ꝙ qdem oīum numerus tantus sit, patet.
Quoniam aūt itulit Arist. ꝙ si quis nō apponat soli & lunæ quos diximus motus q̄draginta & septē
erunt oēs, hoc ꝯfusionē facit. Si enim auferamus duas solis & lunę duas quas apposuit Callippus, cō
stat ꝙ etiam duas alias à sole reuoluētes illas auferemus, ablatis enim illis oportet & simul auferre il/
las q̄ debent ipsas reuoluere, sex qdem auferent', duæ ferentes solē, & duę has reuoluentes cū duabus
Lunæ appositis à Callippo. Neꝙ autē accidit his ablatis a quinq̄ginta & qnque relinqui oēs quadra/
ginta & septē, sed q̄draginta & nouē. Dicit aūt Aristo. q̄draginta & septem relinqui. Vel forte nō attē/
dens ꝙ à luna non q̄tuor, sed duas solas abstulit. Vel si forte oportet dicere ꝙ à sole qdem q̄tuor ab/
stulit, quas ipse apposuit reuoluentes & ambabus quas Callippus, & sic octo ablatis à qnquaginta &
quinque reliquę sunt q̄draginta & septē, & sic euenit numerus. Propter quid aūt solis duas scdam. s.
& tertiam nō reuoluent aliq, nō habemus dicere, cum & hoc dicat ipse solū id quod subtus ponitur
non reuolui: quāuis & hoc bene Sosigenes notauerit qđ etiam in luna necessariū supponit reuoluen
tes, ne uelocitas à supioribus motibus apposita ferentibus ipsam faciat eādem, nō adhuc cū non erra/
tica ęque uelociter ad ocasum secedere. Sed etiā hoc dato ꝙ sola ipsa nō habeat reuoluentē nō euenit
numerus. Et hoc Alexandrū & Porphyriū turbauit, ut dictū est, sup undecimo metaphy. Sosigenes

Qui inscribi/ tur duodeci/ mus nunc.

autē/ait/melius eē putare negligētiā circa nūerū pscriptiōes accidisse quā easdē septimanas & octauas
sphęras facere, cū neꝙ si hoc fiat, ꝯsonet numerus literę. Non. n. adhuc oēs erūt qnq̄ginta qnque, sicut
ipse ait. Apponit aūt & hoc Sosigenes dicēs esse pspicuū ex dictis ꝙ fm aliud qdem reuoluētes ipsas
Arist. appellat, fm aliud aūt Theophra. ꝯtra referētes, sunt. n. ambo circa ipsas, reuoluūt. n. supiorum
motus & contra referunt polos eorū quæ sub ipsis sunt, has quidem auferētes, has autem ad oppor/
tunū constituentes. Oportet. n. superiores motus nō pertingere ad lationes īferiorū astrorū. Inferio/
rum aūt polos incidere sub catheto eadem polis filium sphærarum q̄tenus ad idē sint restitutę posi
tioni primę sphæræ subtus ordinatorū astrorum, sicut ait. & patet qđ ꝓpter primas & q̄ post has, sic
enim solū/ait/ꝯtingit eam q̄ inerrabilium astrorū est, lationē oīa facere, sicut iā diximus benedicētes.
Et talis q̄dam est per reuoluentes sphærarū dispositio non potens saluare apparētia, sicut & Sosige/
nes uidit, dicens: nō eqdem sphæræ q̄ apud Eudoxum saluāt apparētia nō aliquo mō posterius de/
pręhensa, sed neꝙ prius cognita, & aliqñ ipsismet credita. Et quid oportet de aliis dicere, quorū q̄dā
etiam Callippus Cyzicenus tētauit saluare, cum Eudoxus nō posset si forte saluauit, sed hoc ipm ui/
sui patet. Nullus ipsorum usꝙ ad Autolycū Pidneum adiecit per suppōnes ostendere. Et quidē ne/
que ipse Autolycus potuit. pspicua ergo est ipsius differentia ad Arist. Est aūt qđ dico ꝙ stellę appa
rent aliqñ ꝓpe, aliqñ autem distantes à nobis, quod aliquorum aspectui est euidēs. Veneris est dicta
stella & etiā Martis fm medias ꝓcessiones. i. retrogradationes ipsarū multoties uident' ita ut stella Ve/
neris in noctibus sine Luna umbras faciat excidere ex corporibus. Deīde iterum Luna & ad ipm ui/
sum manifesta est, nō semper æqual'r à nobis distans eo qđ nō semper appareat nobis æq̄lem hñs ma
gnitudinem eisdem ꝯsistentibus, circa id per qđ ꝯsideraf. Quinimo & magis per īstrumenta cōside/
rantibus idē simul uidef, ꝓpterea ꝙ tunc undecim digitorū tympanum ex æq̄li distantia positū aspi
cienti obumbrare illius uisum/ut nō icidat in ipsam. Adhuc autem & q̄ circa solis perfectas eclipses
accidunt dictis testimoniū afferunt. Et sunt argumenta ueritatis circa hoc. Quādo. n. sese tāgūt fm li
neam existētibus centro ipsius, & centro Lunę, & etiā nr̄i uisus non similia accidentia semper uiden/
tur, sed aliqñ quidem cōphendenti Lunā sub cono uerticē quidem hñtē nr̄m uisum, & ipse sol si/
mul cōphendit', qñꝙ autē perducat tēpore aliquo non apparēs nobis, qñꝙ autem tātum apparet

huius ut etiã extra circulum Lunæ q̃dam circulatio solis relinquat̃ fm mediũ eclipsis tp̃s. Quare necessarium utiq; erit dñam quæ circa magnitudines ipsorũ apparere ꝓpter distantiarũ inæq̃litatẽ his quæ circa aerem ↄsilibus exñtibus. Quòd autem in his accidit & uisui manifestũ est, uerisimile est & aliis accidere, & si nõ uisui manifestum eẽt & nõ solũ uerisimile, sed etiã uerũ. Siquidẽ sit fm unumquẽq; diem motus ipsius irregularis apparet. Sed eã q̃ circa imaginatas ipsorũ magnitudines nõ ostẽdit aliq̃ dñia, eo qđ non multũ differt ea q̃ in altum & ↄtrarium trãsitio, quã utiq;, & fm ꝓfunditatẽ motum mathematici uocare ↄsueuerunt. Hoc igit̃ nullatenus conati sunt saluare, tãq̃ non per singulos dies permutatã apparere, q̃uis q̃stio talis sit. At uero neq; quod latuit ipsos, inæq̃litatem distãtiarum uniuscuiusq; ad seipm ↄtingit dicere. Polemarchus. n. Cyzicenus cognoscens q̃dem ipsam uidetur paruipẽdere ipsam tãq̃ insensibilis sit, eo qđ diligit magis eam q̃ circa ipm medium in uniuerso sphærarũ ipsarũ positionem ĩsinuatam. Itẽ Aristo. in naturalibus ꝓblematibus dubitans ad suppositiones Astrologorũ ex eo q; non apparent æq̃les magnitudines planetarũ sic non oĩno contẽtus fuit reuoluentibus, q̃uis ↄcentricas existẽtes uniuerso circa medium ipsius moueri placuit sibi. Et etiam in his q̃ in. 11 metaphy. ait. manifestus est, nõ existimans sufficienter ab Astrologis qui usq; ad ipm dicta esse circa motus planetarum. dicit. n. sic. Nunc q̃dem igit̃ nos q̃ dicunt mathematicorũ q̃dam, itellectus grã dicimus, ut sit aliquã itellectuum multitudinem determinatam existimare. Reliq̃ aũt partim quidem q̃rentes ipsos oportet, partim aũt persuasos à q̃rentibus si quid uideat̃ p̃ter nunc dicta hæc tractãtibus, amare quidem utrosq;, persuaderi autem à certioribus. Sed cõnumerãs etiam in eodem libro simul oẽs lationes inducit. Multitudo quidẽ lationum sit tãta ut etiã substãtias & principia imobilia & sensibilia tot rõnabile existimare. Necessarium. n. dimittat̃ fortioribus dicere, illud sic igit̃, & rõnabile, aliis fortioribus relinq̃re, insufficientiam circa ipsa ostendit. Ab Arist. igit̃ persuasos sequi oportet magis posteriores tãq̃ magis saluantes apparẽtia, q̃uis neq; hi perfecte saluent illis, neq; tot apparentia scientibus, ꝓpterea q; nõdũ q̃ à Callisthene ex Babylone missæ fuerunt obseruatiões deuenerant in Græciam Aristo. hoc obiiciente ipsi q̃les narrat Porphyrius esse annorũ mille & nõgentorũ trium usq; ad tempora Alexandri Macedonis saluatas, neq; potẽtibus ostẽdere per suppões q̃cũq; credebant. Accusat aũt ipsos Ptolemęus tãq̃ magnã multitudinem sphærarum inducẽtes grã solius restitutionis reuersionisq; septem planetarũ ad circulationẽ non erraticæ & dicentes cõcentricas continentibus & extremas sup ipsas causas esse correstitutiõis, q̃uis natura semper efficiat sup̃iora ĩferiorum motus causas, nam & in nobis desup à principali parte ĩpetus motus per neruos in oĩa organa distribuunt̃. Ego autem ignoro cur fm unũquodq; astrum primã sphæram ordinat simil'r cũ inerrabili & æque ualociter motam, & eas q̃ post ipam oẽs usq; ad hñtem astrum cũ inerrabili simul redeuntes. Si. n. distribuit supra locata ei q̃ sub ea ponit̃ spẽm ꝓprii motus ꝓpter quid non dicimus non eraticam fortissimam & p̃dominatissimã oĩum existentem oẽsq; sub ipsa secum simul restituentem, eas q̃dem. n. quæ fm lõgitudinem & fm latitudinem motũ ferentes, q̃m diuersi hi fm unum quodq; astrum cũ sint, necessariũ erat diuersas esse. Quæ aũt cum nõ erratica restitutio eadẽ existẽs oĩum sphærarum, qũo non fuerunt ↄtenti non erraticæ circũductione, sed opus erat unicuiq; astro ferentibus hoc motu & reuoluentibus illas fm Aristo. Dicet aũt utiq; forte q; si simul restituunt̃ cũ non erratica eodẽ cum ipsa motu, quo ab oriente mouet̃, tamen diuersam magnitudinem hñtes diuersam semper habent & uelocitatem motus. Qũo igitur uerisimile erat absolutas ipsas & nõ colligatas ab una nõ erratica diuersis moueri motibus. Respuentes igit̃ suppositionẽ reuoluentiũ posteriores maxime, ꝓpterea q; differẽtiam fm ꝓfundũ & irregularitatem motuũ non saluabant ↄcentricas quidem reuoluentes recusabant, eccentricos aũt & epiciclos supposuerũt nisi forte eccẽtricorum circulorum suppositio à Pythagoricis intellecta fuit, ut alii quidã narrant. Et Nicomachus & Nicomachum sequens Iãblicus. Vt autem & harũ suppositionũ opportunitatis intellectum aliquẽ sumamus de cœlo negocium faciẽtes, exponatur primo ut in descriptiõe fm eccentricos suppositio ei quę fm concentricũ cõparata. Intelligat̃ qui p media aĩalia circulus cõcentricus qui a/b/g/d/circa centrũ e/in quo supponat̃ noster uisus & diametrum a/e/g. Siquidem igit̃ astrum ut ab a/ad b/facit regularem trãsitum in circulo a/b/g/d. Manifestũ q; uisu apud centrũ e/existente, si itelligamus radium qui ab ipso icidit ad astrum ut rectã a/e/& ipsa regul'r circũferet̃ & apparebit. uidelicet astrũ & regularẽ faciens trãsitum & distãtia semper æq̃li à nobis distans. Sed q̃m non sic uident̃, sed semper irregularem facientes trãsitũ & alia alia distãtia distãtes, ut patet ex magnitudinũ differentia, supponat̃ p a/b/g/d/circulus, non amplius ↄcentricus zodiaco, ut nõ adhuc in e/existat zodiaci centrum in quo dicimus esse uisum, sed in z/& sic a/b/g/d. nõ amplius ↄcentricus circulo qui per media aĩalia, sed eccẽtricus ad ipm & aux q̃dem ipsius a/hoc est q; plus à uisu distat, & oppositũ augis sit g/q; q̃dem minima distãtia distat à nr̃o uisu fm z. Si igit̃ itelligamus in circulo a/b/g/d/eccẽtrico astrum sup a/b. i. auge

ad b/ꝑ a/b/peripheriã regulr̃ motum,& rectã aliquã à centro e/simul ipsi circũductã,& hæc regulari
ter circũferet̃.Esto igit̃ ut hæc e/b/accidet igit̃ copulata à uisu qui ſm z/ad astrũ ꝗ z/b/ regulariter q
dem moueri astrum angulo qui sub a/e/b/& apparere minorem ꝗ sub a/z/b.Nam ꝗ ad e/angulus ex
tra exñs trigeni b/e/z/maior est eo ꝗ intus & ècõtrario anguli ꝗ apud z/est. Si aũt tanq̃ a/g/opposito
augis faciens transitũ moueat̃ regulariter ꝑ g/d/ꝑipheriã,ut e/d/recta regulariter circũferat̃,& copu
lauerimus iterum ab eo qui ſm z/uisu z/d/rectã,erit iterum regularis qdem a/b/opposito augis tra
situs cõtentus,ab angulo g/e/d.Irregularis aũt & apparẽs sub g/z/d/& maior erit, uidelicet ſm eam ꝗ
a/g/auge opposito augis apparens regularis,qa maior est qui ad z/angulus eo qui ad e/& erit in po
sitione qdem astri ſm b/regularis qdem qui sub a/e/b, apparens aũt qui sub a/z/b, dr̃ia aũt qui sub e/
z/d.Hac igit̃ suppõne ſm simplicius cõgruente dictę intentioni mathematici,& alterã iuenerunt po
tentem ostendere eadẽ cum ꝓ̃dicta.Hoc est qualr̃ regulariter motis astris regulariter moueri ipsa ui
deantur ꝑtranseũtia ꝑipherias circuli qui est ꝑ media aïalia.Intelligat̃ eñi iterum a/b/g/d/circulus cõ
centricus ei qui est ꝑ media aïalia circa centrum e/in quo iterum sit nr̃ uisus,astrum autẽ nõ in ipso
faciens motum,sed in circulo z/h/e/k/uocato epiciclo,centrum a/semper hñte in peripheria circuli a/
b/g/d/ut scd̃m z/quidem remotius à terra semper fiat astrum,ſm t/aũt ꝓpinquius.Et patet ꝙ quan/
doqdem epiciclus per peripheriã a/b/regulr̃ motus fiat ſm b/simul circũducta iterũ linea e/b/regula
riter,astrũ aũt a/z/auge ut ad h/faciens trãsitum per z/h iterũ regulariter motum fuerit & ꝓduxeri/
mus à uisu qui ſm e/rectã e/h/regulariter quidem iterũ astrum circũductũ erit ab epiciclo per a/b/pe
ripheriã,hoc est angulũ qui sub a/e/b.Videt̃ aũt eo qui sub a/e/h/maior regularis.Dr̃ia autẽ ipsorũ fit
qui sub b/e/h/angulus.Quãdo aũt a/z/remotior nõ ut ad h/facit trãsitum,sed ut ad k/qui qdem sub
a/e/b/angulus,iterũ erit ipsius regularis trãsitus qui sub a/e/k/apparentis minoris ꝗ regularis. Diffe/
rentia autẽ ipsorũ qui sub k/e/b/erit.Quare talis suppositio poterit apud loca remotiora à terra astro
rum trãsitus & maiores & minores ostendere.Maiores quidẽ,uidelicet quãdo astrũ à remotiori epici
cli ad eadem circulo facit trãsitum.Minores aũt quãdo ad ɔtraria.Quę aũt ſm excentricũ semper eam
quæ ad augem apparẽtem minorẽ regularem,qm̃ & semper qui sub a/z/b/apparẽs minor est eo qui
sub a/e/b/regulari.harũ suppõnum utraꝗ; astrologicã intẽtionem assignat ꝓprie accepta,nisi ꝙ in lu/
na ambabus indigẽt simul positis.Nã epiciclũ ferẽtẽ Lunã sup excẽtricũ circulũ circũduci supponũt,
ut saluent̃ apparẽtia in ipsa.Hæ aũt suppõnes & simpliciores prioribus sunt nõ reqrẽtes tot corpora
cœlestia fingere & saluãt apparẽtia alia,& maxie ꝗ circa ꝓfunditatẽ & irregularitatẽ fiũt, neꝗ; autem
axioma Aristotelis seruãt,qđ uult omne circulr̃ mobile corpus circa cẽtrũ uniuersi moueri.Sed neꝗ;
dubitationis solo dicta locum habet iam ꝓpter quã oẽs sermones isti moti fuerũt.Non enim adæq/
tio adhuc locũ habet,siqdem nõ adhuc uerum quod dictũ est ꝙ prima qdem latio una existẽs multa
mouet diuinorũ corporũ.Multæ aũt existentes unum solũ unaquęꝗ;, nõ enim multa corpora mo/
uent,& ꝗ ante ultimã & ante hñtem unum astrũ.& hæc incõuenientia adducit his suppositionibus
Sosigenes neꝗ; acceptãs reuoluentes ꝓpter dictas prius cãs,sed ad ꝓ̃cedẽtes qdem instare necesse pu/
tantes & astra aïata existẽtia hr̃e ꝓprium motũ.Neꝗ; enim ꝑtes solum sunt cœli,sed & totum ſm se
unũquodꝗ; . Verum igit̃ erit utiꝗ; magis axioma dicens ꝙ oẽ circulr̃ mobile corpus circa suiipsius
cẽtrum mouet̃,ꝓpter quod unũquodꝗ; qdem cœlestiũ corporum mediũ habet uniuersi medium.
Verum dicere circa uniuersi mediũ moueri.Quęcũꝗ; autem extra illud mediũ sunt ꝑticularia entia
circa id quod sui ipsorũ medium mouẽtur,sicut astra & epicicli & eccentrici,siqdem sunt, & talia in
cœlo corpora,hæc aũt mouent̃ circa mediũ uniuersi etsi non ꝓprio motu, sed motu sphæræ feren/
tis ipsa existentis ɔcentricę uniuerso.Et sic etiã Aristo.sermo utiꝗ; uerus erit ꝙ omne circulr̃ mobile
corpus circa mediũ uniuersi fertur,nõ aliquis apponat ꝙ ſm ꝓprium motũ fert̃. Solutio aũt dubi/
tationis ꝑticulariter habebit locum, etiã in his suppõnibus. Nam & in his uerum est aliqualr̃ dicere
quod adęquat natura,& facit quẽdam ordinẽ,uni quidẽ lationi multa assignãs corpora,uni aũt cor/
pori multas lationes.Quãuis enim uno ꝓprio motu moueant̃, & eo qui nõ erraticæ oïa mouent̃ ꝗ
sub ipsa hoc & eo qui cõcentricorũ/aut eccentricorũ est,& astrum qđ unũ corpus dixit eo ꝙ epicicli,
& cõcentrici,aut eccentrici,& eo qui nõ erraticę cõpetit. Adhuc aũt eccentrici circuli nõ utiꝗ; erunt
circulr̃ moti.Siqdẽ nõ circa mediũ sed circa id qđ extra mediũ mouent̃,dũ reuoluũt̃ assumẽtes locũ
& derelinquẽtes,uacuũ cogũt eẽ,figuraꝗ; ipsorũ allakota erit ĩterioris ꝑtis sphæræ,eã extra absciden/
tis.Forte aũt & oĩno hæc diffugiemus,eccentricas sphæras in cõcentricis adaptãtes & ɔcentricã circa
suiipsius centrum motam dicentes circũducere eccentricam & ipsam circa suiipsius centrum motã
& omnes perfectas dicemus sphæras non concedentes in illis corpus per corpus cedere.Et alias
autem astronomicas dubitationes nõ paucas Sosigenes mouet,etiam ad has suppositiones opportu
ne,quas alterius utiꝗ; studii erit cõsiderare.Nunc aũt uidebat̃ eos qui de cœlo & de cœlestibus mo/

tibus

tibus sermones pscrutantes & modos ꝯfirmantes,p quos circulares & regulares & ordinati ostendátur,queádmodũ uidenť irregulares & hñtes ascensiones & descensiões intellím exhibere,quibus suppositis p regulares/& circulares/& ordinatos motus antiqui astronomi & posteriores saluant apparétia.Si igitur magis his qui de cœlo sermonibus hoc cõuenit,quá his qui de prima philosophia sunt: nullus nos inculpet pro ampliori sermonis digressione,si opportune sit facta. Sed ad uerba sequẽtia Aristotelis procedendum est.

Reliquũ autẽ de terra dicere vbi existat posita,& vtrũ quiescentiũ est/aut motorũ,& de figura ipsius.De positione quidẽ igiť nõ eandẽ omnes hñt opinionẽ,sed pluribus in medio poni dicentibus qui cũq; totũ cœlũ finitũ esse aiunt.Cõtrarie quidẽ qui circa Italiã,vocati Pythagorici dicũt.In medio quidem ignẽ esse inquiũt,terrã autẽ vnũ astrorũ existentẽ,circulariter latã circa mediũ,noctem & diem facere.Adhuc autẽ oppositam aliam huic astruunt terram quã antichthona vocant,nõ ad apparẽtia,rationes & causas quærentes,sed ad quasdam rationes & opiniões ipsorum apparentia attrahentes & tentantes adornare.

Ad decimũ & ultimũ libri capitulũ qđ de terra trãsit cõueniens,& ipsum existens his qui de cœlo sermonibus.Nã cũ meminisset prius de terra qđ in medio posita totius cœli & ꝙ ĩmobilis & habens centri rationẽ ad cœlũ & à rotũditate ipsius,cœli rotũditatẽ cũ ostendisset,& simpliciter ea quæ ẽm habitudinẽ ipsius ad cœlũ ex suppositione accepisset,hoc nunc ostendit ut pfectus sit de cœlo sermo.Nã & astronomi de cœlo & de cœlestibus tractantes,de terra etiã ipsi hoc ostendunt ꝙ in medio cœli,& ꝙ ĩmobilis cẽtri rationẽ habens ad cœlũ & ẽm figurã sphærica sit.Omnia eni hæc ipsi cõueniunt ẽm habitudinẽ ad cœlũ.Alia autẽ quęcũq; insunt terræ ẽm operationẽ ad alia tria elementa in duobus sequentibus libris dicet.Tria igiť de ipsa quærẽdo tractat de positione ipsius ubi posita sit,& ẽm,utrũ quiescentiũ sit/aut motorũ,& tertiũ de figura ipsius,præhabitas de his opiniones primo exponit & ad ipsas obuiás sic quæ uidenť sibi de his ratiocinať.Primo autẽ de positione dicit ꝙ qui quidẽ infinitũ mundũ dicunt,nõ utiq; quærũt positionẽ ipsius in uniuerso.In infinitũ eni principiũ/neq; mediũ neq; finis est.Dicentiũ aũt mundũ finitũ plurimi quidẽ dicunt terrã poni in medio/sicut Empedocles & Anaximáder/& Anaxagoras/& Democritus/& Plato.Cõtradicũt autẽ Pythagorici,hoc eni significať ly/cõtrariẽ,nõ circa mediũ dicẽtes ipsam,sed in medio quidẽ uniuersi ignẽ esse,circa mediũ autẽ antichthona ferri aiũt,terrã autẽ existẽtẽ & ipsam,antichthonã autẽ uocatã,ppterea ꝙ ècõtrario sit terræ huic.Post ãtichthonã autẽ terra hęc mota & ipsa circa mediũ,post terrã aũt luna.Sic eni ipse in finem Pythagoricorũ narrat.Terrã aũt tãquã unũ astrorũ existentẽ moueri circa medium,& eã quæ ad solẽ habitudinẽ noctẽ & diẽ facere.Antichthõa aũt mota circa mediũ & sequẽs terram.Hoc nõ uideť nobis,eo qđ interiacet nobis semp terrę corpus,hoc aũt/ait/dicũt,nõ ad apparẽtes res,rationes & causas cõgrue quærentes/sed ad quasdã sui ipsorũ opiniones,& rationes apparentes res attrahentes & tentãtes illis coaptare,qđ quidẽ est incõuenientissimũ.Perfectũ enim numerũ supponentes denariũ uoluerunt & circulariter mobiliũ corporũ numerũ ad denariũ cõducere.Volẽtes igitur aiunt,nõ erraticã unã & erraticas septẽ,& terrã hãc p antichthona denariũ cõpleuerũt.Et sic qdẽ ipse ea quæ Pythagoricorũ,accepit.Qui autẽ sincerius ista callent,ignẽ qdem in medio dicunt cõditiuam uirtutẽ ex medio totã terrã alentẽ,& qđ infrigiditatũ ipsius est recreãtem,ppter qđ hi qdem Zenos turrẽ ipsum uocãt,ut ipse in Pythagoricis narrauit.Alii aũt Iouis custodiã ut in his.Alii autẽ Iouis thronũ,ut alii aiunt,antrũ aũt terrã dicebãt/tanq̃ organũ & ipm tẽporis.Dierũ.n.hæc & noctiũ causa est.Diem eni facit uersus solẽ pars illuminata.Noctẽ aũt uersus conũ umbræ factę ab ipsa.Antichthona aũt lunã uocabãt Pythagorici,sicut & ętheriã terrã,& tãq̃ obũbrantẽ solare lumẽ qđ est ꝓprium terrę & tanq̃ terminantẽ cœlestia/sicut terra id qđ sub luna est.

Com.47.

Vide sphæræ autho. & principium Almagesti,& Cleomedẽ de mundo.

Vide Cleomedẽ, ꝙ ptes terræ sunt nobis Antichthões.

Multis autẽ vtiq; & alteris cõuidebitur nõ oportere terrę medij regionẽ assignare credibile nõ ex apparentibus colligentibus,sed magis ex rationibus.Honorabilissimo eni putant cõuenire honorabilissimã existere regionẽ.eẽ aũt ignẽ/terra quidẽ honorabiliorẽ,terminũ aũt ĩtermedijs,extremũ autẽ & mediũ terminos.Quare ex his recogitantes nõ putant in medio ipsius sphærã poni/sed magis ignẽ.Adhuc autẽ Pythagorici quidẽ ꝓpter maxime conuenire seruari principalissimũ totius.Mediũ autẽ esse tale qđ Iouis carcerem vocant,hanc habentẽ regionem ignem.

Cura fuit & Platoni & ẽm zelũ ipsius Aristoteli ne uidereť gratis & temere antiquorũ sermones Com.48.

condēnare,ꝑpter qđ cōfirmabāt ipos prius,ut poſſibile erat ꝑbabiliter,qđ etiā nunc Ariſtote.facit dicens,ꝙ multis utiq; & aliis ſimul uidebiť nō mediā regionem aſſignare terrę,ſi credulitatem nō ex rerū natura qs accipiet,ſed ex ꝑbabilitate ſermonū.Eteni poſſibile ꝑbabiliter ꝑbari ꝙ ignis in medio eſt,ſed nō terra,& iā exponit ꝑbabilem ſermonem axioma aſſumēs ꝙ digniſſimo corporū eorū q̃ ſub luna ſūt digniſſima earū q̃ ſub luna ꝯuenit regio,& rōcinať i prima figura ſ.ignis corporū honoratiſſimus,honoratiſſimi corporis ꝑprius honoratiſſimus locus & ꝯcluſio ꝙ ignis ꝯueniēs locus q honoratiſſimus ē.At uero honoratiſſimus locus q medius,nā terminus honoratiſſimus ē.In mūdo aūt extremū & mediū termini,q̃re & locus ſub luna q medius locus eſt.Si igiť ignis q medius locus ꝑprius eſt,honoratiſſimus aūt ſub luna eſt medius,ignis ergo ꝑprius locus eſt medius.Huius aūt opinionis poſterior Ariſtotele Archedemus fuit.Ante Ariſtotelē aūt qui ſic exiſtimauerunt ex hiſtoria/ait/Alexander inquirendū eſſe.Forte autē tanq̃ nō aliis qbuſdā pręter Pythagoricos opinantibus, ſic dixit.Multis autē utiq; & alteris ſimul uidebiť,ſed qđ & aliis utiq; ſm hoc ſimul uidebiť ꝑbabiliter expoſita ratione.Propter qđ & cōſequēter Pythagoricorū oſtenſionem exponit tāq̃ & hāc ꝑbabiliter ꝑbatā.Nā & Pythagorici/ait/nō ſolum ꝑpter denariū circulariter mobiliū corporū cōpletā terrā circa medium dicebāt moueri ignem autē in medio locatum eſſe.Sed adhuc ēt pp hoc ignem in medio locari dicebāt,ꝑpca quod maxīe ꝯuenit ſeruari qđ principaliſſimum uniuerſi eſt. Medium autē hoc eſt ꝙ in medio tale eſſe,ut ſeruet tanq̃ nullo appropinquāte,& ꝯtentiuā & ſeruatiuā ꝑprietatem à diis accipere maxime centri.Propter igiť qđ ſeruať in medio ignis,ꝑpter hoc Iouis cuſtodiā carcerēq; uocant,tanq̃ ſeruatū ab ea q̃ in centro cōditrix cōtinentia ē.Poſſibile aūt & principaliſſimū quidem uniuerſi medium ipm̄ dicere qđ quidē & honoratiſſimū eſt,tanquā extremū dicebāt prius, & hoc maxime cōuenit ſeruari,ſeruans aūt eſſe quod hāc habet regionem ignis, eo qđ ſeruať,ſed nō eo quod ſeruať carcerem Iouis uocāt,tāquā primum qdem argumentum ignem in medio ponat tāquā honoratiſſimum in regione honoratiſſima.Hoc aūt tanq̃ ſeruatiuum in eo qđ maxīe debet ſeruari.Scđm hanc aūt expoſitionem Iouis carcerem uocāt,& quæ conſequenter dependent neceſſe eſt accipere.Huic autem expoſitioni quæ accepit principaliſſimum quod medium, ſed non ignem magis uidentur quæ cōſequenter dicuntur conſonare.

Tanq̃ mediū ſimpliciter ſit dictū,& ꝙ magnitudīs mediū & rei exiſtens mediū,& naturę.Quanuis quēadmodū & in aīalibus nō idem aīalis & corporis mediū.Sic exiſtimandū magis & circa totum cœlū.Propter hanc quidē igitur cauſam nihil eos oportet turbari circa totū,neq; adducere carcerē ad centrū,ſed illud quęrere mediū quale quid & vbi aptū natū eſt. Illud quidē enim principiū qđ mediū & honorabile.Loci aūt mediū aſſimilatur vltimati,magis q̃ pricipio.Qđ quidē enim terminatur, medium,qđ aūt terminat,extremū.Honorabilius aūt cōtinens & extremū,q̃ qđ terminatur,hoc quidem enī materia,hoc aūt ſubſtātia cōſiſtente eſt.De loco qdē igitur terrę hanc habēt quidā opinionē.

Com.49. Et argumenti ꝑxime dicti prioris,partim qdē honoratiſſimā regionem eſſe mediū ſumit,partim aūt principaliſſimū uniuerſi mediū,& ex hoc utroq; ꝯcludente ꝙ ignis mediū eſt,arguit rōnē ex ęquiuocatione medii.Et dicit ꝙ ſic ꝑceſſit rō tāq̃ uno mō medium dicať,& nihil differat qđ ſm magnitudinem mediū,& qđ ſm rei naturā.Equidē in aīalibus nō idem utrūq;,ſed corporeæ quidem magnitudinis in ipſis mediū eſt,à quo utrinq; magnitudo æq̃lis eſt,puta umbilicus.Illud aūt ſm naturam mediū eſt in quo honoratiſſimū eſt,& qđ ſm eē principiū eſt,q̃lis eſt locus qui eſt circa cor ubi hoc fuerit,aut huic ꝑportionabile.Sic igiť & circa totū mundū,ut qdem magnitudinis & corporis ſphærici corporis mediū centrū eſt.Vt aūt honoratiſſimū & cordi ꝑportionabile aliud aliqđ oportet quærere mediū & nō centrū,ſed magis nō erraticam ſphærā tāq̃ principiū eſſendi mūdo & ſimul circūferentem alias & ꝯtinētem totā corporalem naturā.Hic igiť oportebat q̃rere qđ honoratiſſimū eſt, ubi neq; cuſtodię eſt opportunitas,& nō centrū dicentes turbari circa ipm̄ tāq̃ Iuppiter cuſtodia indigeat.Et ꝑpter hoc ignem cuſtodiā Iouis uocantes inducere ad centrū,q̃re & prius quādo dixit maxime ꝯuenire ſeruari principaliſſimū uniuerſi.Seruari quidē mediū dixit ſeruare aūt ignē. Dicit aūt & hic,qđ duplex diciť medium,hoc quidem ſm naturā principiū & honorabile uere eſt,loci aūt medium extremo magis q̃ principio aſſimilať.Hoc aūt oſtendit ſic ꝙ ſm locū medium & maxīe in ſphęricis figuris terminať & cōtineť à principio finitū.Principiū aūt terminat & cōtinet.Si igiť qđ quidē terminať & finiť materiæ ꝑportionať,terminans autē & finiens ſpeciei & eſſe.Honorabilior autē eſt ſpecies & ſuba q̃ materia,honorabilius ergo principiū q̃ mediū.Totalr aūt & parabolicas has cōparationes uolens quis facere,& hoc utiq; dicet,ꝙ à nō erratica deſuper opificiū actioq; cōditoris ꝑcedēs

à cœlo

à cœlo ad id qub Lun ap d eu enit. Et hæc superiora elementa uiliora iferioribus producens ad ultimum terminum terrá,& uniuersi centrú. Forte aút totum cœlú perfectam sphærá usq; ad centrum oportet intelligere,& sic ob impartibile centri,& qđ contentiuum & quod principale uenerabile eo q excellit in cœlo dicere mediú ipsius & quod in circuitu. Et Pythagoras forte in cétro diuinú latés malignos isinuare uoluit. Totalr aút qđ honorabilius centrú dicit tanq̃ principiú & ultimú ens, sicut & cœlum honorabilius in medio dicebať, ꝑpter qđ & primum argumétum sic syllõ ↄcludebať. ultimum intermedio honorabilius, extremú autem & mediú ultima, quare non ad cœlú cõparatio fiebat centri, sed amború ad intermedia. Ná & Plato primá & antiq̃ssimam terram in medio existentem non cœlo dixit, sed deorum quicunq; intra cœlum fuerunt. Et hoc more Hesiodi & Homeri Plato dixit.

Similiter aút & de mansione & motu, nõ enim eodẽ modo oẽs suspicãtur. sed quicũq; quidẽ neq; in medio poni aiunt ipsam moueri in circuitu/aut circa mediũ. Nõ solũ autẽ hãc/sed antichtona, quẽadmodũ diximus prius. Quibusdã autẽ videtur & plura corpora talia cõtingere ferri, circa mediũ nobis manifesta ꝑpter interpositionẽ terrę, ꝑpter qđ & lunę eclipses plures q̃ solis fieri inquiunt. Latorum enim vnũquodq; occultare ipsam, sed nõ solã terrã. Quẽadmodũ enim nõ est terra centrũ, sed distat per hemisphęrium ipsius totum nihil prohibere putant apparentia accidere super non habitantibus nobis in centro, quẽadmodũ si in medio esset terra. Nihil enĩ neq; nunc facere notabile distãtibus nobis per medietatem diametri.

Post eam q̃ de positione terræ est historiá, de motu ipsius & mãsione narrat opiniones. Et dicit q quicũq; nõ in medio dicunt poni terrá, isti aiunt moueri ipsam circulariter circa mediũ, sicut Pythagorici: et nõ solú terrá, sed antichtona uná existenté. Quibusdá auté uȓ nõ antichtona uná exñté, sed plura talia corpora contingere ferri circa mediũ. Sicut aút antichtoná occultá nobis dicebant Pythagorici ꝑpter terræ interpõnem, ita & hoc ꝑpter eádem cám non uideri à nobis. Quorum aút sit talis opinio nõ dixit. Dicit aút Alexander q possibile hoc & tanquá Pythagoricis quibusdá in hac opinione factis itelligere. Argumétum aút sermonis faciebát hoc, q luna sępius eclipsať q̃ sol, quia enim non solú à terra, sed & ab aliis his corporibus circa mediũ motis deliquiú patiť, sępius ipsa eclipsatur. Quoniá auté dicentibus nõ in medio terrá, sed extra mediũ/aut stare/ aut moueri repugnabant apparentia tanq̃ centri rõnem hñte terra & in medio existéte sic accidere. Si eni nõ media uniuersi existeret terra centri rõnem hñs ad cœlum, nõ utiq; à diuersis locis obseruátibus eædé stellæ æq̃lis magnitudinis apparerent, ac si in eodem existerent loco obseruantes, sed etiam q̃ per uisum nr̃m educũtur plana q̃ uocamus orizontes apparéte in duo secantia semp cœlesté sphærá. Et eos qui in ipsa maximos circulos, tanq̃ sex quidé semp signis circuli zodiaci sup terrá nobis apparentibus, & sex sub terra manentibus, qđ quidem nõ accidere ſ m agnitudiné aliquá sensibilem haberet ad cœlú terra, aut nõ in medio esset. Has igiť & tales istantias táquá ab illis soluens Aristoteles/ait/posse saluari apparétia, & ſm talem opinionem, ut etiá ſm dicentes in medio esse terrá. Non enim in medio dicentes centrum ipsam uniuersi dicũt, nõ enim ipartibilis est sicut centrum tantá hñs magnitudiné. Sed etiá ſm hos uniuersi centrú nõ terra tota est, sed terræ centrum, sic aút erit terræ supficies à q̃ obseruationes fiunt, & plana orizontiú educunť, ꝑ hemisphærium totum terrę distás à centro uniuersi. Si igiť per hemisphærium nobis distantibus à centro habitantibus in superficie terrę nulla sit permutatio ad apparentia, ac si & in ipso centro essemus. Et si ꝑ totam sphærá distare à cétro supponat quis terram, ut qui extra centrú dicunt ipsam esse, nihil ꝓhibet saluare apparétia. Si quidem enim in medio terra exñte in cétro nos habitamus, eét utiq; multa ꝓmutatio ad dicentes extra mediú terrá eé. Si aút & in medio terra supposita nõ in centro habitamus, sed in supficie, nõ multá habebit ꝓmutationem terrę superficies, siue in medio terra declinata sit, siue extra mediú. Nam eius q̃ extra & eius quæ in medio iacentis terræ adinuicem nuentes supficies in eodem ferè esse poterunt loco.

Com. 50.

Aduerte q nec Simp. mẽtem Pythagoricorũ h3. si vis eá noscere lege Cleomedẽ. ibi lućies antiq̃ sniãz de Antichthonis ptib⁹ terræ q̃ a nobis non videntur.

Quidã autem positã & in centro dicunt ipsam adhęrere & moueri circa eum qui per omne ordinatum polum, quẽadmodum in Timęo scriptum est.

Cum dictũ sit de dicẽtibus extra centrũ moueri, adiungit q quidá & positá ipsam in centro dicũt ligatá & hęrenté ei, & moueri, sicut in Platonis Timæo scriptũ est. sed in Timæo litera Platonis sic habet. Terrá auté nutricé nostrá circa polú per uniuersum extensum alligatá diei noctisq; effectricé & custodé esse uoluit, necnõ primá antiq̃ssimáq; deorú oĩum qui intra cœlú sunt geniti. Per omne aút ordinatum polú, axem dicit nunc. Tria enĩ sunt significata poli apud Platoné. Nam cœlú in Phędone

Com. 51.

polũ uocat, et ultima axis circa quã uoluiť cœlũ. In Timæo & nũc axem illud. illomenã auté si per iota scribať alligatã significat. Et sic Apollonius poeta, uinculis illominũ. i. alligatũ magnorũ dorsorum depulit. Et Homerus, illasibus. i. ligamentis nõ uiolentia ui ligãtes ducũt. Et si p ei diphthõgũ scribať, & sic ꝓhibitã significat, ut Esschilles in bassarilis. Et ꝙ ly illomenã sic à Platone dictum est, significant q̃ in Phędone de terra dicta sunt, in qbus ait. Equilibris eni res in similis cuiusdã medio posita nõ habebit magis, neq; minus nusq̃ moueri. Insinuat auté & Timæi dictum ꝙ qdem & Plato in his retraxit sic hñs. Terra aũt in medio locata sedes Deorũ, terminus caliginis & luminis fit occasus & orientes generans ſm sectiones orizontũ: antiquissima auté est eorum q̃ intra cœlũ corporũ. Deinde pauca cum dixisset de aliis elñtis, adducit. Quare radix oium & basis aliorum terra, & firmata est sup easdem inclinationes. Alexander auté ait Aristotele sic dicente dictũ esse in Timęo, & dictione ipsa. s. illomenis significante uim pati, tanq̃ nõ sic dicto ad ꝓprias suppõnes dicta transferat. Etenim ly conuersum ait ad quod transumunt ly illomenum, & ipsum est significatiuũ motus. Si autem alibi ait Plato aliter dicit ab his quæ in Phędone, uidelicet occasioné sumens, nihil hoc ait ad rõnem. Nam Aristo. qđ in Timæo ꝓponit, siue ꝯplaceat ipsi, ut dicat sic Plato, siue ét tãq̃ Timæi opinioné ptrãseat. Hæc cum dicat Alexan. ut ab ultimo dictorũ incipiã, ꝙ Timæus terrã locari in medio dicit, & firmatã esse, patet ex ꝓpositis ipsius uerbis: Dictione auté significãte qdem ipsam uniuerso esse alligatã, ut p̃missę auctoritates significabãt, significãte etiã illud cõuersum quãdo per ei diphthõgon scribiť: primoq; dé p unũ l scribiť: deinde & in circularibus figuris diciť hoc lynestraphtę. i. ꝯuersum eẽ, & si nõ motæ sint. Ad hæc auté etsi utrũq; dictio significet & alligatũ & motũ, qũo oportebat Platonis suscipere sermoné uerba Timæi retrahenté sic se habentia terræ quieté demõstrantis ut alligatã, aut motam significãtia, sed Aristotele ait sic dicente illeysthę nõ est cõsentaneũ ei cõtradicere. Nã in ueritate, neq; dictionis significationé uerisimle erat ignorare ipsum, neq; Platonis menté. Forte igiť ad omnia respicientes bene se habet dicere, aut qđ dictione significante ly cõuersam ad hoc transumpsit ipsam Aristo. sicut cõsueuit de industria dataq; opera arguere apparens uerborũ, ꝓpter superficientenus suscipientes. ac si igiť diceret post eos qui circa mediũ moueri hanc dicunt, siqs putet Platoné dicere in medio ipsam moueri ly illemonã tãq̃ motã suscipiens, simul qdem erit, & alia q̃dam suppositio dicentiũ moueri terrã, aut eni circa mediũ, aut in medio supponeť mota. Simul aũt & q dicta Platonis sic suscipit, argueť. aut igiť hoc dicendũ, aut ꝙ illud & moueri qđ adiungitur post illesthę ab aliquo appositũ est. Aristoteles aũt ꝓponens in principio q̃rere de terra, utrũ quiescentiũ est, aut motorũ, & narrãs eos qui dicũt moueri, possibile est & sic suscipere sermoné. Quia eni & oppositorũ fecit historiam & nõ solũ ipsius moueri, sed etiã ipsius manere, manifestãt etiã quæ de figura adducta sunt, qa cõsequiť hæc in motu & mãsione, & figurã, alii qdem sphęricã, alii auté tympanoidalé dicunt. In centro auté existentem terrã & circulariter motam, cœlum autem quiescere Eraclides Ponticus supponens saluare nitebatur.

Similiter autẽ & de figura dubitatur, his quidã enĩ videtur esse sphęrica, his autẽ lata, & figura tympanilis. Faciunt autẽ argumentũ, quia occidens & oriens sol rectã & nõ circularẽ occultationem videtur faciens à terra, tanq̃ opportunũ si quidẽ esset sphęrica, circularẽ fieri abscisionẽ nõ attẽdẽtes elongationẽ solis ad terrã, & rotũditatis magnitudinẽ, qũo in apparentibus paruis circulis recta videtur à longe. Propter hanc quidẽ igitur phãtasiam nihil ipsos discredere oportet nõ rotũdam molem eẽ terrę. Sed adhuc apponunt & dicunt ꝓpter quiescere, necessarium figuram hanc habere ipsam, etenim de mansione & motu dicti modi multi existunt.

Cõm. 51.

Consimilr̃ auté & de figura diuersam esse ait historiã, his quidẽ dicentibus sphæricã terrã, his aũt latam & tympanoidalé. Qui autem tympanoidalé dicunt ait argumentũ huius faciũt, ꝙ occũbẽs & oriens sol apparet hñs rectã terminãtem apparens ipsius & occultũ. Et qdé si sphæricã esse aiunt terram superpositã soli, abscisio lunularis, aut amphicirtos fieret, ut in eclipsibus uideť solaribus & lunaribus. In solaribus qdem Luna obiecta nobis & occultãte Solem, in lunaribus aũt cono umbræ terrę. Nũc aũt aiunt in plano tympanoidalis figurę existentiũ rectas abscisiões uidemus. Si n. in eodem plano cum oculo circuli peripheria ponať, recta appebit, ut in pspectiuis ostẽsum ẽ. Ad dicẽtes itaq; hoc Aristo. ait ꝙ nõ rõcinanť distãtiam Solis multã existẽtem ad terrã, & solaris corporis magnitudinem paruissimã apparenté ut ad distãtiam. Et ꝙ in paruis corporibus apparẽtes circuli ob amplioré distãtiam apparẽt recti. Nã sphæricæ superficies eminus plane uidenť ut q̃ Solis & Lunæ sunt. Sed si distãtia & apparens paruitas magnitudinis cã huius est, qđ est rectã abscisioné uideri, cur nõ hoc ac

cidit,& in eclipsibus solaribus & lunaribus Nā & distātia eadem,& apparētes magnitudīes sunt. Forte igit̄ dicēdū est, ꝙ siqdem extra terrā existētes uideremus Solem partialiter superpositum à terra, semper utiqꝫ & circulares nobis apparerēt abscisiōes,sicut & q̄ Solis in solaribus eclipsibus à Luna superapposita,aut Lunæ à cono umbræ terræ occultāte. Nunc aūt q̄m in eadē terra existētes,uidemus solem oriētem & occūbentem per orizōtem,Orizon autē est per supficiem terræ & nr̄m uisum eductum planū,accidit solarem sphęrā s̄m circulum ab orizonte secari. Circulus autē in eodē plano existens nr̄o uisu recta uidet̄. Aristo.autē obiiciens à Sole signum tāq̄ non sufficiens ad putandū nō esse circularem terrā,dicit ꝙ & aliā cām apponunt huius ꝙ terra sit tympanoidalis,necessariū dicētes figurā hanc hr̄e ipsam ꝓpter quietem,ꝓpter hoc.n.quiescere ipsam fatent̄. Nam sphærica quidē figura facile mobilis est,tympanoidalis aūt ad māsionem idonea toto plano expāsa super suppositū aut supprimēs ut aiunt īferiorem aerem. Cū dixisset autem māsiuam esse terrā ꝓpter tympanoidalem figurā adiecit ꝙ multi existunt dicti modi dispōnis secundā terrā,quorū aliqui qdem ad motū ipsam aliqui autē ad mansionem idoneam esse dicunt,sicut qui nunc est dictus ad mansionem.

Dubitare igitur omnibus quidē necessariū superuenire. Forsitā enī irrationabilioris mentis non mirari quomodo quidē parua particula terrę si eleuata dimittatur fertur & manere nō vult,& plus semper velocius, Totam aūt terrā si quis dimittat cū eleuauerit,nō vtiqꝫ feretur,nūc autē quiescere totā grauitatē. Sed adbuc vtiqꝫ si quis latis particulis ipsius ante cadere amoueat terrā feretur deorsum nullo resistente. Quare dubitare quidē merito factū est philosophia oībus, solutiones autē de hoc nō magis incōuenientes esse videri dubitatione mirabitur vti aliquis.

Cum narrasset prius opiniones de positione terræ & de motu.& de figura ipsius & paucis cū cōtradixisset,multa aūt tāq̄ inapparentia cum despexisset:adducit sermonē iā ad eos,q dicūt manere quidem terram,causam aūt mansionis nō bene assignātes,& primorū recordat̄ dicētiū manere ꝑp īfinitā ipsam esse,sicut Xenophanes Colophonius. Scd̄orū autē qui dicunt cā insidentē super aquā manere,ut Thales Milesius. Tertiorum dicentiū manere,ipsam à supposito retētam aere,q̄m supinsidet lata existens,& tympanoidalis terra,& nō concedit cedere,sic autē Anaximenes,& Anaxagoras,& Democritus uidebantur dicere. Quartorum eorū,qui circa Empedoclē qui circūgirationem cœli mansionis terrę cām faciunt. Et quintorū,qui silitudinem ęq̄librę cām mansionis dicūt,ut Anaximādrus & Plato. Primo aūt statuit de mansione terræ dubitationē ꝙ necessarium oībus superuenire dubitare qualr̄ maneat terra. Forte enim debilioris/hoc est minus efficacis intell's est nō mirari,qūo modica quidem ꝑticula terræ si eleuata dimittat̄ fertur deorsum,& manere nō uult,& maior semper citius fertur. Totam aūt terrā si quis eleuās dimittet,nō utiqꝫ feretur deorsum. Signum enī sufficiēs huius ꝙ non deorsum ferret̄ dimissa Hoc nunc suspensam exītem quiescere, tm̄ habentē pondus. Et hoc autem dignum dubitatione de eodē/ait,qūo superius ad deorsum latis partibus terrę. Si quis autem decidentia ipsarum subdistrahat semper suppositā terrā manet motus, quousqꝫ resistat aliquid ipsis. Tota aūt terra nullo deorsum resistente non fert̄,sed quiescit,ꝓpter hoc qdem enim/ait/dubitare de terra factū est Theorema phicum oībus. Nam ad Ph̄m q̄ uere spectat cās rerū indagare,& circa huius solōnes nō obseruare ꝙ magis īconuenientes sunt dubitatione,mirabit̄ utiqꝫ quis. Nam soluere in his dubitationē uideri uolentes dignis maiori dubitatione utunt̄. Sic quidē igit̄ Alexāder exposuit lr̄am sic scribēs. Hoc autē circa solōnes huius nō magis īconuenientes eē uideri & tanq̄ defectiui supplementum (ut dictū est) assignans. Forte aūt & si sic habeat litera breuiter,nō tn̄ cum defectu ꝓnūtiatum est. Cum dixisset enī ꝙ dubitare qdem merito factū est Theorema phicum oībus,subiungit: Hoc aūt circa solōnes huius nō magis incōuenientes eē uidere q̄ dubitatio sic soluentes,magis admirabitur utiqꝫ quis tāquā illud incōuenientes nō ad solōnes referat̄,sed ad soluentes. Ego uero multa exēplaria inueni sic se hn̄tia. Hoc aūt circa horū solōnes nō magis īconueniētes eē uideri,& est sic magis ꝯueniēs sequētibus dictis,qdam antiquorū q̄sdam cās manendi terrā assignauerūt dicit.

Hi *quidē enī ꝓpter hoc infinitū ꝙ deorsum terrę esse aiūt,quēadmodū* Xenophanes/*Colophonius, vt nō laborē habeant q̄rentes causam.* Propter *qd̄ &* Empedocles *sic obstupuit dicens,ꝙ siqdē infinitę terrę ꝓfunditates,& īmensus ęther,vt per multorū horū linguā dictū vane effusa sunt,modicū totius scientiū.* Hi *autē super aquā poni:hunc enī antiqssimū suscepimus sermonē.quē aiunt dicere* Thalem *Milesiū, tanq̄ quia natatilis esse manentē,quēadmodū lignū vel aliqd̄ tale alterū.* Etenim *horū super aerem qdem nihil natū est manere eleuata,sed super aliqd est.* Adbuc autē *quēadmodū aer aqua leui-*

or, & terra aqua. Quare quomodo possibile est leuius magis deorsum poni grauiori sc̃dm naturã. Adhuc autẽ siqdem tota nata est manere super aquã, palã qa & particularũ vnaquęq; ipsius. Nunc autẽ nõ videtur hoc factũ, sed quęlibet particula fertur in fundũ, & velocius maior. Sed videntur vsq; ad aliquid quęrere, sed nõ vsq; quidẽ vbi possibile dubitationis. Omnibus enĩ nobis hoc cõsuetũ non ad rem fieri quęstionẽ sed ad contraria dicẽtem. Etenim ipse in seipso quęrit, vsquequo vbi non amplius habeat cõtradicere ipse sibiipsi. Propter quod oportet quęsiturũ bene instatiuũ esse per proprias instantias generi, hoc autẽ est omnes cõsiderasse differentias.

Com. 54. Dubitatione aũt/ait/moti oẽs, nõ uolentes autem laborare usq; ad tm̃ q̃rentes, donec principalissimam cãm inueniant. Vnusquisq; qđ prõpte in ore uenit, enũciauit, sicut Xenophanes Colophonius infinitum q̃ deorsum terrę esse, & ꝑpter hoc manere ipsam/dixit. Ignoro aũt uerba Philoxeni de hoc non ĩueniens utrum ĩferiorẽ ptem terrę infinitã esse dicens ꝑpter hoc manere ipsam/ait/aut subterraneum locum & ætherem ĩfinitum, & ꝑpter hoc ad ĩfinitum deorsum latã terrã uideri qẽscere. Neq; enim Aristoteles explanauit, neq; Empedoclis uersus determinãt plane. Terræ enĩ ꝓfunda dñr utiq; & illa q̃ descendit. Sed hãc quidam opĩonem neq; cõtradictione dignã reputauit tanq̃ penitus improbabilem. Post ipsam aũt Thalis Milesii opĩonem ponit dicentis sup aquã ĩsidere terrã sicut lignum, aut aliqđ aliud eorum q̃ nata sunt supnatare aq̃. Ad hãc autem opĩonem Arist. cõtradicit magis forte ꝓualentem, ꝓpea q̃ etiã apud Ægyptios sic in figura fabulæ dicebať. Et Thales inde forte sermonẽ detulit. Tria aũt sunt ꝯtradictionis argumenta. Vnum qdem gratiosę simul attendẽs qđ nihil minus dubitare facit conantes dubium soluere. Idem enim utiq; qs, & de aqua sic ꝓposita terræ q̃ret super quid ipsa firmata fundat terrã. Neq; enim nata est manere eleuata, sicut neq; terra. Scđm autẽ est tale, si leuiora nata sunt grauioribus supnatare, grauiora aũt leuioribus subsidere, & est sicut aer/aqua/sic aqua terra leuior, qũo possibile est leuius magis deorsum poni grauiori ꝭm naturã. Tertium autem ꝭm cõtrapositionem dictã cõuersionem si tota terra nata est manere sup aquã, q̃ etiam ptium ipsius unaquæq; possibile est insidere aq̃, sed hoc nõ uideť fieri. Nam quęcũq; pars iniecta in aquã non stat quousq; ad fundum circa aquã ueniat. Hoc enim significat ly uythisethę. i. ad fundum ferť, & citius fertur maior, patet/q; siqdem supposita fuerit terrę aq̃, aut toti terrę uelocius utiq; oĩ pte descendet. Quare & illatio syllogismi uidelicet uera est. Nõ ergo nata est tota terra manere super aquã & cum hoc dixisset cãm nobis uniuersalr̃, & hoc qđ est nõ bene soluere dubitationes mirabilr̃ ꝓtulit. Videť enim/ait/& usq; ad aliqđ q̃rere, sed nõ usq; ad tm̃ dubitationis usquequo possibile erat supdubitare talibus solõnibus. Propter qđ quãcũq; solonem cũ dixisset cõtenti fuerunt. Quòd autẽ hoc sic se habeat, persuadeť ex eo q̃ oĩbus nobis cõsuetum est nõ ad rem ꝓpositam facere q̃onem, sed ad dicentẽ cõtraria. Si enim hunc repulerimus cõtenti sumus, & si non oẽs nobis dubitationes ꝓduxit quęcũq; rei sunt cõuenientes. Et hoc iterum q̃ sic se habeat persuadeť, ex his q̃ unusquisq; nostrum ipsomet patiente nouit ĩquisitionibus. Nam usq; ad tantũ scđm seipm̃ unusquisq; de ꝓposito ĩquirit, donec utiq; nõ adhuc habeat cõtradicere sibipsi. tunc enĩ nullum adhuc dubium putamus relinqui. propter hoc igiť oportet ĩquisiturum bene oẽs ꝯsiderare dubitatiões cõuenientes rei ꝓpositę, & ꝭm oẽs instare, siue ad seipm̃, siue ad alium faciat inquisitionem. Sic enim dubitationum solões perfectionẽ habebunt. Cõuenientes aũt instantias dicit eas q̃ ab ipsa re acceptę sunt & nõ sophisticas. Dubitamus autem & ĩstabimus ꝭm oẽs instantias rei ꝯuenientes si cõsideremus in ĩquisitione oẽs dñas quibus differt ab aliis quod ꝓponitur. Nam dñam terræ ad lignum nõ cognouerunt decepti fuerunt q terram supnatare aq̃ dicebant, qa lignum uidebãt supnatare, hoc aũt & in principio Topicorũ dixit: opportunum eẽ unum ad abundantiã argumentorum dñas cognouisse, oẽs eas q̃ adinuicem maxime eorum cõicare inuicem uideť. Hoc autẽ nunc cũ dixisset nobis reliqt unã intelligere q̃ & cõiones omnes oportet considerasse differentium. Nam ab his dubitationes mouẽtur multæ, sunt autem ea quæ in topicis ad abũdantiã syllogismorũ dñr, ut sumatĩ, ꝓpositiones ĩueniamus multiplr̃ dicti. diuisio differẽtias ꝓpositi ꝯuenientes inuenire facit, & similitudinis speculatio.

Anaximenes autẽ & Anaxagoras, & Democritus latitudinẽ causam esse dicunt manendi ipsam. Non enĩ diuidere sed supereqtare aerẽ qui de subtus qđ vidẽtur latitudinẽ habentia corporũ facere. Hoc enĩ & ad vẽtos habẽt difficile mobiliter ꝓpter resistẽtiã, hoc ipsum vtiq; facere latitudine terrã ad suppositũ aerẽ nõ habẽtẽ, aut quo trãsferatur locũ sufficientẽ simul, & quod de subtus quiescere, queadmodum in clepsydris aqua. Qđ aũt possit multam grauitatem fere comprehẽsus & manens

aer argumenta multa dicunt.

Tertio proponit dicentes esse causam manendi terrã latitudinẽ ipsius. Hęc enĩ etsi nata erat ferri ad deorsum nõ potest secare suppositũ aerẽ, sed densat ipm quod quidem uidenť latitudinẽ habẽtia corpora facere, supergrgtãtia enĩ uidenť. Et sicut latitudinẽ habentia corpora difficulter mobiliter se habẽt ad uentos eo quod refragant & resistũt ipsis, obstructus enĩ uentus & pertrãsitionẽ nõ habens manet immobilis, sicut in domibus nõ habẽtibus pflationẽ, & propter hoc difficile mobilia sunt ab ipso latiora. Idẽ igitur hoc & terra latitudine facit ad suppositũ aerẽ. Aer aũt nõ habens sufficientẽ locũ ut nõ ferať, cogiť simul tota ipsius parte, quæ deorsum est & nõ mota quiescere. Nam terræ pars nõ habens trãsitu ad terrã quod super illã partẽ existit simul totã manet. Et totalis igiť aer simul toto eo quod de subtus quiescit, quiescẽte autẽ ipso & nõ disgregato, manere necesse sup ipsam terrã. Manendi aũt eum qui subtus aerẽ imotũ aere ppinquo terræ nõ habente trãsitum per terrã exemplũ adducit aquã quę in clepsydris poniť. Clepsydra aũt est uas ãgusti oris latã habens basem, paruis foraminibus per foratã quod hydarpaga uocãt. Demisso enĩ in aquã uase superiori ore obstructo nõ ingrediť aqua per foramina, eo quod simul totus aer qui in ipso est resistit aquæ, & phibet transitũ ipsius sursum eo quod non habeat quo transeat ipse. Ablato aũt obstruente os supius ingrediť aq̃ aere cedente sibi. Et ẽm hoc igiť uidetur exẽplum, hac quidem aq̃ pportionalr̃ accepta terræ nõ cedenti ob suppositũ aerem. Aere aũt in clepsydra pportionalr̃ se habente supposito terræ aeri ad ipm. Sed & clepsydra repleta aqua si obstruat quis os supius, ut nõ ingrediať, nõ effluit per foramina aq̃, ut nõ maneat uas uacuũ non ingrediente aere, neq; p superius os quod est obstructũ, neq; per inferiora foramina meatum hñtia aquæ per oẽm aperturã suiipsorum. Sicut igiť aere nõ ingrediente manet aqua q̃ in clepsydra, & sic etiam qui sub terra aer eo quod non habeat transitum manet, hoc aũt manente, & q sub ipso simul totus manet, quo manẽte oĩ & terrã residere & retineri ab ipso accidit. Aristotele aũt dicente, quod multa argumẽta à signo coniecturaq; dicunt hoc, quod possit multum pondus ferre interceptus aer, & manens, & nõ apponente argumenta Alexander quod fortis sit aer patet ex terręmotibus & uentis ex eo quod rumpunť firmissima impulso ipsis sono q à tonitruis fit. Hæc aũt patent quod moti opera, & nõ quiescẽtis spũs sunt. Melius igitur quod consequẽter pposuit ab utribus exemplum. Inflati enim hi & super aquã insidentes grauia ferunt onera, ut periclitatus sum & ego in fluuio Borra. Com. 55.

Primũ quidẽ igitur si nõ lata figura terrę huiusmodi est, propter hoc quidẽ nõ vtiq; quiescet quàm huius mansionis nõ latitudo causa, ex quibus dicunt, sed magnitudo sola magis: propter coarctationẽ enĩ nõ habens trãsitum aer, manet propter multitudinẽ. Multus autẽ est aer propter à magnitudine multa comphẽdendi terrę. Quare hoc quidem existet, etsi sphęrica quidem sit terra, tanta aũt scd̃m magnitudinẽ, manet enim scd̃m illorũ rationem. Totaliter autẽ adsũt dicentes de motu nõ de parte est dubitatio, sed de toto quodã & omni, à principio enim determinandũ, vtrũ est aliquis corporibus natura motus, aut nullus, & vtrũ natura quidem nõ est, violentia aũt est. Quoniã aũt de his determinatũ est prius quęcũq; scd̃m eam quę aderat virtutẽ habuimus vtendũ vt existẽtibus. Si enĩ nullus naturalis motus est ipsorũ, neq; violentus erit, si aũt nõ est, neq; natura, neq; vi, totaliter nihil mouebitur: de his enĩ vtiq; quod necessarium accidere determinatũ est prius. Et adhuc quia neq; quiescere cõtingit: sicut quidẽ enĩ motus existit, aut violentia, aut natura sic & quies. At vero si quidem est aliquis motus scd̃m naturã nõ vtiq; violẽta erit latio solũ, neq; quies. Quare si violentia nunc terra manet & venit ad mediũ lata propter circũgirationem. Omnes enĩ causam hanc dicunt, ex his quę in liquidis & circa aerẽ accidẽtibus. In his enĩ semper ferũtur maiora & grauiora ad mediũ girationis, propter quod vtiq; & terra omnes quotquot cœlũ generãt ad mediũ venire dicunt. Quia autẽ manet, quęrunt causam & dicunt, hi quidem hoc modo quoniam latitudo & magnitudo ipsius causa. Hi autẽ quẽadmodũ Empedocles cœli lationẽ circũcurrentẽ & velocius latã quàm terrę lationẽ phibere, quẽadmodũ in ciathis aqua. Etenĩ hoc in circuitu ciatho lato multoties ad inferius erit, facta tamẽ nõ ferť deorsum nata ferri deorsum propter eãdẽ causam. Quãuis neq; girationẽ phibẽte, neq; latitudine, sed subcedẽte aere alicubi feretur. Ad mediũ quidem enim si violentia & manet violentia, scd̃m naturã autẽ necessariũ eẽ aliquã ipsius lationẽ. Hęc igitur vtrũ sursum aut deorsum est, vbi est, esse etenĩ quidem quãdam necessariũ. Si autẽ nihil magis deorsum quàm sursum, aer aũt qui sursum nõ phibeat eã quę sursum lationẽ, neq; vtiq; qui sub terra phibebit eã, qui

deorsum. Easdem enim eorundem necessarium esse causas eisdem.

Com. 56. Probabiliter ꝑ uiribus postq̃ applauserat his qui ꝓpter latitudinē dicunt terrā quiescere: hic cō tradicit ipsis & utitur argumento primo tali. Si aliqs ꝓpter latitudinē & talē figurā dicit qescere terram, si ostensa fuerit nō esse lata sed sphærica, nō utiq; ipsa latitudo causa quietis erit. Necesse igitur sic demōstrantē ostendere prius qđ lata sit terra, & sic ꝙ ꝓpter latitudinē quiescat. Forte aūt syllogismum cōuertit Arist. dictū ab illis talem. Si manet terra lata est, & ꝓpter latitudinē manet. Dicit igiť ipse, si terra nō est lata, nō utiq; ꝓpter latitudinē quiescet, quare cū ostendit ꝙ nō est lata simul, ostenditur ꝙ nō ꝓpter latitudinē quiescit. Scđo autē ꝙ etsi ab aere supposito retenta terra manet, nō uidetur ipsa latitudo causa mansionis ex his quę dicunt, sed magnitudo magis. Si enī multus existens aer & oēm regionē replens cōstringatur in angustūq; redigatur, ꝓpterea ꝙ à magnitudine multa terræ apphenditur, nō utiq; in ipsa regione mouebitur, si autē & trāsitū nō habet undiq; sup oppsitus, neq; utiq; pertrāsiens mouebiť, sed hæc possunt existere & si nō lata, sed sphærica manet terra. Tanta autē magnitudo & undiq; denset aerē, manet enī & sic aer imotus ſm illorum sermonē, & terra sup ipsum. potentes igitur per magnitudinē hanc assignare causam etsi sphærica existat. coarctauerūt ipsam ad latitudinis figurā. Neq; igitur illi oppertune, neq; qui sphæricā ostēdit terrā, dixit causam mansionis à supposito aere, sic igitur cū circūuertisset ipsis rōnem tertiū argumētū ponit ex naturalibus principiis uniuersalr̄ deductū. Totalr̄ enī, ait, ad sic dicentes de motu terræ tāq̃ nō hñte motū non de motu terrę ipsorū ē dubitatio q̃ ē ps uniuersi, sed de toto naturaliū corporū cōsistētia, sicut eni se hñt alia, sic habere & terrā necesse est. A principio igitur determinādum utrū est corporibus natura motus, aut nullus est, etsi nō natura est, ergo uiolentus est, aut neq; ipse. Et diuidens sic reuocat nos ad memoriā eorū quæ in de naturali auditu, & in ꝓcedenti libro dicta sunt, in qbus ostensum est, qđ si nullus natura motus est, neq; uiolentus erit. Violentus enī est qui ꝓter naturā, ꝓter naturā autē est, qui ei qui ſm naturā opponiť. Si igiť qđ ꝓter naturā euersio eius qđ ſm naturā est, nō existenti motu ſm naturā, neq; ꝓter naturā, neq; uiolentus utiq; erit, ut autē si nō sit ſm naturā motus, neq; totaliter mouebiť. Eadē autē & in quiete ostensa sunt, ꝙ si est ꝓter naturam necesse & ſm naturam esse. Si autē nō est ſm naturā, neq; ꝓter naturā, neq; quiescit aliquid totaliter corporū, sed & hoc ostēsum est ꝙ si nō moueť eo qui ſm naturā, neq; ꝙ quiescit ſm naturā, imo neq; ꝓter naturā. Nam ſm naturā qes terminus est motus ſm naturā, & q̃ ꝓter naturā eius qui ꝓter naturā. Quare si nō est ſm naturā motus, neq; moueť aliqd, neq; qescit. Si igiť hęc icōueniētia uidenť cū mota multa & qescētia sint, patet qđ est q ſm naturā motus corporū, si aūt sic hęc sunt, nō utiq; uiolēta latio erit solū neq; qes. quare si ui nunc terra manet in medio ſm putātes ipsam firmari sup aerē, palā ꝙ etiā ferri ad mediū uiolenter dicunt, qui ꝓpter circūgirationem ipsam ad hoc cōpellunt. Deinde cū dixisset itermedia ꝙ ꝓpter circūgirationem cœli ad medium cōuenire terram dicunt oēs qui generationem mundi tradūt. Nō. n. Empedocles solus, sed etiā qui circa Anaxagorā & alii, & qđ ad hęc moti fuerūt eo ꝙ & eas q̃ in aq̃ & aere fiunt cōuersiones maiora & grauiora corporum ad mediū cōpellunt, & eius qdē quod est deferri à principio circūgirationem cām ponunt. Manendi autē ingrentes, alii quidem latitudinē cām aiunt, ut dictum est prius, alii autē & huius circūgirationem sicut Empedocles. Nā cœli lationē circulariter percurrentem & uelocius motā, sicut q̃ in cyathis aq̃ Circūmotis. n. ualde cyathis à factoribus mirorum ut nunc cū calicibus æreis deorsum multoties sup cyathos, aut calice facta aq̃, tamē nō fertur deorsum ꝓpter circūgirationem, quis ipsa nata sit ferri. Hæc itermedie cum dixisset de eo ꝙ terra ui cōueniat ad medium, & maneat in medio ſm eos qui cām aiunt esse circūgirationē, & latitudinem, adducit iā quæ ex prioribus sequunť. Si enim & cōueniret ad medium terra ui, & manet uis, si ſm suppōnem ablata sit uis & coactio, neq; circūgiratione ꝓhibente, neq; latitudie, sed & aere subfirmāte seq̄strato, ubi iā ſm naturam ferreť, ad medium qdem. n. ui cōuenit & manet ui ut aiunt. Necessarium autē ꝓpter ostensa & ſm naturā esse aliquā ipsius lationē. Hæc igiť aut sursum aut deorsum, aut undiq; Nā necesse est ut sit aliquis modus istorum. si igiť ubiq; ad medium ui moueteť, semp ſm naturā à medio moueteť, si autē nō magis deorsum q̃ sursum eo ꝙ ubiq; moueteť. Aer autem nō ꝓhibet lationem sursum, nō. n. aer suppositus ipsi nō mouendi ipsam sursum est cā, neq; deorsum nō mouendi cā utiq; erit aer, nā eādem eorūdem necessarium est esse cām eisdē. Si igiť similr̄ sursum & deorsum ſm naturā terra nata est moueri, qđ qdem seq̄bať dicentes ad medium ui ferri & ui manere in medio, qđ qdem est cā eius, qđ est nō ferri desuper natā ipsam, hoc utiq; erit cā eius ꝙ neq; deorsum ferť. Cum autem dixisset eius qdem q̃ ad medium cōcessionis eādem dicere cām circūgirationem, iuxta Anaxagorā & Empedoclem, māsiōis autē qdem latitudinē, hunc aūt circūgirationem facientes cām cum ɔtradixisset aduersus eos qui circūgirationem & latitudinem, & confirmantem

tem aerem mansionis causam ponunt, conuertit iterum sermonem ad Empedoclem.

Adhuc autẽ ad Empedoclẽ vtiq; illud quis dicet, quãdo enĩ elementa distabãt seorsum à lite quę causa terrę mansionis erat. Non enim vtiq; & tunc causabant girationem.

Cum dixisset cõmuniter prius aduersus eos qui circũgirationem, & aduersum eos q latitudinẽ mãsionis causam ponũt. Adhuc/ait/aduersus Empedoclẽ, & illud dicet aliquis aliam cõtradictionem apponens ad ipsam. Quatuor aũt utitur argumẽtis, quorũ primũ obscure ꝓpositum esse uidet. Qñ enim/ait/elemẽta destiterunt seorsum à lite q̃ causa terræ mãsionis erat, nõ.n. utiq; & tunc cãm assere bant esse circũgirationẽ. Videt igit dicere quãdo elemẽta destiterũt à lite tãquã aliã quãdã cõsistentiã ꝑter eam q̃ nunc est illam dicens q̃ à lite fiebat. Et quidẽ à lite disgregante elñta hũc mũdũ fieri dicit Empedocles, sicut ab amicitia cõducente & uniente ipsa sphærũ. Quomõ aũt imperio litis, siqdẽ hoc est, non/ait/esse girationẽ? Alexãder qdem igit sic dicere uidet, quãdo elñta/ait/distabãt à lite, seorsum nõdum facta, hoc est nõdum segregata & discreta in hãc dispõnem in qua giratio causa mãsionis in medio est, sed erãt simul amicitia obtinente, tũc mãsiõis terræ quid utiq; erat cã, nõ enim utiq; & tũc circũgiratio, tunc.n. elementa distabant, nõdum seorsum à lite sic disgregata, aut igit sic/ait/dicendũ, aut seorsum à lite, hoc est lite segregata ab ipsis. Nam his ab ipso ponitur cã talis elementorũ dispõnis qualis est, q̃ nunc & girationis eius, q̃ in circuitu aeris. Quidã/ait/primũ segregatũ fieri circulũ, & qa quidẽ sine ꝓbatione excepit & coordinauit dicta cuius cõstat seorsum nõdum facta itelligẽs, Aristo/tele plane dicente, quãdo distabãt seorsum à lite, ipse uim faciens ad dñium amicitiæ adducere illud tẽpus conatur. Hoc aũt, distabant seorsum à lite, quis utiq; diceret pro hoc lite ab eis segregata sed ex torrum est. Magis aũt uim passus est putans mũdum hunc à sola lite sm Empedoclẽ fieri. Forte autẽ etsi præualeat in hoc lis sicut in sphæro amicitia, sed ambos ab ambobus dicentem fieri. Et forte ni/hil prohibet proponere aliqua uerborum Empedoclis hæc insinuantia. Com. 57. De sphæro vl/ de Io. Grãma. & simplici. ꝑ physi.

Cur ego conuersus uenio ad uiam laudans prius occupatam,
Adnectens fabulæ fabulam illud liti perfectissimum subiicitur profundum.
Versat medius amor orbiculatione facta.
In hanc omnia conueniunt unum solum esse non aspiciens
Sed uertens alia aliunde statuens
Denuo his mixtis funduntur infinitę mortalium gentes.
Multa autem simul cõstiterunt uinculis ligata uicissim, q̃cũq; adhuc lis inuenit in alterum.
Non sine querela omnino destitit ad extremos fines circuli.
Sed alia quidem ĩmanserunt membrorum, alia autem prodierunt.
Quantum autem existere excurrit tantum existere subiuit.
Blandus amicitiæ sine querela immortalis impetus.
Ignauę autem gentes natę sunt.

Quæ antequàm addiscant immortalia esse animalia ac prius indiscreta disponunt uias. In his ĩsinua tur q; in simplici dispõne submittit qdem lis, amicitia autem ꝓualet quãdo in media cõuolutiõe est, quare & amicitia dominante est circũgiratio. Et q; hæc qdem elñtorũ ĩmixta manent à lite, hæc aũtẽ mixta faciunt mortalia & aĩalia & plantas, qa iterũ dissoluũnt mixta, sed & de generatiõe oculorum corporeorũ horum dico adiecit. Ex quibus oculos cõpinxit clarissimos ꝓpter Venerem. Et paulo post clarius studens amicabilibus stolidis Veneris, & cãm dicens, q̃re hi quidem in die, hi aũt in no/cte melius uident/ait. In principatibus Veneris quãdo cum primis nascebant. Qđ autem de his di/cit quæ in hoc mundo, audi hos uersus.

Si autem aliquid tibi de his desiderabilis implebatur fides.
Quomodo aqua terra soleq; mixtis speciesq; genitę sunt.
Et colores mortalium tales quicũq; nunc apparent coaptati Veneri. Et post pauca.
Vt autem terra Kypris exiit sese uoluit in humido.
Hæc autem immixta puro igni, dedit obtinere & iterum.
Horum autem quibuscũq; intra quidem spissa, quæ autem exterius rara effinxit.

In principatibus Veneris humiditatem talẽ sortientia, hæc ex paucis mox occurrẽtibus uersibus relegens ꝓpposui. Forte aũt Empedocle tãq̃ poeta fabulosius uicissim ꝑdominiũ ipsorũ dicente, aliqñ quidem amicitia cõuenientia in unũ oĩa, aliquãdo autem iterũ seorsum singula ꝓcedentia lite inimi/ca. Aristo. hoc fabuloso utens ĩterrogat eos qui cãm dicũt mãsionis terræ circũgirationẽ quando ele/menta distabant seorsum à lite. Qm̃ tunc nõ mixtis existentibus elñtis nõdum, neq; cœlũ erat sm ta/

lem ſuppoſitionem. Terra autẽ erat (ſiqdem æterna elemẽta) ut ſupponitur quæ cauſa tũc manſionis terræ erat. Non.n. utiq; & tunc pro cauſa ponet circũgirationem. Diceret aũt utiq; (ut exiſtim . . .) Empedocles ꝙ non eſt quando ſeorſum diſtabant elementa, non adinuicem coordinatione ipſorum exiſtente. Non enim utiq; erant elementa, ſed ratio naturam rerum reuoluere uolens & generationẽ ingenerabilium & diſcretionem unitorum & unionem diſgregatorum ſupponit.

Incõueniens autẽ & nõ cointelligere, quia prius qdem ꝑpter girationẽ ferebãtur partes terrę ad mediũ. Nunc autẽ vtiq; ꝑpter quã cauſam omnia grauitatẽ habentia ferũtur ad ipſam. Non enĩ giratio propinquat ad nos. Adhuc autẽ & ignis ſurſum fertur ꝑpter quã cauſam, nõ enĩ ꝑpter girationẽ. Si autẽ hic ferri alicubi natus eſt, palã quia & terrã exiſtimandũ. Sed adhuc neq; girationẽ graue & leue determinatũ eſt, ſed prius exiſtentibus grauibus & leuibus, hęc qdẽ ad mediũ veniunt, hęc aũt ſurſum conãtur ꝑpter motũ. Erat igitur & ante fieri girationẽ graue & leue, quę quo determinata erant & qualiter apta nata erant ferri alicubi. Infinito enim ente impoſſibile eſt eſſe ſurſum aut deorſum. Determinata autem ſunt his graue & leue. Plurimi quidem igitur circa cauſas has verſantur. alias, decreti ſunt.

Com.58. Scd̃m argumentum iterũ ex his quæ ipſi dicunt adducit. Nam qui mũdum generant à principio circũgiratione ad medium ꝑpulſam terram ut in circũgiratis aqs patet, manere deiceps in medio uiaiunt. Incõueniens igiť/ait/nõ ſimul intelligere ipſos ꝑpter quã cãm nunc grauitatem habẽtia feruntur ad terrã, ꝑpter circũgirationem qdem.n. non utiq; dicet. Nam & ſi ſic etiã nunc, ſed nõ appropinquat nobis circũgiratio, ꝑpter quã autem cãm nunc feruntᷣ grauia ad medium, ꝑpter eãdem cãm & tũc terra delata fuit, ſiqdem erat principium latiõis ipſius. Tertium argumẽtum adducit tale, ſi ignis ſurſum ferť nõ ꝑpter circũgirationẽ leuiora illis ex neceſſitate ſupernatare, & hãc cãm eſſe igni lationis ad ſurſum. Nam & ipſe Ariſto. dicit, ꝙ hæc qdem ad mediũ ueniunt, hæc aũt ſupnatãt ꝑpter motum. Quartũ autẽ argumẽtum adducit/& in hoc icõueniens concludens ex his q̃ dicunt illi. Si.n. dicunt ꝙ circũgiratio compellit grauia ad mediũ, oportebat attendere ꝙ circũgiratio nõ eſt cã grauitatis/aut leuitatis corporibus ſm ipſos, ſed p̃exiſtẽtibus his qdem grauibus, his aũt leuibus, qa ſm inclinationes differebãt ꝑpter hoc q̃ in circũgiratione hæc qdem ad hoc, hæc aũt ad illud ferebanť. Si igitur ſm ipſorum naturã & ante circũgirationem, hæc qdem erãt grauia, hæc aũt leuia qũo diſgregata erant abinuicem, & qs erat ꝑprius uniuſcuiuſq; locus, & in qbus qui ſm naturã motus ipſis. Non.n. utiq; idem, eſſet.n. utiq; idẽ eſſe graui & leui, ſic autem ſe hñtibus, neq; utiq; circũgiratio ſegregaſſet ipſa eadem exiſtẽtia, ſed ad eadem utiq; & à circũgiratione deferenť, ſi autẽ det aliqs ipſis ſm naturã ꝑpria loca, aſſignet quoq; cãm eius qui ſm naturã motus & quietis, ſed nõ oẽs hoc exhibent. Infinito.n. uniuerſo ut Anaximãdrus & Anaximenes uidenť dicere, ipoſe eſſe qd ſurſum & qd deorſum. His autem non exiſtentibus, neq; graue & leue, ſi graue quidem quod ad deorſum ſecũdum naturam mouetur, leue autem quod ad ſurſum.

Sunt aũt qdã qui ꝑp ſimilitudinẽ aiũt ipſam manere, ſicut antiquorũ Anaximãdrus. Magis qdẽ.n. nihil ſurſum, aut deorſum, aut ad latera ferri cõuenit, qđ i medio collocatũ, & ſemꝑ ad extrema ſe habens, ſimul aũt impoſſibile ad cõtraria facere motũ, quare ex neceſſitate manere. Hoc aũt dicitur perſuaſibiliter qdem, nõ vere aũt. Scd̃m enĩ hanc rõnem neceſſariũ omne quodcũq; poſitũ fuerit in medio manere. quare & ignis quieſcit. Qđ enĩ dictũ eſt nõ ꝑpriũ in terra, ſed & nõ neceſſariũ. Non enĩ ſolum videtur manens. ſed & lata ad mediũ. Vbi eſt quęcũq; fertur particula ipſius neceſſe ferri & totam. Vbi autẽ fertur ſcd̃m naturã, & manet ibi ſcd̃m naturã. Nõ igitur ꝑpter ſimiliter ſe habere ad extrema. Hoc qdem enĩ omnibus cõmune: ferri aũt ad mediũ ꝑpriũ terrę. Incõueniẽs aũt & hoc qdem quęrere ꝑpter quid manet terra in medio, ignis autẽ nõ quęrere ꝑpter quid in extremo. Siquidẽ enim & illi natura locus extremus, palã quia neceſſariũ eſſe quendã, & terrę, natura locũ. Si autẽ nõ huic terrę iſte locus, ſed ꝑpter neceſſitatẽ manet eam quę ſimilitudinis, quẽadmodũ qui de pilo ſermo fortiter quidẽ, ſimiliter autẽ omniquaq; tenſo qđ nõ rũpetur, & eſuriente & ſitiente valde quidẽ, ſimiliter aũt & eſibilibus & potabilibus ęqualiter diſtãte, etenĩ hũc quieſcere neceſſariũ, quęrendũ ipſis de ignis mãſiõe. Mirabile aũt & de mãſiõe quidẽ quęrere, de latiõe autẽ ipſorũ nõ quęrere, ꝑpter quam cauſam

ſam

sam hoc quidē sursum fertur, hoc autē ad mediū nullo impediēte. Sed adhuc neq; verū qđ dicitur scđm accidens, tamē hoc verū ꝙ necessariū manere in medio omne cui nihil magis huc ꝗ̃ illuc moueri cōuenit, sed ꝓpter hanc rationē nō manebit, sed mouebitur, nō tamē totū sed discerptū. Eadē enī cōgruet ratio & in igne, necesse enī posito manere, similiter quēadmodū terrā, similiter enim habebit ad signorū extremorū quācūq;. Sed tamē feretur à medio quēadmodū & videtur latus si nō aliquod ꝓhibeat ad extremū, veruntamē nō totū ad vnū signū, hoc enī necessariū solū accidere ex ratione ea quę de similitudine, sed ꝓportionata particula ad ꝓportionatā extremi. Dico autē puta quarta pars ad quartā cōtinentis partē, neq; enī punctū corporū est. Quēadmodū aūt si ex magno cōueniat densatū in minorem locū, sic vtiq; ex minori in maiorē rarius factum. Quare vtiq; & terra hoc modo moueretur à medio propter similitudinis rationem si non natura terrę iste locus esset. Quęcūq; quidem igitur existūt de figura ipsius suspicata, & de loco & mansione & motu ferè hęc sunt.

Cuius q̃dem opīonis & Plato est ī his q̃ in Phędone dicit. Equelibris res in similis alicuius medio posita nō habebit magis neq; minus ullatenus īclinari. Sed Aristo. īueniens ꝑacceptam ipsam cōuenientius existimat talē refellere q̃ aduersus Platonē cōtradicere, aut ut/ait/aliquis perscrutātium Phos. Quoniam superius illigatā & moueri terrā/ait/dicere Platonē circa polum uniuersi ordinatū. ꝓpter hoc eam q̃ de mansione opīonem nō reduxit ad Platonē. Alexander aūt/ait/per hoc qđ dicit, sicut antiquorū Anaximandrus, insinuauit alios antiquos nō fuisse huius opīonis, aut & incertum/ait/quēadmodum in lr̃a hac, utrū quiescit in medio existens, aut manet quidē in medio ꝓpter æquelibre cōueniens, & contientis sĩlitudinem, manēs aūt illesthę, & mouet̃ circa polū uniuersi ordinatum. Anaximandro aūt uidebat̃ & ꝓpter aerem sustentātem manere terra, & ꝓpter æquelibre & sĩlitudinem ipsius. Ad hanc igit̃ opīonem ɔtradicere ꝓponens primo sermonem ɔfirmantē ipsam sicut cōsueuit, exponit. Nam ꝙ in medio locat̃, & simil̃r ad extrema se habet ꝓpter suiipsius undiq; æquelibre, & similitudinē ipsius & ɔtinētis, nihil magis sursum, aut deorsum, aut in latera ɔuenit ferri, sed & simul in cōtraria facere motum impoſſe est. Si igit̃ neq; simul, neq; uicissim mouere necesse est, hunc igitur sermonem/ait/dictū eē eleganter/hoc est ꝑsuasibil̃r, nō uere autem. Nam sĩl̃r se hr̃e ad extrema nō est ꝓprium terrę, sed etiā igni & aliis elῑtis inest. Nam & horum unūquodq; ꝓpter eam, q̃ suiipsius & continentis sĩlitudinem partium simil̃r habet ad ipm̃. Quare ꝑm hāc rōnem necessarium quodcūq; positum fuerit, in medio manere. Quare & ignis positus in medio q̃escet, sic obuiās ad rōnem & concedens antiquā cām esse sĩlitudinem refellit ipsam eo ꝙ & aliis debeat esse cā, ut fieret idē. Et tūc iam instat ꝙ nō necessarium cām mansionis esse sĩlitudinem, sed illud magis, qđ etiā est cā lationis ad medium. Non enim solum uidet̃ manens in medio, sed & moueri ad mediū, ꝓbauit hoc per hoc, ꝙ ubicunq; fert̃ particula ipsius, necessariū huc ferri & totā cum sit similaris. At uero ubi fert̃ aliquid ꝑm naturam, & manet hic ꝑm naturā, hoc enim ostensum est prius. si igni sĩl̃r quidem hr̃e ad extrema cōe & aliis est. Ad medium aūt ꝑm naturā ferri terrę ꝓprium. Hęc utiq; erit cā ad medium cognatio ꝓpter quā & fert̃ ad medium & manet in medio. De igne aūt non q̃rere, ꝓpter quid manet in extremo. Nam ob cōem mansionem uia erat ipsis ad iuentionem de terra. Si enī inuenirent ꝙ ꝑm naturā hoc igni. s. in extremo manere inest: patet/ꝙ necessariū est esse & terrę natura quēdam locum in quo manet. Si aūt non igni ꝑm naturam est extremus locus, neq; terrę utiq; est ꝑm naturam qui medius. Et tūc si forte oportebat necessitatē sĩlitudinis cām effici q̃uis fictitia ratio & sĩlis illi q̃ de pilo. Dicūt enim sophistę ꝙ si pilus similaris existēs fortiter tendat̃, & similis fiat ꝑ totū tensio nō rūpetur. Cur enim magis ꝑm hanc ꝑtem q̃ illam pilo simili existēte ꝑm oēs partes & intensione ipsius simil̃r facta. Similiter aūt & in esuriente & sitiente ualde, simil̃r aūt utrūq; & similiter indigente alimento & corpore, & ꝓpter hoc sĩl̃r appetēte. Et hunc enī quiescere necessariū ad utrūq; motū. ꝓpter quid enī ad hoc primo, sed nō ad hoc simili existente indigentia & appetitu. Si igit̃ nō ꝑm naturā loca, sed ꝓpter necessitatē sĩlitudinis manet terra, qđ q̃dem simile est dictis figmentis, q̃rendū ipsis de māsione ignis sursum. Si enī nō ꝑm naturā manet, dubius ꝑmo est & magis dubius, q̃ is qui de terra, siq̃dem nō est in hoc sĩlitudinē causam assignare, si aūt ꝑm naturā & terræ utiq; erit eadē causa. Mirabilis autē est exēplorū sĩlitudinis dubitatio ridēdi gratia. Cōstat aūt ꝙ disrūpit̃ pilus, fictio enī est sic homœomerum ipsum supponere. sed & sĩlis tensio īpossibilis extremorū & medii. In altero aūt exemplo/quis æqualiter distet, tamē affligit magis sitis. Si aūt nihil magis hoc q̃ illud incitat utrūq; & ɔtinget, eliget, ut duobus pulmentis delectabilibus ꝓpositis similiter quodcūq; contigerit primū, utiq; eligemus. Similitudo enī nō penitus ꝓhibet electionē, sed ociosum facit excursum ab altero distractū. Mirabile Com. 59.

aũt/ait/& de mãsione qdem terræ q̃rere,& de latione aũt nõ q̃rere,pp quá causam hoc qdem sursum fertur,hoc aũt ad mediũ nullo ꝓhibente.Inuentio enĩ causę manẽdi assequit̃ eũ quæ de motu, sicut & ecõuerso.Nam simul existunt inuicé, ostenso aũt prius qđ ad mãsioné terrę nõ est necessaria ratio q̃ à similitudine habita est, alia existente causa prõptiore eius qđ ẽm naturá. Si enĩ fertur ẽm naturã ad mediũ, palá ꝙ etiá manet ẽm naturá.Nunc ostendit ꝙ neq; unum totaliter est ẽm se qđ dicit̃,sed ẽm accidens uerũ.s.qđ necessariũ manere omne in medio cui nihil magis cõuenit huc uel illuc mo/ueri. Cui enĩ ẽm naturá est manere in medio, huic accidit nihil magis ad hęc q̃ ad illa moueri. Et si uerũ erat dicere qđ necesse est illi manere in medio cui nihil magis ɔuenit huc uel illuc moueri, sed nõ ꝙ hoc causa sit manendi ĩsinuat. hoc.s.quantũ in hoc nihil ꝓhibet moueri ꝙ tale, nõ tamẽ totũ simul sed discerptũ.Nam & ignis si in medio ponat̃,quẽadmodũ quidã aiũt in ratione silitudinis ne cesse ipsum manere in medio. Similiter enĩ se habet & ipsum ad oẽ extremũ cũ sit similaris, sed uide/mus ꝙ nõ manet ignis,sed omniquaq; fert̃ à medio ad extremũ si nõ aliqd ꝓhibeat.Veruntamẽ nõ totũ ad unũ punctũ,sed ꝓportionaliter ps ignis ad ꝓportionalẽ extremi ceu quarta pars ignis ad q̃r tam cõtinentis. Nam possibile ꝓportionaliter diuidi, quẽadmodũ nullũ corporũ ĩpartibile est. Hoc enim punctũ significat, hoc aũt solũ/ait/necessariũ accidere ex similitudine.s non totũ corpus ad unũ punctum ɔcedere,nõ tamẽ nõ moueri. Cũ dixisset igit̃ ꝙ quẽadmodũ in silitudine sicut ignis si de/positus fuerit ĩ medio nõ est ꝓhibitus pp similitudinẽ ẽm partes moueri, sic etiã terra, apponit etiã aliũ motus modũ, posset enĩ/ait/rarefacta & ex minori maior facta moueri à medio nihil silitudine ꝓhibente hunc modũ motus,si nõ natura terræ locus iste erat,pp qđ neq; aucta maioris molis effi/citur. Hęc qdem igit̃ uerba Arist.& forsitã utiq; quis existimabit in ueritate nõ ad Platonicá assigna tionẽ ipsum simplr̃ ꝑtendere.Nam Platone æqlibre & similitudinẽ causam faciente Arist.nusq̃ uide tur recordatus de æqlibri,q̃uis Alexander pro similitudine ubiq; ęqlibre accipiat.Veruntamẽ etsi ad illum sermonẽ tendat Aristo. Dicendũ ꝙ Socrates ex suppositione ꝓducit sermonẽ ꝙ si est terra in medio cœli circularis existens nullo ipsa indiget ad nõ decidere,neq; aere,neq; circũgiratione.Nã ẽm naturã æq̃libriũ nõ ɔtingens,sed ꝙ undiq; ipsam in cẽtrũ cõducit.Similiter homœomerã exñtem & cœli similaritas & ęquilibre sufficientia sunt ad mansionẽ terrę,neq; enĩ hæc aliquãdo uolẽs extabit, neq; tota,neq; ẽm partẽ.Cur enim magis huc uel illuc similr̃ se hñs ad totũ cœlum uerget, sed neq; ẽm partes ẽm naturã existente ipsa in hoc loco,sed neq; cœlũ ipsam aliquãdo ĩpellet,neq; ẽm partem suiipsius cum sit similare & idem semp,neq; ẽm totũ seipm semper idem existẽs,& eãdem semper ad terram hñs habitudinẽ.Ignis aũt & si sit similr̃ terræ similaris & æquilibris,sed nõ ad cẽtrum habet æquilibre,sed ad id quod in circuitu ꝓpter quãdo in alieno loco.s.cẽtro positus fuerit ignis, festinat recurrere per breuissimã uiã ad ꝓprium.Et in ueritate si totus ignis ponat̃ apud centrũ necesse esset ipm discerpi distrahiq;.Idem aũt utiq; pateret̃ & terra in circuitu posita.Neq; aũt ignis ab eo ꝙ in cir cuitu ẽm naturã ɔueniẽte sibi,& similr̃ ad ipm se habẽte cœlo, mouebit̃ utiq; neq; ẽm totũ,neq; ẽm partes nisi aliquid ipsius transmutet̃.Sed & in hoc uerum dicere ęque,repens enim res simili alicui ꝓpe posita nõ habebit magis,neq; minus alio moueri.Sed ignis qdẽ tanq̃ ꝓximus cœlo & magis ip/si similis cum eo ꝙ obseruat suiipsius locum,sicut cœlum & simul mouet̃ cum ipso. Terra aũt cen/tro cognata subsistẽs manet circa ipm. Vide igit̃ quid Aristoteles/ait/esse cãm mansionis terræ.s.qđ ẽm naturã est ipsi iste locus. hoc supponẽs Socrates cãm apponit naturalẽ ꝓpter quã in ꝓpriis locis existentia nõ indigent aliq̃ alia cooperatione,puta aere aut circũgiratione ad nõ moueri inde,suffici/ente ipsis ęqualibratione & cõtinentis silitudine.Arist.aũt obuiat ad putantes similitudinẽ & ęqualẽ librationem sufficere,ut nõ moueant̃ etiam positi in alieno loco.Propter qđ ab ignis cõparatione co/natur arguere sermonẽ eius quod hic ponit̃,& ubiq; cãm circũducit ad esse ẽm naturã locum suffi/ciens hoc prĩcipiũ esse putãs.Socrates uero & huius cãm assignauit.Et mihi uidet̃ etiam circa elñto/rum principia tale aliqd euenisse Aristo.specie quidem enim cõtentus fuit qualitatibus calido & sic co & ɔtrariis,timens aũt & horũ principia reqrens deuenit ad figuras. Cõcludẽs aũt eam q̃ de figura & positione & mãsione terrę historiã ad ea q̃ sibi de his uidebãtur cæterum transit.

Nos aũt dicamus primo/vtrũ habet motũ aut manet.Quẽadmodũ enĩ diximus,hi qdẽ ipsam vnũ astrorũ esse faciunt,hi aũt in medio ponentes adhęrere & moueri dicunt circa polũ mediũ.Q đ aũt est impoßibile palã sumentibus principiũ, qđ siqdem fertur,siue extra mediũ ens,siue ĩ medio necessariũ ipsam vi moueri hoc motu.Non enĩ ipsius terrę est motus,etenĩ vtiq; particularũ vnaqueq; hanc ha/beret lationẽ,nunc autẽ in rectũ omnes feruntur ad mediũ ꝓpter qđ nõ poßibile sempiternũ esse vio/lentũ existentẽ & ꝑter naturã.mundi aũt ordo sempiternus.Adbuc omnia lata latione circulari sub/

deficientia

deficientia videntur & mota pluribus vna latione pter primã. Quare & terrã necessariũ, siue circa medium, siue in medio posita feratur, duabus moueri lationibus. Si aũt hoc acciderit necessariũ fieri diuersitates trãsitus & versiones fixorũ astrorũ. Hoc aũt nõ videtur factũ sed semper eadẽ scdm eadem oriuntur & occurrunt loca ipsius. Adhuc aũt latio partiũ & totius ipsius scdm naturã ad mediũ totius est. ppter hoc enĩ etsi existat posita nunc in centro dubitabit vtiq; aliquis quoniã idẽ duorũ est medium ad vtrũ grauitatẽ habentia & partes terrę scdm naturã. Vtrũ quia totius est mediũ, aut quia terrę. Necesse itaq; ad id qđ totiu . etenĩ leu a & ignis ĩcõtrariũ lata grauibus ad extremũ loci cõtinentis mediũ. Accidit autẽ idem mediũ esse terrę & totius. feruntur enĩ & ad id qđ mediũ terrę. sed scdm accidens scdm qđ mediũ habet in totius medio. Quoniã autẽ feruntur & ad terrę mediũ signũ, quia lata grauia ad hanc nõ ęque distantia feruntur sed ad similes angulos. Quare ad vnũ mediũ ferũtur & qđ terrę. Manifestũ igitur qa necesse in medio esse terrã & ĩmobilẽ ppter dictas causas. Et qa vi piecta sursum grauia scdm regulã iterũ ferũtur ad idem etsi in infinitũ virtus piciat. Qđ qdem igitur, neq; mouetur, neq; extra mediũ ponitur, manifestum ex his.

Primo pponit ostendere q̃ nõ mouet terra circulariter, neq; circa mediũ tãq̃ unũ astrorũ existẽs, ut dicebant Pythagorici. Neq; ut in medio circa axem uniuersi reuoluta. Et ostẽdit q̃ impossibile est ipsam sic moueri penes fm hypotheticorũ modũ sic. Si mouet terra circulariter ui mouet hoc motu, sed impõle est ipsam ui moueri, & pter naturã, impõle ergo est circulo moueri terrã. Et cõiũctum quidẽ ostendit sic, si nõ ui mouet circulari motu terra, fm naturã ipsa mouet. Necesse enim qđ mouetur, aut ui, aut fm naturã moueri, sed si fm naturã mouet circulariter & partiũ ipsius unaquæq; hanc habebit lationẽ, sed partes nõ mouent circulariter, sed sup rectã ferunt ad mediũ, nõ ergo fm naturã terra mouet circulari motu, ui ergo. appositã aũt q̃ dicit. at uero ui nõ mouet pbauit in secũda figura sic. Terra æterna q̃ ui & pter naturã mouet nõ æternũ, terra aũt nõ mouet ui. Qđ autem terra æterna ostendit eo q̃ mũdi ordo æternus est q̃re & terra æterna. Deinde & fm argumẽtum adducit tale. Si circulariter mouet terra, siue circa mediũ, siue in medio. Necessariũ ipsam moueri duobus motibus, sicut alia oĩa q̃ post nõ erraticã & motu nõ erratice mouent & pprio circa polos zodiaci circuli ẽcõtrario nõ erratice facto, ppter quẽ & subdefecit ante nõ erraticã. Si. n. orit hodie q̃cũq; erraticarũ cum ea q̃ in corde leonis si forte mota sit ad sequẽtia, q̃ erratica duobus gradibus si fuerit mota sit ad sequẽtia, q̃ erratica duobus gradibus si fuerit mota ut fm quintũ gradũ fiat deiceps p̃oriente stella q̃ in corde & p̃occũbente subdeficiẽs uidet erratica. Si igit circulariter mouet terra, patet q̃ ipsa cõtrario nõ erratice mouebit pprio motu ppter qđ etiã subdeficiet ante erraticã. Et adhuc etiã circa polos zodiaci sicut & planetarũ honorabiliores ipsa. Si autem hoc, nõ amplius nõ erratica astra fm eadẽ signa orizõtis orientia & occũbentia apparebũt nobis sicut nũc. Sed magis erratica tãq̃ circa eosdẽ polos ipsa mota, quorum totum cõtrarium appet. Iã autẽ si motus ipsius æque uelox fiat alicui erraticorũ illud fm idẽ punctũ uidebit, neq; oriens, neq; occumbẽs. Qđ qdem manifeste à rõne est alienũ. Oportet igit hoc attendere q̃ p assimilari circularẽ motũ terrę si fiat aliis circularibus motibus qui circa nõ erraticã sunt, ostendit q̃ ẽt circa polos zodiaci mouebit. Et etiã ex supra dicta incõuenienti, neq;. n. qđ est moueri terrã simpl'r, neq; ei qđ est subdeficere pmutatiões ortuũ & occasuum assequunt si non & circa polos zodiaci, aut alios p̃ter eos qui æqnoctiales sunt moueret terra. Tertium aũt argumẽtum tãq̃ super axioma p̃acceptum hoc ad qđ fertur aliqd fm naturã. Si igit latio partiũ terræ, si autẽ partium & totius ipsius q̃ fm naturã ad medium locus est. Ad quod autẽ fertur aliqd fm naturam in hoc & manet fm naturã. Manet ergo in medio uniuersi. Nã & ignis ad girum delatus quãtum in seipso manet ibi. Forte autẽ & hoc ostẽdit q̃ terręmotus ad mediũ est nõ circa medium. Nã locus partium & totius ipsius est ad medium uniuersi. Cũ dixisset autem q̃ latio terræ est ad medium uniuersi, adiungit q̃ etsi nõ moueat terra, ut qdam dicunt, sed in cẽtro existat posita, hoc utiq; aliquis dubitabit, qm̃ idẽ subiectum est mediũ amborum. s. uniuersi & terræ ut ad quod medium ferunt grauitatẽ hñtia & partes terræ fm naturã. utrũ qa totius est mediũ, aut qa terræ, hoc igit dubitatio dicit q̃ necesse ad id qđ uniuersi est ferri. Et ostẽdit hoc ex igne & total'r ex leuibus, hæc. n. ad cõtrarium grauibus delata tãq̃ cõtraria illis uelut ignis nõ fert ad id qđ suiipsorum sursum sed qđ uniuersi. Quare & terra cõtraria igni mota & ad cõtrariũ ad id qđ uniuersi deorsum & medium mouebit, hoc autẽ ad extremum fert cõtinentis loci. Alexãder qdẽ ait esse ęquiualẽs huic ad extremum uniuersi & sursum à quo qđ deorsum & medium cõtinet. Et uidet ĩtelligere uniuersi extremum & sursum cœlum à quo cõtinet qđ sub luna. Forte autẽ extremum cõtinẽtis loci dicit q̃ Com. 60.

medium.f.supmum aeris ad qđ ferť ignis ut sit nō cōtinēs locus medium,sed aeris ultimū qđ uersus terrā.Extremum aūt ipsius supior pars ad quā ferť,& aer purissimus & ignis.Ostenso igiť ꝙ ad uniuersi cētrum feruntur grauia,adiūgit ꝙ ēt ad id qđ terræ.Et ostēdit hoc eo ꝙ nō æque distāter feruntur grauia.Si.n.æque distāter deorsum ferenť nō utiꝗ ad idē pūctum ambo cōuenirēt.f.ad cētrū. Qđ autē nō feruntur æque distāter,sed ad cētrum ɔcurrunt,ostēdit eo ꝙ ad siles angulos feruntur. Similes aūt uocabāt æqles angulos qui angulū sub æqli reducebāt,æqles aūt esse,ꝙ autē siles sunt qñ

In lib. Eucli. rectus fuerit uterꝗ.Quādo.n.recta sup rectā erecta eos q deinceps angulos æqles inuicē facit rectus utriꝗ æqliū angulorū est,ut in elntis didicimus.Et ꝙ qdem ad rectos angulos deorsum ferūtur grauia naturalr super terrā,īsinuat ꝙ nō aliter stat colūna aut paries,uel aliqđ aliud graue,si nō facit angulū rectū ad planū.Qđ autē q ad rectos angulos deorsum feruntur ad cētrum ɔcurrāt didicimus ex decimonono Theorematū tertii libri elntorū.Cuius ꝓpositio est talis:si circulū ɔtigit aliq recta,à cōtactu aūt contingenti ad rectos angulos ducať recta in ꝓducta erit centrū circuli.& qđ ante ipm etiā idem ostēdit ꝓpōnem hñs talem.Si circulū ɔtingat aliq recta,à centro aūt ad cōtactum copuleť aliq recta,copulata perpēdicularis erit ad ɔtingētem.Sed qm̄ in elntis ydem ostēsum est in cōtigente centrū esse q̄ ad rectos angulos est,& cōtingente q̄ per centrū existens ad rectos angulos.Nūc aūt ꝓponitur eū qui ad planū terrę ad rectos angulos eē ostēdere ad centrū cōuenirē,ostēdēdū est ꝙ q̄ contingenti ad rectos est.Sit itaꝗ maximus circulus in superficiæ terræ qui ab g,& d,ducatur contingens circulum recta,quæ d,e,& sit grauitas aliqua f.z,delata ad cōtingentem s̄m rectā z,a,& ęqles sint anguli qui sub z,a,d,z,a,e,inuicē. Dico ꝙ & totus angulus qui sub z,a,b,toti illi qui sub z,a,g,æqlis est.Hi autem sunt qui ad planū terrę ad deorsum lata grauitate fiunt, educať quæ z,a,ad centrū circuli.f.h. Ostensum est enim quod in ea q̄ ad rectos ɔtingenti est centrū.Qm̄ igitur ęqles sunt anguli qui d,a,h,e,a,h.rectus enim uterꝗ quorū qui h,a,b,est æqlis semicirculorū existēs circuli a,b,g.& reliqui ergo qui apud a,cornuales æquales inuicē sunt.Sunt aūt & qui sub z,a,d,z,a,e,ęqles,& totus ergo qui sub z,a,g,toti qui sub z,a,b,ęqlis est.Et sunt qui ad supficiem terræ.Ptolemæus aūt in principio syntaxeos suppones grauitates ad æqles angulos deorsum ferri,& ꝓpter quod & manere nō declinatas & non decidere ostendit etiam ꝙ oīa ad centrum uadūt.Nam z,a,ad ęqles angulos stante uelut colūna,q̄dam si a,centro ad a,copulemus rectā,& ab a,ipsi a,h,diametro ad rectos angulos ꝓtrahamus lineam d,e,erit q̄ a,z,ipsi a,h,sup rectam.Qm̄ enim totus qui sub z,a,b,toti ei q sub z,a,g,supponiť ęqlis,quorū qui cornualis cornuali ęqlis,quia & qui semicirculorum ęquales & reliq.ergo q z,a,d,ęqlis ei z,a,e. Rectus ergo uterꝗ. Recti aūt & qui sub d,a,h,e,a,h. duo ergo recti q sub z,a,d d,a,h.q̄re una recta q̄ z,a,h,ꝓpter decimūnonū primi elntorum.Cuius ꝓpositio est talis.Si apud aliquā rectā & apud punctū,qđ apud ipsam duę rectę nō easdem partes iacentes eos q deinceps angulos duobus rectis ęqles faciunt,in recta erunt inuicē rectę,grauitas ergo z,ad centrum ferť.Totaliter autē si non ad centrum cōcurrerent grauitates oēs,sed ęque distāter feranť aliquę ꝑtermitterent terrā,non enim in uniuerso intermedio existēs.Si igitur fertur s̄m naturā ad mediū terra & manet in medio s̄m naturam.Deinde & aliam ostensionē euidentiorem apponit huius ꝙ non moueatur terra totalr,neꝗ circa mediū,neꝗ à medio.Si enim ui ꝓiecta sursum grauia ad eundem locū iterum s̄m regulā deorsum feruntur.Et si in īfinitum sursum uirtus iecerit,ita ut tēpus multū fiat inter ꝓiectionem sursum & casum nō moueť terra,si eni terra moueret, & locū ex loco trāsmutassent partes ipsius ad locum alium descenderet qđ sursum ꝓiectum & nō in illum à quo sursum ꝓiecta fuerunt. Cum aūt ostēdisset ambo ꝓblemata,& ꝙ in medio est in terra & ꝙ īmobilis,neꝗ circulr circa medium,neꝗ super rectam mota,cōem adiecit ɔclusionē dicens esse manifestū ex dictis, ꝙ neꝗ moueť,neꝗ extra mediū mouetur quod idem est ei quod est in medio moueri & quiescere.

Adhuc autē palā ex dictis causa mānsionis: si enim nata est ferri ex omni parte ad mediū quēadmodum videtur, & ignis à medio iterū ad extremū:impossibile latā esse quācūꝗ particulā ipsius à medio nō vim passam. Vna enī latio vnius & simplex simplicis, sed nō cōtrarię. Quę aūt à medio ei quę ad mediū cōtraria. Si igitur quācūꝗ partē impossibile latā esse à medio,manifestum qđ & totū adhuc impossibilius,ad qđ enim pars nata est ferri, & totū illuc natū est. Itaꝗ siquidē impossibile moueri nō à potentiori virtute,necessarium vtiꝗ erit ipsam manere in medio.

Com.61. Ostenso ꝙ in medio quiescit terra,cōsequenter & cām docet ꝓpter quā quiescit. quia neꝗ ꝓpter suppositum aerem,neꝗ ꝓpter circūgirationem, sed quia s̄m naturā est ipsi manere in medio.Ratio autem talis est,si natura feruntur partes ipsius undiꝗ ad mediū sicut uidenť,ꝓpterea ꝙ & ignis à medio ad

dio ad extremũ: impossibile ferri quācūq; partem ipsius à medio nõ uim passam. Non enim impoſſe natura & à medio & ad mediũ ferri, qa una latio ſm naturā unius corporis, & ſimplex ſimplicis, ſed non cõtrarię. Quæ aũt à medio ei q̃ ad mediũ eſt contraria habet. Quare ſi qua ad mediũ ſm naturam eſt, q̃ à medio nõ utiq; erit ſm naturā, ſed ſiquidē ui. Si igit impoſſe quācūq; partem ferri à medio ſm naturā & totā magis īpoſſibile eſt, ſi igit ſm naturā ad medium fert, impoſſe à medio ſm naturam ferri. Si aũt hoc impoſſe, neceſſariũ manere ipſam in medio. Sed antecedens uerum. ſ. ſcdm naturam ptes terrę undiq; ad mediũ ferri, & oſequēs ergo uerũ. ſ. ſm naturā manere ipſam in medio. Hæc ergo cā manendi terram in medio. ſ. natam eē ſic & aliam nõ oportet quærere.

Atteſtantur autē his & mathematicis dicta circa aſtrologiā. Apparētia enī accidunt trāſlatis figuris, qbus determinatus eſt aſtrorũ ordo tanq̃ in medio poſita terra. De loco quidē igitur & māſione & motu quemadmodum habet. tanta dicta ſint de ipſa.

Quod terra in medio ponat & quieſcet teſtimoniũ fert hoc quod aſtrologi oſtendũt apparentia circa cœlũ ſic accidere tanq̃ in medio terra poſita & quieſcente. Quod aũt deinceps literæ tale eſt. Apparentia tranſmutantiũ figuratũ quibus determinatus eſt aſtrorum ordo, accidit tanquã in medio poſita terra. Ordo enim aſtrorũ determinatus eſt ſm figurationes factas ſm motus. Si enim terra nõ eſſet media cœli aſtris in oriēte factis, deinde meridiano & ultimo in occaſu, nõ utiq; magnitudines eorũdem ſemper ęq̃les apparerent. Sed ſiqdem uerſus occaſum terra ꝓpinquior eſſet, maiora apparerent eadem occũbentia q̃ orientia. Si aũt uerſus ortum otrarium & ītermediæ ipſorũ diſtātiæ ſimilr. Neq; etiā lunæ eclipſes talem hñt ordinem figurationũ, ut ſm diametralem ipſius ſemp ad ſolē ſtationem efficerent, ſed & in minoribus ſemicirculo diſtātiis, hoc autē utiq; eueniret & ſi trāſitiuũ motum faceret terra. Si autē circulr circa centrũ, ut Heraclides Ponticus ſuppoſuit cœleſtibus qeſcentibus ſiqdem uerſus occaſum inde apparerent aſtra oriētia. Si aũt ad ortum ſiqdem circa polos æqnoctialis, nõ utiq; à diuerſis orizontis locis, ſol & alii planetę orirent, ſicut nunc. Siue aũt circa polos zodiaci, ſiue circa polos æquinoctialis qũo utiq; ſaluarent erraticorũ oſequentia ſigna & tranſitio cœleſtibus exiſtentibus īmobilibus? Quod aũt dicit Ptolemęus ꝙ oĩa utiq; non ꝓcedentia unũ ſemp cõtrarium terræmotũ apparerent facientia. Et neq; utiq; nubes unq̃ oſtenderet trāſcurrens ad ortum, neq; aliud aliqđ uolantiũ, aut iactorũ ꝑueniente terra ſuper omnia uelocitate. Siquidē tantā in breui tēpore facit reſtitutionē. Cõcludens aũt dicta de poſitione terrę ꝙ in medio, & de māſione & motu ꝙ manet & nõ mouetur: cõſequenter tranſit ad ſermonē de figura ipſius terræ. Cõm. 61.

Vide authorē ſphæræ Ptole. ꝑma dictione Almagesti.

Figurā aũt habere ſphęricā neceſſariũ eſt ipſam, vnaqueq; enī particularũ grauitatē habet ad mediũ & minor à maiori pulſa, nõ poteſt fluctuare, ſed cõprimi magis & ſimul cedere alterũ alteri quouſq; vtiq; veniat ad medium. Oportet autē intelligere qđ dicit. *Quēadmodum vtiq; & ſcđm modum quem & phyſiologorum dicunt aliq factum eſſe. Veruntamē illi qdē violentiā cauſam ponũt eius quę deorſum lationis, melius autē ponere verum & dicere hoc accidere ꝓpter ſcđm naturā habere ferri grauitatē habens ad medium. In potētia igit exiſtēte mixtura diſgregata ferebātur ſimiliter ex oĩ parte ad medium. Siue igit ſimiliter ab extremis diuiſe partes cõductę fuerunt ad mediũ, ſiue aliter habētes facient idē. Qđ qdē igit ſimiliter vnumqđq; ab extremis latis ad medium, neceſſarium, ſimilē fieri vndiq; molē manifeſtum. æquali enī vndiq; appoſito ęq̃liter neceſſe diſtare à medio extremum. Hęc autē figura ſphęrica eſt. Nihil autē differt ad rationē, neq; ſi nõ ex omni parte ſimiliter cõcurrunt ad mediũ partes ipſius. Plus enī ſemp qđ ipſo minus ꝓpellere neceſſariũ vſq; ad mediũ inclinationē habētibus ambobus & grauiori ꝓpellente vſq; ad hoc minus graue. Qđ enī vtiq; quis dubitabit eandē habet his ſolutionē. Si enī exiſtente in medio & ſphęrica terra multipla grauitas apponatur ad alterum hemiſphęriũ, nõ erit idem mediũ totius & terrę. Quare aut nõ manebit in medio, aut ſiquidē quieſcet etiā nõ mediũ habens ſcđm qđ nata eſt moueri etiā nunc. Qđ qdem igitur dubitatur/hoc eſt videre autē nõ difficile modicũ intendētes & diuidētes q̃liter dignificamus quācūq; magnitudinē ferri ad medium grauitatē habentē. Palā enim ꝙ non vſquequo tangat centrũ extremũ, ſed oportet pręualere qđ plus donec vtiq; ſumat ſuiipſius medio mediũ, vſq; ad hoc enim habet inclinationē Nihil igitur differt hoc dicere in bolo & parte cõtingente, aut in tota terra. Non enī ꝓpter paruitatē, aut magnitudinem*

dictum est accidens. sed de omni inclinationē habēte ad mediū. Itaq; siue tota ab aliqua parte ferebatur, siue scd̄m partē necessariū vsq; ad hoc ferri donec vndecūq; similiter sumat mediū adęqtis minoribus à maioribus ꝓpulsione inclinationis, siue igitur facta est necessariū factā esse hoc modo. Quare manifestum quia sphęrica generatio ipsius siue ingenita semꝑ manens eodē modo habet quo etsi genita vtiq; primū fuit facta scd̄m hanc itaq; rationē necessariū esse figurā sphęricā ipsius.

Com. 63. Qđ terra sit sphærica ostendit ꝑ qnque argumēta. Quorū primū ostendit ꝑaccipiens ꝑtes terræ usq; ad mediū natas eē moueri. Hoc enī signat per hoc grauitatē habēt usq; ad mediū. Nā grauitatē hn̄s & ꝯm grauitatē motū usq; ad mediū uniuersi moueť nō ꝓhibitum. Omnibus aūt partibus ad mediū repentibus & minoribus à maioribus pulsis & ꝑssis ꝓpter ualidiorē maiorū semp ad mediū inclinationē & cedētibus inuicē alii undiq; sphærica fit figura, ut in cera q̄ formať in sphærā ꝓminēs semp ad mediū pelliť. Deinde & phantasiā nr̄am corrigit ponentē aliā partē sup aliā ad altitudinem multā donec utiq; trāsgrediens id qđ ad mediū studiū alio deferať. nō eni fluctuat/ait/hoc est nō mole tumescit, donec supeffundať, neq; enī pellēs, neq; qđ pellitur ad aliud aliquid circulationē habet q̄ ad mediū, aut hoc nō possibile fluctuare dixit, pro hoc supra cedere, & ꝓ antiparistasim facere ex ampliori q̄ minus, hoc enī humida patiunť. In ptibus autē terrę cōprimiť magis qđ minus à maiori & coarctatur, aut simul cedit alterū alteri donec utiq; ueniat ad mediū qđ grauius, sed nō supereffunduntur mole tumescentia ut fluctus. Ad euidentiā autē adducens qđ dicitur supponit terrā fieri factāq; sicut & physiologorū quidā & ipsi ordinē eorū q̄ ī mūdo sunt priorē & posteriorē ꝑ generationem insinuantes, sed illi quidē circūgirationē causam esse dicentes uiolenter ipsam ad mediū dicunt ferri. Melius autē & uerius dicere hoc fieri eo qđ naturā habet grauitatē habens ferendi ad medium. Supponens igiť terrā mixtā adhuc aliis, deinde segregari sicut Anaxagoras uidebať dicere, & actu ex potentia factā & motā ad mediū. Siquidē undiq; ab extremis æque feranť grauia ad mediū unū, necesse est undiq; æq̄li apposito æq̄liter à medio distare extremū. Hæc aūt figura est sphærica, etsi non undiq; aut simil'r cōuenerit ad mediū partes ipsius, sed hinc qdē plus, hinc autē minus, accidit tamē idē. Et sic enī necesse est figurā fieri sphæricā, ꝯm q̄ enī maior appositio fit ꝯm hoc grauitate crescēte suppositū minus exn̄s & leuius expelleť à grauiori. Donec itaq; expulsa leuiora à grauioribus ad alteram partē cētri cōgregata, æque repentia cū expellentibus ꝯm id qđ ad centrū studiū simile fiant. Sic quidē & Alexander nō quia supergredi centrū, putat aliqđ graue passum. Nam qđ exit à cētro ad sursum, patet q̄ cedit & qđ pellit ipsum ad sursum pellit. Quomō igiť grauius ad sursum pelleť ꝯm naturā? total'r enī apud cētrū factū, neq; grauitatē iam habebit ut pellat. Et Aristoteles aūt plane grauiora usq; ad mediū pellere/ait/sed nō supra mediū pellere. Quomō igitur dicitur est plus q̄ ante ipsum minus ꝓpellit, & hoc usq; ad mediū accidit existēs propulsio alterius aliud pellentis & redigentis in rotūditatem eorum, q̄ ex utraq; parte simul cedūt ut dixit & tumescentium ꝓpter coarctationem. Sic.n. in unā superficiem ꝯstituūtur, sed & ꝓminens semp remotius à centro existens festinans ipsi ꝓpinquare deorsum ferť ad cōcauius Et sic sphæricitas fit, & per eā igiť quæ ꝯm supponem generatiōem terræ sphæricitatem ipsius īsinuans, & q̄ mediū ipsius undiq; æqual'r distat ab extremis inducit quādam dubitationē nascētem ab his q̄ centrouarica dicunť ab ipsis mechanicis. Cētrouarica quidem igiť qualia multa, & gratissima Archimedes, & alii multi descripserūt, intētionem habent, qūo dat̄ę grauitatis cētrum īueniať/hoc est punctum aliqued in corpore à quo sustentaculo aliquo extra tangente suspensum sine declinatione erit corpus. Palàm autem quòd uniuersi idem erit medium magnitudinis & grauitatis, sed dubitatio est talis. Si terra in medio existēte & sphærica existēte multupla aliqua grauitas superueniat ad alterum hemisphærium, palàm quòd non adhuc idem medium terræ erit secūdum unam partem multupla ei quę à principio magnitudini addita, sicut & prius terræ erat medium idem & mundi existens. Quare non quiescet tunc terra in medio, non enī adhuc in medio uniuersi est coaddita tātum ad unam partem, aut siquidem, & sic habens quiescit q̄ per appositionem in hoc fit, aut siquidem insinuatur, quiescet & nunc etiam extra medium uniuersi posita & non medium habens uniuersi medium. Et si nulla ipsi grauitas ad alteram partem apposita fuerit Siquidem apposita extra medium facta per appositionem/tamen quiescere supponitur. Cum dixisset autem quiescet quia & nunc & non medium habēs adiecit qua nata est moueri. Dicit autem quòd secūdum illud quiescet quòd extra medium secūdum quod non quiescere, sed moueri nata est. Inconueniens autem in illo quiescere secūdum quod nata est moueri. Multuplam autem appositam grauitatem supposuit, ut quæ nunc grauitas medii ipsius remotissime fiat à medio. Hoc igitur cum dubitasset ab ea quæ in generatione terræ supposita additione quòd secundū alterā par/

tem coagumentata terra multupla suiipsius magnitudine necesse medio ipsius remoto ab eo quod secũdum grauitatem fit tempore ad illam partem ad quam facta est grauitatis additio,& nõ adhuc manere in medio,aut siquidem sic habens,ut propter appositionem sit extra medium & posset manere,quiescet & nunc sine appositione non medium obtinens secũdum quod non manere sed moueri nata est.Quòd quidem inconueniens est,neq; enim quiescet ibi qua nata est moueri,sed ibi unde non est nata moueri,quòd quidem inconueniens est,neq; enim quiescit ibi qua nata est moueri,sed ibi unde non est nata moueri.Quòd quidem igitur dubitatur/ait/hoc est,nõ difficile autem uidere & attendere dubitationi & solutioni parum intendentes,uidelicet/aut magis priorem sermonem intendentes supponentem generationem terræ & diffinientes quomodo dignam esse censemus quantamcunq; magnitudinem grauitatem habentem ferri ad medium. Nunc autem determinatur quod non usq; ad hoc solum fertur grauitatem habens ad centrum quousq; suiipsius ultimo tangat centrum & ueluti insideat ipsi.Sed amplior semper grauitas minori præualens,& aut extrinsecus ipsa, aut conglobata in molem & unita ipsi usq; ad tãtum fertur ad medium donec possit inextensa & redacta in sphæram in seipsa in medio,hoc est concaua superficie cõphendat uniuersi medium,usq; ad hoc enim inclinationem habet.Quare & si apponatur terræ grauitas,qualem dubitãs sermo supposuit non manet prominens,sed fiet & ipsum sphæricum & cõphendet terræ superficiem,& erit iterum quod à principio medium,& eius quod cum appositione mediũ est.Necessę enim & hoc terreum secũdum totum seipsum uelle appropinquare medio usq; ad hoc habet inclinatiõné.Si enim adhuc moueatur transmutans suiipsius medium ad uniuersi medium,sursum utiq; ferretur,& pter naturam.Nihil autem/ait/differt siue aliquis de parte terræ,siue de tota faciat sermonem.Non eni ꝓpter paruitatem/aut magnitudinem accidit quod dictum est,sed propter naturalem inclinationem ad medium.'quare siue tota alio ferebatur,ut dicunt qui ipsam aliquando separatam à mixtione in medium ferri dicentes,siue secundam partem:necesse est usq; ad hoc ferri,donec utiq; undiq; contẽtum similiter accipiat medium,minoribus semper ęqualem superficiem maioribus accipiẽtibus.Maioribus enim & grauioribus ad deorsum magis cedentibus minora propulsione inclinationis huius ex utraq; parte maioris expulsa ad sursum æqualem ipsis assumunt superficiem,pro hoc autem necessarium usq; ad hoc ferri.Alexander alium contextum aliamq; scripturam acceptans inquit cum hoc ferri.i.cum ea quæ ad medium inclinatione,& sic acceptat alteram.Concludens autẽ argumentum Aristoteles/siue facta est/ait/terra,necessarium hc factam esse,ut dictum est,secũdum eam quæ ad medium inclinationem,ut sphærica sic ipsius figura,siue æterna existens perseuerat eundem habet modum quo quidem & genita primo utiq; fuisset,quare & sic necessarium ipsam sphęricã eẽ.

Et quia grauia omnia feruntur ad similes angulos,sed non ęque distantia,hoc autem aptum natum est ad natura sphęricum,aut igitur est sphęrica,aut natura sphęrica.Oportet autem vnumquodq; dicere tale quod natura vult esse & quod existit,sed quod non vi & pręter naturam.

Scdm hoc argumentum est eo ꝙ fertur ad similes.s.ad æquales angulos grauia ostendens quòd sphærica est terrę figura.Omnibus enim ad idem undiq; simul impulsis,& aliis aliis superappositis secũdum similem inclinationem æquales necesse est fieri eas quæ à medio ad quod omnia concurrunt ad extrema,hoc autẽ est sphærica figura ꝓpter quod ad similes angulos deorsum ferri grauia & non æque distantia ad natura sphæricum natum est.Vndiq; enim non possibile est ad similes ferri angulos delata grauia eo ad quod feruntur non habente sphæricam figuram.Quoniam autẽ non omnino pro certo habebatur sphærica terræ figura propter prominentias montium,& cõcauitates, sphærica/ait/terra,siquis talem differentiam minimam existẽtem ratiocinetur.Neq; enĩ si aliquis milium superponat magnæ sphæræ cereæ retrahet nos utiq; ipsam uocare sphæram ꝓpter milii supra/positionem.Aut si quis diligenter examinet,& sic natura sphęrica est,natura enim undiq; annuit medium ut ĩsinuat omnium grauium ad similes angulos deorsum latio.Si igitur oportet unũquodq; tale dicere quale esse & existere natura uult,sed non quod ui & pter naturam,perspicuũ est ꝙ sphærica utiq; merito terra dicetur.Bene autem Alexander apponit causam huius qđ nõ pro certo sphærica est terræ figura dissimilitudinem terræ pro causa ponens & inæqualem reptionem . Non enim omnibus/ait/grauibus corporibus medium inclinationis & grauitatis,hoc medium certitudinaliter & magnitudinis est,sed in quibusdam uariatur.Non enim omnia grauia æque grauia sunt, festinãt autem grauia inclinationis propria inclinatione medii ad capescendum medium non magnitudinis medio propter quod nihil prohibet medio terræ secũdum inclinatiõné existẽte in uniuersi medio distantias magnitudinis terræ eas quæ à medio ueniunt,non omniquaq; æquales esse. Cõm.64.

Adhuc autem & per apparentia sc̃dm sensum, neq; enim vtiq; lunę eclipses tales haberent decisiones, non enim his quę sc̃dm mensem figurationibus omnes accipit differentias. Etenim recta fit, & amphicirtos & concaua. Circa eclipses autem semper gibbosam habet determinantem lineam. Itaq; quoniam quidem eclipsatur propter terræ interpositionem. Terræ vtiq; erit rotunditas figuræ causa sphærica existens.

Com. 65. Tertium hoc argumentum euidens ab apparentibus sensui circa eclipsim lunæ. Non enim utiq; lunæ eclipses apparerent gibbosam semper lineam habentes distinguentem luminosum & umbrosum lunæ, si non sphærica esset terra. Si.n. lunæ eclipsis accidit ea incidente in umbram quæ à terra fit instar coni existentem, aut cylindricam, aut calathoidalem. Nam alterius existens figuræ, non utiq; gibbosam faceret abscisionem semper lunaris sphæræ. Omnes autem tales umbrarum figurę à sphærica figura factę ostensę sunt, nam maiori existente sole quàm terra umbra conoidalis fiet, ęqualibus autem existentibus ambobus cylindræ instar. Si autem minor esset sol calathoidalis & ueluti colueus totius angustius uersus terram habens. Si igitur quę distinguit gibbosa semper est, quę autem semper gibbosa à tali prouenit, umbrę autem tales omnes sunt à sphærico corpore, sphæricam utiq; habebit figuram terra secũdum positionem quidem quandam solis ad terram & tympanoidalis existens terra talem umbram redderet. Semper autem & secũdum omnem positionem non utiq; si non sphærica esset, ꝙ autem non circa lunam non natam secũdum rectam lineam abscindi accidit ꝙ in eclipsibus gibbosa semper distinguens sit, sed penes umbram, meminit ex eo quod luna in figurationibus quidem quæ secũdum mensem in quibus nihil in ipsam umbra facit, omnes accipit diuisiones. Etenim recta fit diuisio in dichotomis apparitionibus & amphicirtos in amphicirtis, & cõcaua in luminaribus. In eclipsibus autem semper gibbosam habet determinantem lineam.

Adhuc autem per astrorum apparentiam non solum manifestum, quia rotunda, sed & magnitudine non existens magna. Modica enim facta translatione nobis ad meridiem & arcticum, manifeste alter fit orizon circulus, ita vt quę super caput astra magnam habet transmutationem, & non eadem videantur, ad arcticum & meridiem transmutantibus. Quędã enim in Aegypto quidẽ stellę vidẽtur & circa Cyprum. In his autem quę Arcticum regionibus nõ videntur, & quę semp in his quę ad Arcticum apparent astrorum, in illis locis occultantur. Quare non solum ex his palã, rotundam esse figuram terrę, sed etiam sphæræ non magnę. Non enim vtiq; sic velociter palã faceret translatis ita modicum, propter quod existimantes copulari eum qui circa Herculeas colũnas locum ei qui circa Indicum, & hoc modo esse mare vnum non valde suspicari incredibilia videri. Dicunt autem argumentantes ex elephantibus, quoniam circa vtraq; loca extrema existentibus genus ipsorum est tanq̃ extremis propter copulari adinuicem hoc factis.

Com. 66. Quartum argumẽtum hoc ostendentium sphæricam terram quod quidem iam, & de magnitudine ipsius ostendit ꝙ puncti rationem habet ad cœlum. Si enim ad Vrsam nobis quidem transeuntibus, quę quidem uocatur Canobus stella, non apparet totaliter. Astra autem Vrsę super caput uidentur esse semper, his autem qui Dyopola Thebaida. Quę quidem Canobus eleuata fertur, ultima autem stella magnę Vrsæ occũbens uidetur & oriẽs. Cõstat ꝙ etiam ad modicum translatis diuersi fiunt orizontes, hoc autẽ ꝓpter sphæricã esse terram accidit. Si enim tympanoidalis esset ab ultimis ad ultima motis nobis idẽ orizon maneret eo qđ in uno & eodem manent plano ꝓcedentes, & eadẽ utiq; apperet semp circa astrorũ positio. Si igiť diuersi orizõtes & sphęrica terra & nõ magna, siq̃dẽ & non multũ ꝓcedentibus notabiliť uariantur. Magna enim aliqua existente sphæra non utiq; facile conspicabilis mox esset orizontũ uariatio. Si autẽ nõ ualde magna ait est terra nõ oportet putare incredibilia dicere existimãtes locũ qui maxime ad occasum, & eũ qui maxime ad orientẽ cognitorũ nobis locorũ, eum.s. q circa Gadira & Heracleas colũnas quẽ Heracliã uocauit, & eũ qui circa Indicũ copulari inuicẽ nõ delonge. Et sic eẽ mare unũ uocatũ Rubrũ, & id qđ apud nos. Argumẽtantur autẽ ꝙ nõ multo aliquo distant abinuicẽ dicta loca, eo ꝙ in ambobus extremis exñtibus nostrę habitationis elephantũ genus sit tanq̃ extremis his ꝓpter copulari inuicẽ pati. hoc.s. ferre elephãtes hic & illic eos ut uid tur pascentes. Non enim similitudinem locorum ostẽdere uult (ut existimo) per hęc.s. uicinitatem. Similitudo enim poterat & multum distantibus inesse eadem existente fere aeris constitutione habitantibus sub eisdem parallelis.

Et mathematicorum igitur quicunq; magnitudinem ratiocinari conantur/vel acceptant, rotunditatis ad quadraginta dicunt esse myriades. Ex quibus argumentationibus non solum sphęricam molem necessarium esse terrę, sed & non magnam ad aliorum astrorum magnitudinem.

Et hanc ultimam persuasionem à testimonio mathematicorum producit huius q̃ sphęrica sit terra, & non magna ad magnitudinem astrorum comparata. Et tanquàm sphæricæ existentis mensuras tradiderũt & non ualde magnę. Siquidem in stadia tot conductam magnitudinem ipsius collegerunt. Sed & solem ipsum centum septuagintuplum terræ ferè ostenderet in magnitudine pedali apparentem propter distantiam, ut si terram aliquis à sole aspiceret centesimam septuagesimam habentem pedalis distensionis uideret. Si autem non erraticorum aliqua existentia maiore sole tanto minora apparẽt propter distantiam, & ad hęc terra comparata minimam utiq; insinuabit magnitudinem. Aliorum autem astrorum dixit, quia & terram unum astrorum symbolice dicebant Pythagorici. Si uero aliquis ad non erraticam totam sphęram comparat terram uere sine distensione & centri proprie rationem habens apparebit ad ipsam. Euidens autem hoc & ab eo q̃ centrum instrumentorum quæ assumentur ad astronomiam. s. quadrantis & astrolabiorum in omni parte terræ posita centro uniuersi proportionantur. Quòd autem mensuræ terræ meminit Aristo. quadraginta myriadum ipsius dici peripheriam dicens, bene utiq; habebit & propter incredulos sapientiæ antiquorum uirorum methodum mensurationis breuiter conscribere sumentes adioptra duo non erratium astrorũ graduali abinuicem separata distantia, hoc est trecentesima sexagesima parte maximi circuli qui non erratica est. Et inuenientes iterum per adioptram loca quibus ẽm uerticem sunt duo astra & intermedia distantiam per odometriam mensurantes inuenerunt ipsam quingentorum stadiorum. Ex quo colligitur q̃ maximus circulorum terræ habet perimetrum myriadum. 18 ut Ptolemęus in terræ descriptione ratiocinatus fuit. Quoniam autem ostenditur ab Archimede perimeter circuli triplus diametri, & adhuc septima parte ipsius superexcedẽs erit diameter myriadũ quinque &. 7143. Ostenditur autem iterum, quia à diametro & quarta parte perimetri æquale areæ circuli, ut sit planum circuli myriadum duplarum arearum. 25. & simplicium. 7718. & adhuc stadiorum. 5000. Iterum autem ostenditur q̃ tota sphæræ superficies quadrupla est areæ circuli maximi qui in ipsa est, ut colligatur superficiei magnitudo stadiorum myriadum duplarum. 103 &. 714. Vt autem & solida magnitudo terræ inueniatur maximus circulus habens myriades duplas. 25. & simplices. 7718. Et adhuc. 5000. unitates. multiplicet̃ sup diametrũ & fit cylindrus basem quidẽ habens æqualem maximo circulo, altitudo aũt æqualis est diametro myriadũ triplarũ. 147 & duplarũ. 688. & simplicium. 4380. & adhuc. 50000. unitatum. Et qm̃ sic hñs cylindrus est hemiolius sphæræ, aufero ab his tertium & residuũ numerum, habeo solidi sphęrę terræ myriadũ triplarum. 98. & duplarũ. 4063. & simplicium. 6446. & adhuc unitatum. 9503. ad tantam autem magnitudinem terræ montium eleuationes non sunt sufficientes sphæricã ipsius figuram auferre, neq; mensuras collectas tanq̃ sphęrica existentẽ ipsam criminari. Nam Eratosthenes eam q̃ ab altissimis mõtibus ad demissiora cadentem perpendicularem ostendit per dioptrã mensurans ex elongationibus existentem stadiorũ decem. Si autẽ Aristoteles magnitudinẽ peripheriæ terrę ad quadraginta myriadas ratiocinari mathematicos ait, peripheriam omnino superficiẽ ipsius dicens. Quoniam non apposuit stadiorũ esse hanc mẽsuram incertum est si dissonat ad posterius collectum superficiei terrę numerũ stadiorum. Et si dissonat nihil mirum, nondũ enim inuẽta fuerunt ab Archimede elaborata theoremata ad comprehensionem ꝓpositi certam. Forte aũt neq; Arist. uidet̃ tanq̃ certã hãc mensurã acceptis, sed tantũ accepit ex ipsa solum quod non est ualde magna cum sit tantæ mensuræ.

Com. 67.

Adioptra & instrumẽtũ geometricum & astronomicũ.

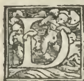

CLARISSIMI PHILOSOPHI SIMPLICII COMMENTARIVM IN TERTIVM LIBRVM DE COELO, *Guilelmo Morbeto. Do. interprete.*

IHIL forte prohibetur etiam nũc ad memoriam reuocare totius tractationis intentioné quod sit de simplicibus in mũdo corporibus quæ primo à principiis cõponuntur. Quinque autem existentibus his ut ex simplicibus motibus ostẽsum est. s. circulariter mobili, & quatuor quæ sub luna. In primis duobus libris quæ de circulr̃ mobili corpore omnimoda theoremata tradidit, & quæcũq; de mũdo dicere uidebat̃, scilicet ꝙ unus & finitus ingenitusq; & incorruptibilis tanq̃ ꝑpter cœlũ inexistentia mũdo in illis mentioné fecit, & q̃ de terra dicta non simplr̃, ut de terra dicta sunt, sed tanq̃ habente habitudiné ad cœlũ. Propter quod de positione ipsius in uniuerso dictũ est. Et de mansione & figura, & de ea quæ fm magnitudinem cõparatione ad cœlũ. Hinc autem de his q̃ sub luna simplicibus corporibus incipit docere, ꝙ neq; infinita numero neq; unũ, sed q̃tuor, & ꝙ generabilia, & neq; ex icorporeo generabilia neq; ex alio corpore, sed mutuo inter se fiũt. Et neq; fm segregationẽ, neq; fm cõpositionẽ & dissolutionem planorũ aut atomorũ. De his enim in p̃senti libro docebit sicut in quarto de uirtutibus ipsorum. Quod aũt ut de simplicibus & primis corporibus, & de his facit sermoné, ut de cœlo: insinuat ꝙ & hic iterum eodem procemio utitur, ostẽdédo ꝙ naturalis facultas de corporibus est. insinuant etiam quæ in procemio sunt manifesta.

INCIPIT LIBER TERTIVS, DE COELO

E PRIMO *quidem igitur cœlo & partibus. Adhuc autem de latis astris ex quibus constat, & qualia quædam natura sunt, adhuc autem quoniam ingenita & incorruptibilia pertransiuimus prius.*

Cõm. p^m.

ROOEMIVM etiam hic breuem rememorationem habet eorum quę prius ostensa sunt in primo & secundo libro. Primum autem cœlũ corpus cœleste dicit. si enim cœlũ & mundus totus uocatur: per hoc primũ & principalr̃ cœlum istud utiq; erit. s. octo sphærarum cõiuncta unitas, de q̃ in primo libro sermoné fecit. Partes aũt ipsius ꝓxime dicit octo sphæras, partes quidé enim sunt etiã astra, sed partiũ partes. De partibus aũt ipsius & de astris in scdo libro ꝑtransiuit, cætera aũt in cõmuni de oĩbus intelligendũ est. s. de primo cœlo & de ꝑtibus ipsius, & de astris. Etenim ex q̃bus cõsistunt, quia ex quinta essentia, & q̃lia quædã fm naturam quod non inanimata corpora, sed aĩata & intellectu & operatione participantia, & fm figuram sphærica. Adhuc autem ꝙ ĩgenita, & incorruptibilia, & inalterabilia, & ĩpassibilia, & ab oĩ mortali difficultate remota. Hæc enim de oĩbus dicta sunt & ostensa sunt cõsequenter. Si aũt ut Alexander putat hoc. s. ex quibus consistũt & qualia q̃dam fm naturam sunt ꝙ similia sphæris in quibus sunt ostensum est. Et ꝙ sphęrica & ĩmobilia essent oportet ꝙ illud ĩgenerabilia & incorruptibilia nõ de oĩbus, ut ipse dixit, sed de astris intelligere, quia de cœlo toto ꝙ ingenitũ & incorruptibile sit, in primo libro ostensum est.

Quoniam autẽ eorum q̃ natura dicuntur, hæc q̃dem sunt subæ, hæc autẽ operationes & passiones horum. Dico *autem subas quidẽ simplicia corpora, puta ignẽ & terrã & coelementata his & quęcũq; ex his, puta totũ cœlum & ꝑtes eius, & iterum aĩalia & plãtas & partes horũ, passiones aũt & opera motus vniuscuiusq; horũ & aliorum quorũcũq; sunt cã ista elemẽta scd̃m uirtutem ipsorum.* Adhuc *autem alteratiões & inuicẽ transmutatiões.* Manifestum *qa de natura historiæ plurimã accipit de corporibus esse.* Omnes *enim naturales subæ, aut corpora, aut cum corporibus generãtur & magnitudinibus*

nibus.Hoc autem palã ex eo quod determinatũ eſt quæ ſunt natura, & ex ea quæ ſcdm vnũquodq; vel quæ per ſingula conſideratione.

Facturus,ut dictum eſt, iterũ de aliis ſimplicibus corporibus his q̃ ſub luna ſunt ſermonẽ eodem utitur ꝓœmio iterũ,quo ẽt exordio tractatiõis huius uſus fuit.Eſt autẽ ratio talis ſm primũ modũ hypotheticorũ ꝓcedens.Si eorum q̃ natura dicunť,alia quidẽ ſubæ ſunt,alia autẽ opera & paſſiones talium ſubarum,plurimã accidit hiſtoriæ de natura de corporibus eſſe.Etenim ſermo de operibus & paſſionibus corporũ ad corpora reductionẽ habet.Sed primũ,ergo & ſcdm.Interpoſita aũt explanant q̃dam quidẽ ſuba naturalis ſit,quia corpora & q̃ etiam opera & paſſiones taliũ ſubarum extant. In hypotheticis aũt in q̃bus antecedens/nõ ſolum uerũ eſt,ſed etiam euidens & ꝓbabile cõiunctionẽ ſi ipſo q̃ñ utuntur cõiũctiuo ꝓ cõtinuatiuo,ꝑpter quod tale axioma poſterioris ɔiunctiuũ uocant. Et Theophraſtus aũt in primo priorũ analyticorũ cãm talis uſus inſinuauit,ꝑpter hoc igiť & Ariſt. nunc dixit/Si eorum q̃ natura dicũtur tanq̃ manifeſto hoc exiſtente ꝙ eorũ quæ natura dicunť hæc quidem ſubæ ſunt,hæc aũt opera & paſſiones ſubſtãtiarũ.Quoniam aũt ſubſtãtię & ſupra naturam ſunt merito diſcernit per illationẽ ſequẽtium uerborũ q̃ ſint naturales ſubæ, corporeas dixit ſubſtãtias,ꝑpter quod ex hoc antecedẽte ſeq̃tur cõſequẽs.ſ.eius q̃ de natura eſt hiſtorię plurimã eſſe circa corpora.Ignem autẽ & terrã cum dixiſſet adiecit & cõiugata his alia tria dicẽs ſimplicia ſ.quintũ,& aerem, & aquã.Hoc aũt & quæcũq; ex his cõpoſita omnia ſignificat q̃ ɔñter nominat.ſ.totũ cœlũ dicens æthereũ omne & partes eius. Et iterum in eo ꝙ ſub luna animalia & plantas,ac partes horum. Omnia eni quæ ſub luna aut animalia ſunt/aut plantę/aut horum partes.Cum dixiſſet aũt quę ſunt naturales ſubſtantiæ,adiungit quæ ſunt paſſiones & op̃a naturalia corporũ dicẽs.Motus qui ſm locum q ſunt magis op̃a dictarũ ſubſtantiarũ & alia quorũ hi ſunt cauſa ſm naturalẽ uirtutẽ. Etenim nõ ſolũ ſm locũ moueť.ignis, ſed ẽt calefacit & exſiccat naturaliter & aliorũ naturaliũ corporũ unũquodq; ſm uirtutẽ ſuam op̃atur.Et eſt q̃d generať faciẽtis q̃dem opus/patiẽtis autẽ paſſio.Tales aũt & alterationes alterãtis quidẽ,op̃a eius aũt q̃d alteratur paſſiones & inuicem trãſmutationes,hoc eſt generationes & corruptiones faciẽtis quidẽ aut corrũpentis,op̃a eius aũt q̃d fit aut corrũpitur paſſiones.Si igiť & op̃a & paſſiones naturales ſunt naturaliũ ſubſtantiarũ, hoc eſt corporaliũ,merito dicebat illatio rõnis ꝙ plurima ſcia de natura de corporibus eſt. Plurimã aũt dixit, aut ꝓ uniuerſam cũ philoſophica reuerentia,aut ꝓprie plurimã,q̃m & de anima & de primo mouente inquantũ naturali eſt ſermo. Eteni iſte ad hoc ꝙ cõtinua & æterna ſit circulatio uſus fuit rõnibus de im̃obili cauſa. Aut plurimã dixit de corporibus eſſe ꝑpterea ꝙ & circa opera & paſſiones corporum aliis exiſtentibus p̃ter corpora.Et ſi ad corpora hæc reducanť/aut q̃a naturales ſubæ nõ ſimpl̃r ſunt corpora, ſed aut corpora,aut cũ corporibus fiunt ſm cõionem aię ad corpus,palã/ait/determinatũ eſſe q̃lia ſunt q̃ natura ut prius oſtẽdit ignem dicẽs & terrã & ɔiugata his & q̃cũq; ex his.Et uniuerſal̃r q̃ in ipſis principiũ motus hñtia ſm ſe,hæc aũt oĩa aut corpora ſolũ ſunt,aut cũ corporibus. Adhuc aũt palãm hoc ait/& ex ea q̃ ſm unũquodq; ɔſideratione.Vnaquęq;.n.ſpeculatio harum quas phyſicas dicimus de corporibus,aut de his quæ ſunt cum corporibus eſt.Eadẽ autẽ ferè ſunt hęc cum his quę dicta ſunt à principio totius libri quæ ſic ſe habent.Quæ de natura ſciẽtia ferè plurima exiſtit circa corpora & magnitudines horum exiſtentes paſſiones & motus. Com.2.

De primo quidẽ igitur elementorum dictum eſt, & quale quid ſcdm naturam, & quomodo incorruptibile & ingenitum.Reliquum autem de duobus dicere.

Oſtenſo & prius & nunc q̃d tractatio de natura de corporibus eſt,& patet ꝙ de prioribus & ſimplicibus deinde ſic de cõpoſitis: nũc adhuc indiget de natura corporis docere nõ quot ſint ſimplicia corpora tãq̃ iã tractatũ de his ſit,ſed rememorãs ꝙ de uno ſimpliciſſimo dictũ eſt.ſ.de cœleſti.Primũ merito dixit tãq̃ & poſitione & tẽpore & rõne cauſæ eẽ ea q̃ ſub luna p̃cedens ad reliq̃ trãſit q̃ ſub luna ſunt.Elemẽtũ aũt cœleſte ut ſimplex uocat,q̃a nõ mũdi elñtum eſt,ut ait Alexan.ſed pars magis. Nam elñtũ per totũ id q̃d elemẽtis cõſtat penetrat & his q̃ cũ ipſo elemẽtis ſimul cõmiſceť.Hoc autẽ quale q̃d ſm naturã,q̃a quintæ cuiuſdã ſeiũctæ eſſentiæ circulariter mobilis,& q̃d incorruptibile & ingenitũ.Reliquũ aũt eſt de duobus dicere.ſ.generationẽ & corruptionẽ hñtibus,duo autẽ q̃tuor q̃ ſub luna dixit ad motus ipſa ɔuertens.ſ.ſurſum & deorſum/& ad iclinationes.ſ.leue & graue. Oſtenſo autem prius à motibus ſimplicibus quòd tria ſunt ſimplicia corpora ſecũdum genus.ſ.circulariter mobile,& quod ſurſum mouetur & deorſum, & de circulariter mobili,& cum dixiſſet merito intulit quòd reliquum eſt de duobus dicere. Com.3.

Simul aũt accidit de his dicentibus & de generatione & corruptione inquirere. Generatiõ enĩ *aut oĩno nõ est, aut solũ in his elemẽtis & his quę ex his est. Ipsum aũt hoc primo forte cõsiderandũ vnum est, aut non est. Prius quidem igitur philosophantes de veritate, & ad sermones quos dicimus nos, nunc & adinuicem diuersificati sunt.*

Com. 4. Post sermonem de ęterno corpore de generabilibus dicturus, quærit primo si est oĩno generatio, aut non, qm̃ dicebant quidã non esse, & si est, quõ quidẽ non est, & quõ est. Quoniam dicentiũ generationem esse qdam non ẽm cõueniens ipsam exponũt. Ostenso aũt primo ꝙ necessarius est de generatione sermo dicturo, de his q̃ sub luna, siquidẽ aut oĩno non est generatio, aut solũ in his est elẽtis quæ sub luna & in his q̃ cõsistunt ex his, quęrit iam utrũ est generatio aut nõ est. Hoc enim est primum ꝓblematũ. s. si est, aut nõ ẽ qđ ꝓponit̃ q̃si nõ penitus necessariũ & non dubiũ sic esse ut in generatione se habet. Nam primũ de ueritate p̃hantes speculatione & nõ actione nec ciuiliter circa eligẽda & fugienda ĩmorati à nostris sermonibus lõge abhorruerũt, & inter se dissidiũ habuerũt. Ad nos quidẽ quia dicimus eẽ generationem & nõ oĩbus, sed in his solis his q̃ sub luna sunt: Illorũ his quidẽ dicentibus nullius eẽ generationẽ, aliis aũt oĩum, & ꝓpter hoc etiã adinuicẽ differentibus. Quare & de generatione totaliter q̃rere necessarium est pquirenti de his quæ sub luna sunt. Et hoc. s. si est generatio, & quorum est, multa existente circa hoc discordia.

Hi quidẽ enim ipsorũ totaliter auferebãt generationẽ & corruptionẽ. Nihil enĩ neq; fieri aiunt, neq; corrũpientiũ, sed solũ videri nobis: puta, qui circa Melissum & Parmenidem, quos & si alia dicunt bene, sed nõ physicę oportet putare dicere. Esse enĩ quędã entiũ ingenita & totaliter ĩmobilia magis est alterius, & prioris q̃ physicę cõsideratiõis. Illi aũt ꝓpter nihil quidẽ aliud p̃ter sensibiliũ substãtiam suspicari esse: tales autem quasdã ĩtelligere natura primi: si quidem erit aliqua cognitio aut scientia: sic trãstulerunt ad hęc eas quę inde rationes.

Com 5. Tripliciter diuisit de generatione opiniones. Eteni hi qdem penitus generationẽ auferũt oĩa entia dicentes ingenita eo qđ generabiliũ & corruptibiliũ nõ habet̃ notitia cõtinue fluctibus ipsis, ut Parmenides & Melissus uidebant̃ dicere. Hi aũt ẽcõtrario his ut Hesiodus, & ꝙ maxime primũ eorũ q̃ apud ipm̃ generari dicẽs, aut maximũ primũ chaos genitũ fuit. Hi aũt alia qdem generari dicũt, unũ aũt solum. s. cõe subiectũ ingenitũ aiunt ex quo alia generant̃, sicut Heraclitus. Hi aũt nullũ corpus ingenitum dicunt, sed omnia generari, ex planis quidem composita. Primos autem prosequitur eos, qui circa Melissum & Parmenidem, quorum hic quidem neq; totaliter generationem esse ait. Parmenides autem non ad ueritatem, sed ad opinionem, & propter hoc apposuit hoc, sed solum uideri nobis. Isti autem ait & si alia dicant bene: nam quæ de uno ente & de intellectuali natura bene in ueritate & diuine intellexerunt & sequentibus protulerunt, & non posse sciam esse eorũ quæ in generatione & motu sunt tãq̃ fluentibus semper: sed nõ naturaliť oportet putare dicere ipsos circa ea q̃ supra naturã philosophãtes. Nam ꝙ sint q̃dam entium ingenita & totaliter ĩmobilia quod quidem ostenderũt illi, alterius est. s. primę p̃hiæ ostendere, sed nõ physicæ cõsiderationis circa ea q̃ mouẽtur tractantis. Siquidẽ natura est principiũ motus, qui aũt motum auferũt & naturã auferunt & res naturales. Et quid ꝓhibet dicet utiq; quis nõ dici illos naturales neq; tanquã naturales corrigi, aut q̃ de natura inscripserũt libros & Melissus & Parmenides? Hoc aũt non utiq; erit tm̃. Etenim cõe erat nomen naturæ ẽm quod & dei naturã sæpe audent dicere & entiũ naturã dicimus, & etiam non de his quę supra naturã sunt solũ, sed de naturalibus in ipsis libris disseruerũt, & ꝓpter hoc forte nõ recusauerunt de natura inscribere. Sed ꝙ quidẽ Aristo. ipsis impingit cãm peccati redarguens durum uere erat. Illi enim nihil qdẽ ait aliud p̃ter sensibiliũ subãm existimãtes subsistere. Primi aũt intelligẽtes ꝙ necesse tales q̃sdam ingenitas & ĩmobiles eẽ naturas. Si quidẽ est notitia sciẽtifica eorũ, nam semper fluentium nõ est scia. Et dicit etiã apud Platonem Parmenides ꝙ neq; qua uertet ĩtelligentiã habebit non suppositis eẽ æternis spẽbus. Hoc igitur intelligentes transtulerũt ad sensibilia & generabilia congruentes ĩtelligibilibus & ĩmobilibus rõnes. Siq; de natura ꝓponentes dicere q̃ illis cõueniũt dicunt. Et si de natura aut de ente inscripsit Melissus, palã ꝙ naturã putauit esse illud ens & naturalia entia, hæc aũt sunt sensibilia. Et sic autẽ forte Aristo. dixit ipsos nihil aliud p̃ter sensibilium substãtiam existimare, sed unũ dicere ens. Nã sensui uisui ostat, si unũ est ens, non utiq; erit aliud p̃ter hoc. Dicit autẽ Melissus qdem, si enim sit, unũ erit utiq;, si autẽ duo sint nõ utiq; poterũt infinita esse sed habebũt utiq; ultima adinuicem. Parmenides autẽ uult unigenitũ & sine tremore iam ingenitũ. Sed

Etiã Heraclit. & Pyrrho. vidẽ Platonẽ I libr de scientia. Vide Hesiodũ in Theogõia. Aduerte Parmenidem duos scripsisse libros, vnũ ad veritatem vbi vnũ solũ eẽ principiũ dicebat: & aliũ ad opinionẽ, vbi frigidũ & calidũ dixit esse principia.

Vide Platonẽ in sophista vl' de ente.

Aristo. quidem ut ɔsuetudo est ad apparens etiã nunc sermonẽ retulit, ꝓuidens ne paralogizarẽtur superficialiores. Viri autẽ illi duplicem suppõnẽ posuerunt, hãc qdem entis, entis. s. intellectualis, hãc autẽ geniti. s. sensibilis, qđ quidem cẽsuerunt merito nõ uocãdum esse ens simplr, sed opinabile ens. Propter qđ circa ens ueritatẽ esse, ait, circa genitũ autẽ opinionẽ. Dicit. n. Parmenides excito te cuncta percũctari, partim qdem ueritatis circularis ĩtrepida aĩa, partim aũt mortaliũ opinionibus qbus non est fides uera, sed deceptio. Et hæc discite qũo q̃ uidenť oportebit ꝓbata esse per omne oĩa terminantia, sed & cõplens de eo ꝙ est reuera ens, sermonẽ & docturus de sensibilibus adiecit. In hoc tibi finiã credibilẽ sermonẽ qua ɔceptus est biuio ueritatis. Opiniones autẽ ab hoc mortales addisce ornatum meorũ uerborũ fallaciũ audiens. Tradens aũt sensibiliũ dispõnẽ adiecit iterũ. Sic ẽm opinionẽ, inquit, hæc & nunc sunt, & postea ab hoc nunc ɔsumabũt scribentem. Hic aũt nomẽ insigne hoies imposuerunt unicuiq;. Qũo igiť sensibilia solũ eẽ Parmenides existimauit de ĩtellectuali talia pbatus, q̃ qdem nunc supfluũ esset rescribere, sed qũo etiã ĩtellectualibus ɔgruentia transtulit ad sensibilia. Qui seorsum qdem unionẽ ĩtellectualis & uere entis tradidit, & seorsum sensibiliũ dispõnẽ. Euidẽter etiã entis noie putans merito sensibile uocari. Sed & Melissus tãq̃ sũmarie scribẽs planius adhuc suipsius de his sniam enũciauit per totũ sermonẽ. Et in his aũt nõ minime dictis. Cũ dixisset enim de ente ꝙ unum & ĩgenitũ & ĩmobile & nullo uacuo interceptũ, sed totum seipso plenũ adiũgit: Maximũ quidem igiť signũ iste sermo est ꝙ unũ solũ ẽ quidẽ. Atqui & hæc signa. Si. n. essent multa talia, oporte bat ipsa esse, q̃le qdem ego dico unũ esse. Si. n. est terra, & aq̃, & aer, & ferrũ, & aurum, & ignis, & aĩal, & mortale, & nigrũ, & albũ, & alia q̃cũq; aiunt hoies esse uera. Si itaq; hæc sunt & nos uere uidemus & audimus, eẽ oportet unũq̃q; tale quale qdẽ primũ uidebať nobis & nõ transmutari neq; fieri alterum, sed semp esse unũquodq; q̃le quidẽ est. Nũc aũt dicimus dominari, uidere, & audire, & intelligere. Videť aũt nobis frigidũ calidũ fieri, & calidũ, frigidum, & durum, molle, & aĩal mori, & non ex uiuẽte fieri, & hæc oĩa alterari, & qd erat, quæ & qđ nũc nihil simile eẽ, sed ferrũ existẽs digito deteriť simul fluens, & aurũ, & lapis, & qđcũq; forsitã uideť esse oẽ. Quare accidit neq; uidere neq; entia cognoscere si ex aq̃ & terra lapis fiat. Non igiť hæc inuicẽ cõsonant, dicẽtibus. n. esse multa & æterna & spẽs, & robur hñtia oĩa alterari nobis uidenť & trãsmutari quotidie uidenť. Palã igiť ꝙ non recte uidebamus, neq; illa multa recte uidenť esse, nõ enim euariarenť uicissitudinesq; subirent si uera essent, sed erat q̃le quidẽ uidebať unumq̃q; tale. Nã ente uero nihil melius, sede uariãs mediũ existẽs euolat, qđ aũt nõ ens genitum est. Sic si multa essent hæc oportet eẽ q̃le qdẽ unum, plane iste & causam dixit pp quã sensibilia nõ esse dicũt sed uidenť eẽ. Qũo igitur estimabit utiq; aliqs ipsos solũ sensibile putare esse, sed ẽt generationẽ, à uero ente auferũt. In illo. n. & Parmenides dixit. Generatio qdẽ extincta est & moleste ferenda pditio, & Melissus, & Parmenides sensibiliũ qdem generationẽ plane dicunt. Melissus qdem in his calidum generari. Parmenides aut de sensibilibus incipere, ait, se dicere. Qũo terra, sol, luna etiã æther, lac cœleste & olympus extremus astrorũ & calidum furore mota fuerũt generari, & generatorum & corruptorũ usq; ad partes aĩalium generationem tradiderũt. Perspicuum igiť est ꝙ nõ ignorauit Parmenides ꝙ generabilis ipse erat, sicut ꝙ neq; duos pedes hr̃et, unũ dicens ens. Sed ꝙ qdem in metaphysica bene ꝓnũciauit Aristo. Parmenides autem uideť qdem respicere hoc ubiq; post apparentis ɔfutationem inferre Arist. putãdum est. Alexãder aũt sic ipsos rõcinari, ait. Sensibilia sola entia entium sciẽtia. Quorũ autẽ scia hæc ĩmobilia sunt, sensibilia ergo ĩmobilia. Hanc aũt, ait, sequẽtes rõnem quæ in ĩmobilibus substantiis uere dicunť, transtulerunt ad sensibilia non sane. Propter qđ accidit ipsos de naturalibus nõ naturalr dicẽtes auferre naturam.

Parmenides scripsit metro, cuius hæc in carmia nõ iẽdigam⁹, s; pri mo physico. vbi eadẽ dicit, videbis deo dante.

Aduerte quód Protagoras dixit ita esse sicut videť nobis. vide Platonẽ i libello de scientia.

Alteri autẽ quidã ueluti studiose factũ cõtrariã his habebãt opinionẽ. Sunt enĩ quidã qui aiunt nullã ingenitã esse rerum, sed omnia generari. Genita autẽ hęc quidẽ incorruptibilia ꝑmanere, hęc autẽ iterũ corrũpi, maxime quidẽ qui circa Hesiodũ. Deinde & aliorũ primi philosogizãtes, hi quidẽ alia omnia aiũt generari & fluere, esse aũt fixe nihil. Vnũ autẽ quoddã solũ subsistere ex quo hęc oĩa trãsformari nata sunt. Qđ quidem uidenť dicere uelle alij multi & Heraclitus Ephesius. Sunt autem quidam qui & omne corpus generabile faciunt componentes & dissoluentes in plana, alia s, ad superficies, & ex superficiebus, & ex planis. De alijs quidem igitur alter sit sermo.

Post illos qui uidebãtur auferre penitus generationẽ, ꝓponit eos qui cõtrarie dicebant. s. omnia generari & nihil entiũ esse ingenitũ. Omnium aũt genitorũ hęc qdem ĩcorruptibilia ꝑmanere, hęc autẽ corrumpi. Horum aũt, ait, eẽ Hesiodum tãq̃ & maxie primũ eorum q̃ ab ipso dicebanť esse. s. Chaos faciat genitũ dicens. Equidẽ primũ Chaos genitũ fuit. Hũc igitur, ait, maxime oĩa facere genita, qa & Com̃.6.

Vide in Theogonia.

Sic etiā Plato qñ mundū genitū eē dicit, teste Plotino pace alterius scholæ Platonicorum.

primum apud ipm generari dicit. Aristo. aūt primos physiologos eē Orpheum & Musęum uerisimile dicit, qui oīa excepto primo generari dicunt. Palā autē ꝙ per fabulas isti theologizantes generationem uocabāt à causis ꝓcessum, ꝓpter qđ & primam cām omnes ingenitā seruant. Nam & Hesiodus dicēs pmū generari Chaos īsinuauit eē aliqđ & añ Chaos à quo Chaos genitū fuit. Nā qđ generať necesse ab aliquo semp generari. Et hoc aūt īsinuauit ꝙ prima cā & supra notitiā & supra notationem est. Distinguens igiť sic ꝯtrarias inuicē opīones, tertiā apponit opīonem dictarum principalīr naturalium qdam oīa generari dicentes unū solum dicebāt ingenitum pmanere, ex quo alia generatur, & in quod resoluunť. Thales qdem aquā, Anaximenes aūt aerem, Anaximādrus aūt intermediū, Ignem autem Heraclitus. palā autem ꝙ & si ingenitū illud unū dicerēt illi, sed non imobile. Siqdem transfigurato ipso alia generari aiunt. Sed sic qdem hi primū dixere ex quo alia, corpus & ipm existēs ingenitū fiebāt. Quarto aūt induxit eos qui oē corpus genitū dicebant, sic aūt genitum, ut ex planis compositum, & in plana iterum resolutū. Thalis aūt qdem est Timęi Pythagorici physiologia quā & Plato dialogo quē inscripsit Timæū tradidit. Duo enim trigona supponēs, hoc quidem scalenū dimidium isopleuri trigoni, & ꝓpter hoc semitrigonū dictum. Hic aūt isosceles rectangulus ex hoc quidem ꝯstituit cubum & terrā, ex altero autē pyramidem & octoedrū. s. octo basium & icosaedrum. i. uiginti basium ex quibus ignē & aerem & aquā cōsistere dicūt. Ignem qdem ex pyramidibus, aerem autem ex octoedris, aquā autē ex icosaedris. Et ꝓpter hoc hęc tria quidē inuicem transmutari aiunt, quia in eodē semitrigono ꝯsistunt. Terram aūt ex ꝓprio elēto. s. isochele ortogonio genitā neq; generari ex aliquo illorū trium dicūt, neq; transmutari in illa. Omne autē corpus genitū facere ipsos dixit Aristo. ꝓpter hoc. s. ipsum corpus ad incōueniens hinc iam sermonē deducens. Corporis enim generationem faciūt qui sic dicūt quod qdem ipse abnuit. Ex nō corpore enim dicentes corpus generari non alicuius corporis, sed simplr corporis generationē aiunt. Supponēs qdem igiť Arist. tres alias de generatione opīones. s. dicentem nihil generari, & supponentem oīa genita, & dicentē unum solū aliquod pmanere corpus ingenitū ex quo alia generātur & in quod resoluunť, ultimo dictę obuiat cōstituenti ex planis corpora, ut qdā ualde uenerabilis amicorū Platonis gratissimus notauit, ut Achilles summo desiderio flagrauit cum Hectore hr̄e colloquiū. Vt autē Alexander apologiam facit, quia magis erat noua opinio, & ꝓpter hoc ꝓbabilior nūquā ullam rn̄sionē sortita, & ordine etiam primā hanc suppōnem ait esse Alexan. qa corporis generatio est prior, ea q̄ ex corporibus. Prius enim oportet esse simplicia corpora quorū generationē faciebant ex planis, deinde sic ex his generari. Forte aūt & ꝓpter hoc alias nūc p̄termisit opīones, quia in naturali auditu multū sermonē fecit ad illas. Forte autem ille qdem Parmenidis & Hesiodi ſm alias cās dicta non multa indiget obuiatione. Naturaliū autem alii quidē aquā, alii aūt aerem, alii aūt ignem dicebāt, alii autem intermediū. Aristo. igiť à simplicibus motibus q̄tuor ostendēs quę ſm rectā mouētur simplicia corpora, & de his docturus ꝙ generabilia & q̄liter generabilia, quia ſm mutuā & inuicem transmutationē, merito hanc exquirit primam opīonem, q̄ etiam dicit generari q̄tuor elēnta & non supponit unū ipsorū ingenitū, sicut naturales, hunc modū generationis nouiter & decēter tradens & auferens maxime naturales ipsorū inclinationes grauitatem & leuitatē, sicut ipse specificari quatuor elementa uult.

Vide Platonē circa aliud initiū dicendi de mūdo, vt scias duob' modis Plato disseruit de mundo, vno moř Mercurij Trismegisti ad quem se cōtulit ī ægyptū, & is modus est a p̄ncipio Timæi, aliꝰāt circa mediū dialogi vbi Timæū, Locrē sem Pythagoricū successorē Pythagoræ imitatur.

Dicentibus aūt hoc modo & omnia corpora cōstituētibus ex supficiebus, quęcūq; quidē alia accidit dicere cōtraria disciplinis promptū videre. **Et** *quidē iustū aut nō mouere aut ipsa rōnibus mouere credibilioribus q̄ȝ suspiciones.* **Deinde** *palā quia eiusdē rationis est sola quidē ex supficiebus cōponi, superficies aūt ex lineis, has aūt ex pūctis. Sic aūt habētibus nō necesse linee partē lineā esse.* **De** *his aūt cōsideratū est prius in his qui de motu sermonibus ꝙ nō sunt indiuisibiles longitudines.*

Com. 7. Primā accusationē his inducit. s. geometrica principia auferre promptā dicens esse huius deprehēsionem pp qđ & p̄teriuit ipsam. Dicit autē ipso tollere geometrorū diffinitiones. s. pūcti & linee & superficiei. Si enī punctū dicūt cuius pars nulla, lineā autē longitudinē sine latitudine, supficiē aūt quę longitudinē & latitudinē solū habet, nunq̄ utiq; ex punctis linea fiet, q̄re neq; ex lineis supficies, neq; ex superficie sine ꝓfunditate existēte corpus ꝓfunditatem hn̄s. Si aūt fit ex planis corpus ꝓfunditatem utiq; habebit planū, & si ex lineis planū nō utiq; erit sine latitudine linea, & si ex pūctis linea nō utiq; impartibile erit punctū. Oportebat autē ait aut nō mouere mathematicorū principia tm̄ axioma habentia ad certitudinē scientificā ut quę sine dubitatiōe demōstrata dicūtur geometricis necessitatibus demonstrata esse dicātur. Aut si quis talia mouere uolebat talibus oportebat uti rōnibus ut ipsę sint credibiliores sublatis, sed nō uane sic & ineuidēter de loco & medio tollere. hypotheses autē uocat mathematica principia, quia ex suppositione ipsas assumunt, supponūt punctū impartibile & talia,

talia,nō enim possunt principium demōstrare ſm methodū illā cuius tāq̄ principium acceperūt, q̄a demōstratio semper ad prius,principio autē nihil prius,ꝑpter hoc iſeriorum principia ſupiores demōstrant sciæ. Architectonicæ quidē mechanica,huius autē geometria,huius aūt prima p̄hia. Dein de ſc̄dam adducit rōnem potētem q̄dem & ipſam ad idē incōueniens adducere,:ipſe aūt ad aliud & ip̄m euidens adduxit.ſ.nō fieri lineæ partē lineā neq; cōtinuū in infinitū diuiſibile eē,q̄d & cōtrariū est mathematicis.Q̄d autē dr̄,tale eſt.quā habet ꝓportionē planū ad corpus talem habet & linea ad planū,& pūctum ad lineā.termini.n.oīa ſunt.eiuſdē igiť rationis eſt corpus ex planis generari & planum ex lineis.Sed ſi ex punctis linea puncta erunt pars lineæ.Ex quibus enim aliquid componitur hæc ſunt illius ꝑtes,q̄re nō oīs ps lineæ linea,ſiq̄dē & pūcta ꝑtes lineæ ſunt,q̄re ēt deſinet lineę ſectio & nō adhuc in iſinitū erit diuiſibilis,ſiq̄dē ex pūctis linea cōponiť,ſed ſolū oſtēſum ē in naturali auditu in his ꝓſertim ſermonibus q de motibus ſunt ↄtradixit aduerſus Xenocratē dicētē lineas īdiuiſibiles q̄ nō ſunt īdiuiſibiles lōgitudīes,hoc ē q̄ nulla ps lineę eſt īdiuiſibilis,ſed in iſinitū eſt diuiſibilis.Non ergo ex pūctis eſt linea neq; ex lineis planum neq; ex planis ſolidum. Hæc quidem Ariſto. quod quidē ſemper dico,obuiantis ad apparens ſermonis. Dicendū autem q̄ ſi quidē plana mathematica dicebant eſſe,ut lōgitudinem & latitudinē ſolū habeāt qui ex planis ſolida dicunt & in plana ipſa reſoluūt.Bene Ariſto.& hæc ipſis intulit incōuenientia,& q̄ deinceps inducunť.Si aūt naturalia plana dicūt,ut nō ſolum lōgitudinem & latitudinē,ſed etiam ꝓfunditatē habeat q̄d primū in naturalibus cōſtituere pōt,non adhuc ex illorū poſitione ſequūtur incōuenientia q̄ adducūtur ad plana & non ad ꝓfunda.Quòd autē naturalia ex non mathematica plana ſupponit ex eo q̄ materialia dicit eſſe,quia & materiā prius tradētes figuratā eſſe hanc ſpēbus q̄ numeris dicūt.Et ipſe aūt Timęus in ſuo libro hoc ſcripſit.Principium q̄dem igiť genitorū,ut quidē ſubiectū materia,ut aūt ratio formę ſpēs,ꝓpagines aūt horum ſunt corpora,& aq̄,& aer,& ignis,quorū generatio talis.Omne corpus ex planis eſt,hoc aūt ex trigonis.quorum ps rectangulū iſoſcelū ſemitetragonū. Et ↄſequenter reliquum trigonorū dr̄iam tradens q̄tuor figuras ex ipſis cōponit q̄s quatuor el̄ntis attribuit. Hāc aūt per figuras phyſiologiā aliqui q̄dem expoſitorum Platonis,quorum & diuinus Iāblicus eſt, ſymbolice dici putāt.Et ſic ipſe exponit Platonicum Timęū.Poſteriores aūt Platonicorum P̄horū ſic ſc̄dm q̄d diciť ſe h̄re conanť oſtēdere.Cōpoſitis.n.exiſtentibus q̄tuor el̄ntis ex materia & forma,& ꝓpter hoc ad principii rōnē nō exiſtētibus idoneis.Hi q̄dem paſſiuas dictas q̄litates caliditatē & ſiccitatem & oppoſitas his primas aduenientes materiæ aut corpori nō quali conſtituere etiā q̄tuor elementa aiunt,ſicut & Ariſt.uult & leuitatē & grauitatem rōcinans tāq̄ cauſas q̄dē has motus ſimplicis & naturalis.Natura autē ſm motum maxime deſignata.& ſi īterroget quis ꝓpter q̄d ignis quidē calefacit,aq̄ autē infrigidat?q̄a hic q̄dem calidus,hæc autē frigida,dicent.Pricipiū.n.hæc ponētes nullam ulterius adhuc q̄runt principiorū cām.Democritus autē ut Theophraſtus in naturalibus narrat,tāq̄ idiotice aſſignātibus his q̄dē ſm calidū & frigidum,& talia cauſas ponunt ad atomos recurrit. Sil'r autem & Pythagorici ad plana putātes figuras & magnitudines cauſas eſſe caliditatis & frigiditatis. Quæ q̄dem.n.diſcretiua & diuiſiua caliditatis ſenſum exhibere,q̄ autem ↄgregant & cōdenſant frigiditatem.Etenī omne ſm ſubam̄ mox quātum efficiť.Figura autē & ſi q̄litas,ſit tamē ex genere quātorum accepta eſt,ꝓpter q̄d corporum unūq̄dq; eſt quātum figuratum,materia.n.ſm ſe, figuris autem uariis formata & à mathematico corpore differēs eo q̄ materiale & tāgibile ſit tactu ſm molem percipiētē ip̄m,& non ſm caliditatē & frigiditatem.Hic igiť ſm ſubiectū diuerſis figuris depingens quatuor el̄ntorum el̄nta,ait,cōſtituere.Principaliora.n.el̄nta ſunt hæc terræ cubicū,& nō q̄ tota cubicam habeat figurā,ſed q̄ ex pluribus cubicis inuiſibilibus ꝓpter paruitatē q̄libet pars terræ conſiſtit.Sic aūt & ex aliis alia.Differentiā autē figurarum & alias omnes uirtutes aſſequi aiūt & mutuas trāſmutationes.Qual'r.n.ex pauca aq̄ aer fit tantus,iſti q̄dem prompte aſſignāt,q̄a aquæ el̄nta multa exiſtentia.Nā icoſaedræ aq̄ figuræ diſgregatę,multa octoedra faciunt & multum aerem ex icoſedris cōpoſitum.Qui autē rarefactionē & inſpiſſationē pro cauſa ponunt qūo īcorporea uirtute aduenīente augeri corpora dicūt aut minui? Qūo autem incorporea total'r ignis uirtus diuidere nata eſt? Nam incorporeū lumē per corpus penetrat,diuiſio aūt fit ſm figuras diuidētis,& de frigiditate autē eadem dicunt.Item qūo appoſitione q̄litatis aiunt grauiorē facere molē?Quātū.n.graue & non q̄le eſt.Diuidiť.n.ęqualitate & inęq̄litate.Totaliter autem & ſi Ariſt.primo ex materia & ſpē corpus nō quale fieri putat qualitatibus ſubiectū & finitū,ait,ip̄m eſſe.Qūo nō eſt neceſſe figurā h̄re ipſum & ꝓexiſtere ante q̄litates figuras? Sed hoc quidē,ꝓpoſui ad oſtēdendū q̄ non irrōnabil'r Pythagorici & Democritus principia q̄litatum q̄rentes ad figuras deuenerūt.Forte autē nō tāq̄ penitus ſemp cōſtitutione ex trigonis tali exiſtente ſuppoſuerunt ipſam Pythagorici & Plato,ſed ſicut Aſtronomi ſupPoſitiones q̄ſdam ſupponunt alii alias nō oīno tales eſſe uarietates in cœlo affirmātes.Sed q̄ talibus

Vide in Timæo Plato.

principiis suppositis saluari apparentia possibile est circulr in oibus & regulariter motis cœlestibus corporibus. Sic & isti quãtum ante quale prius honorãtes in principii rõne,& figurã ante q̃litatẽ & figurarum principaliores & sĩlitudine & cõmensuratione p̃ualentes hæc principia supposuerunt corporum q̃ sufficere putabant ad apologias esse generatorũ. Qđ.n. non omniquaq; penitus hoc principiũ existimabant corporũ:audi Platonẽ dicẽtem. Duorũ itaq; trigonorũ isosceles qdem unam accepit naturã, oblõgum autẽ infinitas, eligẽdum igit᷑ est in ipsis ĩfinitis qđ pulcherrimũ exordiũ facturi. At si quis pulchriorẽ à se electũ ad horum cõstitutionẽ afferre uoluerit eius non tãq̃ aduersarii, sed tãq̃ amici sit s̃nia potior. Sed & ante hæc scripsit hæc. Ignẽ quidem principium aliorum corporũ supponimus s̃m uerisilẽm rõnem ꝓcedentes. Adhuc autẽ horum principia desup deus nouit & uirorũ quicũq; illi amicus sit. Oportet iã dicere q̃lia pulcherrima corpora fient utiq; q̃tuor dissilia qdem sibiipsis, sed plura ex ipsorum q̃dã dissimilitudine q̃dam fieri, hoc.n. adepto habemus ueritatem generationis de terra & igne ꝓportionabilibuq; in medio. Ego autem ad ea q̃ deinceps ꝓgredior ad apparens talium sermonũ inq̃sitiuam Aristo. diligentiam dearticulare pro uiribus desiderans, & scd̃m unũquodq; argumentum ueritates intellectas nihil ab ipsis illęsas ostendere uolo.

Quęcũq; aũt de naturalibus corporibus impoßibilia accidit dicere facientibus indiuisibiles lineas ad modicum consideremus & nunc. Impoßibilia enim in illis acñtia & naturalibus cõsequũtur. Quę autem in his in illis non omnia propter hoc quidem ex ablatione dici mathematica naturalia, physica autem ex appositione.

Com. 8. Factas qdem à mathematicis instãtias aduersus eos qui ex planis corpora generãt, ut utiq; uidet᷑, reiecit nũc, tum qa prõpte uideri q̃runt, tum etiã qa ipse dixit de ipsis in libro de ĩdiuisibilibus lineis quẽ qdam Theophrasto tribuunt. Vt autẽ s̃m ueritatem s̃m figurã apud rectores uocatũ paraliptĩcam.i.p̃termissiuam & harũ principaliores ꝓduxit, quia ĩterimunt᷑ mathematicorũ principia, qa lineæ pars nõ erit linea/& linea ex punctis erit cõposita,& q; magnitudines nõ sunt in ĩfinitũ diuisibiles. Nũc autem q̃cũq; impoĩa de naturalibus corporibus accidunt faciẽtibus indiuisibiles lineas dicere sequit᷑. Idẽ autẽ dicere cogunt᷑ hi qui ex planis corpora cõstituunt. Si.n. ex planis corpora prima & lineæ primæ ex pũctis & diuidunt᷑ ergo nõ in lineas hæc, sed in pũcta,& sic dicunt᷑ ĩdiuisibiles lineę, qa nõ ĩ lineas diuidũt᷑. Qđ aũt hęc magis ĩcõueniẽtia sint q̃ erratica ĩ mathematica, oñdit ex eo q; plura sunt q̃ naturalia sequunt᷑, hoc aũt oñdit ex eo q; plura sunt q̃ naturalia assequũt᷑, hoc quoq; ex eo q; q̃ qdem ex mathematibus accidũt incõueniẽtia rõne & naturalibus accidũt. Quæ aũt naturalibus eueniunt ex hac rõne nõ adhuc mathematicis oĩa accidũt. Huius aũt iterũ persuasio fit ex eo & mathematica quidẽ ex abstractione fiũt, naturalia aũt ex appositione. Si enim separẽtur intellectu à naturali corpore materia & passiones/puta caliditates/frigiditates/grauitates/leuitates/& otrarietates.& motus oẽs, qđ relinquit᷑ mathematicũ corpus est, si aũt apponãtur illa huic, fit naturale. Quare in naturali est mathematicũ ꝓpter quod quęcũq; incõuenientia accidũt mathematico, hæc etiã naturali, quæcũq; aũt incõuenientia sequũtur ex hac rõne circa motũ naturaliũ & passiones ceu non eẽ motũ in corporibus, siqdem ex planis sint neq; grauitatem uel leuitatem aut uniuersaliter passiones, hæc mathematicis nõ accidunt. Ostendet igit᷑ ipse q; supponẽtes talem corporũ generationẽ nõ possunt saluare corporũ passiones, sine quibus impossibile est aliquod esse corpus naturale.

Multa aũt sunt quę ĩdiuisibilibus nõ poßibile existere, naturalibus aũt necessariũ, puta si quid est indiuisibile. In ĩdiuisibili enĩ diuisibile ĩpoßibile est existere, paßiões aũt diuisibiles oẽs, dupliciter, aut enĩ scd̃m speciẽ, aut scd̃m accidẽs, scd̃m speciẽ quidẽ puta colores albũ aut nigrũ, scd̃m accidẽs autẽ si cui existant sit diuisibile. Quare quęcũq; simplicia paßionum omnia sunt diuisibilia hoc modo propter quod impoßibile in talibus considerandum.

Com. 9. Si quidẽ indiuisibilia uocat mathematica tanq̃ principiũ hñtia punctũ quod est indiuisibile, consequentia utiq; erunt hæc p̃dictis ostendentia q̃ sunt quibus abũdant naturalia supra mathematica ex appositione dixit. Hęc enim oĩa cõmuni rõne cõp̃hendẽs indiuisibilia dixit. Nam naturalia oĩa diuisibilia sunt, diuisibile autẽ in ĩdiuisibili impoĩe est esse, sed diuisibilia in naturalibus adducit quia passiones. Hæc aũt/ait/duplr̃ sunt diuisibiles. Aut enim s̃m spẽm/ut quãdo color diuiditur in album & nigrum. Aut s̃m accidens quãdo id cui inest passio, fuerit diuisibile, hoc autẽ significatũ maxime ꝓprium est diffinitionis passionũ. Nam quod s̃m spẽm etiam in mathematicis inuenit᷑. Quare/ait/q̃cunq; simplices passionũ sunt, hoc est quęcũq; indiuiduę & nõ aliarũ contentiuę/sicut spẽs, hæc diui

sibiles

ſibiles ſunt ſm accidens. Si igiť in idiuiſibili impoſe eſt eé diuiſibile, q̃ in naturalibus exiſtűt paſſio/nes, in mathematicis non ſunt. Sic quidem illud, indiuiſibilibus, à principio pro mathematicis dixit, ſi autem illud, indiuiſibilibus, dixit pro planis ex quibus corpora conſtituunt, aut quia & ipſa ſine profunditate exiſtentia corporum diuiſionem non ſuſtinent, aut quia corpora ex planis ſunt, plana autem ex lineis, lineæ autem ex punctis & corpora ex punctis utiq; erunt ſecundum ipſos, quare ex indiuiſibilibus, ſed multa ſunt q̃ naturalibus quidẽ corporibus inſunt nõ utiq; erunt cor/pora ex indiuiſibilibus. Si enim indiuiſibilia nullum hñt diuiſibile neq; q̃ ex ipſis habebunt. Quare per hoc argumentũ ab uniuerſali. ſ. diuiſibilitate oĩbus paſſionibus corporalibus inexiſtẽte uniuerſa liter utiq; erit oſtẽſum q; nõ eſt ex planis corpus: qđ quidem ɔſequẽter p graue & leue q̃ ſunt paſſio nes q̃dam, oſtendit. Et ſic magis ſuſcipiẽdum quod dictũ eſt. Argmẽtorum autẽ ex eo q; poſtq̃ dixit ipſe propter quod impoſſibile in talibus cõſiderandũ adducit oſtenſionẽ à graui & leui. Impoſſibile autẽ dixit oportere in talibus ɔſiderari, quia ex paſſionũ cõſideratione impoſe apparebit ex planis eẽ corpora. Omnes autẽ paſſiones duplr diuiſibiles dixit non tanq̃ unaquaq; paſſione ſm duos modos diuiſa, nam ſimplices non adhuc ſunt ſm ſpeciem diuiſibiles, ſed tãq̃ omnibus in hac diuiſione com prehenſis, hæ quidem ſic, illę autem illo modo diuiduntur.

Si itaq; impoßibiliũ eſt vtraq; parte nullã habẽte grauitatẽ ambo habere grauitatẽ: Senſibilia aũt corpora aut omnia aut quędã grauitatẽ habẽt, puta terra & aqua, vt & vtiq; ipſi dicent, ſiquidẽ punctum nullã habet grauitatẽ: palã, quia neq; lineę, ſi aũt nõ hę, neq; ſupficies, quare neq; corporũ vllũ. Sed & quia punctũ nullã grauitatẽ habere nõ poßibile manifeſtũ. graue enĩ omne & grauius & leue, leuius cõtingit aliquo eẽ, grauius autẽ aut leuius forte nõ neceſſe graue aut leue eſſe. Quẽadmodũ & qđ q̃dem magnũ maius, maius aũt nõ omne magnũ. Multa enĩ ſunt quę parua entia ſimpliciter maiora aliquibus alijs ſunt. Si itaq; quodcũq; graue ens grauius ſit neceſſe grauitatẽ maius eſſe. Graue omne diuiſibile vtiq; erit, punctũ autẽ indiuiſibile ſupponitur.

Oſtẽſo uniuerſaliter p diuiſibilitatẽ q; impoſſibile ex planis cõponi corpora. Nũc à q̃dam paſſiõe corporali, ſcilicet grauitate idem oſtẽdit p̃accipiẽs q̃dam tria axiomata aut ſuppoſitiones tales. Si com ponitur aliqd ex aliquibus impoſſibile cõponentibus nullã habẽtibus grauitatẽ, cõpoſitũ habere gra uitatẽ nõ poteſt. Et ſm, q; ſenſibilia hoc eſt naturalia corpora/aut omnia/aut quædã grauitatẽ habẽt. Nam qui circa Democritũ & poſterius Epicurus atomos omnes eiuſdẽ naturæ exiſtentes grauitatẽ habere aiunt, eo q; expellũt quædã grauiora/leuiora. Hæc aũt grauia etſi nõ omnia ſint grauia natu/ralia corpora, tamẽ quędã ab omnibus cõfeſſum eſt/ſicut terra & aqua. Tertio autẽ uirtute p̃aſſumit iam dictũ qđ eiuſdẽ rõnis eſt ſolida ex planis cõponi, & plana ex lineis, & lineas ex pũctis. His igitur ſuppoſitis ſi ex planis corpora ſunt, punctus aũt nullã habet grauitatẽ, palã q; neq; lineæ, ꝓpter pri/mam ſuppoſitionẽ, ſi autẽ nõ lineæ neq; plana, ſi autẽ nõ hæc neq; corporũ ullũ, ꝓpter tertiũ, at ue/ro corporũ/aut omniũ/aut quędã grauitatẽ habẽt, ꝓpter ſcđm tãquã cõfeſſum p̃acceptũ. Nõ ergo ex planis corpora. Deductio quidẽ igitur & aſſumptio & illatio talia ſunt. Primũ autẽ in coniuncto ap/poſitũ. ſ. punctũ nõ habere grauitatẽ, multipliciter deinceps oſtẽdet ex eo q; graue quidẽ omne diui/ſibile eſt, punctũ autẽ indiuiſibile & nõ poteſt diuiſibile in indiuiſibili eſſe. Q đ aũt diuiſibile graue, primo oſtendit ex hoc q; omne graue & grauius eſt/ ſicut leue & leuius/& q; magnũ & maius. Si aũt uerũ eſt, omne graue diuiſibile eſſe, diuidiť enĩ in exceſſum, punctũ aũt indiuiſibile, & cõcluſio in ſe/cũda figura q; punctus nõ grauis, hoc eſt nõ habet grauitatẽ qđ q̃dem ꝓponebať oſtendere. Dubita/tiones autẽ ex dictis orianť, quomodo graue omne grauius/ait/Si enĩ grauius graue grauius eſt, & graue quo grauius erat, grauius & ipſum grauius eſt alio graue, & iſto iterũ grauius neceſſe in infi/nitũ ire. Hãc igiť dubitationẽ p̃excitans Ariſto. qđ quidẽ ſimpliciter graue, & grauius omne eſſe/ait/ ſicut & leue leuius, & magnũ maius. Sed grauius aut leuius nõ neceſſe eſt ſimplr graue/ aut ſimplr leue eſſe. Etenĩ nõ omne maius aliquo iam magnũ dicimus. Nã miliũ maius ſynapi, & tamẽ non ſim/pliciter magnũ eſt miliũ. Neq; qđ eligibilius eſt ſimplr eligibile, etenĩ eligibilior ęgritudo q̃ malitia & iniuria pati q̃ iniuriã agere, ſed neutrã eſt eligibile ſimplr. Nã dicit in Gorgia Socrates, Neutrum uellẽ ubi tamẽ neceſſe eſſet, magis eligerẽ iniuriã ferre q̃ inferre. Quare etſi graue omne grauius, qđ grauius nõ omne graue, ꝓpter qđ neq; cõuertunť, hęc neq; diciť grauioris graue, ſed grauius leuio ri/& leuius grauiori. Quidã uult ly forte appoſitũ, quãdo dixit, grauius autẽ leuius forte nõ neceſſe graue aut leue eſſe. Aut quia ſi quis cũ diligentia loq̃tur dicet utiq; nõ ꝓprie eligibilius dici qđ non & eligibile eſt, neq; maius qđ nõ & magnũ. Quare neq; grauius qđ nõ participat grauitate, ſed talia nõ eligibiliora/neq; maiora/neq; grauiora quę nõ participãt nomine, ſed minus qđ cõtrariũ eſt dicẽ/ Com. 10.

dum magis est ꝙ nõ simplr̃ eligibile minus frigibile, & maius nõ magnũ, minus paruũ & grauius nõ graue, maius leue. Omnino aũt grauitas quãtitatẽ insinuãs diuisibilis est, ꝓpter qđ & simp grauius. Notat autẽ Alexãder qđ eadẽ rõne utentis cõpossibile est ostẽdi ꝙ neq; aliqua alia passio pũcto accidit. Siquidẽ omne quod simplr̃ aliquid habet & excedit aliquo ẽm se, nam etsi nõ aliud tamẽ in qđ nõ simplr̃ tale excedet utiq;. Quare neq; ẽm accidens est aliquid diuisibile in indiuisibili.

Adhuc aliud stabat, qđ qdem graue spissum aliquid, leue aũt rarũ aliqd est, spissum autẽ à raro differt eo ꝙ inęquali mole plura existãt. Si igitur est punctũ graue & leue est etsi densum & rarũ. Sed quod qdem spissum diuisibile, pũctũ aũt idiuisibile. Si autem omne graue molle aut durum necesse est esse. Facile ex his impossibile aliquod deducere. Mole quidem enim quod in seipsum cedens, durum autem non cedens, quod autem cedit, diuisibile.

Cõm. 11. Postq̃ ostẽdit à grauiori graue esse diuisibile, puncto indiuisibili existẽte, cõclusit ꝙ pũctus grauitatem nõ habet. Cõsequenter autẽ à spisso & raro idẽ ostendit ꝙ si est grauis aut leuis punctus, commune eñ facit sermonẽ, erit spissus aut rarus, at uero neq; spissus, neq; rarus est, neq; ergo grauis aut leuis. Et ɔiunctũ quidẽ ostẽdit diffiniẽs spissum aut rarũ. Si eñ spissum quidẽ qđ inæq̃li mole plura rara habet corpora cõprehẽsa. Rarũ aũt qđ inęq̃li mole pauciora habet distẽsa, merito qđ quidẽ spissum graue est, & qđ graue spissum, qđ aũt rarũ leue, & qđ leue rarũ. Nã aqua cũ in aerẽ ɔuertiť leuior fit & aer in aquã spissior. Platonici aũt nõ dicũt graue pp spissitudinẽ graue. Nã ignẽ terrę spissiorẽ aiunt, ẽm grauitatẽ qđ est maiorũ partiũ facere aiunt. Assumptionẽ aũt ostendit in scđa figura categorice sic. Spissum & rarũ diuisibilia sunt, si hoc quidẽ ex pluribus, hoc autẽ ex paucioribus est corporibus & molis ęq̃lis, sed punctus idiuisibilis est punctus neq; spissus neq; rarus est. Si igiť neq; graues neq; leues puncti sunt, nõ utiq; corpa neq; leuia neq; grauia erũt. Siquidẽ lineę ex pũctis, plana aũt ex lineis, corpora autẽ ex planis. Ostenso autẽ per mediũ spissum rarũ qđ pũctus, neq; grauis, neq; leuis est. Et per molle autẽ durũ ostendit idẽ categorice. Graue aut durũ est, aut molle. Necesse eñ omne corpus alterũ illorũ habere. Atqui durũ & molle diuisibilia sunt. Si uere hoc quidẽ nõ cedit in seipm, hoc aũt cedit, ambo eñ in distẽsione ducũtur, distẽsum aũt diuisibile. Quare iterũ qđ quidẽ graue diuisibile siue durũ siue molle sit, pũctus autẽ nõ diuisibilis, punctus ergo nõ grauis, neq; leuis, neq; corpora ergo. Si igitur corpora grauia & leuia, nõ utiq; erunt ex planis.

At vero neq; ex non habẽtibus grauitatẽ erit grauitas. In quãtis eñ accidet hoc, & in quãtis nõ q̃uo determinabũt nõ volentes fingere. Et si omnis grauitas maior grauitate per grauitatẽ, accidet, & vnũquodq; grauiũ grauitatẽ habere. Si eñ q̃tuor puncta grauitatẽ habent, qđ aũt ex pluribus q̃ hoc per graue ens grauius. Q đ autẽ graui grauius necesse graue esse, queadmodũ albo albius esse, albũ. Quare maius vno puncto grauius erit, ablato ęquali, quare & vnũ punctũ grauitatẽ habebit.

Cõm. 12. Ostẽso ꝙ nõ sunt ex planis corpora ex eo ꝙ ipsa quidẽ grauitatẽ hñt & leuitatẽ, puncta autẽ neq; leuia neq; grauia sunt. Et hoc p tria argumẽta cũ ostẽdisset qđ pũctus neq; grauis neq; leuis est, cõr ter primũ suppositorũ ostẽdit ꝙ si cõponatur aliqd ex aliqbus impossibile cõponẽtibus nullã habẽtibus grauitatẽ cõpositũ grauitatẽ hr̃e. Et ẽ ipsi primũ argumẽtũ tale. Si ex nõ grauibus grauitatẽ hñs fit, q̃uo ergo nõ grauia cõuenientia grauitatẽ facient, patet eñ q̃uo numerus nõ grauiũ ɔuenientiũ faciet aliquã grauitatẽ, hũc eñ q̃uo determinabũt. Quid eñ magis dictus ab ipsis nũerus uerus, aut qui in numero uno minor, aut qui uno maior, nõ habebũt dicere de silr̃ cõuenientibus nõ grauibus existẽtibus nisi fictionẽ solã sine causa dicant. Scđo autẽ adducit ostendẽs ꝙ ex nõ grauibus cõuenientibus dicẽtes fieri grauitatẽ in cõtradictionẽ incidunt. Ostendenť eñ q̃ dicunt nõ grauia grauitatẽ habẽtia unãquãq;. Ostendit aũt ꝑaccipiens euidẽs fundamentũ. Omnis maior grauitas minori grauitate p grauitatẽ maior est. Nõ eñ utiq; dulcedine excedit aliqd grauius ipso, grauitate. Et alterũ qa qđ graue grauius necesse graue esse, sicut etiã qđ albo albius album. Si igiť qđ ex q̃tuor pũctis ɔstat grauitatem habet, qđ autem ex pluribus eo ꝙ ex q̃tuor graui existẽte, ceu ꝙ ex qnque grauius est. Q đ autẽ graui grauius graue est, & grauitate excedit. Q đ ergo ex qnque punctis id qđ ex q̃tuor grauitate excedens necesse in pũcto excedere. Ablato autẽ æq̃li hoc est à qnque punctis ablatis quatuor unus pũctus relinquiť quo quinque excedẽtes q̃tuor grauitate excedebãt. Non.n.alio aliquo excedebãt q̃ puncto grauitate excedentes, q̃re unusquisq; pũctorum grauitatẽ habebit. Et Alexã.qdem sic deduxit sermonẽ quo ablato maior grauitas minor fit, pũctus ergo grauis. Quoniã autẽ Aristo. nõ dixit puncto ablato maior grauitas minor fit, sed æq̃li, forte sic magis ɔcludẽdũ est sermonem ꝙ

æq̃li grauitate ablata relinquit̃ in grauiori graue,pũctus aũt eſt qui relinquit̃.Hæc igit̃ ab Ariſt.dictã tãq̃ quidẽ ad uiros ex planis mathematicis reuera generãtes corpora,bene dictũ eſt naturalr̃. Vt autẽ ad Pythagoricos dicẽtes naturalia & materialia & ꝓfunditatẽ aliquã hñtia plana nõ utiq; congruent dicta.Eteni Timęus ipſe pp multitudinẽ planorũ grauiora fieri corpora/ait/dicẽs. Tertiũ aũt q̃d icoſaedron,baſiũ quidẽ uiginti,angulorũ autẽ duodecim aq̃ elñtum plurium partiũ & grauius. Et Platonis etiã Timæus leuiſſimũ/ait/q̃d ex paucis ipſius partibus ↄſtat.⁋Notãt autẽ aliqui q̃d dicit impoſſe eſſe utroq; nullã habẽte grauitatẽ ambo hr̃e grauitatẽ.Nã etiã ſm ipm aiunt cõpoſita conſtant materia & forma,& tñ neq; materia/neq; ſpecie grauitatẽ hñtibus q̃d ex ambobus habet grauitatẽ.⁋Sed hãc dubitationẽ ſoluit Ariſto.Materia q̃dem.n.& forma ſunt reuera elñta cõpoſiti potentia grauia exiſtẽtia quãdo ↄueniunt actu faciunt q; ex ipſis graue.Pũctum autẽ oſtẽdit Ariſto.nõ potentia ſed actu graue exiſtens ſi ſupponant̃ ex planis corpora.Nã corpora dicentes ex planis/aut plana ex lineis,aut lineas ex pũctis non tãq̃ ex materia & forma,ſed tãquã ex partibus illis cõponi aiunt. Materia quidem & forma & totalr̃ q̃ principalr̃ elñta potentia entia in actum ꝓcedunt ↄueniẽtia. Et ſic caro & os & aliorũ unũq̃dq; cõpoſitorũ ex q̃tuor fit elñtis coalteratis inuicẽ & non adhuc ſincerã ſui ipſorũ naturã hñtibus in cõpoſito.Paries quoq; ex lapide & luto fit cõpoſitis,ſed nõ coalteratis ꝓpter q̃d partium natura ſm actum exiſtẽs ẽt in toto eſt.Sic aũt ex planis corpus utiq; eſſet.

Adhuc ſiquidẽ plana ſolũ ſcd̃m lineã cõtingit cõponi incõueniens.Quẽadmodũ enĩ & linea ad lineam vtroq; modo cõponitur & ſcd̃m longitudinẽ & ſcd̃m latitudinẽ,oportet & ſuperficiẽ ſuperficiei eodem modo. Linea autẽ poteſt lineæ componi ſcd̃m lineam ſuperpoſitã,ſed non appoſitam.Sed ſi quidem & ſcd̃m latitudinem contingit componi,erit aliquando corpus quod neq; elementum neq; ex elementis compoſitum ex ſic compoſitis planis.

Qui ex planis corpora generãt cõpoſitionẽ planorũ nõ ſm adaptationẽ ipſorum ſm latitudinem faciunt,ſed ſm linearia ultima.Sic.n.ſolidos angulos facientes differẽtes abinuicẽ ſm numerum planorum diuerſa corpora generabãt.Tribus quidẽ trigonis iſopleuris in unum uerticẽ ↄductis & ſm continentes lineas cõiunctis iſopleurum.ſ.pyramis fit q̃tuor hñs angulos ſolidos,quorum unuſq̃ſq; ex tribus trigonis cõſiſtit exiſtentibus à duabus partibus recti,quia trigona ſunt iſopleura.Sed octoedrum cõponit̃ quidem ex octo trigonis omnimodorũ laterũ hñtium uigintiquatuor angulos planos ꝓpter q̃d ſolidos angulos habet ſex unumq̃dq; ex q̃tuor planis cõpoſitum. Q̃d autẽ uiginti baſium cõponit̃ quidẽ ex uiginti trigonis iſopleuris conſtat.Sexaginta autẽ exiſtentibus planis angulis unoquoq; in ipſo ſolido angulo ex quinque planis ſilibus cõſiſtente,duodecim habet ſolidos angulos.Cubus autẽ cõponit̃ quidẽ ex q̃tuor tetragonis iſoſcelis rectãgulis uertices in centro tetragoni coniunctos hñtibus,& latera quidẽ portiones diametrorũ tetragoni.Baſes autẽ tetragoni latera.Habet autẽ cubus ſolidos angulos octo unumquẽq; ex tribus rectis planis angulis ↄſiſtentem. Q̃d aũt duodecim baſium cõponitur quidẽ ex duodecim pentagonis ęqualiũ laterũ & ęq̃lium angulorum cõſtat.Habet autẽ ſolidos angulos uigĩti,unũquẽq; ex tribus pentagoni planis angulis cõſiſtentibus unuſq̃ſq; unius recti & quintæ eſt.Dicit igitur Ariſto.ad ipſos q; tali compoſitione planorum ſcd̃m lineã exiſtente,ſiquidẽ ſolũ ſic dicũt, nata eſſe cõponi plana incõueniens dicunt. Oportet enĩ ſicut linea ad lineã utroq; modo cõponit̃ & ſm longitudinẽ & ſm latitudinẽ. Dicit autẽ ſm latitudinẽ q̃dẽ q̃d ſm lineã cõſequẽter uocat ſuperpoſitã, ſed appoſitã nõ ſm lineã,ſed ſm punctũ.Et per hunc q̃dẽ modũ longitudinẽ augmentantẽ,per eũ aũt qui ſm lineã latitudinẽ ſiquidẽ ſimul poſitis planũ fieri/ſicut planis corpus.ſicut igit̃ linea duplr̃ cõponitur,ſic oportet & planũ nõ ſolũ ſm lineã & longitunem cõponi/ut iſti dicunt,ſed etiã ſm latitudinẽ ut adaptent̃ inuicẽ plana,ut cõgruebãt inuicẽ ſm totam longitudinẽ lineæ ſm lineã ſuperpoſitę ſed nõ appoſitę.Sed etſi ſm latitudinẽ cõtingit cõponi plana/ſicut lineas ſm lõgitudinẽ, erit aliq̃d corpus q̃d ex ſic cõpoſitis planis fit.Siquidẽ q̃d ex planis cõponit̃ corpus eſt,q̃d neq; elementũ/neq; ex elementis eſt, neq; enĩ aliq̃d q̃tuor corporũ quorũ generatio ſm lineã ſimul poſitorũ/neq; pyramis/neq; aliud aliq̃d coelementaliũ/neq; cõpoſitũ aliq̃d ex hĩs corpus poſſibile eſſe q̃d nõ elementũ eſt/neq; ex elementis cõponitur.Hæc cũ dicat Ariſto.dicendum q; ſiq̃dem omnẽ cõpoſitionẽ planorũ corpus facere dicebant ſic ſupponentes,ſed nõ eã q̃ ſm lineas cõpoſitã bene utiq; dicerent̃ hæc.Si autẽ ſm illam ſolũ ſm quam plana natura cõtinet ſolidũ,ut Plato ait,nihil utiq; erit cõtra illos q̃d dictũ eſt.Deinde nihil mirũ ſm latitudinẽ cõpoſitis planis imperfectum aliq̃d & p̃ter naturã in extremis ſubſiſtere.Eteni etiã ſm ipſum in elemẽtorũ trãſmutatione erunt utiq; aliq̃ deficientia u t,neq; elemẽta neq; ex elementis ſint. Quoniã autẽ Alexãder etiã ſuo marte ↄtradicere conat̃ ſermoni,uidebamus ẽt q̃ ab illo dicunt̃.ait/nãq; q; ex planis uere faciebãt ge-

Com. 13.

Pro his corporibus regularib. vid Euclidẽ in 13.14.15.lib. elementorũ.

neratione & nõ ꝓpter similitudine harũ figurarũ ad simplicia corpora, & ꝙ rõnabiliter cõtradicit ipsis Aristo. palã ex eo qđ ꝓpter hoc dicit, alia quidẽ corpora ĩ ĩuicẽ facere trãsmutationẽ, qa generatio ipsis ex similibus inuicẽ scalenis/rectangulis/trigonis est, ex quibus cõponũtur trigona isopleura. Terram autem in nullũ aliorũ trãsmutare, quia sola ex isoscelis rectangulis trigonis facta est. Sed ꝙ quidem nõ necessariũ sit eam quæ ẽm silitudinem figurarũ ad elnta expositionẽ iniicere ꝓpter n... oia elementa ex eodẽ trigono dici manifestũ utiq; erit. Si.n. alia symbolice dicta sunt quid ꝓhibet & hec symbolice intelligere? Quòd aũt principaliores sint cãę quę ẽm figuras, quã q̃ ẽm qualitates ꝑspicuũ est, siqdem & ipse Aristo. ante alias q̃litates infieri figuras materiæ putat. Hoc aũt palã est ex eo q... d id ꝙ apud ipm uocaẽ ẽm suppositum ens/nõ q̃ie corpus dicit, corpore aũt ẽm quod corpus trifariã dimensionato existenti subsistit figura, & maxime finito existente ipso, ut ipse ostendit. Sed aiunt: qd differt ab opione Democriti q̃ ex planis dicit siquidẽ & ipsa ẽm figuras specificari naturalia corpora dicit, facile itaq; & ad hoc dicere ꝙ ẽm hoc quidẽ nihil differt. Nam quod & prius dixi Democritũ narrat Theophrastus tanq̃ idiotice assignãtibus his qui ẽm calidum & frigidũ, & talia cãs facićtibus ad atomos recurrisse. Differt autẽ forte ab hac illa, opio etiam in eo ꝙ simplicius aliqd corporibus i. planum ꝑsupponit cum atomi sint, corpora etiam in eo ꝙ figuris adhibet cõmensurationẽ & analogiam conditricem, & tertio quod de terra aliter disponit.

Adhuc siquidẽ corpora grauiora multitudine planorũ quẽadmodũ in Timęo determinatũ est, palàm ꝙ habebit & linea & punctũ grauitatẽ, ꝓportionabiliter enĩ adinuicẽ se habent quẽadmodũ & prius diximus. Si autẽ nõ hoc differunt modo, sed terrã quidẽ esse graue, ignẽ autẽ leue et it: & planorum, hoc quidẽ leue, hoc autẽ graue, & linearũ vtiq; & punctorum similiter. Superficies enim terrę erit grauior q̃ quę ignis, quod enim terrę planum erit grauius q̃ quod ignis.

Com. 14. Et hoc iterũ à grauitate ipsis adducit argumentũ. Est autẽ tale, si multitudine quidẽ planorũ corpora sunt grauiora, paucitate autẽ leuiora, ut in Timæo scriptũ est. Dicit enĩ adhuc leuissimũ ꝙ ex paucis ipsius partibus ↄsistit tanq̃ oĩbus planis ęq̃lis receptionis existẽtibus, habebit ẽt linea & pũctus grauitatẽ, qđ quidẽ impossibile ostẽsum est. Si enĩ penes multitudinẽ planorũ corpus fit grauius, palàm qđ unũqđq; ipsorũ ad grauitatẽ facit. Nã amplior grauitas hoc est qđ grauius, palã ꝙ unũqđq; ipsorũ ad grauitatẽ facit, grauitate grauius est. Si igiẽ plana grauia ex qbus corpus cõstat ẽt lineę graues sunt, ex qbus plana, & puncta ex qbus lineę. Eadẽ.n. est ratio qa termini omnia silr. Sed punctũ grauitatẽ habere ostẽsum est p plura impossibile esse. Si grauitas quidẽ diuisibilis, punctũ autẽ indiuisibile. Si autẽ nõ multitudine planorũ ẽm grauitatẽ drĩa corporibus euenit/sed ècõtra, eo ꝙ terra sit grauis, ignis autẽ leuis, terrę quidẽ plana grauia sunt, ignis autẽ leuia. Q đ qdẽ ipse dixit pp hoc.n. terrę planũ erit grauius quã qđ ignis pro eo ut diceret: Terrę enĩ planũ erit graue qđ autẽ ignis leue. Si autẽ hoc & linearũ iterũ & punctorũ eadẽ erit drĩa. Quare & sic sequiẽ impossibile.s. punctũ grauitatẽ habere aut leuitatẽ. Si igiẽ necesse est si ex planis sunt corpora/aut multitudine planorũ grauiora ꝙ leuiora ipsa esse/aut ppea ꝙ hæc quidẽ natura grauia sunt corporũ/hęc autẽ leuia, & planorum ex qbus ↄsistunt/hæc quidẽ grauia sunt/hæc autẽ leuia. Vtriq; autẽ suppositionũ impossibile aliqđ accidit.s. punctũ grauitatẽ hr̃e aut leuitatẽ. Impossibile qđ à principio est.s. ex planis esse corpa. ¶ Et ad hoc ipsum autẽ dicendum est ꝙ non mathematica plana supponunẽ ut proportionaliter sint, ut plana ad corpus/sic lineas ad planum/& puncta ad lineam.

Totaliter aũt accidit vt nullã quidẽ esse magnitudinẽ aut posse auferri. Siquidẽ similiter se habet punctum ad lineam, linee autem ad planũ, hoc autem ad corpus. Omnia enim adinuicem resoluta in *prima resoluentur.* Itaq; *cõtinget vtiq; puncta solum esse, corpus autem nullum.*

Com. 15. Hoc adhuc firmius argumẽtum, nõ à positione planorũ, sed à resolõne acceptũ. Accidet enim/ait/ aliquãdo ẽm hãc rõnem nullam esse magnitudinẽ in entibus/aut cõtingere nõ esse. Contingere autẽ non eẽ à non esse tẽpore differt. Qũo igitur hoc accidet, si similr quidem habet/ait/punctus ad lineã. Ipse autẽ ꝓ pũcto unitatẽ accepit ẽm cõitatem ĩpartibilitatis, linea aũt ad planũ/& planũ ad corpus. Quare corpus in plana ẽm ipsos dissoluiẽ, quia & ex his ↄsistit, sic & planũ in lineas possibile dissolui & lineas in puncta. Contingit igiẽ punctũ solum esse, & aliquãdo nullã magnitudinẽ. Alexander hic sentiens similẽ instantiã, non adhuc/ait/dicentibus ex materia & forma corpora eẽ accidit contingere nullam magnitudinẽ esse, nõ enim corporis generatio est ẽm ipsos, sed huius corporis, cuius autẽ generatio, illius & corruptio. Adhuc nõ est materia ẽm ipsos actu, ẽm eos aũt qui dicũt plana, est. Forte

auté/ait/neq; materia erit utiq; ipsa fm se sine magnitudine. Et ad hoc qdem dicédũ sicut dicit Arist. Est enim & corporis materia & magni eadem, qũo habebit suiipsius rõne & magnitudiné materia. Si quidem corporis est materia alia existens, uidelicet pter corpus,& siquidé magni & parui eadé.Si enim habet magnitudiné finitá,semper tantá. ⁋ Ad rõnem aũt Aristo.dicendũ q; si solũ resoluátur q̃ in generatione,& non cõponãtur fm operantes semp cõditrices rões & cœleste motũ, & fm eam q̃ inuicem ab inuicé actionem & passioné,& fm eos qui ex materia & forma dicũt generationé etsi magnitudinem nõ contingat quãdoq; non eé,quia alterius corruptio alterius generatio est in simplicibus,sed hóiem non esse & equũ, oíbus ad elementa dissolutis & aliis nõ constitutis, nihil aũt minus est hoc incõueniens q̃ magnitudiné non esse.Iterum auté Alexan.ad dicentes/ait/q; nõ naturalia corpora Plato ex planis in Timæo ostituit, sed spém uniuscuiusq; corporũ fm quá unũquodq; est ipm hoc quod est,spés autem ícorporea est,hæc aũt ingenita spés ex planis genita in materia,hoc quidem ignem facit,hoc aũt aquá,hoc auté terrá,hoc auté aerem.Quare non materiale corpus,ut ait Aristo. ex planis generat Plato.Ad hos igit/ait/dicendũ est,q; etsi suscipiat quis hoc ipm uelle dicere, tamen & sic ex planis ipsis generat ,pfunditas,nõ enim sine ,pfunditate & ex trigonis genita. Pyramis enim superficialis non est neq; aliorum coelementalium Pyramidis, accidit autem generanti profunditatem ex non profundis, & ex non latis latitudinem facere, & ex indistensis longitudiné,cum hoc q; neq; rõnabiliter/ait/ipsi dicũt generationé formæ fieri,sicut nõ est generatio materiæ ita neq; formæ scdm se,sed est generatio simul utriusq;,& hoc est quod generat & corrũpitur. Genitum quidé psentia formę,corruptũ auté absentia.Hæc Alexádro dicente qđ quidé neq; ex nõ ,pfundis profunditatem generant,neq; mathematica sunt plana dictũ est sępe.Oportebat uero itelligere, q; etiam nos ex materia & forma incorporeis existentibus & sine qualitate corpus, q̃lificatũ etiam nos facimus.Nisi forte dicat aliquis qđ et prius dixi,q; plana qdé tanq̃ partes accipiũtur,materia aũt & spés ut elementa.Qualiter auté dicit generatiõem formæ non esse siqdem , ut per generationé, sed sine tempore ad esse prouenientis.Et hoc quidem utrobiq; uidebitur pter q̃ qui ex planis formam dicentes generari sic dicebant ut ex non esse ad esse prouenientem / siue in tempore/ siue sine tempore hoc accidit si forte aliqui erant sic dicentes.

Ad hęc autem etsi tempus similiter habeat auferetur vtiq; quãdoq;/aut continget vtiq; ablatum esse.Quod enim nunc indiuisibile velut punctum lineę est.

Et secũdum eandem argumentationé ad aliud magis inconueniens adducit sermoné. Qm̃ enim ait/illud nunc nõ latitudinale/sed indiuisum ueluti púctus lineę est,,pportioné enim hñt adinuicem, ut punctus ad lineá/sic ly nunc,ad tépus.Siquis dicat & tempus simil'r cum hře se corporibus,ut cõponatur ex núc,ut illa ex punctis per medias lineas & plana,aut se hře consimil'r lineas q̃ componũtur ex punctis,interimet utiq; & tépus aliquádo dissolutũ in nunc/aut cõtinget interimi,quod quidem est incõuenićtissimũ.s.aliquádo non eẽ tempus. Si enim illud quádoq; est tépus,idem dicere q; erit tépus,qñ non erit tépus.Quoniá auté ex quibus unũquodq; cõponitur in hæc & resolui uidet, locum habuit qui resolutioné ad nunc,téporis infert his qui ex nunc ipm cõponi dicũt,palá auté est quòd qui ex planis materialibus & naturalibus corpora dicunt componi/neq; lineam ex punctis cogentur dicere/neq; tempus ex nunc. Com. 16.

Idẽ autẽ accidit & in his qui ex numeris cõponunt cœlũ. Quidã enĩ naturã ex numeris cõstituũt queadmodũ Pythagoricorũ qdam. Physica quidẽ corpora vidẽtur grauitatẽ habentia & leuitatẽ. Vnitates autem neq; corpus facere est possibile compositas neq; grauitatem habere.

Quod accidit/ait/his qui ex planis corpora cõstituunt & totaliter ex non grauibus grauitaté hñtia,hoc accidit etiá his qui ex numeris mundum faciunt,& res naturales.Ná unitates nõ corpora simul positę faciunt,nõ quia indiuisibiles simpl'r,neq; enim dualitas cõposita facit corpus/neq; ternarius,sed quia ex alia spé.s.differétia,quátitas est,corpus autem ex cõtinua,neq; otinuum ex discreto, sed neq; grauitas est in numeris.Qđ autem dicétibus ex numeris entia accidat ex unitatibus dicere, manifestum,siquidem & numeri ex unitatibus sunt.Palàm autem q; ex numeris dicebant isti entia esse,táq̃ numeris omnes species principaliter in se comphendentibus,& táq̃ omnibus in mundo speciebus ornatis numeris,propter quod & patrum beatorum & uirorum numerum extulerũt,& numero omnia fieri dicebant. Com. 17.

Qđ aũt necessariũ existere motũ simplicibus corporibus natura aliquẽ omnibus ex his manifestũ

Quoniā enī mota videntur moueriq; necessariū vi, si nō ꝓpriū habent motū. Violentia aūt & preter naturā est aliqs motus, necesse oē & scđm naturā ꝑter quē hic. Etsi multi preter naturā, eū qui scđm naturā vnū. Scđm naturā quidē enim simpliciter, preter naturam autem habet multos vnūqđq;.

Com. 18. Cum ostēdisset primum axioma qđ dicebat ꝙ impossibile ex nō habētibus grauitatē cōponi grauitatem hn̄s, & ostendisset etiā ꝙ punctus grauitatem nō habet, ꝓpterea ꝙ grauitas quidem diuisibilis est, punctus autē īdiuisibilis & apposuisset etiā alia ad eum qui à principio sermonē argumēta, nunc ꝑm ꝑacceptorum aut suppositorū ostēdit qđ dicit, quia sensibilia corpora, aut oīa, aūt q̄dā grauitatem hn̄t. Ostēdit autē ipm̄ ostēdendo ꝙ necesse motum inesse simplicibus corporibus ꝑm naturā, & ꝙ ipse ꝑm naturales īclinationes efficiť, hoc est ꝑm grauitates & leuitates. Si autē hoc nō ex planis corporū generatio fit si corpora quidē grauia & leuia sunt, plana autē neq; grauitatē hn̄t neq; leuitatem neq;.n. lineæ neq; puncta. Qđ autē unicuiq; simplicium corporum motus inest ꝑm naturā, ostēdit sumēs ex euidētia moueri simplicia corpora. apparent enim mota. Sed siquidē ꝑm naturā ipsa mota sumeret, qđ q̄riť assumeret in prōptu. Nā quę sursum & deorsum moueņť, si ꝑm naturā supponanť mota, ꝑm leuitates utiq; & grauitates mota acciperenť, qđ qdē ꝓpositū erat ostēdere, ꝓpter quod moueri totaliter ex euidentia sumens ꝑter naturā ipsa & ui moueri supposuit. Si.n. nō ꝑm naturā, ut non quod quęritur præaccipiatur, & necesse quod moueť aut ꝑm naturā aut ꝑter naturam moueri, palā ꝙ preter naturā utiq; mouebiť. Sed ostensum est in naturali auditu ꝙ nō est possibile ꝑter naturā aliquid moueri qđ nō natura & ꝑm naturā mobile est. Qđ enī principio nō est natū totaliter moueri, neq; utiq; à principio mouebiť aliquando. Quādo aūt natū est moueri simplex ens simplici motu uidelicet & alicubi natū est ferri. Quare & ei qđ ui moueť est motus ꝑm naturā, posterior enī qui præter naturā motus eo, qui ꝑm naturā. Si ergo moueņť simplicia corpora preter naturā, necesse est esse ipsorū & ꝑm naturā motū. Sed & si quot præter naturā sunt motus tot necesse esse, & eos qui ꝑm naturā. In oībus enī unus quidē modus dirigēde est, trāsgredi autē à recto & peccare multipliciter. Peccatū autē quoddā & transgressio est motus ꝑm naturā qui ꝑter naturā motus est. Dubitat aūt & hic bn̄ Alexā. qūo ī prīo huius negocii cū dixisset ꝙ ꝑter naturā cōtrariū eē ei qđ ꝑm naturā, & unū uni ɔtrariū: hic aūt dixit. ꝑter naturā aūt habet multos ɔtrarios unusq̄sq;. Et soluit hic multiplr̄ dubitationē, ꝓximius aūt naturę, qa ꝑter naturā plures in simplicibus diceņť utiq; motus, si qs accipit nō solū illū quo moueņť, sed & quo nō possibile est moueri. Nā ei qđ deorsum sursum moueť, ꝑter naturā quidē cietur desursum deorsum quo & moueť ui, & q circularis etiā ꝑter naturā diceť utiq; ipsi quo neq; moueť totaliter. Si autē Aristo. sumens moueri ab euidētia ꝑter naturā supponebat motus, nō oportet accipere ꝑter naturā esse illos qbus nō sunt nata moueri, sed qbus nata sunt. Gleba autē nō solū sursum moueť ꝑter naturā, sed ēt obliqs motibus ꝓiecta moueť nō adhuc simplicibus existētibus & circulariter circūductis etsi nō circa centrū uniuersi. Quare qui quidē ꝑter naturā simplex unus est & cōtrarius ei qui ꝑm naturā. Possunt autē simplicia uim patientia & nō simplicibus, ut dictū ē moueri motibus. Nouit aūt & hāc solonē dubitatiōis Alexāder.

Adhuc aūt & ex quiete manifestū, etenī quiescere necessariū, aut vi, aut scđm naturā. Vi aūt manet vbi & fertur vi, & scđm naturā vbi scđm naturā. Quoniā igitur videtur aliqđ manēs in medio, siquidē scđm naturā, palā quia & latio quę hic scđm naturā ipsi. Si aūt vi aliqđ ferri ꝓhibēs, siquidē quiescēs, eundē circulabimus sermonē. Necesse enī aut scđm naturā esse primū quiescēs, aut in infinitū ire, qđ qdem impossibile. Si aūt mouetur qđ ꝓhibet ferri, quēadmodū Empedocles inquit terrā à giratione quiescere, alicubi vtiq; feretur, quia in infinitū impossibile, nullū enī fit impossibile. Infinitū autē ꝑtransire impossibile. Itaq; necesse stare alicubi qđ fertur, & ibi nō vi manere, sed scđm naturā. Si autē est quies secūdum naturā est & motus secūdum naturam quę in hunc locum latio.

Com. 19. Ostenso ab eo qui ꝑter naturā motu ꝙ necesse est ꝑm naturā esse motū unicuiq; simpliciū corporum, idē etiā à quiete ostēdit. Supponēs.n. iterum tāq̄ euidens esse aliquid quiescēs, sicut terrā in medio, interrogat utrum ꝑm naturā quiescat in medio aut ꝑter naturam. Etenim siquidē naturam palàm ꝙ & latio quæ huc uergit ꝑm naturam ipsi est, in quo.n. quiescit aliquid ꝑm naturam in hoc, & fertur ꝑm naturā quæ ad medium latio ꝑm grauitatem fit. Quare est q̄ ꝑm naturā latio principium à grauitate uel leuitate hn̄s. Si autem quiescēs in medio ui quiescit prōptum qdē erat dicere ꝙ ferť ꝑm naturā à medio. In quo.n. quiescit aliquid ꝑter naturam ab hoc ferť ꝑm naturam. Quare iterum est qui ꝑm naturam motus principiū à leuitate hn̄s. Ipse autem forte ꝓlixiorem & certiorem ostensionem

sionem adducit à uim patiente argumentās. Nam uí quiescens in medio ab aliquo semp uim patiēs & ꝓhibitum quiescit, & ꝓhibens aut quiescens ipm ꝓhibet, aut motū. Sed siqdem quiescens, eūdem reiterabimus sermonem, aut.n. ſm naturā quiescit & ubi quiescit. In hoc & ferť ſm naturā aut pter naturam & ui, si aūt hoc de uim faciente & ꝓhibente iterū est eadem iterrogare. Si autem ꝓhibens ferri nō quiescens, sed motū ꝓhibet/sicut Empedocles/ait/terrā à circūgiratione ꝓhibitā quiescere: In terrogādum si nō ꝓhiberet à circūgiratione terra, ubi utiq3 ferreť. Necesse.n. aut in īfinitum ferri, aut stare alicubi motā, sed in īfinitū ferri impoſe est si in īfinitum impoſe pertransire, neq3.n. fit totalr qđ impoſe est factum esse. Qm̄.n. impossibile diametrum cōmensurabilem costæ factū esse à principio neq3 fit, ubiq3.n. illud fit ſm naturā qđ & factum esse pōt, nō impossibile autem infinitum ptransire. Quare neq3 moueť aliquid huius. Necesse igiť si moueret nullo ꝓhibente finito moueri & stare alicubi delatum nō ui, sed ſm naturā. Si autem est quies ſm naturā & motus est ſm naturā q̄ in hūc locum latio. In quo.n. aliquid ſm naturā quiescit ad illud & moueť ſm naturā. Alex. aūt hoc. s. alicubi utiq3 ferreť de ꝓhibente terrā ferri itelligens & nō de terra, uidebiť/ait/nō ostendi ꝓpositum.

Propter qđ & Leucippo & Democrito dicētibus semp moueri prima corpora in vacuo & infinito, dicendū quo motu & quis scđm naturā ipsorū motus. Si eni aliud ab alio mouetur violētia elemētorum, sed & scđm naturā necesse quēdam esse motū vniuscuiusq3 prêter quē violentus est & oportet primū mouēs nō vi mouere, sed scđm naturā, in infinitū eni est si nō aliqđ erit scđm naturā mouēs primum, sed semp prius motū vi mouebit. Idem autē hoc accidere necessariū vtiq3 si quēadmodū in Timæo scriptū est, ante factū esse mundū, mouebanť elemēta inordinate. Necesse eni aut violentū eē motum, aut scđm naturā, si autē scđm naturā mouebātur necesse mundū esse si quis attendēs velit cōsiderare. Nā & qđ primū mouēs necesse mouere αὐτὸ mobile scđm naturā & mota nō violentia, in ꝓpriys quiescentia locis facere, quē qdem habent nunc ordinem, quę quidem grauitatem habentia ad medium, quę autem leuitatem à medio. Hanc autem mundus habet dispositionem.

Ostenso q̄ est ſm naturā motus corporibus & prior eo qui pter naturā est: neq3 eni ille esset nō existente illo, corripit eos qui dicūt inordinatū & pter naturā esse ante eū qui ſm naturā. Duplex aūt erat hæc opinio. Qui qdem eni erant circa Leucippū & Democritū dicebant semp moueri prima ſm ipsos corpora, hoc est atomos in infinito uacuo ui. Timæus autē anteq̄ fieret mūdus/ait/elementa inordinate moueri. Dicit igiť quidē ad priorē opinionē. Si alius atomorū ab alio ui & pter naturā mouetur semp, quis igiť ē ſm naturā ipsorū motus? Necesse eni eū qui ſm naturā uniuscuiusq3 pexistere, cū quo cōtendat qui pter naturā est ꝓpter qđ & pter naturā diciť. Si igitur abinuicē moueñť ui, oportet primū mouentē nō ui motū mouere, sed ſm naturā, aut à seipso motū, aut ab imobili causa, ut nō in infinitū eamus. Nam ui motū pulsione quadā & molestatione motū à moto moueť, si igiť & hoc in infinitū uadit, & sic nihil mouebiť. Quare necesse pexistere ante motū pter naturā eū qui ſm naturā, & quis hic motus est dicāt, nōnulli & etiā nō semp esse eū qui pter naturā si necesse præexistere ipsi eū qui ſm naturā. Aristo. autē impossibilitatē motus corporū insectiliū insinuauit, & p hoc in uacuo & infinito moueri prima corpora. Si enim omnis latio unde quo ex determinato in determinatū est, in infinito autē nihil est determinatū nō utiq3 aliqđ in infinito mouebiť. Adhuc autē omnis latio aut sursum aut deorsum, ut in quarto de naturali auditu ostēsum est. Hęc aduersus eos qui circa Democritū cū dixisset, trāsit iam ad Timęi opinionē, & dicit etiā de hac qđ si anteq̄ fieret mūdus inordinate mouebanť elementa, necesse aut uiolentū esse & pter naturā motū/aut ſm naturam. Et palā quidē q̄ si inordinatus erat pter naturā erat, sed gratia pfectioris diuisionis & eū qui ſm naturam assumpsit, & simul ut ea quę dispositionē ſm naturā assequunť manifestabit. Dicit igiť q̄ siquidem pter naturā & uiolētus motus eadē assequenť quæ quidē & prius, necesse enim iterū pexistere eū qui ſm naturā cui adnasciť q prêter naturā & quis hic dicetur. Et si abinuicē aut ab alio moueñť ui, necesse primū mouens ſm naturā motum mouere, ut nō in infinitū ꝓcedamus uiolentū ante uiolentum ponentes & iterimetur oīs motus si necesse motu existēte eum qui ſm naturā esse ante eum qui pter naturā. Si autem ſm naturā dicit aliquis esse motū qui ante mundū extitit, necesse est motū esse & ante mūdum si quis uelit cōsiderare attendens q̄lem adinuicē ordinē corporibus qui ſm naturam motus exhibet. Nam primū mouēs ipm motum ſm naturā sic semper mouere necesse est, ut non aliquod ab alio ui motū suponētes in īfinitum ꝓtendamus motū, aut à seipso si sic scriptū est necesse mouere seipm motū ſm naturā. Si autē ut Alexan. uult sine seipso scribať ipm motū. Si autem Alexan. scribit & qdem multis libris illud seipm hn̄tibus (ut existimo) nō eo qđ scđm Aristo. primū Com.20.

mouens naturalis motus seipso mobile inueniatur. Neq enim erat/ait/ anteq mūdus fieret ƒm Platonem illud seipso mobile hoc est aīa, aut illud ais seipso mobile q nō ab alio mouet, non semp ab aliquo mouetur aīa. Nam & ea q̄ scđm naturā mouent, per se mobilia, eo quod principiū motus habeant in seipsis. Oportet autē scire q duplex motus est, hic qdem ƒm mouere, hic autē scđm moueri, imo triplex. Est enim & qdam ƒm mouere simul & mouere ƒm aliquid, quod qdem ƒm mouere solum, principiū in primo mouente est.s.in imobili cā. Qđ autem ƒm mouere simul & moueri ꝑpne in seipso mobili in quo idem est subiecto moués & quod mouetur. Qđ autem ƒm moueri motus principiū in naturalibus est natura, hæc enim primo mota ab aīa, seipsa corpora simul mouet. Si igit primum mouens ƒm naturam mouet, palā quod & quæ mouent ab ipso, ƒm naturā mouent. Mota autem ƒm naturā ad ꝓpria delata loca quiescēt. Sic autē mūdum utiq facient hñtia ordinem corporum qui nunc est. Si grauitatē quidē hñtia ad mediū delata ibi quiescent, leuia aūt sursum à medio. Hanc enim & mūdus, habet etiā nūc adinuicē corporū dispōnem, q̄re esset mūdus ante mundū fieri. Si igit neq ui neq ƒm naturā, patet q nō utiq erit motus ante mundū. Alexan. autē & hęc apponit q si infinito tēpore ex seipsis inordinate mouebātur eñta deinde inchoantia aliquo tēpore ordinate mouebant ab aliquo in ifinitum. Ille utiq motus ƒm naturā erit corporibus quo ex seipsis mouent. Nam q̄ est scđm id quod in ipsis principiū motus mouētur scđm naturam mouent. At scđm naturā motus ordini & mūdo congruit magis. Et hoc autē apponit Alexander q īconueniens est, hoc scilicet esse mūdum ante fieri q nō solū ex his q̄ in Timæo dicūtur, seqtur, sed etiam accidit his qui circa Leucippum & Democritū dicunt atomos in infinito uacuo ui ferri. Si enim necesse est ante id quod ꝑter naturā eē qđ ƒm naturā, hoc aūt existēte necesse est mūdū eē, erit utiq ante fieri, forte aūt nō accidit dicere hoc his quæ circa Democritum. Illi enim semper dicebant, ui moueri etiam mundo existente, sed de factione mundi solum Timæus scripsit.

Adhuc autē tantū requiret vtiq; aliquis vtrū poßibile aut nō poßibile erat mota inordinate misceri talibus mixturis quędā ex quibus cōstant secūdum naturā cōstituta corpora. Dico autem puta ossa & carnes quēadmodum Empedocles inquit fieri sub amicitia. Dicit enim q multorum (alias multa) capita sine ceruice germinauerunt.

Com.21. Et aliud incōueniens inducit his qui inordinatū motum ante mūdum dicunt, q ꝑpter breuiloquium obscurius uidet. Interrogat autem utrum nō possibilia erāt, tūc sic moueri inordinate ut & miscerent talibus mixturis q̄dā ex quibus ɔsistunt q̄ ƒm naturā cōsistunt corpora ueluti ossa & carnes, & totalr aīalium partes & plātarum, & ipsa aīalia & plātę/sicut Empe. fieri/ait/ab amicitia dicēs. Multa quidem capita sine ceruice pullulauerunt,

Hæc autem cum interrogasset & oppositā partem īterrogationis & assequentia īcōuenientia nobis dereliquit rōcinari. Est aūt oppositum qdem sic misceri aliquādo ipsa/ut & ɔstituant utiq ex ipsis naturalia corpora Incōuenientia aūt assequentia. Siquidem.n.non possibile erat inordinate mota sic moueri ut miscerent aliqñ inuicem dictis mixturis nō oīno inordinate mouebant Quod n. inordinatum terminatū est ut & misceant utiq & nō misceant. Quare nō erat simplr inordinatio. Si autem poterāt & tunc mixta hæc facere ignē/& terrā/& aquā/& aerem, & q̄ ex his aīalia & plātas, qa qui generari mūdum dicunt, in generatione ipsius aīalia non ex aīalibus, uidelicet/sed ex corporibus cō mixtis faciunt, & tūc utiq mūdus erat, ꝑpter quid.n potentibus & sic misceri corporibus, tunc quidem nō erat mundus, nunc autē est. Et tota sermonis intentio talis. Hoc aūt sicut Empedocles fieri ait/ab amicitia Alexāder qdem intelligit ut mixtionis exemplū ex qua cōstituunt quæ ƒm naturam corpora & cōcordare uidet sermoni ipsius illud ab amicitia dici uult existēte cā mixtionis/ sicut lite disgregationis. Quomodo autem utiq erit mixtionis significatiuum illud, sine ceruice capita, & alia quæ ab Empedocle dicuntur in his?

Nuda formata sunt brachia absq humeris.

Oculi tales plasmati sunt inopes frontibus. & multa alia q̄ non sunt exēpla mixtionis ex qua quæ ƒm naturam cōsistunt. Forte igit cum dixisset, Aristo. utrum nō possibilia corpora erunt mota inordinate & misceri talibus mixturis, q̄dam ex quibus ɔsistunt q̄ ƒm naturā cōsistunt corpora adiecit, sicut Empedocles fieri/ait/hoc est mota inordinate misceri. Nā errare & plasmari inordinatū motum significant. Et qūo hæc dicet utiq quis ab amicitia fieri. Aristo. dicit, propter quam oīa unū fieri Empedocles/ait. Ea in qua hæc oīa conueniunt unum solum esse. forte igitur non in prædominio amicitiæ, hæc dicit fieri Empedocles, ut putauit Alexander.

Sed tunc quando nōdum lis omnis secessit ad extrema ultima circuli.

Sed hæc quidem membrorum immanserunt, hæc autem exiuerunt.
Quemadmodum enim semper proficiscitur lis,
Tantum semper subit mansuete sapiens amicitia sine querela impetus.

In hac igitur consistentia sola membra adhuc terrea à disgregatione litis exeuntia errabant appetentia mixturam adinuicem. Siue quando/ait.
Secundum maius miscebatur dæmoni dæmon.
Quando super litem prçualet iam amicitia hic conciderunt ubi mixta erant singula.
Aliaq; cum his multa continuata genita sunt.

Ab amicitia igit̃ illa dixit Empedocles non tãquã p̃dominante iã amicitia, sed tãq̃ imperatura. adhuc autẽ nõ mixta, sed soliuaga insinuãte, sed siquidẽ sic dicebat Timçus tãq̃ ante mũdi generationẽ in ueritate existente inordinato elntorum motu bene utiq; reuera & natural'r Aristo. ad sermonem Timçi obuiauit. Si aũt uolens statuere hoc q; oĩs ordo & dispositio a conditrice bonitate subsistit in materia ipsam ẽm se denudãs rõne cum sola idoneitate ad spẽs fluctuose ipsam & inordinate motã insinuauit. Et hçc Timçi itellectualis sunt cõtemplationis placita. Et Aristoteles adapparẽs dicti, sed non cõtra ueritatem sufficienter cõtenderat. Sicut autẽ in Timæo ante mundi factionem Plato materiam ipsam ẽm se fluctuose & inordinate motam insinuauit, ita in libro de ciuili administratione sequestrans ratione à mundo conditricem prouidentiam à fato euersum ipsum ostendit.

His autẽ qui infinita in infinito mota faciunt siquidẽ vnũ mouens necesse ferri vna latione, quare nõ ordinate mouebunt. Si autẽ infinita mouentia, & lationes infinitas necessariũ esse. Si enĩ finite aliquis ordo est. non enim ex non ferri in idem inordinatio accidit. Neq; enim nũc in idem feruntur oĩa. sed quç congenea vel eiusdem generis solum.

Hçc ad eos qui circa Democritũ adducit. isti enĩ sunt q̃ ĩfinita mota in infinito uacuo faciũt. Dicit igitur cõtra istos, q; mouẽs aut unũ est, aut plura, & aut finitũ, aut infinitũ, unũ aũt dicit̃ mouens nõ numero, sed ẽm speciẽ, puta grauitatẽ aut leuitatẽ. Et siquidẽ unũ est qd mouet necesse est fieri unã lationẽ, q̃re nõ inordinatus motus ipsorũ semp ẽm eadẽ mota erit. Si aũt in infinita ẽm speciẽ mouentia & lationes ipsorũ necessariũ infinita esse ẽm speciẽ. Et hoc cũ dixisset nõ adhuc aliud incõueniẽs intulit tanq̃ ad hoc incõueniens deducens sermonẽ. s. lationes ĩfinitas eẽ. Nã simpliciũ motuũ species finitç sunt, aut enĩ circularis, aut sursum, aut deorsum, alii aũt ex his mixti. Adhuc aũt/ait/Alexander. si infinita mouentia, infinita etiã quæ mouent̃ duplicia infinita accidẽt, hoc autẽ incõueniens est, aut si infinita moueant nõ utiq; erunt quæ mouent̃ totaliter. Si aũt finita ipsa mouentia & lationes finitç, finitç autẽ ẽm speciẽ latiões ordinatç sunt. Quare ordo erit motuũ & nõ inordinatio. Neq; enim per hoc q; plures sunt lationes, & nõ ferunt̃ in idẽ omnia accidit inordinatio. Nõ enĩ idem ferunt̃ & grauia & leuia, sed cõnata solũ, grauia enĩ ad mediũ & leuia ad globũ lunæ. Latuit autẽ Aristo. finita mouentia supponẽs p hoc, si enĩ finita, ordo aliqs erit. Latuit etiã lationes finitas p mouẽtibus accipiens, hoc autẽ fecit. Et qa lationibus finitis existentibus ẽm spẽm & ordinẽ esse, necesse est & maxime ut ordo esset opus erat proxime lationibus finitis. Alexãder autem suppositionem finitarum derelinquere ipsum/ait/quia quod ex uno sequitur & finitis accidit.

Adhuc qđ inordinate nihil aliud ẽ quã qđ prçter naturã. Ordo enĩ p̃pria sensibiliũ natura ẽ. Sed adhuc & hoc incõueniens & impossibile, infinitũ inordinatũ habere motũ. Est enĩ natura illa rerũ qualem habent plura & plurimo tẽpore. Accidit igitur ipsis cõtrariũ inordinationẽ quidẽ esse scđm naturam, ordinẽ autẽ & mundũ prçter naturã, q̃uis nihil vt cõtingit fit eorũ quç scđm naturam.

Et hoc his qui circa Democritũ inducit magis. Isti enĩ infinita uocãt quæ mouent̃, p̃accipit autẽ qđ inordinate & qđ p̃ter naturã est. Siqdem ordo sit ẽm naturã qđ qdem ipse dixit, & alterũ prius accipit q; natura illa rerũ est q̃lem habẽt plura & plurimo tempore. Etenĩ homini ẽm naturã est qđ plurimis & plurimo tẽpore inest. His igit̃ positis incõueniens & ĩpossibile est infinitũ in infinito tẽpore inordinatũ habere motũ. Nã infinitũ & in infinito tempore motũ ẽm naturã mouet̃, qđ aũt ẽm naturã mouet̃, impossibile est inordinato motu moueri. Accidit igit̃ ipsis cõtrariũ & ad ueritatẽ & ipsorũ uoluntatẽ. s. inordinationẽ qdem esse ẽm naturã. Si qdem qđ plurimo tẽpore inest plurimis & primũ/hoc ẽm naturã est, ordinem aũt & mundũ p̃ter naturã, siqdem infinito tempore inordinate mota ad modicũ ĩuicem cõplexa ordinata sunt, & mundũ faciunt. Et qdem/ait/nihil ut otingit fit eorum quæ ẽm naturã. Qui autem motum ẽm naturã inordinatũ dicũt ea quç ẽm naturã ut cõtingit

Com. 22.

Com. 23.

fieri dicebant. Nam quod inordinatum nõ ad finem determinatum relatũq; ut cõtingit fit.

Videtur aũt hoc ipsum bene Anaxagoras accepisse, ex imobilibus enĩ inchoat mundũ facere. Tentant autẽ & alij cõgregantes aliqualiter iterũ mouere & segregare. Ex distantibus autẽ & motis nõ rationabile facere generationẽ. Propter qđ & Empedocles ptermittit eam quę sub amicitia. Neq; enĩ vtiq; poterat cõstituere cœlũ ex segregatis quidẽ cõstruens, cõgregationẽ autẽ faciens ppter amicitiã. Ex disgregatis enim est constitutus mundus elementis. Itaq; necessarium fieri ex vno & cõgregato. Quod quidem igitur est naturalis quidam motus vniuscuiusq; corporum quo non vi mouetur, neq; pręter naturam, manifestum ex his.

Cõm.24. Cum accusasset eos qui ex inordinate primo motis elñtis mundũ faciũt. Et quia eo quod sm naturam quod pter naturã psupponebãt, & quia inordinatũ motum tanq̃ iordinatum pter naturã existentem tanq̃ primũ & ifinitum & infinitorũ sm naturam dicebãt: Anaxagorã acceptat sm hoc ipm, quia nõ ex motis & segregatis, sed ex quiescentibus & unitis mundũ facit. Dicit aũt q erant oẽs res simul, intellus autẽ ipsas discernẽs ordinauit. Et qdem licet/ait/ Alexãder & in hoc dicere, si ex quiescẽtibus mũdum facit disgregatione, & est motus & disgregatio corporibus sm naturã, quies erat ipsis pter naturã mãsione existente corporũ scdm naturã. Si autem pter naturam mãsio ipsis, & in ifinito tempore, erit utiq; aliquid pter naturã ipsis sm naturam. Adhuc aũt si illa quies pter naturam erat, alia q̃dam erat pexistens ɔsistentia sm naturam, qa ei qđ pręter naturã est, necesse pexistere quod sm naturam, si autẽ hoc erat mundus ante fieret. hæc quidẽ Alexã. Aristoteles aũt in hoc ipso qdem acceptat Anaxagoram, q ex ĩmotis & unitis mũdum facit, & cãm in sequentibus ipse adducit. Si enim ex discretis elñtis cõsistit nunc mũdus si factus fuit necesse erat ex cõtraria fieri cõstitutione. Quare necessarium ex congregato aliquo, & ppter hoc ex uno ente generari. Testat aũt & alios physiologos, alios quidem ex uno facientes, sicut q circa Thalẽ, & Anaximenẽ, & Heraclitũ, alios autẽ ex cõgregatis sicut Empedocles. Cõgregans enim prius ab amicitia elñta, posterius à lite disgregata hunc mũdum fieri dicit. Ex distãtibus aũt/ait/ & motus nõ cõsentaneũ est facere generationẽ mundi. Si enim disgregata & mota sunt q̃ in mũdo & ex contrariis generatio est ex cõgregatis eẽ oportet & qescẽtibus mũdum. ppter quod/ait/ etiã Empedocles, Dereliquit eam q̃ sub amicitia dispõnem elñtorum, hoc est non hãc pro cã ponit factionis mũdi, sed eam q̃ sub lite disgregationẽ. Non enĩ utiq; posset/ait/ cõstituere mũdum ex separatis qdem ipm cõstituens, ut nunc se habere uidet. Cõgregationẽ aũt faciens ppter amicitiã, nõ enim ex cõgregatis, sed ex disgregatis elñtis mũdus consistit. Si igit ex cõtrariis generatio est necessariũ ex uno & cõgregato generari. Merito igit mũdum faciens Empedocles nõ fuit usus hoc, ut sm eam q̃ ab ipso trãsmutationem ostendit factã mundialẽ disgregationẽ. Bene igit intellexerunt illud derelinq̃re, expositores. Nam ad ɔstitutionẽ mundi derelinquit eam q̃ sub amicitia erat. Secũdum illã enim non hic mundus sensibilis, sed intellectualis factus fuit sphæricus circularis sola circuitione terrarũ, & in hoc unitate. Quidam aũt illud/dereliquit, exponũt, p disgregatã cãm litis, & ppriam derelinquit. Proponẽs igitur Arist. ostendere q necessariũ existere simplicibus corporibus scdm naturã aliquẽ motum, & sumens ex euidentia q mouent, ostendit, q siqdem sm naturã habet q̃situm, si autẽ ui & pter naturam, & sic necesse est pexistere ante motũ qui pter naturam eum qui sm naturam. Isti autem erãt circa Democritũ in ifinito uacuo infinita atoma dicentes ad infinitũ tempus moueri ante factionem mũdi. Et Timæus ex pexistente fluctuoso motu mũdum generari. Completa igitur contradictione quod à principio ppositum fuit cõcludit. Quòd sit aliquis motus naturalis uniuscuiusq; corporum manifestum esse dicens ex prædictis.

Qđ autẽ habere quędã necessariũ inclinationẽ grauitatis & leuitatis, ex his palã. Moueri enĩ *qdẽ inquimus necessariũ esse. Si autẽ nõ habebit natura inclinationẽ qđ mouetur impossibile moueri, aut ad mediũ, aut à medio. Sit enim qđ qdem in quo a/ nõ graue, qđ autẽ in quo b/ grauitatẽ habẽs: feratur autẽ nõ graue per eã quę g/d. qđ autẽ b/ in ęquali tẽpore per eam quę g/e. per maius enĩ fertur grauitatem hñs. Si itaq; diuidatur corpus habẽs grauitatẽ, vt quę g/e/ ad eam quę g/d. impossibile enĩ sic habere ad aliquã earum quę in ipso partiũ, si totũ fertur per totam g/e/ partem necesse in eodem tempore per eam quę g/d/ ferri. Itaq; per ęquale fertur non graue & grauitatem habens, quod quidẽ impossibile. Eadem autem ratio & in leuitate.*

Cõm. 25. Ostenso qđ necesse est simplicibus corporibus sm naturã existere aliquẽ motum, ɔsequẽter ostendit q

dit ꝙ his q̃ ſm naturã mouent̃ nõ oĩbus,ſed quibuſdã ipſorũ his q̃ ſuper rectã mouent̃ oĩbus neceſſarium eſt ĩclinationem ineſſe grauitatis aut leuitatis. Nã qđ circulr mouet̃ exẽptumq́, liberũ eſt ab his,& qđ ſm has ĩclinationes eſt ipſis ſm naturã motus. Nã hr̃e grauitatem & leuitatẽ ſub luna oĩa corpora prius cõfeſſum accipiens,& ex hoc arguens eos qui ex planis cõſtituebãt corpora,neq; grauitatẽ hñtibus,neq; leuitatem,núc oſtẽdit prius ſuppoſitũ,qđ neceſſe oĩa grauitatem & leuitatẽ hr̃e, quæ ſuper rectã mouent̃ ſimplicia corpora ſm naturã. Non.n. hoc ꝓponit oſtendere ꝙ ſint corpora grauia & leuia,nõ.n. utiq; in oſtẽſione ſupponebant̃ grauia & leuia,ſed qa nõ eſt aliquid qđ non graue,aut leue ſit eorũ q̃ ſuper rectã mouent̃,q̃ quidẽ dixit q̃dã ꝓpter cœleſtia. Q đ.n ꝓponat hoc oſtendere.ſ.nullum eſſe in his non hñs ĩclinationem inſinuat qdem mox dicens. Si n.nõ habebit naturã inclinationem quidẽ qđ mouet̃,& poſt pauca. Adhuc autẽ ſi erit aliqđ corpus motũ,neq; leuitatem,neq; grauitatem hñs,oſtenſio autẽ ꝓcedit ſuper ꝑoſtenſum.ſ.qđ exiſtat ſm naturã motus corporibus ad ſurſum & deorſum,& etiã ſup hoc.ſ.grauitatem hñs.ſ.cũ nequeat nõ graue in æq̃li tempore ſupra maius ſpatium ad deorſum ſm naturã moueri. Euidens aũt hoc eſt ſi forte moueatur,& ſuper tertium.ſ.ꝙ in his quæ ui mouent̃ ab eadem uirtute in eodem tempore ꝑ maius ſpatiũ mouebit̃ non hñs grauitatem,per minus autem hñs. His ꝑacceptis oſtẽdit ꝙ ſi nõ habet qđ mouet̃ inclinationem,aut grauitatis,aut leuitatis ĩpoſſibile ipm̃ moueri à medio,aut ad mediũ. Et primo ꝙ ĩpoſſibile ſine grauitate aliquid ens deorſum moueri quo nata ſunt moueri grauitatem hñtia. Oſtenſio autẽ eſt per deductionẽ ad ĩpoſſibile ſic. Sit grauitatem qdem hñs corpus b,nõ graue autem a,& ſit delatum a quidem qđ ſine grauitate per ſpatium aliqđ g d b autem grauitatẽ hñs in eodem tp̃e moueat̃ per ſpatium aliqđ.ſ.g e. maius uidelicet q̃ g d. Nã b grauitatem hñs nõ hñte grauitatem.ſ. a in æq̃li tempore deorſum motũ per maius ſpatium mouet̃. Si itaq; ut ſe habet ſpatiũ g d ad maius ipſo.ſ.g e ſic ſe habeat pars aliq̃ ipſius b grauitatem hñtis ad totum b auferamus.ſ.z poſſibile enim in eadẽ ꝓportione cũ ſecta nõ ſectam ſecare,erit ut g e ſpatium ꝑ qđ motum fuit grauitatem hñs b ad ſpatium g d per qđ motum fuit a ſine grauitate,ſic grauitas b ad z.& ꝑmutatim ergo ut b totũ ad g e. ſic z ad ſpatium g d & z. Ergo in eodem tempore mouebitur per ſpatium g d.ſed per ſpatiũ g d in æq̃li tp̃e mouebat̃ a ꝙ ſine grauitate. In eodẽ ergo tp̃e per ſpatiũ g d mouebunt̃,à qdem ſine grauitate & z grauitatem habens quod eſt inconueniens. Nam grauitatẽ hñs nõ hñte in æq̃li tempore ad deorſum plus mouebit̃,ſi ſupponat̃ & non hñs grauitatem moueri. Eadẽ aũt rõne oſtẽdetur, neq; ſurſum potens aliquid moueri ſi nõ habeat leuitatem. Per maius enim ſpatium mouebit̃ leuitatem hñs q̃ nõ habens ad ſurſum. Si itaq; ut ſe habet ſpatium per quod mouet̃ non habens leuitatem ſic leue ipſum fecerimus ad aliquã ipſius partiũ erit ut maius ſpatiũ ad minus ſic leue ad ꝓpriã partem,& permutatim ut maius ſpatium ad totũ leue,ſic minus ſpatiũ ad leuis ꝑtẽ. In tp̃e ergo æq̃li per æquale ſpatium ad ſurſum mouebit̃ leuitatẽ hñs & nõ habens,qđ eſt impoſſibile.

Adhuc autẽ ſi erit aliqđ corpus motũ,neq; leuitatẽ,ne grauitatẽ habens neceſſe hoc vi moueri.qꝑ autẽ vi mouetur,infinitũ facit motũ. Quoniã enĩ virtus q̃dam mouens,minus autẽ & leuius ab eadem virtute plus mouebitur. Motũ ſit ꝙ in quo a nõ graue per eã quę g e. quot autẽ in quo b grauitatem habens in e quali tẽpore per eam quę g d. Diuiſo autẽ grauitatẽ habente corpore vt quę g e ad eã quę g d. accidat ablatã a grauitatẽ habente corpore per g e ferri in ęquali tẽpore,quo totũ ferebatur per eam quę g d. velocitas enĩ habebit quę minoris ad eam quę maioris vt maius corpus ad minus,per ęquale igitur nõ graue feretur corpus,& grauitatẽ habens in eodẽ tẽpore,hoc autẽ impoſsibile. Itaq; quoniã omni appoſito per maius ſpatiũ mouebitur nõ graue per infinitũ vtiq; mouebitur. Manifeſtũ igitur ꝙ neceſſe corpus omne determinatũ grauitatem habere,aut leuitatem (alia's. quod neceſſe corpus omne grauitatem habere,aut leuitatem) quod determinatum.

Oſtenſo ꝙ ĩpoſſibile corpus non hñs grauitatẽ uel leuitatẽ ſm naturã, aut ſurſum,aut deorſum moueri,nunc oſtendit ꝙ neq; ꝑter naturã, & ui poſſibile ſit, ſequit̃ enim in ĩfinitũ moueri à mouẽte uirtute. Si igit̃ hoc impſſe eſt,& ui moueri ꝓiectum,aut pulſum,aut tractũ ab aliquo nõ habẽs grauitatem,uel leuitatẽ impoſſe eſt. Oſtẽdit autẽ ipm̃ ꝑaccipiens iterũ, quia qđ minus & leuius ab eadẽ uirtute plus mouebit̃,qđ ẽ manifeſtũ. Sit igit̃ in quo a ſine grauitate,in quo aũt b grauitatẽ hñs in æq̃li tempore ꝑ ſpacium g d moueant̃ ab eadẽ uirtute ui mouẽte id qdem in quo a ꝑ ſpacium g e. Id aũt in quo b grauitatẽ habens in æq̃li tempore ꝑ ſpaciũ g d minus exiſtens q̃ g e. Diuiſo itaq; b corpore grauitatem hñte ſic ut ſit, ut q̃ g e. ad g d. ſic b. ad aliquã ꝑtem ipſius ſcilicet z. ablatũ ab ipſo b corpore grauitatẽ hñte per g e maiorẽ ferri in tẽpore in quo totũ b ꝑ g d ferebat̃. Nam uelocitas habe- Com. 26.

bit q̃ minoris ad eam quę maioris,ut maius corpus ad minus. At uero z/a/quod sine grauitate est in eodem tempore ab eadem uirtute mouebit, qđ qdem impoſſe est. Qm̃ autem omni ꝓpoſito ſpatio finito p maius mouebit id qđ est sine grauitate quãtum sumeret grauitatẽ habens p tantũ ꝓpoſitũ maximum spatium moueret, cũ facilius a/uiolenter mouẽte moueat sine grauitate existens. At uero p ĩfinitũ aliqđ spatium nõ est possibile moueri. Omnis enĩ motus unde quo & qđ nõ posset fieri neq; fit ut dixit prius. Nõ ergo mouebit corpus qđ neq; grauitatẽ habet neq; leuitatẽ. Manifestum igitur ꝙ necesse omne corpus determinatũ grauitatẽ habere,aut leuitatẽ. Determinatũ aũt dicit, ut ait/Alexan.aut diuisum & segregatũ,ut hoc quidẽ leuitatẽ habeat,hoc autẽ grauitatem. Aut determinatum quod diuisum & non circulare. Melius aũt/ait/illud determinatũ intelligere ꝓ actu ens & in loco,sed non potẽtia corpus,quod nõdum,neq; corpus est,neq; in loco. Et erit utiq; hoc appositũ propter mathematicũ. Illud enim nõ habet grauitatẽ,aut leuitatẽ,& sic neq; determinatũ est & actu ens. Sed hoc nescio qũo dictum est,nam mathematicũ,ut mathematicũ & determinatum est & actu. Illud aũt mihi uidet hr̃e rationem illud,determinatũ,ꝙ recti motus dicit tanq̃ contra diuisum leuitate & grauitate à circulari sit quod est supra hanc determinationẽ. Et adhuc ꝓbabilius mihi uidetur dici illud,determinatũ,quod scđm ipm circũscriptum & in loco ens. Hoc enim & ſm locum põt moueri,nam quod cõtinuũ ad aliud,sicut partes q̃ in toto,neq; sunt in loco per se, neq; scđm locum mouentur ſm Aristo.doctrinã. Quoniam igit abstractę ab elñtis partes & terræ,& ignis,& intermediorum. Hæ sunt q̃ super rectam mouent,& neq; totalitates,neq; cõiunctę totalitati partes existentes eorum q̃ sub luna elñtorum. Neq; enim cœlestiũ discretum est aliquid à totalitate suiipsius,& in his q̃ sub luna,totalitates nõ determinatas,sed cõtinuas adinuicẽ ptes habẽt. Eo igit ꝙ dixit, corpus omne super rectã motum determinatũ dixit. Cõphendẽs autem ꝙ oẽ corpus sub luna mouetur, aut ſm naturã,aut ui:& ostenso,qa qđ neq; leuitatẽ, neq; grauitatẽ habet,neq; ſm naturã mouetur. neq; ui,ↄclusum habet,ꝓpter hoc neq; grauitatẽ, neq; leuitatẽ hñs nõ esse corpus sublunare.

Qm̃ autẽ natura qdem est qđ in ipso existẽs motus principiũ. Virtus autẽ in alio scđm qđ aliud, motus aũt hic qdem scđm naturã,hic autẽ violentus omnis. Eum qdem qui scđm naturã/puta lapidi q deorsum velociorẽ faciet qđ scđm virtutẽ. Eum autẽ qui p̃ter naturã totaliter ipsa. Ad ambo autẽ tanq̃ organo vtitur aere,natus est enĩ hic & leuis esse & grauis. Eam qdem igitur quę sursum faciet lationẽ scđm qđ leuis,cũ feratur & sumat principiũ à virtute. Eam autẽ quę deorsum iterũ scđm qđ grauis,velut enĩ impssa tradit vtiq;.ꝓpter qđ & nõ esse assequẽte eo qđ mouit fertur vi motũ. Si enĩ nõ tale aliqđ corpus existeret nõ vtiq; eẽt qui vi motus. Eum autẽ qui scđm naturã vniuscuiusq; motum superimpellit,eodem modo. Quod quidem igitur omne,aut leue,aut graue:& quo modo qui præter naturam motus habent in his,manifestum.

Com. 27. Ostenso ꝙ neq; grauitatẽ hñs corpus,neq; leuitatem,neq; ſm naturã,neq; ui moueri est possibile: consequẽter ostendit q̃ sit natura quæ mouet ea quæ scđm naturã dicũtur moueri,& q̃ uirtus quę cieat ea quæ p̃ter naturam,& qđ hæc quidẽ in eo quod mouet,hæc aũt in alio est. Nã natura qdem est qđ in ipso existens motus principiũ. Hoc aũt iam oñsum est in secũdo de naturali auditu. Virtus autẽ in alio existẽs principiũ motus est. Qđ.n.ab alio mouet,in illo principiũ motus habet. Hoc aũt inquãtum aliud apposuit,qm̃ q̃dam non ſm naturã mota,in ipsis qdem hñt motus principium quo mouent,non tñ ut ſm se in ipsis existẽte. Non.n.inquantũ ęger est,à seipso utiq; sanabit,neq; ſm hoc utiq; habebit motus principiũ,quãuis sit in ipso ęgro medicatiua ſm quã sanat,sed ut in alio,& non ut in igne leuitas,propter quod oĩs quidem ignis cũ leuitate,nõ oĩs autẽ ęger cũ medicatiua ſm quã sanat. Illud aũt motus,hic qdem ſm naturã,hic autẽ ui oĩs,dictum est ꝓ hoc. Oĩs aut ſm naturã ab inexistente cã fit q̃ erat natura,aut ui ab ea quæ in alio uirtute,ab ipsa autẽ,& q̃ ſm naturã mouetur una ĩpellente citius mouent q̃ sit motus factus ſm uirtutẽ solum. Nã lapidi eã quæ ad deorsum lationem coimpellens uirtus citius mouebit q̃ sit latio facta ſm uirtutẽ solã uelut q̃ latio lapidis ad sursum. Hanc.n.ad sursum lapidis p̃ter naturã existẽtem uirtus sola facit,eã aũt quæ ad deorsum simul impellens uirtus ipsa & natura faciũt. Cõsequenter aũt dicit qũo uirtus mouet ſm se operãs & cum natura,& quod ad ambos motus tãq; organo utitur aere.ſ.ad eũ qui sursum quẽ sola uim inferẽs in grauibus operat,& ad eũ qui deorsum simul ĩpellens naturã. Aer aũt ad ambo idoneus, qa & leuis & grauis est,dixit & prius ꝙ ĩtermedia terræ & ignis elñta utroq; uergũt,neutrũ.n.ipsorũ,neq; simpliciter graue est,non.n.oĩbus subsistit,neq; simpl'r leue,non.n.oĩbus supernatat. Omne aũt qđ non simpl'r aliquid est mixtione aliqual'r ↄtrarii tale est,aer autem facile mobilis est subtiliũ partium existens,

stens, ꝓpter qđ ad sursum qdem, & ſm ipsius lationē operatˀ, & etiā ad principiū motus à uirtute asſumens. Motū autē deorsum aer operatˀ tāquā hñs aliquid graue & tāquā principiū motus iterum à uirtute accipiens. Nā uirtus mouēs tāq̄ cooperās & alligata motiuā uirtutē exhibet unicuiq; aere.s. pulso sursum & deorsum, aut utriq;.s. aeri & lapidi, & quod īprimatˀ aliq̄ à mouente uirtus coaptata. Argumētum sufficiens ꝓducit hoc & nō cōsequente eo quod mouit, ferˀ qđ p̄ter naturā motum fuit. Qđ quidem.n.ſm naturā mouetˀ, habet mouentem naturā, quod aūt p̄ter naturā, uidelicet à ui mouente mouendi uirtutem accipit cooperāte aere. Si.n.non eēt tale aliqđ corpus cooperās nō utiq; uiolentus motus talis esset. Si.n.non hrēt aliquid leue aer nō utiq; graue sursum ferret, etsi non graue aliquid hrēt non utiq; ignē ad deorsum moueret. Et eū autē q ſm naturā uniuscuiusq; motū aer unà obsecūdat/hoc est unà īpellit, trāsumens uirtutē à mouente. Synepurizin.i.obsecūdare aūt à posterius flantibus & nauem pellētibus uentis trāsumptum est, quos ꝓpter hoc urios caudales uocant tāquā urion.i.caudale nauis flantes. Forte autē & à metaphora leonū dicitˀ quos aiunt suiipsorū cauda pro flagello uerberātes seipsos ad cursum excitare. Deīde cōcludens sermonē ait, q; omne sub luna corpus, qđ & recti motus est, de hoc.n.tunc sermo est, aut leue, aut graue est, & qūo qui p̄ter naturam motus se hñt in his in qbus etiā sunt, quia sunt posteriores his qui ſm naturā & paucioris tēporis, & q; ab extrinseca uirtute mouenˀ aere cooperāte ad motū. Qđ igiˀ hęc sic se habeāt, manifestum ex ostēsis, uidelicet Alexāder putat nihilominus defectiue hrē ſm lrām illud in his. Deficere.n.illud p̄dictum est, aut tāquā utiq; si diceret, in his dictū est, ut nō adhuc ītelligamus in his.s.grauitatē, aut leuitatem hñtibus, sed in his sermonibus, hoc aūt passum fuit illud manifestū cum sequētibus coordinans, & sic scribēs. Manifestū aūt q; neq; oīum generatio. Ego uero illud, manifestū, quidē inuenio tāquā finem prioris sermonis, sine cōiunctione autē scriptū, & qđ deinceps sic hñs. Qđ autē neq; omnium est generatio, neq; simplr̄ nullius, palā ex p̄dictis. Alexāder autem uideˀ in quibusdā exēplaribus īuenisse qūo palā ex dictis, & illud, manifestū, coactus fuit cum sequētibus ordinare. Melius aūt (ut existimo) hoc uitium scriptoris dicere, & illud, q̄ tāq̄ defectiuam interp̄tationē suscipere. Nā neq; sic coordinare uerisimile erat adinuicem illud, manifestum, & palàm soluendo. Manifestum autem q; neq; omnium est generatio, neq; simpliciter nullius ut palàm ex dictis. Sed hoc qdem qualr̄cunq; se habeat nihil utiq; erit ad rerum ueritatem. Ad sequentia autem procedendum est.

Qđ autē neq; oīum est generatio neq; simpliciter nullius, palàm ex p̄dictis. Impossibile enī simul omnis corporis esse generationē si nō & uacuū esse aliqđ possibile separatū. In quo enī erit loco qđ generatur quādo generatur, in isto prius uacuū necessariū esse, corpore nullo ente. Aliud quidē enim ex alio corpus fieri possibile, puta ex aere ignē, totaliter autē ex nulla alia prexistente magnitudine impossibile. Maxime quidem enim ex potentia ente corpore actu fiet utiq; corpus. Sed si potentia ens corpus nullum est aliud corpus actu prius vacuum erit separatum.

Rationes aduersus dicētes corpora ex superficiebus suppositionesq; cum demōstrasset, & totum syllogismum, recurrit iam ad eam q̄ à principio de generatione diuisionē in q̄ dicebat, q; hi quidē totaliter auferebāt generationē, ut q circa Parmenidē & Melissum. Hi aūt ècōtrario ipsis, oīum dicebāt generationē, ut circa Hesiodum Theologi dicebāt. Dicit igiˀ q; ex dictis est palā q; neq; oīum est generatio. Si quidem ostēsum est q; circulr̄ mobile corpus ingenitū & incorruptibile est, neq; nullius, si uere redarguit intelligentes sic sermones Parmenidis & Melissi tanq̄ dicētium oē ens ingenitū, ostendit autem & nunc qđ non oīum est generatio, ex eo q; corporis simplr̄ non est. Ex aqua qdem enim aer fit & aliud ex alio q̄litatibus recedentibus, corpus aūt ip̄m qđ q̄litatibus subiicitˀ non fit. Si enim generatur ex nō corpore generatˀ hoc quidem enim corpus ceu aer ex nō aere generatˀ. Ex corpore uero quia nō inquātum corpus generatˀ, sed inquātum aer. Corpus aūt si, ut corpus generatˀ necesse ex non corpore generari ip̄m. Si autem hoc, necesse est uacuū esse separatū. Duplex enim uacuū qui dicebāt ip̄m supponebāt, hoc qdē corporibus ꝑmixtū ſm poros qui in ipsis sunt, quos nos dicimus aere plenos: hoc autem separatū à corporibus locum corporū factum, si igiˀ fit corpus nō prius existens corpus regione opus est aliqua uacua corpore in qua locabiˀ. Deinde (ut existimo) instantiam soluit dicentē. Cur igiˀ materia nō sicut alia oīa potentia est, sic etiam corpus & ex eo qđ potentia generatur actu, quod est, sicut & in aliis se habet. Dicit igiˀ q; maxīe enī ex potentia quodā ente corpore actu fiet utiq; corpus, sed si quod potentia ens corpus nullū est aliud corpus actu prius, ut ex hoc corpore nō tale fiat, sed ex īcorporeo fiat corpus, uacuū erit separatū. Dicit aūt Alexā. quia qđ placet sibi de materia nūc Aristoteles exponit. Non enim uideˀ sibi materia esse actu incorporea, sed etiam Com̄. 28.

hanc speciem intellectu separari, actu quidẽ neutrũ ipsorũ seorsum esse. Sed quãdo dicit ex materia fieri aliquid, ex actu quidẽ ente aliquo dicit, scdm quod autẽ potentia, hoc est quod fit. Secundũ hoc ex illo dicitur hoc generari ut ex materia, totaliter enim/ait/generari aliquid ex nulla alia pexistẽte magnitudine actu, hoc est corpore, impossibile est. Si enim hoc, erit uacuum quare ẽm ipsum non quale corpus, qđ ẽm subiectum uocat ingenitũ est. Si enim generet ex non corpore generari necesse est, hoc autẽ impossibile fit si nõ uacuũ sit separatũ Forte aũt neq̃ alterius alicuius cõium generũ est generatio, neq̃ enim coloris, neq̃ figuræ. Si eni generet color ex nõ colore generabit utiq̃, & si figura ex infigurato, neq̃ autẽ sine colore omnino, neq̃ sine figura possibile est eẽ corpus figuratũ. Eadẽ aũt rõne, neq̃ aliarum qualitatũ cõtrarietates uelut caliditatis/& frigiditatis/dulcedinisq̃./& amaritudinis/generabunt utiq̃ si necesse omne corpus ab uno aliquo cõtrariorũ, aut intermediorũ obtineri, sed ubiq̃ aliquid est ex aliquo apto nato genitum. Quid igit sunt tales species ingenitę sub luna, & qũo generabilia & corruptibilia oĩa dicimus q̃ sub luna, sicut sunt cõmunes species, q̃ hic sic, & generantur & corrũpuntur, sunt autẽ nõ ẽm se, sed in indiuiduis. Non eni est color ẽm se hic, aut figura qđ nõ hoc aliquid sit silr, neq̃ corpus. Sicut igit sunt in particularibus cõia sic & generant & corrũpunt i ipsis. Sũt aũt ut i pticularibus semp trãseũtia, sicut & tp̃s hic & motus. Neq̃.n. tp̃s ẽ qđ nõ hoc aliqđ tp̃s, neq̃ motus, sed i otinuo fluxu pticulariũ cõitates illucescũt, & ipsorũ stare qđ uidet pp semp existentis intellectualis speciei apparitionẽ est, ac si effigiem suã in fluuiũ semp fluentem inspiciat. Vna eni q̃ in aqua faciei apparitio eadem uidet nõ eadem exñs: sed reputationem hñs qđ una sit ꝓpter stãtem faciem. Sed qđ qdem cõtinue in pticularibus semp fluentibus subsistens uariatũ manet, & Peripateticis uident oĩa cõia i pticularibus posita. Forte aũt ꝓpter hãc causam magis oportet dicere nõ generari simplr̃ corpus & nõ eo ut nõ cogamur supponere uacuũ. Si eni rarefactio & inspissatio est, neq̃ uacuũ necesse ẽ eẽ, neq̃ fluctuat uniuersum ut Zuthos dicebat: neq̃ uidet fictitiũ necesse supponi. s. rarefacto aliquo aliud inspissari secũdum eandem mensuram: quid prohibet cum fit corpus, aliud corrumpi, aut inspissari adhuc?

Reliquũ autẽ dicere quorũ est generatio corporũ, & ꝓpter quid est. Q̃m igitur in omnibus cognitio per prima principia, prima autẽ inexistentiũ elementa: cõsiderãdum quę corporũ elementa sunt. Deinde post hęc quot & qualia quędã, hoc autẽ erit manifestũ supponẽtibus quę est elementi natura. Sit itaq; elementum corporũ in quod alia corpora diuiduntur intus existens potentia, aut actu. hoc enim utro modo, adhuc dubitabile: ipsum autem est, indiuisibile in altera specie, tale enim aliquid elementum omnes & in omnibus uolunt dicere.

Positio Ioãnis de Iãduno in metaphysi.

Cõm. 29. Ostenso q̃ neq̃ qui omnia generari dicunt, neq̃ q̃ nihil uerũ dicunt, ꝯsequens est q̃rere quorũ est generatio, proposuit eni à principio post sermonẽ de circulariter mobili corpore de reliq̃s simplicibus corporibus dicere, in qbus iam generatio est & corruptio: ꝓpter qđ & de generatione & corruptiõe dixit, oportet cõsiderare & primo si est totaliter generatio, etsi oĩum aut quorũ. Redargutis igitur & his qui generationẽ penitus auferebãt, & his qui oĩum dicebãt esse, ad hæc quorũ est generatio, & propter quid est, cõuersus est, quorũ qdem dicens, qa habentiũ q̃litates passiuas, & super rectã motorũ est generatio, pp qđ autẽ pro qbus generãdis. Q̃m igitur in oĩbus habentibus principia noscere & scire accidit eo q̃ cognoscimus principia. Sunt aũt eorum q̃ generant principia elementa: oẽ enim qđ generat ex aliquo generat, & sunt prima inexistentiũ generabilibus elementa, ex primis autem cognitio, merito de generatione sermo ab elementis principiũ faciet. Cõsiderandũ igitur/ait/qualia talium corporũ sunt elementa. Q̃m aũt alii alia supponebãt, illorum opinionibus narratis primo tunc qđ placet sibi in libris de generatione dicet, in qbus & cãm q̃re sit generatio in q̃tuor corporibus manifestabit. Prima aũt inexistentiũ in generabilibus dicit elemẽta, qa & accidentia insunt ipsis, sed nõ prima. Cõsiderandũ igitur/ait/q̃lia eorũ quæ in generatione corporũ sunt elementa. Q̃m eorum quæ in generatione corporũ, hæc qdem elementa sunt, hæc aũt ex elementis. Quãdo igitur determinatũ fuerit q̃lia sunt elementa, qa ex cõtrariis passiuis q̃litatibus cõstant, q̃rere oportet ꝓpter quid hæc eorũ in generatione corporũ sunt elementa. Et post hoc q̃lia & quot corpora sunt talia ut sint elementa, qa q̃tuor. s. ignis, aer, aqua, terra. Hæc aũt/ait/sunt manifesta supponẽtibus nobis quę sit elementi natura. Nam ad rõnem elementi cõparantes corpora inuenimus q̃lia, & quæ sint talia. Et iam diffinit elementũ dicens esse elementũ corporũ in qđ alia corpora diuidunt elementa. Nõ enim corporũ ut corporis, sed ut cõpositi corporis q̃rimus elementũ. Bene igitur dixit in qđ alia corpora diuidunt inexñs potentia aut actu. Hoc autem/ait/utro modo. Adhuc dubiũ, quoniã dicẽtibus qdẽ

cōgregatione aut segregatione generationé fieri,sicut Empedocles,& Anaxagoras,cōsequit actu elementa inexistere,dicentibus aūt alteratione/potentia. Ipsum aūt elementū/aūt/etsi diuisibile sit ut corpus,sed ut elementū in altera specie,indiuisibile est, & differt etiā sic ab elementato qa illud qdem in altera specie.s.in elementa diuidit etiā in similaria.Caro enim diuidit quidem & in carnes,diuiditur auté & in q̄tuor elnta spē ab inuicem differētia.Ignis aūt non adhuc diuidit in altera specie.Hoc aūt inexistens distinguit elntum à spēbus.Nam diuidit simplex corpus in quintū & in q̄tuor, sed nō in existentia,sicut enim genus in species diuiditur non ut elementatum in elementa.Tale enim aliquid aiunt omnes & in omnibus elementatis uolunt esse.Nam sermonis elementum est in quod diuidit sermo ipsum indiuisibile existens in altera specie.

Si itaq; qđ dictū est elementū,necesse eē quędā taliū corporū.In carne quidē enī & ligno & vnoquoq; taliū est potentia ignis & terra.Manifestū aūt hęc ex illis segregata.In igne aūt caro/aut lignū nō inest,neq; scđm potentiā,neq; scđm actū,segregaretur enī vtiq;.Similiter aūt,neq; si vnū aliquod eēt tale,ne q; in illo.Neq; enī si erit caro,aut os,aut aliorū quodcūq;,nondum dicendum inesse potentia,sed considerandum quis modus generationis.

Quoniā generatio est,necesse est esse elnta ex quibus qđ fit generat.Si igit tale est elntum necesse est esse aliq̄ corpora talia,sed elnta sunt talia qualia dictū est,sunt ergo aliq̄ corpora talia. Et ɔiunctū quidem palā eo q; est generatio.Si.n.est generatio necesse est esse talia corpora ex quibus generatur qđ fit,& ad quæ dissoluit,assumptioné auté ex cōmuni existimatione persuasit q; tale elntū. Illationem auté iā q; sunt talia aliq̄ corpora ex iductione testat,quia in carne,& ligno,& unoquoq; talium inest potentia ignis & terra. Qđ.n.est constat eo qđ segregant ipsa ex ipsis,potentia aūt insunt.Ponētibus.n.q̄tuor corpora coalterata abinuicē elnta accidit dicere ipsa potētia.Nomine auté segregatiōis cōmunius fuit usus,uidet.n.segregatio de existētibus actu dici.Quòd auté segreget ignis ex carne, Theophrastus qdem ab oculis hoīs flāmas segregari narrat.Megetius auté Alexādrinus medicus mihi narrauit à uiro ischiadico igné exiuisse ab ischio.i.uertebro cruris & cōbussisse oculos in quo & cessauit passio.Insinuāt autem & carbonū dispositiones ab igne factę & adurētes febres. A lignis aūt ignem eiiciunt alterū lignum tāq̄ terebrū in altero circūuoluentes.Quòd auté terra insit his significat qui post adustionem derelinquit cinis,perspicua quoq; est segregata humiditas & euaporās aer. Si igit in carne quidé & ligno inest ignis & terra & reliq̄,in igne auté & terra caro non est,aut lignū, neq; potentia,neq; actu,segregarent.n.utiq;:palā q; ignis & terra,& reliq̄ elementa sunt ut inexistentia carni & ligno,hæc auté illorum nō sunt elnta.Qm̄ autem nōdum ostēsum est esse q̄tuor elementa:erāt autem aliqui qui unum dicebāt,Thales quidé & Hippon aquā,Anaximenes auté & Diogenes aerem.Hpipasus auté & Heraclitus igné & intermedium Anaximādrus: merito apposuit,quòd etsi nō q̄tuor sint prima corpora,sed unum,nō existerēt in illo,neq; ſm actum,neq; ſm potétiā, q̄ ex ipso generant.sed prius est cōsiderādum modū generationis,si enim segregatione dicit aliqs generationem fieri,inexistere necesse est.Si auté ſm trāsmutationé,non adhuc.Quoniā autem uident & ex cōpositis dissolutis generari elnta,& ex elntis cōposita: nam qui unum elntum supponūt ex hoc alia generāt:nō ꝓpter hoc simılr inexistere dicēdum elemétum in cōposito & cōpositū in elemēto, neq; idem eé inexistere alicui & genitū esse ex illo.Nam simplicia qdem q̄ generant ex cōpositis inexistebant ipsis,cōposita autem fiunt qdem ex simplicibus,non tamé iam & insunt ipsis.Nō enim sufficiés genitum esse ex aliquo ut inexistere ipsi,quare & sit caro & os & compositorum unumqđq; ex simplicibus,non propter hoc dicendum inexistere hoc simplicibus,ut qui ſm segregationem generationem assignantes aiunt,sed considerandum quis modus generationis. Com. 30.

Anaxagoras autē cōtrarie Empedocli dicit de elementis.Hic qdem enim ignē & terrā & coelementata his elemēta inquit esse corporū,& cōponi omnia ex his.Anaxagoras aūt cōtrariū,homœomera enī elementa.Dico aūt puta carn, & os,& vnūquodq; taliū.Aerem aūt & ignem mixturā horū, & aliorū seminū omnium.Esse enim vtrūq; ipsorū ex inuisibilibus homœomeris omnibus cōgregatis, propter quod & facta esse omnia ex his. Ignem enim & ętherem appellat idem.

Tāquā elntorum memoratus aeris & ignis,& coelemētalium his,q̄ quidé & Empedocles dicebat elemēta,cōsequēter memoratur opinionis Anaxagoræ,tāquā cōtrariæ opinioni Empedoclis, nō ſm intellectū elemēti.Omnes.n.elemētum dicebāt,in qđ inexistés diuidunt corpora,ipm auté est indiuisibile in altera specie,sed discordia fuit ſm talem naturā.Hi quidem aliis eam,alii aūt aliis corpori- Com. 31

bus inexistere dicebant. Empedocles qdem ipsis quatuor illa dicens elemēta. Anaxagoras autē similibus partibus. Thales aūt aquæ, alii aūt alicui. Eodē.n. argumēto utens unusquisque quæ fm ipsum dicebat elēta, eo q ipsa qdem ex aliis segregent, alia autē ex his non adhuc. Propter hoc.n.& Empedocles q̄tuor dixit elēta esse, & Anaxagoras similaria uelut carnem & os, & talia spermata uocabat, ex q̄bus, & q̄ ab Empedocle elemēta mixta esse dicebat, aerem & ignem, & alia omnia, & esse collectiones similariū omnia, nō uideri autē ex ipsis eē. Quia inuisibilia & insensibilia propter paruitatē sunt similaria. Anaxagoras autē sępe nomine ætheris pro igne usus fuit. Cum dixisset autē utriusque opinionē de elementis & simul dissidiū ipsorum tradidisset, quia Empedocles qdem similaria omnia à q̄tuor cōponi, ait, & hæc esse omniū elementa. Anaxagoras aūt, & hęc & alia omnia ex similaribus cōstituit, & ex his tanq̄ similaribus etiā ipsis existentibus eam quidem q̄ de elemēto opinionē à cōmuni existimatione accepit cōfessam, q̄ autē sunt talia corpora nondū ab illis accepit. Discordat enī de hoc, sed ipse cōsequenter ostenso quę sunt simplicia corporum habebit ostensum quę sint elementa.

Qm̄ aūt est oīs naturalis corporis motus ꝓpriu , Motuū aūt hi qdē simplices, hi aūt mixti, & mixti qdē mixtorum, simplices aūt simpliciū sunt. Manifestum q erunt q̄dā corpora simplicia, sunt enī & motus simplices. Itaq; palàm & q sunt elementa & propter quid sunt. Vtrum autem finita, aut infinita, et si finita, quot sc̄dm numerum consequens, utiq; erit considerare. Primum quidem igitur q non sunt infinita, queēadmodum putant quidam, considerandum.

Com. 32. Ad ostendendū q sunt simplicia corpora, & hæc q̄tuor utitur iā ostensis ab ipso. Quòd naturalia sunt corpora q̄ principiū motus in ipsis hn̄t fm se, qd̄ in libro de naturali auditu ostensum est. Et q motuū hi qdem sunt simplices, hi autē mixti, & q simplex quidē simplicis corporis, mixtus autem mixti, & simplicis corporis simplex motus. Nā cōpositorū motus simplices fm ꝑdominiū simpliciū quæ in ipsis fiūt. Hæc autē in primo huius tractationis habet ostēsa. His aūt positis, qm̄ sunt motus simplices qui fm simplices lineas fiunt. s. fm rectā & circularem, manifestū q sunt & corpora q̄dā simplicia. Siquidē simplices motus simplicium corporū sunt fm naturā. Simplicia autē corporū elementa sunt, qa & in ipsa diuidunt cōposita, ipsa autem īdiuisibilia sunt in altera specie. Hoc autē ꝓpter qd sunt patet quidem ꝓpter simplicia dictū esse, ꝓpter hoc.n. sunt elēta, qa sunt q̄ simplici motu fm naturā mouent corpora. Patet autē & ad generationem referri, qa.n. ostensa est generatio existens, ꝓpter hoc sunt q̄dam elēta, unde nō existentibus elementis generationem īpoſe est esse. Ostēso autem q sunt simplicia q̄dam corpora q̄ & elemēta sunt, post hoc q̄rit utrū finita hęc aut īfinita, & si finita, quot. Et possibile quidem erat à motibus, & hoc accipere q finita & quot. Hic autem primo quidem ad dicentes infinita astruit q finita. Deinde ad eos qui unum elementū ponunt obuiat. Nam digniora fide sic erunt ostendenda, non molestante aliqua opinione tāquam probabili.

Et primū eos qui oīa homœomera elemēta faciunt, queēadmodū & Anaxagoras. Nullus enī sic dignificantiū recte sumit elementū. Videmus enī multa etiā mixtorū corporū in homœomera diuisa. Dico autē puta carnē & os, & lignū, & lapidē. Itaq; siquidē cōpositū nō est elementū, nō omne erit, q̄d homœomerū elementū, sed quod indiuisibile in altera specie, sicut dictum est prius.

Com. 33. Dicentium īfinita elēta, Leucippus quidem & Democritus atomos infinitos supponebāt, Anaxagoras autē & Archelaus similaritates, & ad hāc primo obuiat opionem. Et dixit qdem iam aduersus ipsam in primo de naturali auditu. Dicit aūt & nunc, & ostēdit q nō recte supponebant oīa similaria elementa ponētes. Multa enim cōpositorum corporū quæ nō utique erunt elēta sunt similaria. Nam homœomera sunt q̄ ī partes similares toti diuidūtur. Talia aūt caro & os, & lignū, & lapis. Quę quidē q non sunt simplicia, patet: segregant enim ab ipsis, sicut dixit simplicia corpora ignis, & terra, & intermedia generationē ex pluribus hn̄t. Et alimento enim generant uario existēte, & lignū autem terræ aliquid habet & aeris, & aquæ, & lapis. Nam sine aq̄ cōtinuam fieri terrā est impoſe. Et ipse autē Anaxagoras dicit nō eē elēta hæc q̄tuor, quāuis similaria sint. Si igit nullum cōpositum elētum est, simplex enim elētum, aliquod aūt cōpositum corpus est similare, ut ignis, & terra, & intermedia, cōcluditur in tertia figura q non oē similare erit elētum, sed quod non est cōpositū, neque diuidit in altera spē. Non oē autem similare est tale, siquidē caro, & os, & talia homœomera, cum sint diuidātur in altera specie, ex quibus etiam cōstant. Aut ostenso q dicentes similaria esse elementa non sane dicebant, apposuit uniuersaliter quo oportet iudicare elementum, quia non similaritate, neque aliquo alio tali, sed per indiuisibile esse in altera specie.

Adhuc aũt ſic ſumentes elementũ nõ neceſſe facere infinita, omnia enĩ eadẽ cauſabũtur, etiã finitis exiſtẽtibus ſi quis ſumat. Idem enĩ faciet etſi duo, aut tria ſolũ ſunt talia, quẽadmodũ conatur & Empedocles. Qm̃ enim & vt ipſi accidit nõ oĩa facere ex homœomeris, faciẽ enim nõ ex faciebus faciũt, neq; aliud ſcd̃m naturã figuratorũ nihil, manifeſtũ quia multo melius finita facere principia, & hęc q̃ pauciſsima omnibus eiſdem futuris oſtendi, quẽadmodum dignificant & qui in diſciplinis. Semper enim finita ſumunt principia, aut ſpecie, aut quanto.

A ſimilaritate cum prius arguiſſet & oſtendiſſet ꝙ non oĩa homœomera ſunt elemẽta: neq; enim ſunt ſimplicia oĩa: nunc ad ĩfinitatem obuiat, & conceſſa ẽm ſuppõnem ſimilaritate dicit. Quòd etſi homœomera quis accipit elñta, non utiq; neceſſe ꝑpter hoc ĩfinita facere ipſa. Nam & finitis ſuppoſitis eadem poſſibile eſt aſſignari. Etſi aliquis ſupponat pauca multitudĩe duo uel tria, uel q̃tuor, ſicut Empedocles. Nam iſte q̃tuor elemẽta ſuppones & unũquodq; ipſorum ſimilare dicens, ex his oẽm generationẽ effici dicit, ꝑterq̃ ꝙ Empedocles qdem ſimplicia hæc ſuppoſuit. Anaxagoras aũt hęc compoſita ex ſimilaribus, ſicut & alia oĩa ſenſibilia cõpoſita ex homœomeris facit, ſcd̃m p̃dominiũ unius eorum quæ in ipſis deſignata ſunt. Deinde tertium in ambobus argumẽtũ adducit à ſimilaritate, & ab infinitate. Qm̃ enim, ait, etſi infinita multitudine ſupponãtur elemẽta, accidit non oĩa cõpoſita ex homœomeris facere. Carnẽ quidem enim ſenſibilẽ & aurũ & talia ex homœomeris facere ipſos qũo admitteret, p̃dominãte in multitudine in mixtione inſenſibiliũ propter puitatem & carũcularum & auri, faciem autẽ & alias organicas uocatas partes nõ adhuc poſſibile ex multis inſenſibilibus magnitudine faciebus componi. & Alexan. quidẽ, ait, nõ eſſe ex homœomeris, quia oculus & naſus nõ ſunt ſimilia. Forte autem diligentius dixit Ariſto. faciẽ enim nõ ex faciebus quia homœomera etſi inuicẽ ſimiles habeãt ptes, non ꝑpter hoc dicũtur homœomera, ſed quia toti ſimiles hñt partes. Valde aũt diligenter appoſuit hoc. Neq; aliud ẽm naturã figuratorũ nihil. Quoniam nõ ſola q̃ ex diſſimilibus inuicem cõponũtur non hñt partes ſimilares toti, ut dictũ eſt in facie, ſed etiam in qbus partes ſimiles inuicem ſunt & toti quod ſit ẽm figurã naturalẽ ſpecificã, ut os cranei uel brachii, uel cruris aut neruus, aut uena, aut arteria, neq; hæc ex ſimilibus toti partibus ſunt. Quãuis enim oſſis os pars ſit, aut nerui neruus, ſed nõ eſt figurata ps toti, totum aũt cum figura erat corpis huius quod eẽ dicit. Si autẽ neceſſe eſt ẽm ipſos & nõ ex homœomeris q̃dam fieri, & nihil ĩfinitas facit, ut oĩa ex homœomeris ſint nihil ꝓhibet finita homœomera facere, ſiquidẽ ſunt elñta, nam finitis exñtibus, hæc quidem ex ſimilibus erant, hæc aũt ex diſſimilibus, ſicut & infinitis ſuppoſitis. Si enim eadẽ ſaluare poſſibile ſupponentes finita principia & ĩfinita, melius, ait, finita accipere, ſicut etiã in diſciplinis, ut poſſibile eſt pauciſſima accipiunt. Si enim ignoratis principiis, & ea q̃ principiis cõſtant ignorãtur principia finita ſupponãt, & hęc q̃ pauciſſima neceſſe eſt, quia qd̃ quidem ĩfinitum incognitũ eſt, quod aũt finitum cognoſcibile, & tanto magis quãto facilius cõp̃henſibile eſt, & unitati appropinquat. Propter quod & qui diſciplinalẽ & ſcientificã notitiam ſuppoſitorũ hr̃e uolunt, finita principia accipiũt, aut ſpecie, aut quãto. Specie quidẽ quãdo punctum & lineã & planum diffiniunt. Non enim unum numero horum unũquodq;, ſed ſpẽ, & ratione. Quãto autem mathematica prĩcipia determinata eẽ inquit Potamon cũ unitatẽ principiũ numeri accipiat. Aſpaſius aũt quãto determinatas eẽ quinque petitiões, ait. Hę enim nõ ẽm ſpẽm, ſed ẽm quinque ſunt. Patet autẽ, ait, Alex. principia dicere quãto finita & ipſa hæc, quorũ unũquodq; ẽm ſpẽm determinatũ accipiebant. Quorum igitur diffões ut elñtorum aſſignant determinata ſunt hæc ẽm numerũ. Aut ſpecie quidẽ, ait, determinata elñta ẽm ipſos ſunt, quia punctũ & linea, hæc quidẽ recta, aut peripherialis, & quæcũq; prima accipientes diffiniunt, q̃ etiam diffões uocant, non enim infinitæ ſpẽs ipſorum, ſed eſt ipſorum numerus. Quanto autem, quia nullo infinito utũtur, neq; recta, neq; plano cum aliqd̃ oſtendũt, quãuis enim ſupponãt, tamen ſemper finitum auferẽtes utunt. Forte autẽ ſpẽ quidẽ finita, quia nullũ infinitum ſupponũt, ſed trigona, & tetragona, & circulos, & pũcta, & linea, & plana. Quãto aũt qa numerata ſunt accepta principia. ſ. diffões tot quot, & dignitates, & petitiones qbus ɔtenti ſunt ad demr̃ones ſequẽtium. Com̃. 34.

Adhuc ſi corpus à corpore alterum dicitur ſcd̃m proprias differentias, corporum autem differentię finitę, differunt enim ſenſibilibus, hęc autem finita ſunt, oportet autem hoc oſtendi: manifeſtum, quia vel ꝙ & elementa neceſſe finita eſſe.

Et hoc argumentũ oſtendit ꝙ elñta ſpecie finita ſunt. Deductio aũt rationis hypotheticę quidẽ ſic producit. Si oĩa corpora abinuicem finitis ẽm ſpẽm differentiis differũt, quę autẽ finitis ẽm ſpeciem Com̃. 35.

differentiis differũt sunt finita, scd̃m speciẽ necesse est corpora eẽ finita spẽ. Si igitur & elnta corpora sunt simplicia, adhuc magis necesse hęc q̃ quę ab ipsis fiunt finita esse specie. Et ꝙ corpora qdem suis differentiis differũt manifestũ est. Nam oĩa differentia suis differentiis differunt. Quòd autem differentiæ qbus differunt corpora sint finitæ specie, palàm ex eo ꝙ ipsę sunt sensibiles. Et ꝙ qdẽ sensibilibus differentiis differant corpora, ostendit in octauo de naturali auditu. Hoc autẽ ꝙ sensibiles sint finitę specie, ostendit in eo q de sensibus & sensibilibus sit. Omne sensibile habet cõtrarietatẽ, hñs cõtrarietatẽ, habet extrema ẽm spẽm, hñs extrema ẽm speciem est finitũ ẽm speciem. sensibilium ergo species finitæ sunt. Et categoricæ autẽ sic est concludere de elementis argumentũ, elementa sunt corpora, corpora abinuicẽ suis differentiis sensibilibus existẽtibus differunt, sensibilibus differẽtiis dña finitis specie differentiis differunt, q̃ finitis specie differẽtiis differunt finita ẽm speciẽ sunt. Hęc qdem igitur in his ad sermonẽ Anaxagoræ adduxit. In primo aũt de naturali auditu, & ad id qđ dicebat omnia in omnibus mixta eẽ obuiatiõnẽ fecit. Dicebat enim unũqđq; sensibiliũ corporum habere in seipso infinita homœomera, ꝑpter hoc enim uideri oĩa ex omnibus genita, ostendit igiť cõsequens huic ꝙ unũquodq; sensibiliũ corporũ infinitę magnitudinis fieri Nam ex infinitis multitudine magnitudinibus ẽm actum cõpositam magnitudinẽ necesse infinitam fieri magnitudine. Si igitur hoc impossibile, non utiq; erũt infinita elñta. Et palã ꝙ hoc argumentũ ẽm numerũ ĩfinitatẽ interimit cũ qua ẽm speciẽ infinitas nõ simul interẽpta est. Dicit aũt Anaxagoras inchoans librũ. Simul erant res oẽs infinitę & multitudine & paruitate. Nã paruũ ĩfinitũ erat & oĩum entiũ nullũ unum manifestũ erat ob paruitatem quod in oĩ oportet putare ineẽ oẽs res. Forte autẽ illud infinitũ tanq̃ nobis incõꝑhẽsibile & ĩcognoscibile dicit, hoc.n. ĩsinuaẗ p hoc, q̃ re segregatorũ nõ scire multitudinẽ, neq; rõne, neq; opere. Quoniã ꝙ spẽ finita putauerit insinuat dicẽs oĩa cognoscere intellectũ, & illud si infinita reuera essent, penitus incognoscibilia erant. Nam cognitio determinat & finit cognoscibile. Dicit aũt ꝙ cõmixta & segregata oĩa nouit intellectus, & q̃lia debebãt fore & qualia erãt. Videtur aũt Anaxagoras duplicẽ insinuare dispositionẽ, hanc quidem intellectualẽ & unitã in qua simul oẽs res erãt, & unũquodq; oĩa erat aliam ꝑpter intellectualem unionẽ. Hanc autẽ sensibilẽ & disgregatã ab illa unitione à cõditore intellectu, quẽ etiam ĩpm ab intellectuali ꝓcedẽtem disposuisse oĩa ait. Quòd enim intellectualem insinuet quãdam dispõnem ante hãc sensibilẽ ẽm cãm & spermaticæ hãc ꝑ accipientẽ, illa uerba plane (ut existimo) affirmant. His autẽ sic habentibus oportet putare inesse multa & omnimoda in oĩbus cõmixtis, & spermata oĩum rerum, & ideas oĩmodas habentia, & delectatiões, & colores, & hoĩes simul cõpactos esse, & alia animalia quæcũq; animam habent, & hominibus esse ciuitates cohabitatas, & opera constructa sicut apud nos, & solem & lunam & alia sicut apud nos, & hæc uidelicet spermaticæ ibi secundum ideas ut dixit praæccepta.

Anaxagoras posuit mũduz ĩtellualẽ ĩ quo oĩa erãt sicut Plato archetypũ. vñ triplicẽ posuit mũduz Anaxagoras, sensibilẽ, ĩtellectualẽ, & diuinũ. & vnuz in alio, & qa qlibet mũdus appellaẗ oẽ totũ, & pfectũ, vt ẽt Ari. p̊ li. dixit, ꝑinde cũ vnꝰ mũdus in alio eẽt dixit qđlibet, seu oẽ ĩ q̃libet ex oĩ eẽ, sed alias dicemus de his.

At vero neq; vt alteri quidã dicunt puta Leucippus & Democritus Abderites rõnabilia accidentia. Inquiũt enĩ esse primas magnitudines multitudine quidẽ infinitas, magnitudine autẽ indiuisibiles, & neq; ex vno multa fieri, neq; ex multis vnũ, sed horũ cõplicatione & circũplectione omnia generari. Modo autem quodam, & isti omnia entia faciunt numeros & ex numeris, etenim si non planè ostendunt, tamen hoc volunt dicere.

Com. 36.

Ad dicentes infinita multitudine elementa ꝓponens obuiare, & cum contradixisset ad eas quę circa Anaxagoras infinitas homœomeras elñta dicũt trãsiuit ad eos qui circa Leucippũ & Democritũ elementa dicunt atomos propter paruitatẽ & soliditatẽ infinitos existẽtes ẽm numerũ & figuras, hos autem solos dicebant cõtinuos. Nam alia quidẽ uidẽtur cõtinua tactu appropinquare inuicẽ ꝑpter qđ & sectionem auferebant dissolutionẽ tangentiũ dicentes eam quæ uideẗ sectionẽ. Et ꝑpter hoc neq; ex uno multa fieri dicebant. Non enĩ diuidi atomũ, neq; ex multis unũ ẽm ueritatẽ cõtinuũ, sed cõplectione atomorũ unũquodq; unũ uideri fieri dixerũt. Cõplicationẽ autẽ Abderitę uocabãt permutationẽ sicut Democritus. Cum dixisset autẽ ꝙ neq; ut alterari quidã dicũt rationabilia quę accidunt, & exponens opinionem ipsorũ intermedie unã interposuit causam, q̃re nõ sunt rõnabilia quę accidunt. Modo enim quodã/ait/& hi omnia entia faciunt numeros & ex numeris. Si igitur hoc impossibile est nõ utiq; erunt rõnabilia quæ accidunt sermoni ipsorũ. Modo autem quodã numeros dixit atomos, qa unitatibus assimilanẗ atomi, & quia nõ diuiduntur, sicut neq; unitates. Et quia neq; ex atomis uacuo distinctis fit aliquid cõtinuum, sicut neq; ex unitatibus, nam illas uacuo determinari aiunt Pythagorici. illud autẽ, modo quodã, apponiẗ, quia aliq̃ diuersitas est assequentiũ incõuenientium his qui ex atomis, & his q ex numeris generãt. Nã ex incorporeis partibus corpora generare incõueniẽs exñs etiã dicẽtibus ex numeris fieri accidit. q aũt ex atomis generari aiunt, effugiunt.

Et adhuc

Et adhuc quoniã differunt corpora figuris, Infinitę aũt figurę: infinita & simplicia corpora aiũt esse. Qualis aũt vniuscuiusq; figura elementorũ nihil determinauerũt, sed solum igni sphęram assigna uerunt. Aerẽ autem & aquam, & alia magnitudine, & paruitate diuiserunt vt enim ipsorum natu/ram, velut pauspermam omnium elementorum.

Nec Alexander intellexit tanq̃ cõtradictioné quãdam ipsorum ad seipsos cõcludenté.s.dicentium principia atomos. Quia dicunt qdem fm figurã differre ab inuicem elementa, & nõ fm suppositũ. Si autẽ hoc palàm est, quot & quæ ex elementis fiunt fm figurã differrent abinuicem. Cõsequens igitur erat ipsis dicere quæ figuræ uniuscuiusq; elementorũ, & q̃ eorum sint q̃ generant ex ipsis, hi autẽ solius ignis & atomorum generantiũ ipsum dicebant figuram sphæricã esse, ꝓpter qđ & rõna/biliter ipsum penetrare & moueri, & mouere, & diuidere, & urere ea qbuscũq; appropinquerit pro/pter peripheriam & planitiẽ. Et adhuc propter paruitatẽ elementorũ ex qbus est. Nõ amplius uero aliquã figurã aeris, aut aq̃, aut terrę, aut horũ elemẽtorũ dicunt. Solũ.n. horũ differentiã q̃ fm magni/tudinem eorum q̃ ex ipsis elementis assignant ex minoribus qdem eisdem fm figurã aerẽ dicẽtes, ex maioribus aũt aquã, & ex adhuc maioribus terrã. nõ adhuc differentibus fm figurã, sed ex omnimo dis figuris & eisdem unoquoq; eorũ genito. Huic aũt/ait/ Alexãder cõsequens ipse quidẽ non appo/suit, erit autem utiq; hoc.s. si non fm figuram differentiã esse elñtorũ fm spẽm differẽtium ponerẽt, sed fm magnitudinẽ, aerem & aquã, & terram fm elñtorum magnitudinẽ solum differentia, nõ fm spẽm abinuicẽ differre necesse est. Alexãder qdem igiť tãq̃ pro redargutiõe, horũ pmissorũ & incon/ueniens assequẽs adduxit. Forte aũt & hoc adhuc tãq̃ opinionẽ ipsorũ explanãtia apposuit Aristo. si/mul quidem cãm dicẽs. Quare fm numerũ infinitos atomos dicant. quia.n. ait/figuris differũt, infini tẽ autẽ figuræ, ꝓpter hoc ĩfinita simplicia corpora dicebãt. Qualis autẽ & q̃ figura elñtorum genera/tiuorum uniuscuiusq; corporis nõ adhuc determinauerũt nisi solũ in igne. Aerẽ aũt & aquã & alia generari ex elementis dicebãt, figuras quidem easdem hñtibus, magnitudine autẽ solũ & paruitate differentibus. Principiũ autem ɔtradictionis ad opinionem hãc ɔsequenter facit decens. Primũ qdem igitur & his peccatum & ꝓxime expositis partibus opinionis assequẽtia inconneniẽtia non præter/misit Aristo. ut putauit Alexander, sed quartam contradictionem illam adduxit cuius principium, simul autem & contraria dicere ipsos sibiipsis necesse est. Com.37.

Primũ qdem igitur idem & his peccatũ nõ finita sumere principia habituris eadem omnia dicere. Adhuc autẽ si nõ infinitę corporũ vel figurę differentię, palã quia nõ erunt elemẽta infinita. Adhuc autẽ necesse oppugnare mathematicas scientias, indiuisibilia corpora dicentes, & multa ꝓbabilium & apparentiũ scđm sensum interimere. De qbus dictũ est primũ in his quę de tẽpore & motu. Simul au tem & cõtraria dicere ipsos sibiipsis necesse. Impossibile enĩ indiuisibilibus elementis, magnitudine & paruitate differre aerẽ & terrã & aquã. Non enĩ possibile ex inuicẽ fieri, deficient enĩ semꝑ maxima corpora segregata. Aiunt autem sic fieri aquam, & aerem, & terram ex inuicem.

Exposita opinione dicẽtiũ atomos elemẽta, duabus ad ipsos ɔtradictionibus utitur sicut & aduer sus eos qui similaritates dicebãt usus fuit. Prima quidẽ igiť dicente peccare ipsos si potẽtes ex finitis principiis talia assignare, ĩfinita supponũt. Secũdo si nõ infinitę corporũ differentiæ fm quas differũt abinuicẽ, neq; elñta utiq; erũt infinita specie. At uero primũ, ergo scđm, & ɔuictum quidem palã est. Siquidem ex elementis differentiæ cõpositis quę fm spẽm insint. Quòd aũt non sunt infinitę corpo rum q̃ fm spẽm differentiæ pspicuũ est. Si uere sensibiles qdem sunt, ut ostẽsum est in septimo de na turali auditu, sensibiles autẽ differentiæ finitę sunt, ut in libro de sensibus & sensibilibus ostenditur. Alexã. uero hoc, si nõ ĩfinitę corporũ differentiæ tãq̃ de elñtis dictum intelligit, ꝓpter quod/ait/sic di/ctũ esse tãq̃ nõ sufficiat fm figuras differẽtia, dñam elñtorum facere, sed solum differentiæ suppetũt quæ fm sensibilia pñt efficere hoc, aut qa neq; figuræ ĩfinitę fm q̃s aiũt differre elñta ut ostẽdet. For te aũt ut dictũ est magis ĩtelligẽdũ est ꝙ si nõ infinitę cõpositorũ fm spẽm differentiæ sunt, neq; ele menta infinita fm speciem sunt. Nam ratio hæc fm speciem infinitatem, sed non eam quæ secũdum numerũ est tollit. Tertiũ autẽ ipsis ꝓpriũ iam adducit.s. oppugnare mathematicis sciẽtiis ĩdiuidua corpora dicẽtes. Nullum enim cõtinuum fm mathematicos ĩdiuisibile est, sed in ĩfinitum est omnis magnitudo diuisibilis. Si igiť & cõtinuitatẽ interimũt, hi & sectionẽ corporum in ĩfinitum, & sectio/nem totalr̃ & sensum & cõsensum. Qũo enim utiq; cõsentiet passionem q̃ in pede est corporibus nõ unitis. Quomõ etiam ex ĩdiuisibilibus & impartibilibus generabitur aliquid diuisibile & partibile. Com.38.

Sed hoc quidẽ in his q̃ de naturali auditu/redarguit q̃ de tempore dicit nunc & motu,& alia aũt oĩa probabilia existentia,partim qdem tanquã certissimę sciæ,partim aũt tanq̃ scd̃m sensum euidẽtia uisi sunt adimere incõuenientes uidebunt crassis ingenio uiris,etiam īterimetur fm ipsos corpus,secus positio enim solum est corporũ. Quartã aũt instantiã iam adducit ad illum obuiãs sermonẽ dicentẽ. Aerem aũt & aquã & alia magnitudine & paruitate atomorũ abĩuicem ipsa differre, necesse est ipsos dicere cõtraria sibiipsis,non enim cõcordant hæc adinuicem. Si enim ex aqua terrã dicunt generari, his quæ in aquis maxime segregatis. Quoniam possibile quandoq; ab aqua omnibus maximis segregatis, & ab aere similiter deficere maximorum segregationem. Deficiet & terrę ab aqua,& aquæ ab aere generatio. Vt si sit aliqua aqua, à qua non possibile sit terram generari & aerem ex quo non adhuc aqua generabiť utiq;.Contraria igiť dicũt ipsi sibiipsis,& ex inuicem dicentes hæc generari & differre magnitudine & paruitate eľntorum. Si autem minima q̃ segreganť deficiunt,non adhuc à terra aqua,neq; ab aqua aer generabiť.Equidem & oẽm partẽ aquæ in aerem transmutari uidemus,& oẽm partem aeris in aquã.Si autem ignis ex solis sphęricis cõponitur,alia autem ex oĩbus, neq; aliud aliquid ex igne generabiť,neq; ex aliis semper ignis.

Adhuc neq; scd̃m horũ suspitionẽ videbitur vtiq; infinita fieri elemẽta,siquidẽ corpora differũt figuris,figuræ autẽ omnes componuntur ex pyramidibus,rectilineæ quidem ex rectilineis.Sphæra autem ex octo partibus,necesse enim esse aliqua principia figurarum.Quare siue vnum,siue duo, siue plura & simplicia corpora tanta erunt multitudine.

Cõm.39. Sicut fm Anaxagorę opionem nõ erat necesse dicere infinita eľnta. Siquidẽ dicebant passionibus abinuicem differre similaritates.Ostenduntť autem passiões fm sensus finite,quo pacto,neq; fm hos necesse principia dicere infinita.Si enim ,ppter hoc dicebant infinitos eẽ atomos,quia figuris differũt, figuræ aũt sunt infinitę.Si ostendatur aliq̃ ratio q; primæ corporũ figurę determinatę & finitæ sunt, palàm q; principia corporũ determinata erunt.Quòd igiť figurę cõpositæ ex figuris simplicibus determinatis cõponuntur,ostendit eo q; oẽs compositæ corporum figurę cõponunť ex pyramidibus. Sicut enim in planis oẽ rectilineum planum in trigona diuidiť,& ex trigonis cõstituiť,qa simplicissima & principalissima planarũ figurarũ ẽ trigonũ,sic oẽ ex rectilineis planis finitũ solidũ in pyramides resoluiť,& est simplicissimũ in solidis & principalissimũ pyramis,& ex hac cõponũtur & in hanc diuiduntur rectilineæ solidæ figurę. Sed hoc quidẽ palã est,& q; necesse cõpositarũ figurarũ principia esse.Qualiter aũt sphęrã cõponi ex octo partibus/ait/diuinatione uere indiguerũt expositores. Bene autem(ut existimo)notauit Alexã.q; oĩa corpora ex pyramidibus cõponi/ait.Rectilinea qdem ex rectilineis:sphærã autẽ ex octo pyramidibus hñtibus sphęricas bases.si enim sphæram hę secauerimus in duo orizonte circulo & per id qđ fm uirtutẽ sphęræ duos circulos descripserimus maxĩes ad rectos angulos secãtes inuicem & orizontẽ æq̃noctiali & meridiano ,pportionatos in octo æq̃les portiones diuidať sphęra,harum autẽ unaquæq; est pyramis ex trigonis,æquicruriis quidẽ his q̃ apud centrum sphæræ sunt,basem aũt hñtibus trigonum isopleurũ.Si igiť bases hæ sphæricã superficiẽ accipiãt,ex octo talibus pyramidibus cõponitur sphæra.Et ,ppter hoc cũ dixisset Arist.q; rectilinea corporea ex rectilineis pyramidibus cõposita sphęram ex octo partibus pyramidalibus componi/ait. Quæ quidẽ neq; rectilinea simplr̃,neq; peripheriales lineæ dici possunt,neq; ,pprie pyramides,& ,ppter hoc isinuauit eam q̃ à pyramidalibus figuris & sphæræ ɔsistentiam.Ex octo aũt partibus dixit, neq; rectilineis,neq; sphæricis apponẽdo.His autem adiecit necesse esse q̃dam principia figurarum q̃ sunt in ipsis,hæc quidem simplicia,hęc autem cõposita.In hñtibus autem sic,simplicia sunt pricipia compositorũ,ut sit unũ principiũ figurarum pyramis,siue duo,siue plura ostendanť necesse tot eẽ multitudine prima corpora & nõ infinita.Hoc aũt,siue duo,siue plura apposuit ut/ait/Alexan.quia non uidetur ipsi pyramis simplicior figura eẽ q̃ sphæra,neq;.n.circulo trigonũ. Demõstrant aũt hæc fm spẽm finita corpora prima,& fm numerũ necesse finita esse.Si.n.sit spẽrũ numerus īfinitus,erũt quæ sub aliis spẽbus extra infinitum,qđ est impossibile,nã infinito non est prius aliquid.

Adhuc autẽ si vnicuiq; quidẽ elemẽtorũ est aliqs ,pprius motus,& qui simplicis corporis simplex. Non sunt autẽ simplices motus infiniti,,ppter neq; simplices lationes plures eẽ duabus,neq; loca infinita eẽ nõ vtiq; erũt,neq; sic infinita elementa.Quoniã autẽ necesse finita esse elementa restat cõsiderare vtrũ plura erũt,aut nõ.Quidã enĩ vnũ solũ supponunt,& horũ hi qdẽ aquã,hi aũt aerẽ,hi aũt ignẽ.Hi aũt aquã qdem subtilius,aere aũt spissius quod cõtineret aiunt omnes cœlos infinitũ ens.

Euersis

Euersis p multa argumēta sermonibus supponētibus īfinita multitudīe prīcipia corporū, siue similaritates, ut Anaxagoras, siue atomos, ut q circa Democritū, deinceps cōtra argumētās ostēdit q nō est posse infinita esse simplicia corpora, à motibus ostēdit, ut in prīcipio primi libri. Si autem hoc neq elnta, nā elemēta simplicia sunt, cū sint īdiuisibilia in altera spē. Deniq cū simplicia corpora sm naturam sunt simplicibus motibus mota; quot sunt simplices motus sm spēm necesse tot eē, & simplicia corpora. Si igit nō infiniti simplices motus qui sub luna, neq plures duobus. Siquidē latiōes corporum simplices duæ uident, hæc quidē sursum, hæc autē deorsum, & loca ad q̄ motus simplices non infinita, sed duo qui sursum, & qui deorsum, nō utiq erunt īfinita spē elementa, sed duo solū quod graue, & qđ leue. Ostēso aūt q nō est possibile infinita principia corporū: & q necesse est finita eē, siquidē simplices motus finiti sunt, trāsit ad dicentes unū elntum. Et cū essent plures alius aliud aliqđ hoc unū supposuit. Thales quidē Milesius & Hippon aquā, qm̄ ex aqua spermata aīalium uidebant & alimenta aīalium & plātarum. Anaximādrus autē Thalis cōciuis & socius indeterminatū quoddā aqua quidē subtilius, aere autem spissius, ,ppterea q subiectum oportet eē bene aptum ad transitionem ad utrāq partē. Infinitum autē primus supposuit ut hret uti, & ad generationes sine defectu, & mundos etiā infinitos iste asseruit, & unūquēq mundorum ex īfinito tali elemento supposuit ut uidetur. Anaximenes.n.socius Anaximandri & cōciuis quidē infinitum & ipse supposuit prīcipium, non tamen adhuc indeterminatum. Aerem.n.dicebat esse putans sufficere talem aeris facilem alterationē ad trāsmutationē. Idē aūt Diogenes Apolloniates supposuit. Hippasus aūt & Metapōtinus, & Heraclitus Ephesius dicebāt ignem principiū ad actiuā facultatem ignis respicientes.

Quicūq; qdem igitur vnū hoc faciunt aerē, aut aquā, aut aqua qdem subtilius, aere autē spissius, deinde ex hoc spissitudine, & raritate alia generāt, isti latent ipsi seipsos aliud aliqd prius elemēto facientes. Est eni quę qdem ex elementis generatio, cōpositio vt aiunt, quę autē ad elemēta resolutio. Itaq; necesse prius esse natura qđ magis subtiliū partiū. Quoniā igitur aiunt omnium corporum quod partium subtilissimarum esse. primum vtiq, erit natura ignis, differt autem nihil. Necesse enim vnum aliquod aliorum esse primum & non medium.

Ad primos obuiat qui ponebāt media elnta aquā & aerem & intermediū horū, ut habeant raritate & spissitudine alia ex elnto generare, raritate qdem subtiliora, spissitudine spissiora. Dicit igitur ad hos q latent isti seipsos dicentes corpus aliquod prius elnto esse, hoc aūt incōueniens est. Nihil enim possibile est esse prius elnto, quod aūt hoc patiātur, palàm est si uere inspissatio qdem cōpositio est, rarefactio aūt dissolutio. Dicunt aūt compōne quidem q̄ ex elntis est generari, dissolōne autem elnta ex cōpositis. Quæcūq.n.rarefactione fiunt ex eo quod dicit ab ipsis elntū dissolōne fiunt. Dissolutio autem ad elnta resolutio est. quare rarefacto subtilius & prius est qđ ex rarefactiōe fit, nō enim utiq subtiliora cōpositione fiunt, sed resolōne. Resolutio autē elementū, & est ratio talis. quia rarefit resoluitur, & quod resoluit in elntū resoluitur. q̄re subtiliora corporū, priora etiam sm ipsos erunt & elementa magis. Siquidē quod subtilius ex dissolōne fit elntum. Si igitur ignem cōfitentur subtiliorē intermediis & rarefactione generari ipm ex ītermediis. ignis ergo magis erit elntum scdm ipsos. Nihil autem/ait/differt etsi nō ignis sit primum, neq subtilius secūdum ipsos. Nam & sic assequitur aliud aliquid dicere ipsos subtilius, & magis elementum ad quod resolutio fit suppositi ab ipsis elementi medii existentis & rarefactione secūdum ipsos resoluti ad subtilius. Quęcūq igitur rarefactione fiūt, hæc magis sunt elementa. Cōm.41.

Adhuc aūt spissitudine qdem & raritate alia generare nihil differt q̄ subtilitate & grossitie. Subtile qdem eni rarum, grossum aūt volunt esse spissum. Iterū aūt subtilitate & grossitie idē qđ & magnitudine & paruitate. Subtile qdem enim qđ paruarū partiū. grossum aūt qđ magnarū partiū. Qđ enim extensum in multū subtile, tale aūt qđ ex paruis partibus cōstans. Itaq; ipsis accidit magnitudine & paruitate diuidere aliorū substantiā. Sic autē determinatis omnia accidet dicere ad aliquid & non erit simpliciter, hoc qdem ignis, hoc autē aqua, hoc autē aer. Sed idem ad hoc quidē ignis, ad aliquid autem aliud aer qđ accidit. & plura quidē elementa dicentibus, magnitudine aūt & paruitate differre dicentibus. Quoniā eni quāto determinatū est vnūquodq erit aliqua ratio adinuicem magnitudinum. quare habentia hanc rationem adinuicem, necesse hoc quidem aerē esse, hoc aūt ignem, hoc autem aquā propter inesse in maioribus minorum rationes.

Com.42. Et hoc argumẽtum adducit his qui à mediis raritate & spiſſitudine alia generãt. Et oſtendit aſſe quens ipſis incõueniẽs eſſe, ſed omnia q̃ generanť ab eo qđ apud ipſos elementũ eſt dicere illud eſſe ad aliqd & nõ eẽ ẽm ſe, hoc qdem ignem, hoc autẽ aquã, hoc autem aerem. Qđ autẽ hoc accidat ipſis ratiocinať ſic. Raritate & ſpiſſitudine alia generare nihil differt, aut ſubtilitate & groſſitie, ſi uere quidem rarum ſubtile eſt, qđ autẽ ſpiſſum groſſum, groſſitie autẽ & ſubtilitate differentias generatorũ determinare idem eſt, ac ſi determinãt magnitudine & paruitate. Et ꝑpter quid apponit, ſubtile quidem eſt qđ paruarũ partiũ eſt, groſſum autẽ qđ magnarũ partium. Nam ſuperextenſum ait ad multum ſubtile eſt tanq̃ nõ multã ſubam habens in eodẽ loco. Tale aũt qđ ex puis partibus cõſiſtit. Hoc autem dicentibus ipſis accidit magnitudine & paruitate determinare aliorũ ſubam eorũ, uidelicet q̃ ex elemento generanť. Si igitur magnũ & paruũ ad aliquid ut in pdicamẽtis determinatũ eſt, quis in mathematica, ẽm quantũ ipſam cõſiderans ſub pdicamento quantitatis reducat, accidet ſic determinantibus omnia q̃ generanť dicere ad aliquid, & nõ erit ſimplr, hoc qdem ignis, hoc autẽ aq̃, hoc autem aer, ſed idem ad hoc qdem ignis, ad aliud autẽ aer. Si enĩ aqua tanto maior ſit aere, quanto minor terra aq̃ eſt: erit ut qdem ad terrã aqua, ut autẽ ad aerẽ terra, & iterũ ſi tanto ignem ſupexcedit quanto minor ſit ab aqua, ad aquã quidẽ aer erit, ad ignem autem aqua. Et iterũ ſi aer tãto minor ſit aqua quãtum ipſo ignis erit, ut ad illud ignis aer exñs ut ſubtilius ipſo corpus. ſ. ignem. Sic idẽ ſimul aqua & aer erit, nõ enĩ determinabãt, ait, qa qđ ex tanto elemẽto aer, & ex tãto elemẽto aq̃, ſed in maiori & minori eſſe tanto alicui. In hoc ponebãt factã ipſis adinuicẽ differentiã eorum q̃ ex elementis. Deinde iam cõicat opinionẽ ipſorũ his qui circa Democritũ qui ſupponebãt infinita principia & paruitate & magnitudine atomorũ, differentiã generatorũ ex ipſis effici dicẽtes, ut dictũ eſt paulo ante. Terram enĩ & aquã, & aerem ſic dicebant differre adinuicẽ, & hoc quidẽ ex maioribus, hoc aũt ex minoribus eiſdem cõponiť. Dicit aũt ꝙ & his idem ſequiť. quoniã enim magnitudine & paruitate elementa dicunt differre abinuicem, magnitudines ipſorũ in rõne aliq̃ erunt adinuicẽ. Si igitur ꝑpter eam q̃ adinuicem rõnem magnitudinũ elementorũ & exceſſum tantũ, hoc quidẽ terra eſt, hoc autẽ aqua, hoc autem aer quocũqꝫ ſit corpus ad aliud corpus in exceſſu in quo terræ elemẽta ad elemẽta aquæ, erit hoc quidẽ terra, hoc autem aqua. Quare etſi aquæ elementa tanto excedunt elemẽta aeris quantũ excedunť ab elñtis terræ, erũt aqua qdem terra, & aer aq̃ adiuicẽ, ſilr & in aliis. Poteſt aũt, ait, nõ in Democriti opinionẽ hæc dicere, ſed ad dicentes q̃tuor qdem eſſe elemẽta, differre autẽ ipſa adinuicem magnitudine & paruitate. Et forte habet hoc aliq̃ rõnem ſi qui circa Democritũ qdem ignẽ nõ magnitudine ſolũ, ſed & figura differre ab aliis dicunt. Ariſtoteles autẽ cõmunẽ rationẽ facit etiã de igne, hoc aũt qa inſunt in maioribus minorũ rõnes obſcuritatẽ quãdã hẽre, ait, Alex. Erit aũt utiqꝫ qđ diciť tale, ꝑpterea ꝙ maiora qbuſdã exiſtentia habent ad alia aliq̃ minorũ rationẽ. Sic enim habẽtia ẽm qđ qdem ad aliq̃ maiorũ rationẽ habent erunt aliq̃ maiorũ ut ad illa, ẽm qđ autem iterũ rationem minorũ erunt iterũ, ut ad illa minorũ aliqua. Sicq; idem ad aliud quidẽ aqua erit, ad aliud autẽ terra. Patet aũt, ait, & tale aliquid p hanc literã ꝑponi, quoniã in maiori minus cõprehendiť. Eſt enĩ maius tantũ quantũ minus & adhuc. Minus aũt tantũ huius, & tantũ alicuius eẽ eſt in alio aliquo eẽ corpore, idẽ ſimul corpus ambas habebit utiqꝫ rõnes, eã q̃ maioris, & eã q̃ mioris. Si aũt ãbas rõnes & ambo utiqꝫ erit corpa. Quare qđ maius & ex maioribus corpus erit, & ſimul ex minoribus. Terra ergo ſimul terra & aqua, & iterũ aqua & aqua, & aer, & aer, aer & ignis. Quare terra ẽm eam q̃ in ipſa partiũ eſt habitudinẽ adinuicẽ omnia erit. Cõtinet enim eo ꝙ ex maioribus ſint, minorũ rationes & poſſibile eſt partes ex ipſa auferre in quacũqꝫ qs uoluerit ꝑportione. Aut hoc in maioribus, ait, in exiſtere minorũ rationes, nõ de omnibus dictum eſt maioribus, ſed de aliis excluſa terra ut ſit quod diciť, ꝑpterea ꝙ maiora qbuſdam aliis ſunt minora, & ꝑpter hoc maiorum rõnes habent. Aqua enĩ ad terrã qdem minorẽ rationem habet, ad aerẽ autem maiorẽ & aer ad ignẽ qdem maiorem, ad aquã autẽ minorẽ, terra uero ad omnia maiorẽ, & ignis minorem. Eo igiť ꝙ hęc & maiores rationes habẽt, & minores erunt ad aliqd. Ad aerẽ qdem aquã terra erit, maiorẽ enim rationẽ habet. ad terrã autẽ aq̃ minorem enĩ rationẽ habet ad hanc. Iterũ aer ut qdem ad ignẽ terra utiqꝫ, aut aq̃ erit, ad aquã autem aer aut ignis, & aſſumpta terra, etſi maior aq̃ ſit, tamẽ aliq̃ alia terra minor erit, & tanto quãto hæc erat, maior q̃ aqua. Sic aũt hñs aqua ſimul erit etiã terra. Hanc Alexãdri ſuis uerbis ꝑpoſui expoſitionem ꝑpter eos q plus me, ut ueriſimile eſt, poſſunt ex ipſo Ariſtotelis dicto intelligere. Nam mihi ui detur extortũ argumentũ. Etſi enĩ magnũ & paruũ ſint ad aliqd, non adhuc & ea qbus inſunt hæc ſunt ad aliqd, q̃uis enim amicus ſit, ad aliqd tamẽ homo cui ineſt amicum eſſe, nõ eſt ad aliquid, & dualitas quãtum excedit unitatẽ tantũ excediť à ternario. & tamẽ nõ eſt dualitas ad ternariũ unitas. Quare etſi aqua tanto minor ſit aere quãto terra minor, & ẽm qđ maius & minus ad aliquid ſit, ſed non adhuc eſt, ut ad aerẽ terra, neqꝫ aer ut ad aquã ignis, quãuis tanto minor ſit aq̃ quãto aere ignis.

Quãuis

Quāuis enim ſm quod maius & minus ad aliquid ſit, ſed nō adhuc ſm quod aqua & aer. Quāuis enim ut dicit Alexāder in maiori & minori eē tanto alicui ponāt differentiā,non iam ꝓpter hoc,& ea quibus inſunt maius & minus tm̄ alicuius eſſe, ad aliqd ſunt. Quāuis enim dualitas determinata ſit eo ꝙ unitate maior ſit q̄ unitas,& minor ternario. Et illud quidē in fine dictū ꝙ ſumpta terra etſi ſit maior aqua,tamē alia aliqua terra minor erit,& tanto quāto hæc erat maior q̄ aqua. Sic aūt habēs aq̄ ſimul erit,& terra ipſa accepta maiori q̄ aqua,& nō elntis terræ exiſtentibus maioribus q̄ elnta aquę. Quia aūt utiq; habebit rōnem ſi ſumpta pars terrę eſt quidē maior aliqua parte aquę,minor autem aliqua parte terræ,ꝓpter hoc aquam ſimul & terram idem eſſe contingit.

Quicūq; autē ignē ſupponunt elementū,hoc qdem fugiunt,alia autē ipſis neceſſariū irrationabilia accidere. Hi quidē enī ipſorū figurā coaptant igni queadmodū pyramidē facientes. Et horū hi qdem ſimplicius dicentes,quoniā figurarū maxime ſecatiua pyramis,corporū autē ignis. Hi autē decentius rationi adducentes ꝙ corpora qdem omnia cōponuntur ex eo ꝙ ſubtiliſſimarū partium,figurę autē quę ſolidę,ex pyramidibus. Itaq; quoniā corporū qdem ignis ſubtiliſſimū, Figurarū autē pyramis ſubtiliſſima & prima,prima autē figurarū primi corporis pyramis vtiq; erit ignis.

Cum dixiſſet aduerſus eos qui aliqđ mediorū elntorū ponebant,& raritate & ſpiſſitudine ex hoc alia generabant,tranſit ad eos qui ſubtiliſſimū de q̄tuor ſ. ignem elntum dicebant. Quorū erat Hippaſus Metapontinus ſimul & Heraclitus Epheſius,iſti igiť ait, Facere qdem in habitudine, & in ad aliquid elnta fugiunt & eē ſm ipſos elnti elementa. Alia autē aliqua incōuenientia ipſis adducit diuidens primo ipſorū opiōnes. Hi quidē enim ipſorū figurā adaptāt igni quē elntum ponunt,iſti ſphęram illi pyramidem figurā dicentes. Dicentium aūt ſphærā non meminit nunc. Alii autē figuram quidem nullam adaptāt,ſubtiliſſimū autem ſolū faciunt. Diuidit aūt & eos qui figurā pyramidē ponūt. tanq̄ eos qui ſimpicius dicūt ad quos primo obuiat,& in eos q decētius rōni adaptant,& ſubtiliſſimū ſolum faciūt. Dicit igiť ad ſimpliciores quos famoſius ſimpliciores uocāt,quia a ſylogiſtica & inutili ratione utūtur ex duabus affirmatiuis in ſcđa figura ſic ſyllogiſmū faciētes/ignis maxime ſectiuus, pyramis maxime ſectiua.ignis ergo pyramis. Similes aūt his ſunt ut/ait/ Alexander & qui dicūt ignē in multiplici analogia,quia & ignis & multiplicationis analogia augenť cito. Forte autē poſſibile eſt in prima figura ſyllogiſmū cōcludi ſic. Pyramis figurarū maxime ſectiua ɔueniens eſt maxīe ſectiuo corporū,tale aūt ignis eſt pyramis,ergo cōueniens igni. Si autem ſyllogiſmus recte concludit,ſimplitius utiq; dicet dicere ipſos,ut ad eos qui conſequēter cōparans quos decentius rōni adaptātes dixit. Quia prius honeſtatis laudatisq; quibuſdam naturalibus ſyllogiſmū ſic artificialiorē faciunt. Præaccipiunt enim ꝙ corpora cōponūtur ex ſubtiliſſimo,nā quod ſubtiliſſimum ſimpliciſſimū,ex ſimplici autem cōpoſita,ſm quod figuræ ſolidę oēs ex pyramidibus cōponunť. Quare pyramis utiq; erit prima & ſubtiliſſima figurarū. Et tertium quod poſterius poſuit.ſ.primā figuram primi corporis eē. His igiť poſitis ꝙ ignis ſit pyramis,ſic rōcinanť. Ignis eſt corporū ſubtiliſſimū & primū, ſubtiliſſima & prima figurarū,figuratū eſt,talis autē pyramis. Ignis ergo pyramis ſm figurā. Quærere aūt oportet cuius ſit hæc opinio q̄ ignem pyramidem dicit,qa primū corporū eſt/Heraclitus qdem enim qui elementū aliorū dicit ignem,nō dicit pyramidē eſſe ignem. Pythagorici autem ex pyramidibus componi ignem dicentes non dicunt ignem aliorum elementorum. Siquidem & ipſum dicunt ex aere generari,ſicut & ex igne aerem & aquam. Com.43.

Hi autem de figura quidem nihil enuntiant,ſubtiliſſimarū autem partium ſolum faciunt, deinde ex hoc compoſito aiunt fieri alia,ſicut vtiq; qui ex coadnato fruſticulo.

Euerſa opinione dicētium ignem eſſe pyramidem,his qdem ſimplicius hoc,his autē diligentius rōcinātibus:cōſequenter narrat eos qui figurā quidem nullā aſſignāt,ſubtiliſſimarū autē partiū ſolum dicentes ignem,deinde ex hoc cōpoſito generari alia,ſicut ex arena ſcobeq; aurea aurum cōflata & cōpacta Coeunte.n.& inſpiſſato igne groſſiora ex ipſo generari,ſed nō cōmixto aliquo ſibi. Videtur aūt mihi/ait/Alexāder per hoc exēplum incōueniētiā opinionis tradere,ut enim in cōflato auri arena,groſſius quidem aliquod corpus ex ipſa ſit aurum quidem,& ipm ſic,& ex igne ſi hoc modo fiant groſſiora corpora. Ignis utiq; erunt,& ipſa groſſitie & magnitudine ſolum differentia. Com.44.

Vtriſq; autē eadē accident difficilia. Si enī indiuiſibile primū corpus faciunt: iterū venient prius dictę rationes ad hanc ſuppoſitionē, adhuc nō cōtingit hoc dicere volentibus naturaliter cōſiderare.

Si enĩ omne corpus corpori cõparabile ſcdm quantũ, habent autẽ ꝓportionaliter magnitudines quę ſimilium partiũ adinuicem, & quę elementorum puta quę omnis aquę ad omnem aerem & elementi ad elementũ: ſimiliter autẽ & in alijs: Aer autẽ plus aqua & totaliter quod ſubtilius groſſiori: manifeſtũ quoniã & elementũ minus erit qđ aquę q̃ aeris. Si igitur maior magnitudo exiſtit in maiori, diuiſibile vtiq; erit aeris elementũ. Similiter autẽ & qđ ignis & totaliter qui ſubtiliorũ partiũ. Si autẽ diuiſibile figurantibus quidẽ ignem accidet non eſſe ignis partem ignem propter non componi pyramidem ex pyramidibus. Adhuc autem non omne corpus eſſe, aut elementum, aut ex elementis. Pars enim ignis neq; ignis, neq; alterum elementum nullum.

Com. 45. Et figurantibus, ait, ignem & infiguratũ dicẽtibus eadẽ, ait, accidũt difficilia ſi ipm primum oĩum faciunt. Ad putantes enim ipm atomũ ſiue figuram hñtem, ſiue infiguratũ dicemus q̃ ad eos qui ex atomis oĩa faciunt. ſ. oppugnare mathematicis diſciplinis dicẽtes atomã aliquã magnitudinẽ & mõ quodam ex numeris, aut ex unitatibus alia generare, & quæcũq; alia aduerſus illos dixit. Atomum aũt dicit qđ, ut ĩpartibile. Qđ aũt nõ cõtigit atomũ dicere elñtũ, & ex atomis facere naturaliũ corporũ generationẽ naturalr̃ dicẽtẽ oñdit naturalr̃ ſic. Si corporũ elñta corpa ſunt & ipſa, & oẽ corpus ei corpori cõparabile ſm quãtum eo ꝙ nullũ ſit infinitũ corpus, erunt utiq; & homœomera ueluti aer totus, aqua tota, terra ignis tota, & hæc cõparabilia adinuicẽ. Et quã rõnem habent ipſa adinuicẽ magnitudinis, hãc eãdem & elementa habebunt adinuicẽ exiſtentia & ipſa talis naturæ, hñt autẽ ſic corpora hæc adiuicem. Subtilius ipſorũ maiorem molem habet q̃ quod groſſiorũ partiũ, & ad plus extendit̃ aq̃ quidẽ q̃ terra, aer autem q̃ aq̃ & ignis q̃ aer. Palàm autẽ hoc ſic ſe habẽs, & ex ipſorũ trãſmutatione inuicem. Nam ex minori ſm molem aq̃ factus aer amplior fit & in aliis eodẽ mõ & elñta ergo ſubtiliorum partiũ. Etenim ipſa talia exiſtẽtia talium generatiua. ignis ergo elñtum maius mole erit elñtis aeris. Si autem maius nõ ergo eſt ĩdiuiſibile. Nam maius aliquo ipmq́, habet quo maius eſt & exceſſiuũ ipſius. Diuidit̃ ergo in ęq̃le & exceſſum ipſ[illegible] diuiſibile ergo elñtum ignis. Dubitabit autem utiq; quis qũo prius qdem cum dixiſſet. Subtile q[illegible]em eſſe qđ paruarũ partium, groſſum aũt qđ magnarum partiũ: & Alex. exponens hęc ut ſic, ait, qđ qdem ex duplo q̃ aer oſtans aq̃, qđ autẽ ex triplo terra: qũo igit̃ ex prius dictis nunc, ait, ꝙ elñtum minus eſt qđ aq̃ q̃ quod aeris? Forte igit̃ ibi qdam aquã dicebat maiorũ partiũ q̃ aerem, qa in eadem mole maiorẽ ſubam hñt groſſiora & ſpiſſiora ſubtilioribus & rarioribus. Hic aũt minus quod aq̃ q̃ qđ aeris dicit, quia eadem eſſentia exiſtente magis ↄtractum eſt groſſius & ſubtilius ſubtiliori & rariori, ut manifeſtat ex pauca aq̃ generatio multi aeris. Notat autẽ bene Alex. quia oſtẽſum eſt in his ab Ariſto. ſ. nõ eſſe ĩdiuiduũ ignis elñtũ ad dicentes qdem principia naturalium corporũ atomos, aut plana, ↄgruet utiq;. Ad dicẽtes autẽ ignem elñtum de quo ſermo erat, qũo utiq; congruet. Et ſoluit ĩſtantiã dicens ꝙ & his utiq; accidet ſi dicãt parua q̃dam eſſe ignea elñta ignis & hæc incorruptibilia. Nã qui apud nos ignis eſt corrũpi uidetur. Oportet autem elñtũ ĩcorruptibile eſſe. Sunt igit̃ & ignis elñta q̃dam, ſed ſi hoc, ſunt autẽ & eorum, quæ ex igne generant̃ elñta q̃dam ſm ignis alterationem & trãſmutationem facta habebunt utiq; ꝓportionem ignis elñta aliorum adinuicẽ, quã etiã hñt q̃ ex ipſis fiunt. Sic poſuit & ignis elñtũ in maiori mole q̃ elñta illorum. Si autẽ hoc, & diuiſibile ut oſtẽſum eſt. Quòd autẽ in oĩmoda ignis ſuppoſitione hoc oſtendit ↄſequentia ĩſinuant ad priora aſſignata. Cum dixiſſet. n. ſiqdẽ. n. ĩdiuiduũ primum corpus faciunt & circũducẽs ad cõtrarium aliqđ hanc ſuppõnem & oſtẽſo ꝙ neceſſe eſt diuiſibile eſſe, adiungit. Si autẽ diuiſibile ignis elñtum qđ qdem oſtẽſum eſt, figurãtibus qdem ipm pyramide, accidet ignis partem nõ eſſe ignem qđ qdem incõueniens eſt. Homœomerum. n. uidet̃ ignis ſequit̃ autem hoc. Si pyramis qdem figura ignis, diuiſibilis autẽ ut oſtẽſum eſt, pyramidis autem ptes ambę non pyramides etſi altera aliqñ pyramis fiat, fiunt igit̃ partes ignis, nõ ignis. Siquidẽ hñdo pyramidalem figurã erat ipſi igni eſſe. Scdm autem ĩcõueniens adducit figurãtibus ignem. ſ. nõ oẽ corpus aut elñtum eſſe aut ex elñtis, quod qdem uere incõueniens eſt. Hoc autẽ accidit, qa pars pyramidis neq; pyramis eſt, ut elñtum ſit, neq; ex pyramidibus ut ex elñtis. Si igit̃ pyramis ignis, ps ignis, neq; ignis eſt. qa non pyramis, neq; alterum elñtum nullũ uelut aer, aut aq̃, aut terra. Elñta. n. ſimplicia hæc corpora dicit. Et ſi horũ quidẽ unũquodq; ex cõpoſitione ignis generabit̃, pyramidis autem pars ignis particula eſt, & aliter aũt incõueniens utiq; eſſet ignis particulã aerem dicere, aut aquam, aut terrã. Erunt. n. ſic partes elemẽti q̃ generant̃ ex elemẽto. Si aũt dicat aliquis partẽ pyramidis etſi non pyramis ſit, tamen cõponi ex pyramidibus, eo ꝙ oĩs ſolida figura in pyramides diuidat̃. Figurã autem aliquã hr̃e & partem pyramidis eſſe, ꝓpter hoc aliquod aliorũ corporum eorũ quæ ex igne erit ſm

erit ẜm ipſos magnitudo ſimplicis elementi compoſita & non exiſtens pyramis ex pyramidibus cõponetur. Adhuc autem/ait/Alexã. in infinitum ſectio erit, ſi pyramis quidem ſimplicis exiſtentis ps compoſita fuerit, compoſiti autem iterum pars pyramis ſimplex exiſtẽs, & pyramidis pars iterũ ẜm ipſos compoſita eſt, ſi uero hæc, nullum utiq; erit elementum.

Magnitudine autẽ determinantibus plus aliquid elemento elementum eſſe, & hoc in infinitum ire. Siquidem omne corpus diuiſibile etiã qđ minimarũ partiũ elementum. Adhuc autem & his accidit dicere quod idem, ad hęc quidem ignis eſt, ad aliud autem aer, & iterum aqua & terra.

Poſt figurãtes pyramide ignẽ, aut etiam ſphæra, eędẽ enim ɔgruebãt rationes, tranſiuit ad eos qui magnitudine determinabant, & ꝓpter hoc elñtum dicentes, quia ſubtiliſſimũ & minimarũ partium eſt, aliorum eẽ. Et dicit ꝙ magnitudine determinãtibus accidit aliqđ prius elñto elemẽtũ eſſe. & hoc in infinitũ ire. Qualiter aũt hoc ſequiť breuiter oſtendit dicens Si oẽ corpus diuiſibile & ꝙ minimarum partiũ ꝓpter hoc elñtum eſt, eſt aũt diuiſibile in ptes, pars minor exiſtens, prior utiq; ipſo erit & iterum partis pars. Siquidẽ oẽ corpus diuiſibile, & hoc in ĩfinitum, aufereť ergo oẽ quod ſupponitur elñtum ꝓpter ly micromeres. i. paruarũ partium, ſi quod paruũ in minora diuidiť. Attendere autem oportet ꝙ tranſſumere ſubtile in paruũ, & quod ſubtiliũ partiũ in id qđ paruarum partium aſſecutũ eſt hoc incõueniẽs. Quòd autẽ prius oñdit accidere ĩcõueniens magnitudine & paruitate elemẽtorum differentiã corporũ determinãtibus/ut qui circa Democritũ tria aerem/& aquã/& terrã/ paruitate elñtorum ſimilis figurę exiſtẽtium differre dicebãt idem & his accidere/ait. Erat autẽ incõueniens illud. ſ. ſuiipſorũ natura nõ eſſe elñta quod uere ſunt, ſed in habitudine adinuicem eſſe, hñe, hoc igiť incõueniens eſt. Et dicentibus ignẽ elñtum eſſe ꝓpterea ꝙ ſubtiliũ partium eſt accidere/ait/ Nam idem corpus exiſtens qdẽ minimarũ partiũ iſto, illo aũt maiorũ partium, ad hoc quidẽ aer erit, ad illud autẽ aq̃ aut terra. Qm̃ enim ignis eo ꝙ ſubtilius fit aere elñtum eſt ipſius & exceſſus quẽ habet ẜm ſubtilitatẽ in aliq̃ ꝓportione eſt, qñ hunc exceſſum ẜm ſubtilitatẽ aer ad aliud aliqđ habuerit, erit elñtum illius & ignis, ut ad illud ſi igni eẽ erat in tanto ſubtilius eſſe, eadẽ ratio & in aliis. Com. 46.

Cõmune autẽ omnibus peccatũ vnũ elementũ ſupponentibus, vnũ ſolum motũ facere naturalẽ & omnium eundẽ. Videmus enim omne naturale corpus motus habens principiũ. Si igitur omnia corpora vnũ aliquid ſunt, omniũ vtiq; erit vnus motus & hoc neceſſariũ, quãto quidẽ vtiq; plus fiat moueri magis. Quẽadmodũ & ignis quanto qdem vtiq; maior fiat fertur velocius ſurſum ea quę ipſius latione, accidit autẽ multa deorſum ferri velocius. Itaq; propter hęc quoniã determinatum eſt prius, quoniam plures naturales motus, palàm quia impoſsibile vnum eſſe elementum. Quoniam autem neq; infinita neq; vnum neceſſe plura eſſe & finita.

Cum dixiſſet prius aduerſus dicẽtes unũ aliqđ intermediorũ elñtorum/aut aquã/aut aerẽ/aut intermedium: deinde & aduerſus eos qui ignẽ elñtum dicebãt cõmune oĩbus: nunc inconueniens adducit dicentibus unũ elñtum. ſ. unũ oĩum motum ẜm naturam facere & oĩum eũdem. Omnia enim illo mouebũtur motu qui ꝓprius elñti eſt ex quo cõſiſtentiã hñt. Quoniã igiť uidemus oẽ naturale corpus motus principiũ habẽs ſi oĩa corpora unũ aliqd ſunt ẜm ꝙ ex uno à quo & principiũ motus & oĩum utiq; erit unus motus ſpecie, differentiã autem eſſe ẜm magis & minus quę accidit eo ei qđ eſt plus & minus. Sicut & ignis quanto utiq; amplior fuerit, fertur citius ſurſum ſua latione. Et ſiquidem ignis ſolus eſſet elñtum omnia utiq; ẜm naturam ferrentur, hæc qdem citius, hæc autẽ tardius. Nunc autẽ & deorſum feruntť aliqua, & ꝙ non ꝑter naturã neq; hæc, inſinuat illa particula cõtextus & in his, ſicut & in igne maiorẽ citius ferri deorſum. Et quidẽ ſi ui ferrenť qđ maius tardius & non uelocius fereť. Deinde cõcludens itaq;/ait/ ꝓpter hæc q̃cũq; ad dicentes elñtũ unũ dicta ſunt, ſiue mediorum aliqđ, ſiue ignem, & quæcũq; cõmuniter ad dicẽtes unum elñtum. Et etiã/ait/ qm̃ determinatum eſt prius ꝙ plures naturales motus impoſſe eſt unum elñtum hñe, hoc aũt qđ ex ſimplicibus motibus argumentũ cõmune erat oſtendens quot ſunt elñta, & ꝙ neq; infinita neq; unũ. Exiſtentibus. n. ſimplicibus motibus, & neq; uno, neq; infinitis, ſed pluribus qdẽ uno/finitis autẽ quoniã ſimplices motus ſimpliciũ corporũ ſunt: & quot ſimplices motus tot ſimplicia corpora: ſimplicia autẽ corpora elñta: palã ꝙ ex motibus uerum dicere ꝙ impoſſe eſt unum eſſe elñtum, ſicut & infinita. Nã & hoc per rationẽ motuum interemptũ eſt, & per alia multa argumẽta. Qm̃ igitur neq; infinita aut neq; unum, eſſe autem oportet penitus elementa: neceſſe ipſa plura eſſe & finita. Com. 47.

Cōſiderandū aūt primo vtrū ęterna(alia's)ſempiterna ſunt,aut generata corrūpuntur. Hoc enī oſtenſo manifeſtū & q quędam & qualia ſunt. Sempiterna quidē igitur eē impoßibile. Videmus enim & ignē & aquā & vnūquodq; ſimpliciū corporū diſſolutū. Neceſſe autē aut īfinitā eſſe/aut ſtare diſſolutionem. Si quidē igitur infinita erit & tēpus reſolutionis infinitū,& iterū cōpoſitionis. Vnaquęq; enim in alio tempore diſſoluitur & componitur partiū. Quare accidet extra infinitum tempus aliud eſſe infinitum,cum illud quod compoſitionis infinitum ſit & adhuc prius hoc quod diſſolutionis. Quare extra infinitum fieri infinitum quod quidem impoßibile.

Com.48. Poſtquā oſtendit q neq; infinita poſſibile eſt eſſe elementa neq; unum, et poſtq̄ concluſit ex hoc q plura ipſa neceſſe eſt eē & finita:cōſequens erat inquirere quot & qualia. Sed ipſe prius,ait,oporte re cōſiderare utrū æterna ſint,aut generanť & corrūpūtur. Hoc.n. oſtenſo manifeſtū erit,& quot & qualia ſunt. Oſtendit igiť cōſequenter q nō ſint æterna,hoc mō ſumens tāq euidens q oia mota nobis ſub luna corpora & cōpoſita & ſimplicia q̄ ex ſimplicibus motibus īuenit,uidenť diſſolui & corrumpi & magis cōpoſita q̄ ſimplicia his modis ſm quos poſſibile erat,& q̄ diſſoluunť ſimplicia æterna eſſe exponit,ut hos cū argueret habeat nō eſſe æterna. Merito aūt notorum ſimpliciora eligens in his facit ſermonem,tāq in his elnta debeant inueniri,niſi forte q in principio uideať ſumere nōdum oſtēſo quot & quæ ſint elnta. Idem autem dicere ſimplicia corpora. Dicit igitur q ſi diſſolui uidenť ſimplicia corpora ſi debeant ſic ſe habentia,æternum aliquod habere in ipſis,ſicut cōuenit elementū eſſe. Neceſſe autem in infinitum procedere diſſolutionem ita ut nunquàm ſint diſſoluta, aut ſtare & ceſſare diſſolutionem nōdum diſſoluto toto,ſm utrūq; enim horū modorū poſſibile eſt,& ſi nō totum,ſed partē aliquā ſubmanere æternā. Si igiť neq; ad īfinitum poſſibile eſt ipſa diſſolui,neq; deſinere ad aliquod indiſſolutū diſſolōnem,palā q non erunt ęterna. Et q quidē non ad infinitū ipſorū diſſolutio oſtēdit paccipiens quod in tēpore diſſoluiť & cōponitur. Nā & cōponi uidentur, nō enim poſſibile idem ſm idē ſufferre ambo,& q quātum eſt diſſolōnis tēporis,tm̄ utiq; ſit & plus quod cōpoſitionis. Laborioſior enim ubiq; compoſitio diſſolōne. His aūt pacceptis accidet extra īfinitū tempus aliud eſſe īfinitum,quod qdem eſt impoſſe. Neq; enim finitū extra infinitū poſſibile eſſe neq; infinitum unāquāq; autem partiū dixit,quia ptes totius ſunt hæc q̄tuor elnta. Dubitat aūt Alexāder ppter quid aliud tēpus erit cōpoſitionis,pōt enim ī eodem tēpore alterius quidē diſſolō fieri, alterius autem cōpoſitio,ueluti aeris diſſolō & ignis generatio. Nam idē quidem ſimul diſſolui & componi impoſſibile eſt ſm idem,ſm aliud tamē diſſolui, & ſm aliud cōponi nihil phibet. Et ſoluit dubitationem dicens. Si & unūquodq; ipſorū in aliqua diſſoluiť & ex aliquibus generať,erit utiq; q̄ ad infinitū uniuſcuiuſq; ipſorū diſſolō ad īfinitū iterū alterius ꝯpoſitio illis ipſis ad q̄ diſſoluiť unius & cōpoſitis iterū. Si igiť ad īfinitū diſſolō ignis,qn̄ aūt diſſoluiť ignis tūc nō generať neq; cōponiť ī alio utiq; erit cōſiſtens & facta nō in quo diſſoluiť. Iſtud aūt infinitum extra tēpus infinitum,ergo & tēpus in quo cōſtituiť ignis:& qm̄ in minori tempore generať,quia corrūpitur īfinitum,ppter quod corruptionis infinitū utiq; erit, & quod cōpoſitionis ipſius. Si autem dicat aliquis in eadē infinitate temporis,hoc quidem ignis generari,hoc autē corrūpi,& genitū iterū corrūpi & aliud generari,ſicut ueritas ſe habet. Talis ſuppoſitio nihil ignis æternū ſeruat.

Si autē ſtabit alicubi diſſolutio/aut indiuiſibile erit corpus in quo ſtatur/aut diuiſibile qdem/non tamē diuidēdū nunq̄. Quēadmodū Empedocles videtur dicere. Indiuiſibile quidē igitur nō erit ppter prius dictas rōnes. At vero neq; diuiſibile qdem,nunq̄ aūt diſſoluendū. Minus enī corpus maiori facilius corruptibile. Siquidē igitur & qđ multū corrūpitur ſcđm hanc corruptionē,vt corrūpatur in minora. Adhuc magis hoc pati ratiōabile minus. Duobus autem modis videmus corrūpi ignē. A contrario enim corrūpitur extinctū,& ipſum in ſeipſo marceſcens. Hoc aūt patitur minus à pluri & velocius quāto vtiq; ſit minus. Itaq; neceſſe corruptibilia & generabilia eſſe elementa corporum.

Com.49. Alterum modū æternitatis elntorum cum interemiſſet.ſ.ſm diſſolui ad īfinitū,ad alterū trāſiuit ſupponētem ſtare alicubi diſſolōnē. Et oſtendit q impoſſe eſt ſtare qđ non adhuc diſſoluať. Si.n.ſtat aut indiuiſibile aliquid eſt hoc in qđ ſtat,aut diuiſibile quidē,nō diuidendū autē,hoc eſt non corrūpendū,ſicut Empedocles,ait. Iſte.n. diuiſibilia quidē,ait,elnta. Non.n.atomos principia ſupponit iſte, ut qui circa Democritum,ſed itranſmutabilia in inuicē & incorruptibilia q̄tuor elnta inſtituit,quia cōem materiā ipſorū non ſinit. Eam autē quæ ex inuicē uideť generatio ſm ſegregationē fieri dicit,

oĩa.n.in oĩbus inexiſtere ſm actũ exiſtẽtia. Sed indiuiſibile qdem impoſſe eſt eſſe hoc ad qđ ſtat diuiſio corporũ, ut Democritus dicebat. Oſtenſum eſt.n. ꝙ nõ eſt poſſibile ex indiuiſibilibus corpora cõponi, neq;.n.cõtinuum aliqđ erit neq; diuiſio neq; cõſenſus neq; contẽperantia. Oſtenſum eſt aũt & ꝙ nullum corpus eſt indiuiſibile. At uero neq; diuiſibile quidem eſſe poſſibile eſt ad qđ ſtat diſſolutio, non diuidendũ autem. In oĩbus.n.corporibus uidemus ꝙ minus maiori ſi ſit homœomerum & eiuſdem naturæ facilius corruptibile eſt. Si igiẗ maius corrũpiẗ in diſſolõne, ut ignis, & aer, & unũquodq; aliorũ, uideẗ multo rationabilius qđ minus facile poſſibile exiſtens. quare neq; ad diuiſibile ſtabit diſſolutio, ꝙ aũt minus ſit facilius corruptibile, in exemplo ignis oſtẽdit. Duobus.n.exiſtentibus modis ſm quos corrũpiẗ ignis à cõtrario.ſ.extinctus & à ſeipſo marceſcens. In utriſq; minus facilius paſſibile eſt & facilius corruptibile. Erit aũt utiq; per hoc ꝙ ſunt duo modi corruptiõis ignis, & hoc ipm manifeſtatũ.ſ.ꝙ corrumpiẗ ignis, & minus ampliori eſt facilius corruptibile. Qđ autem de igne dictum eſt & de aliis intelligendũ. Si igiẗ neq; ad infinitum ipſorum diſſolutio, neq; adhuc deſinet alicubi in ea quæ nõ adhuc diſſolueñẗ, relinquiẗ corruptibilia & generabilia eſſe eĩnta corporum. Quatuor autem hæc ꝑpoſuit corpora nõ qđ in principio petens ut utiq; aliquis ſuſpicabiẗ, ſed à ſimplicibus motibus inuenta ſimplicia corpora eligens. Quęrit ſi hæc aut in his aliquid eſt æternum, ubi enim utiq; eſſent alibi motorum.

Qm̃ aũt ſunt generabilia / aut ex nõ corpore / aut ex corpore / aut ex alio / aut ex inuicẽ. Ex nõ corpore qdem igitur generãs ſermo facit vacuũ. Omne enim qđ fit / aut incorporeum erit in quo generatio / aut habebit corpus, duo ſimul erunt corpora in eodem, qđ qdem factũ, & qđ pręexiſtẽs. Si aũt ſine corpore neceſſe vacuũ eſſe ſeparatum, hoc ꝙ impoßibile oſtenſum eſt prius.

Oſtenſo ꝙ generabilia & corruptibilia ſunt elementa, cõſequẽter ex diuiſiõe diligẽti quęrit, utrũ ex corporeo aut incorporeo eſt generatio. Et oſtẽſo ꝙ ex incorporeo eſt impoſſibile, habet ꝙ ex corpore aut ex alio aut ex iuicẽ. Neceſſe.n. ex ſeipſis. Sed qđ generaẗ ex aliquo alio generaẗ & nõ eſt à ſe ipſo ut nõ ante generationẽ ſuiipſius pręexiſtat. Si igitur nõ à ſeipſis aut ex ſe inuicem aut nõ ex inuicem qđ idem eſt cũ hoc qđ ex aliis. Oſtenſo igitur iterũ ꝙ ex alio corpore impoſſibile eſt ipſa generari habet relictũ ꝙ ex inuicẽ generañẗ elementa. Diuiſione enĩ cõtradictoria exiſtente, reliquũ neceſſario relictũ eſt aliis interemptis. Primo igiẗ oſtendit ex eo ꝙ omne qđ generaẗ corpus in aliquo loco generaẗ, omne enim corpus maxime generabile & ſub luna in loco eſſe neceſſe eſt, & q̃ ex incorporeo ſunt, ergo generañẗ elemẽta, corporaq; exiſtẽtia erunt in loco aliquo. In loco itaq; illo in quo generantur & quẽ obtinent generata aut præexiſtit aliqđ corpus occupans ipſum aut nullũ erat in ipſo corpus. Sed ſiquidẽ erat aliqđ corpus ꝑoccupans locũ duo corpora in eodẽ loco erunt, qđ ꝑextitit & qđ genitũ eſt, in eadẽ circũſcriptione loci ambo locata. Et ſic erit corpus in corpore, & corpus per corpus cedens qđ qdem impoſſibile, & in naturali auditu oſtẽdit. Sequebaẗ enim incõueniens.ſ.maximũ in minimo & mare in cyatho capi. Et ſenſus qdem dictorũ talis eſt, lr̃a aũt q̃ dicit, omne enĩ qđ fit aut incorporeũ erit in quo generatio, obſcura uere eſt. Et uériſĩle eſt ut Alexandro uideẗ peccatũ eẽ parte quadã ipſius ablata, eſſe autẽ cõplementũ, omne enĩ qđ fit aut incorporeũ erit in quo generatio eius eſt qđ fit, aut aliud aliqđ cõtinẽs erit corpus, qđ incorporeũ dixit. Si aũt cedere quis dicat ꝙ fit qđ præexiſtit, erit uacuus aliqs locus in quo trãsferẗ. Non enĩ utiq; in locũ illius ex quo hoc fit, ex incorporeo enim fieri ſupponiẗ. Sic qdem ſi locus in quo erit qđ generaẗ ↄtinebat aliqđ corpus ante id qđ generaẗ. Si aũt nullũ cõtinet corpus uacuũ erit aliqđ ſeparatũ qđ ſuſcipit corpus qđ ex incorporeo generaẗ. Oſtenſum eſt autẽ in quarto de naturali auditu ꝙ impoſſibile eſt eſſe uacuũ. Com. 50.

At vero neq; ex corpore aliquo cõtingit fieri elemẽta, accidet enĩ aliud corpus prius eẽ elementis, hoc autẽ ſiquidẽ habet grauitatẽ / aut leuitatẽ, elemẽtorum erit aliquod. Nullã aũt habens inclinationẽ ĩmobile erit & mathematicũ. Tale aũt ens nõ erit in loco. In quo enĩ quieſcit in hoc & moueri poßibile. Et ſi quidẽ vi, præter naturam, ſi autem non vi, in loco nihil ex ipſo erit. Quod enim fit & ex quo fit neceſſe ſimul eſſe. Quoniam autem neq; ex non corpore fieri poßibile neq; ex alio corpore relinquitur ex inuicem generari.

Oſtenſo ꝙ ex incorporeo ĩpoſſibile eſt corporũ generationẽ eſſe trãſit ad oſtendendũ ꝙ neq; ex corpore aliquo alio. Nam illud ex corpore aliquo ſignificat ex alio. Hoc aũt oſtenſo relinquiẗ ex inuicem eſſe elementorũ generationẽ. Qđ aũt nõ ex alio aliquo corpore ꝑponens oſtendere, breuiter ipſum rõcinatus eſt dicens. Accidet.n.aliud corpus prius eſſe elementis qđ eſt euidenter incõueniẽs. Com. 51.

Et qa primo aliorũ oportet esse eleméta, & qa in infinitũ necesse est ire, si generabilia & ipsa sunt & qđ illa utiq; magis erunt eleméta & nõ hæc q̃ supponimus, hæc enim cũ insinuasset euidentia existẽtia & cõiora & naturaliter. Iam obuiat ad sermonẽ. Nam corpus hoc ex quo dicit elementa esse siqdẽ habebit grauitaté aut leuitaté erit utiq; suppositorũ aliqđ elementorũ. Siqdem grauitaté habeat eorum q̃ mouenť ad mediũ erit, si auté leuitaté eorũ q̃ ad circũ. Si auté nullã habeat inclinationẽ imobile & mathematicũ erit. Hac eni maxime naturale corpus à mathematico differt eo q; habet motus principiũ in seipso. Tale aũt exñs sine inclinatione & nõ motus principiũ hñs nihil aliud q̃ mathematicum est, neq; in loco erit. Hoc aũt & ipsum qdem ẽm se incõueniẽs. s. esse aliqđ corpus naturale nõ exñs in loco. Et aliud aũt quoddã incõueniens ipse attendit si nõ sit in loco. s. nihil ex ipso generari. In quo enim loco est qđ subiicič alicui ex quo generať, in hoc q; generať necesse est esse, siquidé qđ generať locũ eius ex quo generať assumit. Si igitur nõ est in loco id ex quo generať neq; utiq; generabitur aliqd ex ipso. Qđ autem inclinationẽ nõ hñs nõ utiq; erit in loco ostendit p impossibile. Si enim esset in loco ĩmobile exñs & quiescens, & moueri natũ est, & siqdem ui qescit in ipso & moueri ad ipsum ui & p̃ter naturã contingit. Quod auté ui mouetur oẽ habet aliquẽ & ẽm naturã motum, posterius enim in oĩbus est quod p̃ter naturã eo q; ẽm naturã. Si autem ẽm naturã quiescet in loco, & moueri ẽm naturam ad ipm possibile est. Si igiť ĩmobile penitus est neq; quiescet in loco, neq; erit totaliter in loco, neq; generabiť aliquid ex ipso. Si aũt in loco est, patet, ait, Alexander, & hac rõne adduci uacuũ esse in quod generatur erit. Idem enim accidit quod & his qui generãt corpus ex incorporeo. His autem ostensis merito concludit ex inuicem generari elementa. Quoniam neq; ex incorporeo possibile est neq; ex alio corpore, ut ostensum est.

Iterũ igitur cõsiderandum quis modus eius q̃ ex inuicẽ generationis. Vtrum vt Empedocles dicit & Democritus, aut vt qui in plana resoluũt, aut est aliqs modus ab his. Qui qdem igitur circa Empedoclem & Democritũ latent ipsi seipsos neq; generationẽ ex inuicẽ facientes, sed apparentẽ generationem intus, existens enĩ vnũquodq; segregari inquiunt, tanq̃ vtiq; ex vase generationẽ existente, sed nõ ex aliqua materia, neq; fieri trãsmutata. Deinde & sic nihil minus irrationabilia quę accidunt. Eadẽ enĩ magnitudo nõ videtur cõpacta fieri grauior. Necesse aũt hoc dicere dicentibus segregari aquam ex aere inexistentem. Cum enim aqua quis ex aere fit, vel fiat grauior est.

Com. 51. Ostenso qđ relictũ est. s. ex inuicem generari elñta, qm̃ & generabilia ostensa sunt, neq; ex incorporeo, neq; ex aliquo corpore: quęrit deinceps modum generationis ex inuicẽ, & qm̃ diuersę etiam de hoc fuerunt opiniones Empedocle dicente qdem æterna elñta mixturaq; & disgregatione horũ generationem assignãte. Anaxagora auté omnia in oĩbus dicẽte, & generationem segregatione ponẽte Democrito etiã, & dicentibus plana cõgregatione & disgregatione atomorũ & planorum generationem elemẽtorum ex inuicem facientibus. Ad primos obuiat eos qui circa Empedoclé & Democritũ & Anaxagorã cõmune cõsiderans in ipsorum opiniõe. s. q; quæ apud unumquéq; ponunť elementa æterna existẽtia tunc generari uidenť, quãdo ab aliis segreganť. Nam Acragantinus Empedocles quidem quãdo aqua ex aere fit, aut aer ex aq̃ inexistentia prius in cõmixtura actu, tunc segregari uideť dicere. Anaxagoras auté non q̃tuor solũ, sed etiã alia oĩa. s. similaritates elementa dicens & oĩa in oĩbus esse, ẽm p̃dominans auté designari & formari. Quãdo igiť plura segregata ignis ostiterint, tũc uideť generari ignis. Et Democritus etiã suiipsius eleméta. s. atomos ex inuicem generari inqt. Et dicit tãquã segregatos à mixtura. Aq̃. n. dissoluta, atomi qui segreganť in aerem consistunt, tales taliter cõplicati. Isti igitur, ait, nõ generationem ex inuicẽ faciunt elñtorũ. sed apparenté generationem, quia inexistẽs unũquodq; elementorũ quæ apud ipsos ẽm actum segregari aiunt, tãquã generatiõe ex uase existente, sed nõ ex aliqua materia ẽm trãsmutationẽ cõsistente. Differẽtia aũt quia qđ quidem ex uase actu existens segregať, qđ autem ex materia ex eo qđ potentia in id quod actu trãsmutať. Si autem & detur ipsis, ait, segregationẽ generationem esse, & qdem, & ẽm se existẽs inconueniẽs, & sic nihil minus incõueniens sequetur. Sumens igiť ex euidentia, & eadem magnitudo cõpacta nõ fit grauior. Neq;. n. uestimẽtũ compressum grauius seipso expãso est, neq; oculcata lana seipsa laxata. Facientibus auté generationẽ ẽm segregationẽ accidit hoc dicere. Si. n. aq̃ segregatiõe ex aere generať nihil aliud aduenit ipsi q̃ cõpactio qđã & ĩspissatio. Nã in aere aq̃ qdem erat similiter, sed diffusa, sed grauior erat aqua segregata q̃ quando erat in aere. Cõpactum ergo idem corpus grauius ẽm ipsos fit. Et qdem nullam habentium grauitaté corporũ cũ aere leuius est q̃ sine aere ẽm se acceptũ, si in aere & non in aqua iudicetur grauitas ipsorum. Nã in aqua qdem grauibus leuitatem facit aeris mixtu-

ra eo q aer supernatat aquæ. In aere autem non adhuc eo q non adhuc habeat aer in aere leuitatẽ, & hoc etiam ipse dixit per hoc. Eadem enim magnitudo non uidet compacta fieri grauior. Nam illud compacta est significatiuũ huius quod est priuatum intercepto aere.

Adhuc aũt mixtorũ corporũ nõ necesse separatum alterum semp ampliorẽ locum obtinere. Cum autẽ ex aqua aer fiat maiorẽ occupat locũ. Q̃d enim subtiliorũ partiũ in ampliori loco fit, manifestũ autem hoc & in pmutatione. Vaporante enĩ & intumescente humido rũpuntur cõtinentia moles uasa pter coartationẽ. Quare siquidẽ totaliter nõ est uacuũ neq; extenduntur corpora, quẽadmodũ aiunt hęc dicentes, manifestum id q impossibile. Si autem est vacuum & extensio irrationabile ex necessita te semper ampliorẽ locum occupare quod separatur.

Secundũ incõueniens adducit his assumẽs & hic tanquã euidẽs q mixtorũ corporũ si alterum se paretur non necesse est alterũ ampliorem locũ occupare. Si igit quãdo ex aqua aer fit ampliorẽ locũ non solũ eum quẽ obtinebat in aq̃ existẽs, sed etiam eo quẽ cum aqua obtinebat. Nam quod subtilio rum partiũ fusum ampliorẽ locum obtinet q̃ quod grossiorũ partiũ. Et sigdem generabat talem nõ existens prius aer, rõnabile est talem ipm factum ampliorẽ locũ occupare. Si autem erat & pexistebat talis existẽs aer nõ est rõnabile ipm obtinere post segregationẽ ampliorẽ locum. Persuasio autem est ex ratione ampliorẽ locum obtinere genitum ex aq̃ aerem, qa subtiliorũ partium est. Addueit etiam à sensu euidentiã. Musto enim in uaporẽ resoluto & spumã ꝯuerso in tali transmutatione rũpuntur sæpe uasa cõtinẽtia pter angustam ipsorũ regionẽ. Hoc aũt non necesse est separatũ alterum semp ampliorẽ locum obtinere dixit pter ꝯsequẽter dicendũ. Quãuis enim sit uacuũ & possit aliqua ex tẽsio fieri pter hoc corporũ, sed nõ semp hoc fit, neq; ex necessitate, ut in aere habet. Argumentatus autem hoc prius quidẽ ab aq̃ quia grauior erit segregata. Deĩde ab aere, quia ampliorẽ locũ obtinet. Tertio autẽ à loco facit argumentationẽ, & dicit, q si quidem totalr nõ est uacuũ (ut ipse ostendit) in quod extendãtur corpora p se palã impole est. Quo.n.mõ aut qualiter ampliorẽ locum assumet idẽ corpus semp permanẽs nõ existẽte uacuo loco aliquo sine corpore in quẽ fusio fiat subtilioris. Si aũt est uacuũ (ut dicũt qui circa Democritũ) in quod corporũ expansio fit, quãtum qdem est in loco po terunt extendi corpora. Irrationabile autẽ ex necessitate semp alterũ est, ceu aerem separatũ ex mix tura ampliorẽ locum assumere. Sic quidem à principio Alexander in separato uacuo cum fecisset ex positionẽ. Hoc enim utiq; erit locus in quẽ extensio corporibus fit, notabilr ad dispersum uacuũ, trã siuit dicens. Nam fusionem efficere per uacui interptationem irrationabile est. Secundum aliquam enim necessitatem aut potentiam interceptum hoc distendet corpora & diuidit incorporeũ existens ad cedendum & nõ ad faciendum præparatum. Adhuc autẽ propter quid non oĩa diffundũtur, ait. & ampliorẽ locũ obtinent q̃ segregãtur ſm q uacuũ interceptũ est, cã huius. Sed aq̃ quidẽ ex aere se gregata non diffundit, sed ꝯtrahitur. Aer aũt ex aqua segregatus semp diffundit. Forte aũt Arist. de disperso uacuo dicit argumentũ totum. Hoc enim scd̃m eos qui circa Democritũ causam est corpo rum extensionis. Nam separatũ uacuũ cã quidem extensionis nõ est, sed extẽsis locũ exhibet. Et pro pter hoc sic dixit. Siquidem totalr nihil est uacuũ, neq; separatũ, neq; dispersum, neq; extendũtur cor pora, ut qui circa Democritũ interceptiõe uacui extendi dicũt ipsa scd̃m suiipsorũ naturam & mixta seruant, ut Empedocles & Anaxagoras uoluerunt. Isti enim sunt qui hæc dicebãt. Manifestũ, ait, im possibile esse. oportebat enim separatũ aerem manere similẽ & æq̃lem obtinere locũ, & non ut nunc uidetur ampliorẽ occupare. Si autẽ est dispsum uacuũ & dilatatio, ut Democritus uult irrationabile mixtos quidẽ atomos nõ intercipi uacuo, separatos aũt hoc pati. Et pter hoc ampliorem locũ obti nere quod separatur. Et si sic dictum est erit utiq; per priora quidem ad Anaxagoram & Empedo clem sermonem dirigens qui nõ dicebat esse uacuum, posteriora autem ad eos qui circa Democritũ dicta sunt concedentem interceptionem uacui.

Necesse aũt & deficere eam quę ex inuicẽ generationẽ. Siquidẽ in magnitudine finita nõ sunt infi nita finita. Cum enĩ ex terra aq̃ fiat, ablatũ est aliquid terrę, siquidẽ segregatio generatio. Et iterum cum ex derelicto similiter. Siquidem igitur hoc semper erit, accidet infinito infinita inesse. Quoniã autem hoc impossibile non vtiq; semper fient ex inuicem. Quod quidem igitur non est segregatio ne quę inuicem transitio dictum est. Com. 53.

Et p hãc argumentationẽ interimit generationẽ esse ſm segregationem fit, tãq oĩbus in oĩbus ſm actũ existentibus, ut Anaxagoras dixit. Etenĩ aliqd ad ipsum usus fuit hac argumẽtatione. Et in pri mo de naturali auditu. Ibi enim pricipia corporũ q̃rens, hic autẽ nunc modũ generationis ex inuicẽ. Com. 54.

Dicit igit̃ ꝙ si ſm segregationẽ generatio sic tãq̃ oĩbus in oĩbus exiſtẽtibus necesse est deficere eã q̃ ex inuicem generationẽ. Qđ quidẽ non uolũt qui sic ſupponũt, oſtendit̃ aũt & hoc ꝑaccepto ꝙ in magnitudine finita nõ ſint infinita finita. Infallibiliter aũt dixit infinita finita, quãuis enim ad infinitum ſic corpora diuiſibilia, aliud eſt qđ ad infinitũ, & aliud qđ actu infinitũ, & q̃ quidẽ ad infinitũ diuiſibilia cõtinua ſunt, q̃ autem ſm Anaxagorã finita ſunt, nõ enĩ unita ſunt adinuicẽ diſſimilis ſpeciei exiſtentia. Si igitur finita magnitudine infinita multitudine cõpoſita, infinitũ magnitudine faciunt totũ quod nõ infinitũ magnitudine, ſed finitum, nõ utiq; erit ex infinitis multitudine finitis, hoc eſt actu circũſcriptis. Hoc igit̃ poſito. ſ. ſcđm ſegregationẽ ex terra uere generatio aquæ erit quãdo ex terra aqua fit, & iterũ ex relicta ſimilr̃. Siquidẽ ſemper hoc erit accidet infinito infinita inexiſtere finita. Nõ enim cõtinuũ in ĩfinitum hęc ſectio, ſed ſegregatio actu diſcretorũ. Si igitur impoſſe infinito inexiſtere infinita finita, impoſſibile ſemp ex terra illã aquã fieri, ſi ſcđm ſegregationẽ generatio erit. Deficiet ergo generatio aq̃ ex terra. Si igit̃ & ipſi uolũt ex terra ſemp generari aquã, & uident̃ ex unoquoq; elñtorum alia generari, nõ utiq; erit ſm ſegregationẽ generatio elñtorum ex inuicem.

Relinquit̃ aũt in inuicem trãſmutantia vel fieri generari, hoc autẽ dupliciter, aut enim trãſfiguratione quẽadmodũ ex eadẽ cera fiet vtiq; ſphęra & cubus, aut reſolutione ea quę ad ſuperficies, quẽadmodum q̃dam aiunt. Si quidẽ igitur trãſfiguratione fiunt, accidit ex neceſsitate indiuiſibilia dicere corpora. Diuiſibilibus enim entibus non erit ignis pars ignis, neq; terrę terra propter non eſſe pyramidis partem ſemper pyramidem neq; cubi cubum.

Com. 55. Segregatione interempta relinquit̃ ſm trãſmutationẽ inuicẽ ex inuicẽ generari elemẽta. Neceſſe enĩ ſi ex inuicẽ generant̃ aut actu ente utroq; alterũ ex altero ſegregari. Qđ quidẽ neq; generatio ꝓprie eſt, ſed apparẽs generatio, aut trãſmutãte eo ex quo generatio in id qđ generat̃. Duplr̃ autẽ ait & hoc, aut enĩ transfiguratiõe ſicut ex eadẽ cera fiet utiq; ſphęra & cubus aliãs aliter trãſformata, aut ea q̃ in plana diſſolutione eius ex quo generatio, & ea q̃ ex illis planis cõponi eius qđ generat̃ ſm trãſmutationem q̃ ex inuicẽ generatio ſequit̃, ut ſi diſſoluta domo ex eadem materia alia cõponat̃ domus. Et eſt quidẽ etiã trãſfiguratio, ſed nõ adhuc unius ſubiecti cõtinui trãſformati, ſed plurũ tranſcõpoſitorum. Palã aũt ꝙ & tertius modus eſt elementorũ ſm trãſmutationẽ ex inuicẽ generationis, quẽ ipſe ſegregat nõ ſm figurarũ, ſed ſm eam aliarũ actiuarũ dictarũ qualitatũ trãſmutationẽ caliditatis, frigiditatis, ſiccitatis, humiditatis, quibus & aliæ ſimul ſequũtur. Ad primũ igitur contradicit. ſ. tranſfigurationẽ ſm tranſformationẽ unius ſubiecti. Videt̃ autem & hunc modũ generatiõis ex his quæ in Timæo dicũtur ꝓponere. Nam de tranſmutationẽ elñtorũ ibi cum dixiſſet adiungit, Adhuc autem planius de ipſo deſiderandũ iterũ dicere. Si enim aliq̃s oẽs figuras ex animo formãs, nihil aũt tranſformãs ceſſent ſingula in oĩa, oſtendente aũt aliquo ipſorũ unum & q̃rente quod q̃dem eſt, longe ad ueritatẽ ſeueriſſimũ dicere ꝙ hoc trigonum quęcũq; aliæ figuræ factũ eſt nõdum dicere hæc tanquã exiſtẽtia q̃ à medio poſito tranſcidunt, Quod aũt nõ tanq̃ ſm tranſplaſmationẽ facta ex inuicem tranſmutatiõe, exẽplum hoc ꝓpoſuit huius ꝙ ſubiecta quidem materia manet, ſpẽs autem circa ipſam tranſmutãtur, q̃ ante hanc literã plura exiſtẽtia manifeſtãt, ex quibus pauca tranſcribere eſt neceſſe, cum tota ſeries literæ ſit ꝓlixa q̃ intellectũ facit planũ. Cum dixiſſet itaq; de elñtorum in inuicem trãſmutatione, & quia qđ ſemper generat̃ ueluti hic ignis & hæc aq̃ non dignũ eſſe determinato noĩe uocare tãquã ſemper tranſcidens. ſ. qđ ſemp tale, adiungit itaq; & ignem qui per oẽ talis & omne qđcũq; utiq; habet generationẽ huic ĩnata ſingula ipſorum imaginant̃, & iterũ inde petit ſolum illud iterum appellare eo ꝙ hoc & eo ꝙ illud utentes noĩe. Hoc autẽ qualecũq; quid calidũ aut album, aut etiã quodcũq; aliquid cõtrariorum, aut etiã qđcũq; ex his nullũ illorum hoc uocare. His igit̃ cõſequenter ad exẽplum ꝓducit prius ꝓmiſſa de auri trãſfiguratione tãquã planius potentia declarare ꝓdicta. Figura ꝓ forma & q̃licũq; ſpecie utens, pp quod & alibi ambo dixit & formã & figuram qñ dixit de materia. Suſcipit. n ſemp oĩa & formã nullã unquã nulli ingredientiũ ſimilẽ recepit nullatenus nullo mõ, effigies. n. ait, oĩum iacet motum & figuratũ ab introeuntibus. Qđ quidẽ igit̃ nõ Platonis eſt trãſfiguratio etſi à ſermonibus Platonis accepta ſit palã eſt. Dicit autem ad eos qui ſic ex inuicẽ elñta generant Ariſto. ꝙ accidit ipſis, indiuiſibilia elñta dicere ſic ut ignis pars nõ ſit ignis. Si. n. ignis elñtaris eo ꝙ pyramidis figurã habet ignis eſt, ſi diuidat̃ ut non iã partes pyramidis ſint pyramides, nõ erit pars ignis, ignis nõ hñs ignis figuram. Qđ quidem incõueniens & in aliis, ſimilr̃ aũt & irrõnabile eſt, irrõnabile. n. partem aq̃ nõ eſſe aquã, aut partem aeris aerẽ, nõ ſemp autẽ dixit pyramidis partem pyramidẽ eſſe, quia aliqualr̃ diuiſa pyramis in pyramides diuidit̃, aliqualr̃ aũt una ꝑs pyramis, aliæ autem nõ pyramides, aliqualr̃ autẽ nulla pars pyramis erit. Accidet ergo ĩdiuiſibilia in-

similia

similia elementa esse, hoc autē ostēsum est īpossibile. Accidit aūt his & illud incōueniens diuisa pyramide.s. esse aliqđ corpus qđ neq; elemētum neq; ex elementis est. Si aūt aliquis dicat ꝙ sicut ignis uidetur in ignem diuisus sic & pyramis ignis in pyramides ꝙ in hoc habet ꝙ sit ignis.s. eo ꝙ est pyramis ab aliis corporibus arguet. Nā à cubo terræ pars ablata non adhuc in cubicā figurā transmutat, sed manet talis qualis ablata fuerat. Sed forte dicet aliquis ꝙ neq; ignis pyramis est, neq; terra cubus, sed elementa horum & tot ignis, & minimum in ignem diuiditur, & terra in rerram. Pyramis autem & cubus si diuidantur, corruptio elementorum erit ignis & terræ, & huic accidit inconueniens: scilicet esse aliquod corpus, quod neq; elementum, neq; ex elementis est.

Si autē planorū vel superficierū dissolutionē, primum qdem incōueniēs nō omnia generari ex inuicem qđ necesse dicere ipsis & dicunt, neq; enim rationabile vnū solum expers factum esse transmutationis, neq; videtur scđm sensum. Si similiter omnia trāsmutare adinuicē. Accidit *autem de apparentibus dicentibus nō cōfessa dicere apparētibus. Huius aūt causa nō bene sumere prima principia, sed omnia velle ad quasdā opiniones determinatas reducere. Oportet enim forte sensibiliū quidē sensibilia, sempiternorū aūt sempiterna, corruptibiliū autē corruptibilia esse principia, totaliter aūt homœogenea sub eis. Hi aūt ꝓpter horum amorē idem facere videntur his qui positiones in sermonibus seruant. Omne enim sustinent accidens tanꝗ vera habentes principia tanꝗ nō quędam opportunum iudicare ex euenientibus, & maxime ex fine. Finis autem factiue scientię opus.* Nihil *autem quod videtur vel apparet semper principaliter scđm sensum.*

Et principio huius libri ad hāc cōtradixit suppositionem, & nunc per quindecim argumēta īstat ad ipsam. Sed ibi quidem q̄rens si est totaliter generatio aut nō. & utrum oīum an aliquorū in hanc incidit suppōnem faciētem omne corpus genitum & corruptibile. Hic aūt modum generationis elemētorū inquirens, & ꝙ ex elementis ostenso, & ꝙ nō ſm trāsplasmationem, in hāc iterū incidit subiectionem dicentem ex inuicē generari solidas figuras ꝓxima elēta quatuor horum corporum ignis, aeris, aq̄, terræ, quæ nos uocamus elementa, neq; in ordine syllabæ existentia, ut Plato ait, sed adhuc magis composita, si uere hæc quidem ex solidis figuris componuntur pyramide & cubo & reliqs. Figuræ autem hæ ex planis, plana autem ex materia & specie. oportet autem iterum recordari suppositionem ad certiorem dicendorum comprehensionem. Duo enim primordialia trigona rectāgula supponunt, hoc quidem isoscelum, hoc autem scalenum habens secūdum longitudinem duplum minoris maius latus quod & semitrigonum dicunt, ꝓpterea qđ ipm est dimidium isopleuri trigoni ea q̄ à uertice ad basem ꝑpendiculari in duo diuisi. Et à trigono qdem isoscelo qđ & semitetragonum Timæus uocat, q̄tuor talibus in unū centrū habentibus rectos angulos cōiunctos tetragonum ꝑficitur. Sex autē talia cōpacta habentia angulos octo cubum ꝑficiunt qui est elementū terræ. Semitrigonū autem pyramidem & octoedrū.i. quod octo basium, & icosaedrum.i. ꝙ uiginti basium efficit, igni, & aeri, & aquæ, distributa. Et est pyramis qdem ex q̄tuor isopleuris trigonis ɔsistēs, quorū unūquodq; sex semitrigona cōstituit. Octoedrū autem ex octo qdem isopleuris trigonis, semitrigonis autem ex.48. icosaedrū autem ex uiginti quidē isopleuris trigonis, semitrigonis autē.120. Et ꝓpter hoc tria qdem hæc ex uno elemento.s. semitrigono cōsistentia trāsmutari inuicē nata sunt ſm ipsos. Terra autem ueluti ex alio ſm genus trigono cōsistens neq; resolui potest in alia tria corpora neq; cōstitui ex ipsis. Et dicit Plato de his qđ itaq; prius obscure dictū nunc magis determinandū. Nam q̄tuor genera in inuicem uidebant oīa generationē hr̄e non recte imaginata sunt. Generantur qdem enim ex trigonis p̄dicta genera q̄tuor, tria qdem ex uno latera inæqualia habente, q̄rtum aūt unū solum ex isoscelo trigono coaptatū. Num igitur possunt oīa in inuicē dissoluta ex multis paruis, pauca, magna, & ècōtrario fieri. Tria autē possibile est, ex uno enim oīa nata solutisq; maioribus multa parua ex eisdem cōsistent suscipiētia cōuenientes sibiipsis figuras. Et parua quādo iterū multa scđm trigona disperguntur factus unus numerus unius molis, magnā utiq; perficiēt aliam spēm. Post pauca autem de terra & hæc apponit. Ex oībus itaq; q̄ circa genera p̄diximus, sic utiq; ſm uerisilitudinem maxīe habebit. Terra quidē coexistens igni dissoluta ab acuitate ipsius fert utiq; siue in ipso igne soluta, siue in aeris, siue in aquæ mole fuerit, donec utiq; ipsius fixionē sortientes partes iterum coaptatę sibiipsis terra fiant. Non enim in aliā spēm uenient utiq; unquā, aqua autem ab igne partita siue & ab aere cōtingat fieri ɔstituētia unū quidē ignis corpus, duo aūt aeris. Sic autē & de aere induxit & de igne. Qđ autem in principio literę dictū est.s. quod prius obscure dictū nunc magis determinandum, ut & Alexāder bene ɔsiderauit dictū est, quia prius ex eadē materia supponēs ipsa trāsmu

Com. 56.

57

Hæc lege in Timæo post aliud exordiū dicēdi de mundo, vbi loquit ad mentē Pythagoreorū.

tari oĩa in inuicẽ dixit,poſterius autẽ pro materia, trigona diuerſa ipſis ſupponens ꝓxime nõ adhuc
ipſa generari concedit.Inſtat aũt ad hũc ſermoné dicens.Si materia ẽm quod dicũt ſpecificat trigonis
ẽm idem & ex his generanẽ corpora,ꝓpter quá cám non poterit terra ſubiecta materia figurari iterũ
ſpecificis aquæ trigonis & his q̃ aeris & ignis.⁋ Dicendũ autẽ (ut exiſtimo) ad hanc inſtantiá q̃ mate
ria quidem cõiter ſubta alias alterius trigoni ſuſcipit ſpẽs,& ẽm hæc oĩa in omnia tráſmutant corpo
ra circa cõem materiá trigonis ꝓxime tráſmutatis.aſſignatę aũt figurę ſi fuerint q̃tuor uocatis elemẽ
tis.ſ.cubus & pyramis & q̃ uiginti baſiũ,& q̃ octo baſium ueluti non oĩa hñtia cõe proximũ ſubie/
ctum trigonũ,non adhuc oĩa transmutãtur in inuicé/ſed tria ſolũ,quæ ex eodẽ ſemitrigono cõpo nũ
tur. Hoc igiẽ p̃accipiaẽ potens diſſoluere & eam q̃ ab Alexandro dictá inſtátiam & primá ab Ariſto.
dicendá. Quoniam aũt ad has allatas dictæ generationis corporũ ex planis quidá quidem & alii Pla/
tonicorũ ɔtradixerũt,Proclus qui ex Lycia qui fuit parũ ante me Platonis ſucceſſor librũ ſcripſit,eas
quæ hic Ariſto.inſtantias diſſoluens,uiſum eſt mihi bene hr̃e breuiter,ut poſſibile illas ſolutiões in/
ſtantiis ſubiungere.Quod aũt ſępe cõſueui & nũc dicere opportunũ q̃ nõ realis aliqua diſcordia eſt
Phorum,ſed ad apparẽtiam ſermonis quæ põt praue intelligi ſæpe obuiás Ariſto.parcens ſuperficia
lius intelligẽtibus Platonem,cõtradicere uideẽ ad ipm,q̃ & hic(ut exiſtimo)planũ eſt uid re.in qui
bus q̃ Pythagorico Timæo uidebãtur ſcripſit Plato.Etenim q̃ quidẽ q̃tuor horũ corporum ignis/
aeris/aquæ/& terræ/generatiõis ante q̃litates q̃ ẽm caliditatem/& frigiditaté,& ſiccitaté/& humidita/
tem/alia principia priora differẽtiis q̃ in quanto táquá magis cognatis exiſtentibus ad corpora inqui
rit,palá eſt ex eo q̃ illarũ q̃litatum differentia à figurarũ differentia erat.Quæ.n.ẽm calidum & frigi
dum aſſignationes uulgariter aſſignari,& à Democrito prius dicebantur,ut Theophraſtus narrat,
anima deſiderante audire aliud principiũ corpori cõuenientius q̃ tales actus caldi.Quòd tñ ex ma/
teria & ſpecie q̃tuor hæc elnta dicant generari,manifeſtat quidem breuiter ipſe Timæus dicẽs.Prin/
cipium q̃dem eorũ quæ generanẽ ut q̃dem ſubiectũ materia,ut aũt rõ formæ ſpẽs.Propagines autẽ
horum ſunt corpora terra/& aq̃/aer/& ignis,quorũ ꝓpagatio talis.Omne corpus ex planis eſt,hoc au
tem ex trigonis,primordialius corpore planum accipiens & in plano trigonũ.Primum.n.hoc plana/
rum figurarũ eſt & in trigonis primordialiora.Et ſic ex his cõſiſtentia prima, pulcherrima corpora
pyramis & coelemẽtaria.Oĩa autẽ hæc/ait/Plato oportet ĩtelligere ſic parua ut ẽm unum unũq̃d q̃ q
dem generis uniuſcuiuſq̃ pp paruitatem nullũ uideaẽ à nobis,collectis aũt multis moles ipſorũ ui
deri.& q̃ quidẽ ut dixi primordialiores figuras aliis q̃litatibus putauerunt,palá eſt & q̃ ueriſili rõ/
ne tales ſuppoſuerunt figuras,qđ tñ ſuppõnibus aſſimilanẽ hæc q̃les ſunt,& apud aſtronomos qui/
bus ſuppoſitis eſt ſaluare apparẽtia,manifeſtat dicens Plato in Timæo ad eos qui circa Socratem.Si
enim q̃m participaẽ his q̃ ẽm eruditioné uiis.dicit autẽ mathematica per q̃ oſtẽdere q̃ dicunẽ neceſſe
eſt cõſequi, ſi igiẽ oſtenſiua ſunt q̃ dicunẽ nõ penitus hæc ſunt/ſed aut hęc/aut talia. Videamus igiẽ
57 iam primá inſtãtiarum Ariſtotelis lrãm reſumentes.⁋ Si aũt planorũ uel ſuperficierum diſſolutio/
nem etc.Primo accuſat hãc hypotheſim eo q̃ non oĩa generet ex iuicẽ.Terra.n.ẽm ipſos neq̃ ex alio
generaẽ neq̃ hæc in aliud tráſmutaẽ.Cum dixiſſet aũt hoc ex neceſſitate dicere ipſos táquá aſſequẽs
trigonorum ſuppõnem adiecit & dicũt.Nam & ſpõte dicunt,& cám aſſignant qđ nõ tranſmutatur,
terrá.Dupliciter igiẽ accuſatur hoc,& à raritate táquam non rõnabile ſit coelementaribus exiſtenti/
bus q̃tuor unum ſolũ ipſorũ expers fieri talis tráſmutationis.& à ſenſu etiam,q̃a ſimilr̃ oĩa uidẽtur
tráſmutari in inuicẽ,ſicut & ipſe Plato in illis dixit.Primo quidẽ qđ nunc aquá noĩauimus coagula/
tum,ut uideẽ lapides & terrá factum uidemus,Liq̃factum autẽ & diſgregatum rurſum idẽ hoc ſpi/
ritum & aeré,aduſtum autẽ aerem ignẽ.Deinde & ècõuerſo eadem cũ dixiſſet adiungit circulumq̃;
ſic ꝓcedẽtem in inuicem ut uideẽ generationem eſſe.Stultum igiẽ uideẽ ꝓpter idemõſtratorũ prin
cipiorum ſuppõnem eam q̃ in ſenſibilibus euidentiá ui cogere.Qđ quidem accidere his/ait.Nam de
apparentibus dicẽtes nõ confeſſa apparentibus dicũt.huius aũt cám/ait/eſſe,nõ bene ſumere prima
ſenſibiliũ principia.Oportet enim cognata eſſe his quæ ex ipſis generantur ut ſenſibilium quidẽ ſen
ſibilia,æternorum aũt æterna/& corruptibiliũ corruptibilia ſint prĩcipia.Illud,forte aũt appoſuit q̃a
non ſemp neceſſe ſenſibiliũ ſenſibilia principia eſſe.Ná materia principiũ ſenſibilium exiſtẽs diffugit
ſenſum.Iſti autem/ait/uolentes omnia ad determinatas opiniones reducere, ut quidem Alexander
dicit æterna principia ut numeros quidem ad unitatem,corpora autem ad plana,non acceperũt ꝓ/
pria principia.Forte autẽ determinatas opiniones,determinatas ab ipſis ſuppoſitiones principiorum
dicit mathematicorũ.Inſinuat aũt ɔſequẽter dicendo q̃ ꝓpter horũ amoré mathematicorũ dicẽs aſ/
ſimilantur his qui põnes in ſermonibus ſeruát.Poſitio aũt eſt inopinata & indemõſtrata exiſtimatio,
ut.ſ.omnes uerũ dicere dicentes quodcũq̃. Iſti autẽ/ait/oẽ quod accidit incõueniẽs ſermoni ſuſtinẽt
& ſuſcipiunt,ut & hoc.ſ.dicentes ipſos mẽtiri uerũ dicere uideatur,ꝓpea q̃ ualde cõfidant tanq̃ ueris
ſuiipſorum

Q uid poſitio ẽ phyſi. Ioã. Grãma.

suiipsorũ principiis. Et quia supra oẽ incõueniens incõueniẽtius putãt nõ seruare hæc, quãuis oportebat, ait, q̃dam suppositorũ pricipiorũ nõ euidẽtia, uidelicet ex euidentibus iudicare. Maxime autẽ ex fine ad quẽ respiciũt principia. Finis autẽ factiuę quidem sciẽ opus, hoc est effectus, ceu textiuę uestimentum. Si enim dicat aliquis subiectũ & materiã principium, ut materiale textiuę esse ꝑs, arguet ostenso uestimento nõ ex ære, sed ex lana facto. Sicut aũt factiuę finis est opus, sic speculatiuę quidẽ simpliciter est ueritas. Naturalis autẽ apparẽtibus ſm sensum principalr̃ & certũ ueritas consistit. Ad hanc igiẽ instãtiam Proclus, ait, quod nobis ip̃m ↄtrarium dicẽdum est ꝙ trãsmutãtes terrã & imota mouentes non sequũtur apparentia. Nusq̃ enim est uidere terrã in aliam transmutatã. Sed terrena quidem transmutãtur ſm ꝙ aere aut aqua repleta sunt. Terra aũt oĩs intransmutabilis est, q̃m terra solũ uelut cinis facta & calx. Nam in metallationibus humida quidẽ expendũtur tota, manẽt aũt impassibilia q̃ cinerea nõ ꝙ oĩno impassiblis ab aliis fit terra. Diuidiẽ enim ab ipsis incidentibus, ꝑtes tamen ipsius manent donec utiq; iterũ adinuicem ĩcidentia faciãt iterũ ex ipsis unum. Si autẽ propter q̃litates dicat quis terrã transmutari in alia, frigidã existẽtem & siccam citius utiq; terra transmutaretur in ignem q̃ aquã, quãuis tota uideaẽ flãmescẽs, terra aũt scd̃m se existens nõ ĩflãmaẽ. Et cœlũ quidẽ, ait, neq; diuisibile neq; transmutabile. Terra aũt antiquissima exñs quę intra cœlũ diuisibilis q̃dem, non transmutabilis autẽ. Media aũt & diuidũtur & transmutenẽ. Hæc & Phõ Proclo dicente, ut & quod dicit ad alia, elñta etiam terrę cõgruat & oportere ꝙ q̃ ex eadem materia sunt trãsmutari in inuicem materia transmutationẽ sustinẽte, ꝙ & Plato ipse attestaẽ dicẽs. Suscipit enim semꝑ oĩa & formã nullam aliquãdo nullã introeuntiũ similem accepit nequaq̃ ullo mõ. Effigies enim naturę oĩno ponitur mota & figurata ab ingredientibus. Videnẽ tñ illa alr̃ & aliter. Ingredientia aũt & exeũtia entiũ semꝑ scd̃m mutationes in locis facta ab ipsis modo quodam difficulter dicẽdum esset. Et ꝙ neq; illa oportet reiicere q̃ paulo ante ꝓposita sunt, in quibus aliqualr̃ quidem & terrã ex aliis generari, ait Plato, aliqualr̃ autẽ intransmutabilem eẽ, & ut neq; Plato ipse ad seip̃m dissonare uideaẽ, neq; Arist. ad Platonem. Dicendũ pauloante dicta ꝙ ut quidẽ ex eadẽ materia prima & terrã existẽtem transmutari ipsam in alia & ex aliis, ait, ut autẽ existentẽ ex ꝓximo isoscele trigono ĩtransmutabilẽ. Etenim quãdiu trigona seruãt suiipsorũ ꝓprietatẽ neq; terra ex semitrigono neq; alia ex isoscele fient utiq;. Quãdo autem ipsa trigona detrita, iterũ cõstiterint & figurata fuerint, tunc quod prius isoscelũ, aut totũ, aut pars semitrigonum fit, & hic terræ ex aliis, & aliorum ex terra generatio apparet. Siquidem resolutio trigonorum usq; ad materiam fit. Si enim non hoc, uanus qui de materia omnino informi & suscipiente omnium formas sermo est.

Accidit aũt ipsis maxime terrã esse elementũ & solam incorruptibilẽ. Siquidẽ qđ indissolubile & incorruptibile est & elementum, terra enim sola indissolubilis in aliud corpus.

Secundũ argumentũ hoc ad incõueniens adducẽs. s. terram maxĩe esse elñtum, aut etiã solam quã uis aliis deterior uideatur. Quođ autẽ hoc sequaẽ ostendit sic. Si terra ĩdissolubilis in aliud corpus, & manet eadem: qđ autem nõ dissoluiẽ in aliud ĩcorruptibile: qđ autẽ ĩcorruptibile primum, quođ autem primũ aliis elñtis magis elementũ est, terrã ipsam elñtum ergo magis est. Indissolubile autẽ in aliud corpus dixit, quia dissolui q̃dem dicebant terrã, sed in trigona ex q̃bus ↄsistit, nõ tamen fieri ex illis trigonis aliud aliqđ corpus, sed terrã iterũ. Sic q̃dem Alexander exposuit breuiter cãm sermonis ꝑtransiens, ꝓpter quid enim solũ terra indissolubilis in aliud corpus, eq̃dem & aliæ figuræ in plana dissoluũtur, sicut cubus, ꝓpter quid aũt si indissolubilis in aliud corpus incorruptibilis. Eq̃dẽ dissoluta in plana corrũpũtur. Sed uideẽ hoc accusare quod quidẽ Alexãder breuiter significauit ꝑ hoc. Non tamen fieri ex illis trigonis aliud aliqđ corpus, sed terrã. Trium q̃dem enim unũquodq; dissoluitur in trigona ex quibus & alia duo cõponuntur, & ꝓpter hoc in aliud corpus dissolui diciẽ illuđ corpus quod ex trigonis dissolutis cõponitur, & ꝑp hoc cõpositum aliq̃liter erat, & ex illo corpore, cuius elñta sunt q̃ in ipso plano. Terra aũt etsi dissoluaẽ in plana, sed nõ alterius corporis plana. Et ꝓpter hoc hanc incorruptibilẽ dixit, quia manent terrę plana nõ efficientia aliqđ aliud corpus, sed mõ quodã existẽtia terra & à terra in terrã transmutantia. Quod aũt corrũpiẽ in aliud aliqđ transmutaẽ. Si igitur qđ incorruptibile eẽ non cõponi neq; dissolui in aliud corpus ex quo cõponitur elñti proprium est terra utiq; erit maxĩe elementũ erit, quãuis si elñtum ex quo alia generanẽ & in quod resoluũtur, hæc utiq; erit minus elñtũ. Et ad hãc autẽ ĩstãtiã Phs Proclus obuiat cedẽs huic. s. omnino ĩtrãsmutabilẽ esse terrã in alia tria corpora. Et dicit, ꝙ etiã Plato ꝓpter hoc primã ipsam & antiquissimam eorũ q̃ intra cœlũ tanquã intrãsmutabilẽ in alia & eẽ alia suppleméta terræ in finibus ipsius locata aquã aerẽ & qui in his q̃ sub luna ignis. Ipsum aũt hoc. s. diuidi aliq̃liter ab aliis fecit ipsam unũ Com. 58.

aliquod elñtorũ esse. Est enim & diuisio passio cõtinuitaté exterminãs. Si auté patitur & ipsa ab aliis diuisa & agit in ipsa calcans & ꝑmens & sic deterens merito condiuisa est ad illa à qbus & patiẽ, & in quo agit ẽm eandẽ aliqualr passioné. Diuisio enim utraq; etsi aliter quidẽ diuidátur subtiliora acui tatibus, ut in artibus serræ & terebra & terebella, aliter auté grossiora calcantia & ꝑmentia, ut funes nautici & cocleare, hæc qdem Pħs. Forte aũt, ut & prius dixi etsi nõ mox terra transmutet in alia, sed in cõem materiã etiam ipsius resolõ & terrã ex aliis/& alia ex terra facit generari. Et unde qũo hoc cõsonat his q̃ fiunt. Quãuis enim terra & agat in alia & patiaẽ ab ipsis, sed sine tpe & uix. Non enim sic ab igne terra patiẽ/ut aer & aqua, sed neq; ab aq̃ aut aere, ut alia. Oportebat enim in ueritate circa cẽtrum uniuersi subsistenté neq; ſcdm substãtiam facile mobilem eé neq; ẽm operationẽ. Quare auté antiquissima sit terra eorũ q̃ intra cœlum corporũ, Plato qdem non dixit cãm. Timæus auté in libro quẽ Plato transumpsit/de terra sic scripsit. Antiquissima aũt est eorum q̃ intra cœlũ corporũ, nusquã aqua genita est sine terra, nõ etiam aliquis aer sine humido ignisq;, desertus ab humido & materia q exureret, nõ utiq; ꝑmanebit. Quare radix oĩum & basis aliorũ terra. in finibus aũt terrę aer & ignis locata sunt non q̃ pura, sed stagnãtia. Et summa terræ in Phædone Plato collaudat tanq̃ usq; ad ethera extensa, multũ fabulis & enigmatibus utẽs (ut existimo.) Nam & fabulã uocat de ipsa sermonem. Alexander aũt & ꝓpriam instãtiam adduxit his qui dicũt in plana dissolui terrã & nõ trãsmutari in aliud corpus. Si enim corpus existẽs/ait/terra & locũ obtinẽs dissoluiẽ in plana trigona & nõ trãsmutatur in aliud aliqđ corpus erit uacuus locus quẽ dissoluta terra obtinebat. Quare si nõ est uacuum ẽm ipsos neq; totalr utiq; terra in plana forte elñta dissoluetur. Potest auté cõis hæc dubitatio esse. Etenim aliis elñtis dissolutis trigona non imediate in aliud corpus cõstringi aiũt, sed manere aliquo tempore dissoluta. Et siquidé mathematica trigona dicebãt haberet rõnem instãtia. Si aũt naturalia ipsa dicũt & grauitaté habentia, palã est ꝙ & ipsa locum obtinent dissoluta & æqualem simul oĩa illi quem cõposita obtinebãt. Hanc autem instãtiam Aristo. quartam adduxit.

At vero neq; in dissolutis triangulorũ prętermissio rationabilis. Accidit aũt & hoc in ea quę ad inuicem transmutatione propter ex inęqualibus multitudine constare triangulis.

Coñ 59. Iuxta dicta de terra his qui ex planis dicunt corpora cũ obuiasset, nunc ad ea q̃ de aliis tribus elemẽtis instat, & de terra qdem ꝙ nõ transmutaẽ in alia & ex aliis cũ accusasset, in tribus aũt q̃ dicunẽ in inuicem trãsmutari, incõueniens adducit. Hoc. s. ex inęq̃libus numero trigonis cõpositis ipsis isopleurisq;, & ex quibus isopleura cõponunẽ accidere, & dum generaẽ ex aq̃ aerem, aut ex aere aquã, negligi aliq̃ trigona. Si. n. aqua qdem est ex uiginti trigonis isopleuris, aer auté ex octo, si ex aq̃ dissoluta aer fiat, uno aqueo corpore in uiginti trigona dissoluta, duo generanẽ aeris, & quatuor trigona negligunẽ. ac si dicat aliquis frustra sunt. et si ex aere aqua fiat tribus aeris dissolutis corporibus in unius aquæ cõsistentiã quatuor iterũ abundãt. Non. n. utiq;/ait/Alexãder aqua & ignis erunt ut q̃tuor trigona ignis fiãt, ut in Timęo diciẽ. Transmutaẽ. n. quidem in aquã aer infrigidatus & inspissatus, nõ põt hæc causa generatiua eé ignis. Est auté aliqualr non incõueniens dicere ex necessitate qñ ex aere aq̃ fit debere semp & ignẽ generari. Hæc quidem Alexãder. Plato aũt si quid intelligo, aquã quidem & ignem simul nõ dicit generari ex aere, sed ex una parte aeris dissoluta duo generari corpora ignis. Ex aqua aũt unum qdem corpus ignis, duo autem aeris igne & aere efficiẽtibus aquã & in ignem trãsmutãtibus. Ipm uero hoc. s. manere aliquo tẽpore q̃dam trigonorum neglecta plane cõcedit Plato in terra dicens ꝙ dissoluta uidetur donec partes ipsius fixionem sortiẽtia terra fiãt. Et ꝙ hoc incõueniẽs qñ & quæ apud nos dicuntur elementa dissoluto cõposito sæpe manent per se donec utiq; iterũ coaptenẽ. Pħs auté Proclus in resolõne quidem aquę in aerem, qm̃ ignis resoluens est, duas/ait/aeris fieri partes & unam ignis. Quãdo auté ẽcõtrario ex aere aq̃ fit tribus aeris partibus resolutis cõmphensa quatuor trigona ab eadem cã. s. cõpacta cum duabus partibus aeris concreta & ipsa unã partem aquæ faciũt. Nihil autem mirũ/ait/& in forma q̃dam ferri. in omnibus. n. transmutationibus esse aliquid sine specie usq; ad aliquid concedendum est, obtentum autem à specie aliqua cedere in obtinentis naturam. Etenim & nos utiq; confitebimur in ea quæ ẽm nos elementorum trãsmutatione monere aliquas partes sæpe semigenitas.

Adhuc autem necesse his qui hęc dicunt non ex corpore facere generationem. Cum enim ex superficiebus fiat, non ex corpore erit factum.

Coñ. 60. Quartum incõueniens adducit. s. corporis facere generationem simplr corporis, sed non alicuius. si autem corpus super corpus fiat ostẽdit prius ꝙ necesse uacuum separatũ esse. qđ neq; isti uolunt.

Corpus enim si generetur ex incorporeo generatur. oportet ergo regionem eẽ uacuam suscepturã genitum corpus. Si igitur ex planis dicunt generari corpus, nõ ex corpore erit genitum. Nam planũ longitudinem & latitudinẽ solũ habet. Ad hoc dicit Proclus ꝙ naturalia plana non sunt sine ꝓfunditate. Si enim corpus albedinem quæ in ipsum incidit distendit, multo magis continẽtia ipsum plana. Si autem habent profunditatem non adhuc ex incorporeo ignis generatio, sed ex simpliciori corpore quod magis compositum est semper fit.

Adhuc aũt necesse nõ omne corpus dicere diuisibile, sed op̄pugnare certissimas scientias. Etenim intellectuale quidẽ accipiunt diuisibile mathematicę. Hi aũt neq; sensibile omne suscipiunt ꝑpter velle saluare suppositionẽ. Necesse enim quicũq; figurã faciunt vniuscuiusq; elementorũ, & hac determinãt substantias ipsorum, indiuisibilia facere ipsa. Pyramide enĩ aut sphęra diuisa aliqualiter, nõ erit quod relinquitur sphęra aut pyramis. Quare aut ignis pars nõ ignis, sed erit aliquid prius elemento, ꝑpter omne esse/aut elementum/aut ex elementis/aut non omne corpus diuisibile.

Quintũ argumentũ hoc & iam aliqualr̃ prædictũ. Hoc aũt argumentũ cõiter ad figurãtes prima corpora dicit̃, siue ut ex planis, siue ut Democritus. Deducit aũt ad alterũ duorũ incõuenientiũ. Nã figura determinãtes substãtias elementorũ, uelut pyramide ignẽ & octoedro aerẽ & alia, ut dictũ est, aut indiuisibilia dicentes ipsa, cogunt̃ nõ omne corpus diuisibile dicere & aduersari mathematicis sciẽtiis cõtrariissima ipsis dicẽtes. Ille qdem enĩ & intellectuale corpus qđ subiicit̃ ipsis, itellectuale.n. ex abstractiõe à sensibili factũ diuisibile accipiũt, isti aũt neq; sensibile. Et hoc qdẽ icõueniẽs accidit ipsis, indiuisibiles figuras dicãt.s. aduersari certissimis scientiis. Si aũt ꝓp diffugere hoc dicãt diuidi ipsas pyramide aut sphæra. Qm̃ ignẽ dicebãt sphærã qui circa Democritũ, diuisa aliqualr̃.i. s̃m aliquẽ modũ diuisa. Pyramide qdem plano ęque distante basi. Sphęra aũt ut undiq; ęqliter circũtollat̃, qđ quidẽ apud centrũ manet sphæra, & qđ apud uerticẽ pyramis. Reliq̃ autem neq; sphęræ sphæra est, neq; qđ pyramidis pyramis. Sed si hoc, incõueniẽtia assequent̃. Etenim pars ignis nõ erit ignis, neq; enĩ pars altera pyramis neq; sphæra. Hoc aũt incõueniẽs, p̄ter apparentia enim est. Nam pars ignis ur̃ ignis. Et adhuc etiã si omne corpus aut elementũ aut ex elementis est, pars autem pyramidis nõ ex elementis corpus existẽs, elm̃tum ergo est & pyramidis simplicior pars ipsa cõsistens. Quare & magis elementaris primo elemento & prius illo. Si igit̃ necesse hæc sufferre incõuenientia sermonẽ figurãtem prima corpora/aut qđ dictum est prius.s. nõ omne corpus diuisibile facere. Secure autem dixit pyramide aliqualr̃ diuisa, patet enĩ & in pyramides diuidi si plano ꝑ uerticẽ secet̃. Palã aũt ꝙ hę sectiones non seruãt trigona isopleura pyramidũ. Ad hoc aũt Proclus obuiãs ꝯquerit̃ aduersus facientem ignem pyramidẽ & nõ manentẽ in Platonicis suppõnibus. Dicente Platone pyramidẽ sphæra ignis, sed nõ ignẽ. Nã ignis collectio pyramidũ ꝑpter paruitatẽ inuisibiliũ s̃m unã neq; donec utiq; in ignẽ diuidat̃ ignis in pyramides diuidit̃, una ãt pyramis nõ adhuc ignis, sed elementũ ignis inuisibilis existens ꝑpter paruitatẽ. Si igit̃ hoc diuidat̃ pars ipsius neq; elementũ neq; ex elm̃tis est. Si quidẽ nõ in pyramides aũt in plana diuidat̃. Et qđ mirũ est si fuerit aliqđ iordinatũ in his q̃ hic sunt corporibus, nam & in ea q̃ s̃m nos elementorũ trãsmutatione est aliqđ inordinatũ. Dicet utiq; Proclus fiunt q̃dã dñiæ quæ & pestilentiales cõsistentias faciunt toti generi in id qđ p̄ter naturam euertentes elm̃ta. Quid aũt & impossibile/ait/portionem hanc captã & à cõtinentibus specificatã informari iterum in pyramidem aut in aliud aliqđ elementorũ assimilatã cõtinentibus ipsam & p̄mẽtibus. Sed si hoc est q̃ opportunitas dissolutionis in plana & nõ cõtentũ corpus à cõtinente transmutat̃. Forte igitur una pyramis quãdo uim patit̃ citius in plana dissoluit̃. Siqdem cõsistens secat̃, si autem & diuidat̃ eadẽ aut planum, quoniam & hæc corruptibilia sunt eo ꝙ diuisibilia sunt, materia iterum alterius fiunt aut cum inuicem aut cum aliis adiunctis partibus diuisis.

Totaliter aũt tentare simplicia corpora figurare irrationabile est. Primũ qdem qa accidet nõ repleri totũ. In planis quidẽ enim tres figurę vidẽtur implere locũ trigonũ & tetragonũ & hexagonũ; in solidis aũt duę solũ pyramis & cubus. Necesse aũt plures his sumere ꝑp plura elemẽta facere.

Sextũ argumentũ ad dictas figuras elementorũ est ostẽdẽs ꝙ siqdem dictis figuris figurata sunt elemẽta necesse est uacuũ esse. Qđ qdem neq; qui plana dicunt uolunt. ostendit aũt ipsum ex eo ꝙ q̃dam figuræ paucæ & in planis & in solidis cõplere possunt locũ qui circa unũ signũ, ut nihil relinquatur uacuũ. In planis qdẽ trigona & tetragona & hexagona æqlatera & æqangula. Trigona qdem sex, tetragona aũt q̃tuor, hexagona aũt tria. In solidis ãt duo sola iplẽt locũ qui circa unũ punctum.s. Com. 62.

pyramis & cubus. Quorũ hoc q̃dem ignis, hoc aũt terræ elementũ. Et pyramides q̃dem duodecim implẽt, cubi aũt octo. Si igitur alia elementa .s. octoedrũ & icosaedrũ nõ implent locũ, necesse uacuũ esse intermediũ & in aere & in aq̃. Sola aũt ignẽ & terrã non h̃re intermediũ uacuũ inter insensibilia illas ꝓpter paruitatẽ pyramidis, & cubos ex q̃bus cõpositis sensibilia fiunt ignis & terra potẽtibus implere locũ. Sed neq; inuicẽ secus posita implebunt locũ uelut cubo icosaedrum aut octaedrum uel pyramidi. Ex his autem cõpositis mundus, uacuũ ergo in mundo relinquit. Q̃d autẽ solę dictæ figuræ æq̃laterę & æq̃angulę in planis & solidis implent locum q circa unũ signũ ita ut neq; uacuũ aliq̃d relinquat potens aliquã aliam figurã suscipere p̃ter p̃existentem in loco neq; excedũt locũ figuræ, sed semp subdeficiens spacium silibus figuris occupat & replet, ostendit duobus q̃busdã p̃acceptis. Vno quidẽ q; si ab eodẽ puncto ducant quotcũq; rectæ lineæ ad utrãq; ptem puncti qui apud punctum anguli omnes q̃tuor rectis æq̃les sunt. Hoc autem oñditur ex decimotertio theoremate primi elementorũ, cuius ꝓpositio talis est. Si recta sup rectã stans angulos faciat, aut duobus rectis æquales faciat, palã eni q; supstante recta educta & qui s̃m uerticẽ anguli, aut duo recti, aut duobus rectis æquales erunt. Et quotcũq; aliæ p idem punctũ ducant rectę q̃tuor rectis angulis nihil apponunt. Hoc igitur p̃accipiendũ, & q; omne pentagonum angulos tot rectis æquales habet q̃ntus est duplus numerus numeri dualitatẽ minoris multitudine angulorũ trigonũ q̃dem duobus rectis, quia dualitate minor multitudine angulorum ipsius unitas erat, huius autẽ duplũ dualitas. Tetragonum autem ꝓpter eadem q̃tuor, pentagonũ autẽ sex, exagonũ autem octo. Et oñter his p̃acceptis, quoniã omnis qui apud unũ punctum locus quotcũq; habeat angulos q̃tuor rectis æquales habere & facere hæc, cõplent locũ existentem q̃tuor rectorũ angulorũ & neq; pluriũ neq; pauciorũ, ut dictũ est. Quæ autem non faciunt quatuor rectis æquales eos q apud punctũ, angulos siquidẽ pauciores q̃ q̃tuor faciunt, uacuũ relinquũt locum. Si autem plẽs, excedũt locum figuræ. Quoniã igitur oẽs trigoni tres anguli duobus rectis æq̃les sunt. Ipsius aũt ęq̃anguli unusq̃sq; dimiroy recti est, si apud punctum sex trigona æq̃latera & æquiangula ɔstituant, q apud punctum sex anguli à duabus partibus recti existentes q̃tuor rectis æqualẽ obtinent locum. Similiter etsi q̃tuor tetragona apud unũ punctum cõstituant q̃tuor rectis æq̃les faciunt angulos, quia recti sunt qui tetragoni. Quoniã autẽ exagoni angulus unius erat recti & tertię. Siquidẽ sex anguli rectis octo existebãt ęq̃les si tria exagona apud unũ punctum cõstituant, tres ipsorũ anguli q̃tuor rectis æq̃les erunt & implebunt locum. Et Potamon quidẽ breuiter ut Alexãder narrat, dictarũ figurarũ ipletiones in descriptione tradidit. Esto enim, ait, trigonũ æquilaterũ, & educant ipsius duo latera sup rectam q̃ eundẽ angulũ faciẽtia s̃m hoc s̃m q̃d simul conũ faciunt in inuicem, & s̃m dichotomiã s̃m quã secant iuicẽ duæ eductæ, ducat aliqua recta nõ secans trigoni angulũ neq; eum qui s̃m uerticẽ huius, sed reliquos in duo eq̃ erunt circa dichotomiã eductorũ laterũ anguli sex æquales iuicẽ. Sed erat qui trigoni duarũ partiũ, ergo sex. Quoniã æq̃les inuicem sunt q̃tuor rectorũ erunt, implet ergo à trigonis locus. Si eni assumentes ab unaquaq; eductarum rectarũ æq̃lia his q̃ à principio rectis copulauerimus in gyrũ rectas, erunt cõposita trigona sex & nullus locus uacuus. Esto iterum tetragonum & educant sil'r ad idẽ s̃m q̃d cõuunt inuicem, duo latera ipsius eundẽ angulũ cõtinentiũ. Erunt autem q circa cõmunẽ sectionem eductarũ æquales inuicẽ & numero q̃tuor. Est autẽ q tetragoni rectus, q̃tuor ergo erunt quatuor recti, nullus ergo relinquit locus uacuus. Etsi absumẽtes ab utraq; eductarum rectarũ ęq̃lẽ lateri tetragoni ascripserimus gnomonẽ, erũt q̃tuor tetragona implẽtia locũ, sicut sex trigona erãt. Hexagonũ aũt Potamon s̃m eundẽ ꝓcessum describẽs assignat q̃d q̃ritur. Appono autẽ ego elemẽta ut explanem lectoribus q̃d dicit. Sit enim, ait, iterũ hexagoni ãgulus a, & educant ipsius duo latera q circa eundẽ angulũ a, s̃m q̃d cõuunt adiuicẽ q̃ b, a, g, & q̃ d, a, & in duo secet hexagoni angulus a, & qui s̃m uerticẽ ipsius factus ab eductis p rectã z, h. Erunt itaq; penes pũctum q̃d s̃m dichotomiam anguli sex æquales inuicẽ quorũ unusq̃sq; erit medietas anguli hexagoni. Eteni q e, a, b, & q g, a, d, duæ partes recti est uterq;. Sunt enim deficiẽtes ad duos rectos, post angulum hexagoni, qui autem hexagoni ãgulus est unius recti & tertiæ. Nã sex ipsius anguli octo rectis æquales sunt. Si igit unusquisq; eorum q circa a, & neq; deficit aliquid neq; abundat. Si igitur à tribus angulis qui circa a, qui z, a, b, z, b, a, d, z, d, a, z, quorũ unusq̃sq; hexagoni est, & sunt tres q̃tuor rectis æquales descripserimus hexagona quæ a, z, t, k, l, b, a, b, m, n, x, d, a, d, o, p, r, z. erũt tria exagona iplentia eũ qui circa a, locũ, & neque uacuũ relinquẽtia aliq̃d neq; excedentia, sic q̃dem & hexagona Potamon artificial'r descripsit. Secũdum alium modũ descriptiõis Alexander ita exponit. Si enim hexagonũ descripserimus q̃d a, b, g, d, e, z. & à latere g, d. sil'e hexagonum priori descripserimus .s. g, d, h, t, i, k, qui sub b, k, cõtinet angulus fit, & ipse q̃tuor trigonorũ. Qui autẽ circa g, signum descriptorũ duorũ hexagonorũ. quoniã .n. tres quatuor rectis æq̃les, hoc est duodecim tertiis, quorũ utraq; duorum q̃tuor est tertium & reliquũ

ergo

ergo quatuor tertiorum erit. Si itaq; ascripserimus tetragonum ab his quæ g/b/g/k/æqlaterũ ac æqangulum cõplebimus locum & nihil intermediũ uacuum relinquet circa signũ g/potens alteram figuram suscipere, hoc auté in nullam aliarũ planarũ figurarum accidit. Etenim pẽtagoni unus angulus unius recti est, & quintæ. Horũ autem quotcũq; acceperis angulos nõ implebũt rectos. siqdem enim paucioris q̃ quatuor deficient, si auté plures quàm tres abũdabunt. quare non complebit locũ pentagonũ. Similr̃ auté ostendet q; neq; aliqua alia planorũ explebit locum exceptis dictis tribus. in solidis autem q; quidé cubus implet locũ, qđ oportet etiá dicere. Si.n. fm latera adiiciat quatuor cubos explebit locũ, aliterq; q̃ habet rõnem. In planis tetragonũ hanc habet rõnem, in solidis cubus. explebat auté locum in planis tetragonũ & cubus. ergo in solidis replebit locũ. Videbis auté perspicuo si à q̃tuor tetragonis apud unũ pũctum consistentibus cubos cõstitueris bases hñtes tetragona, pro puncto.n. illo fiet quæ ad signum ppendicularis ducta recta ad quã copulabunt inuicem q̃tuor cubi solidũ locum adimplentes. Qđ auté & pyramis, palàm. Nihil.n. aliud est pyramis q̃ cubi angulus. qm̃ igitur cubi anguli implebãt locum & pyramis implebit, aliterq; cubus ipse ex duabus pyramidibus cõpletus est. Si ergo octo pyramides cõponant uertices habentes ad centrũ sphæræ implebit locum, adhuc quã rõnem habet trigonũ in planis, hanc babet rõnem in solidis pyramis. Trigonũ auté in planis implet locũ, & pyramis ergo in solidis. Et per ipm/ait/sensum manifestũ. Si.n. aliqs pyramides cõposuerit octo uertices ipsarũ adinuicem innuentes faciẽs ut sphæras nõ relinquat uacuũ locũ. Hæc de solidis narrantur Potamonis instãtias (ut existimo) aliquas habẽtia. Alexãder aũt nihil aliud ait/q̃ quod in planis fit, hoc & in solidis fit fm tres dimensiones. Simil̃r ut in illis fm unã, & hoc enig mati mihi magis assimilari uidet. Qualr̃.n. planis fm lineá coordinatis, hæc.n. ut uidetur est una dimensio solida fm tres ordinabunt. siqdem fm plana coaptata sunt. Est auté amoris boni sicut planorum sic & solidorũ artificialem facere coaptationé. Et ad hoc auté argumentũ Proclus obuiãs, secus inuicem/ait/posita elñta, & desuper à cœlo cõstricta compellantur subtiliora in loca grossiorũ q̃ facit eo q; non cõplent eum qui circa unum pũctum locum, pulsa auté & ingredientia in ipm implét qđ deficit. Hanc.n. ait/cãm & Plato assignauit nobis eius qđ est nullum uacuum relinqui minoribus circa maiora positis. Sic enim cõcauitates qdem aeris habent pyramides medias cõplentes locum quæ aquæ octoedra dispersa, & quæ terræ omnia & uacuus locus non est. Sed oportebat forte hoc prius ostendi q; relicta loca in octoaedrarũ octoaedris & pyramidibus Et Aristo. quidem inclamat hic ex pluribus solidis nõ impleri locũ. Forte auté & in unaquaq; solidarum figurarũ est dubitare qualr̃ ex quatuor trigonis pyramis & ex q̃tuor tetragonis cubus & alia, ut dictum est. Hęc.n. superficiem solã complent solidarũ figurarum. Corporis autem spẽs omnis, ut Plato ait/& pfunditaté habet, profunditatem auté oĩno necesse est cõphendisse superficialem naturã. Quid igit est qđ implet pfunditatem. Forte igitur dicẽdum q; & trigona ipsa pfunditaté hñtia & ea quæ implent replent, & fm unãquaq; figurarum sunt maiora & minora, ceu pyramides maiores & minores, qa & trigonorũ à principio, hæc qdem maiora, hæc auté minora fuerũt. Hoc auté & ipse Plato insinuat dicens. Eius autem qđ in speciebus ipsorũ altera ĩnata sunt genera utriusq; elñtorum ad efficiendũ consistentiã non solũ unam utroq; magnitudiné hñs trigonũ plantare fm principia, sed miora & maiora, numerũ auté habentia tãtum quotcũq; utiq; fuerint, q̃ in spẽbus genera ppter qđ utiq; cõmixta ipsa ad ipsa & ad inuicem fm uarietaté sunt infinita. Quæ igit minoris eiusdem generis in uacua saluét figuram. Et qđ hoc incõueniens, quando & qui hæc prima dicũt elemẽta aerem & aquã & reliq̃ cõfitent esse quandã in ipsis irregularitatem uel regularitatem, aut fm mixturam, aut fm eas quæ in transmutatione sunt, differentias. Quare & si interroget quis illa compacta & non saluantia figuram sinceram, utrũ elementa aut ex elementis sunt promptum dicere quòd elementa quidem, prẹter naturam auté aliqualiter disposita ad modicum forte.

Deinde videntur omnia qdem simplicia corpora figurata cõtinẽte loco. Maxime aũt aqua & aer. Permanere quidem igitur elemẽti figurã impoßibile. Non eni vtiq; tãgeret omniquaq; cõtinens qđ totum. At vero si trãsformet nõ amplius erit aqua si figura differebat. Itaq; manifestũ quoniã nõ sunt determinatę figurę ipsorum. Sed videtur natura hoc significare nobis qđ & scđm rõnem est. Quẽad modum eni & in aliis sine specie & informe oportet subiectum eẽ: maxime eni vtiq; sic poterit rithmizari, quẽadmodũ in Timęo scriptũ est: omne recipiens sic & elemẽta oportet putare/sicut materiam esse cõpositis: ppter qđ & possunt trãsmutari ad inuicé separatis his quę scđm paßiones differẽtiis.

Septimũ hoc & ipm destruẽs hoc. s. scđm figuras has q̃ fm elñtum substantiã determinare ex eo q; Com. 63.

non oportet totaliter ſm ꝓpriā aliquā figurā ſpecificare ipſa. Ratio aūt ex diuiſione ꝓcedit ſic. Si his figuris determinatū eſt, ꝙ elntorum/aut pmanent figuræ ipſorū, ut & maneāt entia, q̄ quidem ſunt, aut non pmanent, ſed transformātur. Sed ſiqdem pmanet elnti figura nō utiq; totū elementū omniquaq; attinget ɔtinens. Si uident oīa ſimplicia corpora figurata ɔtinēte loco, maxīe autē aqua & aer. Nam & terra ipſa pura ſuſcipiente ipſam cōfigurat. Lapis enim nō eſt ſimplex corpus neq; nuda terra. Et ignis etiam ſi quis in aliquo loco uel uaſe detineat, ut nō diffundat cōfiguratur ɔtinenti. Aqua autem & aer euidēter uident. Impoſſe ergo manere elntorū figuras has. Si aūt trāsformātur & abiiciunt figuras ɔtinentibus figurata, ɔſequet non adhuc ipſa eē aquā aut ignē, ſi his figuris erant ſubſtātiata. Quare ſi neq; permanere in ipſis figuras poſſibile eſt, neq; abiicere, neceſſe aūt horum alteri utrū: non utiq; habebūt ꝓprias figuras determinatas. Si autē & ɔfluentia aere & aqua, palā ꝙ nō ꝓpriam figuram habent. Si autē non ſeruāt nō utiq; erit, hoc qdem aer, hoc aūt aq̄, ſiquidem in tali figuratione habebāt eē hęc. Erunt igit alia corpora q̄ neq; elnta neq; ex elementis: qđ quidē inconueniens eſt. Quare nō utiq; habebūt figuras ꝓprias prima corpora. Sed uidet/ait natura ipſorū per infigurationem ſignificare nobis hoc qđ etiam ſm rōnem eſt tale. ſ. elementa hæc habere rōnem materiæ ad ea quæ generant ex ipſis. Materia enim ſuper oīa & formā nullā quidem nulli introeuntiū ſimilē accepit nequaq̄ nullatenus, ut nō impſſas ſpēs male exprimat ſui aſpectu repſentās. Hæc enim in Timæo de ipſa ſcripta ſunt. Sic igitur & elnta in cōpoſitorū corporū generatione eorum q̄ ꝓpriis figuris nō ocioſe determinata ſunt nullā ꝓpriam figuram afferre cōuenit. Cum dixiſſet autē ꝙ & elnta oportet putare tanq̄ materiā eſſe cōpoſitis, argumētū adiecit huius. ſ. poſſe trāſmutari in inuicem ſeparatis his quæ ſcđm paſſiones differētiis & ſm eam q̄ in ipſis materiā ab aliis ad alia tranſmutantia. Sic quidem igitur hīc breuiter inſinuauit modū eius q̄ ex inuicē generationis elntorum, quia manente materia, his autē quæ ſm paſſiones differentiis uariatis ex inuicem generātur elnta. Hoc autē in his q̄ de generōne & corruptiōe oſidet. Dicent autē utiq; q prima corpora figurāt ꝙ materia manente, his aūt quæ ſm figuras differentiis primis uariatis ex inuicē elntorū generatio fit. Proclus autem ad hoc ſeptimū argumentū inſtās ꝙ non cōcedit ꝓpriam figuram hr̄e elemēta. ſiqdem neq; manſiuā ipſam poſſibile hr̄e neq; abiectā. Nō totalr/ait/q̄tuor horū corporū his figuris figuratæ ſunt, ſed horū elnta. ſ. pua illa & iuiſibilia, ex qbus ɔueniētibus fiūt ſenſibilia, hęc ignis & aq̄ & reliq̄. Tota autē ſphærā redacta ſunt coaſſilata cœlo undiq;. Singula. n. hñt aliqđ melius ꝓpetate ſuiipſorū ex diuinioribus/ ſicut & circularē motū q cœlo appropiquat. Palā igit ꝙ ultima pyramidū q̄ apud continēs etſi planorū ſint trigonorum, ſed conuexa fiunt cōſtricta, ut adaptent cōcauitati cœli. partes aūt quādo in aliis exiſtētes uelut in uaſis cōfigurant ipſis non perit elntorū figura. Nam cōtinentia/ait/ ex rectilinearibus elemētis ſunt, & nihil prohibentur cōuenire inuicem. Nos autem putantes cylindricas/aut ſphæricas cōtinentium uidere ſuperficies eo ꝙ latet ex rectilineis & ipſas eſſe dubitamus. Erant autem igitur omnia & continentia ex quibus & contenta & adaptantur omnia inuicem ſcđm plana. Forte autem hoc dicendum ꝙ ſi continentia ab arte aut natura uim paſſa ſphærica facta ſunt. Nihil mirū & ab illis quæ cōtinentur bene plaſmabilia exiſtentia conuexa fieri.

Ad hęc aūt qualiter cōtingit fieri carnē & os, aut quodcūq; corpus cōtinuorū. Neq; enim ex ipſis elementis cōtingit ꝓpter nō fieri cōtinuū ex cōpoſitione, neq; ex ſuperficiebus cōpoſitis. Elementa enī generātur cōpoſitione & nō q̄ ex elementis. Quare ſi quis certe loqui voluerit & nō ex trāſitu rationes ſuſcipere, tales vel ipſos auferentes videbit generationem ex entibus.

Com. 64. Octauum hoc cōiter ad eos qui cōpoſitione magnitudinū ſiue atomorū, ut qui circa Democritū dicunt/ſiue planorū ut Timæus, eam q̄ ex inuicem generationē corporum faciūt. Et oſtendit ipſos etiā interimere generationē totalr. Qūo. n. ait/cōtingit carnē aut os/aut quodcūq; aliud cōtinuorum corporū generari, ſi neq; ex elntis cōtingit generari, neq; ex planis, elnta aūt dicit ſm Democritū qdē atomos, ſm Timæū autē prima quatuor corpora pyramidem & cubū & reliq̄. Si. n. ex cōpoſitiōe quidem horū elntorū ſm tactum cōpoſitorum cōtinuum nō fit, corpora aūt ſunt cōtinua, corpora non utiq; erunt ex elntorū cōpoſitione facta. In ſcđa figura cōcluſio. adhuc autem/ait/ Alexāder in eo qui ad inuicē tactu nō implēt locum elnta, neq; q̄ atoma, neq; oēs figurę, ſed neceſſe eſt eē uacuū ītermedium, ut prius dictū eſt. Sed hoc qdem. ſ. eſſe uacuū nō uidetur his qui circa Democritū incōueniēs eſſe. illud autē & his & aliis accidit. ſ. nō fieri qđ cōponit continuū. Sed dicet utiq; aliquis forte ꝙ plana ꝓpterea ꝙ ſine profunditate ſunt, facile pñt cōtinuari, ſed elnta/ait/hoc eſt pyramis & reliq̄ generant planorū cōpoſitione, ſed non q̄ ex elntis cōponunt corpora. Si igit neq; ex elntis, neq; ex planis non utiq; generabit ſm ipſos corpus ɔtinuum. Si igitur aliqs/ait/non ex trāſitu ſermones eos qui de

elemento dicũt,suscipiat,sed intelligit qũo si est generatio,corpora sunt q̃ generantᷣ,corpora aũt continua sunt.Cõtinua autem nõ utiq; generabuntᷣ ẽm hũc modum qué dicunt,interimétes ipsos uidebit generationé ex entibus.¶ Proclus autem & ad hæc,nõ ex aere/ait/solo neq; ex aq̃ sola fit compositio.In his igitᷣ quę minorũ partiũ intermedia eorũ q̃ maiorum partiũ intercepta cõplent locũ & nullum relinquunt uacuũ.Si aũt parathésis.i.secus positio est/ait/& nõ unio: nõ mireris, oportebat.n. ipsa distare seipsis abinuicé.Neq; hoc mirũ,nobis.n.sunt talia his q ex mollibus intrinsecis conantur premere illa q̃ non nata sunt ex maioribus planis cedere his q̃ ex minoribus,& non nata ex firmioribus his q̃ ex facilius mobilibus cedere.Et hęc qdem dicta sunt mediocriter ad Alexádrũ maxime dicentem nõ impleri locum in cõpositione atomorũ aut figurarũ.Aristo.auté instantia q̃ dicit,carné & os,& talia cõtinua esse,nõ generari auté ex tágentibus cõtinuum,figurata auté elnta ẽm contactũ cõponi qũo ex dictis soluitur?aut uidetᷣ Phs non assentiens huic.s.,ppr ie cõtinua & unica esse corpora, iterũ in ea ex quibus cõposita fuerunt dissoluta.Forte.n.neq; ẽm eos qui elementa dicũt q̃tuor,prima igné & terrá & intermedia cõtinua ,pprie ex ipsis & unita generãtur corpora.Sed hæc qdem coapplicantᷣ inuicem ẽm parua cõposita.in carnatione auté ossis spés superueniens uisam otinuitatem & unioné facit.Qđ & in corporibus his qui ẽm parua secus ponuntᷣ,accidit unã quãdã mixtã spém apparere.Talia.n.uidi uestimenta ex diuersis coloribus hñtia fila & texturã,quáuis secus posita/igitᷣ inuicem q̃tuor eleméta q̃litates sibi tradãt & alterent aliquaľr inuicé ad seipsa,tamé corpora ipsa non penetrant sese inuicé,neq; unita sunt adinuicé,neq; trãsmutata sunt in inuicé perfecte.Probat autem hoc q; in corruptione separantᷣ,iterum elnta & unũquodq; in totalitaté ,ppriam cedit tãquã actu inexistentia.Si.n.in cõpositione pdidisset unumqđq; suiipsius spém qũo in corruptione cõpositi iterũ ipsam assumeret?quáuis.n.in cõposito trãsmutentᷣ inuicem aliq̃,& aqua q̃ in nobis in acrẽ cõuertetur,& aer inflãmetᷣ,sed corpora ipsorum tactu copulata sunt & aliqd supest,& collę ei q̃ ẽm artes ,pportionale est,neq; colla auté continua facit,neq; enim exterminantᷣ i collatorũ ultima,sed sicut pluribus lãpadibus cõuenietibus oĩum flãma miscetᷣ & una uidetᷣ esse,separatis aũt lãpadibus simul abstrahitᷣ cõueniens uniuscuiusq; flãma,& lumen qđ à flãma:sic & q̃tuor elntorũ cõuentus, corporũ secus positorũ & coalterátiũ inuicé qualitatibus decoré quédã insinuat,sicut à diuersis sonis cõponitur melodia contéperata ea quæ ẽm parua secus positione & uisa esse una.Tale.n.aliquid & q̃ dicitᷣ complexio est corporũ inuicem secus positorũ quãdiu utiq; secus ponuntur coalteratio.

At vero & ad paßiones & virtutes & motus incõgruę figurę corporibus & ad quę maxime respicientes sic distribuerunt,puta quãtum ignis facile mobilis est & calefactiuus & incẽsiuus.Hi qdem fecerunt ipsam sphęrã,hi aũt pyramidẽ.Hęc enim maxime facile mobilia qdem ,ppter minima tãgere & nequaq̃ firmiter iacere.Maxime aũt calefactiua & incensiua,quia hęc qdem tota est angulus, hęc autem acutißimi anguli.Incendit autẽ & calefacit, vt aiunt angulis.Primũ qdem igitur scđm motum vtriq; peccauerunt.Si enim & sunt maxime facile mobiles hęc figurarũ sed nõ ignis motu bene mobilis.Qui quidẽ enim ignis sursum & scđm rectũ.Hę aũt facile mobiles eo qui vocatur volutatio.De inde si est terra cubus ,ppter firmiter iacere & manere,Manet aũt nõ vbi cõtingit, sed in suiipsius loco,ex alieno aũt fertur nõ ,phibita,& ignis autem & alia similiter:palàm q; & ignis & vnũquodq; elementorum,in alieno quidem loco sphęra est aut pyramis,in proprio autem cubus.

Bonum hoc argumẽtũ suppositioné figurarũ arguens tanquã nõ obtinẽtem quod intẽdit ,ppter quod supposita fuit.Etenim ad passiones & ad uirtutes & motus q̃ maxime aspicientes sic figuraueruunt,incõsonę figurę corporibus sunt.Dicit aũt passones quidẽ passiuas uocatas q̃litates ceu caliditates & tales.potentias autem ẽm quas qui ẽm naturã motus fiunt grauitates leuitates.Motus auté eos qui ẽm locum aut uirtutes qdem facientiũ ad faciẽdũ p̃parationes ceu ẽm quã calefacit qđ calefacit. Passionem aũt ẽm quã calefit quod calefit.Motus autem q ĩtermedius amborũ.s.calefactio.Sed in sequentibus quidé sic magis ipsa diuidit.Nunc auté ẽm prioré dictam adiectioné,primo igitᷣ q; in hęc aspicientes distribuerunt figuras corporibus,& sic q; nõ adipisciᷣ intẽtũ ostendit.Qm̃ facile mobilis ait/est ignis & calefactiuus & ustiuus,qui qdem circa Democritum fecerũt ipm sphęrã,qui aũt plana pyramidẽ.Nam sphęra qdem facile mobilis ,ppterea q; in pũcto tangit subtũ planũ.& ut Plato/ait/super minimũ pedem uadit.Pyramis auté quia trigonis otinetur q̃ minima sunt rectilinearũ figurarũ, & ,ppter hoc sedem minimã hñs,& pyramis minime occupat,& etiam diuisibile ex ĩs trigonũ sibiipsi,eo q; nõ habet ãgulos ãgulis cõtra repẽtes,& nõ latera lateribus ut tetragonũ,sed latera angulis facile repit/sicut in libra ,ppter dissimilitudiné eorum q̃ ex otrario,& maxime calefactiuę & ustiuę hæ Com. 65.

figuræ uidetur, quia ut aiunt urunt & calefaciũt angulis corpora & disgregantia & diuidentia subtiliter. Est aũt pyramis qdem acutissimi anguli, quod aũt sphęricũ totũ angulus est. Si enim cõflexũ est, angulus est. sphæra aũt fm totam seipsam cõflexa est, merito tota angulus dicit. Cum dixisset igitur qualiter adaptant passiones & motus corporibus, ostendit q̃ fcdm modũ utriq; peccauerunt ab intentione, & qui sphærã & qui pyramidem idem fecerũt, ppter facilitatẽ motus quãuis enim facillime mobiles hæ figurarũ sint, eo quod minimo tãgunt suppositũ & minime expansę sunt, tamen fm motum ignis nõ solũ facile mobiles nõ sunt, sed neq; hñt totalr ipsum. Nam motus qdem ignis sursum & fm rectã est. hęc aũt facile mobilia fm uolutationẽ. Facile enim uertibilia sunt & facile uolutabilia. Quæ igit utilitas horũ corporũ ad facilitatẽ motus ignis. Deinde, ait, si ppter hoc cubus est terra eo q̃ dilatat & manet, quia mansiua hæc figura. Vnũquodq; autem elntorũ in pprio quidẽ loco manet fm naturã. Mouet aũt ex alieno ad pprium nõ phibitũ, patet q̃ unũqdq; elntorũ in alieno loco sphæra est aut pyramis, in pprio aũt cubus. Et cõcludes sermonẽ sic, & ignis & terra & aliorum unũquodq; in pprio loco manent, qđ manet cubus, unũquodq; ergo in proprio loco cubus est. Et iterum unũquodq; in alieno loco mouet, quod mouet sphæra est, aut pyramis, unũquodq; ergo in alieno loco, aut sphæra, aut pyramis, quare & ignis erit cubus & terra sphæra. ¶ Est autẽ dignũ attẽdere q̃ & Aristo. nouit Platonẽ putare terrã mansiuã, siqdem ppter hoc cubam ipsam dicebat, eo qđ expansa est & manet. q̃re quãdo in pcedenti libro illomenã & motam terrã à Timæo dici dixit, ad eos qui sic uerba Timæi intelligebãt obuiauit. sed uideamus quid, ad hanc argumentationem opposuit Proclus. Dicit igit q̃ etsi in ppriis locis sint elnta nõ sine motu sunt q̃ ex facile mobilibus figuris cõponũtur. Mouent enim pyramides sup dissimilitudinem uerticis ad basem. Sic aũt & aeris elnta & hæc in pprio loco existentis semper fluctibus assimilant, & elnta aquæ supcõcuti amant. aduertunt enim uertices basibus similiũ & pulsę cõcutiunt totũ in quo loco unũquodq; est. Motum aũt sic circularẽ imitatur lationẽ non à medio neq; ad mediũ mota, sed circa inuicẽ uersa in suiipsorũ loco. Elementa autẽ terræ manẽt, quia uertices habẽt basibus easdem. Agit aũt nullũ simile in simile, siue fm figuram, siue fm uirtutẽ, siue fm magnitudinem habeat similitudinem.

Adhuc aũt si calefacit & ardet ignis ppter angulos, omnia elementa erunt calefactiua, magis aũt forte alterum altero. Omnia enim habent angulos puta & quod octo basium. Democrito autem & sphæra tanquàm angulus quidam ens secat tanquàm facile mobilis. Quare different per magis & minus. Hoc autem quod sit falsum, manifestum.

Com. 66. Ostenso q̃ motibus nõ cõsonant figuræ, cõsequenter ostendit q̃ neq; passiuis q̃litatibus. Si enim ppter angulos calefacit ignis, & est angulus calefactiuus, quia incisiuus est. Sic enĩ & Plato termon. i. secãs aliquid cõfitet. i. intersectio ppter motũ. Si omnia elemẽta habent angulos omnia utiq; erunt sectiua & calefactiua, & solum different per magis & minus aliqđ alio calefacere. Sed hoc falsum est, ut palàm ex eo q̃ q̃dam elementorũ non solum nõ calefaciunt, sed etiã infrigidant. Falsum ergo & antecedens. s. q̃ ppter angulos calefaciat ignis. Dicit itaq; & ad hoc decimũ Proclus q̃ male accipitur angulum eẽ calefactiuũ, & ad hoc falsum assecutũ est. Nam Timæus q̃ quidẽ acutũ aliqd passio calidi & diuisiuum à sensu accepit. Secat aũt secans non angulo simplr, sed acuitate qdem anguli, subtilitate autẽ lateris. Sic enim & artes faciunt instrumẽta incisiua. Et natura eorũ q̃ inter dentes incisiuorum & angulos exacuit, & laterales subtiliauit molares latos faciens. Opportunitas autẽ celeritatis motus, nõ igitur angulo simplr dãdum talem uirtutẽ, sed acuitati anguli penetranti & subtilitati lateris incidenti & celeritati motus. Oportet autẽ adesse & magnitudinẽ ut in pyramide, ut uim passum ingrediat. Si igit in solo igne ẽ acuitas anguli, & lateris subtilitas, & celeritas motus merito hic solus calidus, & hic autẽ nõ omnis, sed qui ex maioribus pyramidibus. Propter qđ qdem ut, ait, Timæus: est aliquid qđ illuminet quidẽ, nõ urit autẽ, pptera q̃ ex minimis est elementis. Et fm hoc uisibilis est ignis. forte autem nihil utiq; erit malũ & ipsam Platonis pponere literã habentẽ sic. primum quidẽ igit si ignẽ calidũ dicimus uideamus sic cõsiderãtes discretionẽ & ipsius sectionẽ circa corpus nostrũ factã intelligentes, q̃ quidẽ acuitate passio omnes ferè sentimus, subtilitatẽ aũt laterũ, & angulorũ acuitatẽ partiũq; paruitatẽ, ut ad aliã, uidelicet & lationis celeritatẽ, qbus oĩbus ualidus exñs, & secans acutæ occurrens semp secat rõcinandũ reminiscentibus figuræ ipsius generationem, quia maxime illa & non alia nulla disgregans nostra secundũ parua corpora discerpens, hoc quod nunc calidum dicimus merito passionis nomen accepit.

Simul aũt accidet & mathematica corpora ardere & calefacere. Habent enim & illa angulos &

insunt in ipsis indiuisibilia, & sphęrę & pyramides, aliterq; etsi sunt īdiuisibiles magnitudines sicut aiūt. Si enī hęc qdem, hęc aūt nō dicendū differentiam, sed non simpliciter sic dicendum ut dicunt.

Vndecimū hoc argumentū deducens in multā incōuenientiā & temeritatē sermonē. Si enim propter angulos urit & calefacit ignis: accidet, & mathematica corpora urere, & calefacere, & forte in his acuitatem angulorū efficere, auxiliaē rationi in aliquo. Etenim in mathematicis est acutus angulus, & pyramides, & sphæræ, & hę sine sectione sicut & q̄ ab his supponunē, hoc est nō diuisę in similia toti. Neq; enī sphæra in sphæras, neq; pyramis semp in pyramides. Quare & f̄m hoc similitudo utiq; erit, & adhuc magis si substātiæ q̄dam separatæ sunt mathematica, ut in metaphysica aduersum Platonem tanq̄ sic dicentē nitebaē. Si autem sunt indiuisibiles magnitudines, & impassibiles, & sine qualitate, ut qui circa Democritū dicebāt, & Xenocrates indiuisibiles lineas supponēs, ècōtra mathematicis utiq; essent assimilata. Si aūt q̄ ab ipsis suppositasunt, calefaciūt & urunt f̄m angulos, mathematica autem his simil'r figurata sunt angulis, nō adhuc dicendū differentiā, sed nō simpl'r sic hoc est integraliter & sine causa dicendū ut dicunt. Quærentes enī differentiā ut dicunt assignare ꝓpter quā naturalia quidē urunt, mathematica autem nō, īuenient q̄ anguli nō sunt causę qui nihil minus & in mathematicis sunt sed passiones nihil mathematicis adsunt. Hæc quidē Aristoteles ⁊ Proclus aūt ad ipsa bene obuiās hoc facit q̄d quidē Aristoteles expetit. s. differentiā assignare ꝯsequenter suppōnibus f̄m quā hæc quidē urunt, mathematica autē nō urunt. Nā Plato & materiales & motus figuras has ait esse, ꝓpter hoc enim & ipsum nomini appositum esse, motus organū exsis. Non omne igitur in angulum redactū calefactiuū utiq; si nō & acuti anguli sit & lateribus subtiliatū, & adhuc etiā materiale & facile mobile. Ipse autem duo quidem prima prætermittens decimam instantiam formauit, duo autem ultima undecimam. Com. 67.

Adhuc q̄d incēditur, ignitur. Ignis aūt est sphęra aut pyramis, necesse q̄d incēditur fieri sphęram aut pyramidē. Incidere quidē igitur, aut diuidere sic secūdum rationē accidens figurę, ex necessitate autem pyramidem facere pyramidas, aut sphęram sphęras penitus irrationabile, & simile, quēadmodum siquis dignificet gladium in gladios diuidere, aut serram in serras.

Duodecimū & hoc ridiculū, si enim ignis ait pyramis est, aut sphæra, & per diuidere calefacit & ignit, q̄d autem igniē & incendiē ignis fit, Ignis autem sphæra est, aut pyramis: necesse q̄d incenditur sphærā fieri, aut pyramidē. Sed secare quidē & diuidere rōnabile esto accidere figuræ acuti anguli. Ex necessitate autem pyramidē facere pyramides, aut sphærā sphæras penitus irrationabile est. Irrationabilitatem autē similis exhibitio maxime ostendet. Simile enim ac si quis uelit gladiū in gladios diuidere q̄d diuidiē ab ipso, aut serrā in serras. Nam q̄d igniē q̄dem fieri ignē ignīente quidē f̄m alterationem in ipsum q̄d igniē trāsmutāte nihil incōueniēs, sed diuidens, aut secans in sibi similia, quod diuiditur diuidere irrationabiliū est. ⁊ Dicit autem & ad hoc Proclus q̄ ignis qui igniuit adustum dissoluit ipsius elementa & transmutauit in eo q̄ sui ipsius. Gladius autē nō in substātiā agit eius q̄d secatur, nō enim resoluit substantiā ipsius, sed quantū ex maiori minus facit diuidens. Neq; enim hic f̄m substantiā habet figurā hāc, sed f̄m accidens. Si igitur nihil ait in elementa eius q̄d secaē, neq; resoluit speciē ipsius quō utiq; in similia sibi faciet diuisionē. Sed esto diceē utiq; q̄ incendunē dissolui in trigona, puta aquā & aerem & elementa ipsorum q̄ uiginti basium & q̄ octo basium. Quid est q̄d cōponit horū trigona in ignis figurā. s. pyramidem ut multæ tales copulatę fiāt ignis? ⁊ Dicit igitur Plato q̄ quæ dissoluuntur ab igne trigona donec q̄dem in aliā spēm cōsistentia ceu q̄ icosaedris dissoluta in octoaedra diuisibilia magis in ignis diuisa existentia pugna pfecta nō cessabunt. Si enim in ignis naturam cōstiterint, cessant. Similia enim neq; agunt aliquid in iuicem, neq; patiūtur abinuicē. Bonum aūt ipsa pulcherrima uerba Platonis audire. Sic enim utiq; rationabimur ipsa iterū, ut quādo in igne acceptis aliis ab ipso aliquod genus angulorū, & f̄m latera acuitate secaē, cōsistēs quidē in illius naturā cessat quod secaē. Nam simile & idem sibiipsi genus unūquodq; neq; aliquā transmutationem facere possibile, neq; aliq̄d pati ab habente eadē simil'r, donec aūt utiq; in aliud factū minus ens meliori oppugnat solutū non cessat. Palàm aūt q̄ nō fortuito, & ut ꝯtingenter, quādoq; quidē in hanc figurā, quādoq; autē in aliā cōponūtur plana, sed dissoluens ipsa eam q̄dem q̄ ad illam figuram quā habebant idoneitatē, puta eam q̄ icosaedrū exterminat, grossiorē quādam exsītem & turbulentiorem, ad eam autē quę ꝓpe transfert puriorē q̄ aeris est. Et primo in octaedra cōpacta fiunt. deinde & hæc ab igne dissoluta purificanē magis & subtiliātur, & fiunt ad pyramidis consistentiam idonea. Palàm autem q̄ ad quācūq; speciem idoneæ se habeant ex figura, hanc suscipiāt facile, & propter hoc Com. 68.

ex aqua aer primo fit,& tunc ex aere ignis.

Adhuc aũt ridiculũ ad diuidere solum reddere figurã igni. Videtur enim magis cõgregare & cõterminare ꝙ disgregare. Segregat enĩ quidẽ quę nõ eiusdem tribus & congregatio quidem per se est. Conterminare enim & vnire ignis, separatio autẽ per accidens. Congregans enim homop'y'on, separat alienum. Itaq; aut ad ambo oportebat reddere, aut magis ad congregare.

Cõm.69. Tertiodecimo accusat eos qui diuisiuo solũ,sed non congregatiuo magis ignẽ formant ꝙ ambobus. Videtur enim/ait/magis congregare & cõterminare quàm disgregare. Si disgregat quidem quæ non eiusdem tribus,quando aurum ab argento separat,aut scoriam à ferro purgat. Congregat autẽ quæ eiusdem tribus. Si igitur honorabilius hoc,principalem utiq; habebit hanc operationem ignis. Disgregatio autem secũdũ accidens. Congregans enim homœogeneum abiicit alienum. Quare/ait/ aut ad ambo oportet assignare figuram igni si ambo operatur congregansq; & disgregans. Aut magis ad congregare si hoc quidem secundum se facit. Disgregat autem secũdum accidens. ⁋ Ad hãc autem rationem instat Proclus,contrarium dicens uerum esse. Disgregare quidẽ secundũ se ignem. congregare autem secundum accidens. Nam auferre aliena à similibus eum qui adinuicem concursum,& eas quæ in idem inclinationes prædisponit,omnia enim ignea secundum omnes sensus disgregatiuam habent uirtutem. Nam tactum quidem disgregat calidum,uisum autem fulgidum,gustum autem pungitiuum. Et pharmaca etiam omnia quæcunq; ignea diaphoreticam habent uirtutem. Adhuc autem omne quidem quod congregat circũstare uult id quod congregatur simul pellens ipsum. Ignis autem non circũstare,sed penetrare per corpora uult. Apponit autem ꝙ & secundum non figurantes elementa subtiliorum partium magis putatus est ignis. Quòd autem tale disgregatiuum magis est,ingrediens in alia quàm congregatiuum. Quòd autem illud diuisiuũ secundum se conueniat igni significat hoc quòd non solum quæ alterius generis disgregat abinuicem,sed & ipsum unumquodq;. Fundit enim aurum & argentum & alia metalla eo ꝙ disgreget ipsa.

Adhuc aũt quoniã calidum & frigidum cõtraria virtute impoßibile reddere frigido figurã aliquam,quia oportet cõtrarium eẽ qđ aßignatur. Nihil autẽ cõtrarium est figurę, ꝑpter qđ & omnes dereliquerunt hoc,& tamẽ conueniebat,aut omnia coaptare determinare figuris aut nullum.

Cõm.70. Quartũdecimum & hoc planum argumentum ostendens quòd impossibile calidum & frigidũ figuris determinare. Ratio autem talis,calidum & frigidum & totaliter quæ secundũ passiuas qualitates contraria sunt uirtutibus,sed quæ figuris determinantur non sunt contraria,quia nulla figura figuræ est contraria,calidum ergo & frigidum impossibile figuris determinata esse. Deductio in secunda figura,possibile est autem & hypothetice concludere sic. Si calidum & frigidum contraria existentia figuris determinantur,erunt utiq; figuræ ipsorum contrariæ,sed figurę figura non est cõtraria,non ergo frigidum & calidum figuris determinantur. Manifestat autem/ait/& hoc quòd omnes prætermittunt frigido conuenientem figuram qui calidum figura determinant. Et quidẽ oportebat,aut omnia secundum qualitates contraria determinare figuris aut nullum. ⁋ Et hanc instantiã soluens Proclus dicit. bene expetere sermonem infrigidanti conuenientem assignare figuram,oportere autem simul ad memoriam reuocare de caliditate quomodo non pyramidem dicebamus esse caliditatem,sed uirtutem sectiuam per eam quæ secundum angulos acuitatem,& per eam quæ secundum latera subtilitatem. Quod igitur frigiditas,neq; ipsa figuræ est,sicut neq; caliditas, sed uirtus cuiusdam figuræ,& ut illa incisiua sit,& hæc congregatiua per pulsionem, & ut illa secundum acuitatem angulorum,& subtilitatem laterum,sic ècontrario hæc secundum hebetudinem angulorum & grossitiem laterum. Contraria ergo uirtus hæc ad illam non figuris existentibus contrariis, sed uirtutibus quæ in figuris. Expetebat autem ratio figuram,non autem existentem,sed uirtutem contrariam. Quæcunq; igitur hebetes habent angulos & grossa latera,hæc contrarias uirtutes pyramidi habent,& sunt congregatiua corporum. Talia autem elemẽta trium corporum , propter qđ omnia congregatiua perpulsionem congregantia. Solus autem ignis,ut dictum est disgregatiuus. Hæc dicente Proclo dubitabit utiq; quis qualiter his quæ in uirtutibus figuris,ut/ait/contrariis existentibus,figuræ non utiq; erunt contrariæ. nã uirtutes conuenientes uirtuosis sunt. Forte ergo uirtutes quatuor dicit pyramidem & reliquas,quibus non existentibus contrariis uirtutes contrariæ sunt. Quoniam non secundum figuras ipsarum sunt uirtutes. Neq; enim grossum & subtile, neque quod magnarum partium & paruarum,neq; quod difficulter mobile,& ꝙ facile mobile sunt differentiæ

rentiæ figuræ. Forte autem neq; acutum, & hebes angulorum simpliciter sunt differentiæ figuræ. Siquidem neq; angulus figura simpliciter. si igitur secundum has contrarietates & calidi & frigidi dispositiones efficiuntur contrariæ existentes nullum inconueniens accidit. Sed propositio dicens q; figuris determinata non sunt contraria indiget determinatione aliqua. Non enim sunt contraria secundum figuras, habere tamen contraria non prohibentur. Si autem & cogat quis secundum figuras contrarietates esse rememorari oportet Aristotelis in hac tractatione dicentis, quòd est aliqualiter & in figuris contrarietas Quoniam autem literam Platonis de calido ꝓposui, bonum utiq; erit, & eam quæ de frigido post illam mox adiectam hic adducere. Cõtrarium autem huic manifestum mox, attamen nihil deficiens sit in sermone. Quæ enim itaq; eorum quę circa corpus humidorum quæ maiorum partium ingredientia quæ minorum partium expellentia, in illorum sedes non potentia ingredi compellentia nostri robustius ex irregulari motoq; immobile propter regularitatem & compulsionem operantia ingrossant compactaq; faciunt. Quod autem ꝑter naturam conducit, oppugnat ſm naturam ipsum ad contrarium propellens. oppugnationi itaq; & cõcussioni huic tremor & rigor impositus est, frigidumq; passio omnis hæc & Dron ipsum habuit nomen.

Quidã autẽ de virtute ipsius tentantes dicere cõtraria dicunt ipsi sibiipsis, aiunt enim esse frigidũ quod magnarũ partium ꝑpter cõstringere & nõ pertransire per poros. Manifestũ igitur quoniã & calidum vtiq; erit pertrãsiens, tale autẽ semper subtiliũ partiũ. Itaq; accidit paruitate & magnitudine differre calidum & frigidũ, sed nõ figuris. Adhuc autem si inęquales pyramides magnę vtiq; erunt non ignis, neq; causa figura eius, quod est ardere sed contrary. Quòd quidẽ igitur non figuris differant elementa, manifestum ex dictis.

Quintũ decimũ hoc post oĩa dicta apponit ad magnitudinẽ obuians & ostendens q; quicũq; frigidi uirtutẽ causam efficiunt qđ magnarũ partiũ est causam dixerunt ꝑpter cõprimere & nõ penetrare per poros. sicut proxime à me Platonis ꝓposita litera indicabat. Isti & calidũ utiq; penetrare dicent. Tale autẽ utiq; erit quod subtiliũ partiũ magnitudine differre dicebat prius. Si autẽ magnitudine partiũ & subtilitate determinant, accidit & paruitate & magnitudine differre calidum & frigidum, sed nõ figuris. Totalr autẽ si qđ maius frigidũ, quoniã & in pyramidibus hę quidẽ magnę dicũtur, hæ aũt paruæ, magnæ utiq; erunt nõ ignis, sed aliqđ infrigidantiũ, & his figura nõ urendi, sed infrigidãdi erit causa ꝑpter magnitudinẽ. Quare accidit cõtraria dicere ipsis qđ quidẽ ꝑdixit. Quæ autem Procli & in his hæc sunt q; nõ magnitudine sola elementa simpliciũ corporũ determinamus, sed etiã subtilitate & grossitie & acuitate & facili mobilitate, & difficili mobilitate & ĩmobilitate. Quæ qdem uariant species & nõ faciunt eandẽ speciẽ habentia solũ ſm magnitudinẽ differre. Nam multitudo qdem planorũ/ait/facit qđ magnarũ partium, aut qđ paruarũ partiũ in corporibus suis. Partes enim ipsorũ elemẽta dicunẽ uelut pyramides ignis ex qbus ignis & octaedra aeris. Nam qđ octaedrum maius pyramide, ex ęq̃li trigono generatis ambobus. Cõpositio autẽ cũ tãta multitudine acutum facit & hebes, pluribus autẽ paucioribus trigonis ꝯuenientibus angulus, aut acutus, aut hebes fit. Acutus quidẽ qui pauciorũ, hebes autẽ qui pluriũ, planorũ autẽ ꝓprietas facit facilẽ mobilitatem aut difficilẽ mobilitatẽ cõpactis existentibus ꝑpter similitudinẽ & ad inclinationẽ paratis ꝑpter dissimilitudinẽ, igitur magnæ pyramides nõ ignis, sed maiorum partiũ ignis, sicut magna octaedra maiorũ partium aer, & magna icosaedra maiorum partium aq̃, penes quã enim/ait/causam & aquæ sunt subtiles & grossæ, & aer subtilis, quidã autẽ aliquis grossus, q; quidẽ enĩ quãto hęc determinata sunt, palã. In his itaq; primo quidẽ noto q̃liter multitudine planorũ/ait/facere q; magnarũ partium, & q; paruarum, & ex æqualibus trigonis esse figuras. Platone plane dicente nõ solũ unũ utraq; magnitudo hñs trigonum oriri ſm principia, sed minora & maiora. Qũo autẽ pyramides maiores & minores fiãt utiq; omnes existentes ex q̃tuor trigonis. Videẽ igitur & ipse hoc dicere q; aqua quidẽ aere & aer igne maiorum partium. etsi ex æqualibus magnitudine trigonis, quia icosaedrum ipso octaedro & octaedrum pyramide. Ex pluribus enim trigonis, pyramis autem pyramide maior non propter differentiam multitudinis, sed pp magnitudinis trigonorũ differentiam, qualiter etiam planorum ꝓprietas facit facilem mobilitatem, aut difficilem mobilitatem. Tetragonum quidem enim trigono difficilius mobile est. Et ꝑpter hoc aliorũ elementis terra. Tria tamẽ quæ ex eodẽ trigono. s. scaleno consistunt faciliorem mobilitatem habẽt paucitate & paruitate trigonorum. Cõm. 71.

Quoniã autẽ ꝓpriissimę differẽtię corporũ quę sc̃dm passiones, & opera, & virtutes, primũ vtiq; erit de his dicendũ, vt cũ cõsiderauerimus hęc, sumamus vniuscuiusq; ad vnũquodq; differentias.

Com. 71. Concluso quod proxime proposuit, scilicet q; non figuris differunt elementa, consequenter quibus differant manifestat q; secundum passiones,& opera,& uirtutes. Distinguit autem hæc Alexander multipliciter. quandoq; quidé passiones dicens leuitates/grauitates/durities/mollities/raritates/spissitudines. Virtutes aũt caliditates frigiditates. qñq; aũt passiões qdé passiuas q̃litates, uirtutes autem eas q̃ fm inclinationes, opera autem operationes.& iterum uirtutes qdé actiuas ipsorũ q̃litates/caliditates/siccitates/leuitates. Hæ enim uirtutes actiuę, passiões autem oppositas ipsis frigiditates/humiditates/grauitates/táquàm passiuas & materialiores. Nam & in his quæ de generatione illas quidem magis actiuas, has autem magis passiuas esse/ait/& etiam has priuationes illarum uocat. Secundum aliam autem adiectionem idem/ait/uirtus & passio est, ab eo quidem quod est passioné efficere, aut patiente materia fieri passionem. Virtus autem ab eo quod est posse, & forte sic magis suscipiédum. Vult quidem.n. nõ secundum figuras elementorũ determinari differentias, quia neq; est in his contrarietas proprie, sed secũdum passiuas uocatas qualitates/caliditates/siccitates/mollities/leuitates/& oppositas ipsis,& quæcũq; tales. In his enim est contrarietas secundum quas quæ in inuicem elementorum transmutatio fit, quod quidem est nunc quæstione tractatum. Qualitatum autem harũ unaquæq; tripliciter consideratur, aut enim ut uirtus, hæc enim est substantiæ ad operationem præparatio secundum quam ignem potentiam calefactiuam habere dicimus, aut ut quæ à uirtute per operationem indita patienti passio, ut calefieri. Ab his auté scilicet uirtute & operatione, & passione substantiæ diffiniuntur,& quæ in inuicem elementorum transmutatio deprehenditur. Harum autem unam in sequenti Libro pertractans táquàm magis ad naturalem motum conuenientem. de aliis in his quæ de generatione & corruptione docebit. Et quòd secũdum has eam quę in inuicem transmutationem faciunt demonstrabit, hic quidem igitur finis est tertii libri tractationis de cœlo. Processus autem ipsius breuis fit talis, cum proposuisset de simplicibus in uniuerso corporibus dicere. In duobus primis libris tractationis huius de circulariter mobili & æterno corpore cũ tractasset, in hoc de his quæ recti motus sunt.& generabilibus docens inquirit, primo si est generatio aut non, quoniam hi quidem penitus auferebant generationem dicentes ens ingenitum, sic Parmenides & Melissus, hi autem omnium corporum, ut qui ex planis corpora constituunt. Ad hos ergo contradicens, consequẽter dicit quorum est generatio, quia habentium qualitates passiuas contrarias & motorũ super rectam. Si autem debeat aliquis generabilium corporum substátiam cognoscere, elementa ipsorum primo cognoscendum est, aliis autem alia elementa dicentibus cum diffinisset primo elementum utrũ infinita numero, aut finita sunt inqrit. Et cum redarguisset infinita dicentes eos qui circa Anaxagoram & Democritum transiit, transit ad eos qui unum elementum supponunt. Et cum contradixisset etiam ad istos, cõclusit q; necesse plura esse & finita,& tunc ostenso q; non sunt æterna, sed generabilia & corruptibilia, ex diuisione inquirit: utrum ex non corpore aut corpore generẽtur.

Etsi ex corpore: utrum ex alio aut ex inuicem,& redargutis aliis diuisionis membris reliquit q; ex inuicem. Et quęrit iam modum eius quæ ex inuicem generationis,& ostenso q; neq; fm segregationem omnium segregatorum, neque fm congregationem & disgregationem, ut Empedocles & Democritus, neq; fm transfigurationem, neq; fm dissolutionem in plana ut Timæus, in fine iam concludit q; quę in inuicem trãsmutatio elementorum fm specificas ipsorũ contrarias differẽtias specificat, ꝓpriissime aũt differẽtiæ ipsorum quæ secundum qualitates, quę tripliciter diuiduntur, aut ut uirtutes, aut ut passiones, aut ut opationes.

SEQVITVR IN LIBRVM QVARTVM DE COELO ET MVNDO COMMENTARIVM SIMPLICII GVILELMO Morbeto Doc. Interprete.

OTAM Intentionẽ in tractatione de Cœlo Aristoteles instituẽs docere de simplicibus in mũdo corporibus, primũ quidem totũ Librum cõmuniter de circulariter mobili & cœlesti corpore fecit. Secũdum autẽ de partibus cœli, de totalioribus, dico aũt de sphæris, & de partialioribus, hoc est de astris in ipsis. In tertio aũt iã de his quæ sub luna simplicibus corporibus: quæ recti motus sunt cũ ꝓposuisset dicere quæ & elemẽta semp sunt. Et ostenso ꝙ neq; infinita multitudine, neq; unũ sunt hæc, sed finita qdem, uno autem plura. Et ꝙ nõ æterna, sed generabilia & corruptibilia, & ꝙ generatio ipsis non ex nõ corpore, neq; ex alio corpore, sed ex inuicem, nõ segregatione, neq; dissolõne in plana, sed ẜm qualitates triplr cõsideratas, aut ẜm uirtutem operatiuã, aut ẜm operationẽ quæ ẜm uirtutem, aut ẜm passionem quæ ẜm uirtutem per operationẽ imprimit patienti. Merito de uirtute & opatiõe & passione his quæ ẜm qualitates dixit oportere inquirere, tãquã ex his cognituris nobis modum generationis ex inuicẽ, ex modo aũt quot & quæ sint elemẽta inueniẽtibus, sicut autẽ primũ simpliciũ corporum à circulari motu inuenit sic reliqua inuestigat à motu ẜm rectam. Cõuenit.n. naturali à motibus inuenire naturales res, qa natura principiũ motus est. Quoniã igitur qui ẜm rectam naturalis motus ẜm uirtutem grauis & leuis inest corporibus naturalibus, de graui & leui primo intẽdit inquirere tãq̃ ẜm hæc maxime specificatis his quæ sub luna simplicibus corporibus super rectã motis & generabilibus & generationem ex inuicẽ hñtibus, q̃uis sint multæ & aliæ uirtutes in ipsis & passiones & opationes, etenim ẜm caliditatẽ & siccitatẽ, & raritatẽ, & his cõtraria, & alia talia. Quidam autẽ dictę sermonũ cõsequentiæ non attẽdentes refutare hũc librum ausi fuerũt tãq̃ non cõueniẽtẽ intẽtionibus de cœlo. sed si forte his quæ de generatione & corruptione cõuenit, dictũ est autẽ ꝙ his quæ sub luna simplicibus corporibus cõuenientissimũ qđ graue & leue, & etiã quod cœlestibus nõ cõuenit: hæc diligẽtius sciemus nunc, ꝓpter qđ & ipse ẜm principia primi libri oportet/ait/supponi, qđ dicemus graue & leue. Nũc qdem sufficienter ad p̃sentem opportunitatem, diligentius autẽ iterum quãdo cõsiderabimus de substãtia ipsorũ ad hos sermones referens. Diuidens igit in pricipio qđ simpliciter graue & leue, & quæ ad inuicem dicunt, & differẽtiam ipsorũ tradens, deinceps eas de graui & leui opiniones priorũ narrat, & ostendit ꝙ nullus illorũ de simpliciter graui & leui sermonem fecit, sed de his quæ ad alterũ. Et tertiũ sibi caplm est in quo determinat ꝓpter quid, hæc qdẽ sursum ferunt, hæc aũt deorsum corporũ semper ẜm naturã, hæc autẽ sursum & deorsum. Cõmunem autẽ causam cum assignasset, in quarto iam caplo differentiam tradit extremorũ elemẽtorũ, hoc est ignis & terræ ad aerem & aquã. Quinto ꝙ simplr quidem graue terra, simpliciter autẽ leue ignis ostẽdit supposito ꝙ determinatũ sit medium. Sexto ostendit ꝙ mediũ est determinatũ, ex hoc autẽ ꝙ & extremum, & ꝓpter hæc extrema elemẽtorũ simpliciter leue, & simplr graue sunt, idem autem dicere, ignis & terra. Septimo ꝙ sunt & intermedia aer & aqua, quorũ utrũq; sic quidem leue, sic autẽ graue est. Octauo ꝙ ignis qdem nullatenus habet grauitatẽ, terra autẽ nullatenus habet leuitatem, media aũt in suis qdẽ locis & in locis suppositorũ, grauitatẽ qdẽ habent, leuitatem autẽ nõ hñt. Nono ꝙ quatuor elñta propriis differentiis materiæ differunt & non componũtur media ex extremis.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

E graui autem & leui quid est vtrũq;, & q̃ natura ipsorum cõsiderandũ, & ꝓpter quã causam habent virtutes has. Est enim quę de ipsis cõtemplatio his qui de motu sermonibus ꝓpria. Graue enim & leue impoßibile moueri physice aliqualiter dicimus. Actibus autẽ nomina ipsorũ nõ ponuntur, nisi siquis putet inclinationẽ esse tale: ꝓpter au-

tem physicũ quidẽ esse negociũ de motu. Hęc autẽ habere in seipsis, velut quędã suscitiua motus. Omnes quidẽ vtuntur virtutibus ipsorum, tamẽ non determinauerunt præter pauca. Videntes igitur primum ab alijs dicta, & disquirentes quęcunq; ad considerationem hanc diuidere necessarium, sic & quod videtur nobis, dicamus de ipsis.

Com. p^m.

RAVITAS & leuitas sunt aliis qualitatibus cõuenientiores naturalibus corporibus, quia ſm has naturales motus fiũt ſm quas specificãtur naturalia corpora. Necessarius autẽ & aliter est de his sermo, qa per ipsa in pcedẽtibus ostẽdit ipse eẽ ex pũctis & lineis & planis generationẽ naturaliũ corporũ eẽ, si necesse qdẽ unũqdq; naturaliũ corporum aut graue, aut leue esse. Nihil autẽ põt ex illis tale fieri. Oñdit aũt & q nullũ est possibile moueri corpus sup rectã nõ hñs grauitatẽ aut leuitatẽ, sed & i primo libro his usus fuit. Et cœlũ cũ ondisset leuitate, aut grauitate exẽptũ, & q nõ est ifinitũ corpus p hoc ostẽdit. Sępe igit cũ usus fuisset ipsis merito, & ,ppter hoc diligẽtem sermonem de his facit, nunc ad hoc ipm reponẽs tempus. Et alter aũt necessarius de ipsis sermo, eo q uarie opinant naturales de ipsis, & nõ cõsonos inuicem de his tradũt sermones. Ipse autẽ adhęrentiorẽ assignãs causam opportunitatis huius sermonis, qa quæ de ipsis theoria cõueniens est sermonibus de motu, ut qdẽ Alex. dicit, quia naturalium motus est principium. Naturalis autem facultas est. Forte autem promptius est dicere q ex motibus, & ea quæ sub lunam inueniunt simplicia corpora sicut & cœleste. Quærit autem quid est utrũq;, & quæ natura ipsorũ quęrere iubens. Graue autem & leue corpora dicit grauitatem & leuitatem habentia, quæ uirtutes uocat, propter quod & adiecit. ⁊ Et propter quam causam grauia & leuia uirtutes habent has. Hoc autem in his quæ de generatione & corruptione assignabit, sicut etiam quæ de aliis passionibus, & de materia generationis ex inuicem quatuor elementorũ dicunt, partim q de cõtinuo, partim autẽ distincto existẽte tractatu illo. Adhuc qđ autẽ cõuenienter se haberet ad motũ graue & leue ostẽdit, per hoc q graue & leue nõ aliud aliquid dicunt, sed ſm q hoc quidẽ ad medium mouet, hoc autẽ à medio. Notauit autẽ bene q q̃ quidẽ participãt graue & leue uocant, & uirtutes grauitas & leuitas, opatiõibus aũt nõ iacẽt noia, ut i caliditate calefactio, opatio, & in ędificatiua ædificatio, nisi siqs/ait/ putet inclinationem cõi nomine significare grauitatis & leuitatis opationem. Quoniã autem/ait/ naturalis quidẽ facultas circa motũ est, principiũ autem motus natura, & principiũ sicut in moueri cõsideratum. Graue aũt & leue corpus ſm q talia habent q̃dam uitæ epyreumata .s. grauitatẽ & leuitatem, motus principia existentia, uita enĩ q̃dam est natura cõstantibus motus principiũ ut ipse in aliis dixit. ,ppter hoc naturales omnes utunt qdem uirtutibus grauiũ & leuium, hoc est grauitate & leuitate, nõ tñ determinauerũt de istis exceptis paucis q̃ sunt uirtutes, & ,ppter quã causam uirtutes has habent naturalia corpora. Si autẽ has uirtutes dicit leuitatem & grauitatem & nõ corpora, illud habere pro esse, dictũ est, quia hæc suscitãtia q̃dam motus sunt in habentibus. Quare etsi de corporibus dictum est illud, hæc, siue de uirtutibus illud, excitãtia, uirtutes sunt. Manifestat autẽ & qđ adiũctũ est, quia omnes utunt uirtutibus ipsorũ ut sit ratio talis. Naturalis facultas circa motus principium, nam circa naturã, q̃ est motus principiũ. Motus autẽ principiũ & excitatiuũ grauitas & leuitas. Naturalis ergo facultas circa grauitatem & leuitatem erit & naturales de his dicent. Si igit & necessaria naturalibus q̃ de his theoria, & nõ pfecte determinauerũt de ipsis, opportunus erit de ipsis sermo. Vidẽtes igitur/ait/ primo sicut nobis est consuetudo quæ ab aliis de ipsis dicta, & ex diuisione eis quæ ad sermonem dubitationibus expositis sic & quod uidetur nobis de ipsis dicamus.

Dicitur itaq; hoc qdem simpliciter graue & leue, hoc aũt ad alterũ. Habentiũ enim grauitatẽ dicimus, hoc qdem esse leuius, hoc aũt grauius, puta ligno/ęs. De simpliciter qdẽ igitur dictis, nihil dictũ est à prioribus, sed de his quę ad alterũ. Non enim dicũt, quid est graue, & quid leue, sed quid grauius & quid leuius in habentibus grauitatẽ. Magis aũt erit manifestũ qđ dicitur sic. Hęc qdem enim semp nata sunt à medio ferri, hęc aũt semp ad medium. Horũ aũt qđ quidẽ à medio fertur sursum dico ferri, deorsum aũt qđ ad mediũ. Incõueniens enĩ nõ putare esse aliquid in cœlo, hoc qdem sursum, hoc aũt deorsum, quẽadmodũ qdãm dignificant. Non enim esse hoc quidẽ sursum, hoc autẽ deorsum dicũt. Siqdem ad oẽm partẽ simile est & vndiq; antipos erit ambulãs vnusquisq; ipse ipsi. Nos aũt totius extremum sursum dicimus, qđ & scdm positionẽ est sursum & natura primũ. Quoniã aũt est aliquid cœli extremũ & medium, palã q erit & sursum & deorsum sicut & multi aiunt, veruntamẽ nõ sufficienter. Huius aũt causa, quia putant nõ simile esse vndiq; cœlũ, sed vnũ esse solũ qđ super nos hemi

sphærium

spherium. Quoniã coexistimãtes, & in circuitu tale, & mediũ similiter habere ad omne, hoc qdem sursum dicent esse, iqđ autẽ mediũ deorsum. Simpliciter quidẽ igitur leue dicimus qđ sursum fertur & ad extremũ. Graue autẽ qđ simpliciter deorsum & ad mediũ, ad aliud autẽ leue & leuius qđ duorũ habentium grauitatem & molem ęqualem deorsum fertur alterũ natura velocius.

Diuidit primo graue & leue in ea q̃ simpliciter dicũtur talia, & in ea q̃ ad alterum quæ fm cõparationem dicũtur, ut quádo ambobus hñtibus grauitaté & ære, & ligno, hoc quidé grauius dicimus s. æs, hoc auté leuius. s. lignũ. Ad cõparationem utiq; grauioris leuius dicentes, quãuis fm se grauitatem habens. Diuisis auté sic de simplr quidé grauibus & leuibus nihil dictum eé à prioribus, ait, sed de solis his q̃ ad alterũ. Non enim qd est graue & quid leue dicũt, sic enim utiq; quod simplr assignabant, sed quid grauius & leuius ambo in hñtibus grauitatem cõsiderantes, & hoc sibiipsis ɔsequẽter. Quoniam oé corpus grauitaté habere putabát, aliud aũt alio grauius tanq̃ magis subsidens, & quod minus graue leuius uocabát rarius existẽs & supernatás, & quod maxíe rarum leue. Volens aũt ostẽdere q alia quidé quæ simplr grauia & leuia, alia aũt quę fm comparationé, & q̃ utraq;, & q de his q̃ simpliciter nihil dixerũt priores. De solis his q̃ ad alterũ ex euidétia accipit, q hæc qdem corporũ semper nata sunt à medio ferri, hæc aũt semper ad mediũ, & hoc qdem euidés & cõis confessio. Quæ aũt deinceps iam tãquá sibi uisa, nunc qdem ꝓnuntiat, posterius aũt & demõstrare conabitur. His enim ait, dictis, q̃ quidé à medio ferunt sursum dicimus nos ferri, deorsum auté quæ ad mediũ. Et simplr quidem leue dicimus quod sursum fert & ad extremũ. Graue aũt simplr quod simpliciter deorsum & ad mediũ. Ad aliud aũt leue, ait, qđ & leuius uocat, hoc est quod duobus habétibus grauitaté uel magis leuitaté, & molibus existétibus æq̃libus alterũ citius altero sursum fert scđm naturá. Ipse auté leuius tanq̃ ad grauius dictũ assignauit, ut maius ad minus. Merito aũt apposuit hoc & molé ęq̃lem, si enim inęq̃les moles habeant, põt grauius aliquo sui natura nõ citius, sed tardius deorsum ferri ꝓpter minus eé. & sic neq; qđ suiipsius natura leuius, leuius erit. Quod qdem igit cõtinuũ sermonis tale est. Cum dixisset aũt quid quod sursum ipse putat & qd quod deorsum, ĩtermediæ ɔtradicit ad non putantes aliqd esse in mũdo, hoc qdem sursum, hoc auté deorsum. Huius aũt fuerunt opĩonis Anaximádrus, & Democritus quia infinitũ supponebát uniuersum. In ĩfinito enim nihil est sursum, aut deorsum natura, termini enim hæc & ultima distensionũ. Alii aũt quorũ & qui apud Platonem Timæus ad qué maxíe conatur nõ uolunt in mũdo eé, hoc quidé sursum, hoc auté deorsum ꝓpter similitudiné. Siĺitudinis auté signũ dicebant posse fm omnes partes terræ antipodem aliqué sibiipsi fieri. Vbicũq; enim aliquis fuerit possibile est iterũ ad hũc locum antipodé fieri Quid igit magis qđ sub pedibus nostris deorsum oé est usq; ad cœlũ & quod sup caput sursum, aut quod apud antipodas. Si auté idé sursum & deorsum ꝓpter similitudiné nõ utiq; erit, hoc quidem aliqd sursum, hoc autem aliqd deorsum suiipsius natura determinate in mũdo. Illi quidé igit sic interimebát sursum & deorsum, nos auté, ait, qm̃ est mundi, hoc quidé extremũ, hoc aũt mediũ, quod qdem extremum sursum dicimus & positiõe sursum, eleuatũ. n. & natura primũ. Ná sursum ipso deorsum natura primũ sicut dextrum & sinistrũ. Qđ aũt mediũ, ait, deorsum dicimus, sicut & multi dicũt etsi deficiát à ueritate illi, nõ putantes sphæricũ esse cœlũ, sed solum qđ sup nos hemisphæriũ quod etiam uidet, tanquá siqdem simul intelligerẽt, & circulo tale esse, & mediũ similr habere ad oé, quod quidem extremum oé sursum dicerent eé, medium auté deorsum. Nunc enim neq; extremũ sciunt pfecte, neq; terram mediũ putát, quãuis deorsum dicentes ipsam. Si igit ꝓpter similitudiné non putabant in uniuerso eé sursum & deorsum, oía differétia extremi ad mediũ quid ꝓhibet, hoc qdem sursum eé, hoc autem deorsum. Hæc dicente Aristotele q quidé à cõsuetudine multorũ accepta sunt quá non uult alienare Aristo. palá ex dictis. Plato auté multorũ consuetudiné despiciens, sphærico existente mũdo non exigit, hoc quidé ipsius sursum dicere, hoc aũt deorsum. sed hoc quidé circũ, hoc auté medium Etenim q qdem circũ cõnuit ad mediũ, ut ad principiũ & circũdabit mediũ. Quod auté sursum ei quod deorsum cõtrariũ existens, nõ utiq; cõnuet ad cõtrariũ, sed à cõtrario magis utiq; mouebitur, fugit enim ipm̃ natura separatũ. Adhuc auté si sursum & deorsum plurimũ in longitudine distant. In sphæra aũt ultima diametri plurimá hñt distantiá, non utiq; erit quod qdem circũ sursum, quod autem mediũ deorsum. Totaliter aũt sursum & deorsum distensionis, quę fm rectũ sunt ultima, sed nõ sphæricæ. Propter qđ & ut ad nos ĩtelligit rectá hñtes figurá, & graue & leue, ut ad nos assignantes noíauerunt, graue quidé dicẽtes quod ad basem nostram ruit, leue aũt quod ad uerticem uadit. Et ipse aũt Aristoteles fm põnem sursum quod extremũ dicens, unde aliũde q̃ à cõparatiõe ad nos sic nominauit sicut & multi. Et natura aũt primũ non cogetur eé nisi quis mediũ deorsum ostenderit ens. etenim sufficit q circũ priori natura sicut fm aliud aliquid medio. Bene aũt utiq; habebit &

Com. 21.

Platonis ꝓponere literam in qua sursum & deorsum uniuersi abnegat. Nā uniuerso cœlo sphęrico existente, quæcūq; qdē distantia, æq̄liter à medio facta sunt extrema: simılr ipsa oportet extrema nata esse. mūdo itaq; sic apto nato, quid dictorū sursum quis aut deorsum ponens nō rōnabiliter uidebitur nihil cōueniēs nomē dicere? Nam medius quidē in ipso locus, neq; deorsum aptus natus, neq; sursum dici iustū, sed ipso medio. Hic aūt circū neq; utiq; medius, neq; hn̄s diuersam ptem ipsius alteram ab altera magis, ad mediū aūt aliquid eorū quæ è regione, eius autē quod simılr oīquaq; natum est, q̄lia quis ipsi inferens noīa cōtraria & q̄liter bene utiq; existimabiť dicere. Si enim aliquid & solidum sit ẜm mediū uniuersi æque resultans ad nihil utiq; unquā extremorū feretur, ꝓpter eam q̄ oīquaq; similitudinē ipsorū, sed etsi circa ipm̄ procedat quis, in circulo sæpe utiq; stans antipos, idem ipsius sursum & deorsum dicet. Hæc qdem igiť de eo qđ sursum & deorsum Platonis dogmata est. Grauitatem aūt oīa quidē elnta, ait, hr̄e, non sic autē tanquā oībus ad centrū motis & grauioribus quidem subsidētibus, minus aūt grauibus expulsis & supnatātibus illis, & ꝓpter hoc dictis leuibus, sed tanq̄ oībus eā qdem q̄ ad ꝓpriū locū lationē pp grauitatē hn̄tibus. Ducit. n. appetitus unūquodq; ad cognatū, deductio aūt p grauitatē, & q̄ in ꝓprio loco mansio, p hāc uirtutē existit, ꝓpter qđ & ignem grauē, ait, sicut & terrā. Et manere utrūq; in ꝓprio loco ꝓpter suiipsius grauitatē, abstrahi aūt ex ꝓprio ẜm quod leue est, ꝓpter qđ totis qdem grauitatē solum existere crediť, non enim exeunt ex ꝓpriis locis, neq; abstrahūtur. Partes autem habentes leuitatem scđm quā & ad ea quæ p̄ter naturā loca trāscindere nata sunt. Sicut autē Aristoteles à graui & leui sursum & deorsum determinauit, & ab his illa, sic etiā Plato ꝓpter eam q̄ circa graue & leue falsam opinionē sursum & deorsum in uniuerso falso existimari, ait. Scribit aūt ↄsequenter prius expositis hæc. totū qdem enim sicut dictū est, nunc utiq; sphæricū existens locum quēdā deorsum, hunc aūt sursum dicere, nō sapientis. Vnde aūt nominata sunt hæc, & in qbus entia cōsueta ꝓpter illa, & cœlum totū isti diuidentes dicere, hęc cōfitendū. Supponentibus aūt nobis hęc siquis in uniuerso loco ẜm quem natura ignis sortita est maxime ubi & plurimū utiq; cōgregatum erit ad qđ ferť uadens ad illud, & uirtutē ad hoc habens partes ignis auferens si stet ponens in lance leuās libram & ignem trahens in dissimilē aerem uim inferens, palā utiq; ꝙ minus maiori facilius uim patiť. Vis eni una alicui duorū simul eleuatorū, qđ qdem minus magis, qđ aūt plus minus, necesse qdem censum assequi ui. Et qđ qdem multum graue & deorsum motum uocari, qđ autē paruū leue & sursum. Idem itaq; hoc oportet uidere agentes nos circa hunc locum. Sup terrā enim ambulātes terrenis generibus distensi, & terrā aliquādo ipsam trahimus in dissimilē aerem ui & p̄ter naturā ambo à cognato retenta. Minus aūt facilius maiori uim inferētibus indissimile prius consequiť. Leue igitur ipsum p̄diximus, & locum in quē cogimus sursum, cōtrariū autem his passionem graue & deorsum. Deīde post pauca, cōcludens dicta adiungit. Hoc itaq; unū aliquid intelligendū de oībus ipsis ꝙ q̄ qdē ad cognatū uia singulis exn̄s graue quidē quod fertur facit. Locum autem in quem quod tale fertur deorsum. Quę autem his continua, alium & alium locum diuersa habitudine habent.

Eorum itaq; qui prius uenerunt ad eam quę de his cōsiderationē, ferè plurimi de sic grauibus & leuibus dixerūt solū. Quibuscūq; ambobus habētibus grauitatē alterū est leuius, sic aūt diuidētes putat determinatū esse & de simpliciter leui & graui. Sermo aūt ipsis nō cōgruit, palā autem erit hoc magis ꝓcedentibus. Dicunt enim leuius & grauius, hi qdem quēadmodū in Timęo existit scriptū. Grauius qdem qđ ex pluribus eisdem cōstans. Leuius autē qđ ex paucioribus, quēadmodū plumbū plumbo plus grauius, & ęs ęre. Similiter autē & aliorū q̄ eiusdem speciei vnūquodq;. In superabūdantia enim ęqualium partiū grauius vnūquodq; est. Eodem aūt modo & ligno plūbum aiunt: ex qbusdam enim eisdem esse omnia corpora, & vnius materię, sed nō videri. Sic autē determinatis nō est dictū de simpliciter graui & leui. Nunc eni ignis qdem semp leuis & sursum fertur, terra aūt & terrea omnia deorsum & ad mediū. Itaq; nō ꝓpter paucitatē triāgulorū ex qbus cōstare aiunt vnūquodq; ipsorum, ignis sursum ferri natus est. Qui enim plus minus vtiq; ferreretur & grauior vtiq; esset, ex pluribus ens trigonis, nunc aūt videtur cōtrarium. Quāto enim vtiq; sit plus leuior est & sursum fertur velocius, & à sursum autē deorsum paucus feretur citius ignis, multus aūt tardius. Ad hęc aūt quoniā pauciora qdem hn̄s homœogenea leuius esse dicūt, plura autē grauius. Aerem aūt & aquā & ignem ex eisdem esse triāgulis, sed differre paucitate & multitudine. ꝓpter qđ hoc qdem ipsorum esse leuius, hoc autem grauius. Erit aliqua multitudo aeris quę grauior aqua erit. Accidit autem totū cōtrarium. Semper

enim plus aer sursum fertur magis, & totaliter quęcunq; pars aeris sursum fertur ex aqua. Hi *quidem igitur hoc modo de leui & graui determinauerunt.*

Cum dixisset q̄ sunt simplr̄ grauia & leuia, & eá q̄ ad alterum dicunt: nunc tanq̄ manifestis adiūgit hoc qđ prius dixit ꝙ de his q̄ simplr̄ qdem nihil dictū est à prioribus, sed de his quæ ad alterum solum, q̄ quidem in grauitatē habentibus ɔsiderant ſm magis & minus, ut qđ minus graue leue & leuius dicat, sic autem ait. Qđ ad aliquid graue & ad aliquid leue diuidētes abinuicem, putant & de simplr̄ leuibus & grauibus determinasse, non tamen sermo qui de his q̄ ad alterū assignatus cōgruit his q̄ simplr̄ dicunt. Qđ qdem erit palā, opiniones autē ipsorū prius distinguens ptractat primo eam quæ in Timæo de his opinionē & plane ipsam exponens sic obuiat ad ipsam. Tribus enim elementis aqua, aere, igne, & determinatis ipsis figuris. s. icosaedro, octaedro, pyramide ex eodem trigono. s. scaleno cōsistentibus qđ ex pluribus eisdē trigonis cōstat, grauius esse dicunt, icosaedrū qdem. s. aq̄, octaedro. s. aere, hæc aūt pyramide & igne. Quare in excessu æq̄lium partiū grauius unūquodq; est ſm ipsos sicut plūbum plūbo & æs ære, qđ plus minori, & totalr̄ q̄ eiusdem speciei inuicem. Si igitur plūbum plūbo, maius minori grauius nō natura, sed magnitudine nō ɔgruet iste sermo simplr̄ graui & simplr̄ leui diuersam habentibus naturā. Sicut autē in his q̄ eiusdē speciei, sic & in his q̄ dissimilis speciei dicebant hr̄e grauius & leuius. Etenim ligno ęs grauius esse dicunt eo ꝙ plura habeat in se trigona. Omnia enim ex eisdem cōponi corpora, & ex una materia ea q̄ trigonorū est, etsi nō uideat sic in his q̄ dissilis speciei. Si autē sic determinātes nō dicunt de simplr̄ leui & graui, sed de eo qđ ad alterū. Videtur autē ignis, siue sit minor, siue sit maior sursum motus, & terra quātacūq; sit deorsum & ad mediū. q̄re est aliquid simplr̄ leue, & simplr̄ graue, & nō oīa ad alterū talia. Siquidē nō ꝑpter paucitatem trigonorū ignis sursum ferri natus est. Si enim hoc amplior ignis minus utiq; ferret sursum, & grauior eēt & ex pluribus exn̄s trigonis. Nūc autem uidetur cōtrariū, quāto enim utiq; fuerit amplior sursum fert citius & leuior est, & ēt si amplior grauior est, oportebat & desup detractū ampliorem ignem citius deorsum ferri siquidē grauior. Nunc autem non sic fit, sed paucus citius fertur deorsum, quia qđ paucū facilius uim patitur, qđ autē multum difficilius. Ostenso igitur sic in igne, & ab eo qui ſm naturā, & ab eo qui ꝑter naturā apparente simpliciū corporū motu, ꝙ nō oportet multitudie & paucitate cōpositorū graue & leue determinātes eo ꝙ q̄ ad alterū graue & leue posuerūt, neglexerunt ea q̄ simplr̄. Idem ostendit & ab aere, si enim qđ ex pluribus trigonis grauius erit, aliqua multitudo aeris, aliq̄ pauca grauior erit aqua. Decē enim octaedra duobus icosaedris hn̄t duplam multitudinē trigonorū. Accidit aūt nunc totū cōtrariū ut & in igne. Nam amplior aer nō solū grauior nō est pauca aqua, sed etiā magis leuior q̄ paucus, palā ex eo ꝙ amplior aer sursum fertur magis, qđ autē sursum fertur leue. Cum aūt dixisset ꝙ amplior aer sursum fertur magis adiunxit, & totaliter quæcūq; pars aeris sursum fertur ex aqua. Si enim quęcūq; pars aeris, siue maior, siue minor ad sursum aq̄ fertur, palā ꝙ natura leuis est aer, & nō ꝑpter paucitatē trigonorū aqua leuior. Attēdere aūt oportet ꝙ ignem & aerē simplr̄ leuia, aquā aūt grauē suis ipsius suppositionibus addictus conclusit Aristoteles. Nam sursum & deorsum ſm naturā determinās in uniuerso eo qui ad hæc motu leue à graui distinxit. Plato aūt nō multitudine & paucitate planorū, sic enī aqua grauior esset q̄ terra, si qđ qdem icosaedrū ex isopleuris trigonis uiginti constat, quorū unūqdq; q̄tuor cōstituit semitrigona. Sed q̄ qdem ad cognatū, ait, uia singulis exn̄s, graue qdem qđ fertur facit. Locum aūt in quē qđ tale fertur deorsum, q̄ autē his cōtinua alio & alio locant & mouent, hoc est q̄ non ad cognatū feruntur, neq; ad illud qđ appetunt, & ad qđ repunt, sed ad cōtrariū hęc leuia, & locus ad quē ferunt sursum. quare si quis uelit, & apud Platonē qđ simpliciter leue & qđ simpliciter determinatū inuenire in his quæ nunc ꝑposita sunt inueniet, non ea q̄ sursum & deorsum latione simplr̄ determinata, sed ea q̄ ad suū & ea q̄ ad alienū. Penes literā aūt Aristo. quādo dicit. Quoniā qđ qdē pauciora habet homœogenea leuius esse aiunt, quonia nō omnia ex trigonis eiusdem speciei componuntut, sed tria solum ignis, aer, aqua, propter quod, & in his maxime comparationem fecit. Com. 3m.

His *aūt nō sufficiens visum est sic distinguere, sed equidē existētes antiquiores ętatibus magis nouiter intellexerunt de nunc dictis. Videntur enī quędā mole quidē minora corpora, entia aūt grauiora.* Palā igitur *ꝙ nō sufficiēs dicere ex ęqualibus cōponi primis quę ęque grauia. Equalia enim vtiq; essent mole, prima autē & indiuisibilia superficies qdem dicentibus ex quibus cōstent grauitatē habentia corporū incōueniens dicere. His aūt qui solida magis cōtingit dicere, maius esse grauius ipsorum. Cōpositorū aūt quoniā nō videtur hunc vnūquodq; habere modū, sed multa grauiora videmus mino-*

ra mole entia, quēadmodū lana ęs, alterā causam putant & dicunt quidā. Vacuū eni interceptū alleuiare corpora aiunt & facere aliquādo maiora, multoties ex ęqualibus solidis, aut ex paucioribus, totaliter autē & omnis causam esse leuioris plus inesse vacuum. Dicunt qdem igitur hoc modo, necesse aūt apponere sic determinantibus nō solum vacuū habere plus si sit leuius, sed & solidū minus: ꝓpter hoc eni & ignem esse aiunt leuissimū, qa plurimū habet vacuū. Accidet igitur modico igne multū aurū plus habens vacuum esse leuius si nō & solidum habebit multuplum, quare hoc dicendum.

Cōm.4. Post eos qui multitudine, & paucitate planorum graue, & leue determināt trāsit ad eos qui circa Leucippū & Democritum grauedinis quidem soliditatem atomorū causam ponentes. Leuitatis autem uacui interceptionē, & dicit hos quāuis antiquiores extiterint magis nouiter intellexisse de propositis q̄ eos qui multitudine & paucitate planorum grauis & leuis differentiam assignant. Eqdem ꝙ magis nouum circūspectus & rectius est, & causam assignat pręhonorationis horum dicēs ꝙ uidentur quædam corporum mole quidem minora, grauiora aūt ut ęs & lana. Hoc autem his qdem qui multitudine & paucitate cōpositorum differētiam assignant aduersatur. Quæ.n.ex æqualibus multitudine & magnitudine fm ipsos æq̄lia existētia mole necesse est, & ęque grauia eē semper. Si.n. quę quidē ex pluribus grauiora, q̄ autē ex paucioribus leuiora palā ꝙ quę ex æq̄libus, & ęq̄ repentia utiq; erunt. Sunt autē & æq̄lis molis. quid enim utiq; erit faciēs differētiam magnitudinis. Si igitur quę ęq̄lis molis sunt ęque grauia scdm ipsos necesse est esse qūo cōsonabūt apparētibus, in qbus quędam corporum minora mole existētia grauiora sunt. Totaľr autem dicentibus quidē plana, quę prima & indiuisibilia, hoc est elementa quæ nō diuidunť in altera specie, ex quibus cōsistunt grauitatē habentia corporū, inconueniens dicere maius semper grauius esse. Ex nō grauibus enim planis non utiq; fient grauitatem habētia, ut dicebat in tertio libro. Dicētibus autem solida quæ prima ut his q circa Democritum, contingit dicere maius grauius esse. Corpora.n.existētia & ipsa ex quibus sunt, sed non plana inclinationem quādam haabent & ipsa. Sic quidem igiť qđ maiora grauiora sint, causam isti quidem consequenter sibiipsis assignabunt, illi autem nō. Quoniam autem non uideť corporum unūquodq; hūc habere modum ut maius semper grauius sit, sed multa grauiora uidemus minorē molem habētia sicut lana/ęs. Non adhuc atomos pro causa ponere possunt, propter illos eni quod maius grauius necesse esse, sed alteram causam dicūt. Nam uacuum iterceptum alleuiare corpora aiunt, & facere aliquando maiora leuiora, quia habētia amplius uacuum maiora mole sunt. Et quidem sępe ex æqualibus solidis, aut paucioribus cōposita. Et uniuersaliter autem & omnis leuioris causam esse putant amplius inexistens ipsi uacuum. Sic quidem igitur isti pter eos qui ex planis dicebant abundant magis, & huius quod est maiora minoribus, & huius quod est minora sępe maioribus grauiora esse causas assignare. Deridet autē & sic determinantes tāquā debētes apponere, nō solum uacuum habere plus si sit leuius, sed solidum minus. Si.n.excedat tali analogia, hoc est si non minus habeat solidum, sed plus, sicut & uacuum, nō adhuc erit qđ tale leuius. Isti autē ꝑtermittētes eam quæ fm solidum ꝓportionem, & solū uacui excessum supputātes peccāt. Si.n.propter hoc ignē aiunt esse leuissimum. qa plurimum habet uacuū, accidet paruo igne multum aurū amplius habēs uacuum leuius esse quātum ad uacuum, si non & solidum multiplex habeat. Quare oportet apponi oportere leuius, cū habere uacuum plus & solidū hr̄e minus. Multa qdem igitur exēplariū sic se habent. Si nō & solidum habebit multuplū, talē sensum faciunt. Alexāder autem tāquā scriptura habente sic. Et si & solidum habebit multuplum sic exponit dicens. Quare fm hoc erit utiq; multum aurum pauco igne leuius, nunc autem non est, & si solidum habeat multuplum eius quod in igne. Nunc quidem igitur tāquàm simul ratiocinantes proportionem hanc accusat, paulopost autem & una ratiocinantes supponens & sic corrigit.

Quidā qdem igitur nō dicentiū esse vacuum nihil determinauerūt de leui & graui, puta Anaxagoras & Empedocles. Qui aūt determinauerūt qdem, nō dicentes aūt esse vacuū nihil dixerunt, ꝓpter quid hęc quidē simpliciter leuia, hęc autē grauia corporū. Et ferūtur hęc quidē semꝑ sursum, hęc autē deorsum. Neq; de eo ꝙ quędā maiora mole entia leuiora sunt minoribus corporibus, nihil recordati sunt, neq; manifestū qualiter ex dictis confessa parētibus accidet dicere ipsos.

Cōm.5. Nec prædictorum resumptionem habēt cum quadam adunatione accusationum & de articulatione. Dicit autem ꝙ non dicentium esse uacuum nihil determinauerunt de leui & graui, sicut Anaxagoras & Empedocles. Alii autem determinauerunt quidē sicut Plato, non tamen causam assigna/

uerũt propter quid, hæc quidem simpliciter leuia, hæc aũt simpliciter grauia corporũ sunt, & pp qd feruntur, hæc quidem semper sursum, hæc autem semper deorsum. Sed neq; de hoc ꝙ quædã maiora mole leuiora sunt minoribus corporibus, nihil recordati sunt, neq; palã qualiter ex dictis ab ipsis confessa apparentibus accidet dicere ipsos. Harum itaq; triũ accusationum, de duabus quidem dictũ est prius. De sursum quidem igitur & deorsum, ꝙ Plato non putat hæc secundum naturam esse in mundo sphærico existente. De simpliciter autem graui & leui ꝙ nouit qdem ipsa, neq; autem secũdum eum qui ad deorsum & sursum motum ipse determinat, sed graue quidem secũdum motum ad proprium locum, leue autem secũdum motum ad alienum sicut præmissa litera Platonis manifestauit neq; determinãte, hoc quidem simpliciter graue, hoc autem simpliciter leue quatuor elemẽtorum/ait/sed omnia grauia & leuia, quia omnia &ad cognatũ nata sunt ferri & ad contrariũ. Huius autem quædam maiora mole existentia leuiora sunt minoribus, pro causa posuit ꝙ magnas intra se ipsa intercapedines habẽt, ut in ære manifestum fecit dicens, eo autẽ ꝙ magnas intra seipsum intercapedines habet leuius fulgidis cõpactis unum genus aquarum ęs consistens factum est.

Necessariũ autẽ & his qui de ignis leuitate causant multũ vacuũ habere fere in eisdẽ retineri difficultatibus. Minus quidẽ enim habebit solidũ alijs corporibus & vacuũ plus. Sed tamẽ erit q̃dam ignis multitudo in qua solidum & plenũ excedit cõtenta solida in quadã modica multitudine terrę. Si autem dicant & vacuũ quomodo determinabũt simpliciter graue, aut nõ per plus solidũ habere, aut per minus vacuũ. Siquidẽ igitur hoc dicunt, erit quędã multitudo terrę sic pauca in qua solidũ erit minus q̃ in magna multitudine ignis. Similiter aũt & si vacuo determinauerũt erit aliquid leuius simpliciter leui & lato semper sursum q̃d fertur semper deorsum, hoc aũt impossibile. Simpliciter enim leue erit semper leuius habentibus grauitatẽ & deorsum latis. Q̃d aũt leuius nõ semper leue ꝑpter dici & in habentibus grauitatẽ alterum altero leuius, puta terra aquã. At vero neq; per vacuũ analogum habere ad plenũ sufficiens soluere dictam nunc dubitationẽ. Accidet enim & hoc modo dicẽtibus, similiter impossibile, in pluri enim igne & minori eandẽ habebit rationẽ solidũ & vacuũ. Fertur autẽ velocius sursum maior ignis minore, & deorsum autem iterum similiter maius aurum & plumbum. Similiter autem & aliorum vnumquodq; habentium grauitatem. Non oportebat autem hoc accidere siquidem isto determinatum est graue & leue.

Cũ dixisset ad eos qui ex planis generant corpora tãquã neq; de simpliciter grauibus & leuibus dixerint, neq; causam assignauerint, quare maiore mole existentia leuiora minoribus sunt corporibus, dicit ꝙ & his qui leuitatis causam faciũt uacuum, necessarium est eisdem ferè difficultatibus retineri. Illis enim paucitatem elemẽtorum causam afferẽtibus accidebat dicere multo igne aquã paucam esse leuiorem, & hos idem incõueniens assequetur. Si leuius est ſm ipsos quod minus habet solidum, uacuum autem plus. At uero potest ignis multus acceptus pauco aere, uel aqua, uel terra, & solidum plus habere, & uacuum, quare non utiq; ipse leuior erit. Nam quod leuius nõ solum oportet plus uacuum habere, sed & solidum minus. Deinde instantiam tãquã ab illis inducit per hoc. Si autem dicant & uacuum, hoc est si dicant ꝙ pauca terra multo igne non solum habet solidum minus, sed etiam uacuum, & ꝑpter hoc nõ est leuior. Leuius.n.erat non solum quod solidum minus habet, sed & qd uacuum plus. Si igitur/ait/hoc attulerint dicant plane qũo determinabunt qd simpliciter graue & simpliciter leue, uidelicet necesse enim simpliciter graue determinare, aut per plus solidum habere, aut per minus uacuum solidum. Aut igitur isto modo, aut qd quidem magis non ſm solidum solum, sed ſm amborum adinuicem, analogiam determinabunt, ut sicut in simplr graui plenum habet ad uacuũ amplius existẽs, ita in simpliciter leui uacuũ habeat ad plenum amplius existens ipso, illud simpliciter autem apposuit in hoc simpliciter graue, & ad contradistĩctionẽ, forte eius qui ad alterũ. Quoniã possunt leuius dicere quod uel eo in ęquali mole plus quidem solidũ habet, minus autem uacuũ, sed hoc non est simpliciter leue. Similr autem, neq; graue quod sic assignatur. Oportet enim qd simpliciter nõ ꝑpter magnitudinem esse tale, sed ꝑpria natura. ad has igitur tres determinationes cõtradicẽs, & primo ad primam. Si.n.qd simpliciter graue determinãt ꝑ plus solidũ habere erit multitudo terrę sic modica in qua erit solidũ minus q̃ in multa multitudie ignis. Erit igitur ignis ille grauior q̃ illa terra, & terra illa igne illo leuior, subaudiendũ autem qd & simpliciter leue per minus solidum habere erit aliqua multitudo pauca terræ multo igne minus solidũ habẽs. Quare leuior terra illa igne illo erit, & ignis ille grauior q̃ terra illa. Similr autẽ etsi in uacuo Com.6.

determinauerint ut graue dicatur simpliciter qđ minus uacuum habet. Leue autem simpliciter qđ plus habet uacuum erit aliqua multitudo terræ plus habens uacuum q̃ paucus ignis. Et sic simpliciter leui & lato semper sursum igne erit leuius, qđ simpliciter graue & latum semp deorsum terra. Hoc autem impossibile, quia simpliciter leue est leuius habente grauitatem quácũq;, non tamen cõuertitur sermo, ut leuius aliquo iam & simpliciter leue sit. Etenim in habentibus grauitatem, aliud alio leuius dicitur, ut quod libra asse uel uncia. Deinde iam neq; tertium determinatiõis modũ quẽ ipsis ipse ostendit apponens in leui per plus habere uacuum qđ & minus debet habere solidum sufficientem (ait) soluere dictam nunc dubitationem. Hoc enim est in quo proportionem habet ad plenum, quare ut in simpliciter graui plenum habet ad uacuum amplius existens, ita in simpliciter leui uacuum habeat ad planũ. Et hunc enim (ait) modum dicentibus ipsis etsi uideatur rationem habere, impossibile eodem modo accidet, nam in maiori igne & in minori eádem habebit ꝓportionem, solidum ad uacuũ, ut quãtum in hoc æque uelocia debeant esse, similiter & leuia, sed non sunt. Manifestat autem quòd amplior ignis sursum fertur citius q̃ minor. Similiter autem & in maiori auro & in minori eadem ratio erit solidi ad uacuũ, & tamé amplius aurum & plũbum minori citius fert̃ deorsum. Non oportebat autem hoc accidere si ꝓportione hac determinatũ est simpliciter graue, & simpliciter leue. Essent enim utiq; æque uelocia quæ eádem habent proportionem.

Incõueniens aũt vtiq; si semper vacuũ qdem sursum feruntur, qđ aũt vacuũ ipsum nõ. At vero si vacuũ quidẽ sursum natũ est ferri, deorsum aũt plenũ, & ꝓpter hoc alijs causa lationis vtriusq; nihil de cõpositis oportebat intendere, ꝓpter quid, hęc qdem leuia, hęc autẽ grauia corporũ, sed de his ipsis dicere ꝓpter qđ hoc qdem leue, hoc autẽ habet grauitatẽ. Adhuc autẽ quę causa huius nõ distare plenũ & vacuũ. Irrationabile aũt & regionẽ vacuo facere tanq̃ nõ ipsum regio q̃dam existens. Necessarium aũt siquidẽ mouetur vacuũ esse ipsius quendã locum ex quo trãsmutat & in quẽ. Adhuc aũt quę motus causa, non enim vtiq; vacuũ, non enim ipsum mouetur solum, sed & solidum.

Cõm. 7. Et alias instantias consequenter adducit his qui uacuum quidem leuitatis, plenum autem grauitatis causam ponunt. Quarum prima quidem inconueniens corpora quidem sursum ferri propter uacui interceptionem, ipsum autem uacuum non ferri sursum. Si enim aliis ipsum causa sit lationis sursum quomodo non, & ipsum suiipsius natura ad idem fertur. Sic enim ostenso q; dicentibus lationis quidem sursum causam esse uacuum, lationis autem deorsum plenum: consequitur dicere secundum naturam sursum quidem ferri uacuum, deorsum autem plenum. Deinde assequentia huic inconuenientia adducit Primo quidem q; si uacuum quidem sursum natum est ferri, plenum autẽ deorsum, & propter hoc aliis causa, hoc quidem lationis sursum, hoc autem lationis deorsum est, nõ oportebat iam de compositis intendere, propter quid hæc quidem corporum leuia, hæc autem grauia sunt, hoc enim palàm iam erat sic supponentibus, sed de his ipsis uacuo. s. & pleno inquirere propter quid hoc quidem leue est, hoc autem habet grauitatem. Idem autem dicere propter quid uacuum quidem sursum fertur, plenum autem deorsum. Inconueniens enim mox utiq; uidebitur esse leuitatem & inclinationem, & uirtutem totaliter aliquam uacuo dare, nõ enim saluat hoc de uacuo intelligentiam excepto q; sic utiq; quærentes de simpliciter graui & leui inquisitionem fecissent, sed non ut nunc de his quæ secundum comparationem solam. Secundo (ait) si uacuum quidem sursum fertur natura, plenum autem deorsum: quæ causa q; non distant hæc abinuicem, imo mixta sunt adinuicem & simul manent. Forte autem utiq; erit facile dicere ad hoc eandẽ causam quæ & huius qđ ignis & terra mixta sunt, cum hic quidem sursum feratur, terra autem deorsum, nisi forte hęc quidem etiam separantur. uacuũ autem & plenum non dicunt separari. Tertio autẽ adducit irrationabile esse regionem uacuo facile dicentes sursum ferri ipsum ẽm naturam, ipsum autem uacuũ regio & locus priuatus corpore est secundum ipsos. Loci autem locum facere inconuenientissimũ est. Adhuc autem infinitam regionem ipsis supponentibus, neq; sursum, neq; deorsum dicere licet, neq; id ex quo, neq; id in quod. Omne autem quod secũdum locum mouetur à loco ad locum transmutat̃. Quarto autem ad hæc (ait) q̃ causa motus cõmunis eius qui ad sursum, & eius qui ad deorsum. Nos enim naturam quidem causam ponimus quæ est principiũ inclinationis & motus in corporibus. Isti autem non utiq; uacuũ motus causam dicent, quia non ipsum mouet̃ solum, sed etiã solidum.

Eodem mõ accidet & si quis aliter determinet magnitudine & paruitate faciẽs grauiora & leuiora altera alteris, & alio quocunq; modo assignans, solum autem eandem materiam omnibus reddens,

aut plures qdē, contraria aūt solum, vna quidem.n.exñte nō erit simpliciter graue & leue. Quēadmodum his qui ex trigonis constituunt. Contraria autem quemadmodum qui vacuum & plenum non erunt intermedia simpliciter grauium & leuium propter quam causam grauiora & leuiora inuicem, & his quæ simpliciter sunt.

Hæc deinceps cōmuniter adducit omnibus qui de graui & leui dicūt simul assumens in his quę nunc dicuntur ex illis opiniones ad quas cōtradixit proxime, eam.s.quæ multitudine, & paucitate planorum & eam quæ uacuo & pleno, graue & leue determinant. Et dicit ꝙ eodē modo accidit, aut de simpliciter graui & leui dicere ipsos, aut de intermediis simpliciter grauium & leuium. Dicit igit̃ ꝙ & si quis aliter magnitudīe & paruitate determinet grauiora & leuiora, & nō, ut Plato, sed aut ut qui circa Democritum, Isti enim ex paruis quidem sphæris dicebant ignem generari propter quod subtilissimarum partium esse. Ex maioribus autem atomis terram, ex mediis autem intermedia, aut ut qui elementum unum supponebant, & huius spissitudine & raritate alia assignabāt. Et isti enim raritatis causam ponebant uacuū & ad hos cōgruit hoc, & alio quocūꝗ modo assignans hoc est quāuis non magnitudinem, aut paruitatem uocet, sed spissitudinem & raritatem. Solam autem eandem materiam omnibus assignās, ceu aquā, aut aerem, aut intermedium, materiam autem dicit subiectū. Eandem autem materiā & Aristoteles omnibus assignat. Sed differētia est, quia isti actu aliquod ens iam supponi dicunt uelut aquā, aut aerem, aut intermedium, illud autē aut plures quidē, contrarias autem solum/potest cōphendere & eos qui uacuū & plenum dicunt, & eos qui terram & ignem, ut Parmenides, & eos qui spissum, & rarū, & eos qui multitudīe, & paucitate planorū generationem assignant. Sic igitur in duo separans omnes.s.in eos qui unam materiam supponebant & in eos qui plures una contrarias autem : quæ utrisꝗ accidunt incōuenientia adducit. Et primo ꝙ una materia existente sicut & hi dicunt qui ex trigonis constituunt. Ex uno enim scaleno semitrigono tria apud ipsos facta sunt elementa, ignis, aer/aqua. His igitur qdem qui ex uno eodem supposito generant nō erit simpliciter graue & leue. Eadem enim natura in oībus ipsis est: quæ siquidem grauis sit, simpliciter leue tollitur: si aūt leuis, graue non erit qd simpl̃r, sed quæ adinuicē solum, siue multitudine & paucitate, siue magnitudine & paruitate subiecti, hoc qdem grauius, hoc autē leuius fieri dicant ipso elemēto nullā hñte inclinationē. Cōtraria aūt existente materia subta, sicut qui uacuū & plenū dicūt de simpl̃r quidē graui, & de simpliciter leui dicere uidebātur. Vacuū qdē simpl̃r leue, plenū aūt simpliciter graue dicentes. Intermedia autē corpora ignis aeris & reliquorū, intermedia autē tanꝗ ex ambobus extremis cōpositis.s.pleno & uacuo non adhuc erūt. Non enim habēt determinare fm quid grauiora & leuiora sunt inuicē, & elemētis leui.s.uacuo & graui & solido. Non scientes.n.ꝓpter qd uacuū quidem leue est, solidum autem graue, neꝗ de participantibus respondere possunt. Eorū uero quæ simpl̃r propter quid cōposita grauiora & leuiora causam si dicerent uacuo quidem grauiora utiꝗ dicerent ipsa esse eo ꝙ habent & solidum in ipsis. Solido autem leuiora eo ꝙ habent in ipsis uacuum, aut ꝙ qui non habent dicere causam ꝓpter quam quidem compositorum, hoc qdem graue est, hoc autē leue. Neꝗ utiꝗ eius ꝙ grauiora aliquo totaliter ipsa sint, aut leuiora habebunt cām dicere. Forte autem intermedia grauiora & leuiora inuicem possunt dicere: Leuiora eo ꝙ in æquali mole plus uacuum habeant & minus solidum. Econtra autem grauiora, sed qualiter quæ non eiusdem molis comparant, non habebunt dicere ꝙ omnis æqualis pars & magna ignis comparant̃ quo iudicabitur ignis leuior esse multiplex respectu terræ. Non enī possibile in his dicere ꝙ omnis æq̃lis pars accepta leuior est hoc & simpliciter leuius est. Si enim ęquale ęquali erat leuius, quia paucíora quidem habebat solida. Amplius autem uacuum in quibus hoc nō saluatur, neꝗ utiꝗ manebit causa leuioris & grauioris. Sic quidem igitur Alexander intermedia simpliciter grauium & leuium composita ex uacuo & pleno intelligens exponit. Forte autem simpliciter graue & leue terrā & ignē dicit, intermedia autem aerem & aquam, & ꝙ non erunt hæc. Non enim habent dicere ꝓpter quam causam grauiora & leuiora sunt inuicem, & his quæ simpliciter. Et nunc quidem tantum dixit solum, apud finem autem libri idem argumentum ponens planius dicit inconuenientia quæ sequuntur. Et his qui unum subiectū dicunt, & his qui contraria. Et ibi plane ītermedia dicit aerē & aquā. Sciēdū aūt ꝙ Alex. qdē scribit, īuicēꝗ; & simpliciū, īuenit aūt in aliqbus scriptū his q̄ simpl̃r. Com. 8.

Magnitudine autem & paruitate determinare ficto assimilatur maxime eorum quę prius. Quia autem contingit secundum vnūquodꝗ facere differentiam quatuor elementorum, certius habet ad eas quę ante dubitationes, Vnam autem facienti naturam magnitudine differentium, necessarium idem ac

cidere vnam facientibus materiam, & neq; simpliciter esse nihil leue, neq; latum sursum, sed aut retardans, aut extrusum. Et multa parua paucis magnis grauiora eē. Si autē hoc erit, accidet multū aerē & multum ignem aqua esse grauiorem, & terra pauca, hoc autem est impoßibile.

Com. 9. Cum dixisset quæ inconuenientia accidunt circa grauitatem & leuitatem his qui unam materiā & unum suppositum dicūt, & quæ his qui contraria aiunt, illis quidem de simpliciter graui & leui nihil dicere, his autem de intermediis: idem autem dicere de naturalibus corporibus, aut de duobus mediis elementis, nec determinare causam ꝓpter quam, hæc quidem ipsorum sunt grauiora, hæc autem leuiora, transit ad eos qui magnitudine & paruitate differentiam elemētorum assignant. Isti autem utiq; erunt qui grossa partialitate & subtili partialitate, idem autem dicere inspissatione & rarefactione, determinant & unam materiam differentiis his & ipsi supponunt. Et dicit de ipsis ꝙ sermo qdē qui dicit̄ ab ipsis est magis fictitius q̄ eius qui uacuū & plenum supposuit ad dubitatiōes q̄ ad hunc illatę fuerūt, securior est nūc ꝓpositus. Vnūquodq; enim q̄tuor corporū participatione subtilitatis & grossitiei, & ea quæ ſm hanc analogia grauitatis & leuitatis habebit inclinationē, qđ qdē nō habebant dicere, neq; qui ex planis componunt. Quæ enim ſm se inclinationē non habent, neq; plura, neq; pauciora simul posita habebunt inclinationem, sed neq; qui uacuum & plenum cām faciunt differentiæ elementorū ſm grauitatem & leuitatem habebant causam respōdere. Nam non habētes dicere ꝓpter quid uacuū quidem leue est, solidū autem graue, neq; differentiæ eorū quæ ex his cōponuntur causam habent dicere. Accusat autem & eos qui magnitudie & paruitate determināt tāq̄ unum suppositū & unā naturam facientes differentiū magnitudine, cum in eisdem retineant̄ in quibus, & qui unam materiā faciunt retinebantur. Hæc autem erāt non esse, hoc qdem simpliciter leue & motum sursum ſm ipsos, hoc autem simpliciter graue & latum deorsum. Omnia enim unam habebunt inclinationem naturalem ſm ipsos, uel maiorem autem uel minorem hanc, non tamē diuersam ſm speciem siquidem unū subiectum est. Si autē non est qđ fertur sursum natura, palā quod q̄ nunc sursum ferri uidentur, aut tardantia & p̄accepta à grauioribus in ea quæ deorsum latione sursum uidentur esse, aut extrusa à grauioribus ad sursum feruntur ui, sed nō ſm naturam. Accidit autem/ait/his multa parua/hoc est multa subtilium partium paucis grossarum partium grauiora esse, eo enim ꝙ ex subiecto eodem cum his quæ magnarum sunt quæ paruarum partium, & eandē naturalem inclinationem habent si congregentur plura paruarum partium grauiora erunt paucis magnarum partium. Si autem hoc accidet multum aerem & multum ignem esse grauiora pauca aq̄ & terra pauca, hoc autem est impossibile. Hoc autem/ait/Alexander potest, & ad eos qui circa Democritum dici, qui ex paruis sphæricis atomis dicebant componi ignem. Si enim omnes atomi eiusdē naturæ existētes grauitatem habent, & sunt maiores grauiores eo ꝙ maiores sunt, ꝓpter hoc autem & corpora quæ ex maioribus atomis componuntur grauiora. Si multi atomi parui paucis magis erūt grauiores. Si autem hoc multus ignis erit grauior pauca terra. Aut hoc utiq;/ait/ad ipsos diceret si non uacuum causam efficerent.

Quę quidem igitur ab alijs dicta hęc & hoc dicuntur modo. Nos autem dicimus primum determinantes de quo maxime dubitant quidam, propterquid hęc quidem sursum feruntur, hęc autem deorsum corporum semper secundum naturam, hęc autem & sursum & deorsum. Post hęc autem de graui & leui, & de accidentibus circa ipsa paßionibus propter quam causam vnūquodq; fit. Deferri quidem igitur in eum qui ipsius locum vnūquodq; similiter existimandum, quemadmodum & circa alias generationes & transmutationes. Quoniam enim sunt tres motus, hic quidem secundum magnitudinem, hic autem secundum speciem, hic autem secundum locum: in vnoquoq; horum transmutationē videmus factā ex cōtrarijs ad cōtraria, & intermedia, & nō in cōtigens cōtingenti transmutationē entem. Similiter autem neq; motiuum cōtingens cōtingentis, sed sicut alterabile & augmētabile alterū sic, & alteratiuum, & augmentatiuum. Eodem autem modo existimandum, & quod secundum locum motiuum & mobile non contingens esse contingentis. Ad sursum igitur & deorsum motiuum quidem quod grauis factiuum, & quod leuis factiuum. Mobile autem quod potentia graue & leue. In eum autem qui suiipsius locum ferri vnumquodq; ad suiipsius speciem est ferri.

Com. 10. Concludens dicta ut opiniones de graui & leui priorum cum conuenienti contradictione expositas tempus habebat iam ad ea quæ sibi uidebantur transire. Sed oportet/ait/primo determinari de

quo

quo maxime dubitant quidam, propter quid corporum quidem hæc semper deorsum feruntur secundum naturam suiipsorum mota, hæc autem semper sursum, hæc autem deorsum & sursum. Deinde sic de graui & leui, & de passionibus quæ accidunt ipsis propter quam causam ipsa fiunt & accidentia ipsis. Sunt autem/ait Alexander/ quæ dubitantur de ea quæ corporum in propria loca latione talia. Primo quidem aiunt, si continentis ultimum est uniuscuiusque locus, palàm quia quod nondum aliquid continet, neque est locus, quomodo igitur feruntur utique corpora ad sua loca, quæ neque à principio sunt totaliter corporibus nondum existentibus. Etenim neque prius unquàm in ipsis fuerunt, ut secundum hoc dicantur ad sua ferri loca quæ aliquando fuerunt, mox enim cum facta esse & ferè, adhuc cum fiunt feruntur corpora. Si igitur quæ feruntur corpora ad similia feruntur, ignis quidem ad ignem, aer autem ad aerem, similiter autem & aqua & terra. Facta autem in illis continua totis fiunt, & partes ipsorum. Quæ autem continue partes nõ sunt in loco per seipsas non ad sua utique loca ferentur, quæ secundum naturam mouentur, neque in loca totaliter, sed deserentia locum quẽ habebant non amplius habebunt locum neque erunt in loco. Sed neque si dicat aliquis in suum locum ferri esse ad conueniens, & simile corpus ferri recte dicet. Si enim secundum suppositionem translata fuerit in locum ignis terra, & ibi teneatur transposita: etiam sit ignis deorsum: deinde terra aliqua dimittatur: ad quid mouebitur mota secundum naturam, utrum sursum ad totam terram, quia est similis ipsi, aut deorsum ad ignem? Siquidem enim ad totam terram, non erit grauitatem habẽtibus proprius qui deorsum locus, neque ad hunc erũt mota. Sic autem deorsum feratur, ut ad proprium hunc locum non adhuc utique erit æquale huic. s. in suum locum ferri corporibus secundum naturã, hoc ad conueniens ferri, neque idem totius & partis locus. Quæ quidem igitur dubitantur talia sunt. Dicet autem utique quis quod si deus & natura transposuerint terram, ubi nunc est luna, ut opportunũ sic fertur & gleba illa. Sument enim & partes à conditore hanc uirtutem quam habet totum. Ipse autem hæc soluet per hoc quod ostendet quod corporibus ferri in suum locum est æquale huic quod est ad suam speciem deferri & ad suam perfectionem. Ostendet autem ipsum per hoc quod omnis quidem quod in potentia aliquid est, perfectio est in illo esse. Nam potentia grammatici perfectio & species est grammaticum esse. Similiter autem & musici musicum, & calidi calidum. si autem id in quibus possunt secundum naturam esse perfectio potentium, & quæ ad illa transmutatio uia utique ipsis erit ad perfectionem His autem sic se habentibus, quoniam quæ mouentur ad aliquid potentia existentia in illo ad esse in ipso actu transmutantur omnia utique quæ mouentur secundum quod potentia sunt ad perfectionem & speciem transmutantur à natis mouere ipsa & transmutare. Quare & quæ secundum locum mouentur ad propriam utique speciem & perfectionem secundum quam sunt mobilia transmutantur. Si autem hoc in suum locum transmutari est, demostrationem quidem igitur assumens sic exposuit Alexan. Aristoteles autem proponens causam dicere huius, quod hęc quidem corporum sursum mouentur, hæc autem deorsum, hæc autem utrinque uergunt secundum suam naturam mota, quod & expetebat ab his qui dicebãt, uacuum quidem leue, solidum autem graue: communem causam in omnibus speciebus motus assignat. Tribus enim existentibus motibus, eo qui secundum augmentum quem secundum magnitudinem dixit, & eo qui secundum qualitatem, quẽ secundum speciem dixit generationem simul forte & alterationem insinuans. Nam proprie quę secũdum speciem transmutatio generatio est & corruptio. Quanuis igitur motus ꝓprie non sit generatio, ut ipse in. 5. de naturali auditu determinauit, tamen congruunt & ipsi quæ nunc de motu dicuntur. Tertio autem existente motu eo qui secundum locum, secundum unumquemque trium uidemus transmutationem fieri ex contrariis in contraria, aut intermedia & non cuiusuis ad quoduis tenere transitionem esse. Nam album transmutatum non in grammaticum transmutatur, neque in aliud aliquid nisi in cõtrarium albo, aut in aliquid intermediorum. Similiter & in aliis, uniuscuiusque enim per se motus determinatus est, per se autem albi, quę secũdum quod album transmutatio, & tanti inquantum tantum, & huius quod in hunc locum secundum quod natum est ad ipsum. Quare & quod secundum locum transmutatur non in quoduis, neque ex quouis transmutatur, sed ex cõtrario in cõtrarium, aut intermedium. Contraria autem secundum locum sursum & deorsum. Causa autem/ait Alexander/quare transmutationem in cõtrarium transmutata oportet fieri, hęc quod oportet semper hoc quod transmutatur quidem exire ab hoc, ex quo trãsmutatur. Non enim utique simul manebit in ipso & transmutabitur ex ipso. Quod subiicitur igitur & dicitur trãsmutari derelinquẽs priorẽ speciem, in alia semper fit specie. Non enim possibile est in priuatione omnis speciei esse quod subiicitur, in tali erit transmutatum in quo existens, nõ adhuc erit in illo ex quo transmutatum est. Quare in non potenti coexistere cum ipso. Talia autem contraria & intermedia sunt. Non enim possibile est simul idem secundum idem in cõtrariis esse. propter hoc igitur non dicitur ex albo in grã/

maticum transmutari, quia potest simul & albus, & grammaticus esse, sed ex albo in nigrum, aut aliquod intermediorum esse. Conuertitur autem hoc.s. non in contingentia, sed in contraria moueri quæ mouentur, ad ostendendum, ꝙ neq; à contingente mouentur, sed à mouente contrarium motum. Per hoc enim assignat causam lationis corporum ad sua loca. Adducit igitur ꝙ neq; motiuum sit contingens contingentis. Sicut enim quę mouentur diuersis motibus in altera inuicem sunt. Aliquid enim quod secundum quantum mouetur.s. augmentabile, & aliud quod secundum quale.s. alterabile, sic & mouentia alia. Neq; enim quod augetur ab alteratiuo augetur, sed ab augmentatiuo, sed neq; quod alteratur ab augmentatiuo alteratur, sed ad alteratiuum. Sicut autem in his quæ ſm quale & quātū transmutationibus, neq; contingens ĭ cōtingēs transmutatur, neq; à contingente, sed transmutatur quidē in contrarium, aut intermedium, trāsmutatur autem & mouetur à potente talem motum mouere, eodem modo existimandū, & in transmutatione ſcd̄m locum. Nam quod fertur, neq; contingens, neq; incōtingens fertur neq; à cōtingente, sed ipsum determinatū est & determinate fertur, & à determinato. Hoc p̄dearticulato & ab aliis motibus persuaso ꝙ id quod ſcd̄m locum mouetur non contingens in cōtingens, neq; à cōtingente, sed quod potētia in id quod actu à nato in hoc deducere transmutatur, ratiocinatur iam sic. Si ad sursum & deorsum motuū quidem quod generatiuum & alleuatiuū, sed non contingens, mobile autem quod potentia graue, & potentia leue in sui locum ferri, aut sursum, aut deorsum latum in sui speciem ab eo quod potentia in id quod actu ferri est. Sed ātecedens est uerum propter pręostensa. scilicet mouere quidem quod generatiuum, moueri autem quod potentia graue ad actu tale: et consequens ergo uerum, quod mouetur sursum, aut deorsum ſm naturam ab eo quod potentia in id quod actu suiipsius speciem moueri. Etenim in caliditate si mouet q̄dem quod calefactiuū, moueť autē quod potētia calidū in id q̄d actu tale: palā quia illud moueri ad quod natum est nihil aliud est q̄ ad moueri sui speciem & fieri calidū secundum actū. Et q̄diu utiq; fertur sursum, aut deorsum nōdum perfecte sui speciem accepit cum fiat adhuc. Quando autem accepit ꝓprium locum, tunc & speciem accipit propriā. Nam quod actu eius, quod quidem erat potentia tunc accipit. ꝓpter quid igitur deorsum moueńť corpora ſcd̄m naturam? quia graui esse, hoc est in deorsum esse secundū naturā. Quæ igitur adhuc potentia sunt grauia ab eo quod natum est ſcd̄m grauitatem mouere, hoc est à faciente terram, aut aquā transmutantia ad actu esse grauia ad suam speciem transmutantur. Etenim partes totorū etsi non sint ipse in adhibito aliquo loco quando totis continua fiunt, sed cum totis sunt in illo loco in quo factę q̄d actu, & eam quæ ſm speciem suiipsarum acceperunt perfectionem. Si itaq; hæc uera, & ut Aristoteles ait, in suum locum ferri unūquodq; est ferri ad suam speciem quod accepit speciē grauis aut leuis iam non fertur. Si igiť graue quod ad mediū, & leue quod ad sursum non secūdū eandem ad sursum & deorsum designādum est, sed ſcd̄m inclinationem. Hæc quidem igitur de intellectu dictorum: ſcd̄m literam autem siquidem ut in quibusdam exēplarium, siquidem ad sursum & deorsum: motiuum quidem graue, scriptum est, planum est quod dicitur. Si autem ut Alexander scribit, siquidē sursum & deorsum, motiuum quidem, quod generatiuum scriptum est: illud sursum & deorsum antiquorum more interp̄tatum pro ad sursum & deorsum dictum est.

Et sic vtiq; quis magis suscipiet quod dicebant antiqui. Quod simile fertur ad simile. hoc enim non accidit semper. Non enim si quis transponat terram vbi nunc luna feretur partium vnaquęq; ad ipsam, sed vbi quidem & nunc. Totaliter quidem igitur similibus & differentibus ab eodem motu necesse hoc accidere. Itaq; vbi nata est vna aliqua ferri particula, & totum. Quoniā autē locus est continentis terminus. Continet autem omnia quę mouentur sursum & deorsum extremumq; & medium, hoc autem modo quodam fit species contenti. in eum qui ipsius locum ferri ad simile est ferri. Quę enim deinceps similia sunt inuicem, puta aqua aeri, & aer igni, & è conuerso autem dicere, medijs est, extremis autem non, puta aerem quidem aquę, aquam autem terrę. Semper enim quod superius ad id quod sub ipso, vt species ad materiam sic se habent adinuicem.

Com. 11. Cum dixisset ꝙ ferri in suū locum est ferri ad sui speciem, ab eo quod potentia in id quod actu secundum hoc ait magis utiq; acceptabit. Et quando antiqui dicunt simile ad simile ferri. Simile enim quod potentia ei quod actu & fit aliquid iam ens tale. Vt enim suscipiunt quidam dictum esse hoc, quia terra ad terram non aduenit semper. Non enim si transponat quis terram ubi nunc est luna ferentur partes ipsius adhuc ad ipsam. Et nunc enī nō propter hoc deorsum feruńť partes terræ, quia terra deorsum, sed quia similibus & diuersis ab eodem motiuo accidit eodem moueri motu, ꝓpter

hoc

hoc igitur ubi totum ibi & partium unaquæq; nata est ferri,sed non quia ad terram,similia quidem igitur & non simplr similia,sed eadé natura,neq; utiq; dicétur ,pprie ad simile,sed ad idem ferri hęc. Si auté totaliter magis ,pprie uult quis eá quæ ad simile lationé inuenire eam q̃ ad suiipsius locú inueniet. Quoniam enim locus est terminus cótinentis,quod ad ,pprium locum fertur ad terminum continentis fertur. Quod auté continet simile est ei quod continetur,quia quæ continentur similia adinuicem sunt,uelut aqua aeri, & aer igni,& èconuerso autem in mediis uerum dicere similia esse, aerem quidem non solum igni similé esse,sed aquæ. Quare & supra posito & subtus posito,& aqua similiter aeri & terræ,extrema uero.s. ignis & terra non adhuc habent quid tale ècõuerso Neq; enim ignis supra positum aliquid habet,neq; terra suppositú. Quòd autem similia quæ cótinentur palàm ex eo quod de facili transmutantur adinuicem secundú inexistentem ipsis cómunem qualitatem cognata existentia. Secundú hanc autem forte ignis & terra,illud èconuerso habebũt communia habentia siccitatem. Et tota quidem rationis deductio talis q; ad propriú locum fertur. Cum dixisset auté q; locus est cótinentis terminus,adduxit. Continet autem omnia quæ mouétur non simpliciter,sed sursum & deorsum quod extremú & quod medium. Nam circulariter mobile corpus ipm existens extremum non continetur ab extremo & medio,sed sola quæ sursum & deorsum mouent. Hoc aũt non frustra(ut existimo)apposuit,sed insinuans, quia eorú quidem quæ ad sursum mouent supra positum est contentiuú suppositi,sicut ignis aeris. Eorum autem quæ ad deorsum quod subtus positum,hæc enim proximiora cótinentibus sunt.s.extremo & medio. Continens auté modo quodam fit species cótenti,quod habitú dixit tanq̃ consequenter positum. Si enim his quidé speciem qui sursum locus dat leuibus tunc factis quádo in sursum loco fuerint,grauibus aũt quod deorsum. Quod quidem circa extremú sursum est species táquá is illo perfectioné habeat,aeri autem ignis, quia usq; ad illum ascensus. Et iterum terræ quidé mediú est species,aquæ autem terra, quia aqua in terra fit, táquàm suiipsius specie accepta quæ secundum grauitatem quiescit,& sunt species quidem proportionaliter extrema tanquá specifica cósequenter positorum,hæc autem natura.s.media, tanq̃ specificata ab illis. Nam ignis quidem aeri leuitatem dat,terra auté aquę grauitaté. Alius autem est modus iste diuisiōis in formalia & materialia quatuor elemétorum,& alius ille scđm qué grauia quidem & frigida materiæ rationem habent, leuia autem & calida speciei. Ipse autem Aristoteles in aliis dicit, & Theophrastus in libro de generatione elementorum & Posidonius Stoicus ab his accipiens ubiq; utitur, Alexander autem expositorum notat quidem aliam nunc traditam diuisionem elementorum secundum formale & materiale. Dicit autem aquam terræ speciem & non ècontrario,ut ego puto. Scribit auté sic, sunt quidem igit simpliciter materialia terra & aqua,& simpliciter formalia ignis & aer. Adinuicem auté & ut proxime species,& ut proxime materiæ quę prope inuicé sunt paucam habentia eam quæ secúdum materiale uarietatem. Etenim aqua terræ species aliqualr equidem existens & ipsa materialis,quia ad hanc sic habet. Et quidem si loca sunt formalia,ut Arist. dicit, qui extremus & qui medius & est aquæ, ut quæ scđm naturam inclinatio,ut ad specié & perfectionem ad mediú,proximorum autem medio terra est q̃ aqua : hæc utiq; magis ad aquá habebit rationem speciei q̃ aqua ad terrá. Nam grauitatis spém à medio primo terra accipiés & aquæ ipsam tradit. Et sicut se habet ad aerem ignis,ita se habet terra ad aquam. Videt autem Alexan. ad id quod ab Arist. dictum est aspicere. Semper enim quod superius ad id quod sub ipso ut species ad materiá sic habent adinuicem. Forte autem dicens continere omnia quæ mouentur sursum & deorsum qđ extremú & qđ mediú táquá continens & medium dixit superius eo q; ab ipso continetur. Extremú autem & medium modo quodam fieri speciem habitorum,ait,quia non ipsa sunt ipsorum species, sed quæ ab ipsis dantur,extremi quidem sursum & leuitas formalis existés leuium,à medio autem grauitas & quod deorsum.

Quęrere auté propter quid fertur ignis sursum & terra deorsum,idé est & propter quid sanabile si moueatur & transmutet scđm quod sanabile in sanitatem venit, sed nõ in albediné. Similiter autem & alia omnia alterabilia,sed adhuc & augibile cú mutetur secúdum quod augmentabile nõ in sanitatem venit, sed in magnitudinis excessum. Similiter aũt & horum vnũquodq;, hoc quidé in quali, hoc auté in quanto transmutat. Et in loco quę quidé leuia sursum,quę auté grauia deorsum,nisi quia hęc quidem in seipsis videntur habere principiú transmutationis. Dico auté graue & leue,hęc autem non, sed ab extra,puta sanabile & augmentabile,quãuis quádoq; & hęc ex ipsis transmutentur & paruo facto in his quę extra motu,hoc quidé in sanitaté venit, hoc autem in augmentum. Et quoniá idem quod sanabile & quod languoris susceptiuú ad infirmitatem. Magis auté graue & leue horum

in seipsis habere videntur principium propter propinquißima substantiæ esse, horum materiam. Signum autem quia latio absolutorum est, & generatio vltimus motuum. Quare primus vtiq; erit & secundum substantiam hic motus.

Com. 12. Ostenso ꝙ sursum & deorsum feruntur ſm naturam ut ad propriam speciem & perfectionem feruntur,& ab eo qđ potentia in id quod actu cuius potētiā habebant,nunc hoc persuadet & ab aliis motibus, ostendens ꝙ ut in illis ab eo ꝙ potentia ad proprium accidētium in aliud aliquid fit quæ ſm naturam transmutatio: sic & in motu ſm locum habet,propter quod/ait/nihil differt habere ꝑpter quid ignis sursum fertur,terra autem deorsum,ab inquisitione propter quid sanabile si ſm qđ sanabile est transmutetur in sanitatem uenit,sed non in albedinem.Similiter autem & omnia alia alterabilia.Et augmentabile autem quando transmutatur ſm quod augmentabile,non in sanitatem uenit,neq; in aliam qualitatem,sed in magnitudinis excessum,quia ſm quantum est transmutatio, sed non ſm quale.Sic igitur & in his quæ ſm locum mouētur,leuia quidem sursum,grauia autem deorsum,& non ad aliquid aliud moueri nata sunt.Nam ignis deorsum existens leuis sic est & dicitᷣ tāquā supernatatiuus & potentia adhuc habens superferri.Similiter autem & terra sursum tāq̄ substitiua & potentia adhuc habens substare,sicut & sanabile.Quando autem mouentur ſm quod talia,ignis quidem ad sursum & ad supernatare,ut ad propriam speciē & ad actum suum mouetur & perfectionem,terra autem ad deorsum & substare,& nō ad aliquid aliud ſm naturam neutrū.Hæc autem ut paulopost docebimus,dicuntur in his quæ adhuc fiunt & transmutantibus,& quæ nōdū suiipsorum perfectionem,& quod actu suiipsorum perfecte receperūt,sed adhuc mouentur quod quidem inest & deorsum existenti igni,& sursum existenti terræ.Euidentius autem in exhalationibus uidetur nōdum perfecte in aerem transmutatione facta,& in exaquatis ut ros se habet & pruina.Feruntur enim hæc nōdum existentia actu aer aut aqua.Notat autem ad scripturam Alexander dicens ꝙ pro{quærere autem}melius esset scribere,quærere itaq;,quia hoc tāquā ad præostensa cōsequetur.Potest autem & scriptum esse bene,similitudinem ad alios motus eorum quæ ſm locum mouentur ostendens,& ab illis hunc probans.Et hoc similiter,& horum unūquodq;,uel/ait/ oportebat scriptum esse,similiter autem & aliorum unumquodq;,aut similiter ut horum unūquodq;. Consequentia enim sunt/ait/ut hæc,sic quæ in loco.Forte autem nulla uariatiōe litera indiget si ſm copulationem legatur.Dicit enim.Similiter autem & horum unumquodq;,hoc quidē in quali,hoc autem in quanto transmutatur,& in loco leuia sursum,grauia autē deorsum. Quomodo enim diceret unūquodq; in duobus.s.transmutari ſm qualitatem & secundū quātitatem,si nō tertium quod secūdum locum ipsis coordinasset?Scire autē oportet ꝙ potens & in his quę ſm substantiā transmutantur,hoc est in his quæ generanᷣ eadem dicere Aristo.quę quidem in his quæ alteranᷣ,quoniā & illa ab eo quod potentia in id quod actu transmutantur.Prætermisit tñ illa quia neq; moueri ipsa uult nōdum entia quæ dicuntur.Motum autem in tribus relinquit.s.in his quæ ſm quātitatem & qualitatem,& ſm locum transmutantur,ꝑpter quod ut à similibus.s.augmentatis & alteratis q̄ ſm locum mouentur persuasit.Cum dixisset autem similiter habere quæstiones in his quæ ſm locum mouentur,qa terra quidem deorsum,ignis autem sursum mouetur,& in his quæ ſm quantitatem & qualitatem,cōsequenter differētiam motus ſm locum ad alios tradit,quia quæ quidem ſm locū mouentur in ipsis habere uidentur principium,transmutationis grauitatem & leuitatem. Quæ autem ſm qualitatem & quantitatem non adhuc,sed ab aliis mouentur extrinsecus ipsa transmutantibus,puta ab alterantibus & augmentantibus.Deinde & qualemq; in differentibus similitudinem insinuat quando/ait.Et hæc quæ alterantur & augmentantur,ex seipsis transmutantur. Etenim sanantur quidam nihilo medicatiui indigentes & augentur nutritiua,quæ in ipsis & uirtute augmentatiua operante.Bene autem apposuit & hoc paruo facto in his quæ extra motum ostendens ꝙ nō similiter his quæ ſm locum mouentur totam motus causam ex seipsis habent hæc.Etenim alimento ablato indiget,& quod augetur & qđ sanatur aeris temperie,tamen sanans & augēs proxime natura est quæ his utitur.Cum dixisset autem ꝙ in sanitatem ex seipsis transmutantur modica extrinsecus indigent cooperatione,apponit qđ idem est sanabile & ægritudinis susceptiuum,propter qđ siquidem ſm quod sanabile moueatur in sanitatem fertur.Si autem ſm quod ægritudinale,in ęgritudinem,unumquodq; enim ad illud mouetur ad qđ uirtutem habet.Colligens igitur ꝙ quæ ſm locum mouentur,hæc enim sunt graue & leue,quæ cum mouētur in seipsis habent motus principiū, causam adiecit huius ꝙ quæ ſm locum mouentur perfectiora sunt.Perfectiora autem & iam entia ſm actum,magis habent in seipsis motus principium,ꝑpter hoc enim & animalia totaliter animata perfectiora aliis existentia hoc maxime abundant.s.ex seipsis moueri.Nam imperfectum & nōdum

ens

ens ab hoc mouetur à quo & fit. Huius autem ꝙ perfectiora sint quæ ẜm locum mouetur causam adiecit.s. ꝙ horum materia propinquissima substantiæ est, obscure causam exprimens. Materiam quidem enim dicit idoneitatem ipsorum & ꝙ potentia: Substantiam autem perfectam ipsorum specié. Omne enim qđ potentia, materia est ad hoc qđ potest, & uniuscuiusq; substantia ẜm perfectá ipsius speciem determinata est. Quoniam igitur quæ ẜm locum mouentur non ẜm aliquid eorũ quæ in ipsis transmutantur, sed ẜm locum solum, & si habeát aliquid imperfectum adhuc ꝓpter qđ & mouentur. Quæ igitur ẜm substantiam iam perfecta prope sunt eius quæ ẜm locum perfectionis. Nam quæ ẜm localem motum idoneitas non ut ad substantiam, sed ut ad operationem uadit, propter qđ & diuina corpora motu hoc non dedignata sunt moueri táquá habentia multum quod actiuũ. Nã alterari quidem & augeri & adhuc cum his generari passiones magis sunt. Qui autem ẜm locũ motus actus est magis, propter quod quæ ẜm locum mouentur, ẜm quod quidem mouentur totaliter nondum quidem eam quę ẜm hoc perfectionem acceperunt, si ad entelechiam & speciem suiipsorũ quæ ẜm hoc mouentur. Pertingentia autem ad suum locum per motum ẜm locum suam accipiunt ẜm hoc perfectionem, actu facta hoc quod interim erant potentia solum. Merito igit̃ horũ idoneitatem propinquissimam perfectioni quæ ẜm ipsam dixit, si quæ perfecta entia ẜm substantiam operari indigent solum. Et si per eum qui ex seipsis motũ ipsum sortiũtur nullo alio indigentia. Quod auté prope perfectionem sint & pfectiora his quæ aliter mouentur, signa duo ꝓducit. Vnum quidem ꝙ absolutorum est talis motus, hoc est integrorum scđm substantiam entium & non secundũ aliquid eorum quæ in ipsis transmutantiũ. Nam quę generant̃ & augentur & alterantur nondum absoluta sunt ad eam quæ scđm seipsa subsistentiam. Secundum autem id ꝙ quæ scđm locum mouentur posteriora secundum generationem sunt. Quæ autem ẜm generationem posteriora, perfectiora sunt. Etenim in animalibus imperfecta pfecto in generatione p̃cedunt, sperma quidem & méstruũ, si forte & embrionis paulatiua formatio & parturitio p̃cedunt eam quæ post tempus patitur pfectionem ut simile sibi generet. Et in plãtis similiter ex imperfecto unũquodq; ad perfectum procedit. Quod autem perfectius, prius substantia, tanq̃ gratia huius & aliis præacceptis. At uero & qui scđm locum motus, posterior aliis & in animalibus & inanimatis aduenit. Iam enim perfecta ainmalia mouentur ẜm locũ, & naturalia corpora pfecta, eorũ q ẜm naturá ipsorũ motũ q ẜm locũ accipiũt. Ignis q̃dé factus eũ q ad extremũ, terra aũt cũ q ad mediũ. Præcedit auté alteratio & super ipsam augmétatio, & sic qui scđm locum motus aduenit & maxime imperfectioribus, qualia sunt animalia. Perfecta enim iã & absoluta hæc cõueniẽti animalibus locali motu mouent̃. Quare primus utiq; erit qui ẜm substantiam localis motus, aliis posterior & tempore & ordine adueniens. 8. phys. idem dicit.

Quando quidem igitur fit ex aqua aer & ex graui leue venit in sursum. Simul autem est leue & non amplius fit, sed ibi est. Manifestum itaq; ꝙ potentia ens in actu ens venit illuc & ad tantũ & tale, cuius entelechia, & quanti, & qualis, & vbi. Eadem autẽ causa & eius quod iam existentia & entia terram & ignem moueri in ea quę ipsorum loca nullo impediente. Etenim nutrimentũ cum prohibens & sanabile cum retinens non sit fertur mox.

Cum dixisset ꝙ quæ in ipsorum locũ mouentur ad ipsorũ speciem mouent̃ & ad ipsorum perfectionem: quoniam & terra iam existens ad deorsum mouet̃ & ignis iam existens ad sursum: distinctionem tradit nobis eorum quæ in fieri & in eo quod in potentia in id quod actu transmutari sui ipsorum motu mouent̃ & eorum quę iam sunt. Et dicit ꝙ quádo fit ex aqua aer & totaliter ex graui aliquo leue uenit ad sursum. Simul autem cum accepisset specié & factum est leue pfecte, nõ adhuc fit leue, sed est. Si igitur leue quod supernatat sursum iam est, manifestũ igitur ꝙ potétia ens leue & in entelechiam uadés mouetur ad sursum, actu autem factũ est ibi. Cum dixisset auté de his quę secundum locum ꝙ in actum migrantia ueniũt illuc: Locale enim illud illuc adiungit, & de aliis motibus breuiter ꝙ quæ scđm quátum in actum migrantia ueniunt ad tantũ & quæ scđm quale ad tale ubicũq; actus, puta sursum & quantũcũq; erat puta si forte duorum cubitorum & si albi: Cum dixisset autem de his quæ fiũt: adiũgit, & de his quę iam sunt actu, de iam ente igne, & iam ente terra. Quia & in his eadem causa est quare in ipsorum locorum moueant̃ nullo impediẽte, quæ quidem & in his quæ adhuc fiunt. Nam quæ actu sunt & ui in alieno loco detinẽtur, aut & subito in alieno loco fiunt, sicut qui hic accenditur ignis, aut qui in nubibus constat lapis & hæc nullo impediente feruntur ad locũ qui ẜm naturá ipsis conuenit. In quo fiunt pfectioné accipiunt spéi. Siue enim ꝓpter hoc sunt in alieno loco, quia ibi generabant̃ participát aliq̃liter adhuc cõtraria natura ex qua tráſmutata fuerunt quá seponunt ad propria delata loca siue tanq̃ ui detenta, & sic pręter naturá aliqualiter Com. 14.

disponunt. Nam quod supernatare natū est si superminere & supernatare cogatur p̄ter naturā dispo nitur tunc. Quare & quę actu iam esse uident, quādo in alienis locis sunt imperfecta aliqualr̄ sunt & habent aliquid potētia & mouent ad id quod actu & perfectū adducta. Et ꝙ etiā quæ actu iam esse uidentur, impedita autē habere aliquid potentia uelit insinuat adiungens. Etenim nutrimentū & sanabile quādo prohibens sublatum fuerit ferunt ad id quod suiipsorū actu, potentia adhuc existia. Nam & nutrimentū quādo actu fit hoc quod erat potentia, ceu caro, tunc apponit & nutrit & auget illud cuius dicitur esse nutrimentū. Multam autē habet quod potentia differentiā in iam facto, & in eo quod nondū speciem accepit. Hoc quidē enim est sicut quod in puero grāmaticum, illud autem sicut quod in habente quidē habitū grāmaticum, nō operante autem ſm hunc. Tale autem & huius quod ſm locum mouet, illud potentia. Et uidet Arist. per hęc soluere instantiam quanda dicentem. Si quod fertur ad proprium locum ſm naturā ad propriā speciem fertur, ꝑpter quid quod iam accepit propriam speciem ad proprium locum fertur. Et dicit quod propriam speciem accipit perfecte quod secundum locum mouetur, quando in proprio loco fuerit.

Mouet autem & quod à principio fecit & impedimentum remouens aut vnde resiliuit, quēadmodū dictum est in primis sermonibus in quibus determinauimus ꝙ nihil horum ipsum seipsum mouet. Propter quam igitur causam fertur latorum vnūquodq;, & ferri in suiipsius locū quid est, dictū est.

Cōm. 14. Cum dixisset ꝙ magis q̄ quæ aliter mouent quæ secūdum locum mouētur in seipsis habent motus principium, attentū reddit auditorē quod ut ad cōparationem aliorum dictum est, hoc eorum quæ secūdum qualitatem & ſm quātitatem mouent, quibus & perfectiora sunt quæ ſm locum mouentur ꝙ neq; ipsa proprie in seipsis habent motus principiū. Sed etiā in his uerum est quod in octauo de naturali auditu dicitur, quod nihil naturalr̄ motorū ipsum seipsum mouet, sed omne quod mouetur sic ab altero mouet. Primos autem sermones uocauit illos tanq̄ de naturalibus principiis tractantes. Dicit igitur ꝙ & quæ ſm locum mouent ab altero mouentur. Omnia enim ab eo quod à prīcipio fecit. Nam quod in ignem trāsmutat ipsum est causa ipsi ſm se eius qui ad sursum motus. Sed & si quid prohibet ferri/aut ignem sursum/aut terrā deorsum remouens prohibēs est causa ipsi motus, sed ſm accidens causa. Et unde/ait/resiliuit & ipsum mouet aliqualr̄, ut murus resilientē lapidem/aut pilam. Attendere aūt oportet si naturalis & simplex est talis motus/neq; enim sursum/neq; deorsum, sed ad latera fit, quoniā his cōcluditur proxime pręmissum & ostensum quod quidē dixit dubitare quosdam propter quidē sursum ferunt corporum, hæc autem semper deorsum ſm naturam, hæc autem sursum & deorsum. Ostendit enī, quia quod ad suum locum mouet ad suam spēm & suam perfectionem mouetur. Et quia idem est quærere propter quid fertur ignis sursum, terra autem deorsum, & propter quid sanabile si moueatur & transmutetur secundum quod sanabile in sanitatem uenit, sed non in albedinem.

Differentias autem & accidentia circa ipsa nunc dicamus. Primum quidem igitur determinatum sit quemadmodum videtur omnibus, graue quidem simpliciter quod omnibus substat, leue autem quod omnibus supernatat. Simpliciter autem dico in genus respiciens & quibuscunq; non ambo existunt. Quale videtur ignis quidem quęcunq; magnitudo sursum lata si non existat prohibens alterum, terrę autem deorsum. Eodem autem modo & velocius quod plus. Aliter autem graue & leue quibus ambo existunt. Etenim superferuntur quibusdam & substant quemadmodum aer & aqua, simpliciter quidē enim neutrum, horum leue aut graue. Terra quidem enim ambo leuiora supernatat enim ipsi quęcūq; ipsorum particula. Igne autem grauiora, substat enim ipsorum quantacunq; vtiq; sit particula, ad ipsa autem simpliciter, hoc quidem graue, hoc autem leue. Aer quidem enim quantuscunq; vtiq; sit superfertur aquę. Aqua autem quantacūq; vtiq; sit aeri substat. Quoniā autem & aliorum hęc quidē habēt grauitatē, hęc aūt leuitatem: manifestum quia horum quidē causa omnium quę in cōpositis differentia, secūdum enim illa sortiri, huius quidem plus, huius autem minus. Erunt hęc quidē leuia, hęc autem grauia corporum. Quare de illis dicendū, alia enim sequuntur prima, quod quidē dicebamus oportere facere, & propter plenum graue dicentes, & propter vacuum leue.

Cōm. 15. Cōmuni causa assignata quęrētibus ꝑpter quid hæc quidē sursum feruntur corporum, hæc aūt deorsum, hæc autem sursum & deorsum; ad differētias uertit nunc, ſm quas, hęc quidē grauia sunt,

hæc autem leuia, hæc autem utrinq; uergunt. Et ad accidentia, quia non eadem uident ubiq; grauia aut leuia esse. Accipit autem primo à cōmuni existimatione quod est aliquid simplr graue & simplr leue, & quæ sunt hęc. Posterius autem & demōstrabit ipsa. Dicit igitur, graue quidē simplr omnibus uidetur quod oībus subsidet, leue autem simplr quod omnibus natat. Deinde exponit illud simplr qualiter acceptum est. Simplr enim dico, ait, ad genus aspiciens & quibus nō ambo insunt & leuitas & grauitas, sicut duobus mediis elementis aeri & aquę, quia utrūq; quidem ipsorum subsidet ydem supraposito, supernatat autem supposito. Hæc nō utiq; erunt simplr leuia aut grauia, sed ad subsidētia quidē ipsis leuia, ad supernatantia autem ipsis grauia. Solum autem illud simplr leue quod solūmodo leue, sed nō & graue. Et solum simplr graue quod solūmodo graue. Ad genus autē respiciens dixit, pro hoc. s. ad naturam ipsam ſm quam tale, sed non ad cōparationem ad aliud aliquid, hoc aūt natura tale. Duo hæc designare, ait, scilicet ꝙ non propter paruitatem aut magnitudinem tale, sed cuius & quæcūq; particula habet eandem uirtutem cū toto uelut ignis quęcūq; magnitudo sursum fertur, si nō aliquid extiterit ꝓhibens alterū: quare etsi nō supernatet aliquādo eo ꝙ impediaẽ quod sic natum est, simplr leue est. Similiter autem & quod simplr graue. Scđm autem signum eius quod sic natum est hoc quod eodem motu citius fertur qđ amplius: eiusdem enim naturę existētibus, ut quod plus ad id qđ minus, sic & motus se habet ad motum. Videtur aūt & hoc quidem qbuscunq; non ambo insunt distinguere ipsa à duobus mediis elementis ab aq̄ & aere, quorum utriq; ambo insunt graue & leue. Hoc autem genere talia esse ad ea quæ multitudine aut magnitudine determinātur. Cum dixisset autem de simpliciter graui & de simpliciter leui, quorum utriq; alterum solum inexistebat adducit de mediis ꝙ hæc sic sunt grauia & leuia tanq̄ utriq; ipsorū ambobus existētibus, & propter hoc utrinq; uergētibus. Hæc aūt etsi nō ulr illud simpliciter habeant, ut hoc quidem ipsorum simplr sit graue, hoc autem simpliciter leue, sed ſm aliud aliquid etiā ipsa illud simplr habēt, adinuicem enim simplr, hoc quidē graue est, hoc autē leue. Quia aer quidem quātuscūq; sit, siue totius, siue pars supernatat aquę, hoc autem non, sed totum simplr & omnis pars. Aqua autem quantacunq; sit subsidet aeri, & propter hoc & ipsa ut ad aerē simplr grauis dicitur, nō ueluti ly simplr existente hoc, quia non & ad extrema elementa eandem habent rōnem. Palā autem ꝙ ſm eandem analogiam aer quidem ad ignem grauis utiq; sit, aqua autem ad terrā leuis. Cum dixisset autem de simplicibus corporibus. s. de uniuersaliter leui simpliciter, & de uniuersalr graui simpliciter, & de his q̄ nō uniuersaliter quidem, simplr autem ut adinuicem: cōsequenter de aliis inducit corporibus, hoc est de cōpositis. Hæc enim sunt alia ꝑter simplicia. Et dicit ꝙ quoniā & horum, hæc quidē habent grauitatem, hæc autem leuitatem, nihil ipsa horum grauia oportet multū pertractare. Palā enim ꝙ in simplicibus ex quibus componūtur hæc differentia scđm quod illorum, huius quidem plus huius aūt minus participant, hæc compositis est causa, quare hæc quidem ipsorum leuia, hæc autem grauia sunt. Quare eum qui de graui & leui inquirit de his in simplicibus oportet dicere, illa enim assequūtur composita. Hoc autem propter eos qui ꝓpter plenum dicunt grauia esse corpora, & propter uacuum leuia exigimus facere, & de ipso pleno primum, & de uacuo dicere propter quā causam, hoc quidem est graue, hoc autem leue. Hoc enim cognito palā utiq; erit iam propter quid compositorū ex ipsis, hæc quidem leuia sunt, hæc autem grauia.

Accidit itaq; non vbiq; eadem grauia videri esse & leuia propter primorū differentiā. Dico autem puta in aere quidē grauius erit talenti lignum plumbo mnaieo, in aqua aūt leuius. Causa autē quia omnia grauitatē habent pręter ignem & leuitatem pręter terram. Terram q̄dem igitur & quęcunq; terrę habēt plurimū, vbiq; grauitatem habere necessariū, aquam autem vbiq; pręter q̄ in aqua & terra. In ea enim quę ipsius regione omnia grauitatē habent pręter ignem etiā aer. Signū autem quia trahit plus inflatus vter vacuo. Itaq; si aliquid aeris habet plus q̄ terrę & aquę, in aqua quidē cōtingit leuius esse aliquo, in aere autem grauius. Aeri quidem enim non superfertur, aquę autē superfertur.

Cum dixisset ꝙ composita ꝓpter simplicium differētiam ex quibus componuntur, his quidem plus, his autem minus participantia, hæc quidē sunt grauia, hæc autem leuia, instantiam quādam intellexit dicētem. Si enim eadem ubiq; ex eisdem componūtur, ceu lignum unius talenti, & in aere & in aqua existens, ex eisdem cōstat elementis, & plūbum unius mnas similiter, & penes elemēta leuitas & grauitas in cōpositis est, ut ꝓxime dixit Arist. Propter quid nō ubiq; eadem grauia sunt & leuia. Sed in aere quidē grauius est lignum unius talenti plūbo unius mnas, in aqua autē ècōtrario. Ligno enim supernatāte plūbum deorsum cedit. Hanc igitur dubitationem nō ut quidam putauerūt prę Com. 16.

ter tempus hic positam, sed consequenter adductam, dicenti eam quæ in compositis grauitatem & leuitatem ex differentia simplicium esse, ex quibus componuntur composita. Soluit Aristoteles dicens esse causam accidentis hoc quòd omnia simplicia corpora grauitatem habent in suiipsorum regione excepto igne,& omnia leuitatem præter terram. Si enim subsidet unumquodq; eorum quę post ignem, hoc quidem pluribus.hoc autem paucioribus, quod auté subsidet graue, palàm quòd omnia grauitatem habent pręter ignem. Etsi supernatant omnia p̃ter terram, quod auté supernatat leue,omnia leuia p̃ter terram.Hæc enim sola nulli supernatat:sicut ignis solus nulli subsidet.His aût sic habentibus' terram quidé & quæcũq; terræ plurimum ubiq; grauitaté habere necessarium est. Omnibus enim subsidet terra. Aqua autem in aliis quidem corporibus quidem subsidere nata est, grauitaté habebit,& in omnibus ipsis eam quæ ad deorsum inclinationé seruabit,quia ad illa grauis est subsidens ipsis,nõ adhuc autem & terra grauitaté habebit,huic enim supernatat.Propter q̃d quę in aere aqua q̃ terra aliqua grauior exñs si apud terram ambo ponanť supernatabit parti terræ qua erat in aere grauior. Aer autem ad ignem quidem leuem simpl'r existentem, ipse grauis est, subsidet ení igni supernatanti sibi,ad aquá autem & terrá leuis,his enim supernatat, propter hoc igitur plumbum quidem quantuncũq; sit terræ plurimum habens & per aquam demergať, unius talenti auté lignum aere multo participás supernatat aquæ,quia & aer ipsi supernatat.In aere uero unius talenti lignum unius mnas plumbo grauius est multo participans aere. Quòd autem & aer in ꝓprio loco grauitatem habet ꝑsuaderetur ex utribus qui inflati trahunt plus q̃ non inflati in aere. Hæc quidé Aristo.⁋ Ptolemęus autem mathematicus in libro de reptionibus contrariam Aristo.opinionem habens conatur astruere etiam ipse ꝙ in sui ipsorum regione,neq; aqua,neq; aer habet grauitatem.Et ꝙ quidem aqua non habeat ostendit ex eo ꝙ ímergentes non sentiunt grauitatem superpositæ aq̃ quáuis aliqui ad multam ꝓfunditatem ímergantur.Possibile auté ad hoc dicere ꝙ cõtinuitas aquæ, eius quæ superponiť ímergenti,& eius quæ supponitur,& eius quæ ex utraq; parte sustêtat,facit ipsum non sentire grauitatem,ut quæ in foraminibus parietum undiq; tangentia parietem aíalia non grauantur ab ipso,qa undiq; murus seip̄m sustentat,tãquá si diuisa succederet aqua,uerisimile esset grauitatem sentiri ab ipsa.Aerem aût in totalitate suiipsius nõ habere grauitatem.Et Ptolemæus ex eodé argumento qđ ꝼm utres ostendit non solum cõtradicens ad hoc qđ Aristo.uidebať.s.utrem inflatum grauiorem esse non inflato,sed etiam uolens leuiorem ipsum fieri íflatum.Ego aût expertus cum diligentia qua potui,idem inueni põdus non inflati existẽtis utris & íflati.Eorũ autem qui ante me quadá expertus scripsit se inuenisse idem põdus,magis auté ante inflari grauiorem esse modico aliquo.Qđ quidem Ptolemęo cõsonat & palam ꝙ siqdem ut expertus sui ego ueritas sit,sine inclinatione utiq; in ꝓpriis locis erunt eleméta:neq; grauitatem habentia nullũ ipsorũ:neq; leuitatem: qđ quidem de aqua Ptolemæus ꝯfitetur. Et habebit hoc utiq; aliquá rõnem.Ná si naturalis reptio est appetitus ꝓprii loci,sortita ip̄m non adhuc unquá appeteret,neq; repent utiq; ad ip̄m in ipso existentia,sicut neq; saturatũ appetit alimentũ.Si auté ut Ptolemęus/ait/leuior est inflatus uter nõ inflato aer quidé leuitatem habet in suiipsius loco,cõsequés auté utiq; erit aquam ꝼm eádem rõnem grauitatem habere in suiipsius loco.Etenim emergentes ab aqua grauitatem quádam uidemur deponere nisi forte respirationis sustentaculũ reponentes robore qđ ex hoc grauitatis depositionem sentímus.Totaliter aût si sic habet aer ad aquá,ut simpl'r leue ad simpliciter graue,rõnabile qdem aerem cognatioré esse simpliciter leui & in ꝓprio loco leuitaté habere,sicut igné.Aquam auté grauitaté habere propter eam quę ad terram cognationé.Differentiam enim quandam habere ipsa,& ꝼm hoc necessarium sic habentia,ac si quis ipsa sola cõparet adinuicem,aerem quidem dici simpl'r leuem,aquá autem simpliciter grauem,ut ipse Aristo.docuit.Vt aer quidé in solo igne grauitaté habeat, quo est grauior,aqua autem in sola terra leuitaté qua est leuior.Et iterũ aer qdé & in ipso & in his q̃ ante ipsam grauitatem.Sed hæc qdem quæ uidebãtur maximo Pħo Siriano dicta sint. Forte auté etsi uere dicta sint hęc,aliter qdem aer in his q̃ post ip̄m elemétis dictus est leuis,aliter aût in suiipsius regione. In aliis quidé elementis tanq̃ & ad sursum ab illa delatus, in sua auté regione tanq̃ aliis supernatans, sed non tanq̃ ab illis ad sursum motus.Quod qdem necesse dicere putantes inflatum utrem leuioré esse non inflato.Quomõ enim totaliter possibile in proprio loco leué sic dicere aerem,ut ad sursum motum secundum naturam?Non enim exire à proprio loco uolet, sed etsi minus trahat inflatus uter quàm non inflatus, neq; hoc (ut existimo) cogit elementa reptionem aliquam habere in suiipsorum loco, sed magis ostendit non reptionem ipsorum. Nam qui in utre aer detinet utrem in suiipsius loco,& simul coincidens uter.i.non inflatus terream ꝯsistentiam habés & aeris priuationé ad deorsum repit magis,sic autem & insidens aquę lignum in aeris loco ꝼm aliquam ꝑtem suiipsius factam,aere qui in ipso quod in ipso terreũ in regione aeris locat,hoc autem.s.grauitatem habere in

propria regione aerem tanq̃ propter hoc plus trahat inflatus uter dubitabilius utiq; erit. Erit enim aer ẽm naturam à suiipsius regione ad deorsum tendens quod quidẽ incōueniens existimo & Arist. uidetur. Quoniã autem Aristo. dicente plus trahere inflatum utrem q̃ uacuũ non facile uiri tam diligentis iudicium refutare, forte imissus in utrem aer ab oribus, ut frequenter humanis insufflatus humidior existens & continuitate insufflationis compactus apponit aliquando modicam grauitatẽ. Si quis propter diligentiam neq; tantum uirum contẽnit.

Quod autem est aliquid simpliciter graue, & simpliciter leue ex his manifestũ. Dico autẽ simpliciter leue quod semper sursum, & graue quod semper deorsum, natũ est ferri nõ probibitum. Talia enim sunt aliqua & nõ quẽadmodum putant quidam omnia habere grauitatẽ. Graue quidẽ enim videtur quibusdam esse & alteris & semper ferri ad mediũ. Est autẽ similiter & leue. Videmus enĩ quẽadmodum dictum est prius, quoniã terrea omnibus substant & feruntur ad mediũ, sed & determinatum est mediũ. Si igitur est aliquid quod omnibus superfertur quẽadmodum videtur ignis etiã in ipso aere sursum latus, aer autẽ quiescens palã quod hoc fertur ad extremum. Quare grauitatem nullam possibile est babere ipsum, substaret enim vtiq; alij. Si autẽ boc erit vtiq; aliquid aliud quod fertur ad extremũ quod omnibus latis superfertur, nunc autem nullũ videtur. Ignis igitur nullã babet grauitatẽ, neq; terra leuitatẽ, neq; vnã siquidẽ substat oĩbus & qđ substat fertur ad mediũ.

Ex apparentibus prius sumptũ est aliquid omnibus supernatãs, & omnibus subsidens, & dictum est q; horum hoc quidẽ simpliciter leue est, hoc autẽ simpliciter graue, utrũq; incõmunicabile naturæ alterius. Nunc ostendit ipm̃ sic se habere. Dicturus autẽ de ipsis iterum meminit, quid est simpliciter leue, & quid simpl'r graue, quia simpliciter quidem leue quod semp sursum. simpliciter autem graue quod semp deorsum natum est ferri non ꝓhibitum. Et hoc cum dixisset apposuit, talia enim sunt, pro hoc. Sunt enim talia corpora, & non ut qui circa Democritum putãt, omnia quidẽ habere grauitatẽ. Ignis extrusus à ꝑmentibus sursum fertur, & ꝓpter hoc leuis uidetur. His autẽ graue solũ esse uidetur, & semper ferri ad mediũ hoc. Nihil autem ꝓhibet grauitatem, hr̃e etiam ignem & alia omnia talẽ qualẽ Plato dicit unicuiq; elm̃torum lationis ad ꝓprium locũ. Grauitatẽ enim talẽ reptionem Plato uocat circa nomẽ ab Aristo. differẽs, quia iste eam q̃ ad medium reptionem, grauitatẽ uocat, deorsum mediũ uocans, eam aũt quæ ad circum, leuitatẽ scd̃m consuetudinẽ multorum hoĩum, Plato uero cõem ipsorũ reptionem idem esse graui/ait/qđ & mihi uideť naturaľr paulopost dixisse. cum dixisset autẽ qđ quibusdã graue solum esse uideť, adiecit quod simiľr & leue. Si enim simpliciter graue qđ omnibus subsidet, necesse est etiã simpľr leue qđ omnibus supernatat, tale autem ignis. Si enim terrea & oĩbus subsidentia deorsum & ad mediũ ferũtur, determinatũ est autem mediũ, necesse etiam extremũ determinatum esse & esse aliquid qđ ad hoc fertur & oĩbus supernatãs, tale aũt apparet ignis. Siquidẽ & ipso aere quietãti hic fertur ad sursum, palã enim q; ad extremum tãquã & aeri supernatãs. Quiescente autẽ aere dixit nequis ab aere subtẽdente extrusum ignem sursum dicat ferri. Si aũt & aeri supernatat ignis grauitatẽ nullam habet. Nã grauitatem hñs substaret utiq; alicui, esset utiq; aliqđ alterum qđ ferretur ad extremum & oĩbus latis supernataret, nunc autẽ nihil appareť tale. Ignis ergo nullã habet grauitatem si ad extremũ fertur & omnibus supernatat. Sicut neq; terra leuitatẽ habet aliquã, siquidem subsidet omnibus, & qđ subsidet oĩbus fertur ad mediũ. Duo.n. erant hæc & simpliciter grauis & simpľr leuis designatiua, ferri ad medium & oĩbus supernatãs. Nã qđ omnibus supernatat subsidet alicui & est graue ad illud & non simpľr leue. Si igiť oĩbus supnatat ignis non solũ leuis, sed etiã leuissimus est. Si aũt hoc & simpliciter leuis. Nã superlatiuum ubiq; & simpľr tale est. Nam & dulcissimũ simpliciter dulce, & albissimũ simpliciter albũ, & in aliis siľr. Determinatũ autem esse mediũ nunc qdẽ accipit & manifestũ existẽs, paulo autẽ posterius demõstrat. Accepit aũt ipsum nunc tãquã opportunũ, extremum. Mediũ enim est qđ omniquaq; ęqualr̃ distat ab extremo. Si igiť determinatũ est mediũ necesse determinatũ est esse etiã extremũ. Opportunũ ipsi ad ostẽsionem simpľr leuis. Nam qđ ad hoc fertur & oĩbus supernatans & simpľr leue est. His autẽ præacceptis, rõnis deductio talis est. Ignis superius aere sese recipit, qđ supius aere sese recipit ad extremum sese recipit, qđ ad extremum sese recipit oĩbus supernatat, qđ ad extremum sese recipit & locat & omnibus supernatat, leuissimũ est & simpliciter leue. Sicut qđ ad mediũ & oĩbus subsidẽs grauissimũ & simpliciter grauis. Ignis ergo simpľr leuis, sicut terra simpliciter grauis. Com. 17.

At vero quod est medium ad qđ latio babentibus grauitatem, & à quo leuibus, manifestũ ex mul-

tis. Primum quidem eo ꝙ in infinitum nõ contingit ferri nihil. Quēadmodũ enim non est nullum impossibile sic neq; fit, latio autem generatio vnde quo.

Cõm. 18. Et ex hoc sumpto qđ & extremũ determinatũ est, nunc ostendit suppositũ.s. determinatum esse medium cui cõdemonstrat qđ etiã extremum. Per duo autẽ argumenta ostẽdit ꝓpositũ. Per unum quidem penes ſm hypotheticorũ modum rõcinans ita, si nõ est determinatũ mediũ ad qđ latio habentibus grauitatẽ, & à quo leuibus, necesse ad in infinitũ ferri qđ fertur. Sed hoc impossibile est, q̃re & impossibile mediũ nõ esse determinatum, determinatũ ergo est. Et coniũctum qdem liquet, qa qđ ad ultimum fertur ad terminũ fertur. Assumptionẽ autẽ ostendit sic sumens tãq̃ euidens ꝙ ferẽ aliquid ad mediũ & deorsum, & ꝙ latio est generatio unde quo. Et qa ꝙ impossibile factũ esse neq; utiq; fiet totalr̃ qđ & prius dixit, rõcinando iam sic. Potentia qđ fertur dũ fit est latum.i. dũ fit fert latum ad finẽ utiq; ueniet lationis. Qđ ergo fertur in finẽ utiq; ueniet lationis. quod autem ad in infinitum fertur nõ utiq; ad finem ueniet lationis. Qđ ergo fertur non utiq; ad in infinitum ferẽ. ꝙ autem qđ non potest factum eẽ non utiq; fiet meminit per hoc. Sicut enim nullũ est impo͞le sic neq; fit, sicut enim nõ est homo alatus, sic neq; fiet utiq;. Omne enim ꝙ fit tãquã potens in finẽ generationis uenire fit, hoc autem nullum impossibile est fieri, non hoc significat quòd omne ꝙ fit in finem semper uenit, sed non est impossibile perfici.

Deinde ad similes videtur angulos, igni quidẽ sursum latus, terra autẽ & deorsum, & omne grauitatem habens, quare necesse ferri ad mediũ. Hoc aũt vtrum accidit ad terrę mediũ aut ad totius quoniam idem est alius sermo. Quoniã aũt omnibus substans fertur ad mediũ, necesse quod omnibus supfertur, ferri ad extremũ regionis in qua faciunt motum. Contrariũ enim medium qdem extremo, ipsi autem subsistere, semper ipsum supernatare, ꝓpter quod & rationabiliter graue & leue duo sunt, etenim loca duo, quod medium, & quod extremum.

Cõm. 19. Scđm argumentũ hoc ostendẽs ꝙ determinatũ sit mediũ ad qđ latio habẽtibus grauitatem & à quo leuibus, ex eo ꝙ ad similes. Idem aũt dicere ad æq̃les angulos ferunẽ lata.s. ignis sursum, & terra & grauia oĩa deorsum. Et qđ antiqui qdem angulũ sub quali sed nõ sub quãto reducentes simili & dissimili diuidebant, sed non æquali & inæquali, ut posteriores, dictum est & prius. Ad æq̃les autem angulos deorsum ferri naturalr̃ grauia, ut æquales faciant apud terrã angulos palã est ex eo ꝙ parietes & colũnæ, tunc solum stant firmiter quãdo ad rectos angulos locati fuerint. Sed & q̃ à medio iterum sursum ferunẽ, sicut ignis & ipse ęquales facit utrinq; angulos ad illã partem terrę unde inchoat motũ. Semper.n. quæ à medio mouenẽ ad id qđ ſm se sursum ſm perpendicularẽ feruntur, ꝓpter qđ æquales faciunt angulos utrinq;, unde incipiũt moueri. Neq;.n. quæ desuper deorsum & quæ de deorsum sursum ad cẽtrum cõtendũt ꝓpter qđ & semper maiorẽ adiuicẽ distãtiam ſm appropinquationem ad sursum faciũt. Si igiẽ cõtendunt ad æq̃les ferunẽ angulos, etsi ad ęquales ferũtur angulos cõtendunt, contẽdentia autẽ concidũt ad aliquem cõem terminũ ad quem oĩa ferũtur. Non.n. utiq; permutãtia inuicem ferẽtur utiq;, sic enim iterũ utiq; ad sursum ferenẽ. Est ergo aliqđ determinatum ad qđ quæ undiq; ferunẽ grauia concident, hoc aũt est medium. Siqdem quę undiq; ad hoc cõtendunt. Ostenso aũt ꝙ quæ desuper ferunẽ ad mediũ determinatũ feruntur, notauit ꝙ necesse audiẽtem inquirere utrũ ad uniuersi medium, aut ad id qđ terræ fertur, qm̃ idem est qđ amborum mediũ. Et dicit qđ hæc q̃stio alterius utiq; sermonis sit, & nõ eius qui de graui & leui. Huic enĩ sufficit ad differẽtiam grauis & leuis utrũcũq; sit mediũ graue qdem ponenti qđ ad ip̃m fertur, leue autẽ qđ ab ipso. In secũdo aũt libro huius tractationis in sermonibus de terra q̃rẽs, hoc necesse ait ad id qđ uniuersi, etenim leuia & ignis lata in cõtrarium grauibus ad extremũ ferunẽ loci cõtinẽtis medium. Ferunẽ autem & ad terræ medium, sed per accidẽs, terra mediũ habet in uniuersi medio. Totaliter.n. si omnis pars terræ ad mediũ mouetur nõ utiq; ad terræ medium mouebiẽ. Ostẽso autem qđ determinatum est medium ad qđ ferunẽ grauitatem habentia tãquã per hoc ostenso ꝙ & extremum sit determinatũ. Non.n. existente determinato extremo, neq; medium aliqđ eẽ possibile est si medium est qđ æq̃liter undiq; distat ab extremo, ostẽdit ꝙ ad hoc ferẽ qđ omnibus supernatat. Qm̃ enim cõtrariũ est subsidere qdem ei qđ est supernatare & medium extremo, & qđ subsidet & graue ad mediũ uideẽ moueri necesse qđ supernatat ad extremũ ferri. Si.n. contrarium ad cõtrariũ, & contrariũ ad cõtrariũ, nõ.n. utiq; deorsum fereẽ, nõ adhuc enim utiq; cõtrarium eẽt, neq; diuersum supernatare ei qđ est subsidere. Quę.n. ſm reptionem cõtraria ad cõtraria loca ferri necesse certe, terræ autem ad extremũ regionis dixit in qua faciũt motum. Non.n. ad uniuersi extremũ fertur leue. Hãc

enim regionem habet nõ erratica,sed ad extremum eius qđ sub luna,in quo mouentur grauia & leuia,& uniuersal̃r corpora quæ super rectã mouent̃,ad subsistere auté illud semp appoſuit significãs quod simpl̃r graue,hoc.n.eſt qđ ſemper & oĩbus subſidet.Cũ oſtendiſſet autẽ duo loca determinata & oppoſita inuicem.ſ.medium & extremũ,merito adiecit,propter qđ & rõnabiliter graue & leue duo ſunt,nã & loca duo ſunt.ſ.medium & extremũ.Si.n.duo loca & oppoſita ad q̃ motus & reptiones q̃ ẽm motus ad hæc loca duæ utiq; erũt & non una,ut Plato in Timęo uidet̃ dicere,grauitatẽ eẽ uolens eam quæ ad ꝓpriũ locum lationẽ uniuſcuiuſq; elementorũ.Etenim ſicut duabus exiſtentibus ſimplicibus diſtĩctionibus.ſ.circulo & recto duo & ſimplices motus facti ſunt,qui ſup rectam & circularis,ſic & duobus exiſtentibus locis medio & extremo,duæ & inclinationes ſunt,& q̃ ẽm ipſas mouent̃ corpora.ſ.graue & leue.Dictum eſt autẽ ꝙ Plato grauitatem idẽ ſignificare cũ reptiõe reputans,ſicut reptionẽ ſic,& grauitatem hr̃e ad ꝓpria loca dicit.Et hoc fecit euidens per imaginẽ illã de qua ſcripſit hæc.Melius autẽ iterũ ipſa Platonis uerba audire tãquã aurum argẽto uerbis Ariſto.illuceſcentia.Si quis in uniuerſo loco ẽm quem ignis natura ſortita eſt,maxime ubi & plurimus utiq; cõgregatus erit ad qđ fertur accedẽs ad illud & potentiã ad hoc hñs partes ignis auferẽs ſi ſteterit ponens in lãces tollens librã & ignẽ trahens in diſſimilem aerẽ uim inferens,palã ꝙ minus maiori facilius uim patit̃.Robore.n.uno duobus ſimul eleuatis,qđ quidem minus magis,qđ aũt plus minus neceſſe alicubi detentũ cõſequi uiolentię.Et qđ quidem multũ graue & deorſum latũ uocari,qđ autem paruum leue & ſurſum,& ſic qdem apparebit ignis grauis.Si autẽ in terra ſtantes terrena corpora inęqualia ponẽtes in lances traxerimus librã in diſſimilem aerẽ,uim facientes qđ minus maius facilius cõſequitur,leue igit̃ ipſum diximus,& locum in quẽ cogimus ſurſum,& erit ẽm hoc leue terra.Qđ autem quãuis ſurſum & deorſum non admittat Plato in uniuerſo ſphęrico exiſtente,neq; leuis & grauis diſtinctionem tãquã eiſdem leuibus & grauibus inuentis.Nouit tamẽ differentiã eius qui ad medium,& qui ad circũ motus,plane(ut exiſtimo)manifeſtauit dicẽs.Hęc igit̃ diuerſimode hr̃e ipſa ad ipſa neceſſe,ꝓpterea ꝙ multitudines generũ locũ contrarium inuicem obtinent. Lege tu tamẽ Marſilium Ficinũ I Timæo.

Eſt autem vtiq; aliquid & intermediũ horum quod ad vtrũq; ipſorum dicitur alterum. Eſt enim vt extremum & medium quod amborum eſt intermediũ, ꝓpter hoc eſt etiã aliquid aliud graue & leue puta aqua & aer. Inquimus aũt cõtinens ſpeciei eſſe, cõtentum aũt materię. Eſt autem in omnibus generibus hęc differẽtia,etenim in quali & in quãto eſt hoc qdem vt ſpecies magis,hoc aũt ut materia, & in his quę ſcđm locum ſimiliter.Qđ autẽ qdem ſurſum determinati,quod autem deorſum materię: quare & in ipſa materia ea quę grauis & leuis, qua qdem tale potentia grauis materia, qua autem tale leuis,& eſt quidẽ eadem, eſſe aũt non idem.Quẽadmodum & languoris ſuſceptibile & ſanabile, eſſe aũt nõ idem, propter quod qdem neq; infirmabili eẽ,aut ſanabili. Quod qdem igitur habet talem materiã leue & ſemper ſurſum,quod aũt cõtrariam graue & ſemper deorſum.Quod autem alteras qdem horum,habentes aũt ſic adinuicem vt hę ſimpliciter & deorſum & ſurſum latas ꝓpter quod & aer & aqua habent & leuitatem & grauitatem vtrunq;,& aqua quidem pręter quã terrę , omnibus ſubſtat,aer autem pręterꝙ̃ igni,omnibus ſuperfertur.

Oſtenſo ꝙ duobus exiſtentibus oppoſitis locis.ſ.medio & extremo neceſſe duo eſſe q̃ ad ipſa mouentur quod ſimpl̃r graue,& qđ ſimpliciter leue,ↄſequenter oſtẽdit ex eo quod hęc loca apponunt̃ inuicem ꝙ eſt aliquis intermedius ipſorũ locus qui ad utrũq; illorum alterius rationem habet.Hoc enim oĩum intermediorũ eſt ꝓprium ꝓpter quod ad id quod ꝓprie mediũ & deorſum ſurſumq; & extremus eſt qui ĩtermedius locus.Ad eum autem qui ꝓprie ſurſum & extremus q intermedius deorſumq; medius eſt.Sicut autẽ duobus exiſtẽtibus extremis locis, duo erant & extrema corpora, hoc quidẽ ſimpliciter leue,hoc aũt ſimpl̃r graue,ſic & intermedio loco utrorũq; habẽte ꝓprietatem eſt & corpus intermediũ,non adhuc ſimpliciter graue,aut leue,ſed graue,& leue ad utrũq; extremorum,quod quidẽ eſt aqua & aer.Erit autẽ utiq; ẽm quidem in duo diuiſionẽ locorum oſtendens,& duo corpora quæ ẽm naturã ad ipſa ferunt̃.Eo autẽ quod non eſt p mediũ diuiſio,neq; qui ſurſum totus ſimilis eſt,neq; qui deorſum,ſed eius quod ſurſum extremum,& eius qđ deorſum ſummum, ſicut loco,ſic & natura approximant inuicem,& non ſimpl̃r ſurſum, neq; ſimpliciter deorſum ſunt. Et quæ in his corpora uelut ptes exiſtentes,hoc qdem eius qđ ſurſum, hoc aũt eius quod deorſum, & adinuicẽ cognata,duo etiam hæc ſunt,ꝓpter quid aũt duo q̃ extrema,& ꝓpter quid oĩa quatuor, ipſe in his q̃ de generatione & corruptione dicet diligentius. Inſiſtẽs autem ſermoni q̃tuor elementa Com. 20.

quam adinuicé habẽt rõnem, deinceps tradit. Habens auté tanquã euidens ꝙ materia quidé continetur à forma, forma aũt contentiua eſt materiæ, & in iam forma informatis corporibus his quæ ſcdm locum mouentur, hoc qdem/ait/materiæ rationé habere quod cõtinetur, tale auté eſt quod graue & in medio. Hoc auté formę. ſ. continens, tale auté quod leue & ſurſum, hoc quidé ſimpliciter, qđ auté intermedium utrũq; continésq;, & cõtentũ formę & materię rõnem habet ad aliud & ad aliud. Quoniam autem non ſolũ hic, ſed etiá in aliis utitur analogia hac in elemẽtis, ut nõ dicat aliquis ꝙ in ſubſtantiis uerum hoc, non aũt adhuc & in his quę ẽm locum differunt, cõem facit rationem & ad alia. Non ſolum enim/ait/in ſubſtátiis eſt hæc differentia & analogia, q̃ ut formæ ad materiá, ſed etiam in omnibus grauibus. Nam & in q̃li non ſolũ album & calidũ formæ ꝓportionátur, nigrum aũt & fridum materiæ. Et in quáto magnũ quidem & multũ formæ, paruũ autem & paucũ materiæ. Et augmentatio qdé formæ, diminutio auté materiæ. Et uniuerſaliter digniora in oppõnibus ut formæ ꝓportionata accipiũtur. Viliora auté materię & priuationi. Et in ea quę ẽm locum igiẽ appõne, quod ſurſum quidé determinati/hoc eſt formæ, quod auté deorſum materiæ. Dicens auté hęc de locis ẽm conſequutioné dixit utiq; de his q̃ in locis ſunt corporibus: quia quod qdem ſurſum cõtentiuum ignis puta exiſtens, formæ rõnem habet actu leue exiſtens & ſupernatás oibus, quod auté deorſum contentum & ſubſidens oibus graue exiſtés actu materię. Peracto aũt hoc gradu de cõi materia grauis & leuis facit ſermoné quæ materia ſolũ eſt & nõ adhuc forma. Differt auté ẽm quod leuis quidé exiſtens materia, materiæ eſt, nõ ipſa ſuiipſius, ſed grauitatis forma manéte actu, habente aũt rationé materiæ. Eſt autem/ait/eadem leuis & grauis materia, ꝓpter hoc enim & tranſmutanẽ inuicem. Eſſe autem huic leuis & grauis rurſum nõ idem & explanat hoc ꝑ exemplũ corporis qđ ſubiicitur ægritudini & ſanitati, & rõnem materiæ, ad hæc habẽtis. Etenim hoc ægritudinale & ſanabile eſt tanquã aptum natum ægrotare & ualere, & eſt qdem idem corpus, & idem ſubiectũ. Eſſe autem & ratio ſanabilis & ægritudinalis altera, hæc enim quidé eſt quod natũ eſt ægrotare, hęc auté quod natum eſt ſanum eſſe, hæc aũt altera, quia & illud actu/ad q̃ hæc potentia, altera ſunt. Quoniam igiẽ eſſe leuis materia non eſt idé cum eẽ grauis materia, & maxime ꝓxime, ſed ſcđm quádam differẽtiá aduenientem materię, aut caliditatis, aut ſiccitatis, aut humiditatis, & alicuius alterius talis, hæc quidem leuis materia, hæc autem grauis fit, palàm quidem quòd habens ad leuitatem idoneam materiam leue & ſemper ſurſum exiſtens, aut fit exiſtens qdem quádo iam habet talé materiá, fit auté quádo acquirit, quod autem cõtrariam, hoc eſt ad grauitaté idoneæ habẽtem materiá habens graue & ſemper deorſum. Illud {ſemper} aũt ſignificat quádiu talem materiá habet, quoniá palá ꝙ tranſmutátur & ipſa, & etiam diſtiguit quod ſimpliciter leue & ſemp ſurſum, & ſimplr̃ graue, & ſemper deorſum ab his quæ quádoq; quidé ſurſum, quádoq; autem deorſum fiũt, qualia media elñta ſunt. {Quòd autem alteras quidem} ait ab his materias hñs corpus, ut neq; ſimpliciter potẽtia leues ſint, neq; ſimplr̃ graues, ſed adinuicem habentes graue & leue, ut ſimpliciter, & uniuerſalr̃ habebant quæ ſimplr̃ leuis, & ſimpliciter grauis & materias tales utrinq; uergẽtes habet, & ſurſum & deorſum motas ſimpliciter non tanq̃ uniuerſalr̃ ſimpliciter, ſed tanq̃ adinuicem ſimplr̃, quia rationé eorum q̃ ſimpliciter adinuicem habent. ¶ Pro hoc aũt, quod autem alteras quidé ab his, habentes aũt ſic adinuicé nouit, & aliam

Alexã. litera.

ſcripturam Alexander talé. Quod auté terminũ quidem eorum habentes, & non ſine defectu putat hanc ſcripturá, & eſſe ſupplementũ: hoc auté aliquod corpus, terminus qdem horum eſt. Habet aũt materias ſic habẽtes adinuicé, ut hæc ſimplr̃, & ꝓpter hoc, & ſurſum, & deorſum motas quia ſic quidem leues, ſic auté graues ſunt. Terminus enim eſt ſimplr̃ quidem leuis quod aliq̃liter leue, & ad aliquid graue. Simpliciter auté grauis quod aliqualr̃ graue. Nam primũ quod quieuit ab eo quod ſimpliciter aliqualr̃ fit, q̃uis ꝑdicetur, igiẽ de eo quod aliqualiter leue, quod aliqualiter graue, &ècontrario, ut termini uel ultima ꝑdicantur. In quibus igiẽ corporibus materiæ ultima habent amborũ habentium quod ſimpliciter, & ipſa corpora utrinq; uergunt. ¶ Dicit auté utiq; Alexáder/ait/materias in corporibus ſubiectas cum inclinatione quidé ſine aliis qualitatibus accepta ſiccitateq; & aliis. Forte autem reptio qdem ſpés adueniens erat leuitas aut grauitas exiſtens, materiæ aũt cum caliditate & frigiditate/ſiccitate/& humiditate/quarũ hæ quidé leuitatem, hæ aũt grauitaté ſuſcipiunt per hoc ꝙ materias & ſubiecta elemẽtis oibus oſtendit diuerſa ꝙ ẽm propriam naturá, unũquodq; etiam intermediorum & non ſcđm mixturá extremorũ eſſe tale quale eſt oſtendit, ꝓpter quod nõ adhuc aſſequentur hęc dicẽtem multũ aerem pauca aq̃ fieri grauioré, quia aer & aqua hñt leuitaté & grauitaté, quia intermedia illorũ ſimpliciter taliũ & extrema aliq̃liter ipſorũ & ultima ſunt. Et ꝓpter hoc aqua quidem aliis ſubſidens ſupernatat terræ, aer autem ignis ſubſidens omnibus ſupernatat.

Quoniá autem eſt vnũ ſolum quod omnibus ſupernatat, & vnũ ſolum qđ omnibus ſubſtat, neceſſe duo

se duo alia esse quę & substant cuidam & superferūtur cuidā. Quare necesse & materias esse tantas, quanta qdem hęc quatuor, sic autē quatuor vt vnā quidē omniū cōmunē, alterá; etsi fiunt ex inuicem sed esse alterū. Nihil enim ꝓhibet cōtrariorū esse intermediū & vnū & plura, sicut in coloribus.

Cum dixisset esse aliquod intermedium corpus simplr̄ leuis & simpliciter grauis quod sic quidē leue, sic autē graue est ultimū existēs utrūq; eorum q̄ simpliciter: et ꝑpter hoc duo existētia intermedia ignis & terrę. s. aer & aqua: his igiť breuiter memoratis p hoc, quoniam aūt est unū solum quod omnibus supernatat & p sequētia adiungit, quare necesse & materias tot eē quatuor, sic autē unam quidem oīum eandem eē, & per alios quidē sermones in primo de naturali auditu dictos, & etiam si generentur quatuor ex inuicē, ut ostēsum est prius, esse quidē alterum habētes. Alia enim ratio eius quæ, ut ignis proximæ materiæ & uniuersalr̄ simpliciter leuis & alia materia uniuscuiusq; aliorum. Videtur autē mihi de subiecta elementis materia multū facere sermonē & unā ipsorū & quadruplicē ostendens, & prius qdem quādo dicebat, q; autē alteras quidem horū, habētes autem sic adinuicem à materiebus duo intermedia ostendens, ante illa aūt quæ extrema. Nunc autē ex eo quòd duo qdem sunt extrema, duo autē intermedia, q̄tuor materias inducere, quia ꝓpositum erat à principio modū eius quæ ex inuicē generationis elн̄torum inuenire, sic enim & q̄ & quot sunt, inuenietur. Modus autem eius q̄ ex inuicem generationis, ut in eo qui de generatione docebit scd̄m differētiam ꝓxime ipsis subiectæ materię & scd̄m cōionem ostendetur. Sed qūo cum dixisset { qm̄ autem est quod oibus supernatat, & unū quod omnibus subsidet, necesse duo esse alia q̄ & supernatāt alicui & subsidēt alicui. } Deinde ꝓcedens, { nihil enim / ait / prohibet contrariorū esse intermediū & unū & plura sicut in coloribus. Sic enim } uerū quod prius q; necesse duo eē intermedia. qūo hoc uerum q; nihil ꝓhibet, & unum & plura esse itermedia oppositorū? Hoc enim uerum uniuersalr̄ q; contrariorū hæc quidē unum hн̄t medium, hæc autē plura. Quòd autem prius dictū fuit. s. necesse duo alia eē, ut in his contrariis dictum est. s. in simpliciter leui, & in simplr̄ graui propter quod & sic dixit. { Quoniam aūt est unum quod oībus supernatat, & unū quod omnibus subsidet, necesse duo alia esse. } Necessitatē autem nunc quidē insinuauit p hoc. s. intermediū utriusq; eorum q̄ simpliciter ultimū existens duplū esse. Vt quidem enim simpliciter leuis ultimum leue est, quāuis non simpliciter, sed his quę post ipsum, leuis. Vt autem simpliciter grauis, quāuis non simpliciter graue, sed aliis grauius. et sic aer inuentus est aliis supernatans excepto igne & aqua, aliis subsidens excepta terra. Et his confisus dixit q; necesse simplr̄ leuis & simpliciter grauis duo media eē. Sed in libro de generatione & corruptiōe multipliciter oñdit q; necesse duo intermedia eē, & quatuor oīa elemēta. Ex eo enim q; cōtrarietates specificæ duo sunt. s. caliditas / & frigiditas / & siccitas / & humiditas, qbus cōbinatis necesse q̄tuor fieri omnia ex ipsis elн̄ta, & ex qualitatū analogia ex quibus unicuiq; elн̄torum eē, & etiam ꝑpter eam q̄ secundum aliqd adinuicem cōionem, ꝑpter quā & inuicem ipsis transmutatio facilis ſm aliquod cōe symbolū facta. Adhuc autē & ex eo q; intermediū similitudinē habet ad utrūq; extremorū. Duobus igitur exн̄tibus illis necesse & hoc duplū esse. Sed hęc qdem posterius ad q̄ & maxīe respiciens dixit q; necesse duo esse alia. Nondū autē hoc ꝑfecte ostenso merito uniuersali sermone utiť dicente nihil ꝓhibere, & unū & plura eē itermedia. Et ex ipso ſm hypothesim accepit plura eē itermedia & ostensurus ipm̄ p multa. ⁊ Diuinus aūt Plato & ipse extrema ponēs ignē & terrā, & ex igne qdē eē mundū cogēs tāquā uisibilē, ex terra aūt tāquā tangibilē duo media & ipse ostendit eē. Solido. n. existēte uniuerso & solidis extremis & ꝑpter ꝓportionem debētibus cōtingere extremis ad uniuersi generationem duobus mediis proportionaliter opus erat solidā cōplētibus analogiā. In coloribus autē plura intermedia. Albi. n. & nigri nō solū pallidū intermedium, sed & flauum & puniceum.

In ea quidē igitur quę ipsius regione habentiū grauitatē & leuitatem, vnūquodq; habet grauitatē, terra autem in omnibus. Leuitatem aūt nō habet nisi in qbus supernatat, ꝓpter quod & subdistractis quidem feruntur in ea quę deinceps deorsum. Aer qdem in eam quę aquę regionē. Aqua autē in eam quę terrę, sursum aūt in eam quę ignis. Diuiso ignē nō fertur aer quidē nisi vi, quēadmodum & aqua trahitur cū fiat superficies vna & velocius trahit quis sursum latione qua fertur aqua deorsum, neq; aqua in eam quę aeris, nisi vt nunc dictū est. Terra aūt hoc nō patitur, quoniā nō vna superficies propter quod aqua qdem in vas ignitū attrahitur, terra aūt non. Quēadmodū autem neq; terra sursum neq; ignis deorsum fertur sublato aere. Nullā enim habet grauitatē, neq; in ea quę ipsius regiōe, quēadmodum neq; terra leuitatē. Feruntur autē deorsum duo subdistractis, quoniā hoc quidem simpli

Com. 21. · In Timæo.

citer graue est quod omnibus subſtat.hoc autem ad aliquid graue ens in eam quę ipſius regionem, aut quibus ſupernatat propter ſimilitudinem materię.

Com.22. Introductis in ſermonē duobus mediis elētis & dicto ꝙ utrūꝗ ipſorū grauitatē habet & leuitatē, grauitatē quidē ad ea quæ ante ipſa,quia ſubſidet ipſis : leuitatē aūt ad ea q̄ poſt ipſa,qa ſupnatat.cū dixiſſet etiam prius ꝙ ignis qdē ubiꝗ leuis eſt,& nuſq̄ habet grauitatē.Terra autem ubiꝗ grauis & nuſquā habet leuitatem: de mediis oſtendit quod & prius dixit diligentius nunc ſuperueniens ſer/moni ꝙ in ſuiipſorum loco grauitatem habent ambo & aer & aqua,leuitatem autem neutrum. Et prius quidem quòd aer grauitatem habet,oſtendit eo ꝙ ſubſidet igni,& ex eo ꝙ utres inflati.Nunc autem cū dixiſſet ꝙ leuitatem non habent adiecit,ſed aut in qbus ſupernatant.aer quidem in aqua & terra;aqua autem in terra,his enim ſupernatant. Eſt aūt cōſequentia ſermonis ꝙ unūquodꝗ haben/tium grauitatem & leuitatem q̄lia ſunt media in ſua regione habēt grauitatē, leuitatem aūt non ha/bent;exhibet hoc ꝙ ſub ipſis qdem diſtractione facta deorſum ferunť ipſa ex ꝓpria regione.Remotis autem his quæ ſupra ipſa non adhuc in illorū loca ſurſum ferunť. Propter qđ aqua quidem ſubdi/ſtracta,aer in illius locū fertur, & terra ſubdiſtracta & aqua & aere in illius locum cōfluit à propriis locis deorſum lata/tanq̄ grauitatem in propriis locis habentia. Igne autem ablato aer in illius loco ſecūdum naturam non fertur neꝗ aqua in locum aeris ſi ablatus fuerit aer.Ignis uero eo ꝙ neꝗ in loco ſuo habeat grauitatem ſubdiſtractis his quæ ſub ipſo non fertur deorſum, qđ eſt ſignū euidēs huius ꝙ ignis nō habeat reptionē ad medium. Cum dixiſſet aūt aerem non ſurſum ferri in locum ignis ablati appoſuit,niſi ui,ſicut & aqua trahitur quādo fit ſuperficies una. Vi enim nihil ꝓhibet ae/rem ſurſum ferri in locū ignis,ſicut & aqua in locum aeris trahitur ui ab aere, quādo/aūt/una fit ſup ficies trahentis aeris & aquæ tractę. Etenim in ſyphonibus & in medicinalibus uentoſis per quę tra/hitur aqua & ſanguis,& aer trahens & aqua quæ trahitur appropinquātia inuicē ſupficiebus ꝓpriis determinata ſunt corpora exiſtētia. Et quādiu utiꝗ diſcrete ſupficies ipſorū & ſolum tangūt inuicē, manet ſm regionem utrūꝗ.Quādo uero duę ſupficies in unū cōuenerint ſpiritu aut calefactione cō fundente ipſas & ueluti cōmixtionem quandā faciente, tunc alterū ab altero tanq̄ pars ipſius factum iam trahiť,quādo uelocior qui ad ſurſum aeris trahentis fit, q̄ propria aquæ reptio ad deorſum. Nā anteq̄ diſſoluta & ſeparata ſit unio ſupficierū,ꝑuenit ſurſum trahi tanq̄ cōnexum. Deinde ſoluit in/ſtantiam dicentē,ꝑpter quid igitur non & terra trahiť ad ſurſum ſicut aqua? Et dicit ꝙ nō eſt terræ ſuperficies una;nō enim habet unā ſupficiē,quia nō eſt unitum terrę corpus/ſicut aqua & aer. Pro/pter hoc igitur nō copulať terræ ſupficies aliis,ut ſimul trahať:cōminutę ſunt enim & neꝗ inuicem unitę terrę ſupficies ꝑpter ſiccitatē terræ, neꝗ ſupficiebus aquæ aut aeris uniunť.Et ꝑpter hoc/aūt/ terra quidē non trahiť. aqua aūt & in ſyphonas qdem trahitur, maxime autem in uas ignitum.¶Si enim calicem ſtrictioris deponamus in aquā ex parte oris nō influit aqua in ipſum.Si uero calicē cale factū per aquā calidā aut imergentes ipſum, aut fundo ipſius ſuperfundētes deponamus ſimplr̄ in aquam ſm os attrahit aquā & impleť quia una fit ſuperficies aquæ & aeris qui in uaſe & unitur ab igne qui eſt aptus cōiungere & inflare diuerſa.calefactus autē q in uaſe aer fundiť ſubtiliatus & mi/nor exiſtens ampliorē locū obtinet. Vnitus igitur aquę ſm ſuperficiē quādo appropinquauerit & cō tractus à frigiditate trahit aquā & cōtrahit ad ſeipſum, & tantū aquæ ſuſcipit uas quantū aer inſpiſſa tus poteſt cōtrahi ꝑdiſgregatus à calido,ꝑpter hoc autem & magis calefacta uaſa plus aquæ trahūt. Sic aūt & uentoſę ſanguinē trahunt,aere qdem in ipſis ꝑdiffuſo à caliditate deinde cōtracto & attra/hente ꝑpter unionem ſupficiei ipſius & ſanguinis, ſanguinē ad ipſum.In his itaꝗ oportet attendere ꝙ non erit ſm ueritatem una ſupficies,ſiquidē diuiſa ſunt abinuicē actu corpora & naturæ alterius, ſed tangentia ſunt, nō autē cōtinua. Quia aūt humida ſunt ambo corpora & ſimilia inuicem,ꝑpter hoc ultimis ipſorū aſſimilatis unam dixit fieri ſupficiem. Secūdo autē ſicut ſurſum ferunť ui aer & aqua,ſic & deorſum quādo diſtractum fuerit ſuppoſitū, ꝑpter nihil eſſe uacuū.Quoniā in propriis locis exiſtētia elementa nō eſt ueriſimile/neꝗ ſurſum repere/neꝗ deorſum ſm naturā.Qđ enim ſm naturā repit ut ad propriū locū repit. Aer igitur & aqua ſi ſm naturā ferrentur deorſum ſuppoſitis ſubdiſtractis ut ad ꝓpria loca ferrentur ad aliena,qđ quidem incōueniens.Si autē ui,nō habent gra/uitatem ſm naturā in ſui ipſorum locis/ſicut neꝗ leuitatē.Sed ſiquidē habent grauitatē in ſui ipſorū locis nō tanq̄ magis deorſum repentia habent, ſed tāquā ſuprapoſitis ſubſidētia. Erat enī & hoc gra/uium ꝓprium.Similr̄ autem & leuitatē habēt, nō tanq̄ ad ſuperiora repentia, nō enim exirent utiꝗ ad ſurſum ſm naturā ſe habentia, ſed tanq̄ ſupernatātia ſuppoſitis. Sicut & ignis in ſua regione leui/tatem habet,nō quia ſuperius alicubi fertur ſm naturā,ſed quia ſuppoſitis ſupernatat. Cum dixiſſet ꝙ terra nō trahiť ſurſum,ſicut aqua;adiungit ꝙ neꝗ ignis deſcendit ſublato aere.Sed terram quidē

prius

prius dixit nō trahi, quia non una ipsius superficies, nunc aūt & quia neq; aliquā habet leuitatē in sui ipsius regione, ꝓpter quam causam & ignis nō fertur deorsum, quia nullā habet grauitatē in sua regione, duo autē media ablatis suppositis feruntᶜ deorsum nō simılr terrę simplr existenti graui. Qđ quidem enim simplr graue omnibus subsidet, qđ autem ad aliquid graue est, qualia media elemēta sunt, fertur deorsum in sui ipsorū regionē quādo superius fuerint existentia. Et quoniā & in sua regione grauitatē habent & ab illa feruntᶜ ad ea qbus supernatant. Si illa nō fuerint, illis, enim supernatabant, qbus non existentibus non adhuc utiq; supernatant. Causam aūt eius qđ est ferri in horum loca assignat materiæ similitudinē ad simplr graue. Etenim & quę duobus mediis elemēta subiecta materia habet qđ potentia graue. Et ſm hoc tria similitudinē habēt adinuicem & fertur simile ad simile. Sed dicet utiq; quis ꝙ media etiā potentia leuia sunt, quare materię similitudo ipsis erit & ad ignem & similiter ad illum ferentur.

Quod aūt necessariū facere ęquales differentias ipsis manifestū, siquidē enim vna materia omniū, puta aut vacuū, aut plenum, aut magnitudo, aut triāguli, aut oīa sursum, aut oīa deorsum feretur. Altera autē latio non adhuc erit. Itaq; aut leue nihil erit simpliciter si oīa declināt magis eo ꝙ ex maioribus sint corporibus, aut ex pluribus, aut quia plena. Hoc aūt videmus & ostensum est quod similiter deorsumq; semper & vbiq; fertur & sursum. Si autem vacuum aut aliquid tale quod semper sursum non erit quod semper deorsum.

Cum dixisset ꝙ est hoc quidē simplr graue, hoc autem simplr leue, & duo horū media existētia, sic quidē leuia, sic autem grauia, & ꝙ ſm ipsius naturam unūquodq; determinatā habet ꝓpriam reptionem ꝓpter proxime subiectas ipsi materias diuersas esse & æqualis numeri cū ipsis, qđ hoc uerū est, & unūquodq; ipsorū q̄tuor, ꝓprias habet differentias, & non ſm mixturā extremorū subsistūt. Vt qui qdem leue uacuū, graue autem plenum dicunt. Nunc ostēdit qđ enim hoc ꝓponebat per ęqles dicere differentias, palā est ex oppositi illatione. Siquidē enim ait una materia omnium ceu aut uacuum aut plenum aut magnitudinē aut trigona, hæc existentia incōuenientia sequuntᶜ, quę quidem adducit. Oportet igitur nō unā supponi elemētorū ꝓximā materiā sed ꝓpriam, adęquatis ipsis adinuicem sed habere unūquodq; differētias ꝓprias. Intentio qdem igitur qōnis est talis. Dicit aūt ꝙ si una omnium corporū sit ꝓxima materia aut uacuū aut plenū, non ꝙ sit aliquis qui uacuū per se supponat materiā, sed tanq̄ exemplum leuitatis ſm suppositionē accepit ipsum, quia & qui uacuū & plenum supponūt, ut qui circa Democritū, uacuū leuitatis causam dicebāt corporibus. Si igitur horum unū ait aut magnitudinē, ut qui elementū unū dicebant, magnitudine aūt & paruitate grossitie & subtilitate differentiā grauium faciebāt, subiecta materia grauitatē ſm se habente, aut trigona, hoc est plana. Si igitur una omniū corporū sit materia, quæ ꝓxima aut leuis aut grauis est. Si autē hoc necesse aut omnia sursum aut omnia deorsum ferri, alterā aūt non adhuc esse. Siquidē enim grauis materia, leue nihil erit, simplr siquidē omnia repunt, hoc est deorsum tendūt. Et si magis aliis alia deorsum tendant, eo ꝙ ex maioribus sint corporibus, aut ex pluribus, aut quia plena hoc est spissiora. Attendere aūt oportet ad hoc. Si omnia repunt magis ꝙ tanq̄ grauis existente reptione dictum est, sicut etiā Plato utens ea quæ ad ꝓprium locū feruntur omnia grauia dicit tanq̄ repentia ad ipsum. Si autē uacuū aut aliquid tale est materia qđ semp sursum fertur. Etenim uacuū tanq̄ tale exemplū adiectum est, non erit qđ semper deorsum fertur. Videmus autē & ostensum est ex locorum & simplicium motū differētia ꝙ ubiq; simılr ſm naturā, aliqua sursum mota sunt, & aliqua deorsum. Com.23.

Et intermediorū aūt erunt quędā deorsum velocius terra. In multo enim aere triāguli plures, aut solida, aut parua erunt. Non videtur autem neq; vna particula aeris deorsum lata. Similiter autem & in leui si illud faciat aliquis superabundare materia.

Secundū argumentū hoc ad supponentes unius naturæ materiā aut grauis aut leuis ꝓxime corporum. Et primo ad dicentes grauem unā. Dicit itaq; his accidere ut sint aliqua intermedia corpora quæ non sunt simplr grauia, & fierēt grauiora terra, quæ est simplr grauis, quāuis qui talem supponunt materiā, terrā simplr grauem dicant, reliqua aūt tria diuersa mixtura elementorū magnitudine & paruitate aut multitudine & paucitate utrinq; uergere. Quādo igitur accipitᶜ aliqđ mediorū tantum ut sint quæ in ipso solida aut atomi aut trigona, plura his quæ in terra minori existente ſm magnitudinem citius illud q̄ modica pars terræ fertur deorsum, quia illa modica terra habet pauciora, quę grauitatis & lationis ad deorsum sunt causa. Non uidetur aūt nulla pars aeris deorsum lata, neq; Com.24.

totaliter, neq; adhuc magis citius q̃ terra ut subsideat ipsi. Ostenso igit̃ q̃ apparẽtibus est incõsonus sermo & habens ↄsequens hoc.s.q̃ simplr̃ graui non simplr̃ graue sit grauius, simile ait & in leui cõcludi. Nã ẽm quos uacuũ est materia & leuitatis cã, si qs aerẽ aut aquã excedẽtẽ sic accipiat respectu pauci ignis, ut qđ i aere uacuũ qđ dicũt cãm latiõis ad sursum fit amplius, eo qđ in pauco igne, illud erit leuius igne qđ est incõueniens. Hæc autẽ argumẽta & in hoc & in p̃cedenti libro posuit. Si igitur inconueniens unam omnium esse materiam, differre necesse & differentias æquales ipsis facere ut similem habeant oppositionem eis quæ adinuicem sunt.

Si aũt duo intermedia, quomodo erunt facientia quę faciunt aer & aqua: puta si quis dicat esse vacuum & plenũ, ignem qdem igitur vacuũ propter quod sursum, terra aũt plenũ p̃pter quod deorsum, aerem aũt plus ignis habere, aquam aũt terrę. Erit enim quędã aqua quę plus habebit, ignẽ pauco aere. & aer multus pauca aqua terram plurem. Quare oportebit aeris quandam multitudinem velocius ferri deorsum aqua pauca, hoc autem non videtur nus quam nunquam.

Com.25. Cum ostendisset incõuenientia q̃ accidunt unũ p̃ximũ elñtorum supponẽtibus, aut graue, aut leue, & nõ diuersa, quorũ unũ erat oĩa quę ex ipso, aut grauia solũ esse, aut leuia solũ, quod utiq; aliqs requiret ip̃m differere, & ad dicẽtes duo.s. uacuũ & plenum, quorũ hoc qdem leuitatis, hoc autẽ grauitatis cãm dicebãt. Nõ.n. utiq; adhuc ad istos est dicere, q̃ aut oĩa leuia erũt, aut oĩa grauia, hoc ipse facit & supponẽs hanc supponẽ quæ uacuũ & plenũ elñta dicit, assequẽtia huic ostẽdit, & nũc inconueniẽtia. Dicũt aũt q̃ hoc qdẽ simplr̃ graue, hoc aũt simplr̃ leue. Simplr̃ quidẽ graue plenum, simplr̃ aũt leue uacuũ. Et uacuũ qdẽ ignẽ, p̃pter qđ sursum, terrã aũt plenũ, p̃pter qđ deorsum, aerẽ autem plus ignis h̃re, aquã aũt terræ. Si qs igit̃ duo dicat elñta qđ uacuũ & qđ plenũ, itermedia.s. aq̃ & aer, q̃uo erunt faciẽtia q̃ faciũt? Facit aũt aer qdẽ supnatãs aquæ, aq̃ aũt subsidens aeri, hæc igit̃ q̃uo utiq; facient. Erit.n. aliq̃ multitudo aq̃ quæ plus ignis habebit q̃ paucus aer, & aer erit multus ampliorem terrã habẽs q̃ pauca aq̃. Quare oportebit aeris aliquã multitudinẽ plus terræ h̃ntem q̃ pauca aqua citius q̃ aquã ferri deorsum & subsidere aq̃. Hoc aũt nõ uidet̃ nusq̃ nunq̃, sed & aquæ aliq̃ multitudo erit plus h̃ns ignẽ & uacuũ q̃ paucus aer, & propter hoc aer leuior: q̃re supnatabit ipsi. Neq; aũt hoc uidet̃ fieri. Aristo. uero contentus fuit conclusione prioris supponẽtis aerem amplum, quia idẽ erat conclusum incõueniens, siue aer subsidat aquæ, siue aqua supernatet aeri, siue enim aer subsidet, aq̃ supernatat, siue aqua supernatat, aer subsidet.

Necesse igitur sicut ignis sursum, quia hoc habet, puta vacuũ, alia aũt nõ. Et terra deorsum, quia plenum, habet, & aer in eum qui ipsius & superius aqua, quoniã tale aliqd habet, & aqua deorsum, q̃a tale aliquid. Si autem erant vnum aliquid ambo aut duo, ambo autem existunt hęc vtriq; erit aliqua multitudo vtriusq; quę excedet, & aqua quidem aere pauco, eo quod sursum, & aer aqua, eo q̃ deorsum, sicut dictum est sępe.

Com.26. Ostẽso q̃ neq; unũ qđ subiicitur esse possibile, neq; duo ut uacuũ & plenũ, inducit iam qđ à principio propositum fuit, q̃a necessarium ęquales facere simplicibus corporibus d̃rias, ut unũqdq; ipsorum ẽm p̃prias subsistat differẽtias. Sicut.n. ignem eo q̃ habet uacuũ plus sursum ferri dicunt isti: Alii aũt non, & terram deorsum p̃pter plenũ: sic oportebat dicere & aerẽ p̃pter p̃priã d̃riam in suiipsius ferri locum & supnatare aquæ, similiter autem & aquam subsidere aeri, quia talem quandam & ipsa differentiã habet. Si uero aut unũ aliqd, aut ambo.s. aquã & aerẽ, unũ subto dicãt, aut leue aut graue, sicut prius suppositũ fuit: aut duo qdem subiecta ut plenũ.i. uacuũ, ambo aũt hoc est duo, ex correspõdẽti enĩ dicit̃ existũt utriq;.i. aeri & aquę, sed nõ alterũ ipsorũ alteri: accidẽt ipsis p̃dicta incõuenientia, q̃ & nũc breuiter inducit. Erit enĩ aliq̃ multitudo utriusq; qua alterũ excedet à quaq; amplior paucũ aerẽ in leuitate, & sursum, & aer multus paucã aquã in grauitate, & deorsum q̃ & p̃ter apparentia sunt, & p̃ter rõnem. Etenĩ si unũ qdem qđ subiicit̃ multitudine, aut & paucitate, aut magnitudine, & paruitate q̃ ẽm grauitatẽ ipsorũ differẽtia, multus aer q̃ pauca aqua grauior utiq; erit, eo q̃ plura habeat hęc ex qbus cõponit̃, & pauca aqua leuior eo q̃ ex paucioribus cõponat̃. Si aũt uacuũ & plenũ sint, subta & ambobus ambo participẽt aer.s. & aqua, sed ampliori qdem uacuo aer, minori aũt aqua, accidet & sic idẽ incõueniẽs. Multa enĩ aq̃ pauco aere plus habebit uacuũ, q̃re & leuior erit. Si aũt paucitate solidi determinẽt qđ leuius, multus iterũ aer q̃ pauca aqua plus solidũ habebit utiq; q̃re grauior utiq; erit. Si aũt neutrũ illi ẽm se elemẽtorũ causam leuioris, aut grauioris aiunt ẽm eam q̃ adinuicẽ ipsorũ analogiã causam efficiũt, qđ qdem Aristoteles prius tanq̃ nõ faciẽtibus opportunũ

facere

facere notauit, q multus aer etsi habeat plus solidũ q paucus, sed uacuũ habet multuplũ, propter qđ & leuior est sic q pauca aqua. Et amplior aqua quis habeat uacuũ plus q paucus aer, sed solidũ habet multuplũ, ppter quod & grauior est q paucus aer. Et talem utiq ratione redarguit prius Aristoteles ex cõparatione eorum quę eiusdem speciei sunt. In maiori enim igne & minori eadẽ est analogia solidi ad uacuum. Si igitur analogia causa æque uelocia debebant esse ignis maior & minor quàmuis sursum quidem citius feratur maior, deorsum autem citius minor.

Figura autẽ non causa eius quod est ferri simpliciter, aut deorsum, aut sursum, sed eius qđ velocius, aut tardius. Propter quas aũt causas nõ difficile videre. Dubitatur aũt enim nunc ppter quid lata ferrea & plumbũ supernatant in aqua, alia autẽ minora & minoris grauitatis si sint rotunda, aut longa velut acus deorsum feruntur. Et quia quędã ppter paruitatem supernatant velut pęsema soli um auri, & alia terrea, & puluerea etiã in aere. De his autẽ oĩbus putare qdem causam esse, quẽadmodum Democritus nõ recte habet. Ille enĩ inquit eleuata calida ex aqua sursum pellere, lata, habentiũ grauitatẽ, stricta aũt decidere, pauca enim esse cõpulsantia ipsis. Oportebat autem in aere adhuc magis facere, quẽadmodum instat, & ille ipse sed instans soluit debiliter. Ait enim non in unũ ĩpetum facere seyn, dicens seyn motum eorum quę sursum feruntur corporum.

Eius qđ est hæc quidẽ deorsum ferri corporũ, hęc aũt sursum, hæc autẽ intermediæ utrũq in ppriam regionẽ, & in regionẽ suppositorũ subdistractis illis cãm uniuscuiusq de q̃tuor materiã cum dixisset q̃ & eius quę f̃m subam differẽtiæ, & eius q̃ ad pprium locũ, ut ad ppriam spẽm lationis est causa: qm̃ aliqui erant q figuras eius qui f̃m naturã motus cãm ponebãt, ut qui pyramide & sphæra ignem ppter facilitatẽ motus figurabãt: dicit q simpl'r quidẽ figura nõ est cã motus, neq fertur aliquid ppter talem figurã sursum, aut deorsum, sed natorũ ferri celeriorẽ motum eũ qui ad proprium locum, talis figura facit. Propter quas autẽ causas figurę cooperãtur ad motus nõ difficile ait uidere. Interim aũt dubitata & q̃sita de differentia motuũ ppter figuras. & q̃ uidentur ɔsonare his qui figuras motuũ cãs ponunt exponens, deinde solueñs hæc oñdit q figura qdem est cooperatiua ad pprics motus, non tamẽ cã. Dubitatur aũt propter qd in eadẽ materia, puta ferro & plũbo, lata qdem f̃m figuram, etsi grauiora sint supnatant sup aquã, rotũda aũt & parua etsi minora sint uelut acus deorsum ferũtur. Secũdo autẽ ppter quid quorũdã etsi grauitatẽ hñtium corporũ partes supnatãt aquę, ut auri ramenta aurea, uel folia, & pulueres in aere. Videbitur enim iterum propter magnitudinem aurũ grauitatem habere, sed non sui naturam si in non habentia grauitatem diuiditur. Expositis itaq dubitationibus Democriti solutionem produxit primo, ad quam instare quidem bene ait Democritum, soluere autem instãtiam molliter. Soluit autem dubitationem interim Democritus dicens, q̃ ex aqua sursum ferunt calida, esse enim oĩum spermata in oĩbus, ppter quod & fieri oĩa ex omnibus. Talia itaq latis cõtra pulsantia multa existẽtia ex ampliori aqua q̃ subest latis sursum tenere ipsa, hoc est sursum pellere, stricta aũt paucis existẽtibus obuiantibus ipsis calidis dilabi ipsorũ resistentiam. Sic cum soluisset Democritus eam q̃ à principio dubitationẽ instetit qdem bene sibiipsi dicens: Quòd si hoc erat cã, quare lata supsidẽnt aquis, oportebat magis in aere hoc facere, plura enim in aere calida q̃ in aqua. Sic cum instetisset bene Democritus solonem debiliter ac molliter adiecit, pp hoc.n. ait ĩ aere nõ sursum teneri lata à sursum redũdãtibus calidis. qa nõ ĩspissata sunt hęc ĩ aere subtili exñte & diffuso sicut in aq̃, dispersis igit' ipsis non in unũ impetũ facit motus ipsorũ, ut sursum teneat superiacens etsi latum sit, in aqua autem grossiori existẽte & solidiori cõdẽsantur & inspissantur magis quæ sursum feruntur calida. Dicet autem forte utiq & mobilitatem aeris esse causam dispersionis. Hanc solutionem & probabiliter assignatam mollem dixit Aristoteles tanquàm nõ ualentem euidentes causas assignare, quod quidem ipse fecit. Cõm. 27.

Quoniã aũt sunt hęc qdem facile diuisibilia cõtinuorũ, hęc aũt minus has esse putandũ causas. Facile diuisibile qd igitur qđ bene terminabile, & magis qđ magis. Aer aũt magis eq̃ talis, aqua aũt terra. Et minus vtiq; in vnoquoq; genere magis de facili diuisibile & distrahitur facilius. Habẽtia qdem igitur latitudinẽ ppter multũ cõprehendere supermanẽt ppter non distrahi qđ plus de facili. Ecõtrario aũt habẽtia figuris ppter pauca cõprehendere ferũtur deorsum, ppter diuidere facile. Et in aere multo magis, quãto magis de facili diuisibilis aquę est. Qm̃ aũt grauitas habet quãdam virtutẽ scđm quã fertur deorsum, & cõtinua ad nõ distrahi, hęc oportet ad inuicẽ cõparare. Si enĩ excedat virtus graui

talis eam quę in cõtinuo ad distr ctionẽ & diuisionẽ, trãsibit deorsum velocius. Si aũt debilior sit, sup natabit. De graui q̃dem igitur & leui & circa ipsa accidẽtibus determinatũ sit nobis hoc modo.

Com̃. 28. Causas assignat q̃re diuersę figurę diuersos faciũt corporũ motus. Duas aũt ait esse has. Vnã q̃dẽ q̄ continuorũ corporũ, hęc quidem sunt facile diuisibilia, hęc aũt minus talia. Et s̃m q̄d hęc quidem corporũ magis sunt diuisiua, haec aũt minus. Et dicit q̄ quidẽ uniuersaliter facile diuisibilia, quia humida, hęc enĩ sunt facile terminabilia tãq̃ figurata & terminata cõtinẽtis figura. Talia aũt aer & aqua. Eo aũt q̄ magis facile diuisibilia sunt magis facile terminabilia existũt. Aer aũt magis q̃ aq̃ talis, humidior enĩ & facilius terminabilis & aqua q̃ terra. Sed & in eodẽ genere q̄d minus est facilius diuisibile q̃ maius & distrahit̃ facilius. Nã facilius passibilis est paucus aer multo & pauca aq̃ q̃ multa. His igit̃ sic habẽtibus, quoniã grauitatẽ h̃ñtia diuisiua suppositorũ existẽtia habẽt quandã multitudinẽ s̃m quã ferunt̃ deorsum, & supposita aũt cõtinua diuisibilia existẽtia habent quandã uirtutẽ ut nõ distrahãtur, has oportet adinuicẽ cõparare uirtutes. Si enĩ excedat diuisiue grauitatis uirtus uirtutẽ quę est in supposito cõtinuo ut nõ distrahit̃, sed cõtinuũ ut maneat, non s̃m aliq̄d ad quã s̃m distrahere & diuidere uim ĩferet diuisiuũ citius deorsum latũ & distrahet suppositũ. Si autẽ debilior fuerit diuisiui uirtus uirtute suppositi, nõ diuidet̃ ab ipso, sed supnatabit diuisiuũ. Propter hoc igit̃ lata corpora eo q̄ ampliorẽ aquã cõprehendãt, q̄d aũt plus nõ similiter facile diuisibile est, nõ ferunt̃ deorsum, eo q̄ oporteat diuidi suppositũ & sic ferri. Nõ est aũt tanta aqua facile diuisibilis à tanta grauitate. Rotũda aũt aut parua paucę aquę iniacẽtia diuidũt facile ipsam, & diuidẽtia ferunt̃ deorsum. In aere autem etiam lata deorsum feruntur, quia facilius diuisibilis est aer quàm aqua.

FINIS.

Deo Optimo Maximo Laus & Honor.

SERIES CHARTARVM, SECVNDI, TERTII, ET QVARTI LIBRI DE COELO

A B C D E F G H I K L M N O, Omnes Terni O uero Duernus.

Venetijs Apud Hieronymum Scotum.

1544.